

7/7/1982

S.1301A

RER:
AGIS
RA

ACADEMIAE CAESAREO-LEOPOLDINAE CAROLINAE NATVRAE CVRIOSORVM

EPHEMERIDES

SIVE

OBSERVATIONVM MEDICO-PHYSICARVM

A

CELEBERRIMIS VIRIS

Tum Medicis, tum aliis Eruditis in Germania et extra eam communicatarum

CENTVRIA VII. et VIII.

Cum

APPENDICE

et

Privilegio Sacr. Caes. Majestatis.

NORIBERGAE,
Sumptibus ACADEMIAE.
Litteris MELCHIORIS GOTTOFREDI HEINII.
ANNO M DCC XIX.

1719

CAROLO
A DEO DATO
IMPERATORVM CAESARVM
MAXIMO
PIO FELICI SEMPER AVGVSTO
GERMANIAE HISPANIAE
INDIARVM HVNGARIAE BOHEMIAE
CASTILIAE LEGIONIS ARAG ONIAE
SICILIAE VTRIVSQVE HIEROSOLYMORVM
NAVARRAE DALMATIAE CROATIAE
SCLAVONIAE BVLGARIAE BOSNIAE
SERVIAE ET RASCIAE
REGI

ARCHIDVCI AVSTRIAE
DVCI
BVRGVNDIAE BRABANTIAE
MEDIOLANI STIRIAE CARINTHIAE
CARNIOLIAE AC LVCEMBVRGI
VIRTEMBERGAE ET VTRIVSQVE
SILESIAE

PRINCIPI SVEVIAE
MARCHIONI BVRGOVIAE
MORAVIAE ET LVSATIAE
COMITI PRINCIPALI
HABSPVRGI TIROLIS PFIRETARVM
KYBVRGI ET GORITIAE
PROVINCIALI ALSATIAE
COMITI FLANDRIAE
DOMINO MARCHIAE VENEDICAE
PORTENAVIAE ET SALINARVM

ET QVAE SVNT RELIQVA

PRINCIPI PROVIDENTISSIMO,
ET RELIGIONIS LAVDE RERVMQVE GESTARVM
GLORIA VBIQVE TERRARVM INCLYTO
IMPERII AMPLIFICATORI AC PROPAGATORI
FORTISSIMO
SECVRITATIS PVBLICAE FELICITATIS LAETITIAE
ADSERTORI ET CONSERVATORI
INVICTISSIMO
LITERARVM OMNIVMQVE STVDIORVM
FAVTORI NVTRITIO ALTORI

PATRI PATRIAE

CONSTANTI HEROICAE VIRTVTIS MAGNITVDINE
OPTIMO GLORIOSISSIMO
NOVVM INDEFESSAE SEDVLITATIS LABOREM
RELIGIOSISSIMAE FIDEI SVAE ANIMIQVE
PRO CVMVLATISSIMIS CAESAREAE GRATIAE
DOCVMENTIS GRATISSIMI MONVMENTVM
SVBIECTISSIMO OBSEQVIO FIGENS
SEQVE ADEO IPSAM SVAQVE OMNIA
IMMORTALI ANIMORVM VENERATIONE
OFFERENS
EX MVTVA AVGVSTORVM CARITATE
QVAM DEVS AVCTOR CONCILIAVIT
CONCILIATAMQVE AETERNVM PERPETVABIT
STABILIA AVGVSTAE PROSPERITATIS INCREMENTA
ARDENTIBVSQVE BONORVM PRECIBVS
EXPETITAM

DOMVS IN ORBE PRIMARIAE

PERENNITATEM
FLAGRANTI PIETATIS DEVOTISSIMAE
VOTO COMPRECATA AVGVRATVR

ACADEMIA NATVRAE
CVRIOSORVM.

AVspiciis *MAIESTATIS VESTRAE, CAROLE, Imperantium Maxime, quartum nunc in conspectum orbis exponere licuisse Ephemeridum Centurias novas, Academia Augusto Vestro Nomine decorata, eo impensius sibi gratulatur, quo frequentiora studii, mediocris licet, non tamen in rerum medicarum et reconditae naturae scrutinio unquam otiosi, experimenta et quo certiora pro immortalibus Heri Sui Clementissimi in se meritis, quae nulla unquam apud ipsam delebit oblivio, memoris gratissimaeque voluntatis symbola, devotissimaeque submissionis hostimenta, exhibere valet. Etenim tot tantisque Imperatoriae Gratiae documentis, quorum nume-*

numerum inire difficile, aucta et ornata cum ſit, facile intelligimus, ſplendidiſſimo hoc benefactorum jubare nos colluſtrari ideo, ut in quamplurimos illud ſpargatur opportunitatis publicae commodo, et ut omnes CAESARIS Indulgentiſſimi cura, providentia, virtute et ſapientia, capita fortunasque ſuas defendi, ac ſumma erga cunctos benignitate foveri experiantur. MAIESTATI VESTRAE parum videbatur, cum revera eſſet maximum, tranquillitatem regnis ac gentibus, et rerum quarumcunque affluentiam provinciis, urbibus, agris reddidiſſe, niſi et literarum ſtudiis ſuum quoddam eſſet pretium, quo ii, qui ingenii gloria florent, ad ſpem et fiduciam erecti, certatim de artium et ſcientiarum augmento pro ſua quisque parte laborarent; omnes autem ac ſinguli communi populorum utilitati litarent. IMPERATORIAM VESTRAM MAIESTATEM ex utroque Caeſarem miratur et concelebrat univerſus orbis, qui utrumque tempus et bellorum et pacis recte poſſit gubernare. Herculem Muſageten veneratur, qui bellorum monſtris nondum penitus edomitis, incredibili Muſarum ſtudia favore proſequatur. Bellum bello nectitur, et dum inimicorum alter, amicitiam pactus, arma deponit; alter aemulationis oeſtro percitus bella movet injuſtiſſima, ut tropaea Veſtra tum numeroſiora, tum auguſtiora, ac plures in medio victoriarum curſu moderationis vere divinae teſtes eſſent et admiratores. Divum LEOPOLDVM, inter caelites nunc triumphantem, quo nemo Caeſarum major fuit, nec futurus certe fuiſſet, niſi MAIESTATEM VESTRAM orbi reliquiſſet; LEOPOLDVM accepimus pro vindi-

 can-

canda Hispaniarum hereditate, quam jus Eidem fasque omne addixerat, invitum plane cruenti. Martis tempestatibus, e quibus nuper admodum eluctatus erat, denuo Se suosque commisisse. In quo Augusti Genitoris quam simillimam esse MAIESTATEM VESTRAM, laetatur universa Europa, dum penitus recognoscit, eam esse consiliorum omnium cynosuram, atque Vindabonnae id unice adhuc actum esse, et etiamnum agi, ut bella non modo præsentia, sed et futura deleantur. De jure suo sponte quid concedere non dubitat, ut tranquillitas populorum perpetua sit. Victoria haec est tropaeis omnibus illustrior, quam posteri legentes obstupescent: fortasse et monumentorum fidem in dubium vocarent, nisi CAROLUM fortissimis quibusque Heroibus anteponendum, rerum ubique gestarum fama majorem ipsimet perspicerent. Adeo quidem summam omnium spem atque expectationem incredibili virtute longe superavit MAIESTAS VESTRA! Desinet autem mirari posteritas, si pietate in Deum imperiorum felicitatem absolvi cogitaverit. Ea quippe in Deum pietas, Austriacorum propria, fundamentum est et Fortitudinis, quae vim repellit, robur potentiae sedemque stabilit, vicinorum discordias componit; et Constantiae, quae humanos casus omnes virtute inferiores putat, et consiliis longe saluberrimis, quae imminere videbantur, pericula sustinet; et felicissimorum Eventuum, quibus res domi ac foris gestae coronantur; et Moderationis, quae victorias maximas fortunas-

tunasque amplissimas divinitus concessas contemperat; et Sapientiae, Gravitatis, Clementiae, Iustitiae, reliquarum denique Virtutum, quae summos rerum moderatores augustiores faciunt. Quam Virtutum coronam, speciosam sane, cum praeterea exornet propensa in doctrinarum studia Humanitas et Gratia singularis; omni ope enitendum erat nobis, ut MAIESTATIS VESTRAE favorem atque indulgentiam, qua hanc quoque Academiam, Gloriosissimi Parentis clementia conditam, Augusti Fratris gratia conservatam, in tutelam suscepit, stabilivit, munificentissimeque fovit, publice profiteremur, animumque aeterno cultu devotissimum declaremus. Ejus propterea significationem offerimus novum ex diuturna observandi consuetudine longoque medendi usu subnatum industriae nostrae opusculum, in quod, Voluntati Vestrae religiosissime obsecundantes, collegimus atque digessimus, quae et ad vitam utilia, et ad cognitionem jucunda videbantur. Sciant populi, Caesareae Vestrae Benignitati se debere, si qua ex nostra nunquam otiosa observandi assiduitate utilitas in ipsos manarit. Desideria denique cum nostris consocient, atque DEO immortali una nobiscum supplicatum eant, qui cum magna prece exposcimus, ut MAIESTAS VESTRA Christianae Reipublicae bono diu incolumis supersit, solium pietate suffultum, justitia munitum, providentia corroboratum, tot tantisque decoribus perfectum, commodissime teneat, omni-

busque divinis pariter atque humanis cumulatissime beata bonis, consiliorum, actionum et expeditionum cunctarum eventus semper videat laetissimos. Piissimis nostris desideriis et precibus annuet, confidimus, Numen Opt. Max. ac vota orbis propitium porro exaudiet, ut Caesaream Vestram Domum Subole Augusta augeat, confirmet,

Imperium oceano, famam qui terminet astris,

in quo Paternarum Avitarumque Virtutum Herede, altissimi Dignitatis fastigii capace, posteritas sera conquiescat.

CATALOGVS

NOBILISSIMORVM DOMINORVM,

Quorum Obſervationes Phyſico-Medicae in his duabus Centuriis leguntur.

D. D. Chriſtianus Michaël Adolphi, Archiater Ducalis Saxo-Cizenſis et Medicus Lipſienſis, Academicus Curioſus.

D. D. Joh. Jacobus Bajerus, in Vniverſitate Altorf. Medic. Prof. Public. Facult. Senior et Phyſic. Norib. Acad. Curioſ.

D. D. Leopoldus Emanuel Binninger, Sereniſſ. Ducis Würtenberg. Montisbeligard. Archiater.

D. D. Joh. Phil. Breynius, Poliater Dantiſcanus, Academicus Curioſus et Reg. Societ. Anglic. Collega.

D. D. Rudolphus Jacobus Camerarius, Medic. Profeſſ. Publ. Hortique Academ. Inſpector, Academ. Curioſus.

D. D. Elias Camerarius, Conſiliarius et Archiater Ducalis Würtembergicus, in Vniverſitate Tubingenſi Profeſſor Public. Acad. Curioſ.

D. D. Georgius Detharding, in Vniverſitate Roſtochienſi Profeſſor Public. Acad. Curioſ.

D. D. Juſtus Friedericus Dillenius, Profeſſor Public. Med. in Vniverſitate Giſſenſ. Facult. Med. Sen. Acad. Curioſ.

D. Lic. Joh. Jacob. Dillenius, Poliater Giſſenſis, Acad. Curioſ.

D. Lic. Phil. Eberh. Dillenius, Poliater Giſſenſis.

D. Johannes Gabriel Doppelmajerus, Profeſſ. Phyſ. et Matheſ. Noribergenſis, Acad. Curioſ.

D. D. Marcus Gerbezius Poliater Labacenſis, Acad. Curioſ.

D. D. Johannes Adamus Goerizius, Poliater Ratisbonenſ. Acad. Curioſ.

D. D. Benedictus Gulmannus, Poliater Auguſtan.

D. D. Laurentius Heiſterus, Anat. & Chir. Profeſſ. Public. in Vniverſ. Altorf Acad. Curioſ.

D. D. Godofredus Heldius, ab Hagelsheim, Conſiliarius et Archiater Byruthinus, Acad. Curioſ.

D. D. Chriſtianus de Helvvich, Seren. Princ. Eliſabethae Conſiliarius & Archiater, Poliater Vratislavienſis, Academ. Curioſ.

D. D. Johannes Mauritius Hoffmannus, Conſiliarius & Archiater Onoldino-Brandenburgicus & Solisbacenſis, Academ. Nat. Curioſ. Adjunctus.

D. Lic. Daniel Hoffmannus, Medicus Tubingenſis, Academicus Curioſus.

D. D. Johannes Georgius Hoyerus, Poliater Molhuſinus, Academ. Curioſ.

D. D. Godofredus Klaunig. Sacr. Caeſar. Majeſtat. & Princip. Palat. Medicus, Poliater Vratislavienſis, Acad. Curioſ.

D. D. Joſephus Lanzonus, Proto-Medicus & Profeſſor Ferrarienſis, Academ. Curioſus.

D. D. Hieronymus Laubius, Noſocomii Regii Hafnienſis Medicus, Academicus Curioſus.

D. Lic. Roſinus Lentilius, Conſiliarius & Archiater Ducalis Würtenbergicus & Proto-Medicus Stutgardienſis, Acad. Curioſ.

D. Johannes Georgius Liebknecht, Matheſ. Profeſſ. Public. in Academ. Giſſenſ. Acad. Cur.

D. D. Michaël Friedericus Lochner, Archiater & Comes Palatinus Caeſareus, Nobilis, Ephem. Nat. Cur. Director, & Collegii Medic. Noribergenſis Decanus.

D. D. Johan-

D. D. *Johannes David Mauchartus*, Physicus Marbacensis, Academ. Curiosus.

D. D. *Godofredus Mayer*, Poliater Vratislaviensis, Acad. Curios.

D. Lic. *Johannes Matthias Müller*, Physicus Cünzelsaviensis, Acad. Curiosus.

D. D. *Adam Friedericus Pezold*, Poliater Lipsiensis, Acad. Curiosus.

D. D. *Maximilianus Preussius*, Protophysicus Vratislaviensis, Acad. Curiosus.

D. D. *Christianus Gottlieb. Reusnerus*, Archiater Com. a Schafgotsch, et Poliater Javerensis. Acad. Curiosus.

D. D. *Vitus Riedlinus*, Reip. Vlmensis Physicus primarius & Gymnasii Scholarcha, Academ. Nat. Curios. Adjunctus.

D. D. *Sigismundus Schmiederus*, Physicus Lomaczensis, Acad. Curios.

D. D. *Lucas Schröckius*, Archiater & Com. Palat. Caesar. Nobil. Acad. Nat. Curios. Praeses, Reipubl. Augustanae. Physicus primarius.

D. D. Johannes *Christian. Sproegel*, Physicus Hamburgensis, Academ. Curiosus.

D. D. *Samuel Steurlin*, Physicus Schleusingensis, Academ. Curios.

D. D. *Ernestus Godofredus Struve*, Vkeromarch. & Stolpens. Circuli Physicus, Academ. Curios.

D. D. *Godofredus Thomasius*, divers. S. R. Imper. Stat. Archiater & Medicus Senior Noribergens. Acad. Nat. Cur. Adjunctus.

D. D. *Michaël Bernhardus Valentini*, in Vniversitate Gissens. Medic. Professor Publicus, Acad. Nat. Curios. Adjunctus.

D. Lic. *Christ. Bernhardus Valentini*, Poliater Gissens.

D. D. *Antonius Vallisnerius*, e Nobilibus de Vallisneria, Primar. Theor. Medic. Professor Patavin. Acad. Curios. & Societ. Reg. Londin. Colleg.

D. D. *Josephus Vallisnerius*, e Nobilibus de Vallisneria, trium Estensium Principum quondam Archiater.

D. D. *Jacobus Vercellonus*, Anatomicus & Poliater Astensis.

D. D. Jo-

D. D. *Johannes Melchior Verdries*, in Vniversitate Gissensi Phil. & Medic. Professor Publicus, Academ. Curiosus.

D. D. *Johannes Andreas Vsenbenz*, Poliater Vlmensis.

D. D. *Johannes Friedericus Weismannus*, Physicus Windsheimensis, Academ. Curiosus.

D. D. *Hermannus Wernerus Engelbertus*, de Westhofen, S. R. I. Nobilis & Eques, Com. Palat. & P. L. C. Medicus Hammensis, Acad. Curiosus.

D. D. *Johannes Guilhelmus Widmannus*, Physicus Noribergensis, Academ. Curiosus.

D. Lic. *Christianus Gotthardus Wilischius*, Physicus Provincialis & Poliater Pirnensis, Acad. Curiosus.

D. D. *Theodorus Zwingerus*, Sereniss. Principis Baden-Durlacensis Archiat. Professor Publicus Medic. Basiliensis, Academ. Nat. Curios. Adjunct.

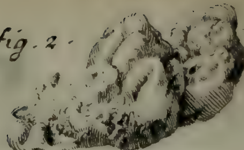
D. D. *Johannes Rudolphus Zvvingerus*, Professor Medic. Ordin. Basiliensis, Academ. Curiosus.

OBSERVA-

BRITISH
HISTORY

Tab: I. pi

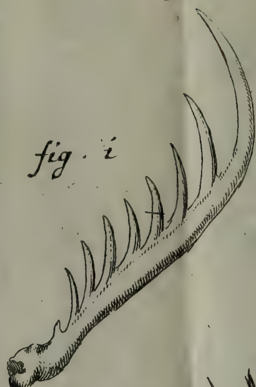
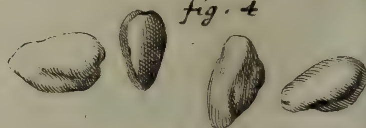

fig. 5

OBSERVATIONUM PHYSICO-MEDICARUM ACADEMIAE CAESAREAE CAROLINAE NATURAE CURIOSORUM CENTURIA VII.

Dn. D. JOH. PHILIPPI BREYNII *TRIGA OBSERVATIONUM* ad D. D. MICHAELEM FRIEDERICUM LOCHNERUM, Archiatrum & Comitem Palatinum Caesareum.

OBSERVATIO I.

De Coronis Serpentum.

Um Callimachi nomen mihi, more recepto, in Receptionis Diplomate, Illustri Academiae Caesareo-Leopoldino-Carolinae Naturae Curiosorum Praesidi imponere placuit, quem ut et Mnesteum Medicos, apud Graecos, de Coronis, quæ nocerent capiti, privatim scripsisse, testis est Plinius H. N. L.

XXI. c. 3. mox animum meum subiit cogitatio, ex simili quodam argumento observationum mearum primitias depromendi. Ubi ultro sese *Coronae Serpentum* obtulere, quarum quidem saepius in hisce Ephemeridibus facta fuit mentio, nonnullis earum existentiam negantibus, aliis affirmantibus, neutris vero, ni fallor, controversiam decidentibus.

Varia nimirum, ut id hac occasione moneam, Auctores in Historia Naturali tradidere, quae talia non esse, qualia ab iis fabulosis relationibus & praejudiciis occoecatis, habentur, sequens probavit dies & accuratius examen.

Exemplo nobis sint Viperae et Serpentes, qui ab Auctoribus describuntur, & passim in Curiosorum Museis credulis demonstrantur, superstitiosis insuper Apostoli Pauli miraculo obtruduntur, petrefacti, ex Melita Insula effossi: Vid. Musei Besleriani Tab. XXXVI. (quod nuperrime cum desideratissimi longiorique vita dignissimi Juvenis, Joannis Henrici Lochneri utilissimis Explicationibus et Commentariis, curante Illustri ejus Parente, prodiit) titulo Exuviae Serpentis in lapidem conversae; nec non Wormii Museum p. 90. nomine Viperæ petrificatae. Hos, etiamsi capita ipsis aliquando ex luto affingant impostorum manus, Tubulariae sive Vermiculariae cujusdam marinæ, majoris, in Melitensi terra sepultæ, esse specimina, quod jam hariolatus fuerat Wormius loco cit. optime ad oculum demonstravit Augustinus Scilla in Tract. cui titulus: *La vana Speculatione* etc. T. XII. quod luculentius adhuc ipsa specimina rite examinata evincunt. Ut de illis serpentibus petrefactis in spiram convolutis, nunc taceam, quorum passim apud Auctores fit mentio, Ophiomorphitæ et Ophitae aliquando specioso titulo. Vid. Museum Metallicum Aldrovandinum, Beslerianum, T. XXXIV. Calceolarianum p. 424. et Wormianum p. 86. ubi nomine Lapidis sceleton serpentis referentis. Quippe quos Cornu Ammonis, vel ut hodie rectius salutantur, Nautilitae species esse, omnes cordati mihi concedent Naturae Mystae. Quamvis non negem, forte alicubi reperiri posse ve-

rorum ſerpentum veſtigia, Eislebianorum piſcium more, ſaxis, imprimis fiſſilibus, impreſſa; etiamſi eadem nec a me hactenus viſa, nec ab ullo deſcripta meminerim.

Oculos ſerpentum quoque ex Inſula Melita vulgo dictos, Dentes eſſe molares piſcium, *Sarco Orata* & *Dentato* Italis dictorum, a diluvio aquarum ibidem ſepultos, iterumque effoſſos, qui non vult credere demonſtranti Auguſtino Scillae l. c. T. II. ipſa adeat Naturalium Gazophylacia et hos cum illis conferat.

Gloſſopetras vero, quae ſerpentum linguae petrefactae quoque quondam pie, etiamſi nullam cum iis habeant ſimilitudinem, credebantur, Dentes eſſe varios Canis Carchariae et Stampellae Italis dictae, aliorumque piſcium hujus generis foſſiles, poſt F. Columnam, N. Stenonem & A. Scillam, omnes largiantur neceſſe eſt.

Reſtat nunc, ut de Coronis vulgo creditis ſerpentum, dubium tollamus, quod quidem ante me tentarunt Schenkius in Epiſt. ad Sachſium, quæ reperitur in Gammarologia p. 928. et Velſchius in Hecatoſtea I. Obſ. 27. et in Ephemeridibus hisce Jaeniſius D. I. A. 3. in Schol. ad Obſ. 128. & Wagnerus D. II. A. 5. Obſ. 106. nec non Illuſtr. Schröckius in Scholio ad dictam obſervationem; ubi docent hactenus obſervatas Coronas ſerpentum falſo Agyrtarum impoſturis ita ſalutari, et re ipſa nihil aliud eſſe, quam vel ſquillae Μάντις dictae Rondeletio ſpolium, vel dentem molarem ex inferiori maxilla porcelli jam ablactati.

Hiſce tamen Doctiſſimis Curioſiſſimisque Viris ſeſe oppoſuerunt Clariſſimi Hannemannus D. II. A. 7. Obſ. 68. et Lentilius D. III. A. 3. et 4. Obſ. 22. Sed immerito, quia argumenta ipſorum infirmo admodum ſtant talo. Nam primo teſtimonium de viſis eminus ſerpentibus coronatis, ab hominibus perterritis, ſequioris ſexus aliisque et in Hiſtoria Naturali hoſpitibus, nihil probat; uti nec ſecundo ipſarum Coronarum ſerpentum dictarum apud Curioſos conſpectus: nam etiamſi Coronis aliquando ſimilia fuerint illa corpora, tamen ex ſerpentum capitibus deſumta fuiſſe, inde non ſequitur.

His itaque praemiſſis, ut Hiſtoria Naturalis, quae per ſe ſatis ampla eſt, a non entibus liberetur, concludo ſaepius dictas Coronas ſerpentum, omnes eſſe fictitias & corpora aliunde deſumta. Nec alio modo convinci ab adverſariis poſſum; niſi vel demonſtratione ipſius ſerpentis coronati, vel Coronae ejusmodi, quam ſufficientibus et indubitatis teſtimoniis, ex ſerpentis capite prognatam depromtamque eſſe, probare poſſunt.

Reliquum eſt, ut paucis Coronas hujusmodi fictitias, quarum duas in Muſeolo meo ſervo, deſcribam, et, quod a nemine hactenus factum, figura illuſtrem. Prima criſtae potius, quam coronae ſimilis eſt, ea magnitudine, qua Fig. 1. Tab. I. conſpicitur, eburnea quaſi eſt et nitens, ex albo flavicans, intus cava, compreſſa, dorſo acuto, ſpinis altero latere peracutis non nihil falcatis aliquot praedita. Revera nihil aliud eſt, quam extremus articulus chelae Squillae, quæ Μάντις Rondeletio dicitur, a Rumphio vero in Muſeo Amboinico Squillae arenariae nomine eleganter figuratur et deſcribitur. Secundam, quam a Curioſo quodam Amico accepi, Fig. 2. T. I. exhibet, naturali quoque dimenſione: denti molari ſimilis eſt, altera extremitate anguſtiore, altera latiore, ſuperne quatuor eminentiis majoribus, minoribus non numeratis, prædita, inferne inaequaliter excavata; colore gaudet cinereo et ſuperficie parum nitente, et inæquali, quare hunc pro foſſili Dente habeo.

Quid jam de viribus miraculoſis harum putatitiarum Coronarum, a fumivendulis Circumforaneis, adeo depraedicatis, ſentiendum ſit, facile unicuique patet; ſcilicet, una cum Coronis falſas eſſe et fictitias.

OBSERVATIO II.

Dn. D. Johannis Philippi Breynii
De Balſamo Carpathico.

BAlſamum Carpathicum, prout aliquando, quamvis rarius, ad nos ex Hungaria defertur, eſt Oleum quoddam ex reſina liquida arboris cujusdam coniferae et reſiniferae in Carpathi jugis naſcentis, deſtillatum, tota natura ſua Oleum Terebin-

binthinae Officin. referens; cui Hungari quam plurimas virtutes medicatas prolixe satis adscribunt.

Nullam, quod miror, Balsami hujus apud ullum Auctorem reperio mentionem, nisi tribus saltem verbis in Miscell. nostris Curiosorum D. I. A. 2. et quidem in Scholio ad Observ. 28. ubi legitur: *D. D. Christianum ab Hortis, qui ad radices Carpathi Montis in nobili villa vixit, scripsisse duos Tractatus, alterum de Gemmis Hungariae, de Balsamo Hungariae Carpathio alterum; morte tamen praeventum et editionem suspensam mansisse, et ex negligentia viduae et impuberum liberorum Bibliothecam ipsius rarissimam, una cum his duobus MSS. praecipue a vicinis Polonis distractam fuisse et abalienatam.* Nec dubium est, utrumque Tractatum, quia neuter, quantum ego novi, apparuit, periisse. Cum autem ab Amico quodam Hungaro ante aliquot annos, hujus Christiani ab Hortis, Med. Doct. de viribus et usu Olei sive Balsami Carpathici brevem quandam, ex memorato Tractatu forte quondam extractam, Commentationem communicatam servo, eam hic subjungo:

De Viribus et Usu Olei sive Balsami Carpathici, Krummholtz-Oehl *Germanice dicti, Christiani ab Hortis, Med. Doctoris.*

Duplex est Usus Olei hujus, externus et internus. Notandum autem, Oleum hoc non esse ipsum Balsamum, quale effluit ex incisis arboribus, sed Oleum ex arbore quadam, quam Accolae Carpathi Germanice Krummholtz / *Slavonice autem Kossadrewina vocant, destillatum, hoc enim multo efficacius expertus sum, quam Balsamum ipsum.*

Usus externus.

1. *Omnia vulnera recentia, quae scilicet non nimis magna sint, aut profunda, spatio 24. horarum, sine ulla suppuratione, aut notabili cicatrice sanat; majora vero intra triduum, quatriduum etc. si solummodo aliquot guttulae penna instillentur. Debet autem linteum superponi, quo ligetur, alias enim evaporat, cum sit nimis spirituosum.*

 2. *Humi-*

2. Humidam infantium in facie et capite scabiem, intra triduum funditus exsiccat et tollit, nullo relicto vestigio.

3. Ulcera antiqua serpentia, qualia sunt plerumque in cruribus, spatio duarum septimanarum, si modo illiniantur et linteum ceratum superponatur, ex fundamento sanat; debet autem illini ter de die, mane meridie et vesperi.

4. Frigidis etiam fluxionibus, contusionibus, sanguinis concreti retentionibus, tumoribusque, ex quibus plerumque Paralyses et contracturae nervorum diuturnae oriuntur, ad miraculum tollendis efficax est. Ischiaticam quoque lenit et tollit.

Usus internus.

1. Obstructionibus hepatis, hypochondriorum et renum potenter viam aperit.

2. Sine molestia impuritates sanguinis per copiosam urinam et paucos sudores e profundo elicit.

3. Arenas et renum calculos pellit, urinamque odoriferam reddit.

4. Menses et haemorrhoides movet.

5. Gonorrhoeam et catarrhos frigidos sistit.

6. Inveteratos capitis dolores discutit.

7. Tussi etiam et inveteratis pectoris morbis, nominatim vero Phthysi et ulceri pulmonum medetur.

Alias insuper omnes, quibus Orientale Balsamum praeditum est, vires habere, multiplici experientia a S. Caesarea Majestate Ferdinando III. aliisque Illustribus Personis comprobatum est. Dosis: Guttulae 7. vel 9 in aliquo liquore convenienti, vesperi cubitum ituro et mane, jejuno ventriculo exhibendae.

Hactenus ille. Forsitan mihi nunc aliquis objiciet, easdem ferme virtutes in vulgari nostro Terebinthinae oleo, quod omnibus sensibilibus qualitatibus referre videtur, reperiri, adeoque de Carpathico nos non oportere esse adeo solicitos. Verum his respondeo, verum quidem esse, vires ejus cum viribus Olei Terebinthinae Off. convenire, eas autem, si Hungaris adhibenda fides, longe nobiliores magisque efficaces esse.

Ego ob parvam ejus, quam possideo quantitatem, pauca sal-

saltem experimenta instituere potui; interim tamen Hungaris assentior, quia arbor, ex qua Balsamum hoc fit, a caeteris arboribus, ex quibus Terebinthina Off. colligi solet, longe diversa et ad Cedrum Libani montis genere accedit.

Procuravit enim mihi Amicus quidam ex Hungaria ramulum hujus Arboris exsiccatum et Conum sive fructum ejus maturum; ex quibus probe examinatis didici, hanc arborem esse Pinastrum, Bellonii, de Arb. Conif. p. 17. et seq. Pinum Sylvestrem, montanam, tertiam, C. Bauhini Pin. 491. Pinum, cui ossicula fragili putamine, sive Cembro, J. Bauhini Hist. Pl. T. I. L.IX.p. 251. Pinum sylvestrem, alteram, Parkensonii Theatr. Botan. p. 1535. quam Pinearum nucum genus alterum, Tarentinum dictum, digitis fragili putamine, aviumque expositum furto in arbore, Plinii, recte statuit Bellonius l. c. male vero eam Dalechampius pro Teda Plinii habet, forte in hanc sententiam seductus, quia arbor haec plurima resina, ut nonnulli Auctores tradunt, scatet.

Satis bene eam describit Bellonius l. c. ejusque insigniorem notam, qua a caeteris coniferis et resiniferis distinguitur, annotat, quina semper folia ex eodem tubulo sive centro prodeuntia; secus ac Joh. Bauhinus, qui l. c. male refert, bina ex uno tuberculo prodire. Axtius de Arboribus coniferis p. 41. eam adhuc diligentius describit. Conum vero ejus nobis accuratius enarrat Joh. Bauhinus l. c.

Operae pretium duxi, Coni Tab. I. F. 3. cui hinc inde resina sicca adhaeret, cum Nuculis edulibus, F. 4. Pinearum aemulis, sed minoribus, putaminibusque fragilioribus praeditis, ramulique cum foliis F. 5. naturali magnitudine exhibere icones.

Similes plane Nuculas quoque ex Moscovia transmissas ab Amico accepi, quarum ibidem inter bellaria frequentem esse usum referunt. Unde arborem hanc in Moscovia quoque nasci colligo, quam alias praeter Carpathi juga, Juniperorum mons et Senusius apud Allobroges, teste Bellonio, Elvi nomine rusticis, qui et fructus et resinam ex ea colligunt, notam, Rhaeto-

rum

rum et Valesiorum alti montes copiose, ut et Tridentinus ager et Tyrolensis comitatus, locaque circumjacentia, quae septentrionem spectant, teste Axtio l. c. alunt, ubi et caudicem resinam albam et odoratam fundere, ait idem.

In Carpatho saepius humilem, caudice ramisque distortis, unde Krummholtz salutant, inveniri, conosque fere nunquam proferre tradunt; quem crescendi modum pro monstro saltem ex vitio soli forsitan habendum esse existimo.

Coronidis loco addam genuinam arboris hujus ex notis characteristicis secundum Tournefortii Methodum, quae reliquas inter tantum eminet,

Quantum lenta solent inter viburna Cupressi,

petitam denominationem, quae est:

Larix semper virens, foliis quinis, nuculis edulibus.

Tournefortio ignotam fuisse, vel saltem minus accurate examinatam judico, quia in Institutionibus ejus Rei Herbariae, incomparabili isto opere, quo nemo Botanicus carere potest, inter Pinos, nomine Pini sylvestris, montanae, tertiae, C. B. recensetur, cum tamen a Pini genere foliis quinis, ut supra dictum, manifeste differat.

Rogantur denique Viri Curiosi, qui prope Carpathum degunt, ut Arboris hujus, una cum modo colligendi Resinam et Balsamum, exactam Historiam in publicum emittant; admonentur praeterea Rhaetiae, Comitatus Tyrolensis et Tridentini agri incolae, ut inquirant in virtutes hujus Balsami etiam apud ipsos, si velint, reperiundi.

Observatio III.

Dn. D. Johannis Philippi Breynii

De Ribas Arabum.

Ribes Officinarum nostrarum Planta est vulgatissima et omnibus nota; ab hac vero differre, quae Ribas dicitur Arabibus Medicis, Serapioni, Avicennae caeterisque, ii saltem norunt Medici, qui τὴν ὕλην Ἰατρικὴν accuratius solito introspexerunt.

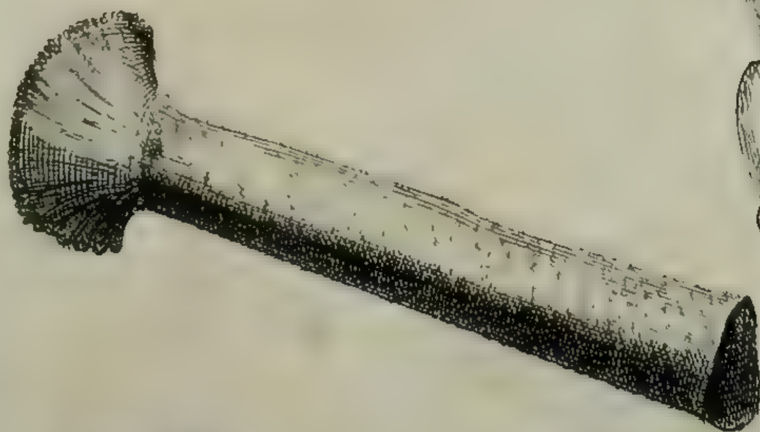
Qui-

Tab. II. p. 8

fig. 1

fig. 2

Quidam Botanicorum equidem, ut Amatus, Dodonaeus et Lobelius, putarunt Ribem nostratem Off. esse verum Ribas Arabum; verum hisce plurimi sese postmodum opposuerunt, statuentes, Ribas Arabum a nostro Riba Officinarum plantam esse toto coelo diversam. Quibus et ego calculum adjicere cogor, ob sequentes rationes:

1. Quia unicuique Serapionis et Avicennae descriptionem Ribis, contractam quamvis pro Arabum more, examinanti et cum Ribe Off. conferenti, facile patet, plantas esse longe diversas.

2. Rauvvolfius Hodoepor. p. 266. et 282. et Bellonius, de Arb. Conif. p. 4. b. experti et circa Medicam Materiam curiosi Medici, in peregrinationibus per minorem Asiam vicinasque terras institutis, plantam illam observarunt in monte Libano, cui Arabum Ribas descriptio competit, et ex qua hodienum ibidem Rob Ribis dictum conficitur. Hujus etiam aliqualem tradiderunt descriptionem, cui Rauvvolfius et Iconem, sed admodum imperfectam, adjecit. Hos postmodum Botanici plerique secuti sunt, nihil praeterea addentes novi. Donec

3. Sententiam Rauvvolfii et Bellonii confirmant ea, quae tradit Pharmacopoeae Persicae interpres R. Pater Angelus de Sancto Joseph p. 154. et in specimine Notarum ad Pharmacopoeam Persicam p. 364. et seq. ubi disertis verbis docet, Ribas Arabum, ex quo olim Arabes et nunc Persae et Turcae Rob conficiunt, veram esse Lapathi speciem; nullam vero subjicit descriptionem, multo minus figuram.

4. Denique nullum amplius dubitationi relinquit locum, sequens, quam Jacobus Golius Ling. Or. quondam in Academia Lugduno Batava Professor Celeberrimus, ante plurimos jam annos, ex ipso Libano Monte ex Syria Parenti meo p. m. procuraverat Plantae, de qua quaeritur, icon cum descriptione:

Ex Radice simili radici Cinarae, dura, nodosa et plena tuberculis, filamentisque quibusdam praedita, verno tempore inter nives novella prorumpunt folia, crispata instar Brassicae Sabaudae coloris rubri viridisque elegantissime mixti, qui etiam in

 adul-

adulcioribus totaque planta perſeverat ; ubi praeterea, quaſi exiguis granulis, inſtar Goſſipii conſperſa eſt. Juniora folia cum pediculis ſubacidi ſunt ſaporis, ſed admodum grati, quorum ſuccus expreſſus, ubi ſufficienter ebullierit, ſimilis eſt muſto cocto, ſpiſſus ſcilicet denſuſque. Pediculi vero, ubi folia ſe expandere incipiunt, contracti quaſi, tenuiores fiunt desrioreſque; Folia majora rotunda, nonnihil concava, exterius admodum nervoſa, tota aliquantulum aſpera ſunt, et ſiccata adhuc aſperiora evadunt. Caules longitudinem trium palmarum ſaepius ſuperant, in quorum ſummitatibus ramoſis apparent flores racematim diſpoſiti, qui abeunt poſtmodum in ſemina triangularia et alata Lapathi more, principio rubicundi, per maturitatem lutei ; ſed exſiccata, quae ſervo ex dicto Monte Libano, ex rubro ſpadicea ſunt et ſalivam, ubi dentibus conteruntur, rubicundo colore inficiunt, ſapore ſubacido adſtringente.

Ex hac itaque deſcriptione cum Icone collata facile patet, Plantam hanc eſſe *Lapathi* ſpeciem genuinam, nec inepte *Lapathum Orientale, tomentoſum, rotundifolium, Ribas Arabum dictum*, ſalutari poſſe; male vero Clariſſ. Rajum Hiſt. Plant. p. 1487. Ribem Arabum, minus accurata Bellonii deſcriptione ſeductum, Epiphylloſpermis annumerandam cenſuiſſe. Ex hac Rob in Perſia conficitur, teſte P. Angelo de Sancto Joſeph Pharmacop. Perſ. p. 154. ſequentem in modum:

Livas (ita Perſis dicitur, teſte jam jam citato Auctore et Thevenoto Itiner. Part. 3. L. 2. c. 16.) *ſive Oxylapathi* (ſcilicet Orientalis ſupra dicti) *ſummitates & caudices* (tempore nimirum vernali, ubi primo ex terra erumpunt) *reſeca; tum in mortario lapideo, aut ligneo contunde, donec eruatur ſuccus ad pondus tertiae partis: facta identidem effuſione et expreſſione per colatorium lineum, inde colaturam aſſumito et clarificato; adde ſingulis minis totidem minas Sacchari; decoquendo, donec ſpiſſeſcat Syrupus: lente et attente.*

Hac ratione fit Rob Ribis compoſitum; ſimplex vero abſque

addi-

additione Sacchari, ſola coctione ad conſiſtentiam Muſti coct paratur, ut habet deſcriptio ſupra tradita.

Idem P. A. de Sancto Joſeph. l. c. p. 365. Plantam hanc exi montibus in hortos transplantatam ad Braſſicarum noſtratum ambitum pingueſcere, ejuſque coſtas, (puto pediculos) ſub humo candificatas (ut apud nos Seleri Italorum) exiguo pretio venire teſtatur in foris Aſpahani et Syraſii in Perſia, et inter primariorum et delicatiorum epulas, inter delicias haberi acetariorum loco &c.

Haec eadem quoque planta eſt, cujus Cornelius de Bruyn in Itinerario ſuo Perſico nuper emiſſo p. 141. nomine Rhabarbari, ſed virtutis purgantis expertis, meminit, et foliorum, ut ſunt caeterae ejus, Pictoris quamvis excellentis, plantarum animaliumque figurae, ſatis malam annectit iconem. Caeterum confirmat turiones, ſive potius folia primo vere prorumpentia et imprimis eorum pediculos cocta comedi in juſculo carnis, vel cruda etiam cum pipere et ſale, et ſubacido ſuo ſapore ſe guſtui admodum commendare, ſanguinemque bilioſum refrigerare, hincque multum aeſtimari.

Quouſque autem cum Rhabarbaro vero (ut ait de Bruyn l. c.) quod ex Tartaria et China per Ruſſiam ad nos transfertur, conveniat; alio tempore dicam, ubi promiſſa Rhabarbari ſemina cum accurata delineatione et exſiccato ſpecimine, quae mihi promiſit Perilluſtris et Excellentisſ. Vir, Robertus Areskinus, S. Zareae Majeſtatis Conſiliarius intimus et Archiatrorum Comes &c. Patronus et Amicus meus, nemini ſecundus, accepero.

Locus natalis eſt Mons Libanus in Syria; ex quo tempore verno, ubi adhuc ſub nive deliteſcit, ejus tenella folia cum caulibus Halepum transferuntur pro conficiendo Rob, quod ad alias deinde regiones transportatur. Reperitur etiam in Perſia, tam ſpontanea in locis montoſis, quam culta in hortis, ut tradunt P. A. de Sancto Joſeph et Corn. de Bruyn ſupra citati, et forte etiam in aliis regionibus orientalibus.

 Quia

Quia itaque Ribes Arabum cum noſtro Officinarum nullam, quod probavi affatim, habet affinitatem; ille vero in noſtris non reperiatur terris, quaeritur merito, an non ex noſtro Oxylapatho, tempore vernali et methodo ſupra enarrata, Rob parari poſſit, quod ratione naturae et virium longe magis Rob Ribis Arabum (quod et innuiſſe videtur Joh. Manardes in Annotationibus in Compoſita Meſue p. 582.) referret; quam illud, quod hoc nomine in noſtris Officinis hodie reperitur? Ego de affirmativa dubito nullus, quam ipſa experientia olim, ut ſpero, confirmabit.

Explicatio Figurarum.

Tab. II. Fig. 1. exhibet integram Plantam cum ſeminibus, quae Ribas Arabum dicitur, aſt naturali, quoad omnes partes, longe minorem. A latere nota ſemina naturali ſua magnitudine delineata, quorum vero alae membranaceae ob antiquitatem dilaceratae ſpectantur.

Tab. II. Fig. 2. Stolones ſive juniora folia prout primo vere e terra erumpunt, una cum caule, cujus flores inſtar racemi necdum explicati ſunt; etiam naturali dimenſione minora.

OBSERVATIO IV.

Dn. D. Johannis Jacobi Bajeri.

De

Maxillae amplo fragmento per callum reſtituto.

NAturae in ſarciendis non modo carnibus, ſed ipſis oſſibus ſolertiam ſingularem merito admiramur, ut profecto complures hiſtoriae *calli ampliſſimi, in locum oſſium perditorum affabre repoſiti,* vix invenirent fidem, niſi ab auctoribus fide digniſſimis eſſent traditae. Talium non paucas ipſe ego recenſui in *diſſertatione peculiari de callo oſſium* anno 1707. edita. In praeſentiarum vero addam exemplum perquam memorabile. Molitor

Molitor prope Veldam Norimberg. oppidum, imprudenter ac cedens ad rotam, quae tympanum dentatum (das Kamm-Rad) dicitur, vento forte manicam indusii pandente apprehenditur. Mox brachio sinistro luxato, humeroque fracto, vix miser se explicuisset, nisi admodum robustus et praesentis animi, utcunque corpus retraxisset, cum interea nescio quae vis *maxillam* ejusdem lateris, *a mento usque ad medium, circiter trium unciarum amplitudine, una cum cute & carnibus abruperit*, adeo ut reponendi et consolidandi nulla spes relicta, sed illud totum auferendum fuerit. Truculentus sane erat aspectus tanti vulneris, quod tamen non intermisit legitime curare Chirurgus, eo quidem eventu, ut post aliquot septimanas *in locum ossis evulsi congruus succresceret callus*, quem imperata quies et a masticando abstinentia, cum remediis epuloticis, catagmaticis et balsamicis plurimum juvarunt, *ipsis quoque gingivis aliisque carnibus et cute regeneratis*, ut praeter dentes nihil omnino desiderari potuisset. Sola *portio labii simul abrupta* minus feliciter renata videbatur; curta scilicet strictaque nimis existente prolabii cicatrice: Hanc igitur blande scarificandam, deinde linimento emolliente et sarcotico tractandam praecepi, donec ad naturalem formam illa quoque pars reducta compareret, nullo aut loquelae aut aliarum oris functionum notabili detrimento superstite, nisi quod masticatio in latere affecto, propter dentium defectum, a solo callo sufficienter praestari non potuerit.

OBSERVATIO V.

Dn. D. Johannis Jacobi Bajeri.

De

Ossiculo diu in gula detento.

RHedarius in prandio avide assumens jusculum, aliquid solidi cum ipso descendere, idemque in medio quasi pectore affigi sensit, non sine dolore, inter deglutiendum ac tussiendum subinde aucto. Tulit hanc molestiam, de qua quidem saepius apud amicos conquestus, et *inhaerens oesophago ossiculum*, do-

loris causam accusans, nec assensum nec auxilium invenit, usque dum tandem, *elapso anno et ultra*, subito exorta quadam exscreandi aut velut vomendi necessitate, *retentum tamdiu ossiculum*, una cum modica ichoris putridi et foetentis quantitate, abscessus (eo nempe loco, quo se *ossiculum* infixerat) rupti documento. Est autem illud ipsum, sicuti hodieque ostendere possum, *uncialis fere longitudinis, crassitiei et latitudinis multo minoris, in altera extremitate acuminatum, margine rigidum.* Jam quomodo illud tamdiu immotum latere *in oesophagi recta fistula*, nec inde deturbari potuerit a tot tamque diversis quotidie ingurgitatis liquidis et solidis alimentis, arduum est animo concipere, nisi statuatur, quod plicae alicui se infigendo diverticulum paraverit, haud sine distensione incommoda et laesione gulae, in abscessum tandem conversa. Certe *diuturnitas retentionis* absque majori molestia, meretur admirationem, eoque magis, quo rariores hujusmodi casus occurrere existimo; cum alia diversarum rerum plus minus incommode in gulam demissarum, sed *non aeque diu retentarum* exempla passim annotata sint, praecipue *in Miscellaneis Academiae nostrae &c.*

OBSERVATIO VI.

Dn. D. Sigismundi Schmiederi.

De

Flexione atque Divisione tempestatum fulgurantium,

vulgo

von denen

Wetter-Scheidungen.

MUlta certe in rusticorum Physica, quae a plurimis contemtim habetur parvique aestimatur, deprehenduntur Phaenomena, quae paulo intimiorem sane merentur perscrutationem evolutionemque. Horum in censum pertinent v. g. prae-

praesentes nostrae *flexiones divisionesque tempestatum tonitruarum; multitudo papilionum albicantium extraordinaria*, quas vulgus Todten Mücken vocat, easque luis cujusdam epidemicae prodromos credit; *nubes arborea*, der Wetter- oder Wind-Baum / cujus explicationem adjecta simul Figura *T. VI. Sect. V. Suppl. Act. Erud. Lips.* dedimus. Omnium horum phaenomenorum neque apud veteres neque etiam apud recentiores quicquam occurrit, vel, quod isti ea ignorarint, vel quod ab iisdem pro nugis fuerint habita, atque ab his etiamnum derideantur. Huc porro referendae sunt sequentes plebis praedictiones: Die Heyde blühet biß oben aus / es wird ein harter Winter werden. Item: Der Regen-Bogen beregnet / es wird noch mehr regnen. Item: Es regnet Blasen / es wird noch drey Tage oder länger damit anhalten. Hae assertiones praedictionesve, primo equidem ridiculae videntur atque vanae: nihilominus tamen quotidiana fere ab experientia confirmantur, pauloque curatius a sedulo rerum naturalium indagatore perpensae, suis utique niti observantur causis naturalibus. Si quis vero bullas a pluvia saepius excitatas, arcusque multicoloris sole fulgente pluvialem aspersionem, pro unica ac vera diuturnioris tempestatis uliginosae, cum vulgo, cujus judicium in externorum tantummodo sensuum subsistit atque acquiescit usu, venditare vellet causa, ille risu omnino excipiendus foret, cum longe aliunde ista veniat petenda. Enim vero,

Quando iris croceis per coelum roscida pennis,
mille trahens varios adversus sole calores,
devolat,

atque, ut cum vulgo loquar, pluvia dum sol lucet, adspergitur, animum ad eam aëris attendamus necesse est naturam ac constitutionem, qua illo tempore, quando hoc contingit, praeditus est. Plerumque enim hoc Phaenomenon occurrit, quando *Africus* atque *Sub-Vesperus*, venti humidi, spirant, qui terris inconstantem, hoc est, nunc pluvia, nunc solis splendore mixtam inferunt tempestatem. Hisce temporis circumstantiis pro-

be

be consideratis, genuinam hujus asserti facile invenies causam, qua etiam illud gaudet: Es sind Wasser-Gallen/ (i. e. Segmenta iridis) es wird unbeständig werden/ oder noch länger so anhalten. Sic porro bullae aqueae, minime, ut jam monitum fuit, longioris pluviosae tempestatis existunt causa Physica, sed ista iterum ex alio capite derivanda est, ex aëris nempe nubiumque constitutione, ut ex sequentibus patebit. Ordinario modo et secundum consvetas pluviae naturales leges, guttae istius parvae sunt, quae quidem copiose, leniter tamen in terram decidunt, vulgus ait, es regnet fein sittsam. Quando hoc fit, tunc nullae in aqua exoriuntur bullae, quando autem tales a pluvia excitari observantur, tum etiam guttas decidentes justo observabis paulo majores, easque vi quasi ac impetu quodam ex alto delabentes, manifesto indicio, aërem undique et alte copiosissimis vaporibus ac nubibus iisque densissimis esse repletum, quo aliter fieri nequeat, quam ut ejusmodi guttulae pluviales ad bullarum excitationem aptae generentur, pluviaque diu duret, cum aquarum moles in aëre haerens, ni alius accedat ventus siccior eamque disjungat dispellatve, hac sub forma cito effundi nequeat. Verum, haec hactenus. Veniamus nunc quoque ad propositum, *Flexiones* nempe ac *divisiones* tempestatum fulgurantium, de quibus nihil fere vel parum literis consignatum reperitur. Per istas autem ille irregularis tempestatum tonitruarum intelligitur motus, quo illae certis quibusdam in locis, ob singularem earum conformationem ac situm, non secundum lineam rectam, qua ad locum appellunt, progrediuntur, sed, vel in duas statim distinctas dividuntur partes, quarum una dextrorsum, altera laevorsum sine mora movetur ulla, spatioque certo quodam emenso, invicem iterum uniuntur; vel, post insignem aliquam moram ad latus denique quoddam, nunc dextrum nunc sinistrum, flectantur. Ex qua descriptione evidenter clarum est, *flexiones* et *divisiones* tempestatum fulgurantium, non unum esse idemque, cum, ut reliqua taceam, loca, ubi tempestates morantur atque demum flectun-

flectuntur, inundationum fulminumve tyrannydi ut plurimum sint exposita, quod in altero casu fieri non observatur. Ibi enim

- - - - - - - effusis imbribus atra
Tempestas sine more furit, tonitruque tremiscunt
Ardua terrarum, et campi: ruit aethere toto
Turbidus imber aqua, densisque nigerrimus austris;

Hic vero cito praeterlabuntur, nec facile locum tangunt, quanquam et heic quandoque exceptio occurrat, quod raro autem fit, et eo solummodo tempore, quando nubes nimium graves, propius terram haerere, nulloque cum vento impetuoso aut turbine sunt conjunctae. Excellentissimus *Dn. D. Sthalius* primum, quantum scio, hujus phaenomeni quoad priorem casum, in literis mentionem injecit, binorumque ejusmodi locorum, in sua nova *Meteoroscopia*, p. m. 73. 74. meminit, ita scribens: desgleichen sind die an einigen Orten beruffenen so genannten Wetterscheidungen würdig zu besehen und zu betrachten; dergleichen ich mich zweyer / nach selbst genommenen Augenscheine erinnere; einer sehr beruffenen an der Kößnitzer-Brücke und nächst angelegenen Schul-Pforte: der andern auf dem Wege von der Roßlischen Finne / Weymarisches Fürstenthumes und dem Dorffe Taubert/ nach den Wendel-Steine zu/ an einen nächst angelegenen Dorffe / dessen Nahmen mir entfallen. His, tertium adjicio locum, ad alterum vero casum pertinentem, quem collis constituit noster Lommacensis, cujus summa, maxima oppidi pars occupat. Heic enim, tam ex incolarum relatione atque diuturna observatione, quam etiam ex propria multiplici experientia id certissime compertum habeo; quod tempestates tonitruae, rarissime collem nostrum transcendant attingantque, sed constanter, vel dextrorsum vel sinistrorsum cito abeant, vel etiam si paulo impetuosiores sint, in duas dirimantur partes, quarum una rursum superius, altera inferius fertur, spatioque praeter propter unius milliaris superato, denuo coalescunt. Horum

rum Phaenomenorum cauſae naturales, ad quarum paulo ſpecialiorem nos nunc accingemus explicationem, in locorum potiſſimum ſitu ac conformatione ſunt quaerendae, quibus perſpectis facile unicuique hujus motus anomalia ſeſe ob oculos ſiſter. Deſcribit autem ſupra laudatus *Dn. D. Sthalius* l. c. utrumque locum, ubi tempeſtates diu moram nectunt, demumque ad latus hoc vel illud flectuntur, ſequentibus verbis, quae exterorum in gratiam latine ita fluunt: *Portenſis* vel *Koeſnicenſis* tempeſtatum fulgurantium flexio, ſequentibus notabilis exiſtit requiſitis: quod *Salae* fluvius a Salza, longo eoque rectilineo, duorum milliarium, niſi me animus fallit, ſpatium conficiente tractu, inter vallem, ſenſim ſenſimque profundiorem anguſtioremque, utrinque vero alta admodum regione obſeptam, jactumve minoris prope tormenti latam, eines Falconet-Schuſſes breit/ decurrat: propter pontem vero *Koeſnicenſem* latus verſus ſiniſtrum deflexus, ac permagna curvatura effecta, denuo reflectatur, et reſpectu prioris decurſus penitus nunc transverſus incedat, hocque ſuo in transverſario curſu, quo dimidiam ad minimum milliarii emetitur partem, regionem iterum excelſam atque declivem alluat. Alterum locum, quo tempeſtates tonitruae ſolito diutius commorantur, demumque ad hoc illudve latus moventur, ingens et rotunda fere, tormenti itidem minoris jactum lata, in praealta planitie conſpicienda deſignat excavatio, mediocris vallis faciem referens, ubi transeuntium tempeſtatum nubes, caeteroquin eo tempore graviores terraeque propiores, collabaſcere et in gyrum quaſi rapi videntur, ita ut duplo triplove longius ac in aliis et juxta latera ſitis alias fieri ſolet locis, moram nectant. Cauſam vero, cur nubes heic nonnihil deſcendant, locus conſtituit hic alveatus. Quamprimum enim procella aut turbo praecedens, eum attingit, eo momento aëris quoque ibidem, ut intellectu facile eſt, circumgyratio exoritur, quae nubes propinquas, reliquas poſtea etiam in conſenſum trahentes, arripit, et in gyrum quaſi eas ducendo, juſto diutius detinet. Simili quoque modo res ſeſe

habet

habet cum Portensi tempestatum flexione, ubi rursum propter longum fluvii Salae ductum rectilineum, vallis profundam ac magis magisque angustiorem conformationem, atque in transversum oppositam regionis altitudinem, similis aëris nubiumque transeuntium cooritur vorticosus motus, quo facto, eae valde remoratae et in caminum quasi intrusae, tanta copia, quanta a vento adducuntur, perlabi nequeunt, ut ita aliter fieri non queat, quam quo diutius justo detentae atque vehementius constipatae, tanta aquarum fulminumque effusione ac dejectione, ejusmodi in locis non possint non saevire, suique denique ac aëris multiplicem ob flexionem, rotationem atque compressionem, a pristina via rectilinea deflectere et ad latus quoddam, versus quod maximus nempe tendit nisus, abire cogantur. Qua ex observatione perpetua atque constanti, nomen flexionis tempestatum fulgurantium, einer Wetterscheidung / ejusmodi tandem non inepte sortita fuerunt loca. His hactenus itaque consideratis et expositis, nunc etiam ad nostrum locum, qui tempestates fulgurantes utplurimum dividit, progressum faciemus, cujus situs atque conformatio sequentem in modum se habet. Primo, regio Lommacensis altum quoque, planum tamen obtinet situm, cujus in medio collis eminet haud exiguus, cui oppidum maximam partem est inaedificatum, aedesque inter ceteras, templum cum triplici turri supremum occupat locum, quem vulgus, stolide tamen, pro tempestatum fulgurantium divisione habet ac venditat. Deinde, circumcirca reliquum spatium, mediocrem quasi vallem constituere videtur, rivulis nonnullis irriguam, in Albim superato milliarii spatio sese exonerantibus. Qui locum hunc inhabitant, altitudinem ejus non adeo animadvertunt, qui vero in itinere et e longinquo eum adspiciunt, illis ea notabiliter satis in oculos incurrunt, quod inde etiam patet, quod vix alius ad oppidum, quam per vias altas, fractas atque acclives, hohle Wege / detur accessus, unde etiam dubio procul oppidum suum accepisse videtur nomen: vox enim *Lummati*, Sclavonica, idem denotat ac

frangere, brechen/ von denen hohlen und gebrochenen Wegen/ so daherum zu sehen / vid. Reiner. Reinecc. Steinh. von der Mißner anfänglichen Herkommen/Edit. Wittenb. 1575. p. 93. Hanc igitur regionis hujus faciem qui paulo attentius considerat, ille luculenter observabit, quod ventus tempestatem tonitruam ad locum recta advehens, insignem heic patiatur reflexionem, quam etiam iter facientes et ad dimidiam milliarii partem ab oppido adhuc distantes, eo tempore interdum percipiunt. Quo facto, aliter evenire non potest, quam ut nubes appropinquantes, nisi sint gravissimae, valdeque demissae, ventusve non impetuosus, locum intactum relinquant, cum a vento reflexo retineantur, dividantur, aliamque viam, lateralem nempe legere cogantur, cui tamdiu insistere observantur, donec regionis haec conformatio, regulari motui contraria, sit finita, ubi iterum invicem uniuntur. Uterque casus hactenus allatus, simili quodam haud obscuro, a caudice, in plano altove loco conspicuo, vel ab excitato a talpa colliculo, desumto, illustrari potest, ubi tempore hiberno videmus, quod caudicem vel colliculum, neque ea in parte, qua ventum advenientem respicit, neque etiam latera ejus nix attingat, sed vacuum ab omni nive interjectum observetur spatium, postica solummodo ejus parte excepta, qua ipsi conspicitur contigua, cujus rei causa adeo plana est atque evidens, ut nulla explicatione indigeat. Paulo aliter vero res sese habet, quando caudex vel colliculus depressiorem obtinet situm, quam circumjecta terra, ipsique adhuc ex adverso eminentia quaedam objicitur, et sic valle quasi aliquali declivi circumdatur; hoc enim modo constanter observabis, quod nix a vento versus eum impulsa, diu hac in valle circumagetur, prius ad latera quam flectatur. Ex his igitur hactenus in medium prolatis, quilibet nunc de tempestatum fulgurantium flexione ac divisione, clarum sibi poterit formare conceptum. Meliora interim qui habet, ea ut afferre, nostrisque uberiorem lucem affundere velit, est quod obnixe rogamus atque contendimus.

(*Lommacio Augustam Vind. d. 2. Novemb. An. 1716. missa.*)

OBSER-

OBSERVATIO VII.

Dn. D. Jacobi Vercelloni.

In Sue Calculus vesicae.

ANno 1710. Ansiniarum, in Dioecesi Astensi, ad aegros aliquot accito obtulit mihi Rev. D. Philippus Antonius Castinellus, ejusdem loci Rector Paroch. lapidem figura et magnitudine columbinum ovum referentem, colore griseum, aut cinereum, sabulisque parvis ac pellucentibus interpunctum, quem in vesica suis domestici repertum, ideo mihi asservatum voluisse ajebat, quod nosset me Physicis ejusmodi φαινομένοις delectari. Redditis proinde condignis gratiis pro munere, statim villicum alloqui desideravi, a quo nempe lapidem illum provenire comperteram, qui retulit, reperisse se eum in vesica suis rugosa quoad externam faciem, secundum internam autem plana, caeterum valde extenuata; ideo vero ad animal hoc mactandum ante praestitutum tempus, compulsum se fuisse, quod in dies magis magisque gracilescerer, et metuendum fuerit, ne pro larido aridum adipisceretur. Lapis autem hic cum figura, magnitudine, coloreque naturam lapidis abunde testaretur, nolui eum frangere. An forte cum lapide porci Indici aliquo modo conveniat, aliis dijudicandum relinquo.

SCHOLIUM.

Lapidem hunc a Nobil. Dn. Auctore mihi transmissum nullam cum illo porcino Indico sive Malacensi habere convenientiam deprehendo, dum colore, sapore, substantia et loco, in quo generatur, ab eodem differt; siquidem in Indico 1. color carneus, vel parenchymati hepatis non absimilis, juxta D. Frider. Dekkerum in Exerc. pract. cap. 7. veluti Exc. D. Engelb. Kämpferus in fasciculo 2. Amoenit. exoticar. pag. 343. innuit,

 ruffus

ruffus spectatur; 2. Sapor subtilissime amaricans, secundum praelaudatum Dn. Kämpferum, vel quae Dekkeriana est relatio, amarissimus exsistit; 3. Substantia attactu quodammodo unguinosa, vel laevis instar saponis, ex communi Auctorum indicio observatur; 4. In vesicula fellea generatur: noster autem hic colorem cinereum, saporem nullum, superficiem nonnihil scabram ostendit, inque vesica urinaria fuit productus.

Caeterum pondus obtinet drachmarum duarum et novendecim granorum: per medium discissus lignosum quoddam corpusculum intus continet, supra quod concretio ejus facta est, ex laminis tribus arctius invicem unitis, et substantia non admodum dura constans, sabulo autem pauco et pellucente, quo prius interspersus fuisse dicitur, non amplius visui occurrente.

Calculos tales in porcis domesticis castratis, ex urina coagulatos in vesicae exitu nonnunquam inveniri, ex Encelio monet celeb. D. Phil. Jac. Sachsius noster Gammarolog. pag. 295. et tales binos, unum candidum, alterum flavum se ipsummet vidisse testatur. Ill. etiam D. Georg. Wolffg. Wedelius in Eph. nostr. Dec. I. Ann. 3. Obs. 246. calculum in vesica porci inventum oblongum, scabrum, pondere ℥vj. ʒv. memorat; et Guil. Fabricius Hildanus cent. 4. obs. chir. 24. lapidem durissimum, castaneam fere magnitudine aequantem inter rariora sua reservare se recenset, in ductu urinario porcij Coloniae Agrippinae repertum.

L. Schröck.

OBSERVATIO VIII.

Dn. D. Jacobi Vercelloni.

Effectus pulveris radicis Jalapae in sat magna Dosi Puerperae exhibiti.

Quidam Iatrophilus otiosus cum legisset in libris medicis, quam periculosum, imo exitiale sit puerperis, easdem validio-

lidioribus catharticis expurgare, et uxorem haberet, faeminam 30. annorum, eusarcam, zelotypam, cujus ideo fastidio tenebatur, An. 1715. consilium iniit hanc rem experiundi, et sic in pristinam se asserendi libertatem. Quamobrem comparatis radicis Jalapae in pulverem redactae drachmis duabus, expectatoque partu, pulticulae seu panatellae (qualis mulierculis nostratibus statim ab ipso partu parari solet,) butyro conditae, omnem illum immiscuit. Puerpera inter assumendum ex obstetricibus sciscitabatur, anne quidquam liquatarum, praecipue assatarum (erat enim istum pulveris praefati sapor,) carnium pulti fuerit immixtum? quod cum singulae negassent, panatellam illam omnem devoravit. En autem! Tormina quae prius atrociter saeviebant, inde, tanquam ex incantamento quodam (prout hoc mihi cum ille vir nequam, tum ejusdem uxor, et reliqui demum adstantes, quotquot fide digniores postea percunctatus sum, confessi fuerunt,) universim sedata sunt, nec deinceps recruduerunt, alvo interim nihil concitata, lochiis rite fluentibus, caeterisque una succedentibus, quae ad puerperium feliciter exantlandum expetuntur. Enimvero elapsis quindecim diebus, quo nimirum tempore purgationi vacare consueverat, (utpote quae jam alias quoque pepererat) in diarrhoeam incidit tam enormem, ventrisque tormina tam immania, ut suffecturam se dubitaverit; nihilominus cessante hypercatharsi, integre restituta est citra remedii ullius usum, puellum suum masculum lactavit, atque paulo post denuo utero gessit.

OBSERVATIO IX.

Dn. D. Jacobi Vercelloni.

Phrenitis ab utero.

DElata fuerat aliquando Romae in archihospitale S. Jacobi incurabilium, quum ibi praxin medicam exercerem, virago quaedam nominis minus honesti, annos duodeviginti nata, san-

sanguinei temperamenti, eusarca, florida, vegeta, nec puerperium adhuc experta; quae cum in sinu, alias pudoris, nunc impudicitiae verius appellando, ulcus gestaret telephium, adeo depascens, ut perinaeo et recto intestino erosis, e gemino unicum antrum effecerit. Haec in lectum delata, minas cuilibet intendere, intempestive loqui, maledictis, conviciis, verbis turpissimis obvium quemque incessere occepit, severa, vaniloquax, procax, stupida in tantum, ut idiotis passim energumenae specie imponeret. Ad hanc itaque accersitus, cum viderem obtutum ferocem, gestus parum compositos, formamque foeminae satis liberalem, putabam primo aspectu, illam furore, ceu vocant, uteri correptam, ast pertentato pulsu, cum frequentem compererim ac vehementem, siti praeterea intensa et calore partium flagrantissimo infestatam, eandem protinus plusquam erotico et phrenetico delirio molestari deprehendi. Chirurgus ideo interrogatus, anne ulcus ab ipso indicatum, interna quoque genitalia jam invaderet, cum externum saltem id esse retulisset, judicavi, phrenitidis illius causam omnem in humoribus, inque nervoso genere quaerendam esse; oblata igitur plura sunt cum febrifuga, tum antispasmodica praesidia; quibus etsi nihil proficerem, eo tamen res adducta est, ut putatitio illo daemone (delirio) cicurato, penes aliquos spes quaedam vitae longioris affulserit, interim tamen, ulcere in gangraenam verso, misera resipuisse visa est, dum viribus fatiscentibus minus demens evadebat; ex quo porro sese in Deum recolligendi impetrato spatio temporis, supremum denique diem clausit. Cadavere aperto, inveni inprimis 1. Lienem insolitae longitudinis, ad imum nempe abdomen usque protensum, ut cum ulterius progredi non posset, obstante scilicet osse pubis, sursum se erigeret, ac pone uterum in massam pugno aequalem ultimo terminaretur; 2. Laevam Fallopianam tubam ad ovarium arrectam, inque ejusdem pampinis seu laciniis contentum ovum figura ac magnitudine columbinum exaequans ut et colore, densaque et albida membrana obductum testae loco. Haerebat autem istud

in

in superiori parte adhucdum ipsi ovario mediantibus aliquot fibris inter utriusque substantiam excurrentibus: quibus ablatis facile fuit videre calicem ejusdem ovi (unde fuerat expromtum) etiamnum ovario insculptum, quique parvum muscae mellificae favum repraesentabat, ac postremo diffissa illa tunica ambiente, vidimus humorem quendam aqueum, id est limpidum ac summe fluidum erupisse, in cujus medio extabat alba illa (Malpigii nomine) cicatricula, veram carinam humanam repraesentans, et quae, si microscopio utendi copia tum data fuisset, totum etiam microcosmum fortasse demonstrasset; 3. uterum comperi tam gracilem, ut nec in minorennibus puellis talem observarim, item figura gibbum, ut qui retrorsum a retro impellente illo, id est lienoso corpore cogebatur: quam causam fuisse opinor, quo minus ovulum in eum descendere potuerit, verum ut insuper convulsione facta nervorum ejusdem uteri ad octavum par ascendentium Phrenitis porro et reliqua spasmodica consequi debuerint. Tandem vaginale ulcus, utpote longe ab utero situm, nihil ad hoc communicasse vidimus, sed tantum cum recto intestino, ex cujus propterea compressione flatus ac stercora in eandem vaginam erumpebant plane, ut ne foetore ejusmodi careret, quae sentina jam evaserat omnium foeditatum.

(*Actâ Augustam Vind. d. 27. Novembr. A. 1716. missae.*)

OBSERVATIO X.

Dn. D. Adami Friderici Pezoldti.

Phthisis in aliquot foeminis per succum Plantaginis acutae et Elixir proprietatis curata.

PHthisin stricte sic dictam, seu exulcerationem Pulmonum, varia ex causa oriri, hincque pro causarum, subjectorum et circumstantiarum diversitate, etiam diversa postulare reme-

dia atque medendi methodum, res Medicis rationalibus eſt notiſſima; quos etiam non fugit, Phthiſin invaleſcentem contumax admodum eſſe malum, et nonniſi pauciſſimos ex ea ad ſanitatem priſtinam redire, praeſertim ſi ex congeſtione et ſtagnatione ſanguinis nata, et haemoptyſis aliquoties praegreſſa fuerit, ſexumque virilem occupaverit. Sane ſequiorem ſexum prae virili facilius liberari poſſe ab hujusmodi affectu ſontico, et experientia et ratio teſtatur: id quod etiam mihi ante paucos annos in duabus faeminis alias ſanis atque ſucculentis obſervare contigit, quarum una 33. annor. altera 48. annorum, cum propter incendium urbis, panico afficerentur terrore, eo tempore, quo conſvetus menſium fluxus inſtabat, ſtatim inde pectoris anguſtia, artuum laſſitudine, appetitu proſtrato et inſequente difficili reſpiratione obrutae ſunt, quae cuncta magis magisque invaluere, usquedum pedum tumores oedematoſi, tuſſis ſicca ferme continua, haemoptyſis et tandem rejectio puris cruenti ac phlogoſes inſequerentur, et per unum atque alterum annum continuarent: ſub quo tempore contabeſcebant ſenſibiliter, cum tanta tuſſis ac reſpirationis difficilis exacerbatione, ut tantummodo ſedendo reſpirare poſſent. Varii generis remedia tam domeſtica, ut vocant, quam a Medicis praeſcripta, incaſſum uſurparunt miſerae, tandem ex ſucco Plantaginis aeutae recenter expreſſo, atque Elixir Proprietatis ſ. acido, convaluerunt ambae: nimirum de ſucco Plantaginis quovis die, quantum cochlear unum capit, ore aſſumebant per octiduum: poſtmodum ſucci hujus bina cochlearia plena quotidie capiebant; Elixir autem Proprietatis ſemel aut bis in die, una adhibebant, atque ſic per menſem continuando, imminuebantur ſub horum remediorum uſu, tuſſis et difficilis reſpiratio; appetitus quodammodo redibat, rejectio puris cruenti primo promovebatur, poſtmodum ſucceſſive minuebatur: pedes ab initio adhuc magis intumeſcebant, deinde vero pedetentim detumebant inſequente fluxu menſium hactenus ſuppreſſo: phlogoſes denique etiam remittebant, ac vires redibant, adeo, ut

pes

per divinam gratiam ambae, pro deploratis jam habitae, intra aliquot menses iterum recte valerent, atque sanitas exoptata per aliquot annos usque huc constanter continuaret. Memorata haec remedia etiam ab aliquot viris perfecte phthisicis in usum vocata sunt, quos vero parum levavit. Ex iis autem aliquos sanavit succus Plantaginis acutae, copiosius adhuc assumtus, qui ab externa violentia quadam, nempe ex luxatione, vel ex lapsu aut contusione, sanguinem congrumatum, et circa pectus cumulatum gerebant, atque inde difficilem respirationem, tussim et alia incommoda sentiebant, imo valde contabescebant, tandemque cruenta cum purulentis rejiciebant.

SCHOLION.

Quod Phthisis saepissime ex congestione et stagnatione sanguinis in pulmonibus, ortum suum sumat, testantur non modo actuales rejectiones sanguinis per pectus, verum etiam incommoda, suppressionem catameniorum in sexu sequiori presso pede insequentia, nempe pectoris angustia, spirandi difficultas, aliaque pectoris gravamina, quae si diutius et contumacius ibi subsistunt, ad haemoptysin et Phthisin non modo disponunt, verum etiam confirmatam inducunt. Eadem haec pectoris incommoda etiam inducit suppressio fluxus haemorrhoidalis in sexu virili, a quibus vero uterque sexus vix ullo modo liberari potest, nisi congestio et inde nata stagnatio sanguinis a pectore vel sponte vel arte avocetur, et sanguini in inferioribus locis exitus iterum procuretur; id quod in sexu sequiori per restitutionem ordinarii fluxus menstrui facilius impetratur, quam in virili, ubi haemorrhoidum fluxus nondum assuetus, difficillime procuratur, et suppressus justa mensura, tempore et ordine, prout necesse est, aegre iterum restituitur, sed ut plurimum, si quid efficitur, immoderate et ultimis tantummodo temporibus contingit, ubi vires jam fractae et pulmonum substantia valde corrupta est, quemadmodum in diversis phthisicis hactenus observare licuit; hinc etiam postmodum

rariſſime in emolumentum aegrotorum vergit. Cum itaque evacuatio menſtrui fluxus in ſexu ſequiori antea conſueta promptius provocari, et per hanc pectus praegravatum, a mole et confluxu ſanguinis efficaciter liberari poteſt, quid mirum? ſi et memoratus ſexus facilius et conſtantius prae virili ab haemoptyſi et phthiſi ex confluxu et ſtagnatione ſanguinis orta, liberetur et reſtituatur; quandoquidem pulmonum ſubſtantiae laeſae, cum ab infarctu ſanguinis ſtagnantis prius relevata fuerit, facilius ejusmodi remediis traumaticis, uti imprimis ſunt ſuccus Plantaginis acutae, et Elixir Proprietatis, ſuccurri; ſcilicet, ulcus detergi, evacuari, mundificari et tandem conſolidari poteſt, quale quid in memoratis foeminis factum fuiſſe, experientia atque eventus abunde oſtendit.

OBSERVATIO XI.

Dn. D. Adami Friderici Pezoldti.

Quod neque argentum vivum, neque alia medicamenta e minerali regno deſumta, operentur irradiando.

QUod experimenta minus caute inſtituta et peracta, ſuggerant rationes incertas, imo plane falſas, ex primiceriorum Chymicorum ſcriptis quotidie obſervare licet. Ejusmodi experimenta tam chymica quam medica, atque his incaute ſuperſtructae rationes quoque inveniuntur in ſcriptis illius acris ſcholarum medicarum cenſoris, Joan. Baptiſtae van Helmont, a modernis Medicis hinc inde notata; ad quae itidem pertinet experimentum illud cum argento vivo inſtitutum, quo probare conatur, diverſa remedia irradiando tantum operari: legitur hoc in Tract. de Verb. Herb. ſequenti modo deſcriptum: „Quae radialis commiſtio argenti vivi, adhuc magis admiranda eſt. Si nempe argentum vivum maceretur in magna a„quae communis quantitate, haec namque, etſi ne minimum de „argento vivo in ſe ſorbeat, aut ad ſui naturam convertere

queat;

queat, attamen ab argento vivo proprietatem, non item „ substantiam mutuat, sic ut pota aqua ejusmodi necet lum- „ bricos universos et ascarides, existentes etiam, quo potus iste „ nunquam pervenit: quippe qui mox totus in lotium rapitur. „ Fitque aqua ista contra lumbricos validior, si semel cum ar- „ gento vivo bullierit. Sic unica uncia argenti vivi millies po- „ terit mensuram aquae inficere, attamen permanere in ponde- „ re et proprietate pristinis. Sic nempe Scholae etiam invite „ addiscunt, quod quaedam agentia citra passionem aut reactio- „ nem patientium, libere, semper, indefessisque viribus agant, „ et perstante eodem sui semper pondere. Argentum vivum „ nempe agit in aquam, eique imprimit sui characterem; non „ tamen vicissim quicquam ab aqua repatitur. Manifestum est „ itaque, quod vis quaedam medica transferatur mutetque suum „ subjectum naturale, et abeat in objectum peregrinum solo ve- „ lut radio, vel aspectu sui. Ita tamen, ut licet objectum pere- „ grinum acquirat exoticam sibi vim, agens tamen inspiransque „ initium nequicquam de suo pristino robore aut pondere a „ mittat, remittatque. Fit nempe id absque ulla argenti vivi „ passione, diminutione, mutatione, debilitate aut alteritate. „ Exemplum sane hoc loco adductum inservit argumento, post- „ modum de virtute propemodum infinita remediorum cele- „ brando. Quae res postquam in mineralibus saepe ac diversi „ mode subter experientiam tracta fuisset, me docuit tandem, „ quod antehac nemo mortalium fortassis, adhuc optice atque „ intus perspexisset, qualiter remedia abstrusiora operarentur: „ quodque nimirum citra sui dissolutionem aut interitum, citra „ sui penetrationem, introadmissionem, commisturam et com- „ mutationem libere etiam eminus agant in sopitum, vel suc- „ censum Archeum: solo quasi suo aspectu, irradiatione vel „ ejaculatione suarum virium in medio productarum, retentis „ adhuc pristinis et non mutatis, pondere et proprietatibus etc. Ex „ perimento hoc speciosoHelmontius docere et probare magnopere contendit, quod sicuti argentum vivum in aqua maceratum vel

coctum, nihil de pondere suo et proprietate amittat, neque minimum de sua substantia aquae communicet, sed solo quasi suo aspectu et irradiatione tantummodo in illam efficaciter agat, viresque anthelminticas ei impertiat; ita quoque alia remedia, imprimis ex minerali regno desumta, pariter illuminando tantum et irradiando archeum, vires suas exserant, nec quicquam de sua substantia communicent, sed semper non imminutis viribus ac pristino pondere perseverent. Ast si Helmontius paulo circumspectius hoc experimentum instituisset et examini subjecisset, minime se ipsum et posteritatem ejusmodi experimento atque inde deducto argumento ficulneo illusisset, siquidem ego, instituta aliquoties paulo accuratiori examine hujus experimenti, edoctus sum, quod ex argenti vivi substantia corporea omnino portiunculae in notabili quantitate abscedant, et in aqua sese abscondant, adeo, ut argentum vivum inde non parum de pondere suo amittat: Scilicet, de argento vivo, destillatione depurato, uncias quatuor in cucurbitam vitream indidi una cum affusione aliquot mensurarum aquae fontanae, et, applicato Alembico, aquam saepissime, leniter tamen, abstraxi ad siccitatem usque; hoc peracto, argentum vivum e cucurbita caute deplevi et ponderavi; ubi manifeste deprehendi, argentum vivum de pondere suo ad drachmas duas perdidisse, et in hac quantitate simul cum aqua Alembicum transcendisse; id quod sapor hujus aquae notabiliter alteratus, ut et virtutes anthelminticae et diaphoreticae, interne ad cochlearia aliquot assumta, externe autem vires discutientes et resolventes in gingivarum, faucium aliarumque partium glandulosarum tumoribus, sola humectatione, collutione vel gargarisatione applicata, satis superque testantur. Fatiscunt ergo, fatiscente ipso fundamento, speciose formata et ab hoc experimento operose deducta illa argumenta, quod nimirum argentum vivum et alia medicamenta Chymica, e regno minerali imprimis producta, solummodo irradiando et illuminando archeum operentur, cum experientia potius contrarium ostendat, et

clare demonſtret, particulas de eorum ſubſtantia integras utique abſcedere, atque ex harum particularum abſceſſione ac communicatione, vires ac operationes medicamentorum unice dependere. Notarunt hoc plures jamdudum in Antimonialibus, praeſertim infuſis emeticis, ubi etiam nulla ad ſenſum craſſa apparet imminutio Vitri vel reguli Antimonii etc. etiamſi multoties in uſum vocata fuerint, (celat enim hanc imminutionem imprimis praecipitatio particularum ex ſuperfuſo Vino, vel alio liquore contingens, quae in locum abraſorum ramentorum antimonialium ſuccedunt, ac non modo priſtinum pondus antimonii impoſiti, mentiuntur, verum etiam interdum augent) quando autem hujusmodi infuſum provide decantatum, evaporatur vel deſtillatur, ad oculum ramenta antimoniata, quamvis pauca in quantitate, relicta apparent et conſpiciuntur: quod etiam accidit, ſi ejusmodi infuſum in paulo majori quantitate aliquandiu immotum ſtare permittitur, ubi ſimiliter ramenta antimoniata ad fundum vaſis ſeceſſa facile dignoſcuntur, infuſumque inferius, potentius redditum quam medium aut ſummum, obſervatur.

OBSERVATIO XII.

Dn. D. Adami Friderici Pezoldti.

De

Palingeneſia.

VEteres naturalium ſcrutatores ac Chymici, cum ſub denſa rerum caligine lucem adſpicere anhelarent, atque ideo magna induſtria, labore et patientia, rerum naturalium repagula reſerare atque nucem frangere opus haberent, inventa ſua poſtmodum, ſive utilia et lucroſa, ſive tantummodo curioſa et ad animum delectandum ſolum inſervirent, multis encomiis depraedicare, praxin autem magno ſtudio celare, conſueverunt; partim ut ſibi et ſuis rebus aeſtimationem pararent,

ſuos-

ſuosque labores non plane fruſtra collocaſſe oſtenderent: partim, ne vileſcerent divulgatione, et ſolertibus ac expertis praerogativa ſupereſſet: partim, ut poſteros ad ulteriorem rerum naturalium ſcrutationem magis allicerent, imprimis autem ſapientia Creatoris agnoſceretur et celebraretur. Inter ejusmodi curioſa occultata atque depraedicata, referenda eſt artificialis rerum igne combuſtarum, e ſuis cineribus reſuſcitatio et repraeſentatio, Palingeneſia dicta; quae vero deinceps admodum diverſas experta eſt ſententias: nimirum, quamvis hujusmodi artificium dari jam demum a ſeculo quam plurimi, iique graviſſimi auctores conſtanter adſeverarint, tamen non defuere, nec adhuc deſunt, qui huic omnem fidem derogare, et inter Non-Entia Chymica referre haud erubeſcunt, vid. Programma D. Georg. Franci de Franckenau, de Palingeneſia Verum enim vero, ſi rem provide, tanquam aequi judices, examinare velimus, in tanta exemplorum copia, tot tantisque Viris, omnis fides deneganda non erit, modo viam mediam amplectamur, auctorum mentem circa hanc rem recte capiamus, ſobrie interpretemur, nec non experimenta caute inſtituamus, tunc facile apparebit, phaenomenon hoc non merum figmentum et non-Ens, ſed omnino in natura fundatum eſſe, quamvis a ſcriptoribus diverſo modo ac ratione proponatur, et a paucis producatur. Communiſſimum autem et maximum, quod negantes contra Palingeneſiam imprimis Plantarum proferunt argumentum, eſt, Plantis hujusmodi reſuſcitatis nihil ſolidi ineſſe, neque e cineribus eodem prorſus pondere, numero, figura vel magnitudine, qua primitus gaviſae ſunt, reſurgere et ſeſe praeſentare, quod tamen neceſſarium foret, ſi pro vera reſuſcitatione habenda ſit. Sed quis non hujus argumenti imbecillitatem obſervat? 1.) Inconſiderate quid poſtulant, quod ab omni ratione et naturae poſſibilitate abludit, ſiquidem omnibus notum eſt, plantarum partes volatiliores, aquoſas nimirum, oleoſas et terreſtres, ſub combuſtione et incineratione, copioſe fugari in auras; quomodo tunc hujusmodi cinis, vitro incluſus,

pri-

pristinum pondus per ignem fugatarum particularum recuperare ac in pristino pondere, numero, figura vel magnitudine, quam sane etiam vitrum non caperet, iterum sistere poterit? Auctores, ubi suam Palingenesiam commendant, nunquam de tali completa resuscitatione et repraesentatione loquuntur, quae integritati pristinae plantae in omnibus partibus responderet; quanquam me non fugit, esse quosdam, qui asserunt, e cinere plantae artificialiter combustae terrae permixto, plantam eodem modo ac ex semine prodire et progerminari perfectam: sed hujusmodi proventus potius ad naturalem vegetationem et progerminationem, si veri quid subest, non vero ad memoratam artificialem resuscitationem et repraesentationem referendus erit. 2.) Haec, quae postulant, ne quidem in naturali propagatione semper locum inveniunt, quandoquidem raro e semine planta progerminat et resurgit eodem prorsus pondere, numero, figura et magnitudine, ac planta fuit, quae semen dedit, quin aliquis defectus vel excessus, varia ex causa, observetur. 3.) Nullus auctorum in memorata Palingenesia solidi quid inesse asseruit: Dygbi vocat saltem ideam plantae suae aemulam: Tackius p. 42. esse umbraticam: Gregor. Michael. p. 252. sequ. esse saltim speciem aut formam accidentariam: Higmorus f. 105. spiritales plantas: Otto Tachenius Hippocr. Chym. c. 20. p. 158. spiritualem repraesentationem vel regenerationem, et p. 165. umbratilem etc. Ideoque mens auctorum affirmantium recte capienda et interpretanda est, utpote qui non de reali, et quoad omnes circumstantias cum pristina planta exacte coincidente convenientia et soliditate, uti jam innui, locuti sunt, sed potissimum de ideali, spirituali seu subtilissima et umbratica, ad vivum tamen quoad colorem et figuram conspicua plantae resuscitatione et repraesentatione scripserunt; quae, licet sit exiguae magnitudinis, figurae ac summae teneritudinis, pro nihilo tamen, vel opinione et fuco, ideo aestimanda non est. Quod si autem quis pertinacius in non admittenda experientia atque hujus phaenomeni existentia perseveret, ille sciat, quod etiam

realis et ſolida non modo Vegetabilium aliarumque inanimatarum rerum ac creaturarum; verum etiam animatarum, poſt ſui per ignem factam deſtructionem, detur Palingeneſia, et in veram vitam artificialis revocatio, uti ex ſequentibus diluceſcet: Scilicet, praeter hactenus memoratam Palingeneſiam, etiam his noſtris temporibus plures doctiſſimi, graviſſimi et fide digniſſimi viri in ſuis laboribus chymicis experti ſunt realem et ſolidam, manibusque palpandam Palingeneſiam, inter quos eſt Excellentiſſ. atque Experientiſſ. D. Joh. Daniel Major, Collega Academiae Leopold. Naturae Curioſ. digniſſimus, qui ex Sale Lavendulae effloreſcentem ſylvulam Lavendulae obſervavit viſum ac tactum admittentem, vid. Miſcell. Nat. Curioſ. Dec. I. Ann. VIII. Obſerv. IX. Hujus veritatem atque exiſtentiam et ego propria experientia atteſtari, et cuilibet veritatis aeſtimatori, quoties deſideratur, demonſtrare poſſum; poſſideo enim vitrum, quod cinerem ex combuſtione corticis atque ligni Schacharillae reſtitantem in ſe continet, ſuper quem eſſentia propria ante combuſtionem cum Spiritu Vini tartariſato extracta, affuſa ſtetit per aliquot menſes, qua poſtmodum decantata, coepit intra ſpatium quadrantis anni, materia albicans cinerea ad parietes vitri, duobus in locis, ſeſe affigere atque ſucceſſive latius ſeſe explicare, usque dum in uno latere in perfectam parvam arbuſculam coaluit; e regione autem in eleganter formatam fruticem abiit: Color utriusque eſt albidus cinereus, ſecundum vivae arboris faciem ab hiſtoricis deſcriptam, nempe cortice undique cana ſeu cinerea induta: Conſpiciuntur quoque hinc inde corpuſcula quaedam ſtriata, a reliqua ſubſtantia quaſi elata inſtar ſtellularum, quae flores arboris vivae candidos aemulantur. Duravit elegans haec repraeſentatio jam per 4. annos, neque mutabilitatem quandam pro nunc minatur. Simile quid non ita pridem obſervare licuit propullulare ex maſſa ſalina e Coralliis facta: nimirum Corallia alba aceto deſtillato ſolvi, acetum deſtillatione iterum abſtraxi ad ſiccitatem, relictam maſſam ſalino - amaricantem in aqua deſtillata

pluvia-

pluviali rursus solvi, filtravi, atque ad omnimodam siccitatem aquam iterum abstraxi, huncque solutionis et abstractionis actum aliquoties cum aqua pluviali reiteravi, inde massa salina candidioris coloris, et dulcioris saporis remansit; haec in locum humidum, praeprimis in cellam posita, in liquorem resoluta est, de quo aliquid plano vitri hinc inde impositum, et calori temperato commissum, quo humiditas iterum abire et siccescere potuerit, concrevit in frutices, figuram Coralliorum cum suis ramulis affabre repraesentantes, inque calore temperato bene durabiles. Idem hoc eadem ferme ratione observavit suo tempore Henricus de Rochas in Tract. de aquis mineralibus p. 749. Volum. VI. Theatri Chymici, inquiens: „Exemplum de Corallo notabilius est, si enim illud subtilissime pulverisatum in aceto destillato et alcalisato infundas, et per biduum super calore moderato infusum relinquas, et postea per inclinationem liquorem defundas, et in vase vitreo evapores, Sal volatile in fundo remanens, tot filamenta in forma ramorum Coralli contra Phiolae parietes sparget, ut nisi quis experimentum viderit, difficulter hoc sibi persvadere posset. Vid. quoque Francisc. de Lanis Tom. III. p. 16. §. 17. it. p. 126. Magist. naturae et artis.

Animatorum Palingenesiam, quam Kenelmus Dygby in Dissertatione de plantarum vegetatione cum cancris peractam describit, ego itidem aliquoties peregi, et hujus veritatem abunde expertus sum: Cancros videlicet vivos secundum praescriptum coxi (elegi autem, qui ovulis carerent) in aqua pluviali; coctos destillavi usque ad olei empyreumatici proventum, et denique in calcem et cinerem alcalicum combussi: his peractis cuncta vitreo in vase permiscui; nempe decoctum et liquorem destillatum cineribus pulverisatis affudi, et post agitationem fimo equino commisi, ubi, postquam per aliquot dies quiete stetit, sub putrefactionis quasi actu aliqua puncta albicantia in superficie hujus mixturae in conspectum veniebant instar seminis Milii albi, quae intra νυχθήμερον omnes partes

tes ac organa cancri una cum vita ac motu nacta erant, et in liquore hinc inde natabant, ac microſcopiis ſubmiſſa, veros, minutiſſimos licet, repraeſentabant quoad omnes partes, cancros fluviatiles, exceptis caudis, quae introrſum curvatae et cum corpore adhuc implicatae videbantur, atque vix diſtincte dignoſci poterant. Caeterum adhuc monendum, quod hujusmodi cancrorum regeneratio vix alio tempore quam aeſtivo, et quidem diebus aequaliter calidis Menſ. Julii et Auguſti ſuccedat. Atque haec ſunt, quae propria experientia in veritatem Palingeneſiae atteſtari poſſum. Quod ſi vero iſta, quae in regno minerali effici poſſunt, una conſiderare velimus, non minus jucunda quam ſolida, Palingeneſiam confirmantia experimenta atque documenta ibi occurrent; ſiquidem tam mineralia quam metalla, ſi igne exurantur, et in meram calcem, per ſe in metallum nudo igne in crucibulo haud liquabilem, convertantur, in priſtinum corpus ſeu formam, quoad omnes qualitates iterum ſiſti et reſuſcitari queunt, quod Chymici reductionem vocant: et hic actus toties quotiescunque lubet, in uno fruſto metalli peragi et exerceri poteſt; ubi ſimul id imprimis notabile occurrit, quod, quo ſaepius hujusmodi deſtructionis et reſuſcitationis modus, certis enchiriſibus, cum metallo quodam v. g. plumbo, repetatur, eo intimius melioretur metallum, non ſolum in puritate et ductilitate, verum etiam in fixitate, i. e. ſemper aliqua pars de eo in argentum mutatur optimum. His itaque atque ſimilibus phaenomenis ac experimentis curioſioribus veneranda antiquitas plurimum delectata fuit, eaque pro reſurrectionis atque clarificationis certo futurae corporum, imprimis humanorum, ſimulachris habuit, pie conſiderando, quod ſicuti creaturae inferiores tam animatae quam inanimatae, etiamſi igne vel naturali, vel potentiali, e craſi ſua turbentur, imo plane corrumpantur, tamen non penitus deſtruantur, ſed nativam ac priſtinam ideam et characterem primitus impreſſum, etiam in extrema ſui relicta parte adhuc ſecum ſervent, atque omne corpus in ejusmodi characteriſatam

mate-

materiam revertatur, quae postmodum artificialiter concessa justa combinatione, vehiculo, occasione atque liberiori motu, quo id, quod quasi concentratum latet, sese diffundere, et explicare commode queat, facile in pristinam posituram, faciem nempe atque formam iterum sese explicet, illam aemuletur atque ostendat, si non crasso modo, tamen subtili repraesentatione; ita quoque corpora humana, quocunque modo corrumpantur ac destruantur, non plane interitura sint, verum multo facilius et certius a summo, potentissimo, ac sapientissimo artifice atque Creatore coelorum ac terrarum, iterum resuscitari, atque in veram vitam restitui ac revocari queant.

(Lipsia Augustam Vind. d. 5. Decembr. A. 1716. missae.)

OBSERVATIO XIII.

Dn. Lic. Christiani Gotthardti Wilischii.

Morbus Spasmodicus.

QUi hoc morbo corripiuntur, vellicationem aliquam in membris extremis sentiunt, modo in manibus, modo in pedibus, modo in pedibus et manibus simul, quasi membrum formicis plenum sit et stupore corripiatur. Post hanc vellicationem, digiti vel in manibus vel in pedibus convelluntur et contrahuntur. Cum convulsione et spasmo isto, frigus et acerbissimi dolores sunt conjuncti, qui aegros misere torquent, ut per longa locorum intervalla clamores et ejulatus aegrotantium audiantur: Es wolle ihnen Arm und Bein ausreissen/ man solle ihnen um GOttes willen helffen! Tam subito hoc malum saepe invadit, atque per aliquot septimanas in membris exterioribus perseverat, imo et nonnullis caput afficit. Si vero caput afficitur, et aegri epilepsia corripiuntur, plerumque cedunt fatis. Aliqui amentes redduntur, alii veternosi, es ist ihnen/ als wenn sie stets betruncken/ aliqui deliri et maniaci,

et varia ſunt deliriorum genera, pro temperamentorum forſitan ratione. Qui vero amentes aut deliri fuerunt, ſtupidi permanent, neque priſtinum mentis vigorem recuperarunt hactenus. Ceſſante Paroxyſmo fames praeternaturalis omnes fere corripit, ciboſque avide appetunt, ut vix ſaturari poſſint. Nonnullis tubercula, ſeroſo humore plena, erumpunt, quae tamen ſine vitae diſcrimine curantur. Contagio caret hoc malum; experientia enim quotidiana docet, ex iis, qui diu et cum multis aegris in domo aliqua converſantur, impune evadere omnes. In noſtra regione ortum hóc malum habet ex victu pravo, et praeſertim a granis ſecalis degeneribus, quae germanice, die Korn-Mutter / vocant noſtrates, de qua materia propediem ſequentur plura.

OBSERVATIO XIV.

Dn. Lic. Chriſtiani Gotthardti Wiliſchii.

Guſtus et olfactus laeſio ſingularis.

VIr Sexagenarius, Muſicus, ante viginti, et quod excurrit annos, a caſu ab alto, cranii patitur fiſſuram, auxiliante vero Deo, ſolertique Medici et Chirurgi cura, priſtinum et ſolidum recuperat cranium. Ab eo vero tempore, atroces interdum ſentit capitis dolores, praeſertim dolorem in fronte gravativum. Is vero, quoties ab eo tempore *Carnem bubulam radice petroſelini coctam, vel cibos ſale conditos* vel quosdam acidos edit, toties omnem odoratum et guſtum amittit, qui ſecundo die vix redeunt.

(*Pirna Auguſtam Vind. d. 16. Decembr. A. 1716. miſſae.*)

OBSER-

OBSERVATIO XV.

Dn. D. Johannis Adami Göritzii.

Thee Romanum.

SCire poteſtates herbarum uſumque medendi cum Medicum deceat: praeter Chimicos labores, et Botanophilus per aeſtates hactenus eſſe ſtudui. Innotuerunt ſic per excurſiones inſtitutas et in peregrinationibus pleraque, quae circa Ratisbonam noſtram, (vel, quod malunt Critici, Reginoburgum) creſcunt, ad vegetabile regnum pertinentia, inter quae multa reperias, quae alibi non videas, de quibus ſuo tempore plura. Suffeciſſent mihi haec inquilina, ad curandos, Deo benedicente, morbos quoscunque: quippe quae ſemper vera recentia colligi poſſunt, et quae naturae noſtrae magis amica obſervantur, quam peregrina alia adulterata, et certiorem experientiam deſiderantia. Aſt in Comitiis vivo, ubi homines obſervavi, qui non contenti ſunt cum Medico, qui facit, quod ſui eſt officii; ſed curioſum ſimul eſſe volunt. Occaſione ergo hortuli mei domeſtici, exotica quoque inſpicere, et in eorum virtutem inquirere placuit. Annus jam agitur quartus, quo a perilluſtri quodam Domino, hortulo meo donabantur plantae quaedam, Thee Romani nomine ſuperbientes. Has utpote plane hic ignotas laetus accepi, et per hortulum ſparſim terrae demandare juſſi, ut obſervarem, quam plagam mundi et quam terram creſcendo amarent. Fiebat hoc Menſe Majo, felici manu, vix una enim periit: illae tamen, quae verſus meridiem ſtabant, altitudine reliquas ſuperabant. Menſe Auguſto frutices erant ramoſi, ulnae altitudinis, geſtantes flosculos albos, ramulos ambientes: quos ſequebatur ſemen copioſe, parvum, rotundum, viride, inſtar ſeminis botryos noſtratis, æque graveolens, ac folia ipſa. Flos armato oculo inſpectus videbatur tetrapetalus. Flore cadente, caules et inferiora folia rufescebant.

bant. Caulis maximus, rotundus fere, craſſitiem digiti mei minimi acquirebat, extus glaber, ſulcos tamen habens, intus medullam in cavitate gerens. Folia maxima longitudinem digiti medii et latitudinem pollicis habebant, acuminata et ſinuata, ad modum atriplicis ſylveſtris vel ſpinachiae: tactui ſeſe offerebant, ac ſi pinguedine obſita eſſet illorum ſuperficies. Radix plane nihil participat de graveolentia jam dicta: eſt fere inodora, alba, fibroſa, intus lignoſa. Circa medium Septembris ſemen maturum erat, quod collectum ſtudio ſervavi, idque ſequentis anni menſe Martio ſerere juſſi, et plantas inde natas ſub initium Maji transferre in ſolum. Creverunt ex voto, et in Autumno ingens copia foliorum et ſeminis mihi collecta fuit. Hinc de medendi uſu cogitare coepi, ad quod vel ſolus odor gravis, multum ſalis volatilis ſpondens, me invitaverat. Judicavi ergo, prodeſſe poſſe hoc Thee Romanum, naſturtium et raphanum ruſticanum redolens, in ſcorbuto, arthritide, calculo et aliis morbis tartareis. Deo ſic dirigente, tunc temporis pauper quidam mihi obveniebat, dyſuria ſaepius laborans, ex ſabulo renali. Portionem dedi hujus Thee, quo bis in die uteretur in infuſo. Educto ſic indies multo ſabulo et mucilagine, ex integro convaluit. Puer V. annorum, conquerebatur de ſuppreſſione urinae et dolore circa pudenda: Parentibus id negligentibus, aucto dolore epilepſia ſuccedebat, in qua magna urinae quantitas proſiliit, et cum illa calculus albus, durus, hordei granum ſuperans, cum multis arenulis. Dedi Parentibus Thee Romanum in infuſo propinandum, et trageam quandam aromaticam, cum ſemine hujus Thee, veſperi quotidie cum vino parandam, et ſic hactenus liber vixit ab hoc affectu. Faemina 50. annorum, per multos annos calculo laboravit, horumque magnum mihi monſtravit numerum, diverſae formae et magnitudinis: poſtquam per ſemeſtre Thee noſtrum bibit, mane et veſperi, idque vino ſuo imponit, non amplius calculos excrevit, ſed urinas craſſas tartareas, ut integrae cruſtae ex ſcaphio eximi potuerint. His ita feliciter geſtis,

ex-

experimenta institui solvendi calculos: imposui ergo albos et duros, a modo dicta foemina dono mihi datos infuso meo calido duplicato. Hos post XXIV. horas non quidem solutos, verum adeo molles reperi, ut intra digitos facile comprimi potuerint, instar hordei cocti. Vocabar tunc temporis ad mercatorem hujus loci, LX. annorum, qui a multis annis calculo laborans, sat multos hactenus excrevit. Hic se sentire dicebat calculum in penis glande, urethram obstruentem, nec urinam emittentem, erant autem tres. Post insertam peni parvam candelam ceream, urina libere fluxit, quod repetere necesse fuit, quoties mingere voluit. Jussi glandi infundere saepius laudatum infusum; sed observavi, tam parvam quantitatem non sufficere, ad emolliendos latentes hospites. Hinc peculiarem jussi parare forcipem, qua Chirurgus indies particulas defringere studuit, donec tandem successive, spatio unius mensis omnes tres calculi exempti fuere feliciter. Quotidie jam Thee hoc bibit et sanissimus vivit. Exempla plura dare possum, si quis velit; sed haec sufficere credo. Usus sum praeterea hactenus isthoc Thee Romano in catarrhis, ubi incidendum erat, bono cum successu, item in scabie et morbis venereis, quae omnia hic recensere, nimis longum foret, et praeter intentionem. Unicum saltim adhuc addam, quod contigit in priori anno, ad probandum, quod et utile topicum esse possit. Militis cujusdam uxor lue venerea affecta, consilium meum petiit: aderant autem praeter alia duo bubones in inguinibus, et tumor pudendorum, ut prae dolore difficulter sederet. Praemissis praemittendis et datis antivenereis cum decocto lignorum, Thee Rom. in cerevisia infusum, bubonibus pariter ac pudendorum tumori calide intra lintea applicuit misera, felici eventu: resolutis enim sic bubonibus et tumor molestus disparuit. Caeterum cur istud Thee dicatur Romanum, hanc causam esse existimo: quia semen Roma in Germaniam translatum fuit, et quantum ego novi, primum a Jesuitis, quorum commendatione res eo rediit, ut exoticum hoc desideretur ab omni-

bus fere Magnatibus; Thee autem nomen forsan gerit, quod a consuetudine hodierna, folia haec, Thee Chinitici similitudinem habentia cum aqua fervente infundantur, et infusum hocce ad sorbillandum exhibeatur. Principem novi Reverendissimum et aliquot Nobiles, qui jam Thee Romano utuntur pro Chinitico: hinc dictorum plura testimonia imposterum secutura esse spero. Destillavi nuper hanc herbam cum semine, per se, ex retorta vitrea: prodiit primum phlegma ingrati odoris et saporis, limpidum tamen, quod sequebatur spiritus volatilis urinosus, et hunc oleum nigrum empyreumaticum, aeque faetens ac cornu cervi vel tartari. Aqua destillata ex vesica instar nasturtii sapit, magis tamen ingrata. Extractum dat largius fuscum, dulc-amarum, inter gustandum linguam feriens, et ori frigus inducens, uti nitrum. Tandem quaerenti, an exoticum hoc olim non cognitum fuerit? respondeo: mihi videtur idem esse, quod Botrys Mexicana, de qua scripserunt Franc. Hernandez in hist. nat. Mexican. Joh. Rajus in hist. plant. Casp. Bauhin. in app. ad Pinac. Ephemerides Nat. Cur. Dec. I. ann. IV, ne plures laudemus.

OBSERVATIO XVI.

Dn. D. Johannis Adami Göritzii.

Ileon discissum et extra abdomen dependens.

NOtissima res est, monstra fieri in medicina, nihilque tam absurdum esse in mundo, quod non accidere possit corpori humano, eruditissimus Pechlinus suo jam tempore conquestus est. Prae aliis Medicos talia notare, vel solae Germanorum Ephemerides testis esse possunt sufficiens, licet plures alii Medici in peculiaribus tractatibus stupenda plane literis consignarint. Tale quid jam referam, cujus oculatus testis ipse fui. Ante VI. annos, et quod excurrit, hic Ratisbonae a multis hominibus conspiciebatur Margaretha Nisslin/Sigenburgo veniens, quod est oppidulum in superiori Bavaria, cui extra abdomen intesti-

testinum dependebat, Misera haec, cum et a me peteret eleemosynam, hanc historiam retulit: se ante tria lustra gravidam diu gestasse foetum mortuum, tandem ad latus umbilici dextrum abdomine rupto in conspectum venisse embryonis pedes, quibus extractis ab obstetrice imperita putridis, reliquum corpus remansisse, et frustillatim demum intra X. hebdomades extractum fuisse, sub foetore intolerabili. Prodiisse tunc temporis simul intestinum quoddam, hoc obstetricem, cum haberet pro secundinis, per medium dissecuisse, cujus partem breviorem retractam fuisse intra abdomen, longiorem vero adhuc extra abdomen conspiciendam esse, per quam his XV. annis naturam se purgasse, et nil amplius per intestinum rectum excrevisse. Re altius expensa, cum multa viderentur paradoxa, ut ostenderet mihi hoc intestinum petii, quod libere fecit, uti etiam multis Nobilibus hujus loci aliis, exhibens simul duo testimonia a duobus Medicis in fidem hujus miraculi scripta. Fateor, horrui primo adspectu motum peristalticum hujus intestini, et sordes foetidae nauseam mihi crearunt; hinc illam altero die magis mundam redire jussi. Quo facto, corpore detecto, intestinum hoc summa cum admiratione perlustravi, quod instar vermis se movens excrementa evomebat, qua occasione et glandulas intestini et motum peristalticum observare licuit. Hoc intestinum pars ilei fuit ad longitudinem dimidiae ulnae nostratis; de mesenterio autem et pinguedine parum vel nihil habens, quod pannis calidis involvere, et bis in die mundare studebat, alias mirum in modum a colica torquebatur. Ulcus abdominis perfecte consolidatum erat, nec aliud quid querebatur nisi tormina, hinc multas civitates percurrens, demonstrationibus suis lucrum quaesivit. Misertus ego hujus miserae, data eleemosyna, per testimonium illam aliorum quoque misericordiae commendavi.

(*Ratisbona Augustam Vind. d. 26. Januar. A. 1717. missae.*)

Confer. Ephem. nostr. Dec. I. Ann. III. Obs. 8. Ann. VIII. Obs. 229. et Cent. III. Obs. 6.

OBSERVATIO XVII.

Dn. D. Samuelis Steurlini.

Sectio virginis Hydrope saccato laborantis desperata et infelicissima.

IN extremis extrema aeque ex patientis impatientia ac ex operatoris medicastri audacia nonnunquam solent tentari: Virgo enim nomine Catharina Magdalena Steübin / Pharmacopoei Kaldennordheimensis in Franconia filia ob pietatem carissima, 1683. d. 1. Jul. nata, 1709. 16. Aug. denata, sicque annorum 26. ante octo circiter annos sentiit in interna lateris sinistri parte increscentem globulum versus dextrum quandoque mobilem, post tertium vero annum ex mole ipsius aucta coguntur excrementa alvi (juxta effatum ipsius aegrotantis parentis) superiora versus ejici, qui motus excrementorum perversus alias lethalis, per dimidium anni durasse, tandem vero fuisse mitigatus, dicitur, adhibitis scilicet quibusdam a patre medicamentis, cum continuo tamen remanente vomendi conatu et passione hysterica, collum versus ascendente, ex qua colli inflatio quandoque fuit orta, motusque quasi vitalis corporis in concavo laticantis se repraesentavit, cum extremarum partium sanguineis prodeuntibus maculis et mensium fluxu nunc imminuto, nunc nimio ad tertiam vel sextam usque septimanam cum grumis sanguinis quandoque continuato; ante aliquot menses iterum alvi excrementa per os evacuare cum minaretur natura, patiens impatiens, mori melius esse, concludit quam vitam plane quasi mortuam vivere, proinde anxie desiderat aegrotans auxilium cum praesentaneo vitae suae periculo et quidem ab operatore sive Chirurgo militari, Dn. Joh. Jac. Freitagio, quippe qui praesentibus, Dn. J. C. Müllero, Med. Pract. et Dn. Joh. Jac. Hoffmanno Jur. Pract. et Advoc. ord. Kaldennordh. praemissisque precibus desiderio patientis intimo

mo satisfacturus sinistrum secuit latus circa lumbos, simulque visitando post incisionem instrumento, ex quo sectionis locum occupat materia, qua instrumento acuto denuo penetrata, ingens exsiliit aquae quantitas ultra 14. mensuras, vulnere vero aliqualiter compresso, ortae fuere convulsiones et horrendi coloris vomitus cum nimia subsecuta debilitate et citissima vitae extinctione: Emortua tunc ulterius visitata, aquosum sacculum pene totum sinistrum latus occupantem, diaphragmati et lieni adhaerentem cum ipsius lienis circumvolutione et ductu quodam crasso renem versus sinistrum tendente demonstrat; renis sinistri color erat pene coeruleus et substantia grandior dextro, cor apparuit flaccidum cum sanguinis aliquali defectu, reliqua viscera, stomachus cum pulmonibus et hepate erant salva, sacculus aquosus penitus evacuatus ultra 28. mensuras aquae retinuit. Hic verum illud desperatorum aegrotantium: Melius est mori, quam vitam dicere mortem; et ulterius est verum: Non audet Stygius Pluto tentare, quod audere solet rasor, et audax medicaster Chirurgus sostri cupidus: Apud Jurisperitos regula alias est: Involuntarium ex voluntario ortum trahens habetur pro voluntario: hoc in casu involuntarium fuit, mortem inferre, voluntarium vero aegram sanare. sed quia involuntarium ex voluntario fluere hic jussit necessitas, omnino etiam habendum pro voluntario et poena merita operator affici debuisset. Quod aegrotam ipsam attinet, ea istud Ciceronis monitum merito observare debuisset dicentis: Tibi et piis omnibus retinendus est animus in corporis custodia, nec injussu ejus, a quo nobis ille datus, ex hac migrandum vita, ne munus humanum a Deo assignatum defugisse videamur. A Stoicis quidem laudata αὐτοχειρία, a Venetianis et Judaeis in periculo cum hoste permissa, sed impie: Sectionem ipsam quod spectat, potuisset fieri apertio lateris et sacculi aquosi per paracenthesin successive aquam e sacculo evacuando, sicque ulterius patiens potuisset servari, usque dum ipsa natura absque vi illata succubuisset.

OBSERVATIO XVIII.

Dn. D. Samuelis Steurlini.

Foetus putridus sub umbilico ex vivae matris utero occasione ulceris extractus cum matris restitutione.

QUaedam sartoris uxor in ditione Saxo-Naumb. Hennebergica, prope Suhlam habitans ultra 13. menses gravida etc. Anna Barbara, conjux Joh. Schneideri, sentiit ultimis gestationis mensibus horrores frequentes cum calore febrili ac partium solidarum consumtione, naturae interitum praesagientes, tandem animadvertit gravida sub umbilici regione locum dolentem cum inclinatione ad exulcerationem; unde vocatus Chirurgus Suhlanus Dn. Joh. Steph. Dombard loci aliqualem tentat incisionem ob mortificatam inibi carnem ex putredine intus latente, hac facta, se repraesentat foetus putredine foetidus, quem particulatim et successive, cooperante natura, aeque per ulcus ac per orificium uteri extrahit, uterum simul apertum retinendo calidis per syringam injectis liquoribus balsamicis: Mater febre putrida penitus emaciata temperatis nutritivis ac balsamicis spatio quadrantis anni pristinae restituitur sanitati, et ulterius ad gestationem manet apta, consolidato scilicet uteri latere, peritonaeo et alvi exulcerata parte. Mirum, quantum natura in durioris quibusdam constitutionis subjectis valeat, ita ut adjuta aliqualiter tantum mirandum in modum se servare admittat, cum alias in delicatulis citissime etiam adhibitis omnibus roborativis levissimo succumbat natura morbo.

OBSERVATIO XIX.

Dn. D. Samuelis Steurlini.

Alvi obſtructio duriſſima Iliacam minitans paſſionem, leviſſimis curata.

OCto annorum foemella cupediis dedita, naturae aliquando ſatisfactura ſtomachum atque alvum acaciae fructibus, coctis quidem aſt frigidis, penitus complet, ita quidem, ut undique tota alvi circumferentia nodoſa ex acaciarum nucleis ſentiatur, cum corporis aeſtu atque alvi obſtructione contumaciſſima, vomendique conatu, iliacum minitante morbum. Ex defectu remediorum et inſtrumenti pro clyſteribus ad eluenda inteſtina neceſſariis, ſtatim Nicotianae decoctum ex lacte praeparatum cum linteis calide fuit applicatum, interne propinato ☿ dulci cum pulvere Gial. unde citiſſime alvo aperta ejecit foemella acervatim acaciarum nucleos absque ſubſecuto Iliaco, qui alias, ne motus periſtalticus inverſus adaugeatur clyſteribus, iisdem non tractetur, et feliciſſime fuit reſtituta.

OBSERVATIO XX.

Dn. D. Samuelis Steurlini.

Tympanites uterina cum gravidatione lethalis.

MUſici cujusdam nomine Dn. Holtzhein conjux gravidationem ſentit cum enormi alvi inferioris inflatione, accedente partus tempore neque obſtetrices neque agnati gravidae ipſis ſuis manibus vel digitis uteri orificium internum penetrare, multo minus foetum promovere poſſunt, ob uteri fortiſſimam conſtrictionem, unde miſera miſere extincta periit: inter corporis ſectionem ſtatim minima facta uteri inciſione, flatus inibi collecti tanto cum fragore fuere exploſi, ut horrore adſtantes concuterentur omnes; erat enim tantus, quantus ex inſtrumento

ſclo-

ſclopezante minori, pulvere pyreo accenſo fieri poteſt; foetus male ſituatus extractus mortuus lividi erat coloris. Sic generari atque concludi poſſunt flatus in quavis corporis concavitate, ubi viſcoſum flatulentum calore debili naturae movetur atque in flatus ſive ſpiritus ſylveſtres extollitur.

OBSERVATIO XXI.

Dn. D. Samuelis Steurlini.

Imprudentiſſima herniae carnoſae in ſene ſectio.

Diu gravatus ſenex hernia carnoſa ab operatore quodam ad ſectionem perſvadetur, poſthabitis omnibus a probatis Medicis monitis, ut ſcilicet ſenectute ſic ſatis confectus a ſectione herniae abſtineat ob vaſa maxime diſtenſa et craſſa, quae vix a ſe invicem ſeparari, indeque haemorrhagiae cum inflammatione partium lethali difficulter praecaveri poſſint, hisce parum penſitatis ſe cultro ſenex ſubmiſit, poſt primam factam inciſuram ſtatim ingens aquarum copia in altum proſiliit, tunicarum ſeparatio laborioſa et perdurans ingentes concitabat dolores cum haemorrhagiis, vaſa conſtringebantur craſſioribus funiculis ſericeis non ſufficienter eadem comprimentibus, ſeparatarum tunicarum abſciſſio contra omnem rationem proxime a ligatura inſtituebatur, unde ligatura ſtatim iterum decedente exceſſiva oriebatur haemorrhagia, vaſa iterum e corpore extracta ligabantur fortius in patiente vix adhuc ſpirante, unde praeteritis tribus vel quatuor diebus ſubſecuta fuit febris, partium genitalium inflammatio et mors a medicis praenuntiata violenta. Sic luditur de corio humano ab operatoribus inconſcientioſis, crumenimulgis, lucri non ſalutis morbidi cupidis, quibus magiſtratus juſtitia et pietate praeditus absque praemiſſo Medici examine merito operationem inhibere debet omnem, faciens enim atque conſentiens eadem poena ſunt digni et uter-

que

que olim coram judicio divino pro conſcientia reſpondere tenetur.

OBSERVATIO XXII.

Dn. D. Samuelis Steurlini.

Scabies humida vermicularis chronica difficulter curabilis, domeſtico curatur.

MEdiae aetatis foemina ſcabiem humidam cum puſtulis majoribus, cutisque foraminulis patitur incurabilem, ordinariis medicamentis diu adhibitis, demum vero vaccae ſtercus vini ſpiritu repetitis vicibus probe extrahitur, indies cochleatim propinatur et patiens integrae reſtituitur ſanitati, expulſis per urinam et ſcabiem tenuioribus inſtar filamentorum vermiculis, demonſtratis iisdem in vaſe vitreo: ſimiles vermiculi multoties fuere obſervati in variolis diu in cutis ſuperficie haerentibus: iis enim apertis vel inſtrumento, vel olei ☿ uſu, apparuere filamentoſi vivi, et ſub variolis foveae inſtar vermiculi tortoſae diutiſſime fuere conſpicuae.

OBSERVATIO XXIII.

Dn. D. Laurentii Heiſteri.

De Oſſibus ſeſamoideis.

SOlertiſſimus per quadriennium, et quod excedit, nuper auditor noſter, *D. Chriſtoph. Jac. Trew*, nunc digniſſimus Medicinae Doctor, obſervationem anatomicam Ephemeridibus his inſerendam curavit, *de quibusdam Oſſibus, ſeſamoideis dictis*, hoc tempore non adeo cognitis, quae ſuo marte in cadaveribus a nobis diſſectis invenit; qua in obſervatione illa oſſicula accuratius quoque delineavit, quam ab aliis, quantum nobis ſaltem conſtat, factum eſt.

Et ut verum fateamur, haec ab ipſo deſcripta oſſicula, praeſertim ea, quae in femore locantur, non dari olim exiſtimavimus:

mus: cumprimis, quia *Celeb. Rauvius*, noster in anatomicis, et praecipue osteologicis Praeceptor (cui hactenus graves ob rationes fidem adhibueramus) ea in collegio suo non solum negavit, sed etiam in Osteologia sua manuscripta, quam olim mecum, aliisque cum auditoribus suis communicavit, ita de ossibus sesamoideis locutus est. *Notandum*, inquit, *me ossium numero non plura ossa sesamoidea adscribere, quam decem, a) duo scilicet ad secundum articulum utriusque pollicis manus et pedis*, unum *in utroque tendine musculi tibialis postici. b.) Caeteri digitorum articuli NVNQVAM haec habent, rarissime praedictus tendo.* Atque sic *Rauius*, ut ex dictis apparet, illa in femore sita, et a *Trevvio* supra delineata, prorsus tacet: sicut etiam ea in ostentatione et explicatione osteologiae suae non tantum omisit, verum etiam, praeter enarrata decem, omnia reliqua sesamoidea, quorum apud Auctores mentio fit, prorsus negavit.

Deinde cum viderem *Hornium* in suo microcosmo, huiusque commentatores, ut et alios Auctores haec officula quoque praetermisisse; nec non *Verbeyenum* in sua anatome c) illa in femore locata, non sua observatione et experientia, sed tantummodo secundum *Bartholini* assertum commemorasse; imo *Marchettum d*) asseverasse, se nunquam haec officula in femore a quibusdam descripta, reperire potuisse, quamvis multis in cadaveribus ea investigaverit: hinc sententiae *Rauii*, quem in ossibus valde exercitatum sciebam, eo fortius adhaerebam, praesertim, quia ipse etiam ea saepius, nescio qua de caussa, frustra inquisiveram. Ast *Trevvii* demonstrationibus totus convincebar, dari omnino ossa sesamoidea aliis adhuc in locis, quam quae a *Rauio* (quod tamen pace tanti Anatomici dixerim) mihi indicata erant.

Dum

(a) dum alii triginta imo quadraginta numerant. b) Forte *peronaei postici* scribere voluit: nam ego cum *Vesalio*, non in *tibiali postico*, sed in *peronaeo postico* os sesamoideum inveni. c) cap. de ossibus sesamoideis. d) Anat. cap. XIX. ubi de musculis gastrocnemiis agit.

Dum vero editionem compendii mei Anatomici nuper pararem, et Anatomicos quamplurimos denuo curatius pervolverem, atque ex nonnullis intelligerem, duo ossicula sesamoidea in ea femoris parte in senibus reperiri, ubi musculi gastrocnemii originem habent, et nominatim quidem ex *Vesalio,* e) *Riolano,* f) (qui primam eorum observationem Vesalio adscribit) *Bartholino* g) et *Munnickio* h); Ex *Fallopio* vero i) et *Covvpero* k) eos tantum unicum ibi reperire potuisse, quod idem esse putamus, quod *Trevvius* noster supra descripsit, nunquam vero adhuc duo invenit: hinc hujus consensu hic monere volui, haec ossicula, quae ab initio mihi aliisque eruditis nova videbantur, nova quidem non esse; attamen, quia hoc tempore fere oblivioni tradita erant, et a magnis anatomicis, ut *Marchetto*, *Hornio*, *Rauio*, aliisque forte multis videri aut reperiri non potuerunt, iisque vel ficta, vel saltem dubia visa erant, non ingratum esse putamus curiosis Anatomicis, quod *Trevvius* ea quasi resuscitaverit, novis experimentis comprobaverit, atque accuratam simul delineationem dederit: et licet inventionis gloria ipsi proprie adscribi nequeat; tamen honor instaurationis et primae delineationis merito ei competit: Multum enim accuratae delineationes et descriptiones partium ad anatomen perficiendam perfectioremque reddendam faciunt.

(e) de humani corporis fabrica Lib. 1. cap. 28. f) Anthropograph. Lib. V. cap. 43. g) Anatom. Cap. de ossib. sesamoid. h) de Re Anatom. §. LXV. ubi de ossib. sesamoid. agit. i) Observat. Anat. mihi p. 441. k) Myotom. Reform. Cap. 34. p. 206.

OBSERVATIO XXIV.

Dn. D. Chriſtiani Gottlieb Reuſneri.

Tentamina ſeu Experimenta Phyſico-Chymica facta cum aqva Fontis Sulphurei Sileſiae inferioris in Ducatu Jauroviensi prope Leobergam.

IN pago Neuland, qui uno milliari diſtat ab urbe Leoberga, duobus a Boleslavia, ex alneto aqva exſurgit e terra petroſa; coloris eſt clari limpidi; ſaporis ſub-adſtringentis, odoris, pro ratione tempeſtatis, plus, minus ſulphurei: inſtante enim mutatione aëris et athmoſphaerae, manifeſte odor ſulphureus obſervatur, hinc incolæ et accolae Fontem communiter vocant den Schweffelbrunn. Poſſeſſorem veneratur Excellentiſſimum et Illuſtriſſimum Joh. Carolum Comitem de Noſtiz et Rheineg, Dynaſtam in Kockeniz, Köben &c. Sac. Caeſareae Majeſtatis Conſil. Actualem Intimum, et Imperatricis Viduae Wilhelminae Amaliae a ſecretis conſiliis et Aulae ejus ſupremum Miniſtrum, Dn. meum Gratioſiſſimum; juſſu Parentis ejus piae memoriae Anno 1711. ſeqventia feci experimenta, propriis manibus, quae bona fide Celeberrimis et Honoratiſſimis communico Collegis, ordine quo facta.

1. Oleum ♀. p. d. praecipitat hanc aqvam, in momento lacteſcit, tandem ſedimentum deponit, pulverem ſcilicet albiſſimum.

2. Aqva haec per evaporationem concentrata, et alumine ſaturata cum oleo ♀. p. d. potenter ebullit et efferveſcit, in fundo praecipitatur pulvis albus.

3. Spiritus acidi v. g. vitrioli, nitri, ſalis com. aqvam hanc, qvamvis concentretur, plane non alterant.

4. Solutio ☿ii 🜕ti nullam reactionem cum aqva hujus fontis facit.

5. Alcalia fixa, in ſpecie Limat. ♂tis, C. C. uſt. itidem aquam non alterant.

6. Spi-

6. Spiritus salis Armoniaci praecipitat aqvam in instanti eodem modo, prout ol. ♀. p. deliqu. facit. Idem oritur effectus cum Nitro Fixo vel Alkahest Glauberi.

7. Nitrum commune in aqva hac solutum, et ol. ♀. 🜄tum, pulverem quoque album deponit, quod fieri non solet cum Nitro, in aqva simplici soluto.

8. Saccharum ♄ni itidem 🜄tat pulverem albicantem, imprimis si parum evaporata ▽. (facta autem fuere pleraque experimenta cum aqva concentrata.)

9. Mensurae 7. aquae hujus destillatae, in fundo reliquerunt ℥ij. ponderis Medicinalis, pulveris grysei, odoris et saporis nullius, qui oculo armato subjectus, alumen referebat, prunis impositus pulvis, strepitum nullum fecit, prout Nitrum, aut reliqva Salia. In Recipiente nihil spirituosi vel sulphurei, odore vel sapore observavi.

10. Decoctum Gallarum Turcicarum cum aqua hac, non nigrescit, prouti fieri solet in aqvis Vitriolo embryonatis, sed spadiceum acquirit colorem.

11. Gravitate quoque superat aqva Fontis hujus fontanam communem.

12. Solutio Vitrioli in aqua communi facta nullam mutationem, ebullitionem aut reactionem, nec quoad colorem facit.

13. Cochlear argenteum aqvae huic concentratae, etiam calidae, immissum, nigrum non acquirit colorem.

14. Cum oleo ♀. p. d. in momento lactescere aqvam, Experimento I. probavi, si Spiritus vitrioli instilletur, nova oritur ebullitio, liqvor demum clarescit, in fundo remanet pulvis albicans.

15. Sal commune culinare solvitur in hoc fonte, sine omni motu et strepitu et clara manet aqva.

16. Solutio Lunae cum aqva forti parata, aqvam fontis hujus turbat, si fuerit concentrata, per noctem praecipitat pulverem gryseum.

17. Aqva haec in cupreo vase ad horas aliquot cocta, cir-

ca latera albeſcit et ſpumeſcit, prout de aqvis Italiae Antico-li in Campania obſervavit Baccius de Balneis univerſi Orb. l. 2. c. 3. et tandem pigmentum album deponit. His Baccius pro principio activo adſcribit Nitri et calcanthi ſubtiliſſimas et puriſſimas illorum partes. (Ex hac ratione nemo unqvam ex indigenis arenularum aut urinariorum meatuum morbis laboravit.)

18. Terra catechu, quae potens eſt ſuccus adſtringens, ſolvitur in hac aqua, filtrumque tranſit, ſolutio autem non nigreſcit, aqvilum vero acquirit colorem.

19. Acetum Vini deſtillatum, quod liquores ſulphureos turbat et praecipitat, aqvam noſtram concentratam plane non alterat.

20. Syrupus Violarum, aqva dilutus, additione fontis hujus colorem non amittit coeruleum, quod alias acidi et ſulphurei praeſtant liquores.

21. Infuſum Herbae Thee, Veronicae non alterat aqvam hanc, quod faciunt aquae Vitriolicae. Infuſum enim Thee additione granorum paucorum Vitrioli in momento nigreſcit.

22. Omnes Alcalini liquores extrahunt ex Rhabarbaro Orientali colore rubicundiſſimo Tincturam, Aqva autem noſtra flavo ſaltem tingitur colore.

23. In hyeme fumum fons emittit, neque Anno 1709. quo frigus erat intenſiſſimum, glacie fons erat obductus.

24. Lac cum aqva fontis hujus coctum, in coagulum abit; ſulphureum et nauſeoſum ſpirans odorem, ſaporis ingrati, nauſeoſi, adſtringentis.

25. Solutio Aluminis in aqva ſimplici, cum hac aqva nullam reactionem vel mutationem facit.

26. Cum calcinaſſem reſiduum pulverem per ʊ̅tionem paratum ad horam unam, et in aqva calida ſolviſſem, praevia evaporatione, ſal accepi flavo albicans, ſaporis ſubadſtringentis, in cryſtallos nullas abiens. Solutionem hanc neque Spiritus acidi, nec Alcalia fixa praecipitabant, in ſummitate ſupernatabant

tabant squamulae, prouti in Acidulis bonae notae observamus. Idem liqvor nullam reactionem facit cum Mercurii sublimati solutione.

27. Mense Septembri, ante Aequinoctium Autumnale, (quo tempore, monente Columella, fontes examinandi sunt,) arenae bene lotae ℔ß. ex fundo fontis, lege artis sublimavi, an flores colligere possem, auxi ignem per gradus, sed nulli ascendebant flores, arena autem nigro colore tingebatur, qui color facta calcinatione, mutabatur in album; durante calcinatione, crucibulo injeci nummum argenteum, qui atro colore notabatur; certo indicio sulphureas intime mixtas adesse particulas, Vulcano recludendas.

28. Placuit altius rimari arenam, quia, judice Plinio, Lib. 31. c. 4. Naturae Mysta indefesso, Talis est aqva, qualis est terra, per qvam fluunt: Sublimavi igitur arenam hanc denuo cum sale Ammoniace et sale ♀. officinarum scilicet cineribus clavellatis depuratis, collegi Flores salis Ammoniaci volatiles more solito, praeterea nihil memorabile observavi.

29. Prope Fontem aqva colligitur et constituit lacunam, in cujus aqvae superficie supernatat cremor salinus subtilissimus, bituminis instar telaeque aranearum, odoris Vitriolico Sulphurei, prouti in Acidulis Egranis probatae fidei. In hac lacuna muscus crescit, qui brevi tempore extra aqvam in marginem projectus, obstetricantibus radiis solaribus, Tartaro obducitur et pene petrificatur, odoreque sulphureo imbuitur. Revocat hic muscus in memoriam similem observationem ex Kircheri Mundo subterraneo, qui prope Roncolanum Senensis Territorii oppidum duos fontes invenit calidos, in quibus herbae, extra aqvam projectae (natae vero in illis) in lapides convertantur. Similem quoque fontem prope Jenam esse, qui non solum herbas, sed et ligna tartaro obducit, et pene in lapides convertit, Curiosis ex Ephem. nostris notum est.

30. Solutio cinerum musci praedicti cum aqva simplici, sulphureum spargit odorem, et cochlear argenteum per noctem impo-

impositum nigro notatur colore, more aqvarum sulphurearum.

31. Ruricolae in vicinia innoxie bibunt hanc aquam; prout incolae prope Claramontium in Arvernia, Galliae Provincia, aqvam fontis illius petrificantis, qui in fundum lagenae deponit nonnihil sabuli grysei et lapidis albicantis; qui innoxie potui adhibetur, sine periculo calculorum in renibus corporum nostrorum formandorum. Lapides enim Minerales et calculi corporum humanorum nihil inter se commune habent, teste Lemmery in Histor. *Reg. Scient. du Hamel. p. m.* 305. Meretur ulteriorem indagationem Fons noster, fateor; sed propter distantiam loci plura nondum licuit instituere Experimenta, praeter hoc ultimum.

32. In ipso pago eruitur gypsum; calcinavi igitur ℔ij. coqui jussi in aqua simplici, solutionem (qvae erat clara, limpida fontis instar) praecipitavi oleo ♀. p. d. et pulvis albicans, i. c. gypsum tenuissimum fundum petebat.

Ab his Experimentis Chymicis concludo; Sulphur, Lapidem Calcarium, et Sal aluminosum, principia esse activa Fontis hujus.

Sulphuris praesentiam arguit.

1. Odor sulphureus. Omnis enim odor est a sulphure, qvemadmodum sapor a Sale. Hinc fons, ut dixi, in tota vicinia appellatur der Schweffelbrunn. Probabile est fontem continuo eructare sulphurea effluvia, seu spiritum acidum volatilem, qui aerem sublimiorem seu auram petit, non semper in sensus incurrens: tempore autem pluvioso, dum athmosphaera crassioribus impletur effluviis, spiritus deprimitur ad centrum telluris, ut nares magis offendat; et haec, me judice, est ratio: cur uno vel altero tempore plus minusve in sensum odoratus incurrat.

2. Tepor in hyeme, fumum enim emittit ad distans spatium, prout Albula qvondam in Latio, notante Baccio de Thermis p. 56.

3. Sapor amaricans sulphureus, qui magis in calefacta, qvam

qvam frigida observatur aqua, ingratus enim sapor terret vicinos, ut ab ejus usu ad usus culinares ordinarie abstineant.

4. Arena calcinata nigrum induens colorem, odoreque sulphureo imbuta.

5. Quia muscus ex lacuna (qui natales suos agnoscit ex hac aqva,) odorem sulphureum habet, et solutio ejus facta prius incineratione, cochlear argenteum nigro tingit colore. Vide supra Exper. 29. 30.

Per lapidem calcarium, qui secundum est principium fontis nostri, non intelligo in sensu strictiori, saxum verum, quod ustum in calcem abit, in aquis stridet, fervescit, aestumque excitat; sed materiam quandam gypso cognatam, quae de natura et prima materia gypsi est, in aqua adhuc fluida, et in magno Circulatorio terrae quasi elaborata, quae facta praecipitatione cum oleo ♀. p. deliqu. et Alcalicis liqvoribus fundum petit, qvalis etiam in Thermis Teplicensibus invenitur et D D. Bergerus Tr. de Therm. Carolinis, ipsis Thermis adscribit, et Listerus de Fontibus Angliae Medicatis p. 33. omnibus fontibus soteriis in Anglia, pro principio activo attribuit, quo lapide calcario in Anglia omnes montes abundant, quique solus cum pyrite inter Mineralia, de natura Exhalantium est; et haec est ratio: cur certis temporibus plus minus fumare soleat, sulphureumque spirare odorem, nec anno 1709. quo per totam Europam intensissimum frigus fuit, non congelatus. Talis lapis calcarius cognoscitur

1. Quia secundum Exper. 1. ol. ♀. p. d. praecipitat pulverem gypso analogum.

2. Verum gypsum in vicinia eruitur, lapides molares, et calx viva parantur.

3. Quia per Experimentum ultimum patet; solutionem gypsi calcinati parum differre ab aqua fontis hujus, et praevia praecipitatione c. oleo ♀. p. d. tenuissimum pulverem gypsi fundum petere. Sapit igitur aqva naturam Terrarum, per quas circulatur.

Tertium Principium Activum Fontis hujus videtur esse Sal Aluminosum, per quod non intelligo verum alumen, sed materiam qvandam, quae proxime accedit ad naturam aluminis; idque ex seqq. rationibus:

1. Ubi gypsum, ibi quoque praesentia aluminis est, gypsum enim est de natura aluminis et quasi minera ejus cruda et siccissima, judice Baccio, l. a. p. 316. quin imo alumen contumax.

2. Experientia probat: Omnes aqvas aluminosas, accedente Alcali, albescere, et ad fundum praecipitare pulverem albicantem; idem autem fieri cum aqua fontis hujus, in superioribus probavi.

3. Quia lac cum aqua hac coctum, in momento in coagulum abit. vid. Experimentum 24.

4. Quia calcinatum fontis residuum (per coctionem paratum) in aqua communi solutum et evaporatum, saporem aluminis refert, et linguam constringit.

Haec sunt Principia activa Fontis hujus, unde omnis effectus deducendus: non excludo tamen Nitrum, vel potius Aphro-Nitrum; gypsum enim habet Sal nitrosum, observante du Hamel Act. Reg. Paris. p. m. 32. et in cellis vinariis in Gallia in Nitri speciem efflorescit. Nunc indagandum foret: an aqua Fontis hujus Thermarum vices supplere possit? Notum enim est, frigidas aquas medicinales in montanis Corsicae ad Esum pagum esse, quae tamen calefactae, ac in balneis usurpatae, mirifica quadam digerendi virtute pollent. Sic apud Helvetios, in agro Tigurino, aqua scaturit e tribus fontibus frigidissima, ex quibus unus sulphureus. Vid. Wagn. Hist. Nat. Helvet. p. 123. Quid dicam de Fonte S. Johannis in Bohemia, cujus aqua vix est subtepida: Quid de Fonte frigido prope Lignitium in Silesia inferiore, cujus aqua calefacta loco Thermarum usurpatur, et non contemnendas virtutes habet? Gaudet enim Tartaro Martiato, Bitumine, Sale Terrae et Sulphure, teste D D. Volckmanno, Practico apud Lignicenses celeberrimo, amico

pluri-

plurimum colendo, qui nomine Collegii Medici Fontem hunc Physice et chymice examinavit, propediem forsan editurus descriptionem. Examinandum quoque foret: An aqva fontis hujus calefacta, virtutem suam amittat? vel majorem acqvirat? Posterius magis videtur esse probabile: quia in experientia radicatum: Aqvas sulphureas cum particulis adstringentibus v. g. aluminis, ferri, parum vel nihil amittere de virtute illarum; probant hoc Acidulae calefactae, pro balneis usurpatae: Aquae Albulae quondam in Latio, quae teste Galeno, Caelio Aureliano, Scribonio Largo, Aëtio, lumen cum Sulphure pro principio activo agnoscebant, et in magno erant pretio. Imperator enim Augustus, consilio Antonii Musae Archiatri sui, praesentia sua condecoravit, et ipsemet aquis his pro balneis usus. Nunc usus illarum expiravit ab annis nongentis, nescio qua temporum fatorumque injuria. In nostri autem Fontis aqua particulas adstringentes v. g. aluminis, lapidis calcarii, concurrere cum sulphureis, sufficienter in superioribus probatum. Sed quorsum dilabor? Has et similes quaestiones reservabo ulteriori experientiae. Difficile enim est a priori de aquis Mineralibus ferre judicium. Suspendo igitur et meum, in quibus morbis conducant, Deo et die reliqua committendo.

(*Janera Siles. Augustam Vind. d. 20.*
Mart. An. 1717. missa.)

OBSERVATIO XXV.

Dn. D. Theodori Zuingeri.

De

Cardialgia Hirudinosa.

Joh. Ulricus Gernlerus, Molitor Basil. diu sanus et incolumis vixit, tandem vero cum A. 1712. Enteroceles malo per felicem castrationis successum liberatus, posteaque ad extremam pauperiem redactus esset, pravo semper victu nutriri coactus fuit, unde paulatim Cacochymiam salsam, tandemque simul foe-

dam ſcabiem contraxit, a qua per inſequentem hyemem, usque ad aeſtivum Anni 1714. tempus maxime vexatus, Badam Helvetiorum conceſſit, ſulphureis ibidem Thermis ad ſui morbi curationem uſurus; hoc autem in itinere pedeſtri per aeſtuantem äerem inſtituto ſiticuloſus ſaepe factus, obvias qualescunque aquas, quas quidem limpidas, clarasque offendit, putavitque, avide hauſit, hincque abſoluto feliciter uſu Thermarum ſcabiem omnem amiſit, domumque incolumis ſibi viſus rediens, variis operibus manualibus meliorem ſibi victum comparare ſtuduit; ſed tum non longo temporis interjecto ſpatio quendam morſicationis vel lancinantis doloris ſenſum in regione ſtomachi perſentire coepit, mutabilem illum, atque nunc intenſius nunc remiſſius affligentem. Dolor vero iſte intra quinque vel ſex menſes, non obſtante variorum remediorum, purgantium et euporiſtorum uſu, ſenſim adeo increvit, et auctus eſt, ut ſaepe aeger prae illius acerbitate totas noctes ejulare cogeretur, fermeque in convulſiones incideret. In hoc itaque miſerabili ſtatu omnia, quaecunque liberalium hominum miſericordia ſuppeditavit, irrita ac inefficacia plane deprehendens meum conſilium imploravit, ſuamque, qua miſere torquebatur, Cardialgiam ita expoſuit, ut diceret, ſibi aliquid praecordia ſubinde per longum tempus, inprimis autem noctu, dum ventriculus eſſet jejunus, ineffabili cum cruciatu ita mordere et lancinare, ut quo ſe verteret, plane neſciret; hinc appetitu utcunque adhuc integro manente ſenſim emaciatus, enixe a me petiit, obſecravit, ut vehemens quoddam emeticum ſibi ordinarem, cujus ope lancinans illa tam horrendorum cruciatuum cauſa loco moveri, vel deſtrui plane poſſet. Utut igitur hominem ſatis adhuc robuſtum, omnique febre immunem notarem, ac nullum prorſus tumoris vel inflammationis veſtigium in regione ſtomachi deprehenderem, non tamen niſi ſequentem potiunculam emeticam, ſub ordinaria doſi primum ordinavi, viſurus quam illa operationem praeſtitura foret: ℞.

Oxy-

Oxysacchar. emet. Dan. Ludov. ℥ß. *Aqu. Gramin.* ℥iij. *Cinam. Syrup. Cort. Aur. aa* ℥j. *Misc. detur ad vitr. pro dosi matutina.* Hoc remedium cum postridie assumpsisset, ac intra trihorii spatium nullum plane effectum ex illo sensisset, protinus ad me excurrit, cruciatus suos indesinentes cum inani vomendi desiderio enarrat, fortiusque longe purgans sibi ordinandum expostulat. Itaque vermes in stomacho quosdam latentes suspicans, prece desperantis fere hominis victus sequentem pulverem emeticum mox assumendum praescripsi: ℞. *Crem.* ♀*ri.* ℈j. *Mercur. dulc. opt.* ℈ß. *Salis juniper. gran.* vi. ♀*ri. emet. gr.* iiß. *Ol. stillat. Mac. gutt. ij. Misc. f. Pulv. subt. D. ad chart. cum haustu alicujus jusculi deglutiendus.* Dum in Officina hinc Pharmaceutica esset, pulveris hujus praeparationem expectans, male habere, humi sese prosternere, et animo fere delinquere coepit, sed haustis mox a Pharmacopoeo exhibitis aliquot *Aquae Cardiacae officinalis* cochlearibus ad se rediens, magno cum angore copiam materiae pituitoso-mucosae cum sanguinis floridi ac sinceri libra propemodum integra, ut et *Hirudine* adhuc tantillum vivente, in conspectu Pharmacopoei, aliquot conatibus evomuit, ac statim melius habuit, domumque una cum *Cardiaco*, et praeparato *Pulvere emetico* repetiit, quem dein non obstante prioris operatione deglutiit, unde plures adhuc magna cum vehementia vomitus subsequuti fuerunt, quibus non solum mucum, bilem, sanguinem et juscula hausta, sed quatuor adhuc *Hirudines* alias excrevit, quarum maxima indicis digiti crassitiem propemodum aequavit, longitudinem vero superavit, reliquae tantillum minores, omnes vero sanguine e venis stomachicis sucto turgidae fuerunt. A quibus vermibus liberatus aeger omnem mox stomachi rosionem et Cardialgiam amisit, sibique in integrum restitutus est visus, excepta membrorum lassitudine, viriumque imbecillitate, quas tamen postea subministrato hinc inde meliorum ciborum usu paulatim integras recuperavit, atque hausto simul per plures dies *Herbarum traumaticarum Infuso* laceratas in stomacho

venas conſolidavit, ita ut ab eo tempore in hunc usque diem incolumis vixerit, vivatque etiamnum, bonum quotidie victum laborando ſibi conquirens. Si quaeratur nunc, unde talia in ventriculum hominis animalia provenerint? reſpondere licebit, ea adhuc minutiſſima, atque vix ſuis ex ovulis egreſſa et vivificata, aeſtate praecedentis anni, dum ſcabioſus aeger in itinere Badenſi maxime ſitiviſſet, cum aquis rivulorum avide hauſtis procul dubio fuiſſe deglutita, hincque ſenſim impetrato nutrimento eam, quam habuerunt molem, adquiſiviſſe.

Neque vero hoc quid novi eſt, talia in corpus aut ventriculum hominis inſecta repere vel deglutiri, quae perperam a nonnulllis credita fuerunt e putredine gigni. Habentur enim exempla eorum, qui minusculas lacertas, ranas, ſerpentes vel incauti cum aquis impuris ingurgitarunt, vel in pratis forſan aperto ore dormientes, dum ingrederentur, neſcii deglutiverunt. Ita Ruſticus quidam e vicinae Suntgoviae pago Blopsheim d. 10. Februar. Ann. 1714. me convenit, anxie petens, ut Chirurgum indicarem expertum, qui ſibi ventriculum incidendo aperiret, animalque, a quo jam ultra quinquennium immaniter excruciatus fuiſſet, eximeret, tandemque vulnus dextre conſolidare ſciret. Interrogatus itaque, quale in ſtomacho animal ſe circumferre credat, quomodoque ab eo affligatur? Reſpondit, ſe ante quinque annos Briſaco poſt praeſtitas operas tributarias domum revertentem, intempeſta nocte ſitibundum in ſylva quadam paludoſam, quam forte invenerat, aquam pileo ſuo exceptam bibiſſe, atque inter hauriendum animadvertiſſe, ſimul quid molle, lubricum, atque laeve per gulam deſcendiſſe, ac ab eo tempore moleſtum quendam corporis alicujus motum in ſuo ſtomacho percepiſſe, unde ſtatim concludebat, ſe cum illo aquae hauſtu ſimul ranulam vel ſimile aliud inſectum deglutiiſſe. Dixit etiam, ſe poſtea majorem ciborum appetitum impetraſſe, atque poſt ingeſta alimenta moleſtiam quandam vellicationis, velut ab animali vivo ſorbillante contingentis, perpetim ſenſiſſe, imo ſaepius ſimul vocem

inſtar ranae alicujus coaxantis audiviſſe. Cum vero moleſtia illa quotidie propemodum augeretur, ipſumque homo animal etiam increſcere grandiusque reddi animadverteret, ad Medicos, Medicaſtros, Agyrtas, Carnifices et circumforaneos ſe confugiſſe, ab iisque juxta plura alia medicamenta plus quam quinquaginta vehementia cathartica et emetica ſumpſiſſe, retulit, nullo tamen unquam ſubſequuto levamine, hancque cauſam eſſe, ob quam nunc ad auferendos, quos tolerare amplius neſciat, cruciatus immanes exciſionem rei moleſtantis, qualiscunque demum eventus ſubſequuturus ſit, deſideret. Quibus auditis commenſales meos Dnn. *Johannem Beckium, Thuno - Bernenſem, Joh. Baptiſtam a Planta, Engadina - Rhaetum, Joh. Henricum Hermannum, Bienna- Helvetium, et Joh. Rodolphum Lavaterum, Tigurino - Helvetium,* nunc Medicinae Doctores, accedere juſſi, qui cum homine per aliquot horas converſarentur, cibum potumque offerrent, hincque ad ſymptomata, quibus forſan affligeretur, probe attenderent. Retulerunt hi poſtea, ſe, dum ruſticus comediſſet, non ſolum abruptum quendam ſonitum, inſtar ranae cujusdam coaxantis, in ipſius ventre audiviſſe, ſed et applicatis firmiter ſtomachi regioni manibus, craſſum quoddam corpus, pugni magnitudine, aliqualiter ſeſe movens, deprehendiſſe, ſicque perſuaſos fere eſſe, ingens quoddam animal hominis ventriculum occupare, a cujus motu tantopere excruciaretur, tamque horrendas anxietates, quemadmodum ipſi viderunt, pateretur. Quibus omnibus ad animum revocatis promiſi ruſtico, me praeſtantem quendam Chirurgum quaeſiturum, cumque eo de ejusmodi operatione inſolita collaturum, tandemque reſponſum intra aliquot hebdomadarum ſpatium ipſi ad me redire juſſo indicaturum eſſe. Sed ruſticus tum domum reverſus paucis poſt diebus Tertiana Febri correptus fuit, qua in Hecticam brevi converſa tandem paulatim conſumtus interiit, poſtquam ante obitum ingentem copiam materiae ranarum ſpermati haud abſimilis fluidiorem per plures dies alvo excreverit.

OBSER-

OBSERVATIO XXVI.

Dn. D. Theodori Zuingeri.

De

Variis Insectis per Vomitum excretis a virgine quadam fascinata.

PRaecedens Observatio memoriam refricat curiosi alicujus casus, qui Virgini Burgundae ante complures annos obtigit, mecumque ab Excellentissimo Serenissimi Ducis Montbelgardensis Archiatro, Dn. D. *Leopoldo Emanuele Binningero*, communicatus est, sequentem in modum descriptus: *Virgo* quaedam, inquit, egregia *e Comitatu Burgundiae*, annorum octodecim, perquam honestis nata Parentibus, anno 1687. variis iisque rarissimis corripi et affligi coepit symptomatibus: primo enim per biennium integrum indesinenter gressa est et obambulavit, nunquam vel rarissime sedens; atque eodem simul tempore quindecim hebdomadas plane insomnes traduxit. Menstruis naturaliter habentibus multoties e sincipite ipsius sinistro per vasorum oscula *tanta* exsudabat *sanguinis quantitas*, ut inde capitia tria quatuorve brevi imbuerentur vel humectarentur tota. Sed et ipsius Nares, Oculi atque Mammillae saepius amplos fuderunt puri *sanguinis* rivulos, idque in praesentia *Annae Matthiot*, quae Matri aegrotantis adstiterat. Lecto incumbens indusia superindusiaque sua quatuor distinctis vicibus *sudore sanguineo* tota cruentavit, prima quidem vice ab iliis vel lumbis superiora versus, coram *Claudia Choullot*, *Margareta Guarand*, *Claudia Tarciis*, aliisque. Die veneris, biduo ante Palmarum Dominicam anni 1688. aegrotae *Dn. Pater* cum duobus *Capucinis* et *loci Parocho*, frigida admodum tempestate foco assidens, in conclave contiguum subito vocatus AEgram invenit humi jacentem atque syncopticam: ostensae vero tum ipsi fuerunt ab alia Filiarum suarum septem in-

gentes

gentes *Formicae*, aquae in vitro innatantes, vivae adhuc, atque momento ante ejus accessum ab AEgra per vomitum rejectae: Suscitata hinc et ad se rediens illa triginta rursus alias formicas, partim vivas, partim mortuas, diro vomendi conatu excrevit, in pristinum dein lapsa animi deliquium, omni sensu motuque privata, conspicientibus id supra dictis Capucinis, ac nominatim *Rev. Patre Lazaro*, *locique Parocho*. *Sanguinem* dein etiam *sincerum* multoties parva quantitate evomuit. Coemiterium aliquando vicinum permeans, post anxias praecordiorum oppressiones rosionesque, ac subsequentem brevi *Liquoris viridis tenacisque* vomitum, *Majalem* quoque *scarabaeum*, vivum et caudatum, superiora versus, galli gallinacei ad instar, recurvata cauda, quem dein excepit novae materiae viridis copiosa vomitio. Interjecto postmodum aliquo temporis intervallo, praeviis insolitis exagitationibus, anxietatibus et corporis jectigationibus, iterata rursus vice *Massas* evomuit *pilosas* varii coloris, pro crinibus humanis habitas, conglomeratas, thalerumque imperialem ambitu suo ferme aequantes, quemlibet vomitum sequente *Syncope* per dimidiam horam durante; quemadmodum testes oculati fuerunt omnes, qui in vicinia habitarunt, non secus atque αὐτόπτης multoties *Rev. Pat. Anthidides, Capucinus.* In Horto dein etiam Parentis sui miseranda haec virgo coram adstantibus multis amicis ultra centum *Scolopendrulas* sive *vermes auriculares*, Ohrenmückel/ evomuit, plerosque viventes; *vermis* autem talis *Insectum est semunciam longum, sex pedibus donatum, fronte bicorni, cauda furcata, coloris fusci, alacre, muros inhabitans veteres, vel etiam inter lignum et corticem arborum nidulans, auribus, aliisque corporis humani partibus acri sua punctura saepe infestum.* Alia vice nostra AEgrotans *Limacem gryseum* vivum et summe agilem in plurium conspectu evomuit. Aliquando etiam post anxietates atrocissimas, immanesque vomituriendi conatus, *Ranam* excrevit *vivam*, per cubile alacriter saltantem, et latebras quaerentem, quam AE-

grotae Parens forcipe prehensam igne cremavit, cujus rei testes fuerunt *Claudia Tarciis* et *Johanna Textoris Uxor.* Alia iterum vice *Araneam* coram Rev. pagi vicini Parocho evomuit similiter viventem : et non diu post in praesentia *Claudii Jannot* aliam rursus *Araneam vivam*, praecedenti fere similem, sed pluribus longe pedibus dotatam, vomitu admodum molesto rejecit. *Insectum* porro *nigrum*, scarabaei cornuti majoris ad instar, dorso versus caudam depresso et cavo, evomuit, vivens, vegetum et alacre, caput hinc inde flectens, quod multis coram spectantibus mensae impositum, atque patina stannea contectum nihilominus brevi disparuit. Paulo post haec iteratis denuo vomitibus, plura *vivi sulphuris* frusta, qualia ab Aromatopolis vendi solent, non sine magno cruciatu excrevit, quae prunis injecta tetrum odorem sparserunt. Alio rursus tempore AEgra Patri suo Montbelgardo revertenti obviam una cum sorore vadens, haud longe a pago suo *paralytica utroque crure* subito reddita est : adstans soror insoliti phaenomeni causam exploratura miserrimam conspicit AEgram a summis femoribus inferiora versus *AEthiopica* prorsus *nigredine* conspurcatam : quae tamen, cum illa ab accitis interea duobus viris domum esset delata, aeque ac ipsa virium resolutio paulatim evanuit. Simile quid ipsi contigit tempore messis anni 1689. Messoribus adstantibus in agro paterno, dum momento temporis brachium ejus sinistrum ab axilla ad extremos usque digitos *nigerrimo colore absque sensu et motu* foedatum plusquam duodecim personae conspexerunt attonitae; quod etiam phaenomenon elapso trihorii spacio per se iterum disparuit. Post diros postea excernendi conatus Mater ex illius alvo extraxit *crines equinos*, funis ad instar pollicem crassitie aequantis, pedeque Gallico longioris, arcte convolutos, quorum extremitati *Lacerta* adhaesit magna, longa et vivax, quam per cubiculum veloci cursu reptantem forcipe prehendit, operculoque contexit Parens, brevi tamen, non secus atque supra dictum scarabaeiforme animalculum disparens,

cujus

cujus rei testes quoque oculati fuerunt quam plurimi. Ultimá tandem vice in conspectu *R. P. Paschalis*, ut et *Fratris Marci, Capucinorum*, aliorumque miseram consolantium, illa *Setas porcinas*, centum fasciculis, quales sibi comparant Sutores, vix consumendas, tantis cum vomendi nisibus excrevit, ut ei continendae quatuor vix sufficerent adstantes viri, imo haud suffecissent, nisi solita post quemlibet vomitum Lipothymia cum sensuum privatione accessisset. Tempore messis anni 1690. illa denuo in aedibus compatris alicujus, mortuae ad instar, humi prostrata fuit, *odoremque sulphureum* usque adeo *tetrum* de se sparsit, ut illi ferendo impares exierint adstantes omnes. Tandem sub finem ejusdem anni 1690. toto corpore intumuit misella, hydropicaque sic facta, paulo post fatis concessit; cujus dein soror mihi retulit, ex esu pomi, a suspecta quadam persona oblati, lernam illam malorum originem traxisse, cum ab eo mox tempore AEgrota male habere coeperit.

OBSERVATIO XXVII.

Dn. D. Theodori Zuingeri.

De

Spasmo periodico Musculorum Cervicis.

HIstoriam insoliti cujusdam in brachio doloris, cum Spasmo tonico conjuncti, ejusque curationis miraculosae, retuli in *Theatro* meo *Botanico* pag. 991. Accidit hinc, ut *Negotiator* quidam *Sangallensis*, nostrates heic Nundinas Octobri mense anni 1712. frequentans me conveniret, Medicum consilium auxiliumque sollicitaturus adversus singularem affectum morbosum, quem non sine magno cruciatu per aliquot jam annos pati coactus fuit. Narravit autem mihi, sibi quotidie fere, nunc maturius nunc sero magis, hora videlicet quinta, sexta aut septima matutina, cervicis musculos spasmodice tendi, magnoque cum dolore per duas aut tres horas adeo tensos

 mane-

manere, ut caput neutiquam flectere poſſit, ſubindeque prae nimio cruciatu propemodum in Lipothymiam labatur: interdum etiam in prandio vel coena eundem Spasmum ex improviſo tanta cum violentia accedere et affligere, ut oculos claudere, os ſpasmodice clauſum tenere, dentesque ad ſe invicem valide apprimere neceſſe habeat, quamdiu ſpasmus duret, ac ita nihil plane ori ingerere, comedere et deglutire poſſe. Durare autem retulit hos cruciatus in quolibet paroxysmo ultra duas utplurimum horas, rarius vero ad tres extendi ceſſareque dein vel ſubito vel paulatim, atque hinc ſtatim ſuis iterum muniis ſine ulteriore impedimento vacare poſſe. Praeter hoc incommodum dicit toto ſe corpore bene valere, ſanguineum quippe, habituque corporis εὐσάρκῳ praeditum. Impediri autem ab iſto malo interdum quoque inter peregrinandum, dum accedente ſpasmo atque dolore ex equo deſcendere, ac in obvio quovis prato, vel ſylva ſub arbore aliqua decumbere, quietoque corpore finem paroxysmi expectare cogatur. Contra hunc proin morbum *remedia* quamplurima *antispasmodica*, a variis Medicis ordinata, interna externaque in uſum quam diligentiſſime ait ſe vocaſſe, *Thermas Fabarienſes Rhaeticas* penetrantiſſimas et ſaluberrimas, ex ipſa ſcaturigine bibiſſe, earum ſimul *ſtillicidio* quotidie in locum affectum per horae ſpatium admiſſo: *purgantia* aſſumpſiſſe crebra, *pulveres*, *pilulas*, *eſſentias*, *tincturas*, *potiones*, *infuſa*, *decocta*, *nervina* atque *cephalica* ſingula, ſpe ſalutaris operationis avide deglutiviſſe; *oleis*, *ſpiritibus*, *balſamis*, *unguentis diſcutientibus*, *anodynis*, *reſolventibus*, cervicem illiniviſſe, foviſſe, *emplaſtra diſſipantia*, *paregorica* adplicuiſſe, et neſcio quae alia inſtituiſſe, ut a tam moleſto liberaretur affectu, ſed nullum plane effectum ab illis omnibus ſalutarem expertum fuiſſe, quin potius, cruciatus illos auctos magis, quam minutos eſſe, ſeque adeo pejora indies metuere, ac eapropter efficaciora longe *medicamina* tam *prophylactica*, quam *curativa* exoptare, deſiderare.

Exa-

Examinato proin singulari hoc Affectu convulsivo periodico, consideratisque omnibus illius circumstantiis, mihi imaginatus fui, lympham quandam viscidam inter tendines musculorum temporalium esse depositam, eamque per periodos fere quotidianas in motum cieri, hinc instar fermenti cujusdam turgescere, tendines praedictos expandere, atque sic musculos cervicis spasmodice constringere, tensosque servare tamdiu, donec orgasmus ille cessaverit, ac tendines prius expansi suo naturali tono restituti sint. Conclusi hinc, sequentem medendi methodum hoc anni tempore convenientem, forsanque effectum haud contemnendum praestituram esse: in qua primum hasce *Pilulas purgantes* mane jejuno stomacho deglutiendas suasi, ad lympham illam morbificam, quantum possibile, resolvendam ac dissipandam: ℞. *Mass. Pilul. e Succin. Craton. vel Marocostin.* ℈j. *Cinnab.* ♁ *n. rectif. vel Mercur. dulc. opt.* ℈ß. *Magister. Jalapp. gr. iij. Ol. stillat. Rorismar. q. s. Misc. f. Pilulae num.* 15. *Inaurat. capiantur pro dosi.* Post hasce autem Pilulas sequens *Sal volat. oleosum* diligenter assumendum consului: ℞. *Tinctur. Cast. cum Spir. Sal. armon. par.* ʒiß. *Guttar. Anglicar.* ʒiiß *Misc. d. ad Vitr.* *Quotidie m. ac v. capiantur* 20. *vel* 25. *guttae cum aqua fl. Til. et Poeon.* superhauriendo aliquot catillos *Infusi Herbar.* sequent. ℞. *Fol. Thee optim.* ℥iij. *Betonic.* ℥iiß. *Melifs. Chamaedr. aa.* ℥j. *Flor. Anth. Primul. ver. Salv. aa.* ℥ß. *Incis. misc. d. ad Scat.* Dum autem haec intus usurpantur, extus quoque sequentem *Pulverem fumalem* cum fructu usurpari posse censui: ℞. *Radic. Ireos flor. Folior. Solani baccif. aa.* ℥ß. *Fol. Meliss. Origan. Puleg. Flor. Chamom. Sambuc. aa.* ʒij. *Thur. mascul. Storac. calam. Succin. flav. Rasur. Lign. Juniper. aa.* ℥ß. *Semin. Foenic. Carr. aa.* ʒij. *M. f. Pulv. gross. d. ad Scat.* Hinc m. ac v. aliquid prunis injiciatur, ut fumus excitetur, quo dein imbuta lintea calide cervici applicentur, prius admodum fricatae; desuper ulterius imponendo pellem cati sylvestris. Hisce remediis per aliquot dies in usum vocatis retulit aeger, in eodem semper statu suos dolores versari, eos

quotidie mane citra ullam a praeſcriptorum uſu factam mutationem recurriſſe, atque bihorii circiter ſpatio duraſſe: hoc tamen non obſtante juſſi virum bono eſſe animo, remediorumque uſum pertinaciter ac diutino temporis ſpacio continuare, tandemque ſucceſſum meliorem ſperare; quaeſitus interea ſimul, num etiam *fumo Tabaci* ſugendo hactenus indulſerit? reſpondit, ſe rariſſime, nec niſi in juventute eo uſum fuiſſe, et jam ultra viginti annos ab eo prorſus abhorruiſſe; dixi hinc, forſan illum fore tantae aegritudinis remedium, ſi ſugere nunc iterum tentaret, ut autem tanto melius id poſſet, ſequentium ſpecierum miſcelam ordinavi, quae gratum magis fumum redderet e fiſtula Tabaccaria ſugendum: ℞. *Folior. Tabac. opt.* ℥jß. *Betonic. Salv. Major. Meliſs. origan. aa.* ʒij. *Semin. Foenic. Coriandr. aa.* ʒiiß. *Cinam. opt. Nuc. Moſch. aa.* ℈iiij. *Inciſ. et contus. groſſo modo d. ad Scatul.* Hiſce ſpeciebus itaque meo conſilio fiſtulam implevit, accendit, fumum ſuxit, ejusque mirandam brevi operationem in praeſentia amicorum, quos inter etiam Praefectus Noſodochii noſtri fuit, expertus eſt; nondum enim integram ſugendo fiſtulam abſolverat, cum veluti fragor aliquis quinquies aut pluries in muſculis cervicis excitaretur (es hat etliche mahl in dem Nacken ſtarck geklopfft oder gekracht) tandemque calidus quidam vapor ſive halitus ſenſibiliter a cervice ſecundum vertebrarum ductum inferiora verſus deſcenderet, atque in dorſi vel lumborum fine quaſi exſpiraret. Ab hoc itaque temporis momento tenſio illa dolorifico-ſpasmodica non amplius rediit, magno cum aegrotantis gaudio, qui tamen remediorum praeſcriptorum uſum deinceps adhuc aliquamdiu continuavit, et ad hunc usque diem a cruciatibus ejusmodi moleſtiſſimis liber per Dei gratiam manſit.

OBSER-

OBSERVATIO XXVIII.

Dn. D. Theodori Zuingeri.

De

Hemicrania chronica euporisto remedio tandem curata.

JUvenis annum aetatis 27. praetergressus, cholerico-sanguineus, multis itineribus fatigatus, aëris et tempestatum variarum injuriis semper expositus, tandem sub finem anni 1714. gravem capitis dolorem, sinistrum cranii latus in regiõne sincipitis maxime occupantem, quem *Hemicraniae* nomine exprimere Medici alias solent, adquisivit, continue duranten, et per vices, praeprimis ingruente pluviosa tempestate, aëreque crassiore evadente, adeo saevientem, ut pene in convulsiones incideret. Ad profligandum itaque hunc dolorem tam pertinacem et acerbum, ab incrassata stagnanteque acri lympha oriri creditum, plurima juvenis *medicamina*, interna externaque adhibuit *purgantia* et *alterantia*, *resolventia*, *discutientia* atque *anodyna*, non omissis quoque *vesicatoriis*, sed sine ullo notabili effectu, nisi quod interdum dolores nonnihil mitiores evaderent. Tandem cum propemodum de salute sua sub aestatis An. 1715. initium desperaret, et ex Medicorum consilio sese ad iter in *Thermas Rhaetiae Fabarias* accingeret, *Aquas* ibidem *minerales calentes* bibiturus, *Embrocationisque* effectum in capite suo experturus, Amicus forte ipsum visitatum accedens remedium proponit a me subinde non sine felici successu in Cephalalgia praescriptum, videlicet intus quidem sequentem *Pulverem* mane ac vesperi cum *Infuso foliorum Thee* per aliquot hebdomadas sumendum: ℞. *Specif. cephal. Michaël.* ʒiß. *Pulv. bezoard. Senn.* ℈iiß. *Ambr. gryf.* ℈ß. *Sacch. alb. Nitr. ♁niat. aa.* ʒß. *M. f. Pulv. subt. dividendus in* 10. *dos. aequ. ad chartam.* Extus vero *Seminis Foeniculi* accensi *fumum* e fistula, Tabaci instar, quotidie sugendum suasit. Cum autem aeger ab internis remediis, quorum copiam frustra jam sumpserat, abhorreret,

reret, solum tentare *fumum* gestiit. Statim proin *Semen* illud sibi adportari curavit, fistulam implevit, fumigavit, atque ex prima fistula sensim exhausta levamen aliquod doloris percepit; continuans itaque talem *Fumisuctionem* quotidie ad plures fistulas, intra tridui spatium ab omni dolore perfecte liberatus fuit, *remediumque* hoc *euporiston* praeservationis grátia quandoque repetiit, ac postea nihilominus, me quoque consultore, ad *Thermas Fabarienses* sese contulit, eas felici cum successu potavit, indeque ad hunc usque diem benedicente Numine Divino sanus et incolumis permansit.

OBSERVATIO XXIX.

D. Dn. Theodori Zuingeri.

De

Partu octimestri monstroso.

Mulier rustica in agro Basiliensi, quadragesimum aetatis annum supergressa, staturae mediocris, robusta tamen, et habitu corporis εὐσάρκῳ praedita, victui laboribusque duris pro vitae conditione assueta, nonnullorum liberorum mater, mense Majo anni 1707. de novo gravida redditur, in quo statu etsi a violentis suis operibus non desisteret, variisque curis animi premeretur, nihilominus ad septimum usque mensem impraegnationis bene valuit. Ineunte autem mense octavo, videlicet Januario Ann. 1708. doloribus frequentibus lumborum et hypogastrii tensivis afflicta valetudinem suam quotidie magis debilitatam persensit; donec tandem d. 21. Januarii Ann. 1708. cum quatuor adhuc vel quinque hebdomadae ad legitimum partus tempus deficerent, dolores ac nisus parturiendi satis vehementes ipsam invaderent, atque post cruciatus plurium horarum atroces filiolam mortuam in lucem proferre cogerent, monstrosam plane, et curiosae admodum indaginis, ad quam lustrandam proin, et anatomico cultro subjiciendam varii nostrae Artis Mystae excurrerunt, qui sequentia proin in illa nobiscum

cum notarunt. Magnitudine ante omnia partus ille deprehensus est foetui maturo novimestri nihilo minor. Filiola fuit sic satis carnosa, partibus aliquot a naturali forma admodum recedens, caput, praeterquam quod justo esset majus, plane monstrosam speciem referebat, dum cerebrum suis involutum justo crassioribus pia duraque Meningibus, durae calvariae basi, qua os sphaenoideum et hujus vicina jacent, incumbens, sine cranii tegumento superiore et laterali, dum haec ossa plane deerant, nudum posteriora versus propendebat, non aliter ac in cadaveribus, quorum capita manu anatomica cranio sunt exuta. De coetero autem ipsius substantiae cerebri atque cerebelli constitutio, non secus ac nervorum prodeuntium structura naturali proxima apparuit. Neque oculi quid ostenderunt vitii, suis in orbitis naturaliter positi, si excipias supercilia, quae partim longius ab illis altiusque remota, partim informia ac denso pilorum agmine instructa spectabantur. Genae praeterea, nasus, labia, osque ipsum justi erant decoris. Mentum immediate summo pectori aut sterno, aures vero humerorum acromiis committebantur, ut nulla hinc pars colli nomen meruisse videretur. Spina dorsi, cum digitorum applicatione expenderetur, vitiose conformata a singulis adstantium judicabatur, sed quod esset praecise vitium structurae, sola incisionis ope manifestandum erat. Cum igitur dorsi cutis, reliquaque involucra usque ad spinam omnia, cultello essent separata, mirum contigit videre spectaculum; etenim positura totius spinae dorsi inde ab Atlante vertebra colli usque ad ultimam inversa erat, eaque pars, quae in statu naturali introrsum spectat, convexa illa et osseospongiosa, extrorsum, et contra processus vertebrarum spinati, alias extra versus locati, introrsum omnes spectabant. Praeterea exterior illa spinae pars, processibus aversa, uti alias in naturali statu convexa et integra esse consuevit, heic per medium fissa, et sulco vel sinu profundo aequabili, per longitudinem spinae porrecto divisa conspiciebatur. In hoc sinu autem extensa erat spinalis medulla, reliqua sui constitutione nihil a natura re-

 cedens.

cedens. Coeterum in eo duximus conspirasse capitis et spinae dorsi monstrositatem, quod sicuti cerebri moles nullo prorsus cranio, ita perinde spinalis medulla nullo exteriora versus osseo tegumento esset munita. Quo magis autem rara et curiosa erat monstrosa haec capitis dorsique facies, eo impensius mirati fuimus naturae in hoc casu ludibrium, quod cum in dictas partes injuriosa fuerit maxime, in coeteris ne quidem erraverit. Sectionem hanc administravit *Clariss. Dn. D. Nicolaus Ritzius, Collegii Alumnor.* apud nos *Praepositus*, in praesentia diversorum philiatrorum, nimirum *Dn. Christophori Harderi, Scaphus. Dn. Johann. Georgii Duvernoy, Montbelgard.* nunc *Medicinae Doctorum* et *Practicor. Jacobi* etiam *Zuingeri, Medic. Cand.* filii mei p. m. et aliorum, die 22. Januar. Anni 1708.

OBSERVATIO. XXX.

Dn. D. Theodori Zuingeri.

De

Vesicae ruptura lethali.

QUod *Hippocrates* alicubi, et post eum Practici fere omnes pronunciarunt, homines vesica sauciatos plerunque mori, illud sequens maxime observatio et historia monstrabit. Juvenis Vir, N. annum aetatis vigesimum octavum modo egressus, Argentinensis patria, athletico corporis habitu, firmaque valetudine gaudens, arti conficiendorum globulorum addictus, Calendis Martii Ann. 1710. sub vesperam, cum jam noctis impendebant tenebrae, duobus cum sodalibus per plateas urbis nostrae Basiliensis domum properans, fatali sibi ac improviso casu Hypogastrii regionem in trunci arboris, ante portas aedium a cive quodam expositi prominentem acutumque ramum valido ictu potenter illisit, unde primum atroces persensit dolores, mentisque consternatione affligebatur, tum et Lipothymiam est passus, ut a binis sodalibus domum portari lectoque immitti debuerit. Heic vero dum locum acceptae contusionis inspi-

ſpiciunt, et explorant, nullum plane veſtigium externae cujuscunque laeſionis deprehendunt; usque adeo autem debilis, ſenſuque fere omni deſtitutus fuit juvenis, ut ſpem propemodum nullam reſtituendarum virium concipere licuerit. Interea acceſſitur Medicus, opem majorem laturus; qui intellecta re tota, atque omnibus circumſtantiis exploratis, cum in externa Hypogaſtrii facie nihil laeſum videret, intus vero in eadem regione magnum patiens dolorem perſentiſceret, ſimulque viribus exſolutus frequenter admodum animo deficere videretur, protinus internam quandam laeſionem factam eſſe conjecit; hinc intus quidem *Mixturam cardiacam* per cochlearia ſumendam ordinavit, ex *Aqu. Borragin. fl. Acac. Plantagin. Ulmar. Syrup. fl. Tunic. Confect. Alk- compl. ♁nio diaphoret.* et *Corall. ppt.* compoſitam: extus vero *ſacculum* ex *Herbis Artemis. Abſynth. Abroton. Betonic. Hed. terr. Meliſſ. Scord. Sanicul. Alchymill. etc.* concinnatum, vinoque incoctum ſaepius hypogaſtrii regioni dolenti calide ſatis imponendum conſuluit; inſuperque *Clysmate euporiſto* domeſtico e *jusculo Carn. probe ſalito*, cum *melle* et *oleo olivarum* primas elui vias praecepit: naribus tandem *Spiritum Reginae Hungariae*; vel ſimilem alium domeſticum frequenter applicandum voluit; *venaeſectionem* autem propter puſum debilem ac parvum, viresque deperditas adminiſtrare auſus non eſt. Sequenti die, quae erat VI. Nonar. Martii, accedenti Medico refertur, aegrotantem nocte praeterita in eodem ſtatu manſiſſe, ſi non in pejus lapſum, ac ſomno crebrius interrupto ſopitum fuiſſe; perſeveravit etiam dolor in loco contuſo, febris ſimul acceſſit cum ſiti, calore totius, anorexia, pulſuque non ſolum debili, ſed etiam celeri ac frequenti: Urinas inde ab acceptae contuſionis momento nullas plane excrevit, imo nec reddendi ſtimulum habuit, alvina autem excrementa ab heſterno clysmate prodierunt ſufficienter; hoc tamen non obſtante abdomen aegri per noctem tumidum valde ac tenſum evaſit, cum faciei maximo pallore. Quibus intellectis Medicus juxta *mixturam* reiterandam *cordialem* inſuper

 pul-

Pulveres antipyreticos, ex ℥n. diaphor. Corn. Cerv. phil. ppt. Ebore ppt. Corall. rubr. ppt. Nitro ℥iat. compoſitos, ad dimidiam drachmam mane ac veſperi, cum *infuſo herbarum vulnerar. Alchymill. Artemis. Sanicul. Pyrolae, Millefol. virgae aur. vincae pervinc. Florum roſar. rubr. et Tuſſilag. invicem inciſ. ac mixt.* exhibere juſſit; praetereaque ex intermiſſo urinae profluvio veſicam vulneratam haud vana ratione conjiciens ſuaſit, ut chirurgus advocaretur, qui cathetere in veſicam demiſſo exploraret, annon quid urinae effluxurum ſit. Tertia die ſtatus aegri pejor fuit, febris aucta, ſitis major, vires debiliores, appetitus plane abolitus, calores volatici per corpus crebri, ſomnus inquietus maxime, dolor Hypogaſtrii neutiquam minutus, urinae per catheterem veſicae immiſſum profluxus nullus; Abdomen interea intumeſcere atque tympanitidis more extendi pergit; reſpiratio difficilis reddi, ſtomachusque nauſeabundus evadere incipit. Unde Medicus jam ex ſolidiore conjectura veſicae rupturam, eamque funeſtam plane et immedicabilem praedicit, ac nihilominus in praeſcriptorum *remediorum*, praecipue *cardiacorum*, uſu diligenter pergere jubet, utut haec omnia impedire haud potuerint, quo minus ſymptomata per horas fere ingraveſcerent, tumor ac tenſio abdominis in immenſum augerentur, reſpiratio perpetim difficilior evaderet, ne guttula quidem ulla urinae unquam per vias ordinarias ſuccederet, vomitus tandem aſſumptorum creber atque iliaca paſſio, cum maxima praecordiorum anxietate, miſerum torquerent, ac eum denique non ſine praecedente facie Hippocratica pridie Nonarum Martii Ann. 1710. ſexta morbi die e medio tollerent.

Hujus itaque mortis cauſam veram expiſcaturo cadaver aperiendi licentia fuit conceſſa; Abdomen ejus maxime tumidum, et digitorum impreſſioni renitens quadantenus, vel cum aliquali renitentia, ac murmure fluctuantium in ipſo aquarum cedens, cum ſcalpello perforaſſemus, aquoſus mox liquor, idemque foetens, non ſine impetu proſilivit, copia profecto

qua-

quadraginta libras excedente; aperto hinc ventre infimo, aquisque ejus penitus evacuatis, omentum, inteſtina, meſenterium, ipſumque etiam ſtomachum livido vel coeruleo-nigricante colore tincta, adeoque gangraenata et ſiderata conſpiciebamus, cum venis ubique tumidis apparentibus: canalis inteſtinorum flaccidus et omni materia vacuus extitit; hinc nulli dubitavimus, molem et acrimoniam obſcoeni liquoris urinoſi, in abdomine collecti ac fluctuantis mala illa produxiſſe, imo per inflammationem inteſtinorum cauſam iliaci affectus ſimul extitiſſe. Hepar interim, lienem, ac renes in naturali ſtatu exiſtere deprehendimus: veſicam autem magno hiatu in dextro fundi latere disruptam vidimus, cujus vulnus, quinque transverſos digitos longum, labia habuit tumida valde, et craſſitie ſua digitum minorem aequantia, maxime gangraenata; per illud hinc non ſolum urina, tempore acceptae contuſionis, copioſe in veſica praeſens, ſed et quaecunque deinceps adhuc e renibus defluxerat, in abdominis cavum emittebatur, ut mirum amplius non fuerit, cur nulla per catheterem veſicae immiſſum prodierit. Cognita ſic mortis cauſa ad aliorum viſcerum explorationem non acceſſimus. Adfuerunt autem huic ſectioni, in aedibus Dn. *Henrici Leobardi*, civis noſtratis, inſtitutae, Filius meus *Joh. Rudolphus Zuingerus*, *Med. Doct. et Profeſſ. Dn. Joh. Georgius Du Vernoy*, *Medic. Doct. atque nunc Profeſſor Extraordinar. Tubingenſ. Dn. Abrahamus Hugoninus, Viviaco-Bernenſis, Dn. Henr. de Coppet, Ebroduno-Bernenſis, Medicinae Candidati, Dn. Paulus Spörlinus, Chirurgus*, multique alii.

OBSERVATIO XXXI.

Dn. D. Theodori Zuingeri,

De

Duplici Pollice Infantis recens nati et altero eorum feliciter extirpato.

Accidit ſub finem Anni 1712. ut Matrona quaedam honeſtiſſima undecimo partu, eoque haud difficili, hic Baſileae

filiolum bene valentem, vivum ac vegetum in lucem ederet, nulla per totum corpuſculum labe maculatum, ſi manus ſiniſtrae excipias pollicem, quem duplicem habebat, utrumque perfectum, optime formatum, ungue, tendinibus, muſculis articulisque dotatum, flectendique potentia praeditum, dum uterque ſuis in articulis commodiſſime ſine impedimento moveri poterat. Ambo iſti pollices erant ejusdem longitudinis, figurae et magnitudinis naturalis, uniti ſibi invicem usque ad extremum articulum, ubi dividi coeperunt. Oſſiculis duobus interim pollex uterque erat inſtructus, quorum poſteriora uno involucro cutaneo fuerunt incluſa; anteriora vero, utpote a ſe invicem disjuncta, ſuis quaelibet involucris peculiaribus, ſicut et unguibus pollebant. Phaenomenon curioſum et oppido rarum, quod ſi Parentes ita relinquere voluiſſent, nullum prorſus incommodum filiolo unquam parere poſſe viſum fuiſſet, quin forſan alii commodo anſam praebere potuiſſet. Mater interim Medico referebat, ſe medio geſtati foetus tempore mendicantem quendam ante portam aedium ſuarum ex improviſo ſpectaſſe, manum duplici pollice ornatam monſtrantem, indeque ſe horrorem corpus pervadentem inſignem percepiſſe, atque ſaepius poſtea hac de re cogitaſſe; ut ſic unice huic horrori atque perverſae hinc imaginationi pollicem filioli ſui duplicem adſcribendum eſſe crederet. Hanc igitur monſtroſitatem in ſuo infante ferre vel conſpicere ſemper neſciens atque nolens, una cum marito ſuo anxie conſilium noſtrum *Chirurgique peritiſſimi, Dn. Chriſtophori Epiſcopii, Senatoris Baſil. prudentiſs.* expetiit, enixeque rogavit, ut ſuperfluus pollex quacunque demum ſecura innocentique methodo et operatione auferretur. Diu itaque cum nobiſcum conſideraſſent digitum monſtroſum, praeter Chirurgum ſupra nominatum, etiam *Dn. Joh. Caſparus Mangold, Medic. Doct. experientiſſ.* hujusque frater *Dn. Joh. Jacobus Mangold, Chirurgus peritiſſimus,* ſimul in conſilium adhibiti, inſtituta deliberatione ſeria, uter dictorum pollicum, qui ambo promiſcue uſui eſſe poterant,

reſcin-

refcindendus effet, tandem conclufum fuit, convenientiorem fore exterioris quam interioris amputationem atque extirpationem, hancque operationem praeferri debere credidimus ejusdem ablationi, per ligationem inftitutae, qua digitus fenfim emoreretur mortuusque demum refcinderetur; hac enim ratione dolores infanti diuturniores crearentur, aptae fatis excitandis convulfionibus, vel Epilepticis motibus funeftis.

Cum itaque Parentes audito confultationis noftrae conclufo proni annuiffent, decretum inter nos fuit, operationem non nifi poft elapfum aliquot hebdomadarum fpatium inftituendam effe, quando videlicet Infans a meconio penitus liberatus per alvinas excretiones erit. Tempore igitur illo elapfo, pridie operationis fequentem ordinavimus *Mixturam antifpasmodico - anodynam* : ℞. *Aqu. Flor. Til. Calendul. Card. bened. flor. omn. aa.* ℥vi. *Syrup. Poeon.* ℥ß. *Syrup. anodyn.* ʒiß. *Julepi rofac.* ℥iii. *Ungul. Alc. ppt. Matr. Perl. ppt. Cinnab.* ♁n. *rectif. aa.* ℈ß. *Mifc. detur ad Vitr.* ac fingulis bihoriis cochleare plenum exhibeatur lambendum.

Poftridie mane, cum filiolus per noctem praeteritam bene dormiviffet, atque hoc mane comediffet, uberaque materna fugendo exhauffet, amputatio in Nomine Domini a Chirurgo praelaudato *Dn. Epifcopio* fufcepta, atque juxta articulum digiti anteriorem feliciter fyringotomi ope peracta fuit. Ad compefcendam vero cum Haemorrhagiam arteriolarum et venularum cum adhibita ftyptica plura nihil valerent, tandem ardente ferro hiantia undiquaque vafcula exufta fuerunt, defuper infperfo tamen adhuc pulvere ftegnotico cum frufto crepitus lupi, et albumine ovorum; tandem his probe ligatis ulterius linteola, *Decocto Herbarum cephalicarum vinofo et calenti* immerfa, fuerunt applicata, faepiusque iterata. Sequentibus dein diebus cum periculum ulterioris Haemorrhagiae praeteriiffet, vulnus folito more *Balfamo vulnerario, Emplaftroque* conveniente diligenter adhibitis deligatum, ac intra

fpatium

ſpatium quindecim dierum vel trium ſeptimanarum ad felicem, Deo benedicente, conſolidationem fuit perductum.

(*Baſilea Auguſtam Vindel. d. 29. Mart. An. 1717. miſſae.*)

OBSERVATIO XXXII.

Dn. D. Michaelis Bernhardi Valentini.

Duo Lienes in Cane maſculo.

QUum hoc ipſo, quo jam ſcribo, anno 1717. die 4. Martii canem maſculum, criſpis pilis nigricantibus inveſtitum (einen Buttel ut hic loquuntur) in gratiam Auditorum cultro Anatomico ſubjicerem, ſub abdominis apertione duo ſe Lienes trudebant, alter major, alter minor, quorum hic 8. pollices, alter autem quatuor in longitudine habebat, ita tamen, ut prior crena quadam interſtinctus ex duobus quaſi lobis conflatus videretur. Uterque proprio ſibi ramo ſplenico gaudebat, qui ſua quoque vaſa brevia ſigillatim in ventriculum diſpenſabat. Ambo autem rami ante ingreſſum in venam portae communi quodam involucro continebantur. In hoc cane ſimiliter lumbricus latus in inteſtino recto obſervabatur, in hoc brutorum genere haud infrequens.

(*Giſſa Auguſtam Vind. d. 3. Apr. 1717. miſſa.*)

OBSERVATIO XXXIII.

Dn. D. Chriſtiani Michaelis Adolphi.

De

Praeſtantiſſimo et facile parabili contra calculum remedio.

QUamvis infinitus pene remediorum contra calculum ſit numerus atque novum illud exoticum Herba ſcil. Pairara brava adeo praedicetur; facile tamen multis aliis (ne quid audacius dicam) palmam praeripere poteſt pulvis teſtarum cochlearum

ſubtilis

ſubtilis ſaepius a ʒβ ad ʒj. in vehiculo commodo ſumtus, quoniam potentiſſime materiam et glaream, ex qua generantur calculi, diſſolvit, namque ex ejus uſu multum ſabuli cum urina excernitur.

OBSERVATIO XXXIV.

Dn. D. Chriſtiani Michaëlis Adolphi.

De Inedia notabili.

PAracelſus, Licetus, Cardanus, Hermolaus Barbarus, Olympiodorus, Joubertus aliique plures, varia et incredibilia exempla eorum, qui per plures annos ſine cibo et potu vitam traxerunt, referunt, unde et multi credebant, eſſe in aëre occultum vitae cibum ac nutrimentum. Fabulam ſapit, quod Ficinus Crollius et Rondeletius recenſent de Aſtomaribus dictis (populo prope Gangem fluvium habitante) eſſe eos omnibus deſtitutos atque vivere ex ſolo aëre odoreque per nares hauſto. Quod hi de hominibus proferunt, alii de animalibus aliis quoque perhibent. Nam ſimile de Manucodiata Aldrovandus, de capris in Gimanta Aelianus, alii de chamaeleonte ſcribunt. Ad horum veritatem inquirendam equidem jam non momentum afferam; attamen non ignotum mihi eſt, eos, quibus ſanguis valde eſt temperatus, per longum tempus vivere ſine alimentis; quamvis non ſine omni alimento, quoniam perſuaſum mihi habeo, eſſe in aëre humidum quoddam, quod cum ſanguine communicatur, inſtaurans.

Praeter haec quotidie experimur, illos, qui frequenter ſpiritum vini bibunt aut fumant tabacum, inediam per longum ſat temporis ſpatium poſſe perferre, quod de ſe ipſo Wilh. Piſo in H. N. et M. utriusque Indiae L. 4. cap. 43. refert, ex illius uſu per totum in deſertis iter ſe neque laſſitudinem neque famem percepiſſe. Licet etiam non in ea opinione ſim, ac ſi hauſtus ore tabaci fumus nutriat; ſed potius cum Helmontio in tr. de mort.

occaſ. et B. Etmüll. ſentiam, illum hoc vi ſua narcotica praeſtare. Notabile ejusmodi diuturnae inediae exemplum in puella annorum undecim Sileſiaca ex honoratiori familia nata, habui. Haec per 9. menſes ne hilum quidem, per 6. autem menſes ſubſequutos rariſſime quoddam, neque in ea quantitate, quae ad vitam ſuſtentandam ſufficere potuiſſet, aſſumſit. Per totum hoc tempus immota plane ac mortua quaſi in lecto procubuit. Cauſam in arſenicum conjiciunt in fornace cum lignis ex errore concrematum, pro gliribus enecandis ibi poſitum, nam et aliae puellae, quae in eodem conclavi erant, idem fere fatum, quamvis non adeo diuturnum et grave, ſunt expertae.

OBSERVATIO XXXV.
Dn. D. Chriſtiani Michaëlis Adolphi.
Singularis Febris tertianae typus.

IN foemina quadam Lipſienſi notavi febrem tertianam quandam, ſingularem typum ſervantem. Scilicet Foemina 26. an. maritata, tenera, ſpongioſioris texturae, ſanguineo-phlegmaticae conſtitutionis, ad iram alias prona, poſteaquam ea inter prandendum erat commota, febre corripitur tertiana per menſem integrum durante, quae per 4. annos hucusque ſtato circa medium Martii rediit die, per dictumque ſpatium ſaeviit. Hoc praeſente anno aut medicamentorum pertaeſa, aut curioſitate ducta, nulla adhibuit contra eam remedia, ſponte ſua eam elapſis menſe paucisque diebus deſeruit. Ex quo haud obſcure intelligitur, miram eſſe morborum ſpasmodicorum, febrium ut alio ita etiam hoc in paſſum naturam, naturamque facile certum ordinem poſſe ſervare, atque in conſuetudinem abire.

OBSERVATIO XXXVI.
Dn. D. Chriſtiani Michaëlis Adolphi.
De morbo quodam incongruo.

VArias hinc inde Pathologi adducunt morborum differentias, ſed negligunt plurimi (ne de omnibus dicam) eam

inter morbum congruum atque incongruum. Nimirum vocatur morbus incongruus, ſi vir vel ſenex corripitur variolis aut morbillis, ſi infans afficitur vigiliis nimiis aut fluxu haemorrhoidali &c. utpote qui aetati huic vix congruunt. Hujus exemplum obvenit mihi in arctiſſima neceſſitudine mecum conjuncti filiolo, qui tertium annum agens haemorrhoidalibus paſſionibus et fluxibus primum vexatus eſt, certisque temporibus ac ſtatis jam per tres annos experitur eos. Ejusmodi quid (ut alia paſſim nota jam non adducam) refert Blancardus de puella menſium fluxum paſſa ſecundo a nativitate menſe. vid. Collectanea med. I. p. 111. de alia ſeptem annorum p. 115. l. c. &c.

OBSERVATIO XXXVII.

Dn. D. Chriſtiani Michaëlis Adolphi.

De mira idioſyncraſia.

NOta hic mihi eſt faemina quaedam 40. circiter annorum, tenera alias et ſucci plena, quae omnia medicamenta ex regno animali et vegetabili petita minime poteſt perferre, ex quo enim ea aſſumſit, nauſea, conatu vomendi, ipſo vomitu, animi deliquio, palpitatione cordis, artuum tremore afficitur. Remedia vero ex regno minerali parata omnia fert optime, quando aegrotat; aegrotat autem ſaepius ex ſtrangulatione faucium, vomitu cruento, infrigidatione et ſtupore ſubitaneo omnium membrorum, inappetentia per plures dies, purpuratis excretionibus cutaneis, ſcorbuticis &c.

OBSERVATIO XXXVIII.

Dn. D. Chriſtiani Michaelis Adolphi.

De filis ſic dictis meteoricis.

FIla haec albicantia, lanuginoſa, plantis et arborum frondibus vernali et autumnali maxime tempore adhaerentia, a

Physicis communi assensu dicuntur esse e nebularum partibus fibrosis et glutinosis, quae filamentorum adinstar coalescerent, quod me judice conceptu difficile est. Observanti autem mihi atque ex propinquo examinanti constat, haec fila nihil aliud esse, nisi telas parvularum araneolarum in terra, agris, pratis humidioribus; latitantium, quae ventis supervenientibus tunc temporis frequentioribus vernali scilicet autumnalique, compinguntur perducunturque hinc inde.

(Lipsia Augustam Vind. d. 3. Maij An. 1717. missae.)

OBSERVATIO XXXIX.

Dn. D. Hieronymi Laubii.

Anatome abscessu cerebri defuncti.

ANno 1713. die Aprilis ultimo Nosodochio Status Maritimi illatus Johannes Andreae filius unus ex operariis nauticis Regiis, vir procerus et robustus, febre continua gravibus symptomatibus stipata laborabat, quam, diligenti habita aegroti cura, superavit quidem Medicina, relicta tamen melancholia tristi cum visus utriusque oculi primo obscuritate, et postmodum plenaria abolitione, quamvis in ipsis oculis nullum omnino vitium conspiciendum se praebuerit. Sub finem aestatis praeter dictam visus obscuritatem, (quae fluente ex aure sinistra pure minuebatur, cessante illo aucta rursus) accessit tumor pone aurem sinistram notabilis, qui superveniente copioso puris ex meatu auditorio effluxu cessabat tantisper, post aliquot dierum intervallum vero redibat et hanc scenam ter quaterve alternis vicibus ludebat, doloribus inde ortis mox remittentibus, mox ingravescentibus, donec d. 1. Novembr. a. e. Apoplectico aeger corriperetur insultu cum sensuum ac motus abolitione per 3. dies durante, quo tempore stipitis instar in lecto jacebat, die quarto, loquela sed vix distinguenda redeunte, cibum

bum quidem petiit aeger, ſed non niſi pauxillum deguſtavit. Paralyticus in ſiniſtro latere factus in dextro ad mortem usque convellebatur, quae d. 11. Novembr. circa vesperam tragoediam iſtam finivit, mihi vero deſideratam occaſionem in cauſam affectus hujus non vulgaris per inſpectionem cadaveris diſſecti inquirendi praebuit. Aperto itaque ſequenti mane cranio, illud pro mole corporis praeter opinionem tenue inveni et ſuturam ſagittalem ad naſum usque excurrentem: vaſa durae meningis ſanguine turgebant, inprimis circa ſinus puſtulas quaſi elevatas referebant. Inciſa dura matre circa aurem ſiniſtram puris ℥v. ex ipſa cerebri ſubſtantia effluebant, ſupra os petroſum verſus thalamos nervorum opticorum antea concluſae: reliqua cerebri omnia, niſi quod vaſa quaevis valde tumida ſanguine, illaeſa apparebant. Os petroſum a puris ibi per longum ſatis tempus detenti acrimonia in ſuperficie ſua carioſum erat, dura mater autem cum eodem firmiſſime connexa, qui ſine dubio locus erat, per quem pus cum aure communicationem habuit, et exitu ſuo tympanum vel eroſit vel diſrupit, quippe nullum poſt mortem in aure ſiniſtra inveniebatur. Pectoris et abdominis viſcera examinare tunc temporis nec licuit, nec neceſſe adeo viſum.

OBSERVATIO XL.

Dn. D. Hieronymi Laubii.

Steatoma in cavitate pectoris.

JOhannes Meiners, juvenis carnoſus et externa facie ſatis vegetus, propter Aſthma moleſtum et intumeſcentiam faciei ſeroſam noctu auctam, mane recedentem d. 8. Maj. Anni 1713. opem noſtram in Noſodochio publico imploravit, adhibitaque neceſſaria medicina, intra breve tempus eousque reſtitutus ſibi nobisque videbatur, ut ad officia ſua nautica reditum meditaretur: cum d. 26. Maji circa vesperam paroxyſmo aſthmatico convulſivo ſubito corriperetur, quem V. S. ſtatim adminiſtra-

ta exhibitaque dosis Liqu. C. C. succin. et circa vesperam pulvis nitrosus cinnabarinus datus adeo mitigarunt, ut sequenti mane ridens, quid sibi contigerit, narrare potuerit, et liberum ab omni periculo se crederet, multo minus mortem instare, quae tamen d. 28. Maj. postquam ludo conorum seu trunculorum se exercuisset, praevio novo eoque atroci paroxysmo asthmatico, illum e vivis sustulit. Sequenti mane cadaver examinatum exterius in pectore lividum et coeruleum a sanguine suffuso causam subitaneae mortis monstravit steatoma seu tumorem album, consistentiam adipis compacti habentem, sterno, pulmonibus, cordi et vasis appensis a costa secunda ad cor usque connexum, tracheam, aortam vasaque pulmonum majora circumdantem, ac ad dorsi vertebras usque se extendentem, magnitudine caput infantis semestris aequantem. Reliqua omnia sic satis naturaliter constituta videbantur, nisi quod truncus venae cavae in abdomine ultra consuetudinem distentus et amplus apparuerit.

OBSERVATIO XXXXI.

Dn. D. Hieronymi Laubii.

Notabilia in anatome hydropici inventa.

GEorgius Christiani filius, miles gregarius d. 24. Jan. 1715. Nosocomium militare intravit, querelas agens maximas de tumore abdominis dolente, expanso, duro, vomitu assumtorum omnium, alvo summe adstricta, siti magna, anxietate summa praecordiorum, quae decubitum aeque ac incessum et sessionem difficilem reddebat, doloribus juxta longitudinem dorsi ad scapulas usque urentibus: cujus diri affectus initia elapso mense Decembri se percepisse retulit, cum apud Chiliarcham cohortis suae excubias agens potu frigido repente se onerasset, remediis idoneis in principio destitutus miserrimus, quam primum Nosocomio concreditus fuit, evacuantibus ἄνω καὶ κάτω applicitis, cataplasmatibus externe adhibitis tractabatur, sed incassum

cassum omnibus datis, cum per os exhibita quaelibet ventriculus statim respueret, nec alvus clysmata admitteret, propinatione Mercurii vivi ad ℥iij. tentabatur, sed nec hac ratione alvus ad officium adigi, nec ulla symptomatum remissio procurari potuit, ita ut doloribus ac vigiliis tandem fractus vi morbi succumbens in morte optimum miseriae remedium tandem invenerit d. 3. Februar. a. e. Postera die instituto cadaveris examine, ex aperto abdomine serum subsalsum limpidum ad ℔ XX. usque et ultra effluxit: intestina omnia corrugata erant et quasi conglutinata, ut simul sumta vix hepatis magnitudinem ordinariam aequarent, rubicunda valde et inflammata: omentum crassum erat, durum, scirrhosum, quibusdam in locis plus quam pollicaris crassitiei. Ventriculus prae parvitate vix in conspectum veniebat, donec illum, interaneis exemtis, oesophagi ductum secuti tandem inveniremus, in parietibus suis crassum, scirrhosum, vix tres digitos transversos recipientem, lieni ac hepati inseparabiliter connexum. Intestina tenuia excrementis liquidioribus infarcta: colon vero ab initio suo ad curvaturam usque in hypochondrio sinistro stercore crasso, nigro, repletum erat, a curvatura autem ad rectum usque contractum adeo et vacuum, ut mirum amplius non fuerit, nec clysteres ascendere, nec excrementa descendere potuisse. In caeco Mercurius vivus ante aliquot dies datus adhuc inventus omnis in stercore delitescens. Diaphragma ad costam usque tertiam veram versus pectus elevatum: bilis vesicula atro viscido liquore turgida. Pulmones, hepar, lien pro magnitudine mali satis laudabiliter constituta: Mesenterium et peritoneum hinc inde inflammata: in vasis cordis majoribus omnibus polypi satis longi et crassi, in ramos proximos arteriarum et venarum exporrecti reperiebantur.

(*Hafnia Augustam Vind. d. 15. Junii A. 1717. missae.*)

OBSER-

OBSERVATIO XXXXII.

Dn. D. Juſti Friderici Dillenii.

Gemellarum partus.

QUemadmodum inter admiranda naturae opera partus humani opus admiratione digniſſimum eſt; ita contigit A. 1701. Aprili menſe, ut Nobilis cujusdam in vicinia degentis eximiae ſtaturae conjux gravida, poſt ingentes circa lumbos et os ſacrum dolores ad crura oedematoſa usque pertingentes biduo continuo perpeſſos, et praematurum aquarum effluxum, obſtetrice accerſita, pariendi tempus praeter opinionem (quatuor enim hebdomades ad iſtud ſibi reliquas eſſe crediderat) inſtare adverterit. Hinc veris partus doloribus, antea ob intempeſtivum aquarum effluxum remittentibus, ope medicamentorum redintegratis, foetus alterutrius pedis digitos primores ex utero matris exerere coepit, altero pede tantisper in utero remanente, donec obſtetricis manuali opera et medicaminum appropriatorum beneficio uterque pes una cum cruribus et abdomine axillas tenus in lucem prodiret. Hic autem cum aqua haereret, nec obſtetrix manum amplius adhibere vellet, verita, ne, ſi fortius corpusculum attraheret, caput ab eo avulſum in utero, cum matris periculo, imo ipſa morte remaneret. Quamobrem et ego cum ſeniori obſtetrice ad parturientem Giſſa evocor, ibique chirurgum noſtratem C. R. Kochium (qui jam tum rei ibidem geſtae per literas me certiorem fecerat, addendo, alterius inſuper embryi manifeſtam in utero parturientis adverti praeſentiam) praeſentem invenio, ſciscitantem ex me, quid in praeſenti rerum ſtatu agendum veniat? Cui ego: obſtetricem, manibus oleo lilior. alb. probe perunctis, genitalia parturientis (exhibito prius medicamine partum pellente ac confortante) leniter ampliare ac dilatare, Chirurgum vero, prehenſa utraque manu foetus coxendice utraque caute ac provide eundem ex utero extrahere debere, ſimulque

cavere,

cavere, ne corpusculum a capite avellat, istudque in utero matris relinquat. Dictum factum; uterque enim et chirurgus et obstetrix invicem collaborando multo cum labore ac sudore infantem puellulam rite figuratam, sed in utero jam tum emortuam tandem foras eduxere, mihique factum laeti narraverunt. Hinc jubeo, ut Nobilis puerpera medicamine cordiali ac jusculo instaurante refocillata ad quietem componatur, expectando, utrum alterius adhuc partus indicia sese manifestarent, nec ne: Sicque Parentibus valedicens, et utrique tum puerperae tum foetui superstiti de medicaminibus necessariis prospiciens domuitionem instituo. Ubi biduo rursus elapso mihi nunciatur, alterum ejusdem sexus foetum vivum naturali partu a puerpera nobilissima exclusum esse.

Similem gemellorum in ditione Itterensi Hassiaca a Matrona Nobilissima An. 1715. sed intervallo trium septimanarum in lucem editorum et adhuc t. t. viventium historiam retulit mihi *Joh. Christoph. Jaschius* φιλίατρος, patria Waldeccensis.

OBSERVATIO XLIII.

Dn. D. Justi Friderici Dillenii.

De

Puellula sesquienni atreta.

Quod *Hieronymus Fabricius ab Aquapendente* quadraginta trium annorum spatio, quo scilicet utramque medicinam (ut ipse loquitur *libr. de Chirurgicis Operationibus pag.* 279. edit. Patav.) summa cum laude ac immortali nominis sui fama Patavii professus est, semel tantum vidit, id mihi anno 1705. heic Gissae in Reverendi cujusdam Pastoris filiola nondum bienni primum videre licuit. Haec scilicet membranam ὑμένα appellatam imperforatam; totumque vulvae orificium occludentem nacta erat. Unde parentes ejus veriti, ne vitium hoc et menstruorum excretioni, et ipsi congressui conjugali con-

ceptionique ſuo tempore impedimento foret, de inciſione hujus membranae cogitare coeperunt, ac proinde me una cum chirurgo hujus loci Joh. Georgio Reulingio accerſiverunt, mentemque ſuam ſuper hoc negotio nobis aperientes ſententiam noſtram exquiſiverunt. Cumque ego id ipſum et absque periculo et multo facilius in tam tenera aetate, quam ubi adoleverit puellula, ob verecundiam huic ſexui familiarem, fieri poſſe adfirmaſſem, modo chirurgus manum operamque ſuam commodare auderet: Tum vero ille nil cunctatus, eandem ſeſe operationem jam alias etiam feliciter exercuiſſe reſpondit, operique ſe protinus accingens, cutello acuto membranulam ſimplici inciſione, ſecundum ſciſſurae ſive rimae longitudinem, quemadmodum et *Hier. Fabricius l. a.* contra *Celſi* methodum fecit, incidit, impoſitoque digeſtivo, cujus quoque portionem aliquam parentibus filiolae, ne ſtatim rurſus coaleſceret ſciſſura, communicabat, operationem hanc feliciter abſolvit.

OBSERVATIO XLIV.

Dn. D. Juſti Friderici Dillenii.

De

Ruptura perinaei muliebris per ſuturam curata.

NOn multo poſt tempore heic Giſſae accidit, ut honeſta honeſti ac eruditi cujusdam viri uxor puerpera inciderit in rupturam perinaei ſive interfoeminei, anusque et matrix unum atque continuum fierent foramen, utrum obſtetricis ineptae vellicatione; quale exemplum habet *Achilles Gaſſerus* Obſervat. 38. apud *G. H. Velſchium in Sylloge Curat. et Obſerv. Medicinal. p.* 23. an laborioſo partu praevio? ut eſt apud *B. Timaeum a* Güldenklee *Caſ. Medicinal.* 31. *l.* 4. incertum hactenus. Conſultus ego de medela ſive unione rupturae hujus, commendavi fomentationem et gluten ab eodem *Timaeo l. a.* deſcripta. Enimvero cum nec obſtetrix nec Chirurgus Reulingius

gius ἐγχείρησιν ſive applicationem glutinis a *Timaeo* praeſcriptam recte adminiſtrare noſſent, unica ſpes in futura ſuperfuit, qua ipſa rite a chirurgo praememorato adhibita, ac Timaeano glutine deſuper impoſito iſthmus iſte brevi tempore adeo perfecte coaluit, ut aliquoties ex illo tempore puerpera iſta minus laborioſe pepererit.

OBSERVATIO XLV.

Dn. D. Juſti Friderici Dillenii.

Obſervatio Anatomica.

ANno 1706. die 6. Februar. Vir Nobiliſſimus Excellentiſſ. et Experientiſſimus Dn. *Georg. Theodorus Bartholdus, Phil. et Med. Doctor, et in hac alma Giſſena Anatomiae, Chirurgiae ac Botanices Profeſſor ordinar. Amicus et Collega quondam conjunctiſſimus b. m.* furciferum ſexagenarium αὐτόχειρα ſectioni publicae ſubjecit, verum ad exercitia anatomica eundem non admodum idoneum deprehendit; eo quod fibrae muſculoſae jûſto molliores et flaccidiores et viſcera quodammodo corrupta eſſent, inprimis lien, cujus exterior tunica arenulis quaſi conſperſa videbatur, ob induratas glandulas minimas viſum in ſtatu naturali fugientes. Oſſa friabilia et veluti carioſa erant, ita, ut facili negotio terebra perforarentur.

OBSERVATIO XLVI.

Dn. D. Juſti Friderici Dillenii.

De

Oſſium pubis articulatione molli et laxa.

Idem *D. D. Bartholdus* Anno 1713. d. 28 Januar. in ſolemni anatome mulieris infanticidae inter alia praecipue obſervavit oſſium pubis articulationem adeo mollem et laxam, ut inſtar ceraceam tranſierit culter anatomicus; ſive quod recens fuerit puerpera, et oſſa haec in partu, difficili praeſertim, didu-

cantur ab invicem, uti *Thomas Bartholinus*, et cum eo plures Anatomici ſtatuunt: ſive quod merus naturalis diſpoſitionis effectus iſte fuerit; quae *Petri Dionis*, Anatomici Pariſienſis eſt ſententia, *Anatom. C. H. pag.* 87. Caeterum geminam huic obſervationem habet *Joh. Maurit. Hoffmannus Dec. II. Ann. VI. obſ.* 246. *Ephemer. Med. Phyſ. N. C. pag.* 461.

OBSERVATIO XLVII.

Dn. D. Juſti Friderici Dillenii.

Haemorrhagia uteri lethalis in puella ſexenni.

ANno 1703. circa finem Octobris Dn. *Joh. Georg. Freſenius, Med. Licent. et Bobenbuſae Hanovienſium Phyſicus ordinarius, Auditor antehac meus maxime induſtrius*, νῦν ἐν ἁγίοις, ſequentia ad me perſcripſit: Ne hae prorſus ad te ferantur ſteriles, non potui quin obſervationes quosdam curioſas ad te perſcriberem, et praeprimis caſum puellae ſex circiter annorum febre acuta maligna correptae eademque extinctae. Paſſa haec eſt haemorrhagiam uteri immodicam, generoſorum medicaminum vim eludentem, quaeque etiam ad mortem usque eandem comitata eſt. Portentoſam ejusmodi haemorrhagiae ſpeciem in tenella hac aetate, ſi fateri licet quod res eſt, nunquam legi, propterea eandem oculis tuis ſumma plerumque ſpectantibus ſubjiciendam ſum arbitratus, cujus rariſſimi ſymptomatis inſignem ſanguinis commotionem et ſalia acria cauſtica tenerrimos vaſorum uterinorum parietes diſcindentia non tantum, ſed et vaſorum praedictorum tonum nimis laxum et flaccidum ſpirituumque vitalium defectum cauſam fuiſſe firmiter mihi perſuadeo, quibus poſitis aliter fieri non potuit, quin vaſculis flaccidis et ruptis repagulis ingens ejusmodi cruoris cum anima contigerit effuſio.

OBSER-

OBSERVATIO XLVIII.

Dn. D. Justi Friderici Dillenii.

Menses Matronae nobili octogenariae salutares: Nec non alii gravidae ex faucibus erumpentes itidem restitutae.

IDem Dn. Lic. Fresenius etiam seqq. Observationes addidit: Annotavi in Matrona nobili octogenaria scorbutica consummata Catameniorum profluvium, salutare tamen et pro critico a me habitum. Huic tamen Observationi palmam reddit dubiam ea, quam in Nobili quoque Matrona gravida, eademque scorbutica septimo post conceptum mense ante semestre vidi, cui singulo mane faucium isthmus per tres septimanas subnigricante scatebat cruore, feliciter tamen, Deo sint grates, per reiteratam medianae sectionem haemorrhagia ista sublata, a sangvine acriori stagnante, oris, palati, gingivarum fauciumque vascula dilacerante forte oriunda. Qualem quoque, sed praegnanti lethalem, *Greg. Horstius lib. V. Observ.* 17. consignavit.

OBSERVATIO XLIX.

Dn. D. Justi Friderici Dillenii.

Dolor Nephriticus acerbissimus.

AD virum doloribus nephriticis atrocissimis divexatum extra moenia, evocatus (verba sunt laudati Dn. L. Fresenii,) tantam morbi contumaciam dolorumque saevitiam deprehendi, ut clysteres omnes per Chirurgum saepiuscule injecti nullum exererent effectum, quo viso contumacem renum vicinarumque partium membranosarum ac tunicarum intestinalium per consensum affectarum spasmum esse ratus, balneum ex emollientibus et paregoricis parari, enema ex iisdem et

carminativis cum colocynthide in petia ligata addita terebinthina cum vitello ovi ſoluta, nec non oleo amygdalor. dulc. et ſcorpionum concinnatum aegro infundi, ac interne oleum lini puriſſimum cum vino Hiſpanico propinari cum ſucceſſu curavi; magnam quippe materiae mephitim olentis, tenacis et viſcidae, ſeu pituitae conglomeratae et concretae ad ſpithamae fere longitudinem, ac trium circiter digitorum transverſorum latitudinem accedentis copiam dejecit, idque toties, quoties clyſterem ultimum ſibi infundi curavit, expertus eſt, cum plenaria ſua reſtitutione atque adſtantium applauſu.

(*Giſſa Auguſtam Vind. d. 18. Junii An. 1717. miſſae.*)

OBSERVATIO L.

Dn. Lic. Philippi Eberhardi Dillenii.

De Spaſmo Venae Sectione curato.

Puer IX. annorum, temperamenti ſanguinei, ſaepiſſimis alias a nativitate convulſionibus epilepticis obnoxius, ceſſantibus iis, ſpaſticis adhuc ſaepius manuum et digitorum praeprimis contracturis affligitur. Memor Hippocratici illius effati 6. Aph. 39. *Convulſionem fieri aut a repletione aut ab inanitione,* ſuadeo Venea ſectionem in brachio ad ℥iii. tanto cum ſucceſſu, ut puer nihil amplius convulſivi hactenus ſenſerit.

OBSERVATIO LI.

Dn. Lic. Philippi Eberhardi Dillenii.

De Cura Omphaloceles ſympathetica.

Puer Hanovienſis XI. annorum, jam per aliquot annos Hernia umbilicali laboraverat, multaque ab aliis erant incaſſum adhibita, fotus, unguenta, ligaturae, aliaque tam interna quam externa huic ſcopo alias ſatisfacientia remedia: Conſultus, tempore occaſionem ſubminiſtrante, ſympatheticam illam curam,

ram,

ram, per ovum e nido depromendum, et crudum calide, prout e gallina venit, ſorbillandum, evacuataque teſta urina aegri replendum ac in camino ſuſpendendum, experiri inſtitui; nec ſucceſſus deſtituit experimentum, eodem enim, quo urina in camino exſiccata erat modo, hernioſus pugni magnitudinem aequans decreſcebat tumor, aegerque praeter ſpem plenarie conváleſcebat.

OBSERVATIO LII.

Dn. Lic. Philippi Eberhardi Dillenii.

De Noxa Terroris in Cura Salivatoria.

FEmina Hanovienſis XXXIX. annorum, vegetae alias conſtitutionis, ſanguineo-cholericae, ante novem et quod excedit annos in puerperio cubans, maritumque, Gonorrhaea maligna laborantem, ex inſcitia admittens, paucis poſt diebus inſignem verſus ſiniſtram uteri regionem percipit ardorem, quem vehemens totius corporis horror, et hunc calor intenſus cum notabili omnium membrorum laſſitudine excipit; puerperium egreſſa, variis hinc inde circa pudenda et anum affligitur condylomatibus, menſes antea et extra graviditatis ſtatum alias ſat ſtati et ordinarii ſupprimuntur, ſubſequitur materiae viſcidae coloris ex albo flaveſcentis, quandoque grumis ſanguineis tinctae ex utero effluxus, accedunt punctorii in artubus dolores ſub lecti calorem ingraveſcentes, calorque praedictus circa notatam uteri regionem tanquam in foco ſubſiſtit, adeo, ut (juxta aegrae verba) quaſi inde aſcendentes fumi totum corpus halitibus ardoribusque continuis divexarent. Committit ſe ab initio imperiti tonſoris curae, et per ſat longum tempus externis tantum, iisque corroſivis tractata remediis, tandem violentae adeo pertaeſa medicationis, aliorum Medicorum ſucceſſivis vicibus expetit auxilium. Per IX. ſic annos levatur quidem nonnihil laxantibus ſennato-rhabarba-

rinis

rinis diaphoreticisque lignosis, non tamen curatur, persistentibus dictis ardoribus membrorum tam fixis quam vagis ex utero tanquam e foco continuo surgentibus: ordinantur uterina aperientia; emmenagoga, V. S. in talo aliaque, nihil minus vero succedit, quam tributi lunaris solutio. Ego tandem quoque in consilium vocatus, et in affectus naturam, ortum et progressum, aliaque ad morbi dignotionem spectantia sedulo inquirens, nihil aliud ab aegra, nisi quod menstruorum suppressionem, indeque provenientem corporis adeo taediosum ardorem accusaret, expiscari potui. Selectiora praescribo uterina, partim in forma pulverum, partim in nodulis laxativis, sed haud meliore ac hactenus tentatum fuerat successu. Calorem p. n. et dolores punctorios sub noctem praeprimis ingravescere intelligens, venerei quid forte subesse haud falso suspicabar. Serio in veram affectus originem hinc inquiro, dico, curabilem adhuc esse morbum, eundem vero brevi fore lethiferum, ni candide, sine fuco et noxio pudore, quomodo et quando ab homine venereo infecta sit, revelaverit, ut affectui, licet gravissimo, in tempore adhuc medela possit afferri; quibus permota dictas antea circumstantias amplius celare me noluit. Puerperae (quibus oscula et vasa uterina a partu magis dilatata et patula sunt, ideoque ad contagium malignum facilius recipiendum, firmiusque deinde, ni latens mature submoveatur ignis, retinendum et fovendum, dispositae) adhuc recenti communicatum miasma venereum, idem externa tantum Empirici cura sinistre tractatum, firmiores nactum radices, humoribusque vitalibus per IX. annos penitius ingenitum, aliaque, difficiliorem mihi fore curam facile praedicebant. Nec tamen fato permittendam aegram existimans, cuneum huic nodo parem, *Mercurium,* in subsidium vocabam, utque quid *Aethiops mineralis* congruis aliis (*Tincturae* praeprimis *Antim. acri oleo L. sassafras et sancti* impraegnatae) sociatus, in tam rebelli malo valeret, experirer, ad ejus per aliquot septimanas continuatum usum melius paulatim habere incipiebat aegra,

calor

calor p. n. et dolores punctorii sensim decrescebant, et quod mirabar, saliva fluere aliquantisper incipiebat. Intentio naturae clare hic elucebat, medicamentum huic effectui alias impar, et per sulphur sufficienter castratum, in salutem aegrae adeo efficaciter et sapienter dirigentis. Natura sic praeeunte, quam alias declinabam, eligo viam, salivationem per exhibitas debito modo *Mercurii dulcis* parciores doses, gradatim auctas, moliturus. Nimia humorum tenacitas (quam ex viscididate incredibili et quasi glutinosa materiae ex utero prodeuntis, et per catharticum sat forte per alvum quoque excernendae, praesertim colligere poteram) salivationis successum optatum reprimebat adeo, ut exacte licet observato regimine calido, et cura diaphoretica, per resolventia et incidentia ex *Pimpinell. umbellif. L. sancto, sassafr. rad. sarsaparill. herb. saponar. &c.* instituta, auctaque *mercurii dulcis* dosi ad ℈i. et ʒß. usque, ultra tamen ℥iii. salivae viscidae foetentis diei artificialis spatio non profluerent. Aegra curae longius nonnihil praeter spem protractae pertaesa, fortius tractari et via breviore a malo liberari cupiebat. Descendo licet invitus in ejus desiderium, et ad *praecipitatum album*, judicio *Celeberrimi D. Stablii* prae aliis magis tutum, foliis tamen auri et antimonio diaphoretico probe correctum, accedo, dosin a granis ii. iij. ad v. usque successive augendo. Succedebat sic salivatio ex voto, ita ut nycthimeri spatio ℔j. praeter propter salivae flavescentis et foetidae prodiret, glandulaeque oris et faucium (futurae copiosioris salivationis indicium) intumescere magis inciperent; sed post aliquot dies, improviso mariti sui in captivitatem et vincula publica dati infortunio vehementer perterrefacta aegra, suppressa simul et semel salivatione, ita misere periculosissimis symptomatis, ventris nimirum gravissimis torsionibus, angustationibus praecordiorum suffocatoriis, spasmis hystericis, lipothymiis &c. (praegresso per totum corpus gravissimo horrore, dentium quoque stridorem inferente) affligi coepit, ut de vita certe ejusdem actum fuisset, nisi in tempore praesens, refocillantibus, fotubus cali-

dioribus, aliisque a centro ad peripheriam commoventibus fortioribus, mature subvenissem. Affectuum sic procellis agitatam aegram, omissis mercurialibus, solis sudoriferis fortioribus tracto, inde resoluto quadantenus mercurio, succedit rursus salivatio, adeo tamen irregularis, ut hoc die nonnihil, alio minus, alio vero ne tantillum salivae excerneretur? Naturam sic in operatione sibi relinquere coactus, symptomatibus tantum gravioribus, a coagulato et retropulso per terrorem mercurio inductis, capitis nimirum vehementibus et nuchae aliorumque membrorum pulsatoriis vagisque doloribus, ac si vivum quid per illa rotaret saevientibus, per interpolata saepius analeptica et nervina eousque obviam eo, donec melior mariti status animum aegrae serenaret rursus, et a commotionum labe immunem praestaret. Sudores post tot mercurialium doses prodeuntes frigidiusculi sunt, dolores capitis, nuchae, aliarumque partium gravativi aeque ac punctorii (ac si innumerae cuti infigerentur acus) ardoresque p. n. sensim imminui sic incipiunt, omissis vero iisdem per unicum etiam tantum diem, dicta symptomata, licet mitiora, statim repullulant. Hinc mercurii dulcis parciores doses iterum exhibeo per octiduum, sed irrita sunt omnia, et salivatio semel ad irregularitatem deducta in ordinem convenientem redigi nulla arte potest, nec etiam post inunctionem carporum in manibus et talorum in pedibus augescebat: succedit tamen, dum haec aguntur, moderate tantum ad ℥iij. per tres menses, ita tamen, ut in hoc die plus (etiam saepe post purgationem, in alio minus, in alio plane nihil salivae excerneretur. Salivatio soli tum naturae committitur, sudores quotidiani cum euphoria continuantur (omissis siquidem iis segnius longe succedebat salivae fluxus et parcius) sunt acres, acidum quoddam nauseosum spirantes, aegramque non tam debilitantes quam potius levantes, ex ano et utero prodeuntia similis, acrioris nempe et corrosivae quasi sunt naturae, quippe quae earundem partium excoriationem saepius induxerint. Valedico demum salivantibus, nulla arte, ut or-

dinate

dinate et in justa proportione agant, disponendis, etsi calorem ex utero ascendentem continuo adhuc experiretur aegra, nec tubercula venerea, licet quoad molem minora topicis convenientibus reddita, in totum perire vellent; ardores universales interea restincti erant, particularibus circa uterum et anum subsistentibus, quibus repetitas hebdomadales per *Mercurium dulcem resina Jalappae* acuatum catharses, et *sudoriferas* alternis nunc tantum diebus instituendas commotiones opponebam. Et quoniam uterus continuo adhuc materiam illam ex albo-flavescentem stillabat, et anum cum intestino recto dolorifica admodum infestabant condylomata, *clysterem* ex *abstergentibus, balsamicis* et *emollientibus* utero et ano injiciendum tali cum successu praescripsi, ut ex utero incredibilis purulentae et foetidae materiae copia, cum tuberculis venereis, nec minus ex ano sat notabilis quantitas materiae viscidae sanguineis grumis permixtae, partitis vicibus fuerit rejecta. Quibus injectionibus continuatis, ardores illi particulares ex utero et intestino recto tanquam e foco ascendentes notabiliter remittebant, fluxus materiae saniosae imminuebatur, mensesque sat copiose rursus prorumpebant. Sana nunc et vegeta erat femina, deque nullo magis symptomate conquerebatur, nisi de restitante quodam adhuc circa uterum ardore, et defectu amoris conjugalis, quem unice a marito suo, qui per empiricum fascinationibus deditum sterilitatem sibi induxerit, dependere, firmiter sibi persuadebat. Suadebam ipsi haustum illum aquae frigidae ex ore equi masculi non castrati elabentis, de quo apud Michael. in Prax. Clin. pag. mih. 254. cap. de Sterilitate, quam cum ternis vicibus hausisset, adeo sibi reliquias ardoris restinctas esse misera cum gaudio edixit, ut non modo in posterum firmissimum ab ejusmodi malis sibi promitteret praesidium, verum etiam de foecunditate certiora speraret. Notabile in fine est, quod puella x. annorum, quam mater (malignitatis morbi, et quod incommodi quid in infantem redundare possit, ignara) sub primum morbi insultum

lactaverat, similem cum matre materiam, viscidam nempe, et cruore saepius tinctam per alvum nunc demum reddere incipiat, licet aliis nondum symptomatibus infestetur, nec tubercula quaedam venerea adhuc conspiciantur, ex quibus tamen de igne latente facile judicare licet.

OBSERVATIO LIII.

Dn. Lic. Philippi Eberhardi Dillenii, *De Arthritide Haemorrhoidali.*

VIr plebejus Giessensis 40. annorum temperamenti sanguineo-cholerici An. 1716. mens. Majo praeter consuetudinem Haemorrhoidibus coecis affligitur. Chirurgus vicinus haemorrhoicos motus et naturae directiones salutares parum cogitans, dolorem et tumorem insignem unguento nephritico-anodyno non tam curat quam palliat. Durant haec ita per tres hebdomadas, vocatus tum, et in praecedentia aeque ac praesentia inquirens, certior fio de omnibus, et quod chirurgus dolores haemorrhoidales pro nephriticis falso habuerit. Tumor in ano disparuit, et dolores alias fere intolerabiles jam sunt tolerabiliores, et circa os sacrum tantum subsistunt aliquales, e contra pedes, brachia et nucham aegri successivis periodis miserrime excruciant, et quo magis circa os sacrum evanescunt, eo vehementius circa praedictas partes intenduntur. *Arthritis* erat *vaga ex haemorrhoidibus in Massam sanguineam translatis.* V. S. in talo pedis sat larga, *Balneum vaporosum, vesicatoria* in brachiis, et *Spirit. Theriacal. camphor.* externe, interne vero *diaphoretica, refrigerantia, Cinnabarina et anodyna,* adeo bene intentioni meae respondebant, ut aeger intra 14. dies a dolorum et mali ferocia ex voto liberaretur. Externe Spirit. Theriacal. camphor, interne *Mixtura simplex* omnium optime se gesserunt.

OBSERVATIO LIV.

Dn. Lic. Philippi Eberhardi Dillenii.

De

Hydrophobia et Rabie canina.

PUer V. annorum temperamenti ſanguinei An. 1716. diebus canicularibus, canis absque dubio rabioſi morſu in extremitate indicis manus dextrae graviter ſauciatur. Parentes, morſus virulentiae parum conſcii, nec quicquam inde mali metuentes, vulnus, ut vulgus ſolet, chirurgo tractandum, et intra breve temporis ſpatium occludendum committunt. Puer, ſanato vulnere, ſat bene ſeſe habere videtur, nec ulla ſubſecuturi gravioris mali indicia apparent; donec elapſis aliquot, et quarta circiter a morſu ſeptimana, inſultibus febrilibus, ſpaſticis commotionibus, ac melancholicis tentari coepit deliriis. Contingunt haec et advertuntur a parentibus die 28. Auguſti, ſub cujus noctem puer e lecto ſurgens eam totam inſomnem ducit et delirat. Summo mane ſequentis diei vocatus, in praeterita inquirens ſimul et praeſentia, de morſu non modo canis dicto, verum etiam de omnium liquidorum aeque ac ſolidorum horrore et fuga certior fio. Puer nunc melancholicis cogitationibus defigitur, nunc furibundis agitatur motibus, torvum videt, de capitis dolore cordisque ac pectoris ſummis oppreſſionibus conqueritur, crebrius oſcitat, ſpuitionibus ſpumoſis adſtantes conſpurcat, liquida et ſolida quaevis, quibus tamen non viſis quam maxime inhiabat, viſa et porrecta horret, et nihilominus urinam ſolito copioſiorem emittit. Conclamatam video rem, tento tamen doſin pulveris refrigerantis ex *Nitr. cryſtallis.* ℈j. et *camphor. gr. j.* ſub diverſis vehiculis ipſi exhibere, ſed fruſtra, ob fauces enim quaſi ſibi praecluſas modo ſumtum reſpuebat. Sub pomeridianum acceſſum meum, viſurus, num venae ſectione oppreſſiva illa pectoris fauciumque conſtrictio relaxari nonnihil ſanguinisque ferocientis orgasmus reprimi quadantenus poſſit,

deteriora multo deprehendo omnia, cum impetu enim adſtantes adoriębatur, vim morſu et quovis modo illis illaturus, niſi tenera obſtitiſſet aetas, nec fortior quoque vir furori huic coërcendo par erat, et hinc quoque venae ſectionem adminiſtrare, quoniam parentes vincula manibus injicienda detrectabant, in integro non erat. Ingraveſcit in horas et momenta quaſi malum, poſt aliquot enim horas rurſus vocatus accedens, omnia deprehendo conclamata: Rabies invaleſcit, morſibus quosque petit, nec parentibus quoque (quorum tamen ſeverioribus admonitionibus locum interdum dabat, et preces, balbutiente licet lingua, ſat exacte repetebat) parcens, nec propriis digitis, quos morſu ſauciabat, nec pilis in capite, quos evellebat; praeterea in circulum decurrebat ſaepius, ac quaevis in menſa locata in terram projiciebat, utque paucis dicam, totus rabioſus erat. Cum vero ſaepius vomendi proderet conatum, oblatam *ſirubi emetici* doſin avide quidem petebat et hauriebat, verum mox horridis iterum reſpuebat minis. Repetitam in aquas immerſionem, quam ſub primum ſtatim acceſſum commendaveram, et parentes abnuebant, veriti, (ut tale praecipue muliebre, molle et timidiusculum hominum genus eſt) ne quid gravius (ac ſi gravius praeſenti cogitari poſſet malum:) exinde in puerum redundet epileptici forte ſpasmi damnum. Puer fato ita a me relictus circa finem dicti diei hora circiter XII. nocturna inter tales furioſos motus, precibus tamen parentum et ſuas quandoque ſocians, rejectis antea per vomitum nonnullis viſciditatibus, animam Creatori ſuo reddidit. Sectionem cadaveris, quam intendebam, et parentes, ad captum et ſtolidum vulgi ſenſum, novae ſcilicet torturae infantem tradi putantes, tanquam crudele et inhumanum quid horrebant. Externus vero corporis habitus poſt mortem varios livores ſanguineos, quales ſugillatorum eſſe ſolent, hinc inde et potiſſimum circa pectus oſtendebat, ſanguinis absque dubio ſubſiſtentis torridi et grumoſi effectus.

(*Giſſa Auguſtam Vind. d. 18. Junii A. 1717. miſſae.*)

OBSER-

OBSERVATIO LV.

Dn. D. Viti Riedlini.

Acidulae Uberkingenses, ab observationis Auctore in usum ductae.

DIu saepiusque vexatus doloribus colicis, hisce quidem melius mederi non potui, quam strictam diaetam servando, et in primis in coena carnem omnino vitando: aliquoties tamen reproducebantur, in prandio nempe, vel pluribus vel coctu difficilioribus cibis ingestis; et inprimis anno supra millesimum septingentesimum decimo quinto, mensibus aestivis tantum aliquando me prosternebant, ut non parum solicitum reddiderint. Contigit tum, ut iis vix devictis ad cerevisiarium quendam in ipsis Acidulis Uberkingensibus asthmate periculoso correptum vocatus, locum accesserim; cui cum Dei gratia feliciter adstitissem, ipsemet ad fontem acidulas (nil minus quidem cogitans, quam colicos dolores impeditum iri, sed ut tentarem, quomodo feram,) ad sesquimensuram fere bibi, hincque iter domum demum institui: quemadmodam vero tum urinam praecipue provocarunt, ita per integrum semestre a modo dictis doloribus immunem me praestiterunt; nec forsan rediissent; nisi in convivio quodam carnem suillam teneriorem quidem, at fumo induratam ingessissem, quae illos sat acerbos resuscitavit. Uti vero ab illo fere tempore, quo acidulae tantum profuisse visae fuerant, de horum usu, more consueto aliquando instituendo, saepius cogitaram; ita cum arthridis etiam, quae ante septem fere annos multum et diu me divexavit, subinde reditum minaretut, membraque confortationem, mens requiem, requirerent, cum in praefatis doloribus arthriticis multis profuisse nossem, tandem mecum constitui, sequenti anno easdem me accessurum: quod et, Dei auxilio prius invocato, mense Junio ad finem properante, sexagesimum primum aetatis annum tum agens die scilicet 29. hujus mensis perfeci.

Cum

Cum vero jam praeter Ekoltum beatus meus parens de his aquis integros ediderint tractatus: et hoſce longe ſe ſuperare quidam medicus, in tractatu de iisdem edito, multis praecipue ad rem minime ſpectantibus verbis referto, totus ſit perſvaſus: de illis quidem integrum novumque tractatum ſcribere minus conſultum duxi, quae tamen notatu digna mihi occurrerunt, hoc modo cum Eruditis communicabo: Diſtat Uberkinga una hora, ab oppido Ulmenſis territorii Geislinga, ſita in valle amoena et fluvio Filz piſcoſo, rivoque, quem den Rötelbach nominant, perflua, et ſic quoque majorem amoenitatem nacta. In hoc ipſo pago vero fons a quibusvis aëris injuriis optime munitus tam profundus, ut fundus nullo modo hactenus attingi potuerit; ex origine, ſeptem pedibus profunda, et deſuper tecto munita, per duos canales in vas ſuppoſitum tacite quaſi profluit: tantam aquae vim ſuppeditans, ut non ſolum incolis et peregrinis quam plurimis quotidie inſignem aquae copiam ſuggerat, verum et, quantum quidem pro balneo requiritur, utut multi huic inſideant, ſic ſuppeditet, ut nunquam aqua deſit: et cum curioſus quidam Nobilis menſura et horologio exacto exploraſſet, quantum aquae viginti quatuor horarum ſpatio in ciſternam ſuppoſitam effluat, 6888. menſuras numerare potuit.

In contenta harum aquarum quo plures inquirunt, eo magis qua ea inter ſe diſſidere videntur: igne qui haec eliciunt, minus certi eſſe poſſunt, revera hoc ipſo modo illa prius in iisdem ſic extitiſſe; cum certiſſimum ſit, quaecunque continent, tam intime illis eſſe immixta, ut vix ac ne vix quidem ſponte diuturno temporis ſpatio a ſe invicem ſecedant: et ſic vel ipſemet hanc ipſam aquam per integrum biennium aſſervatam claram adhuc et absque ullo ſedimento vidi: innatat quidem cremor aquae in puteo ſuper fontem extructo, at hujus ſapor contenta minime prodit, et quoniam variegatus ille iridem quaſi repraeſentans color, non niſi quando multus talis cremor colligitur, in eo conſpicitur; (ego enim, cum una cum pluribus hoſpitibus, propius et diligentius quidem collectum, ut manibus

bus tenere potuerim, inspexissem, cinereum deprehendi, qualem et ille, qui quando fons repurgatur, variegati coloris ab omnibus quidem conspicitur, extractus, tamen et asservatus cinereum servat,) soli luci in loco obscuriore refracto originem suam debet; hincque color hic nec minimum de contentis testabitur: martem continere a priore sapor atramentosus prodit; et hunc ipsum in substantia quidam ope ignis auctioris ex ochra (quid vero sub hac intelligat, cremorem scilicet modo descriptum, an ahenis, in quibus aqua coquitur, adhaerentem crustam, cum aliud quid non inveniatur, me nescire, ingenue fateor,) se produxisse prodidit; et hinc Vir Medicinae nostrae multis modis proficuus, Lentilius, fautor meus, prae Würtembergensibus cum Egranis convenire Uberkingenses aquas medicatas in Eteodromo suo Practico asserit; a quibus tamen ut hoc differunt, quod rarius nostrae alvum movent, quemadmodum illae tantum non semper; ita cum hoc ipso anno ex meo consilio quidam mecum Uberkingensibus in doloribus arthriticis usus fuisset, nec ita multum levaminis percepisset; Egranis tamen postmodum etiam potis, a doloribus suis liberatus fuit: simul tamen quidam, quem ficto nomine D. Lentilius Hardesium nominat, qui terras districtus hujus penitius exploravit, haud procul a pago Uberkingen mineram martis longe ditissimam invenit, et quidem ferri tam puri, ut alias (Hardesius enim illi portionem dono dederat,) tales particulas ex aliis locis collectas longe post se reliquerit: a posteriore vero tot effectus, qui marti in usum ducto merito adscribantur, ab his acidulis praestiti abunde testantur.

Veneris seu cupri haud ita participes haberi has acidulas, laudatus modo Auctor persuasus est; cujus tamen ab aliis nimium accusatur: liceque et a praefato superius auctore defendatur eo, quod, si tales particulas contineret, vomitus moveret, hoc tamen argumento nil prorsus obtinebit, cum sic tales particulae in his aquis sint correctae, ut, quod alias ex hoc metallo vomitum movet, omnino quasi absumtum sit; quin quasdam et

hujus metalli eidem asserere partes, eidem laudi potius quam vitio cedet. Et sane intimior martis et veneris amicitia, qua inter se invicem et commutantur, et Poëtarum furtivas Veneris martisque amores inde nonnulli derivant; et medicamenta ex venere, quae summe depraedicantur, parantur, idem suadent: nec plane nullos sed salutares, utut rariuscule movent vomitus; et inprimis cuprum sic purificant, ut et illud, quo munitum est vas illas continens, et quod appensum, ut bibere quilibet possit, fonti conspicitur, et alia ex cupro, quae hac aqua mundantur, tam egregium inde acquirunt nitorem, ut vel infima plebs ibidem obsérvet. Saporem hujus aquae, ab ejus, quae Bollensis nomen a pago vicino obtinuit, non differre bis terve ego observavi; hincque et sulphureis particulis esse impraegnatam, judico.

Verum enim vero sufficiant haec de fonte, de fontis usu jam proferenda magis usui esse poterunt. Praemisi vero ego usui acidularum laxans ex Infus. Fol. Senn. ℥ij. sem. Anis. ʒß. et Mann. Calabr. ℥iß. paratum, quod alvum blande subduxit; nec absque tali medicamento facile inchoandum esse potum harum aquarum, tam sana ratio (quotusquisque enim ex illis, qui tales aquas bibunt, eam servavit diaetam, ut de non restantibus in corpore excrementis certus esse posset?) quam usus quotidianus docet. Die 1. Julii aquas bibere coepi, dimidiam quidem mensuram mane, et quartam hujus partem vesperi ad ipsum fontem ingerens: d. 2. tres mensurae partes, mane et vesperi unam bibi: ubi tum sudorem movit, tum alvum subduxit, nec defuere indicia materiae diu in intestinis haesitantis; licet, ut certius alvus moveretur, me more jam per quindecim et plures annos consueto, in coenae principio Pilular. F F. unam sumsisse, minus sit subticendum: cum hac nocte hora fere secunda matutina evigilarem, tam acerbos ventriculi dolores persensi, ut vix acerbiores esse potuissent: bibi acidulas, at pondus in ventriculo minus consuetum, doloresque hinc auctos potius notans, nec dubitans, trottas pisces in coena comestos,

cum

cum plus conſueto, nec absque nauſea, piſcium inteſtinis per incuriam coquae non rejectis, comederim, in ventriculo reſtitare, digito vomitum movi; nec opinio me fefellit, nec minimum mutatus piſcis in ventriculo, hoc fuit rejectus; non omnis tamen; hincque et infuſo Thee vomitum ulterius promovi, nec tamen dolores ante horam duodecimam meridianam ceſſarunt, licet aliquoties et alvus fuerit mota: vel paululum vero ceſſantibus doloribus acidulas denuo bibi, quae nunc non tam eosdem non adauxerunt, quam alvum ulterius moverunt: at die 4. Julii taliter qualiter me habui, a doloribus quidem immunis, ſed laſſus, cum venis conſpicuis praeter morem inflatis, et appetitu plane proſtrato; edi tamen, licet parum, nec hoc quidem vero ſub veſperam coctionem ſubiiſſe, notavi; bibi tamen acidulas ad dimidiam menſuram, an ſint continuandae? haeſitans: continuavi autem easdem die 5. Julii, et tres Vlmanae menſurae partes absque ullo incommodo hauſi, non absque ſpe quadam, profuturas, quia ſudorem iterum commoverant; bibi aliquanto plus d. 6. Julii, ſimulque, cum motui neceſſario prius vacaſſem, balneo primo uſus fui, tum quidem optans, ut acidulae per unam alteramve viam magis excernantur: in balneo, cui d. 7. Julii per ſesquihoram inſederam, cum prius acidulas iterum bibiſſem, nil notatu digni obſervavi, niſi quod hae aquae tarde, maximamque partem per alvum ſeceſſere: bibi nihilominus hujus aquae et d. 8. ultra menſuram, balneoque per bihorium, (ultra quod tempus non aſcendi) inſedi, et ſic ſat bene me habui; at ſubſequebatur nox fere inſomnis, nec ventriculus plane non dolebat; bibi nihilominus d. 9. Julii, quinque menſurae partes fontis ſalubris, et balneum ſicut heri ingreſſus fui, horam, tempore etiam veſpertino in eodem conſumens: licetque nec per urinam nec per alvum tantum quantum aquae biberam, reddiderim, ſic ſat bene tamen me habui: nec quicquam d. 10. hujus menſis obſervavi, quod me ſpe denuo concepta vel minimum decollaſſet; eundem et diem

12. expertus, quo dominico a balneo feriabamur; bibebam tamen acidulas, notabamque, quinque fere partes ingeſtarum per urinam, vix unam harum vero per alvum et ſudorem excretas fuiſſe: nil tamen reſtitare, cum nullam plane moleſtiam perceperim, perſuaſus fui: comedi hodie in prandio carnem anſerinam, et panem, cui et ova fuerant incocta, ſed haec difficilius coqui, perſentiebam, quia dolores arthritici, utut leviores, ſuboriebantur; nec licet d. 13. ſicut praeteritis aquam biberim, et ei inſederim, quicquam notatu digni ſe exſerebat; ſic ſat bene Dei gratia me habebam, utut omnem ſecedere aquam, notare non potuerim; menſurae ſcilicet, cujuscunque ſuppoſitae, (ut mentem meam magis explicem,) ex octo partibus duabus fere reſtitantibus: nec d. 14. notatu digni quid obvenit: d. 15. vero, cum ad fontem in ventriculo ſic reſtitaret aqua, ut is citius ac alias repletus videretur, quartam menſurae partem potui conſueto ſubtraxi, nec alium ac alias effectum deprehendi: balneo tamen egreſſus in pede ſiniſtro exanthemata rubra obſervavi, quae ſequenti 16. die ulterius ſe extendebant, qua iterum ſesquimenſuram aquae mineralis ingeſſi, ſic ſat bene, me habens: d. 17. et 18. notatu digni quid continuatus hujus fontis uſus non ſuggerebat; niſi quod ſemper plures puſtulae, non ſolum in pede, ſed et reliquis corporis partibus conſpiciebantur, pruritu quodam moleſtae: d. 19. quae erat dominica, a balneo abſtinui, at aquam in conſueta quantitate bibi; ſacra hinc frequentavi, et poſt meridiem in pagum Altenſtadt ultra horam diſtantem pedes exſpatiatus fui, unde non parvam quidem contraxi laſſitudinem, at per noctem ſic diſſipatam, ut d. 20. Julii et bibere et continuare balneum potuerim, eodem quo prius fructu: et quidem, ſicut mecum conſtitueram, ultimo in gradu ſupremo, quo ſcilicet ſesquimenſuram Ulmenſem bibi, maneque per bihorium, veſperi vero per horam balneo uſus fui: hincque d. 21. quinque fere partes menſurae aquae medicatae ſumſi, et per ſesquihoram mane, veſperi per horam fere balneo inſedi, jamque pauciores in cute conſpiciebantur maculae,

culae, balneumque sic finii, cum d. 22. prius mensuram unam bibissem, et illi per horam insedissem: d. 23. iterum quidem mensuram unam bibi; sed d. 24. Jul. laxans sumsi, quod ad votum sedes movit, sicque cum d. 25. acidulas iterum bibissem, Dei gratia domum reversus fui: ubi hactenus quidem notavi in primis viis sic profuisse acidulas, ut dolores colici per integrum annum non redierint; sed si ventriculus aliquantum solum oneretur, loco horum vel tertio die alvi fluxus levior subsequatur, sic tamen, ut semper ventriculo hunc originem suam debere, satis constet: in artubus quidem nec minimum notare potui, quod vel magis roborati fuissent, vel minimum haberem, quod sperarem, illos et a doloribus immunes futuros, si diaetam, quam hactenus servavi, non continuarem. Interea tamen tum ante me plures summo cum fructu in arthritide his acidulis fuere usi; et mecum Mercator quidam adeo salutariter jam tertio quartove eas adhibuit, ut cum primo in illas deportandus fuisset, abhinc non solum ipsemet illas absque auxilio externo ingrediatur, quin plane a doloribus immunis vivat: et accessit, me adhuc praesente, hospes quidam Weissenhornensis, qui tantos dolores patiebatur, ut et me consuluerit; licetque exhibito a me specif. Ceph. D. M. levamentum quoddam perceperit, non nisi difficillime tamen movere se potuit, et semper duobus robustis viris opus habuit, qui eum et in balneum collocarunt, et ex hoc in lectum iterum transtulerunt: tam sanus vero domum reversus hic fuit, ut et saltare potuisset. Et jam ante plures annos ex locis sat longinquis arthriticos huc deportatos fuisse, per certa monumenta constat: adeoque meum exemplum, cum nunc nec dolores passus fuerim, artuumque minus robur non tam doloribus quam aetati jam ultra sexagesimum annum provectae adscribam, ullum arthriticum ab usu harum aquarum deterreat. Quemadmodum vero olim jam fratrem meum locum hunc transeuntem solum, et vix bis has aquas bibentem, feliciter ab Ictero liberarunt; ita nuperrime ejuscemodi quid cuidam con-

tigisse, qui hunc morbum colicis insuper doloribus stipatum, brevi iisdem devicerit, incolae loci narrarunt; nec ego credo Ictericum ullum, qui sanabilis est, frustra has aquas potaturum: quae et in haemorrhoidum fluxu prosunt, adeo ut hac de causa et ipsi Medici quidam Würtenbergenses hoc malo affectos non tam ad suas quam nostras has Uberkingenses acidulas ablegent; uti quidem Consiliarium quendam offendi, qui sibi in hoc malo eas prodesse, testatus est. Nec magis illarum usum hospes quidam Ulmensis, utut eo, quo opus erat, modo in usum non duxerit, frustraneum expertus est: quin hae laudes ejusdem et ad Illustrem Helvetorum Medicum Pfisterum fuere delatae, qui in malo, cui nomen diarrhoeae haemorrhoidalis imposuerunt, illas adiit, et calefactas quidem in lecto bibit, nec in balneum (quod in hoc malo proficuum multi experti sunt,) adhibuit: de hoc utut per certos nuncios relatum fuerit, dolores ipsi adhuc ibidem moranti acerbissimos supervenisse, quin tamen cetera levamentum attulerint acidulae, quia reditum illum promisisse, itidem retulerunt, non dubito. Pro anchora salutis hypochondriacorum haberi acidulas, quis ignorat? hancque et hae non uni solum et hoc anno praestiterunt. Commendarunt vires illas in senatoria dignitate haud exigua constituti duo Viri; profuere alteri vix ante biennium maniaco: Consuluerant me paulo ante abitum meum duo Cives Ehingenses, alter obstructione hepatis, alter lienis et manibus palpanda laborantes, hisce frustra jam aliis remediis in usum ductis acidulas has commendavi, et adire fontem nequeuntibus, ipsemet per meos vasis idoneis exceptas et sigillo munitas misi; hisque tantum profuere, ut ambo illarum usum multum extulerint: quo ipso simul constat, viribus sat integris et ad peregrina loca has acidulas deportari; uti quidem hic Ulmae quoque multi cum insigni suo fructu experiuntur, inter quos non unum solum novi, qui vel per totum annum eas bibunt. Cum ante biennium calculo renum laborans frater meus dilectus has aquas bibisset, calculo moto, hincque acerbos dolores excitante per-

motus

motus fuit, ut eo magis huc Ulmam properarit, utut ego consultius duxissem, ut acidulas continuasset, inprimisque etiam in balneum has adhibuisset; hoc enim hic Ulmae vix instituto, calculoque inde excreto, illa qua excrevit, hora exspatiari potuit. Usus fuit his aquis quidam calculo renum obnoxius, de quo idem hoc metui, primo scilicet dolores revocatum iri: at non solum nullos hoc tempore sensit; sed et trimestri jam exacto non solum ab his, sed et aliis quibusdam malis immunis existit, maneretque, si diaetam servaret: alius vero, qui adhuc majorem metum calculi vesicae mihi jam diu injecit, cuique hinc itidem minus profuturas acidulas, suspicatus fui, eas tamen non solum absque ulla noxa, sed et cum fructu bibit, dum cetera hypochondriacus existit, et per haemorrhoidalia vasa subinde multum sanguinis perdit. Unus alterve in ulceribus antiquis habuit, quod laudes aquarum harum depraedicarit. Aurium tinnitu diu quidam divexatus, juxta me balneo insidens, quod hic plane cessarit, testabatur. Sique ex aliis repetere vellem, quid olim jam praestiterint, plura non deessent, sed actum non agam. Juvat vero, unam alteramve quaestionem, dum hic versabar, ad me delatas cum brevibus ad eas datis responsis annectere: Sic scilicet unus alterve mala sua primo aucta potius quam imminuta notans, interrogarunt, an acidulae nihilominus sint continuandae? et ego omnino easdem continuandas esse, judicavi; cum sic causam morbi aggrediantur, quam et debellare possint; nec ulli minus feliciter cessisse, observavi: cum catarrhus Matronam quandam multum divexaret, nec huic, ut a potu acidularum cessaret, suasi, et sane cum fructu eas continuavit: quin cum alius quidam propter Catarrhum parcius bibisset hunc, cum postmodum ex meo suasu dosin potius auxisset, poenituit, quod non citius sic sibi consuluerit. Mensibus fluentibus num pergere in potu liceat? non una solum ex me quaesivit, quam quaestionem, sicut qua alia medicamenta sic interrogatus decidi, si scilicet auctior expetatur fluxus, ut omnino continuent menstruatae: sin nimius videa-

tur,

tur, ut vel per biduum cessent, et se quieti dent. Motum senator quidam senex per aliquot jam annos tam necessarium sibi invenit, ut nisi huic ad sudorem usque vacare possit, semper minus bene se habeat: et sane ego quoque, si motu sudatiunculam promovere potui, quod sole praecipue favente haud ita difficulter successit, longe melius me habui: utut motum nimium et ad lassitudinem molestam usque non approbem; nec illos, quibus aliis de causis corpus movere non est concessum, scopum suum propterea non obtenturos, asseram, quod vel dudum jam alibi historiis probavi; nisi vero aliis modis tum et insensibilem transpirationem promoverint, minus sibi consulent. Legisti de meipso, non semper per vias consuetas tantum aquae potae secessisse, quantum fuerit ingestum, nec tamen minus profuisse; quod idem et alii notarunt: quod enim modo innui, per insensibilem etiam transpirationem multum excernitur, quod Sanctorii inprimis assertis experientiae superstructis accedens minime negabit: modoque minus gravent, aut et inflent inferiorem ventrem, aquae hae potae tuto continuari poterunt. Num potu et balneo si muluti liceat? dudum jam interrogatum fuit, nec me latet, quosdam hoc minus recommendare; utplurimum tamen magis prodesse, quam nocere, non solum in me, sed et in aliis notavi; modo scilicet in tempore bibantur, ut hora minimum post-potum partim motui, partim quieti detur; sic enim tam proficuam insensibilem transpirationem itidem promoveri, nemo dubitabit; non vero tam de in plures horas protracto, quam post bihorium ad summum finito balneo me sic sentire, ex mea historia patet. Cum vix sic institui possit prandium, ut ad vesperam usque omnis cibus coquatur, si sub hanc quis plus aquae, ac quidem sitis postulat, ingerat, inter multos vix unus de fructu inde reportato sibi gratulabitur. Ne nimium calidae insideant aquae, qui in balneum adhibent acidulas, semper moneo; quamque parum hoc prosit, Mercatoris cujusdam uxor damno suo experta est; nimium enim calefactum ingressa balneum febrim contraxit,

traxit, Ephemeram vero, et Tincturae Bezoarticae facillime cedentem, tam molestam tamen, ut in posterum non nisi temperatis se usuram balneis sponte secum constituerit; nec frustra alii eandem sequentur. Sufficiant vero haec de his acidulis, et meritas earum laudes sat decantantia; et non pauca cum circa harum tum aliarum talium aquarum usum notatu digna suggerentia: quae quilibet in suum usum adhibere poterit.

OBSERVATIO LVI.

Dn. D. Viti Riedlini.

Paracentesi non juvante apertum Cadaver.

Cum Uberkingae morarer, non ita diu ante abitum meum incola quidam loci me rogavit, ut suam accederem uxorem, jam diu tumore abdominis detentam tanto, ut crassities ejusdem totius fere corporis longitudinem aequet; et quae per integrum jam septennium et quod excurrat, abdomen suum tantum incrementum paulatim sumsisse notarit: primo quidem in sinistro latere, sic tamen ut hoc tumido licet existente, nihilominus in principio conceperit, et feliciter quoque pepererit: post hunc partum vero non solum tumorem in sinistro latere magis fuisse auctum, verum et in dextrum usque latus se extendisse. Cum eam accessissem, sedentem in lecto, satque alacrem adhuc et robustam inveni, et, cum filo abdominis circumferentiam metirer, parum admodum deerat, quin tum duas cum dimidia ulnas nostrates aequasset: de uteri vel potius ovarii hujus hydrope nullus fere dubitans, cum praecipue nec minimo quidem signo praeter tumorem communis hydrops se proderet; et tot jam medicamentis frustra omnino in subsidium vocatis, in sola paracentesi opem quandam restitare, pronunciavi; nec tamen nisi maxime anceps remedium esse, subjunxi. Opis autem avidissima aegrota non solum haec at-

tentis auribus percepit, sed paulo post per maritum summopere me rogavit, ut operationem hanc per Geislingensium Chirurgum Hirschlenium instituerem: quo instrumento illo, quod Scultetus describit, maximeque idoneum huic operationi perficiendae existit, destituto, hoc Ulma ut Uberkingam missum fuerit, per litteras effeci: Et eo ipso die, quo postmodum abii, qui S. Jacobi festus erat, finita S. Concione, adstante etiam Physico Geislingense, Excellentiss. D. D. Vito Eberhardo Rothio, ex beata sorore Nepote meo, et quibusdam acidulas bibentibus praesentibus, auxilio Divino prius invocato, haec operatio instituebatur. Quemadmodum autem statim difficilem hanc reddebat, quoniam extra lectum sedere non poterat aegrota, et sic in lecto instituenda erat; ita umbilicus, tumore ad infimum abdominis spatium detrusus, hinc difficulter inveniebatur, et instrumentum non tam infra quam juxta hunc fere intrudendum erat: et fortiter quidem hoc Chirurgus perficiebat; non minus tamen fortiter aegrota sustinebat, adeo ut nec faciem quidem mutarit: Vix autem extracta acu cannulae inclusa cum impetu serum fuscum prorumpebat, et absque ulla difficultate sesquimensura, quin aliquanto plus evacuabatur, hincque cannula iterum claudebatur, ne scilicet, jubentibus sic quibusdam genuinis medicis, nimium aquae una vice subtraheretur: nec male post haec aegrota se habebat, quin potius dolorum quoddam levamentum percipiebat; in sinistro autem latere abdomen sic apertum fuerat: at quemadmodum maritus, inspecto demum subtracto sero, referebat, simile plane serum in magna copia illam ore rejecisse, ita hoc omnem fere spem felicis eventus mihi eximebat; qua adhuc magis cadebam, cum vix domum reverso cognatus meus D. D. Rothius per litteras referret, utut secundo aliquid adhuc seri profluxerit, postmodum tamen illud ulterius non successisse, nec cathetere per cannulam immisso, nec aliis modis, quos tentarit, vel minimum elici potuisse; semper ad duriusculum corpus allidentibus instrumentis; cum praecipue et quaedam signa recenseret imminentis jam sphaceli:

licet

licet enim, si hic permitteret, ut et in dextro latere tentaretur abdominis apertio, suaserim, mors tamen imminens id minime concedebat.

Commode vero contingebat, ut hac succedente, acidulas etiam accesserit Excell. Collega meus D. D. Usenbenzius, qui laudanda curiositate in interiora hujus mulieris indagandi excitatus, ab illustri Districtus Praefecto licentiam hujus rei obtinuit; qui mensuram ambitus abdominis tribus ulnis dimensus est; longitudine septem ulnae quadrantibus constante; uti quidem cum subsequentibus benivole mihi communicavit: Vesiculae exterius conspicuae sat fidae sphaceli testes erant: et ex dextro latere quadraginta fere adhuc mensurae seri viscidi corruptique evacuabantur; Omenti fere consumti reliquiae sero quasi innatabant: Intestina non ita statim oculis patebant, sed membranae inclusa erant, qua discissa sphacelum minitantia conspiciebantur: juxta vulnus per paracentesin inflictum excrescentia insignis inveniebatur, quae molam latam sive placentam uterinam repraesentabat; per inquisitionem vero ulteriorem constabat, esse hanc sinistri lateris ovarium, quod et vesicae plures in eo conspicuae, nucem juglandem magnitudine aequantes, (utrum pro ovis, an vero hydaditibus sint habendae, dubitat Exc. Dn. Collega,) membranis fere musculosis instructae, materiam viscidam, tenacem et glutinosam continentes, (hincque mihi omnino pro ovulis habendae) prodebant; Libras vero duas civiles haec massa pondere excedebat; cum alterius lateris testiculus sanus vix duas drachmas pependerit. Ren lateris, ad quem haec massa posita erat, nec situ nec magnitudine novi quid suggerebat, pure tamen foetido repletas suas cavitates ostendebat; hoc vero pus ad vesicam non fuisse delatum, haec eo vacua indicabat. Uterus plane scirrhosus magnitudinem consuetam parum excesserat; vacuum tamen omnino se sistebat. Ventriculus, hepar, lien, vesicula fellea et ren dexter omni labe immunia se monstrabant. Lobus Pulmonum sinister pleurae sic annatus erat, ut non nisi dilaceratus separari

 potue-

potuerit, dexter contra plane naturalis existebat: Cor tandem flaccidum et sanguine vacuum, quantum per tam diuturnum morbum fuerit passum, declarabat. Hactenus Usenbenzius. Ceterum docet haec Observatio, Hydropem, quem Uterinum nominant, plerunque in testiculis et originem et sedem suam invenire, unde et sacci illi saepe tam magni, tam insignem aquae copiam continentes, et intestina contegentes, simul tamen et munientes, me quidem judice, commodissime derivantur; quemadmodum vero in parte affecta paracentesin hic institutam fuisse per modo narrata constat, ita non tam in hac quam dextra maximam partem seri extravasati delituisse eadem indicant.

OBSERVATIO LVII.

Dn. D. Viti Riedlini.

Aquae Zaisenhusanae non quibusvis salutares.

CUm ante quatuor et quod excurrit annos, fato plerisque talibus fontibus soteriis communi, et is, qui juxta pagum Ducatus Würtembergici Zaisenhausen inventus fuerat, brevi temporis spatio tam insignem fuisset nactus famam, ut insignis aegrotorum numerus eundem adierit, tum quidem et ego a diversis illius ergo consulebar, quin per litteras Vienna huc scriptas propterea interrogabar. Et tum quidem primo schedula communicabatur, in qua plures notati fuerant, qui morbos alias fere insanabiles eodem mediante devicerant: Eo ipso vero semper magis curiosus fiebam certi quid de hoc ipso fonte experiendi; tandemque aquae hujus mensura fere in vase bene munito ab Illustri quodam Patrono communicabatur, ubi tum colore, tum odore, tum sapore, cum fonte, qui jam ante integrum seculum, quin diutius, mirabilis nomen obtinuit, quemque ipsemet bis in usum duxi, Bollensis nunc nomine noto, convenire deprehendi, licet color quodammodo obscurior mihi fuerit visus: dimidiam itaque mensuram et aliquanto plus cum

igne

igne consumsissem, quindecim grana pulveris albi restitere, in quo plusculae reliquas albedine vincebant, rotundae quaedam, quaedam oblongae, saporem vel nullum, vel sane vix notatu dignum linguae imprimentes, igni injectae nec odorem nec fragorem edentes; per microscopium margam aequantes, ab aliis tragacantho comparatae: Acetum confusum liquorem statim turbabat, et hinc inde fibrillae quaedam conspiciebantur, nec priorem recuperabat claritatem: Spiritus Vitrioli nec minimum quidem mutabat liquorem, fundum petens, sed absque sedimento; oleum ♀r. per del. etiam turbabat, sed absque sedimento; utut per aliquot dies pristinam claritatem itidem non acquisiverit aqua: Sir. Violarum suum retinebat colorem, nec alio modo mutabatur, quam quod dilutior fiebat: quae licet cum illis, quae sedulo indagavit, Excellentiss. Physicus et aquarum Inspector Dn. D. Joh. Matth. Brigelius, non omnino conveniant, aut paucitati tamen aquae, quae et plura experimenta non permisit, aut illi tam longe portatae adscribendum erit; aut et ulteriori indagationi ansam praebebunt. In tractatu sane, quem edidit, casus notatu dignissimi describuntur, quos in dubium vocare, parum honestum merito judicaretur: at in votis habere, ut et antecedentia et consequentia in quibusdam casibus adjecta; ut et casus quorundam, quibus minus profuere hae aquae, subjuncti fuissent, quodque ideo haec, et quae sequuntur, hic addere sustineo, diligentissimus Auctor non male vertet, spero. Quemadmodum autem ex illis, qui me prius consuluerunt, Melancholicus quidam ad incitas fere redactus, has aquas sic cum fructu se in usum duxisse credit; ut tamen illis, quae et antea juxta plurium celeberrimorum medicorum consilia, et postea quoque adhibuit, itidem aliquid tribuat: ita cum filius meus p. m. militem cum inter Badenses agens, ab officialibus quasi adactus, me vix praescio, illas adiisset, phthisico in summo fere gradu eas laudatus Dn. Brigelius optime dissuasit, sine dubio enim inter bibendum fatis cessisset, uti non ita diu post ad me rediens cessit: Uber-

kingae ſubſiſtens per Dn. Paſtorem loci, certior fui factus, in viſus debilitate, cujus mali ergo praeſertim commendantur, quendam loci incolam jam bis fruſtra easdem acceſſiſſe: et Juris Conſultus quidam, inſignis hypochondriacus, aurium praeſertim tinnitu diu jam divexatus, qui inprimis non ita exiguam in his aquis ſpem poſuit, utut illas tam interne quam externe ſedulo adhibuerit, tantum tamen abeſt, ut vel minimum levamentum inde perceperit, ut potius non ſemel poſtmodum doluerit, quod acidulas Egranas, quae alias non parum profuere, loco Zaiſenhuſanarum aquarum non biberit: utut varios, quos hae juvere, viderit; inprimisque paupertinae conditionis hominibus multum commodi attuliſſe obſervarit: praecipue autem ut haec ſcripſerim, Philoſophiae quidam ſtudioſus octodecim annorum me permovit, qui a teneris, illis malis, quae ſpinae ventoſae tribuuntur, divexatus vel triennis, ſi recte memini, ulcus in fronte aluit, quod non niſi exemto oſſiculo coaluit; nec artus poſtmodum ab ulceribus talibus mox pus et ſerum fundentibus, mox iterum exſiccatis immunis extitere; donec tandem inſtar ſerpiginis humidae malum dextram malam ſic occupavit, ut non ſolum hanc mirum quantum deformarit, ſed et corroſerit, et ſero ſubinde copioſo extillante moleſtum exſtiterit, et ad naſum usque collumque prorepſerit. Varia itaque tum interna tum externa medicamenta adhibebantur, ſed omnia omnino fruſtra; tandemque ſpem quidam ipſi faciebant, hunc fontem omne hoc malum ſine dubio ſublaturum; de quo ego quidem dubitabam; at nihilominus eundem adiit, et pro ſua facultate non parum pecuniae inſumſit; licetque per octo fere hebdomadas tam interne quam externe aquam ſedulo adhibuerit, tantum tamen abeſt, ut inde vel minimum fructum reportarit, ut potius haec ſerpigo et plus ſeri fuderit, et latius ſe extenderit: licetque poſtmodum ſalivationi mercuriali aliquandiu ceſſerit, minus tamen ſervata diaeta, et adhibitis neſcio quibus unguentis reproducta fuit. Hoc ipſo etiam tempore textor quidam ruſticus curae meae creditus eſt, qui primo quidem in faciei

cici ulceribus jam diu instantibus, quae fortiori ab equo dudum factae percussioni adscribit, has aquas feliciter adhibuit; at brevi repululascentibus malis frustra omnino easdem denuo opposuit. Absit vero, ut hisce observationibus laudes tam salubrium aquarum vel minimum imminuere tentem: communico haec unice, ut pateat, tam universales easdem, uti quidem non pauci illis tribuunt, vires non possidere; ut, dum in casus, ubi profuerunt, ulterius inquiritur, et ii, ubi nihil iisdem proficiebatur, juxta illos positi, examinantur, magis innotescat, quibus tuto commendari, aut dissuaderi possint: plurimum enim refert, nosse, quibus tales aquae soteriae magis minusve sint profuturae; longeque diutius et hae laudibus suis respondebunt, si non promiscue quibusvis, sed illis solum, quibus per varias observationes et rationes profuturas constat, commendentur.

(Ulma Augustam Vind. d. 30. Junii A. 1717. missae.)

OBSERVATIO LVIII.

Dn. D. Johannis Andreae Usenbenzii.

Mors momentanea ex vulnere.

TEmulentiam plurimorum malorum matrem esse foecundissimam, sapientissimus quondam Regum Salomo effato suo divinitus inspirato comprobavit, Prov. 23. v. 29. 30. *Cui vae? cui rixae? cui fovae? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino, et student calicibus epotandis.* Ejusmodi tristissimam ex temulentia historiam hic Ulmae experti sumus d. 1. Sept. An. 1716. Duo quippe praefecti militares (quorum nomina lubens reticeo) temulenti, strictis confestim gladiis in semet insurgunt, et alter alterum nemine ferme advertente confodit, tanto vulnere, ut statim corrueret, et infelicem animam in instanti efflaret. Ex Consulari mandato ocyssime vocatus ego, una cum Chirurgis Georg

Riedlen,

Riedlen, et David Conrad Heking, hora secunda matutina, ut cadaveris vulnus rimaremur. Accedentes conspicimus vulnus in dextro humeri latere anteriore, inter musculum deltoideum et perforatum inflictum; stylo partim, partim sectione ulterius inquirentes, vidimus ejusdem progressum sub musculo pectorali usque ad interstitium secundae et tertiae costae, quod itidem perforatum, pulmonis locum saucium ostendebat. Aperto igitur thorace, insignem sanguinis grumosi copiam offendimus, unde de majoris vasis sanguiferi laesione nullum restabat dubium, id quod pergendo reperimus: Perfossus quippe erat dexter pulmonum lobus, et in parte postica vena arteriosa plane dissecta, ramusque asperae arteriae primae divaricationis hunc lobum ingrediens magnum ex laesione hiatum acceperat, unde etiam per hanc viam statim post acceptum ictum sanguis magno cum impetu ex ore et naribus prorumpebat. His observatis, lethalitatem hujus vulneris absolutam, et mortem necessario momentaneam decernere nullus dubitavi.

OBSERVATIO LIX.

Dn. D. Johannis Andreae Usenbenzii.

Foetus monstrosus Cerebro carens.

TAntam certe in omnibus Observatorum documentis pariter, et ipsis E. N. C. Collectionibus reperimus monstrorum copiam, varietatem et raritatem, ut anceps haeserim, utrum fas sit, et hujus historiam communicare; Cum vero videamus, nec naturam formatricem, potius dixerim deformantem, ab ejusmodi anomaliis desistere, hinc ea, quae circa hunc foetum observavi, silentii involucro obvelare nolui. Enitebatur quippe in Nosocomio Ulmensi uxor militis cujusdam praesidiarii Anna Friessin 1715. d. 31. Mart. debito partus tempore puellam, quoad truncum et artus optime conformatam, quoad caput vero et collum insigniter monstrosam, vivam quidem, sed

pauculas poſt partum horas demortuam. Curioſius hunc foetum luſtrans obſervavi, in poſteriori capitis parte cranium nulla contectum eſſe cute, ſed loco illius ſuperſtratam ſubſtantiam carneo fungoſam rubicundam, lacerationem ibi factam oſtendentem, quae ſine dubio a ſecundinis ibidem ante partum cohaerentibus ortum ducebat. Conſpiciebatur luculenter in hac maſſa motus quidam pulſatorius, uti in ſic dicta fontanella obſervare licet. Cranium ipſum adeo erat depreſſum, ut plane deficere videretur, hinc et nulla frons apparebat, oculi vero prominentes et valde elati, inſtar ranarum turgentium conſpiciebantur. In labii ſuperioris dextra parte ſeſe ſiſtebat fiſſura leporina inſignis, quae totam ſuperiorem maxillam dividebat usque in meatum narium, unde etiam os valde hiabat, et deformem faciem praeſentabat. Separatis jam cranii integumentis, illud totum fere ſolidum reperiebam, eodemque ob duritiem aegerrime aperto parvam admodum cavitatem, nucem juglandem ne vix quidem admittentem obſervavi, in qua vero ne ullum quidem cerebri veſtigium comparebat. In colli brevioris juſto inveſtigatione nullam deprehendi vertebrarum diſtinctionem, ſed breve ſaltem et continuum ſolidum oſſeum magma. Inquiſitione facta in principium nervorum medullaeque ſpinalis, haec ipſa quidem in maſſa illa externa occipitali carnoſa initium habere videbatur, nervorum autem emiſſiones ad organa ſenſoria, quamvis acutiſſime attendens, nullas plane perveſtigare licuit. De cetero cum reliquum corpus naturali ſimillimum conformatum fuerit, hinc et viſcera in eodem contenta taliter conſtituta deprehenſa fuere.

OBSERVATIO LX.

Dn. D. Johannis Andreae Usenbenzii.

Historia quaedam notabilis foeminae ex delirio melancholico in propria viscera saevientis.

QUam tragicos quandoque Melancholia delira producat effectus, hinc inde ex Observatorum libris non solum, sed et ipsis Eph. Nat. Cur. praeprimis Dec. 1. A. 8. Obs. 128. et ejusdem Dec. An. 10. Obs. 10. abunde liquet; quibus et sequentem, ob facti raritatem, variaque notatu digna adjicere, forsan non adeo erit inconcinnum. Casus autem est talis: An. 1715. d. 24. Oct. ante horam matutinam tertiam ocyssime vocatus in Nosocomium Ulmense publicum, una cum Chirurgo David Heking ad foeminam quandam adhuc coelibem 50. annorum, nomine Anna Maria Mürdlin / quae per longum satis tempus, a duodecimo quippe aetatis anno per intervalla rariora quidem tentabatur delirio quodam melancholico. Haec in ejusmodi, ut ita loquar, paroxysmo cultello quodam marsupiali viliori, mucronato quidem, sed nulla fere acie praedito, insuperque aerugine obducto (mit einem kleinen liederlichen und rostigen Taschenmesser) abdomen confodit in dextro ejusdem latere infra umbilicum tanto vulnere, ut statim ad 4. ulnarum longitudinem intestina prolaberentur. Nos celerrime quasi advolantes, vulnus et intestina scrutantes, deprehendimus vulnus factum esse in modo dicto loco ad digiti fere longitudinem non solum, sed intestina prolapsa ter esse sauciata; conspiciebatur quippe primo foramen simplex, deinde duplex, pertusio nempe intestini totalis, et denique paulo superius plenaria ejusdem discissio; mesenterium insuper ejusdemque vasa sanguiflua insigniter erant sauciata et lacerata, unde immanis haemorrhagia sequebatur. In hoc miserrimo et plane desperato aegrae statu, praemisso prognostico, tamen egimus, quod potuimus; con-

suta sunt intestina tam enormiter vulnerata, lacte et vino tepido fota, in abdomen reposita, vulnusque externum optime deligatum. Inter hos labores non sine violentia inevitabili transactos, ingentes ejulatus, clamores et stertores ob dolores exquisitos fiebant, finitis autem illis, quiete satis, quantum ejusmodi rerum facies permittit, sese gessit, nulla plane accedente lipothymia, redintegratis potius in totum functionibus rationalibus, ita ut facinus αὐτοχειρίας animitus agnosceret, moesta vere poeniteret, plenaque fiducia εὐχαριστίαν expeteret. Quem poenitentiae et confessionis actum praesentibus Dominis Christoph. **Rinck** Pastore, et Joh. Frid. **Herttenstein** Diacono et Prof. Publ. ad horam continuavit. Verita autem, ne propter vomitus jamjam praesentes Panis et Vinum Sacrae Coenae iterum evomerentur, prudenter aquam simplicem prius tentaminis loco expetiit, hac intentionis spe, quod si haec intra corpus permaneret, etiam illa permansura sint; quod et factum, retinuit quippe aquam, et post horam deinceps sacramentum summa cum devotione accepit. Per totam illam diem de doloribus quidem intensis conquesta fuit, patienti autem animo illos toleravit, integra semper praesente ratione; insequente etiam nocte quamvis parum, ob continuos dolores, placide tamen dormivit. Cum sequente die 25. mane eandem visitaremus, de doloribus intensissimis continuo affligentibus, et instar ignis urentibus conquerebatur, inspecto et religato vulnere, turundaque exemta, pus bonae notae profluebat, nullus aderat foetor, nullaque abdominis intumescentia, hinc novis applicatis emplastris vulnus iterum deligabatur. Vesperi eandem adiens, easdem audiebam querelas, vires autem jam valde declinabant, vox erat rauca et debilis, pulsus durus, inaequalis, et quandoque tremulus, ut hinc fere concluderem, mox finem miseriae affuturum. Ast die 26. mane eandem visitans, de nocte quidem inquieta et doloribus lancinantibus conquerebatur, vires tamen magis firmae videbantur, loquela erat facilior, sitis tamen intensa, Inspecto vulnere, pus iterum emanabat satis laudabile,

dabile, nullo putredinis foetore inquinatum; comedit parum de jusculo vini calefacti; transegit quoque hanc diem in aequali statu.

Die 27. mane illam iterum accedens percepi, eam praeterita nocte per bihorium placide dormivisse; post mediam noctem expetebat pyrum majus, eine Pfundbirn/ quod etiam totum confricatum comedit; videns quoque quendam comedentem raphanum nigrum, frustum quoddam petiit, et accipiens, frustum ad digiti longitudinem manducavit, nec non pomum integrum cum dimidio. De cetero idem rei erat status. Religato vulnere, pus iterum aderat, sed cum foetore notabili. Pulsus erat valde debilis. Hac ipsa die ab hora 11. usque ad 12. quater per alvum dejecit foetidissima, post quas dejectiones inferiores corporis partes frigefieri incipiebant; post horam 4. vespertinam lipothymiae iteratae accedebant, et pallor faciei, mortis instantis prodromi, quae etiam, me praesente, placidissime subsecuta est, sine ullis motibus convulsivis paulum ante octavam vesperae horam, ut ita post vulnerationem hanc insignem superius annotatam supervixerit 89. horas, quod certe notatu dignissimum judicavimus; nec non id, quod antea jam monui, quod nimirum statim post intestinorum repositionem vulnerisque deligationem mens alias valde perturbata in sanissimum statum redierit, in eoque ad ultimum usque vitae halitum perstiterit. Per totum quoque decubitus decursum nil nisi aquam frigidam desideravit, eaque, uti ajebat, insigniter recreabatur.

Die insequente 28. cadaver ejusdem mane sectioni subjectum, aperto abdomine, intestinum ileum vulneratum, nec non mesenterium laceratum conspectui statim sese sistebant, omniaque intestina in excrementis putridis, multa bile tinctis, sero et sanguine permixtis fluctuabant, praesentemque gangraenam ostendebant. Curiositatis gratia in lienem quoque inquirebam, quem offendi naturali quantitate multo minorem, coloris qualitate exterius nigerrimum, interius subfuscum, nullis tamen duri-

tiebus

tiebus vel scirrhescentiis inquinatum. Hepar et renes satis rite erant constituta. Plura scrutari necesse non judicabam, cum haec sectio confirmationis saltem gratia laesionum institueretur.

(*Vlma Augustam Vind. per Nob. D. D. Vit. Riedlinum, d. 30. Junii An. 1717. missae.*)

OBSERVATIO LXI.

Dn. Lic. Rosini Lentilii.

Deglutitionis impeditae notabilis Historia.

MEnse Augusto anni 1715. cum Serenissimo Principe Ducatus Würtenbergici haereditario *Bruxellis* aliquandiu haerens, ejusdem mensis octavo *Lovanium*, celeberrimam Belgii Hispanici Universitatem, in qua cum olim eruditissimi Medici floruere, tum ante hos paucos annos vitam finivit industrius Anatomicus *VERHETENIUS*, visitavi. Professores Medicos tunc ibam salutatum, senes venerandos Dnn. *PIETERS* et *SOMMERS*, quorum ultimus mulieris cujusdam mihi historiam recensebat, quae, ut omnia, tam esculenta, quam potulenta, promtissime deglutire sciret, *Hostiam tamen consecratam nullo modo posset*, quin, adhibita magna vi faucibus ingestam vomitu rejicere cogeretur. Durare malum ajebat jam diu, quaesitaque et applicata varia sine fructu remedia; nec esse mulierem aliis morbis obnoxiam, non hystericam, non spasmis affligi solitam, nil insoliti circa mensium negotium unquam accidisse, eam appetere, hilarem esse &c. Dicebat, se hodie legisse in *ETTMULLERI praxi* Caput de *Deglutitione laesa*, nec ibi, quod e re sua esset, reperisse, nec ullam ex adductis ibi caussis huic Individuo applicari posse, quosdam de fascino suspicari, mulierem hoc nomine se pro infelicissima reputare, contristari, animo angi, metumque esse, ne denique malum in melancholiam veram terminetur. Interrogavit Vir optimus, quid de hoc malo sentirem? quaesivi ex ipso: an nullam eius

originem vel caussam occasionalem sciret, qua forsan impellente id primitus observatum fuisset? Nullam respondit. Igitur in hunc modum disserere coepi: Quandoquidem istius mulieris gula omnia reliqua, deglutitioni tamen apta, non respueret, excepta sola Hostia, non mihi quaerendam videri caussam vel in organi quodam aut musculorum oesophagi vitio, vel in aliqua peregrina humorum, adde, si vis, spirituum, qualitate, vel alia quavis affectione physica. *Verisimile potius esse, quod ista tragoedia ludatur a caussa morali*; idque praecipue, si magicam abesse velimus. Majorem esse pathematum animi vim ad impediendas quasdam actiones materiales, utcumque salvis omnibus organis, quam sibi quis facile persuadere posset. Quid? si haec mulier ad Corpus Dominicum aliquando accesserit, reluctante ob peccata quaedam commissa, nec tamen confessa, conscientia, adeoque tremula et perculsa, sic, ut sibimet ipsi visa fuerit indigna, quae pignore isto potiretur, atque sic eo revera potiri non valuisset? Quid? si tunc, cum eam acciperet, ipsi contigerit, quo Germani vocamus, **verkirnen** / nec satis emphatica voce latina reddere callemus? Mysterium hoc adeo sacrosanctum habetur, ut sine sacro horrore vix capiant etiam illi, qui sibi nullius mali damnabilis sunt conscii: sufficit autem vel semel tale quid evenisse. Talismodi enim ideae tam alte animo infixae haerent, ut alio tempore idem tentantes eodem modo afficiantur, sic, ut per tres vel quaternos actus res ea omnino in consuetudinem (rem naturae adeo familiarem) abeat, ut scilicet terrore ac metu affecti toties quoties accedant, nec quantacumque vi sibimet illata propositum exsequi valeant. Non haec a me gratis dici, plures observationes parallelae circa res, quae tanti momenti nequaquam sunt, abunde comprobaverint. Chirurgum quendam novi, qui Virum primarium, sibique praepositum, novacula sua, ni fallor, inter radendum aliquando leviter vulneravit. Ab eo sane tempore, cum et me et alios omnes levi manu raserit, nec caeteroqui sit pusillanimis, istum virum adeo non amplius radere potest, ut manu vix admota

mota totus contremiscat, ac ab opere cessare cogatur. Noto notius est, inter caussas impotentiae virilis non esse postremam pusillanimitatem, ut, qui non alacri animo rem aggreditur, se turpiter dare consueverit. Nam et mihi noti sunt, qui apud scorta plus quam viri, uxoribus conjugale debitum solvere nullo modo potuerunt, quos tamen caetera non odio habuerunt. Suasor itaque fui optimo seni, ut, postpositis omnibus e pharmacopolio petitis remediis, cura sola moralis adhiberetur, inde fortassis adhuc spem nonnullam superesse, ut, pusillanimitate omni procul relegata, mulieri animus addatur: sic enim haut raro et maritos ad sua munia redisse &c. Non omnem mihi assensum derogavit Vir optimus, et forsan eventus, quid inde futurum sit, aliquando docebit. Nescio, an unquam deglutienda tradita fuerit huic mulieri hostia etiam non consecrata, et quo cum successu? quamvis, si id factum esset, non dubito *Dn. SOMMERS* ejusmodi circumstantiam valde memorabilem mihi relaturum fuisse. *Quod si non consecratam inscia deglutire valeret, mali caussam altius omnino petendam esse liqueret.*

SCHOLIUM.

IN sententiam nostram non male quadrat *Observ. LXXIX. Ann. I. Dec. III. Ephemer. nostr.* ubi B. *ALECTOR* noster mentionem injicit cujusdam, qui ab hausto tabaci fumo deglutitionem ita sensit impediri, ut non nisi magno conatu tertiumque repetito molimine cibum aeque ac potum deturbaret, negotiumque difficilius adeo processisse, *si sibimet ipsi dictum affectum cum timore altius imaginaretur, et de deglutiendi facultate sollicitus esset*, sunt verba *GOCKELII.*

Inter scribendum occurrit, an non Hostia liquore macerata facilius deglutiri potuisset? Sed, cur alia solida potuit? Eadem difficultas premit.

De *maxima vi Consuetudinis in actiones humanas*, uti jam suo tempore *GALENUS*, ita complures alii ejus in arte posterorum subinde multa notatu digna tradiderunt, omnium autem

opti-

optime declaravit *Illustris Medicinae Instaurator*, *STAHLIUS noster*, quem postea secuti sunt alii, quos inter *STAHLIUS Argentoratensis*, inclytus Dn. *NENTERUS.* Natura certe, uti rebus v. gr. cibis insolitis, quinimo sibi adversis, pedetentim assuescit, quo de videatur *BAYLE Probl. Phys. et Med.* 92. Ita non minus iisdem antea gratis et suavibus, ingratiis aliquando obtrusis rursum adeo desuescit, ut oblatos postea non amplius assumere vel deglutire queat. Plura mihi hujusmodi exempla sunt nota, ac in praxi numerosa non infrequenter occurrunt. Inveni v. gr. qui offarum e vino cum saccharo, ovis, croco &c. coctarum (Weinsuppen) amantissimi, ubi semel ingrata medicamenta eidem offae, ceu vehiculo, permixta deglutire cogerentur, illas posthac ne quidem olfacere, multo minus assumere valuerunt. Hinc est, quod aegroti quidam detrectant uti medicamentis cum jure carnium, ne postea hujus aversatione puniantur, (man mögte ihnen die Suppen damit verleiten.) Olim in *Curlandia* comedendus mihi offerebatur piscis ibi locorum vulgatissimus, quem *WILLUGHBEJUS Hist. Pisc. L. IV. cap. V. p. m.* 249. nominat *Carassium*, alii *saperdam* Germani Karauschen/ qualem vel sexcenties alias cum voluptate comederam. Hic vero, pro indole Polonorum, tanta croci copia conditus erat, ut sapor mihi valde molestus esset. Nihilominus, ne hospes parum commodus viderer, ejus portionem non infimam summa cum aversatione comedi, statim postea febri tertiana intermittente diuturna correptus. Ab isto tempore piscium istorum tantum me fastidium cepit, ut vel ad eorum commemorationem horrerem. Medicamentorum eadem est ratio, ad quorum certas formulas, qui minis aliave vi adhibita coguntur, eas protinus aversari discunt. Curiosa porro de Consuetudine ejusque vi vide ap. *PECHLIN. lib. III. obs.* 37. Itemque *BRUNONIS Disp. elegant. de Consuetudine* habitam *Altdorfij* An. 1677. Fluit inde cautela practica, *neminem aegrum vel ad alimenta vel medicamenta, quae valde aversatur, violenter adigendum esse.*

OBSERVATIO LXII.

Dn. Lic. Roſini Lentilii.

Foramen ovale in milite quodam ſuſpenſo adhuc apertum.

TAmetſi nil inauditi proferam, profero tamen, quod raro ſatis obſervatur. Tunc etiam, quum eſſem *Lovanii*, ſuſpenſi militis corpus anatomico cultro parebat. Monſtratum mihi fuit Cor diſſectum, cujus adhuc ita patebat *ovale foramen*, quaſi nunquam poſt miſeri nativitatem clauſum fuiſſet, vel claudi potius debuiſſet. Referente Dn. *REGA*, proſectore, anatomesque Profeſſore extraordinario, viro perhumano et erudito, cujus amicitiam colo; militis illius tota pulmonum compages nusquam libera erat, ſed circumquaque non tantum lateribus, ſed et ſpinae dorſi, ſterno, faucium iſthmo ac diaphragmati adeo firmiter adglutinata, ut ſine ſubſtantiae laeſione nusquam avelli quiret, quod quidem ipſimet mihi in milite quodam, ex abſceſſu ſiniſtri ventriculi cordis rupto ſubito exſpirante obſervatum, cujus hiſtoria exhibetur in *Eteodromi mei p.* 689. Annon quis merito ſuſpicari poſſit, hujus militis pulmones jam inde a nativitate partibus iſtis adnatos, adeoque, pro exigentia motus ſanguinis circulatorii, impedita ſic reſpiratione, non ſatis eos dilatari vel concidere potuiſſe? Hoc enim ſi locum habet, *foramen ovale* ab ipſo vitae primordio apertum manſiſſe, adeo mirum nemini videri debet. An aſthmaticus fuerit hic miles, vel dyſpnoea ſaltem laborarit, dicere non potuit Dn. *REGA*, quippe cui miſer antea cognitus non erat. Veriſimile eſt, nil tale paſſum eſſe, et quidem propter *foraminis ovalis*, tranſitum ſanguini concedentis, permanentem aperturam, cujus beneficio tam libera largaque reſpiratione, quae clauſo iſto foramine requiritur, opus ipſi non fuit. Alioqui enim vix tamdiu perennare, immo commode vivere, immo militiae incommoda ſuf-

ferre potuisset. Olim aliquando in lanione ferme septuagenario, viro robusto ac toroso, talem pulmonum, quamvis adhuc leviorem, adhaesionem observavi, sed is, referentibus filiis, jam a longo tempore altum spiraverat.

SCHOLIUM.

IN corpore caementarii viginti et aliquot annorum, praeter pulmonum validam adhaesionem, *foramen ovale*, ut in infantibus, patebat, referente *HARDERO Ann. IX. Dec. II. Eph. nostr. Obs.* 92. Optandum erat, ut, qua fuerit ante fatalem ultimumque morbum constitutione vir ille, cumprimis quoad respirationis negotium, penitius innotuisset. Parallelam exhibet *BRENDELIUS Cent. III. et IV. Ephem. Obs.* 166. de femina 22. annorum *foramen ovale* patens habente, cujus quoque pulmones utrinque adnati fuerant. *BARTHOLINUS in Anat. novae Lib. IV. cap.* 8. Hoc *foramen* in adultis pervium *PINAEUM* ter, *RIOLANUM* semel, seque non simplici vice observasse ait; quinimmo et *MARCHETTUM* in Juvene 25. et *MAUR. HOFFMANNUM* in alio 30. annorum idem vidisse, et paullo post, *apertum tantum manere dicit, cum alias vias occlusit Natura*, ut *Patavii* in eo sene animadverterit, cui venosa arteria phlegmate obturabatur. Rarissimum igitur est, inquit *DIEMERBROEK Anat. L. II. cap.* 10. si hoc *foramen* in adultis pervium inveniatur, idque ex decem millibus vix in uno occurrit.

Num urinatorem agere potuerit hic miles, problema est. Hoc foramine aperto manente non quidem difficile est concipere, quo pacto quis diu, salva vita, sub aquis durare queat. Sanguine enim per hoc foramen transeunte, non opus est respiratione. Hinc persuaderi sibi passus est *TH. CORNEL. CONSENTINUS*, hominem arte fieri posse amphibion, si eidem nuper nato saepius in die comprimantur nares et labia, sic enim foramen ovale pervium mansurum. vid. ejus *Progymn. Phys.*

Phys. VII. de vita p. 308. Vanitatem autem hujus artificii quamvis celeberr. *ETTMULLERO Disp. de abstruso respir. human. negotio cap. IX.* §. 7. non displiceat, sicuti neque *Dn. LENDOUILLETTE* Zodiac. *Med.* gall. *An I. August. obs.* 15. clare, ni fallor, ostendi in *Jatromnem. P. II. p. 525. seqq.* vid. etiam *SEBIZII Disp. elegant. de Urinatoribus et arte urinandi* habita *Argentor.* An. 1700. ubi et ipse §. 11. testatur, se in *Juvene Helvetio* hydrope ascite extincto, *foramen ovale* non exiguum et monogrammon, sed patentissimum, quale in fetu esse solet, observasse.

Incidenter commemoro *Lovanii* itidem esse mihi monstrata diversi sexus quinque adulta corpora, arte celebris olim *Ludov. de BILS* condita. Satis adhuc sunt visu curiosa, teredinem tamen hinc inde experta, et per haeredum *Bilsianorum* incuriam suis quibusdam partibus mutila. Quin et hoc apparet, minus virum istum ambitiosum, quam publico per gloriosa sua scripta promiserat, illa sua conditura praestitisse.

Ostenduntur et ibi pauca quaedam *insecta in liquore servata*, quae inter eminet *vipera* quaedam *Americana, e cujus utero sui quadam parte propendet scriptorii calami crassitie vipercula.* Si res eo, quo par est, candore agitur, seminata vipercula viperas esse revera viviparas clare demonstrat.

(*Stuttgardia Augustam Vind. d. 22. Julii An. 1717. missae.*)

OBSERVATIO LXIII.

Dn. D. Gothofredi Heldii.

Pestis vera Origo ex Ventribus Turcorum a MASLACH frequenter comesto, cum subjuncta funestissimi hujus Morbi aliquali idea et Curatione.

VNanimis Loimographorum sententia est, Pestem ex Oriente ad nos deferri, utpote ibi frequentissimam: *Asia* enim

tota illi subjecta, et quidem *tam Orientalis* sive proprie sic dicta, in qua ipsa Orientalis India intra et extra Gangem cum imperio Magni Mogolis, imperium Persicum et Sinarum, cum insulis Asiaticis, in quibus imprimis celebris Chinae adjacens Japonia; *quam Turcia Asiatica*, in qua Palaestina notabilis, item Natolia sive Anatolia, Italis cum Orientem respiciat, Levante, alias Asia minor appellata, cujus Smyrna, emporium celebre, peste, currente hoc MDCCXVII. Anno, nimium quantum agitata, cum insulis Archipelagi, Natoliae adjacentibus, ex quibus imprimis Chius sive Soio, et Lesbus sive Metellino, quae alias Graeciae annumerantur, exitiali hoc morbo quassatae. Sic etiam Aegyptus Africae, Turcis hodie Misir dicta, gravi non raro conflictatur pestilentia, qualem ex Aethiopia in Aegyptum Libyamque et Athenas descendentem, jam olim observavit, eamque graphice et quoad omnia symptomata curatissime descripsit et delineavit celebris Atheniensium Historicus Thucydides Libr. II. de Bello Peloponnesiaco pag. m. 130. seqq. Major vero vis pestis Constantinopoli in Romania, et sic in Oriente quidem, sed extra Asiam, Turcos hoc ipso, quem decurrimus, Anno affecit, ubi multi peste absumpti fuerunt: unde Sultanus ipsorum Adrianopolin secessit, ubi hactenus tela sua ferocia et virosa, Christianis immittenda parari et acuminari curavit, sed ope et auxilio Dei, a nostris partibus stantis et pugnantis, frustra. Etenim victoriosissimo Caesari nostro jam ante obsidionem Bellogradi, navali bello victrices aliquoties manus dare coactus; nec non d. 16. Julii Venetorum exercitus classem Turcorum septuaginta navibus ex Dardanellis Hellesponti prorumpentem et excurrentem, navali praelio in aquis ad Imbrum profligavit, ut summa cum jactura fugam capessere, se intra portus suos, in quos refugium patebat, turpiter abscondere, Venetisque victoriam concedere coacti fuerint. Et ne quis putet, nos triumphum ante victoriam cecinisse, esse flagellum nostrum turcicum, fusis die 16. Augusti Sarracenorum copiis, et capto, die 18. ejusdem, Bellogrado sive Alba Graeca iterum sensibiliter et feliciter flagellatum.

Turco-

Turcorum gentes habitae sunt Christicolarum
perpetuum belli terraque marique flagellum;
Ast nunc Achmetem CAROLUS devincit ubique,
EUGENIO forti Duce, nullo Marte subactus.
JOVA juva vireat CAROLUS cognomine Sextus,
ac expallescant molimina atrocia Lunae.

Flagello Turcorum bellico felicissime sic ad mortem caeso, DEUS misericordissimus et a nobis alterum eorum flagellum, nempe pestem ex iis enatam, et hactenus in illorum visceribus immaniter saevientem, clementissime avertat.

Unde autem dira haec lues primitus oriatur, Loimographi diu multumque disceptarunt, causamque utplurimum extra homines longinque vel ab astris eorumque malignis in haec inferiora influentiis, vel a venenosis terrae effluviis deduxerunt; mihi vero, cum aër, peste saeviente, plerumque innocuus deprehendatur, et pestilitas semper specificata, non bruta simul cum hominibus, sed hos seorsim et solos contagiose inficiat, quod tamen aëre infecto indifferenter fieri deberet, magis verosimile esse videtur, causam pestis primigeniam in ventribus Turcorum quaerendam esse, cum a barbaris his gentibus in nos perpetuo transfundatur.

Confidenter igitur adstruo, causam pestiferam in ipsis Turcorum visceribus delitescere, et suo sese tempore manifestare, hincque pestem postmodum epidemice grassari, quemadmodum variolarum fomes in hominibus non raro usque ad adultam aetatem vel diutius latet, donec exanthemata haec cum impetu in habitum corporis protrudat.

Ex quanam vero causa epidemica ejusmodi pestis in Turcorum corporibus generetur, ut singulis ferme septem annis tam notabilem inter ipsos stragem edat, inquiri meretur.

Non hic inordinata victus seu vivendi ratio vel perversa diaeta accusanda, cum Turci simplici tantum victu utantur, ac diaetam tam exactam observent, ut Augerius Gislenius Busbequius, qui Legationibus nomine Imperatorum Ferdinandi Primi et

Maximiliani II. apud Portam Ottomannicam claruit, Epiſtola I. pag. m. 91. de Turcis affirmare auſus, unum aliquem noſtratem, majorem ſumptum in cibos facere uno die, quam Turca faciat duodecim. Cum vero pſeudoprophetica lege Mahometi in Alcorano Surat. 8. Mahumedanis cautum ſit, ut a vini potu ad guttam usque abſtineant, nec ſine ſcelere, eo uti poſſint, licet clam quandoque illud ipſum deguſtent, alia inebriamina quaeſivere, atque ex iis maxime ſibi elegere, eorum lingua *MASLACH* nuncupatum, cui avide inhiant, idque in quotidiano uſu habent, et in burſa ſecum circumgeſtant, quo alacritatem et hilaritatem ſibi conciliare ſtudent, et ſeſe inde animoſiores fieri, neque belli pericula formidare aſſerunt.

Non autem per Maslach a nobis intelligitur (1.) Indorum, ex herba Cannabis, Asrar Turcis dicta, quo Indi in ulteriori Aſia ſive India Orientali utuntur, et ipſis Beng, Bengi vel Bangue, item Heitam-luc vocatur, quod ſub forma pulveris, loco Turcorum Maslach, frequentiſſime aſſumunt. Nec (2.) *Stramonium Malabaricum*, Turcis Datula ſive Tatula, Perſis Tatovreh, in Canara Datiro et Daturo, Luſitanis Datura et Dutroa, Arab. Marana, Unmata caya Malab. Solanum pomo ſpinoſo rotundo, longo flore C. B. P. n. IV. ex ſolanis pomifer. pag. 168. Stramonia ſeu Datura, pomo ſpinoſo rotundo, longo flore, Hermann. in Hort. Lugd. Bat. Meloſpinus Venetis, Maslach Botanicis quibusdam, dictum: quia aſſumptum ejus ſemen plenariam mentis alienationem producit, ut homo fatuo ſimilis perpetuo rideat, et varias geſticulationes ludicras faciat, unde etiam a Luſitanis Burladora h. e. faceta vocatur; actorum item ne in minimo recordatur, ſed ſe tantum dormiviſſe credit, quae mentis alienatio per 24. horas durat, niſi aqua frigida vel lac mox poſt aſſumptionem ori ingeratur, aut pedes eadem aqua frigida laventur, hoc enim modo ante ſtatutum id tempus expergiſcitur et ad ſe redit. Furibus inſervit ad ſoporandos, quibus furtum intentant, homines, vel etiam excubitores incarceratis, et fugae ſe mandare volentibus; item laſcivis mulie-

ribus

ribus in Goa et alibi, quae perfrictae frontis sunt et pudorem exuentes omnem, sic intoxicatis maritis, se adulterare permittunt. Stramonium hoc fuisse *Nepenthes Homeri*, quod Helena vino indiderit, ut Menelao marito suo, et hospiti Telemacho, filio Ulyssis, illud bibentibus, tristitiam depelleret, hilaritatem cieret, ac oblivionem et insensibilitatem omnium malorum procuraret, multi asserunt, de quo Nepenthe Homerus Odysseae Libr. IV. a versu 220. usque ad vers. 226. inclusive, more suo, pathetice cecinit. Prolixe de hoc ipso Homeri Nepenthe egerunt Petrus la Seine, et Petrus Petitus, peculiaribus Tractatibus, (cujus posterioris libri contenta recensentur in Act. Erudit. Ann. 1689. Mens. Novembr. pag. 575. seqq.) nec non illustr. Dn. D. Wedelius, Patronus et Amicus meus, nunquam sine veneratione nominandus, Exercitat. Medico-Philol. Decad. VI. Exerc. X. pag. 55. seqq. cui etiam lubens adstipulor, Opium Nepenthes Homericum adstruenti, utpote juxta Poëtam, AEgyptiacum ex Thebis sive Thebaicum.

Multo minus (3.) *Solanum seu Strychnon maniacum, et somniferum*, quas duas species Theophrastus Hist. Plant. Lib. IX. c. 12. pag. 1069. adducit, et prius ita dictum scribit, quod insaniam inducat, aliis Solanum maniacum et furiosum, Italis Bella Donna vocatum, de cujus noxa prolixe egit Dn. D. Faber in Strychnomania; posterius profundum imo lethalem somnum infert, cujus species videtur esse radix illa Ungarica, in monte Carpathico crescens, *Nadragulya sive Nadrugala* dicta, praesentissimum putatum adversus Podagrae dolores remedium, de qua radice observatio ex Epistola 10. Christoph. Wagenseilii de Hydraspide sua ad Petr. Valkenierium scripta, in Actis Eruditorum Ann. 1691. Mense Januar. pag. 38. affertur, qualem etiam adduxit Dn. D. Carol. Raygerus in Miscellan. Curios. Decur. III. Ann. II. Observ. 23. pag. 31. seq. quamvis Nadragulya in Lexicis Ungaricis vulgo de Mandragora asseratur.

Sed (4.) *per Maslach Turcorum proprie intelligimus*

opium,

Opium, idque vel ſimplex, ex capitum papaveris albi, ad maturitatem vergentium, ſcapis decuſſatim inciſis ſub forma ſucci prolectum, ut et ex thyrſis et foliis expreſſis collectum ac inſpiſſatum: *vel compoſitum* inſtar Philonii Perſici ſive Meſuae, et Romani, quibus etiam non raro uti ſolent tam Turci quam Perſae, quale etiam majoris apparatus Opiatum (quod Turcis plurali numero Esrar dicitur) ex tempore conficiunt additis aromatibus, Ambra quoque et Moſcho, imprimis ubi pro ſcopo aphrodiſiaco confectiones parare intendunt; alii teſte Celeb. Dn. D. Kaempfero in Amoenit. Exotic. Faſcic. III. p. 644. omiſſis aromatibus, tantum croco et ambra maſſam infarciunt; nonnullis vero formula pulveris vel potionis magis arridet.

In genere autem Maslach eſt omne id, quod alacritatem et hilaritatem conciliat, eoque Turci ad pugnam animoſiores fieri dicuntur, unde quibusdam Opium Magnanimitatis vocari ſolet.

Maslach hoc Turcis, quibus admodum familiare et in deliciis eſt, ſub initium caput aggravando mentis alienationem inducit, ut a vino quaſi ultra ſatietatem hauſto ebrii videantur, unde ejusmodi homini temulento inſtar probri objicitur, eum opium comediſſe, uti apud nos vino vel cereviſia nimium potus objurgatur, ebrium eſſe. Praeterea animoſi ſunt, hilares, cantantes, ſalientes, petulantes, ad venerem proclives, imo feroces et quaſi furioſi redduntur, licet alii ex illis opio ita ſucceſſive aſſueſcant, ut nullam inde amplius alterationem, niſi mentis alacritatem vel e contrario ſtuporem et oblivionem ſentiant. Contrarios ejusmodi effectus, quos Maslach in Turcis producit, Exc. Dn. D. Alexander Maurocordatus, Portae Ottomannicae Conſiliarius et Archiater, in reſponſione ad Epiſtolam illuſtris noſtri Wedelii (quae in hujus Exercitat. Med. Philol. Decad. V. Praefatione leguntur) egregie deſcripſit hoc modo: Quod vigilias excitet, ſomnum afferat; memoriam firmet, oblivionem inducat; ingenium acuat, obtundat; ſenſus roboret, hebetet; nervos ſtabiliat, diſſolvat; ſpiritus accendat, extinguat;

ejus

ejus usu membra vigeant, langueant; venus excitetur, cohibeatur; cor laetetur, moereat; quid plura? contrariis affectionibus corpus animusque corripiatur. Haec Cl. Maurocordatus. Apud nos vero exempla illorum occurrunt, qui crebrius opio ad agrypniam arcendam et somnum conciliandum usi, sub initium quidem aliquoties blando somno recreati, postmodum autem ejus usum continuantes, agrypniam magis promoverunt.

Varias has et contrarias operationes opium propter diversas, quibus constat, partes producit. Notum enim est, Opio inesse partim *Sulphur narcoticum*, quod in corpore, praevia aliquali fermentatione in halitus vertitur, qui spirituum animalium viis sese insinuant, ac eas aliqua ex parte oppilando spiritibus torporem inducunt; partim *sal diaphoreticum* volatile, quod subtili resolutione penetrans evadit, et sulphuri illi narcotico oleaginoso resistit, hincque pro dispositione humorum, modo somnus, modo agrypnia subsequitur. sicque spiritus et sanguis cum reliquis humoribus varie turbantur, et temperies corporis humani sensibiliter mutationem suscipit; taceo *terrestres faeculentas opii particulas*, quae in ventriculo et connexis intestinis residuae, chylum varie conspurcare, concoctionem turbare, et postea sanguinem torpidiorem reddere queunt, ut ille hinc successive in motu suo turbetur, acris reddatur et corrumpatur, ex qua acrimonia et corruptione successive morbus omnium acutissimus, *Pestis*, oriri potest, quam nihil aliud quam gangraenam internam, summe malignam, et subito ad νέκρωσιν sphacelosam tendentem esse autumo. Exinde homines peste correpti, tam vivi quam demortui, mox excessive foetent et in putrilaginem solvuntur, sicque effluvia haec contagiosa facile alios proxime adstantes inficere, vel utensilibus aliisque rebus mobilibus, ad recipiendum aptis, communicari queunt.

Non mirum igitur est, ejusmodi seminium pestiferum sive materiale contagium, se cum temporis obviis Turcorum mercibus insinuare: qualem censum subeunt ex Turcia in Europam

translata fila turcica (Türckisch Garn) gossypium, cotonium, aulaea, (Tapeten) tentoria, textum sericum varium etc. ex quibus miasma pestilens aliis hominibus, imprimis fame emaciatis et mala vivendi ratione usis, accedente etiam terrore, tanquam primario pestis propagatore, facile communicari potest; id quod ut plurimum per inspirationem ac deglutitionem salivae et alimentorum fieri consvevit: exinde virus hoc primo omnium vim suam in primis viis, et quidem maxime in ventriculo exercet, unde praesto adest nausea, sapor oris amarus, cardialgia, anxietas praecordiorum, vomitus spontanei, et dum fermentum pestilens ad intestina progreditur, diarrhaeae malignae oriuntur, donec tandem mediante chylo conspurcato, sanguini labes affundatur, qui hinc per particulas heterogeneas turbatus, varie exagitatur, sicque internus calor vel aestus ac sitis cum debilitate virium exoritur; quando autem in sanguine adhuc sufficiens robur adest, particulas corruptas serosas a se propellit, et hinc in partibus glandulosis bubones causatur, vel sanguine nimium corrupto et corrosivo reddito, carbunculi exsurgunt; his vero non rite prodeuntibus, tandem Petechiae omine malo efflorescunt, sanguine nimirum in coagulum et putrilaginem descifcente, et νέκρωσιν concipiente.

Restat nunc, ut etiam aliquid de cura pestis subjungam, quam quidem experientia edoctus adornare nequeo, cum nunquam Loimopracticum egerim, quoniam apud nos in Circulo Franconico et adjacentibus civitatibus ab hoc malo per DEI gratiam liberi vivimus: hinc eminus tantum, ut cum Helmontio loquar, scribo, et ex Analogismo febrium malignarum et petechialium, tanquam pestis privatae, quas non raro, Circuli Franconici antehac Medicum campestrem agens tractavi, argumentabor. Igitur cum mihi curandus peste infectus obtingeret, ministrum naturae agerem, hancque presso pede sequerer, non tamen autocratiam naturae expectarem, cum ipsa quidem bene operari incipiat, sola tamen ad tam dirum hostem ejiciendum non sufficiat. Ad primum igitur mali sensum mederer, et mox si ex

nausea,

nausea, inappetentia, anxietate praecordiorum, cardialgia, amarore oris et inclinatione ad vomitum, cacochymiam in primis viis adesse conjicerem, vomitorium propinarem, ab omni autem drastico ♁iali, ut sunt ♀ emeticus, ☿ vitae, flores Antimonii, ▽ benedicta Rulandi etc. consulto abstinerem; cum Antimonialia emetica non solum vomitus excessive movere, sed insimul diarrhaeam enormem, symptoma pestis perniciosissimum, excitare soleant; nec vitriolacea emetica adhiberem, utpote nimis nauseabunda, et non raro materiam peccantem tantum commoventia, non promoventia; ut de aliis nihil dicam. Loco vero horum, vel fortiter nimis, vel non sufficienter, et sic cum periculo agentium, pro emetico certiori propinarem pulverem radicis Ipecacuanhae, tanquam appropriatum pestis vomitorium, omnibus aliis praeferendum: radix enim haec Americana sive Brasiliensis, adultis ad ℈j. vel gr. xxiv. ad summum ad ʒß. cum vehiculo calido, e. g. infuso herbae theae, rutae murariae, vel etiam pro divitibus cum infuso radicis Ninsing vel Ginseng, cum haec ita ad ʒj. infusa (quae est ordinaria ejus dosis) ut plurimum vomitum per se cieat, simulque egregie confortet, exhibita, viscosam ac bilioso- acidam acrem amurcam cum εὐφορίᾳ ejicit, nec ultra quatuor vel sex vomitus excitat: cumque sit simul bezoardica, finito vomitu aegrum ad sudorem disponit, sicque vomitum spontaneum ac diarrhaeam metuendam praecavebit: unde eandem in castris ad curandam dysenteriam militibus ordinarie felicissimo cum effectu ordinavi, subjuncta hinc Essentia mea alexipharmaca cum tinctura anodyna remixta, ita ut aliis medicamentis nunquam fere opus habuerim. Observandum vero, ut assumpto radicis Ipecacuanhae pulvere, vehiculi liquidi parum saltem ingeratur, ne mox evomatur; post primum autem vomitum, infusum in largiori quantitate propinetur, et sic operatio sine omni incommodo blande succedet.

Hoc igitur benedictum vomitorium ad pestis curam nunquam non commendo, sive jam adsit manifesta febrilis commotio, sive non.

Pro his etiam circumstantiis, nimirum observando an calor excessivus cum siti adsit, vel non, curam meam prosequerer, et corpus aegri ad crisin per apostemata, imprimis bubones, summe hic necessariam, disponerem, ut illos per blanda diapnoico-bezoardica ad superficiem corporis tempestive promoverem, non nimis tamen per calida urgendo sudorem, ne natura in motu excretorio turbetur, vel nimis praecipitanter bubones vel anthraces seu carbunculos protrudat. Ubi itaque aestu flagraret aeger, spiritum theriacal. cum spiritu vitrioli martis acidulatum, vel misturam simplicem propinarem, ut sic calor refraenaretur; natura tamen in excretionis opere juvaretur; cui etiam adjungerem nitrosa cum alexipharmacis et diaphoreticis temperatis mixta; sola vero nitrosa non darem, tanquam per se minus tuta, cum haec aestum quidem abigant, diarrhaeam tamen noxiam excitent; hoc vero non timendum, si nitrosis alexipharmaca admisceantur, e. g. Pulv. Pannon. rubeus et bezoardicus Sennerti, pulv. bez. major Wedelii, cujus basis radix contrayervae, per se hic commendanda, Spec. de hyacinth. et seorsim terra sigillat. strigon. bol. Armen. unicorn. ver. et fossil. C. C. philos. myrrh. etc. quibus etiam pro ratione circumstantiarum theriaca caelestis jungi poterit. Ubi vero calor internus non adeo urget, aeger tamen debilis est, ad affectum soporosum inclinat, bubones prodire renuunt, spiritum theriacalem supra laudatum cum spir. C. C. simpl. vel succinato, spir. eboris, viperar. aut spir. bez. Bussii mixtum propinarem, quo casu insigniter etiam spir. sal. ammoniac. vinosus laudatur, nec minus tincturae bezoardicae variae cum Elixiriis pestilentialibus locum habere possunt, ne quid tamen nimis; his cardiaca et bezoardica temperata semper interpolarem, ubi potiones cum cortic. citr. recent. contusis egregiae.

Non possum etiam, quin hic Ess. cordialem mihi usitatam laudem ex granis chermes cum spiritu juniperi, addito parum camphorae, paratam, quam in febribus malignis et petechialibus, ut et purpura tam maligna febrili quam etiam scorbu-

tica, item variolis et morbillis, seorsim quoque in epilepsia aliisque nervorum affectibus, semper expertus sum fidissimam, nec dubito eandem in peste fore efficacissimam, utpote blande diapnoicam, quam hinc Loimopracticis etiam atque etiam commendo.

Prae omnibus autem tristem aegri animum blanda persuasione erigerem.

Quomodo denique pestis Magistratus autoritate, et societate infectorum cum sanis interdicta, inhiberi possit, sedulo inquisivit et Anno 1710. thesibus succinctis accurate docuit Excell. Dn. D. Alardus Mauritius Eggerdes, Serenissimi Ducis Supremi Magisterii in Prussia Administratoris, Teutonici Ord. magni Magistri, nunc Eminentiss. Electoris Trevirensis, Consiliarius et Archiater, nec non in Silesia, Patria mea suavissima, Protophysicus, Amicus meus singularis et charissimus; quas theses etiam Ephemerid. Nat. Curios. Centur. III. et IV. addi curavit Vir Celeberrimus.

(*Barutho Norimbergam die 29. Aug. An. 1717. missa.*)

OBSERVATIO LXIV.

Dn. D. Godofredi Klaunigii.

Historia et Anatome Puellae steatomate Ovarii botryoide demortuae.

NOn solum in abstrusissimo conceptionis ac generationis negotio, sed etiam in organis huic destinatis et circa morbos sedem ibidem figentes latere mysteria, quis negaret? Lubens praetereo passiones hystericas, quae, etiamsi quotidie obviae, saepius Medicis imponunt, ut perspicacissimi in formanda diagnosi pariter atque prognosi coecutiant. Multo rariores sunt morbi ovaria infestantes, et quid mirum, si etiam eorum cognitio densioribus tenebris involuta dicatur? Quis cogitasset de ovarii tubere, ab *Hardero Ephem. Dec. III. A. 3. obs.* 180. ab-

scessibus, *a Liebenwaldt Dec. eadem A. 1. obs. 92. et a Laubio Cent. V. et VI. obs. 21.* Hydrope, *a Zwingero Dec. 2. A. 9. obs. 136. et Reiselio A. 10. obs. 27. &c.* detectis? nisi demum post fata genius morbi in lucem fuisset productus. Ne Oedipus quidem somniasset de materia nigricante gelatinosa dextrum ovarium distendente, qualem ante aliquot annos cultro anatomico perlustravimus in femina salaci, cujus historiam medicam oppido raram *Celeberr. Collega D. Christ. de Helwich. Ephem. Cent. I. et II. obs. 148. et Cent. III. et IV. obs. 142.* communicat. Cum itaque testes muliebres altioris indaginis morbos occultare soleant, operae pretium me facturum confido, si producam ejusdem commatis observationem, tanquam testem incertae diagnoseos.

Anno 1716. circa finem Augusti Virgo formosa sanguinei temperamenti, aetatis suae anno 14. primitias experiebatur fluxus menstrui, qui mox emanens miseriis tali suppressioni succedentibus ansam dedit. Habitus corporis floridus successive degenerabat in subtumidum virore quodam albicantem, artus invasit lassitudo, respiratio erat debilis atque rara, verbo: Cachexia virginea ex vitiato sanguinis motu et hinc dependente ejus dyscrasia ubique tandem innotuit. Conquesta adhuc fuit de dolore in regione renum et in urethra, cum redderet urinam, quae sabulo renali faecunda de renum morbo me certiorem fecit. Huic pariter atque chlorosi obicem ponere allaborabam medicamentis utrique morbo appropriatis, quibus tamen nihil efficiens non potui, quin Parentum consilio de tentanda thermarum Hirschbergensium cura assentirem. Verum his in aquis sponsum, non sanitatem invenit nostra, utpote quae ad patris Lares reversa indies pejora symptomata et sequentis anni mense Martio tumorem in abdomine primum animadvertebat. Hic tumor tactu durus et doloris expers circa finem Maji ab osse pubis ad diaphragma usque procedens totum ventrem infimum tympani instar magnam in molem distenderat, sibique associaverat frequentes lipothymias, omnimodam appetitus pro-

prostrationem cum summo virium languore. In hoc rerum statu Parentes de salute unicae filiae solliciti ex more hic consueto lotium ad prophetas medicos mittunt, qui subaudito de ventris tumore verbulo et urina apparente naturaliter constituta ex frivolis Uromantiae fundamentis puellam gravidam declarare haud verebantur. Tametsi non ex tripode, sed ex matula desumtum esset hoc oraculum, nihilominus vento velocius totam occupavit viciniam, et ad ipsas innocentissimae aures pervenit. In lacrymas effusa miserrima per Deum precata fuit Parentes ab ignominioso rumore pariter perturbatos, ut post ejus obitum in illaesum virginitatis florem inquiri facerent, ne cum vita insimul perderet famam. Ad me perlata haec prognostica non tantam quidem obtinuerunt fidem, ut abstraherer ab opinione, quam de scirrho constanter fovebam; attamen autor suasorque fui, ut ad confundendas maledicas linguas obstetrici negotium examinandi claustrum virginale mammasque committeretur. Enimvero Charybdin evitaturi incidebamus in Scyllam; scilicet haec vetula professionis suae minus gnara, nec contenta mammis gracilibus vixque conspicuis et antro virgineo adeo arcto, ut non nisi magno dolore ejulatum provocante admitteret digitum, adhuc sanguinem ad incorruptae virginitatis testimonium postulabat, qui cum non inhaesisset protracto digito indici, obstetricem commoverat, ut uromantis symbolam suam adjiceret. Cum sinistra haec judicia civitatem pervolitarent, ecce! junior medicus populari aura enutritus advolat, qui rem acu tacturus sanguinem congrumatum per tot menses in abdomine extra vasa habitantem praesupponit, brevique sanitatem promittit, quam ego nunquam, sed certo mortem exspectandam esse sincere pronunciavi. Vana spe lactati Parentes filiam hujus hominis curae concredebant, ut imaginarium sanguinis coagulum rite et secundum artis suae regulas dissolveret atque propelleret. Haud defuit in applicandis cataplasmatibus et exhibendis decoctis purgantibus, essentiis emmenagogis &c. hisce vero et similibus nec praedictum tumorem,

rem, nec febrem lentam evacuare valuit, quae, Puellam die 31. Julii enecans, Medici promissa elusit.

Ad votum Defunctae adimplendum meae curae offerebatur cadaveris inspectio, cum etiam ipso obitus die cum Medico extraneo celeberr. et duobus chirurgis in arte anatomica exercitatis operam navavi solicite. Tabulae impositum cadaver instar sceleti cute obtecti apparuit, si excipias abdomen et pedes stupende tumentes. Illi primum manus admovebamus dissecando decussatim ejus tegumenta, quibus et omento aranearum telis tenuiori separato, non intestina, sed deforme chaos omnia abdominis viscera occultans in conspectum venit. Inquirentes debita cura in principium hujus monstri, tandem innotuit illud originem ducere ex dextro ovario. Ovarii autem nullum restabat vestigium, postquam propaginem dedisset huic excrescentiae, quae instar botryonis cum superficie nodosa uvas repraesentante longe lateque progerminaverat. Gaudebat haec moles, decem libras ponderans, propria tunica vasisque in ea repentibus, et dissecta ubique ostendit materiam flavescentem sebaceam, ut non haesitaremus scirrhosam hanc compagem steatomatis botryoidis nomine insignire. Intestina subtus violenter pressa, uti etiam hepar ea parte, qua steatoma attingebat, sphaceli stigma et sinister ren sabulum cum minori calculo continens nephritidis indicium praebuit. Uterus nucem avellanam magnitudine exprimens, et in cavitate saltem piso spatium concedens, setam in utramque tubam Fallopii, admittebat. Alterum innocentissimae castitatis testimonium virginale claustrum ob oculos posuit, quod caryophylli nondum explicati, aut calicis parvae rosae semiexpansae formam referens evidenti documento fuit, nemini adhuc patuisse hanc portam. Clitoris adstabat satis notabilis, et in ipsa uteri cervice rugae circa introitum multae, paucissimae vero erant in progressu. Reliquorum viscerum contemplationem nec otii, nec propositi nostri ratio videbatur requirere.

(*Vratislavia Augustam Vind. d. 9. Sept. An. 1717. missa.*)

OBSER-

OBSERVATIO LXV.

Dn. D. Michaëlis Friderici Lochneri.

De Scrofulariae aquaticae majoris virtute traumatica mira: ubi obiter de Liquitaja Brasiliana et Scrofulariis Malabarensibus, Idolis sacris, aliisque.

NUper in praediolo meo circa Idus Julii, perquam sereno die, ad vivarii, quod arcem cingit, marginem obambulans, cum quandam animi aegritudinem, qua ex obitu pro dolor, liberorum dulcissimorum afficiebar, amoenissimo quaquaversum conspectu illa mentis vagatione decoquerem; ex aedicula prodeuntem conspicio virum, innixum scipioni, qui ligno findendo scindendoque, ex atrocissimo sibi in suras inflicto vulnere, effusoque nimium vitali cruore, animam pene exhalaverat, isque in tantum restitutus et tempestatis serenitate allectus, aërem iterum liberiorem haurire cupiebat. Vbi propius is accessit, quomodo valeret, et cur vulneri tam horrendo leniendo, ulteriorem apud me non quaesiverit medelam, sciscitor; et respondit, in promtu extitisse has, quas ad aquae oras conspicerem manus medicas, simulque scrofulariam aquaticam majorem monstrans, illam ipsam plantam esse, qua, Deo sic volente et in somno quasi monente, in integrum fuerit restitutus. Hauriebat enim quotidie ejus decoctum, pulveremque radici cichorii sylvestris balsamico tempore collectae saccharoque mixtum aliquoties de die, succum expressum scrofulariae insuper instillans vulneri; quod feliciter inde consolidatum, cicatrice equidem maxima plagae atrocis inflictae, quoad vivet, teste uberrimo.

Revocabat casus hic in memoriam toties jam a viris in arte nostra scientissimis, imprimis Helveticis Poliatris, in tabulas me-

T dicas

dicas relatum fuisse, scrofulariam aquaticam optimi vulnerarii interni mereri titulum. Nec enim ad scrofulas, unde illi nomen, et haemorrhoidum tumores ac dolores, (exinde Gallis *Herbe de Siege* dictam) glandulasque induratas earumque obstructiones, externus tantum ejus usus valet; quas vires omnia praedicant de herbarum virtutibus conscripta monumenta: majoribus certe usibus destinatam plantam, externae qualitates sensiles, inque partes constituentes facta Chymica analysis ostendit, ut non immerito solertissimo *J. Bauhino* in Histor. Plantar. Libr. xxx. p. 421. *Millemorbia* audiat, et Plinio Helvetico *Gesnero*, *Agripalma*, quod inter plurimas agri plantas in plurimis contumacissimis malis debellandis palmam auferat, nominetur.

Accensetur autem vulgo haec planta bicapsularibus, polyspermis, et ex amicissimi Volkameri, Botanici studii Statoris optimi, delineatione, illi sunt semina parva, fusca, rugosa, inaequalia, rotunda, pericarpio membranaceo bicapsulari, subrotundo acuminato inclusa, flores perfecti, monopetali quasi labiati rictu hiante, folia mox integra, mox dissecta, admodum amaricantia; hinc quod ventris lumbricos, si exhibeantur, pellant, Vermicularis nomine planta pariter insignita; male olet, licet omnino nullam contritionis violentiam patiatur; quo ipso a Galeopsi distinguitur, cujus folia non nisi trita odorem gravem exhalant.

Analysin ejus Chemicam cernere licet in Academiae Scientiarum Parisinae Regiae Collectaneorum Indicibus, e quibus Tractatui utilissimo aeque ac doctissimo Gallice inscripto: *l' Histoire des Plantes, qui naissent aux environ de Paris, avec leur usage dans la Medicine*, intulit immortalis gloriae *Turnefortius*, et quidem sequentibus:

Les feuilles de la grande scrofulaire sont tres ameres, tres puantes, plus meme que celles du sureau, et rougissent tres peu le papier bleu. La racine le rougit davantage, ce qui fait conjecturer, que le sel ammoniac, qui est dans le sel naturel de la terre, domine dans cette plante, ou elle est uni avec une grande quantité d' huile fétide.

Par l' analyse Chymique, on tire de la grande scrofulaire beaucoup de sel volatile concret, et beaucoup d' huile: ainsi il n' est

pas

pas surprenant, que cette plante soit si resolutive, si emolliente, et si adoucissante, ce sont les qualitez essentielles des remedes propres a fondre le tumeurs le plus rebelles accompagnées d' inflammation, et celles aussi, que l' on appelle froides : l' huile fétide amollit les fibres, diminuë leur tension, et adoucit, pendant que le sel ammoniac attenuë, divise, et fait evaporer la matiere, qui occupe les porositez des chairs : la pluspart des plantes, qui sentent comme le sureau, ou comme le Stramonium, *ont presque les memes vertus par rapport aux inflammations et aux tumeurs : il n' y en a pas des plus propres pour le blessures des parties tendineuses. On se sert du suc de la grand scrofulaire pour mondifier les ulceres les plus sales, et ceux mesme, qui sont carcinomateux, pour resoudre les tumeurs scrofuleuses, pour adoucir l' inflammation des hemorrhoides, on employe l'onguent fait avec les racines de cette plante : on soupoudre aussi ces parties avec le poudre de ces memes racines :* Haec latine versa propemodum sic se habent:

„ Folia scrofulariae majoris amarore excellunt, foetido odore sambucum vincunt, chartam coeruleam levi rubore tingunt. " Radix magis rubedine inficit, unde inferri posse videtur, sal am- " moniacum in sale naturali terrae latens, praecipuum hujus " plantae et plurimae olei foetidi quantitati sociatum esse. "

„ Per analysin Chemicam, e scrofularia majori copiosum sal volatile concretum, foetidique olei plurimum elicitur; hinc ne- " mini mirum videbitur, gaudere hanc plantam vi resolvendi, " emolliendi et leniendi; hae essentiales sunt qualitates reme- " diorum aptorum ad rebelles tumores, quibus inflammationes " sociae, et ad illos quoque, quibus frigidorum nomen imponitur, " fundendos attenuandosque. Oleum foetidum emollit fibras, " earumque tensionem diminuit et temperat, dum interim sal " ammoniacum incidit, dividit, resolvit, attenuat, et ad evapora- " tionem disponit materiem, porositatibus musculorum inhae- " rentem. Maxima plantarum pars, quae sambucum olent, " vel *Stramonium*, easdem pene virtutes exserunt in " inflammationibus et tumoribus, nec aptiora illis remedia " suppetunt in vulneribus partium tendinosarum. Inservit suc- " cus scrofulariae ad mundificanda ulcera sordidissima, ea quo- "

„ que, quae in carcinomatis jam labem prona sunt; ad resolven-„dos scrofularum tumores, leniendas haemorrhoidum inflamma-„tiones, unguento ex radicibus plantae hujus parato utimur, et „pulvere ejusdem radicis, partes ulcerosae consperguntur.

Sic ratio et experientia scrofulariam interne et externe optimis adnumerat vulnerariis, et si quid mea observata clinica probare valent, sancte asseverare possum, decoctum scrofulariae mira in xenodochio nostro, meis curis commisso, praestitisse; hinc permotus extractum plantae parari jussi, quod extracto myrrhae scordiique sociatum, in invictissimis illis spinae ventosae doloribus levamen haud contemnendum attulit.

Nulla equidem plantae hujus ex antiquitate auctoritas, nullumque hujus nominis apud veteres vestigium; quale fatum cum pluribus in arte nihilominus utilissimis commune habet. *Chrysippeam* quidem Plinii ficis strumisque medentem nonnulli credidere, sed in tanta verborum Plinii brevitate adhuc sub judice lis est. *Roberti Constantini*, viri alias doctissimi, haud fecilior conjectura, qui clymenon *Dioscoridis*, a rege *Clymeno* dictum, arbitratur, cui *Anazarbeus* quadrangulum caulem, foliaque plantaginis tribuit, quae tamen cum scrofulariae foliis minime comparanda.

Licet autem veterum auctoritate et praeconio destituatur haec planta; vix sufficerent tamen breviculae hujus dissertatiunculae limites testimoniis uberioribus recensendis, de felicissimo ejus usu interno in vulneribus. Ex Ephem. ultim. Centuriis, veritati, quam modo tradidi, assurgunt, magnus *MAXIMI CAESARIS NOSTRI Protomedicus*, ILLVSTRIS FACKHIVS, Patronorum summus, qui Observ. 79. Centur. V. Pilulas travmaticas, quae ipsi creberrimo in usu, publico communicando, scrofularia quoque impraegnatas esse voluit. Et in Excell. *Camerarii* Observ. 82. Cent. VI. mirus herbae hujus effectus pariter travmaticus internus recensetur.

Melior hac nostra hactenus recensita Scrofularia Germanica censetur in curandis ulceribus ob vim traumaticam insignem Scrofularia scorodoniae foliis Cl. *Grislei in viridar. Lusitanic. et Mori-*

Morison. Hist. Oxon. part. 2. p. 482. Haec Lusitanica Scrofularia indigena censetur Insulae Jersey adjacentis Angliae, quod Excell. *Plukenetium in Almag. Botanico* monuit illustris *Sherardus.* Videtur haec eadem esse cum Scrofularia melissae foliis. Celeberrimus *Turnefortius dans la Relation d' un Voyage du Levant fait par ordre du Roy*, Tom. I. p. 264. delineatam dedit novam Scrofulariae speciem, quam e fissuris rupium marinarum in Archipelagi Insulis reperit, et inscripsit *Scrofulariam glauco folio, in amplas lacinias diviso*; quae, cum amaritie et foetido odore reliquis praepolleat, non dubitare sinit, vi pariter vulneraria excellere.

Et certe *Liquitajam Brasilianam*, e scrofulariae sexu plantam, potius et felicius vulnerario scopo, quam correctioni decocti foliorum sennae, adaptari posse credo. Cum autem *Liquitaja* indicta adhuc plurimis incognitaque sit, ejus brevem dabo historiolam. Extollebatur plantae hujus Brasilianae virtus a Chirurgo Gallo, qui in Brasilia aliquot transegerat annos. In Lusitaniam redux, mira de ejus in Apoplexia et Pleuritide effectu narrabat, praecipua tamen facultas eidem tribuebatur ad nauseosum decocti foliorum sennae saporem corrigendum, quod felici cum successu aliquoties tentatum.

Erant autem inter folia hujus plantae (quae utplurimum in grossum redacta pulverem, ne agnosci queant) Academiae Regiae Scientiarum Parisinae transmissa, granula capsularumque seminalia frustula, quae statim detexit illustr. *Hombergius*, quem irreparabili reipublicae literariae damno eripuere nobis nuper invida fata. Dum haec cum Excell. *Marchantio*, ad quem detulerat, intentius adspiceret granula, scrofulariae semen esse conjicere. Nec eos conjectura fefellit; terrae enim a Dn. *Marchantio* commissa, adolevere hinc scrofulariae plantae, quarum folia exsiccata sennaeque foliorum decocto juncta, eundem cum Liquitaja praebuere effectum. Cognovit hinc vir solertissimus, Liquitajam nullam aliam esse quam Scrofulariam aquaticam majorem, licet Europaeae nostrae foliosior, et ramosior existat, et colore viridi obtusiore ad brunum vergente, odoreque mi-

nus penetranti deprehendatur; quae qualitates equidem Brasilianam hanc ab Europae nostrae scrofulariis non eximunt. Correctionem ipsam decocti foliorum sennae ope Liquitajae pluribus exposuit Dn. *Marchantius*, adjungens, quomodo foliari-te exsiccanda, quae B. Lector *dans l'Histoire de l' Academie de Paris* An. 1701. p. 97. et p. 281. reperire poterit.

Liquitajae Brasilianae succedant plantae *Malabarenses Tolassi* et *Tirtava* lingua Bramanum *Gaudarti* dictae; item *Nal-Tirtava*, *Cattu-Tirtava*, et *Soladi-Tirtava*, quas plantas omnes ob convenientiam, quam inter se habent, Senatoriae dignitatis summe conspicuus *Dn. Commelinus* Notis selectissimis in *Hort. Malab.* T X. ad scrofularias Indicas relegat, commendatissimae certe efficaciae in contumacissimis affectibus, earum vero hic catalogum nectere et tempus et locus prohibent, e regio *Malabarici Horti* opere, cui lubet, hauriendarum.

Haec tantum annectere placuit, speciem Malabaricae scrofulariae *Soladi-Tirtava* dictam, solum sacram, et Deo *Vistno* dicatam, maximoque in honore esse, adeo ut nullus Bramanum sit, qui hanc secum non tulerit plantam, Numini tam amicam.

Est autem *Vistnum* idolum Malabarensium πολυκέφαλον καὶ πολυβράχιον, a nonnullis pro summo Numine omnia in mundo dirigente habitum; e cujus sanguine filius natus, maximi arcitenentis vices, contra gigantem Sagatracavagen, quingentis capitibus milleque manibus instructum sustinens. Sedes deastri Vistnum statuitur esse in mari lacteo, nymphaeae floribus feraci, hinc Nymphaeae floribus insidens saepius Vistnum aliique Indici deastri pinguntur; id quod testatur αὐτόπτης illustr. *Kaempfer*. Exot. Amoen. Fasc. V. p. 880.

Ren literatis, et vulgo item *Hatsis* et per Indiam *Taraté* dicta Nymphaea, est Indica sive AEgyptia Faba Prosp. Alpini, Planta paganis sacra, cujus flore aras fanorum exornant, eidem insidentes depingunt deos, ac pias morientium animas coelum petere docent. Sed de his fusius in Schediasm. de *Papavere palustri Apuleji* sive *Nymphaea*.

Scro-

Scrofularia igitur Malabarensis, aeque ac Nymphaea, est idolo Vistnum sacra; de cujus numinis metamorphosibus, infidelium Malabarensium aliorumque Indorum mysteria fidei fabulosae continentibus, magno labore egit Plur. Reverendus vir Phil. *Baldaeus*, verbi divini quondam in Indicis his oris Minister, in *descriptione Regionis Malabar, Coromandel et Ceylon*, cum recensione Idololatriae incolarum hujus tractus Indiae orientalis, qui non contentus largiorem descriptionem diabolici hujus cultus dedisse, figuris pariter aeneis monstra illa imprimi curavit.

Cur autem haec *Soladi-Tirtava* idolo Vistnum sacra fuerit, conjectura assequi non licet; forte ob illam, quam de hac Scrofularia planta refert, qualitatem Excell. *Bodaeus a Stapel Comment.* in *Theophrast. Hist. Plantar.* libr. VII. p. 759. a. quod prae reliquis plantis diutissime vireat. Sic enim ille; *Memorabile est, quod quidam referunt, vix aliam reperiri herbam, quae diutius vireat, et ab interitu vindicetur. Germaniae quaedam mulierculae in vigilia divi Johannis in tabulato suspendunt, parietibus quoque imponunt, super januas collocant, quibus in locis longo tempore viget, viridisque permanet, et continue repullulascit, adeo ut circa festum Nativitatis Domini nostri Jesu, virentem adhuc eam inveniri liceat.*

Perpetuo virente coma, et elegantia omnes scrofulariae species supereminet, Scrofularia peregrina frutescens foliis Teucrii crassiusculis illustr. *Breynii Patris* Prodr. 46. vel ex mente magni *Plukenetii* Scrofularia Telephii foliis AEthiopica; qui pariter hariolatur *caa-atayam Brasiliensium*, sive *Erva de purga de Jean Paiis* Lusitanis dictam esse, Pison Histor. natur. Brasil. libr. 4. c. 53. p. 230. quae licet laete virescat et subamaricantis saporis atque diureticae virtutis sit, aeque ac aliae scrofulariae, foliis tamen, quae figura et magnitudine chamaedrios et veronicae folia refert Pisoni, emmenagoga insuper et purgandi per inferiora efficacia, plane singulari et specifica, differre videtur a Scrofularia peregrina frutescente foliis Teucrii crassiusculis. Hanc tamen ob elegantiam et perpetuo virentem comam, caeteras omnes scrofulariae

lariae species antecellere, ideoque inter amoeniores plantas a Florae cultoribus optimo jure poni posse, credit Celeb. *Hermannus Hort. Acad. Lugd. Batav. p.* 546.

Erigit enim e radice, in contortas fibrillas abeunte, caules rectos, firmos frutescentes, altitudinis sesquicubitalis, quadrangulos, virides, striatos, geniculatos, frequentes in ramos divisos, quos ad singula genicula cingunt folia crassiuscula, subrotunda, crenata, unguem vix excedentia, vulgaris Teucrii facie, parte inferiore bina adversa, superiori vero solitaria. Flosculi insident exiguis quinquifidis caliculis scrofulariae ruta canina dictae simillimi, monopetali, subrotundi, in quinque lacinias quasi totidem petala dissecti, petalo superiori purpurascente bifido galeae instar, binis lateralibus auriculatis pallidis, imo labiato exiguo purpurascente, profluentibus e medio rictu staminibus candidis, apiculis purpurascentibus donatis. Flores excipit vasculum subrotundum, acuminatum, bicapsulare, in duas carinulas dehiscens, continens semina exigua fusca. Propagatur felicius ramulis quam seminibus; quod ultimum ex immarcescibili plantae virore provenire autumo.

Haec ipsa perennis quasi Scrofulariae viriditas peculiares adhuc insitasque plantae virtutes arguit, cum Deo et die adhuc eruendas.

Neque tamen, quod denique addam, Malabarenses ac Indicae Scrofulariae hactenus recensitae aeque, ac Liquitaja Brasiliana, commune quid habent cum Scrofularia Indica capitulis maximis descripta *Hist. Plant. Job. Bauhini* L. XXX. cap. XXXIV. p. 423. Conjectura potius nascitur, Liquitajam accedere ad Brasilianam Caa-atayam modo descriptam, et a Chirurgo Gallico ex *la caa-ataya, liquitayam* detortam esse; quam tamen conjecturam nemini obtrudo. Haec occasione traumaticae Scrofulariae internae virtutis dicta sunto.

OBSER-

Nord
West
Ost
Sud
Fig. 1
Fig. 2
Fig. 3
Fig. 4
Fig. 5
Fig. 6
Fig. 7
Fig. 8
Fig. 9
Fig. 10
Fig. 11
A
B
C
D

OBSERVATIO LXVI.

Dn. Johannis Georgii Liebknecht.

Syrmatum et Coruscationum Borealium, d. 20. April. seqq. An. CIↃIↃCCXVI. *in Horizonte Giesseno observatarum.*

Quae *natura* sparsim exhibet phaenomena, eo sunt curatius observanda et conservanda, quo certius deinceps collecta nos ad penitiorem universi considerationem deducunt, et posteritati demum certiorem inde petendum forte ipsius naturae nexum docent. Exemplum dant *Boreales Coruscationes* nocturnae (seu ut alibi vocavi in Actis Erudit. Lips. an. CIↃIↃCCXI. p. 325. *Luculae Boreales*; ubi et sat notabile recensui phaenomenon) quarum superior annus cum insequente hoc CIↃIↃCCXVII. huc usque fertilissimus fuit. Tantis autem scatent istae difficultatibus, ut doctissima inde omnino ingenia habeant, quid certius hodienum statuere debeant, quam antiquiores potuerunt, nullis observationibus nec instrumentis accuratioribus adjuti. Ego quidem omnem fere aetatem perquisiui, habitis more academico hac de re superiori aestate lectionibus publicis, institutisque observationibus variis, at parum certi apud veteres inveni; quas medium aevum, spissum illud et tenebris involutum dedit, aptae sunt et animis et temporibus fabulosis historiolae; quare nostro tempori qui inhaerent, videntur certiori via incedere et venire citius ad metam, quam forte intendunt. Interea non plane negligenda sunt illa phaenomena, quae medium et antiquius aeuum refert; modo rationes quas addunt, molestae imagines et tristissima fata, quae inde fingunt et pingunt libere pro cujuscunque rei affectu et effectu, quem optant vel timent, a re ipsa amoveantur. Sic exinde saltem cognoscimus, quod unus prae altero anno in una alteraue regione etiam in nostris oris, frequentiores dederit ejusmodi adparen-

tias, ut alias inde colligendas utilitates jam taceam, quas ſedulo et laborioſe conquiſiui. Equidem in eo fui, ut longiorem quandam iſtius rei conſiderationem publicarem, ex parte maxima elaboratam, una *cum tempeſtatum per integrum et diverſos annos indicato aequilibrio*, quod obſervationibus variis comprobavi; verum tam annuum Rectoratus mei Academici munus, quam negotia alia impediuerunt, quo minus laborem perſequi et partum hunc eniti valuerim. Et quia nuper demum magni nominis vir certiorem me fecit novi et ejusdem generis phaenomeni, nec deſunt qui antea dictum chaſma ſaepius urgent; nolui praeſentes has meas obſervationes ulterius retinere, ne ita dictae metae obeſſe vel interiiſſe penitus videantur.

Nimirum ann. CIↃ IↃCCXVI. d. XX. menſis April. percrebuit rumor, fuiſſe viſum ſupra urbem noſtram nocte praeterita ſignum aliquod igneum, quod vulgus, quaſi certo futuri incendii praeſagium, vocat, ein Feuer-Zeichen/ Brand-Zeichen/ in bombardae cujusdam longioris einer Flinden forma, cum multis hinc inde volitantibus globulis igneis. Et quia de lueula illa ſingulari d. XVII. Martii, multum ex Haſſia inferiori, Saxonia aliisque regionibus offerebatur; per integrum tempus admonui ſedulo meos auditores, ut mecum invigilarent aſtris, coelumque intuerentur ſaepius, licet iſthaec d. 17. Martii in noſtro Gieſſeno Horizonte nec in vicinis aliis viſa fuerit; ſiquidem ipſe de hac ad Eminentiſſ. aulam Moguntinenſem ſcribere juſſus. Sed d. 20. Aprilis praeter rumorem illum parum ſpecialius relatum fuit; nihilo ſecius eodem die convocatis nonnullis Auditoribus meis, obſervatorium publicum adſcendi, ut ſaltem more recepto aſtra illis familiaria redderem; ubi ne tunc quidquam inſoliti deprehendimus, praeter ſingulare quoddam verſus ſeptentrionem cum ſtridore pergens meteoron, id quod notabiliter magnum ad ragetarum modum lente ſurgendo permultas ſpargebat utrinque lucentes ſtellulas et ſcintillulas. Tab. III. Fig. 1., quae tamen poſt exploſionem cum ipſo corpore, ſurſum, deorſum emiſſae, evaneſcebant. Vix tale quid heic memoraſſem, niſi poſtero die a curſorio nuncio ille

prior

prior rumor et timor fuerit auctus, dum narravit, se Giſſam proficiſcentem nocte elapſa in coelo ſereno magnum ignis globum ſeu corpus ſupra urbem haerens vidiſſe; quod ideo procul dubio idem cum noſtro fuit meteoron. Fuerunt interea ſtellae verſus coeli culmen conſpicuae admodum, et illae horizontem verſus exhalationibus, quaſi tenebris, involutae; utut, ceu id temporis ſolet, diem obtinuerit ſudum. Hora IX. min. 46. prope ſeptentrionem adparebat lucula quaedam pallida, aſt probe dignoſcibilis inter jam dictas nebulas, horizonti adhaerentes, quae etiam creſcendo, decreſcendo incendii cujusdam in loco vicino ſuſpicionem faciebat. Tubo mediante praeter iſtas exinde clariores viciſſitudines, nihil amplius deprehendi quam quod radii ex nebulis ipſis ab horizonte notabiliter elati obſervarentur. Evaneſcebant tamen hor. X. min. 48. penitus.

Die XXI. April. conveniebant complures, ut mecum ſpectatum irent aſtra, forte ob praedictum rumorem; quibus ego non defui, ſed ad perluſtrandum Jovis diſcum, qui d. 11. conjunctionem cum ♀re celebraverat, et commonſtranda alia, tubum quendam melioris notae adſumſi. Vbi inter alia hor. IX. minuto fere eodem, quo nocte elapſa luculam priorem cum ſuis mutationibus obſervavi, ad hor. X. min. 45. durantibus. Erat autem hac vice lucula multo clarior et ab horizonte longe elevatior, quam antea; quare in opinionem veni, ac ſi forſan Cometa posſit ſubeſſe, quia de tali praeſertim novellae publicae varia et vana tunc undicunque narraverunt. Interea nec in initio luculae A, nec in fine quicquam ſolidi, quod nucleum vocant, adparuit Fig. 2.

Die XXII. April. in eo eram, ut diverſa adponerem inſtrumenta illuſtriora ad altitudines et diſtantias ſiderum capiendas, nuper reparata, quae etiam adſcenſum meum maturabant. Hor. IX. min. 12. ad tauri cornua, ubi Jupiter haud procul tunc haerebat, ſtellam A Fig. 3. (quam potius chaſma adpellare oportet, niſi forma ſic aliter ſuaderet) admodum rube-

 ſcentem

ſcentem deprehendimus; quae uti mox flammulam, mox ardentis carbonis figuram mentiebatur, inſuperque locum inconſuetum tenebat; ita et varias cogitationes excitabat. Praeſertim cum iſtaec longa adparebat oculis nudis min. 20; aſt armatis duas licebat, bene diſtinguibiles ibi notare ſtellas. Fiebat min. 30. longior adhuc et lucidior, quam tubus etiam tribus notabat ſtellulis. Quibus obſervatis ego ad maximum tubum, quem tunc mecum habebam, nempe 12. pedes longum properabam, ubi interea ſpectatores quartam indicabant itidem oblongam, at differentem a proximis ſuo tantum colore ſulphureo. Adplicato tubo novo ſeſe egregium oculis objiciebat ſpectaculum, ſeptem nimirum ſtellae. Quae praeter unam illi meridionaliori B. fig. 3. quaſi capiti inhaerentem C. in linea cum Horizonte parallela, aſt ab hoc notabiliter elevata, exiſtebant, nudis oculis conſpicuae. Notabile erat, quod corpora duo extrema A. B. intermediis exiſtebant majora, utut iſta longa magis ad ſtellarum fixarum modum ſcintillarent, et in perpetuo motu ab uno extremorum A ad alterum B pergerent. Accipiebant etiam duo extrema corpora A. B. caudas ad duas fere ulnas protenſas et pauliſper incuruatas, imo meridionalioris capiti inhaerens itidem projiciebat caudam cum prioris illa conjunctam, ſed bene diſtinguibilem, unde horridulum omnino erat ſpectaculum, duobus quaſi oculis conſpicuum, nec tamen ita diu durans. Nam intermedii globuli motu ſuo perpetuo veluti arcus fig. 4. adinvicem formantes, extrema adaugebant corpora, quae nunc obſcuriora fiebant, nunc ſuam verſus horizontem lucem reſumentia, denuo emicabant; donec illud B. hor. x, m. 31. diſparuit, et altera A. ſuam pariter caudam et colorem amiſit, horaque x, m. 35. oculis nudis non amplius adparuit. Erat tunc altitudo ab Horizonte 15. grad. Circa horam decimam quoque illa lucula fig. 2. prioribus noctibus viſa iterum micare coepit, ſeptentrionalior facta instar ſcopae cuiusdam vix ad dimidiam horam durans.

Die

Die 23. Apr. jam ante ſolis ortum, coelum ſudum nunc verſus orientem paulo rubeſcens cum Barometro a gradus 31. minuto $4\frac{1}{2}$ recedente ad $_{31}^{\circ}$, m. 3. mutationem aëris et tempeſtatis indicabat. Quae uti cum ipſa meridie coepit vento ſufflante orientali haemiſphaerium integrum nubibus obductum, vix ullam ſtellarum adventante nocte adparituràrum promittebat ſpem. Nihilominus ex multis alibi adductis exemplis conſtabat (conf. Maeſtlinus in conſideratione cometae anno CIↃIↃLXXX viſi aetherei aſtronomica, Ricciolus in ſuo Almageſto novo, ubi de cometa An. 1618. viſo refert, praeceſſiſſe iſtum faces igneas, trabes, globos de coelo cadentes) ejusmodi chasmata et ſyrmata fuiſſe inſtantium cometarum indices, vel certius ſi adfuerunt, illorum comites; quare in obſervatorio de varie concurrentibus circa arduam hanc materiam cauſis et diverſis quoad cometarum originem doctorum ſententiis quendam praeſentibus auditoribus vi Statutorum Academ. diſcurſum inſtituebam. Ubi inter alia in mentem veniebant verba OLAI RVDBECK in commun. Vpſalienſi ad STANISLAVM de LVBIENIETZKI in theatr. comet. fol. m. 352. Si flamma eſt, lumenve ſuccenſum in Cometa, poſtquam „ corpus ejus eſt generatum, ut fit in ſtellis cadentibus, globisve „ ignitis, aliisque ſimilibus meteoris, natis ex ſulphurea nitroſa et „ vaporoſa materia, quae perinde accenditur, ſicut fuligo in camino, „ quae ad tempus non inflammatur, dum colligitur ex lignis „ humidioribus, mox exſiccata ex aridioribus lignis vel calore foci, „ minima ex cauſa flagrat, non eſſet impoſſibile, ſi obſervatum haberemus „ a mathematicis, dum diligenter obſervant aſtra, nec „ vident corpus ullum ſolito clarius obſcuriusve, eo momento „ comparuiſſe cometam lucidi corporis, cum lucida longaque „ cauda, ſatis manifeſtum foret, corpus illud igne flagrare. Sed „ cui mathematicorum ſors accidit? id potius invenimus, cum „ eorum legimus obſervationes, nullum ab ipſis primo obſervatum „ eſſe cometam, ſed vel ab ruſticis nocturna itinera facientibus „ vel a vigilibus urbanis, vel ab aliis per plateas graſſan- „

tibus etc. Sed haec dum, ne tempus pereat, cum observationibus aliorum recentiora melioraue sentientium adduxi. Hora IX. min. 6. emicabat denuo prior illa lucula fig. 1. die vigesima visa; cui, adplicato tubo longiore, complures adstantes nubes impedire radios percepi, quorum nonnulli cum impetu prosiliebant, daß man auch die Wolcken genau distinguiren konte / und zu gleich sehen / wie dieses Licht viel höher als die Wolcken / und sehr penetrant gewesen ꝛc. Cum quadrante etiam majori ejus initium A ultra 18. gradus elevatum percepi. Hor. IX, m. 13. in septentrione praecise itidem inter nubes spissiores videbantur duae ejusmodi luculae fig. 5. cum perpetuis mutationibus, quae minuto 25. crescebant; erant etiam istae inversae, in quantum ex nubibus licebat judicare, quae adeo spissae existebant, ut ne stellae quidem fixae potuerint percipi. Nihilominus syrma illud occidentalius fig. 3. hor. IX. m. 28. exinde denuo adparebat, disparente illa septentrionali lucula, id quod saepius hac nocte observavi, ad modum fumantis quasi elychnii, so daß einige meynen sollen / es wäre ein Blitzen gewesen; allein das öfftere Anhalten auf 6 - biß 10. minuta horaria nicht nur / als auch die funcklenden und fliegenden Sternlein mit ihrem Anhalten hinter den Wolcken / zumahl in den vorigen Tagen / lehrten uns ein anders / die wir alles mit Augen angesehen / und wohl erweget; doch hat sich hor. X. min. 31. alles verlöschet.

Die XXIV. Barometron aeque ac aëris constitutio integra, vix quicquam promittebant. Conveniebant tamen nonnulli adscensum in Observatorium publicum urgentes; quorum numerus postea mihi et instrumentis ibi expositis videbatur molestus. Quod vero subsequentes attinet luculas, illae sub initio ortus Horizonti quasi adhaerebant. Nimirum ad $^{\circ}_{3}$, m. 30. versus orientalem plagam permagnus oculos nostros feriebat splendor veram referens stellam D, ad tria tantum minuta durans; cujus cum decrescentia dein ille oriebatur fig. 3. a septentrione 61. gradus recedens, prioremque suam ab horizonte altitudinem

obti-

obtinens, cum ſocio ſuo et cauda, ut fig. 6. refert. Cur autem ille in D tam cito ſeſe abſconderit, ejus forte depreſſio vel nubes ſpiſſiores, ex quibus ſuum projiciebat ſplendorem, in cauſa fuerunt. Contra illa in fig. 6. egregiam monſtrabat faciem, altitudinemque 21. gr. 6. m. utramque augebant mox duae aliae ſtellulae advolitantes quaſi; ſed tunc quidem in eadem manens altitudine min. 53. colorem igneum mutabat, ſicque ſubinde decreſcendo tres alias fig. 7. in eadem altitudine excitabat ſtellulas, quarum duae extremae continuo commovebantur. Imo nouum adhuc ſyrma oriebatur inde a ſeptentrione $4\frac{1}{2}^{\circ}$ remotum fig. 8. adeo creſcens, totiesque ſuam faciem in eadem altitudine permutans, ut vix potuerit diſtingui, donec poſt min. $14\frac{1}{2}$ penitus abiit.

Erat autem hoc tempus maxime notatu dignum; omnes enim hucusque recenſitae luculae, et ſyrmata videbantur in ſeptentrionem contendere, idque ideo, quod nunc ibidem duo, dein tria viſa fuerunt corpora lucentia et ignea cunctisque recenſitis altiora, quorum accuratam altitudinem equidem impedimenta non permittebant, ut caperetur. Erat etiam egregia iſtorum facies hor. min. 20. IX, dum caudas ſuas ad quartam ulnam longas projiciebant, ut perfectam crucem bene dignoſcibilem fig. 9. formarent. Vnde ſimul cognoſci poſſunt tot cruces, quas ſibi toties in coelo viſas, quoties ſyrmata ejusmodi adparuerunt, conceperunt ſuperiora triſtia ſecula accuratioribus, ut ſupra dixi, obſervationibus deſtituta. Duravit quoque haec figura ſeptentrionalis longius, quam reliquae omnes; et quia ſubinde verſus ortum novae oriebantur luculae, in eam quivis venit opinionem, ac ſi hae cunctae tandem verſus integram hanc regionem, quam accurate quadrante majori ſubduxi, et delineavi, in unam quaſi flammam coiturae ſint. Fiebat porro, ut min. 33. in ſeptentrione 6, dein 7 adparerent etiam min. 35. nudis oculis cognoſcibiles ſtellulae ita, ut mediam majorem plane juxta fig. 9. circumvolitarent reliquae minores, illamque lucidiorem redderent in maxima ab Horizonte altitudine 25. gr. Poſt aliquot

tempus

tempus sese occultabant omnes, illamque fig. 3. denuo quasi excitabant itidem stellulis variis stipatam ornatamque maxima cauda flammante Fig. 10. fortassis ob ventum tunc temporis ex N W. sufflantem.

Syrma septentrionale interim una cum illo fig. 3. atque aliis versus ortum, (quae ultimae tum meras referebant luculas) stuporem non exiguum ciebant, non ob splendorem solum, sed insuper ob faciem illam in septentrione tribus quasi oculis conspicuam fig. 11. quae circumcirca coronam admodum splendentem exhibebat, adeo ut horizontem ex parte illustraret. Haec intuentes omnes, non sine stupore perceperunt. Praesertim cum quae antea fueram ominatus, nunc veluti evenire viderent; nam flamma inde exsurgebat als eine aus einem Feuer-Ofen steigende und flanquende Pyramide von lauter Feuer/ welche so hefftig flammete und wallete/ daß sie auch ein Blenden und Schmertzen in unsern Augen verursachete / als das zu geschehen pfleget bey einem hellen Licht/ welches man so ungefehr in der Ferne erblicket/ und starr anzusehen pfleget ꝛc. extremitates quasi nebula inclusae erant, et ejus corpora tria fixa ad 20. gr. elata. Quanta autem flamma ipsa fuerit ob dictum stuporem et impedimenta capere haud potui. Extinguebantur successive reliquae luculae, exceptis illis, quae stellas habebant indeque varias mutationes tam coloris quam ipsius splendoris patiebantur. Vbi contra septentrionale syrma continuabat usque ad horam duodecimam, qua itidem remittebat a suo splendore, meque, ubi res ista vigiliam exigebat, insomnem, viribusque tandem deficientem dimittebat.

Die xxv. nihil amplius notatu dignum observavi, nec quicquam per dies reliquos. Interim quod reliqua attinet heic addenda, ad aliam occasionem differo, vel in supra indicato tractatu ut explicentur promitto.

(*Gissa Augustam Vind. A.* 1717. *d.* 14. *Sept. missa.*)

OBSER-

OBSERVATIO LXVII.

Dn. D. Joh. Chriſtophori Sprögelii.

Stranguria et inflammatio ſphincteris veſicae ex haemorrhoidibus coecis, curata.

CIvis non infimae ſortis noſtrae urbis, haemorrhoidibus coecis laborans ex improviſo inſigni ſtranguria, quae calculum veſicae mentiebatur, correptus eſt. Chirurgus igitur vocatur, ut calculi praeſentiam inquireret cathetere; ſed in vanum tentabat veſicae introitum, ſphincter enim ejusdem adeo erat tumefactus et inflammatus, ut catheter nullo modo, cum prae dolore aegri, tum prae conſtrictione ſphincteris ſpaſmodica impingi poſſet. Cauſa hac ſpeciali et vera doloris cognita, ſuſpicio omnis de calculo abjiciebatur, et de cauſa hujus inflammationis proximiori conſultabatur auferenda. Haec nulla alia eſſe videbatur, quam affluxus nimius haemorrhoidalis circa varices dictas haemorrhoidales, per conſenſum ſphincterem veſicae afficiens et inflammans. Dato itaque leniſſimo purgante ex ☿io dulci gr. v. c. ſ. q. conſervae roſarum, per ſingulas tres dies tribus vel quatuor vicibus reiterato, interpoſita ſola Tinctura Martis cum vino malvatico facta, aeger poſt primam laxationem hanc per Mercurium ſtatim ab omni dolore veſicae et ſtranguria, ſenſimque, hisce continuatis, ab haemorrhoidibus coecis ipſis eſt liberatus.

Haemorrhoides non ſolum per arterias ſtricte ſic dictas haemorrhoidales, ad ora venarum in ani tunica exteriori et interiori ſe aperientes, fluere, jam *Hippocrati* innotuit, qui et oris haemorrhoides agnovit, et *D. D. Helwich* plura quam elegantiſſime de iis in *Ephem. N. C. Dec.* 3. *An.* 9. *Obſerv* 118. diſſerit. Per aures obſervavit easdem *D. D. Ledelius* in iisdem *Ephem. Dec.* 3. *An.* 5. *Obſerv.* 265. et *Hippocrates* maniam vidit in Alcippo ab haemorrhoidibus per metaſtaſin caput petentibus.

tibus. D. *Joh. Henr. Herlinus* quoque singularem tractatulum scripsit *de praeternaturali, ac lethali fluxus haemorrhoidalis suppressi ad pectus translatione*, *Altenburgi.* 1716. 8*vo*. Nihil ideo est, quod miremur, illas ad vesicam moveri interdum. Deploratam hujus experientiam ante nos habuisse supradictus testatur *Dn. Helvvich in Ephem N.C. Dec. 3. Ann. 9. Observ.* 119. ubi historiam aegri recenset, qui haemorrhoidibus vesicae correptus fato concessit. Adeo ut huic ultimae observationi nostra sit parallela, qua scilicet affluxus haemorrhoidalis sphincterem vesicae inflammaverit. Sed qua ratione, illa mortem inferente, cura hujus per solum mercurium, et tincturam dictam martis, ex voto successerit, paucis videamus.

Mercurium triumphatorem in medicina esse, *Goris* in tractatu suo, *Mercurius triumphator*, optime demonstravit, utinam simul praeparationes ejusdem, quas singulares se scire depraedicat, in usum rei publicae, more virorum bonorum, docuisset, ut eo melius ad accidentia varia morborum dirigi posset. Hinc hoc loco non plura de ejusdem vi absorbente, et acidum biliosum corrosivum, glandulosas propagationes arteriolarum saepius erodens, sicque stagnationem sanguinis circa eas inducens, temperante, illudque in circulum redigente et dehinc per glandulas commodiores, vel per sedes, vel per salivationem educente, differam. Tantum hoc dicam, nihil magis in aegro nostro indicatum esse, quam acidum ejusmodi biliosum corrosivum in massa sanguinea, quod anima per haemorrhoides evacuare tentarat; hoc vero in majori copia affluens ob spissitudinem simul ramificationes glandulosas arteriolarum in tunicis ipsis arteriolarum, et circa eas prius dispulit et erosit, quam orificia aperire potuit, quippe haec, sero illo acri per glandulas abscedente, non facile operiuntur; hinc orificia haec compressa sunt, unde tumor vasorum haemorrhoidalium varicosus, quem potius aneurismaticum, cum magis in arteriis quam venis exsistat, quod alia occasione demonstrabo, vocarem, nisi communis opinio hanc vocem jam retinere suaderet. Obstructis itaque hisce glandulis, ad vicina loca in no-

stro molimen factum est earundem, nimirum ad vesicam, sed eodem infelici successu, unde in ejus sphinctere stagnatio, tumor, et inflammatio. Mercurio itaque propinato, magna quantitas hujus acidi biliosi, statim prima vice decem vel duodecim sedibus, eliminata est per glandulas intestinorum, adeoque vasa sunt liberata, circulatioque liberior et suavior reddita; hinc dolores spasmodici in vesica statim remiserunt, et stagnans hic serum acidum corrosivum in venas recessit, sicque sensim et haemorrhoidum ipsi tumores recesserunt. Quod, tinctura martis vasorum roborante tonum, erat jam demonstrandum.

OBSERVATIO LXVIII.

Dn. D. Johannis Christophori Sprögelii.

Empyema ex Pleuritide neglecta per clysterem fortem curatum.

CLysteres intestina eluere, et partibus cujusvis ventris, infimi, medii et summi, quam optimum solatium afferre, ratione et usu adeo omnibus probatum esse videtur, ut, nisi pudor subrusticus aegros ipsos ab eorum usu revocaret, *Langius* hodie vel sycophantas frustra quaereret, qui, si medicus peritus ad lenienda alvi ex obstructione aut intestinorum ulceratione tormina, aut calculi cruciatus, alvum clystere eluendam suaserit, et aeger id genus subsidii ob pudorem detrectaverit, blanditiis aegro illi subscriberent, et saluberrimum enematum usum velut paralyseos, quae horum torminum est pedissequa, causam infamarent, uti hujus in *Epist.* 80. *lib.* 1. mentionem facit. Non enim olim solum apud AEgyptios, quos Ibis avis eorum docuit applicationem, horum usus adeo frequens fuit, ut singulis mensibus triduo se purgarent vomendo, atque intestina diluendo, gratia sanitatis conservandae; neque tantum vis eorum nutritiva ad tempus, ab eodem *Langio l. c.* ex *Avenzoar*

edocta, et ab *Hildano observ. 30. Cent. 4.* exemplo comprobata, tam experientia *Galeni*, qui *lib. 6. de caus. sympt.* refert, nonnullis clysteres adeo ascendisse, ut vomitione redditae fuerint, item *Hildani observ. 70. Cent. 6.* et aliorum in *Ephemeridibus hisce* notatis passim ejusmodi observationibus nititur; quam, quod maximum est, fundamento illo firmissimo anatomico, *Baubini* in fine intestinorum tenuium valvulam esse fabulam, id quod *Bianchi Epistola ad Sancassanum, in Mangeti Theatri Antomici Lib II. cap. 4. p. m.* 300. satis superque demonstrat; sed eorum vis curativa hodie adeo emersit, ut ingeniosus apud Gallos Medicus, *Dn. Adrianus Helvetius, in methode pour guerir toute sorte des Fieures sans rien faire prendre parla bouche*, modum proposuerit, corticem de Peru in febribus cum successu per enemata applicandi, quam methodum *D. D. Albrecht in iisdem hisce Ephemeridibus Dec. 3. Ann. 3. Observ.* 127. illustrat, et insignem eorum usum, assentiente simul solicitae prudentiae Medico, *D. L. Lentilio in Ephem. Dec. 3. An. 5. et 6 App. p.* 130, non immerito depraedicat.

Praeloqui haec libuit, cum casum explicare instituerim, quem honoratissimus Dn. Parens, *Dr. Michael Sproegelius*, Medicus Halberstadiensis, non ita pridem mecum communicavit his verbis: Accidit mihi ante non paucas hebdomades, ut vesperi vocarer ad virum quendam ex nostra familia, aliquot 40 annorum, ex neglecta pleuritide empyicum factum, cui, cum ex metu suffocationis ultima videretur agere, nec propter saniei foetentis copiam, qua fauces opplebantur, & cujus quantitas satis magna interdum tussi obscura protrudebatur, interne remedia amplius adhiberi possent, praeterea etiam aegrotus summe debilis esset, pulsus tamen viribus robustior animadverteretur, et alvus per duos dies obstructa, clysterem de subito satis fortem applicari curavi. Dictum factum Optatissimus sequebatur effectus, magna enim copia saniosae materiae ejusdem coloris et foetoris, qualis per fauces ejiciebatur, per secessum educta est, ut mane ad aegrotum accedens ipsum ad mensam sedentem et ju-

 sculum

sculum cibantem invenerim. Quaeritur, per quas vias Archeus, seu hodiernorum medicorum Anima, materiam hanc pectori rupto abscessu infusam per alvum simul eduxerit? Scio communem Medicorum sententiam, naturam sibi fabricare vias nobis ignotas, sed nunquam haec opinio mihi satisfecit, nec credidissem veras de hoc affectu historias, nisi ipse cum admiratione hanc observassem. Haec Dominus Parens. Ad quae sic ego, quemlibet alium sensu suo abundare lubentissime patiens, responsum vellem:

Ex pleuritide neglecta empyema fieri, non est quod miremur. Sanguinem enim extravasatum, nec statim in circulum, redactum, in 14. diebus in saniem mutari, experientia non solum affirmat *Hippocratis in* 5. *lib. Aphorism.* 8. Quicunque, ajens, morbo laterali laborantes in 14. diebus non repurgantur, iis materia ad suppurationem vertitur; sed et ratio suadet, licet sanguis, quod *Drelincurtius* vult, in vasis suis stagnans non putreat, nec inflammetur, sed tantum coaguletur, eundem extravasatum, et in interstitiis glandulosis stagnantem, ab ambiente talem impetum pati, ut particulae ejusdem spirituosiores, putrefactionem alias praecaventes, in venas facilius abripiantur, et, quod idem est, discutiantur, reliquis aqueis et viscidis in putrefactionem et saniem abeuntibus. Hoc pus, nisi per sputa repurgetur, rupta vomica, in cavitatem thoracis effundi, atque aegros empyicos reddere affirmant veteres cum plerisque neotericorum. Eo, ajunt, aut suffocantur, aut liberantur, nisi probe spatio dierum quadraginta per tussim purgentur, quod hisce verbis *Hippocrates in* 5. *lib. Aphor.* 15. docuit: Quicunque ex morbo laterali fiunt empyi, id est, suppurati, si quadraginta diebus purgantur, a die qua fit ruptio, liberantur; et *Galenus in Comment.* ait: nisi iis diebus per sputa pus totum expurgetur, putrescit, pulmonesque putrefactum exedit, atque ad tabem conducit; uti haec pluribus recenset *Prosper Alpinus lib.* 7. *cap.* 19. *p. m.* 526. *de praesagienda vita et morte aegrorum.* Ex hisce concludere intendunt, saniem istam per sputa expurgari debere, alvique profluvium virtutis, (naturae scilicet) inbecillitatem, sputi reten-

 tionem

tionem et deploratam suffocationem plerumque praesagire; minori itaque cum ratione purgantia applicari.

Quemadmodum vero nulla regula, ita neque haec sua caret exceptione, quando nimirum sanies ista in tanta copia adest, ut suffocatio instet, fauces sint repletae, nec spes vitae ulla affulgeat servandae, εὐθανασία tantum aegro procuranda videtur alvo, imprimis, si eadem simul fuerit obstructa, clystere soluta, materiaque ex parte subducta. Quod licet aegrum rarissime ex orci faucibus eripere valeat; interdum tamen fieri posse, narrata satis affirmat historia. Sed qua ratione, quibusque viis, jam paucis inquirendum est.

Pleuritidem metastasi in parotides interdum, licet rarissime, terminari, testatur observatio *D. D. Mayeri Ephemeridum harum Cent. IV. obs.* 38; per universum corporis tumorem sanatam exhibet *earundem Cent. I. obs.* 74; per purpuram plures observationes restantur, et *ego ipse* idem Augustae Vindelicorum observavi; in podagram abscedentem etiam observavit *D. Ledelius in Ephemer. harum Dec.* 3. *Ann.* 3. *obs.* 16. Quae metastases omnes optimo successu sunt terminatae. Praeterea per sputum plerumque, saepius per sudorem et interdum per urinam pleuritidem curari quotidiana docet praxis; et imprimis hoc ultimum *Hildani obs.* 31. *Cent.* 2. Urinam nimirum pleuriticae primo turbulentam et rubicundam veluti admixto sanguine, deinde sanguineam, et denique omnino purulentam hunc morbum felicissime judicasse, testatur. De aliis morbis in pleuritidem versis, imprimis de communicatione pectoris cum cruribus, licet locis longissime remotis, nihil dicam; de quibus benevolus Lector *in Ephem. Nat. Curios.* imprimis *in earundem Dec.* 3. *Ann.* 5. *observ.* 286. *et Cent. VI. Append. p.* 107. plura videre potest.

Quas vias autem in hisce non tam procreationibus, quam resolutionibus et curationibus unius ejusdemque morbi variis effingere volumus alias, quam arterias ipsas, quae ad fauces tanquam locum cordi proximum certissime materiam afferunt,

ut

ut *Joh. Antonid. van der Linden in ManuScript.* quod *Excellentissimus Lentilius Miscellaneis suis Medicis adjunxit*, *ibidem p. 3. 214. b.* ait: quando sputum flavum excernitur in pleuritide, non video alias vias, nisi statuatur cum saliva excerni. Saliva autem non aliunde ad ductus salivales pervenit, quam ex arteriis. Haec enim pro veris vendito. Mirandum vero, quomodo materia illa ex loco affecto pene immutata perveniat, ut nobis signum praebere possit humoris peccantis et coctionis. Et tantum abest, ut, quemadmodum quidam volunt, pus, rupta vomica vel abscessu, in cavitatem thoracis effusum vias alias se per sputum evacuandi quaerere possit, praeter ordinarias glandulas, ut potius, eadem rupta, nisi incisione pectoris evacuatio puris procuretur, qualem paracenthesin *D. Dr. Riedlinus in Eph. N. C. Dec. 3. Ann. 1. obs. 126.* felicissime institui curavit, aegros plerumque suffocet, vixque unus ex millibus ab ea liberetur. Neque alias vias supponendas esse ratio sapienti cuivis anatomico suadet, quicquid quidam de novis viis, quas natura sibi fabricetur nobis ignotas, sentiant. Venae enim arteriis capillaribus vel continuatae adhaerent, vel cum iis se osculantur, ita ut juxta singulam osculationem vas laterale separatorium ad glandulam perficiendam abeat, qualem fabricam vasorum lymphaticorum et glandularum *ex Guilielmo Cowper Tabula LIII. fig. 8. et 9. in Mangeti Theatro Anatomico edit. 1716, Tom. I. p. 216.* ex parte exhibet. Rebus itaque sic stantibus facillime concipi potest, naturam nullis aliis viis ad Empyema, id est, suppuratam materiam, ex glandulis, id est, ex membranis, quibus glandulae a nervis subductae sunt, et in quibus continetur humor vel materia, vasis glandulae propriis corrosis, suppurata, educendum opus habere, quam venis, in quas sensim absorbetur vel potius intruditur humor dictus vi motus nervorum ibidem loci intertextorum, dehinc ad cor cum sanguine et per arterias ad glandulas alias pro secretione ex gr. faucium et asperae arteriae in exscreatione defertur. Sed quid opus est ulterius hanc theoriam rationibus suffulcire, cum, in

san-

sanguine circulante pleuriticorum per venae sectionem emisso interdum pus instar sevi liquati inveniri, et cum ipso simul extrahi, quod neutiquam, nisi simul circumferetur, fieret, ex Observatione 71. in Ephem. Nat. Cur. Dec. 3. Ann. 1. et aliis sensus doceant.

Materia igitur, nostro rupto abscessu, et glandulis proxime adjacentibus pleurae et pulmonum membranae simul in suppurationem ductis, adeo abundans per impossibile omnis per glandulas faucium separari posse videbatur, et sine dubio aegrum suffocasset, nisi alia simul via ostensa naturae patienti fuisset. Alvum quidem sagacissima anima, operationem suam in aliam viam directura, prudentissime claudit, ut quotidiana docet experientia in febribus malignis et inflammatoriis, quo magis heterogeneum per sudorem, id est, glandulas subcutaneas expelli possit. Nec ab hac via frivole natura, id est, motus animae cum corpore sibi proportionato conjunctae, est seducenda, imprimis si materia est venenosa, vel subjecta sunt biliosiora, venenum enim illud vel biliosae purulentiae nimis ad intestina vocatae partibus illis nervoso-membranaceis maxime sensibilibus facillime diarrhoeam, inflammationem et gangraenam, id est, mortem inducere possunt. In nostro vero aegro, cum materia non nimis fuerit acris et biliosa, sed potius phlegmatica putrefacta, quod foetor demonstravit, anima auriga optimo cum successu, (quod alias in pleuritide, ob dictam rationem, lethale videtur,) glandulis intestinorum per clysterem fortem semel stimulatis et apertis, statim equos reflexit, hancque viam secuta est, et aegrum a suffocatione, alias certissime subsequenda, liberavit felicissime; et hoc quidem nullis aliis viis denuo ab ipsa fabricatis, sed solo ordinario sanguinis per arterias meseraicas circulo administrante.

Tres nobis usus ex hac observatione in praxi innotescunt: (1) Glandulas intestinorum, imprimis crassorum, non solum serum quoddam pro lubricandis intestinis et emolliendis fecibus, quod plurimi cum *Peyero* volunt, separare, sed simul esse

emun-

emunctoria vasorum meseraicorum, quicquid *D. Nuckius* contra veteres disputet, et per consequens totius massae sanguineae, si ad has vias per purgantia illius destinetur motus separatorius, aeque ac glandulae cutis et renum ejusdem, motu ad hasce uvias per sudorifera vel diuretica directo, massae sunt emunctoria. Et patet hinc ratio observationis *D. Dr. Helvvichii in Ephemer. Nat. Cur. Dec. 3. Ann. 5. et 6. obs.* 190. *pag.* 439. qui fieri potuerit, ut aeger ab uno clystere sedecies et ultra dejecerit; quod tanta excrementorum copia non in intestinis crassis delituerit, sed, horum et tenuium glandulis semel apertis, a massa sanguinea, vel glandulis ad minimum intestinorum proximiori, separata fuerit. (2) Clysteres si non tutius, attamen aeque ac purgantia interna, glandulas hasce stimulare, et animae, heterogeneum sibique incommodum et massa sanguinea separandi, viam monstrare. Licet enim quibusdam a prima fronte difficile conceptu videretur, quomodo fieri possit, ut per eos motus huc dirigatur; sciant iidem, non illud fieri tantum per clysteres, sed per animam ipsam, quae, solutis tantum organis secretoriis in primo apice, ipsa per circulationem prosequatur motum malum excernendi, et excernat tamdiu, usque dum massa sanguinea vel depuretur, vel, si haec tota sit impura, tandem illa ipsa exspiret. Et (3) excretionem per alvum lenissime institutam in pleuriticis et hinc oriundis empyicis non semper esse timendam, quin potius, re alias desperata, suadendam, ex hac apparet historia. Ratum tamen interim est veterum praesagium, in pleuriticis et phthisicis diarrhoeas esse plerumque lethales: fit hoc nimirum, ceu proxime illud adnotavi, si corpus est biliosum et humores acres, vel si ulcera adsunt viscerum interna majora, tunc, alvi profluvio vel arte, vel ab anima ipsa, vel humoribus acrioribus producta, motu illo nimis irritantur intestina et inflammantur, vel ulcera interna magis augentur, et omnino redduntur incurabilia; quaeque alias motu lenissimo sudorifero satis superque expurgari, et abstergentibus solis usurpatis consolidari potuissent, hoc motu nimis re-

vulſorio magis exacerbantur, et aegros citius morti tradere videntur. Quibus vero corpus non adeo eſt bilioſum, ſed magis phlegmaticum, lenius purgans vel clyſterem fortiorem minus obeſſe, quinimo prodeſſe, hac noſtra fortaſſis docuimus obſervatione.

OBSERVATIO LXIX.

Dn. D. Johannis Chriſtophori Sprögelii.

De Peſte per inciſionem bubonum ante eorum intumeſcentiam curanda.

MUlti quidem multa de peſtis praeſervatione et curatione ſcripta reliquerunt; nec male, cum non ſolum morbus ſit dirus, qui omnium ſtudium requirit, ſi modo remedium contra eum certius, quam hucusque datur, quod ab omnibus approbaretur, inveniri poſſet; ſed etiam intricatiſſimus, ſeque hujus judicio hoc, alius alio modo curandum ſiſtat, adeo ut, quemcunque ſuum momentum addere, implicitasque ejusdem rationes explicare, et cum orbe erudito communicare, rei publicae interſit. Quicquid autem diſputent, id tamen omnes in fine confiteri oportet, varia medicamenta morbum hunc peſtilentialem minus praeſervare, minimeque curare poſſe, niſi in eo conſiſtat eorum ratio operandi, ut maſſa ſanguinea et aether microcoſmi, quem alii ſpiritus animales, ſuccum nervoſum, vitam animalem, vel archeum vocant, quam blandiſſime ab impuritatibus heterogeneis liberetur et depuretur, ne hae illam corrumpant, hujusve elaſticitati remoram objiciant, quae alterutra mortis ſubitaneae in peſte eſt ratio certiſſima. Hanc vnicam eſſe indicationem, certo certius eſt, tantum in eo lis verſatur, quibus viis eaedem facilius eliminari poſſint, et quibus tutiſſime ſint eliminandae. Hinc notum eſt, quosdam purgantia ſuadere, quosdam ſtatim in diaphoreticis omnem ſalutem quaerere, quosdam purgantia cum ſudoriferis et diureticis jungere, quale

quale Elixir habetur Antipestilentiale Gedanicum. Quantum vero hi ultimi cum primis peccent, et quam pestiferum sit elixir illud antipestilentiale? quam solertissime egregius noster inter primarios excellens Medicus, *Dn. Dr. Kirchhoff in praefatione libelli dicti*: Vier Tractätlein von der ansteckenden Seuche/ welche *Anno* 1713. in das Ertz-Hertzogthum Nieder-Oesterreich eingeschlichen / der werthen Stadt Hamburg / und allen Nieder-Sachsen zu Liebe und Dienst nebst einer Vorrede von einer schädlichen Pest-*Medicin* zum Druck befördert von einem Hamburgischen *Medico*, Hamburg. 1714. 4to: exemplis probavit, illudque consulentes ipsos peste dignos damnavit, et hoc de jure. Demonstrativum ejus argumentum in eo vertitur, quod natura ordinarie eos, quos sanat, per expulsionem veneni a centro ad circumferentiam in petechias, carbunculos, bubones &c. sanare videatur; purgantia vero motum hunc invertant, et venenum a peripheria ad centrum reducant, sicque necessario mortem plerisque, nisi robustioribus natura, inferant.

Huic naturae molimini etiam respondet novum illud experimentum chirurgicum, quod in hac observatione posteris relinquere liceat. *Eggebeckius*, Chirurgus nostrae urbis promtissimus, cum A. 1713. quo pestis nostras quoque oras, proh dolor! petierat, copia ei offerebatur peste laborantium pauperum et miserorum, primus ejus fuit operator in nostra civitate, et non tantum decem, sed centum et plures, qui cum orco rationem habebant, hac adjuvante operatione chirurgica, eidem eripuit, adeo ut nullus, cui ante praeterlapsum febris aggredientis tertium diem applicuit, mortuus fuerit; merito itaque ei laus et honor manet inventionis.

In animum nimirum suum inducebat operationes naturae in peste curanda observatas, eam plerumque per expulsionem veneni in bubones &c. eandem curare. Simul ac igitur aeger ipsi offerebatur, qui de lassitudine, febri et dolore in inguinibus

conquerebatur, ſtatim adhuc ante ruborem et tumorem glandularum in bubones abſceſſurarum plenarium, maturitatem indicantem, inciſione obliqua profunda trium latorum digitorum longitudine loci dolentis cutem, pinguedinem et glandulam ipſam incidebat, digitis propriis ulterius vulnus dilatabat, et glandulam obſtructam perfecte dilacerabat, ut liberior affluxus allidentis ſanguinis, et effluxus materiae venenoſae pararetur. Vulneri applicabat ſolum linteum raſum ſuperimpoſito emplaſtro defenſivo, quo mediante poſt 24. horas talis ſuppuratio ſuccedebat, qualis per cataplaſmata per decem dies vix acquirenda eſt, et hinc quotidie bis illud repurgabat. Febris ſtatim poſt operationem remittebat, et vulnus elegantiſſime poſt tres vel quatuor ſeptimanas, interne tantum propinatis vulgaribus diaphoreticis fixis, antimonio diaphoretico, lapidibus cancrorum cum cinnabari nativa praeparata, conſolidabatur, nemine unquam mala ſymptomata ex hac operatione, (quod in quadam gravida, quae operationem eandem perpeſſa curata eſt, et partum adhuc viventem ne minima labe infectum edidit, certe admirandum erat,) percipiente, nec ullo, cui ſtatim ante triduum praeterlapſum inciſio facta eſt, mortuo; quod ſi vero poſt triduum facta fuerat, non omnes evaſerunt, id quod non tam inciſioni, quam morae, et corruptae jam craſi ſanguinis adſcribendum eſſe videtur.

OBSERVATIO LXX.

Dn. D. Johannis Chriſtophori Sprögelii.

Entero-epiplocele per operationem chirurgicam feliciſſime, abſciſſo Epiploo, curata.

Minime obſervationis rarioris titulo dignam aeſtimaſſem obſervationem jam recenſendam de Entero-epiplocele, inteſtinis una cum omento per proceſſus peritonaei in ſcrotum usque devolutis, feliciſſime a chirurgo noſtro peritiſſimo

Eggebeckio per operationem manuariam curata; nisi excellentissimus *Dn. Dr. Heisterus in Eph. N. C. Cent. V. observ.* 85. testaretur, epiplocelem quidem esse affectum rarissimum, et a quibusdam in dubium vocari, entero epiplocelem vero frequentius contingere rationi magis consentaneum judicaret, quam epiplocelem solam sive simplicem. Licet enim hoc verum sit, ratio tamen hujus herniae cum structurae, epiploo super intestinis libere per se propendente, nec ab intestinis licet cum ipsis protruso, et restitutionem intestinorum omnimodo impediente; tum curae ejusdem, omenti particula abscissa, heroicae, illius publicationem non abs re futuram esse suadet.

Tertius jam praeteriit annus, quo laudatus Eggebeckius ad juvenem judaeum viginti octo circiter annorum vocatus, invenit miserum hernia intestino-omentali, ad sinistram scroti cavitatem, minoris infantilis capitis instar, extensa, laborantem. Per plurimas dies juvenis jam erat afflictus abdominis intumescentia, saevissimisque doloribus colicis, cum singultibus, vomitibus enormibus et sudoribus frigidis conjunctis, omnibus clysteribus et cataplasmatibus pro emollienda et reponenda hernia frustra applicatis. Considerando igitur symptomata non remissura esse, nisi intestina reponantur; haec vero propter intumescentiam et indurationem omenti minime posse emolliri, nedum reponi; de operatione chirurgica post plurimas persuasiones convenit aeger cum dicto Chirurgo, si modo symptomata leniri possent. Confestim idcirco hic, praesentibus medicis aliis, rem aggreditur, ne poeniteret aegrum resolutionis, sectioneque a regione inguinis oblique ad scrotum, septem latorum digitorum longitudine facta, incidit cutem et pinguedinem usque ad peritoneum; quo demum pertuso, statim ipsissimum omentum, extra annulum musculorum abdominis, per quem transit processus peritonei, in cavitate scroti, praegrandius tumefactum, vasisque sanguiferis, in quibus sanguis ob regressum difficilem jam multum erat coagulatus, maxime distentis, et pinguedine copiosissime repletum, et qua-

ſi ſcirrhoſum apparebat,quod inferius attolli poterat, ſuperius vero annulum dictum adeo anguſtabat, ut neque omentum cum inteſtinis, neque inteſtina ſine omento ſola reponi poſſent. Quid hic conſilii, niſi amputatio omenti? Arctiſſime itaque omentum ante annulum peritiſſima ſua manu, ſine ſingulari, ob coagulationem jam contractam, ſanguinis profuſione, forfice inſtructa praeſcindebat, quo facto omentum citiſſime ſe ipſum retrahebat, et inteſtina dehinc facillime reponi poterant, nec, quod alias raro evitatur, vaſa ſpermatica cum teſticulo appendente ullam laeſionem ab hac operatione conceperunt. Repoſitis hisce, annulo pro ratione vulneris et dilatationis immittebatur turanda e linteo raſo, hinc ille ſenſim ſenſimque ſe contrahebat, et ita cicatrice obducebatur, ut poſt menſem aeger ab hernia ſua perfecte curatus evaderet, et adhucdum, abſciſſa parte iſta omenti ejus in propria pinguedine apud nos ſervata, vivat. Haec ſimul ad hanc operationem adnotare liceat, quod ſtatim, repoſitis inteſtinis, omnia remiſerint ſymptomata, eaque magna exceperit diarrhoea, qua maxima flatuum et applicatorum enematum copia, nullis ſymptomatibus febrilibus aliisve accedentibus, eliminabatur.

OBSERVATIO LXXI.

Dn. D. Johannis Chriſtophori Sprögelii.

De

Amauroſi, Glaucomate, et Cataracta in uno eodemque oculo diſſecto obſervata.

AD confirmandam ſimul *Dn. Dr. Heiſteri* ſententiam de cataracta, eam nimirum frequentiſſime eſſe opacitatem humoris cryſtallini, rarius membranam ante hunc concretam, haud parum conferre videtur, quod non ita pridem in cane, quem in gratiam diſcipulorum meorum chirurgorum diſſecavi, obſervandum ſe praebuit. Excellentiſſimus nominatus *Dn. Dr. Heiſter*

Heister jam quidem historiam cataractae lacteae in canis cujusdam oculo dissecto recensuit *in Ephem. N.C. Cent. IV. observ. 98. p. 469.* Cum vero in meo cane adhuc praeter obscuritatem humoris crystallini, simul corruptionem humoris vitrei et aquei, cum aridura nervi optici repererim, rarior et minus reticenda mihi eadem videtur observatio.

Jam per duos, tresve annos canis hic coecus fuerat utrisque oculis, adeo ut viis in domo sua assuefactus tantum ambularet, et ex gratia domini ipsum amantis, ipsique semper aliquid cibi praebentis satis laute viveret. Tandem chirurgi tyrones cum domino eius de ipso conveniunt, ut anatomiae eum tradat, sicque ad nos delatus strangulatur et dissecatur.

Cum in vivis aspiciebam oculos ejus, albidi hi apparebant, et canis vera cataracta laborare videbatur. Curiosus igitur ego ex lite laudati Heisteri et Vuoolhusii factus, inquirebam in eosdem oculos, utrosque ex orbitis suis caute separabam, et bulbos eorum ab omnibus musculis et pinguedine liberabam. Statim singulare quid apparebat, cum digito lenissime pupillam fricarem, cornea tam friabilis in utroque oculo erat et exsucca, ut simul cum iride defricari posset, usque ad coalitum corneae cum uvea, sine ulla vel minima profusione humoris cujusdam aquei, humore crystallino libero, elato, et opaco statim, tantum per ciliaria filamenta connexo, nec ulla membrana, nisi propria, tecto, apparente; et jurarem, corneam non adfuisse, et uveam tantum crystallum firmasse, nisi filamenta quaedam albida cum iride defricata apparuissent. Oculum cum verterem, (uterque autem erat idem et eodem modo corruptus,) nervus opticus itidem erat exsuccus, vietus et corrugatus, vix filo mediocri similis, quem cum portione tunicarum posteriorum resecavi. Hinc aqua effluebat nigriuscula pauca foetida, humorque vitreus in propria membrana non aliter apparebat collapsus, corrugatus et exsiccatus, ac cerasum calore siccatum vel malum vietum, antrorsum erat cum humore crystallino per fibras quasdam ciliares connexus, in posteriori vero oculi parte liberior videbatur, aqua dicta nigra

nigra circumfuſus; humore cryſtallino caeteroquin tantum in ſua membrana opaco exiſtente, nec ulla alia membrana obvelato. Facillime praeterea hic a cohaeſione cum ligamento ciliari ſeparabatur, qua ſeparatione facta nihil, niſi foramen uveae latiſſimum, iris enim, ut d?xi, jam erat defricata, apparebat. Tandem quoque cum hunc humorem cryſtallinum diſſecarem, totus ille erat exſuccus, nec alio modo ſe habebat, ac cryſtallus ſanus ex oculo vitulino decocto.

Ex hac obſervatione ſatis ſuperque demonſtrare licet, dari in uno oculo interdum omnia tria haec vitia oculorum, cataractam, glaucoma et amauroſin: Cataractam, ſine membrana ſingulari in humore aqueo ante cryſtallinum concreta, humore cryſtallino ipſo obſtructo et exſiccato; glaucoma, corrupto ſimul humore vitreo; et amauroſin, exſiccato nervo optico. Vnde vero haec vitia provenerint ſimul omnia, credo, primum amauroſin ortam et influxum ſpirituum in retinam et humores proprios oculi eſſe denegatum; hinc ſubſecutum eſſe glaucoma et cataractam, ablato nimirum motu in vaſis hos humores vehentibus, unde ſtagnatio, coagulatio et exſiccatio eorundem humorum.

Quod ſi autem hoc in cane obſervatum, humanis oculis non ita accidere poſſe, in dubium quidam vocarent, iisdem idem, quod ſaepius laudatus *Heiſterus l. c.* eadem ad ipſius obſervationem proclamantibus ſatis bene reſpondet, regeſtum vellem: hanc nimirum objectionem infirmo ſtare talo, quia oculus humanus et caninus nulla in re differant, ex qua concludi recte poſſit, quod id, quod in canino oculo contingit, non etiam in oculo contingere queat humano.

(Hamburgo Auguſtam Vind. d. 18. Sept. A. 1717. miſſae.)

OBSER-

OBSERVATIO LXXII.

Dn. D. Georgii Dethardingii.

Mater nunquam menſtruo fluxui obnoxia.

AD foeminam tenuioris fortunae (nupſerat vero hortulano) vocabar, ut lotii ſuppreſſioni mederer, quae per ſeptem jam dies continuaverat. Hanc intellexeram nunquam ſolviſſe tributum lunare, quamvis Lucina propitia ſeptem liberos excluſerit. Ipſam adiens, ex ore ipſius comperi, ſe quinquageſimum jam annum ſuperaſſe, aſt, nec virginem nec conjugem fluxu menſium fuiſſe inquinatam, ne quidem ab illo unquam tentatam; athleticam ſe vixiſſe et laboribus domeſticis ſat arduis, commode vacare potuiſſe; a partu manaſſe quidem lochia, aſt longe minori flumine, quam in aliis foeminis obſervaſſet, nec inde quicquam damni in ſe redundaſſe; Matrem pariter vixiſſe menſibus immunem, et attigiſſe aetatis annum centeſimum; aeque filiam, quam unicam peperit, (reliquis liberis ad ſexum digniorem ſpectantibus) jam tranſiiſſe annum decimum octavum citra veſtigium evacuationis talis uteri, vel quod inde male habuiſſet; ſe hinc metuiſſe, quin et haec menſibus ſit tributum negatura; aſt, quod maluerit ut eadem ſe ad morem aliarum foeminarum componat, ſe huic ex conſilio medicaſtri cujusdam propinaſſe pharmacum, a quo inter luctas vitae cum morte proruptio menſium fuerit inſecuta, ut jam menſtruatim uterus ſanguinem pendat. Ante ſesquiannum vero ipſi moerore ex obitu filii correptae, uterum ſanguinem ſtillaſſe, et abhinc valetudini multum deceſſiſſe, addebat, ut ex mutatione adeo inſolita ipſa credat diem emortualem fore proximum. Praeſagium hoc eventus non vanum fuiſſe docuit, quando die nono ſuppreſſionis memoratae obiit.

OBSERVATIO LXXIII.

Dn. D. Georgii Dethardingii.

Haemorrhagiae faucibus.

OBſervare hanc licuit Parenti meo b. m. in mercatore juvene, cui olim quidem familiare ſatis fuit ſputum ſanguine commixtum, ut ex conſvetudine ne quidem ad illud attenderit; aſt dum aliquando, Sirio urente, ſub dio longius obambulavit, obſervat domum redux, antiquo more ſputum ſanguine tinctum, aſt tanto jam flumine ex ore manans, ut animam reddere videretur. Advolans parens et medicamentis contra haemoptyſin fruſtra hactenus pugnatum eſſe comperiens (nec vero indicia ſolennis e pectore haemoptyſeos adfuerant) depreſſa ſpecillo lingua, videt ſanguinis hujus ſcaturiginem ex faucibus pone uvulam rivuli in morem prodeuntem. Siphone ergo ita accommodato, ut appellere potuerit, injecta aqua alumine gravida, hic inſolitus fluxus cito et tuto fuit ſedatus, et quem fauces orco volebant tradere, ex hujus faucibus ſtrenue ereptus.

OBSERVATIO LXXIV.

Dn. D. Georgii Dethardingii.

Haemorrhagia ex ano.

QUam familiares ſint ſanguinis excretiones ex tubo inteſtinali ſub dyſenteria, haemorrhoidum fluxu etc. tam inconſvetam et raram ego quidem judico ſequentem ſanguinis per anum effuſionem. Foemina viginti quatuor annorum ablactaverat infantem, quem per biennium mammis admoverat. AEgre vero ſe habuit ab iſto tempore, ut tandem laſſitudini cedens lectum peteret. Vocatus pulſum offendo aequalem, nec celerem, lotium pallidum cum multo ſedimento, calor paulo

erat

erat intensior, sitis nulla, lingua humido rore madida. De quibus conquerebatur, erant vigiliae; faucium strictura, ructuum aegre surgentium molestia, quos, ut solent mulierculae, utero tribuebat, et artuum lassitudo dolorosa, ut hinc inde in membrorum vario situ levamen quaereret, alvus obstipata. Hanc jusculo prunorum solvere svaseram, illis lenioribus diaphoreticis obviam eundo, hoc obtinueram, ut somno succedente placido, omnia composita esse viderentur, corpore leni sudore madido. Ast tertio die, quo alvus mane sponte solvebatur, excrementis observaverant adstantes tantillum sanguinolenti fuisse commixtum, ac fieri solet, si quando durior et constipata alvus nisu duriori insequitur; sed a meridie praevia iterum dolorosa artuum lassitudine et faucium strictura, quando pedere ipsa sibi visa est, nullis praeviis torminibus, maximo flumine sanguis per anum ruit, citra quod tantillum scybalorum fuisset commixtum, et hic fluxus per vices tanta ferocia continuavit, ut febri lipyria accedente intra 24. horas animam efflaverit. Sanguis similis huic erat, quem lochia solent referre, omni grumositate, omni odore destitutus. An menses, quos tempore lactationis stato tempore viderat, sed qui ab ablactione nondum iterum fluxerant, huic haemorrhagiae enormi ansam dederint? penes alios sit judicium: meae conjecturae eo tendunt.

OBSERVATIO LXXV.

Dn. D. Georgii Dethardingii.

Facilitas deceptionis in inspectione Cadaverum.

DEceptionem opticam incusare solent Matheseos studio dediti; ast deceptionem in studio Medico aeque familiarem esse, magis adhuc in judicio de vulnerum ratione, antequam inspectio ocularis accesserit, negari non poterit. Vocatus, chirurgo socio, ad inspectionem cadaveris militis, praecedenti die gladio occisi, ex vulnere non multum sanguinis manasse, et

praeſentes referebant, et linteamina monſtrabant; ſubito tamen inde occubuerat. Vulnus quia inflictum erat, ſub clavicula dextra, medio circiter loco, humerum inter et ſternum, ac ſurſum tendebat, nec aliud quoddam laeſionis veſtigium; (equidem pectus ſiniſtrum livido colore cutem tenus videbatur tinctum, ſed quod ſitui tribui poterat, vel pugnis ſub conflictu acceptis) merito hinc ſuſpicio erat, gladium perforaſſe quandam ſubclaviarum. Juſſi hinc, integumentis remotis, ſterno deorſum declinato claviculam provide tolli, et ipſemet in vaſculōrum memoratorum laeſionem ſollicite inquiſivi: aſt, omnia hic ſalva eſſe, comperi. Quod vero hoc vulnus fuerat mortiferum, et ſanguinis fluxus vaſis laeſi indicium, non minus regio clavicula ſuperior, tam dextra, quam quae ad ſiniſtrum collum ſpectabat, ſuffuſo ſanguine obfuſcata, ſuſpenſa porro manu in venam jugularem externam inquiro et offendo, hanc transverſim, leviter tamen, ſauciatam; ſed dum ſcrutando pergo, en! non modo jugularis interna ultra medietatem diſciſſa, ſed ictus quoque transverſim penetraverat aſperam arteriam paulo ſub cartilagine annulari (ita ut ſubtus et deſuper adhuc cohaereret) ac cuſpis gladii in muſculis colli ſiniſtri lateris demum finem invenerat. Penetraverat ergo gladius inter coſtarum primam et claviculam dextram, ſaluis ſubclaviis, jugulumque petendo ſiniſtrorſum deflexerat, cujus deviationis extus ne minimum veſtigium.

(Roſtochio Auguſtam Vind. d. 22. Sept. A. 1717. miſſat.)

OBSER-

OBSERVATIO LXXVI.

Dn. D. Johannis Georgii Hoyeri.

De Citationis in vallem Josaphat eventu lethali, a causis physicis derivato.

PLuribus horrendis observationibus, quae de citatione in vallem Josaphat hinc inde referuntur, binas, quas haud ita pridem notavi, superaddo. Lethales autem eventus et fata subsecuta a causa naturali derivari posse, hic et nunc evinco. Foemina quaedam vidua et paupercula 40. annos nata, cum alia foemina quinquagenaria, causam coram summo, quod Wetzlariae floret, judicio agens, adversa valetudine afflicta, suam adversariam, siquidem lite pendente nec ex voto finita, in rerum egestate pereundum sit, coram divinum tribunal, vernaculo idiomate vor Gottes Gerichte / citaturam, minis haud obscuris asserit. Illa vero inopinata morte, post datum a pharmacopaeo purgans, quod lethales sine sede anxietates afferebat, defuncta, haec triumphos cum convocatis sororibus poculo hilaritatis agens ante victoriam, bonis litigiosis pacate quasi fruitura. Brevi post certior facta, quod ab adversaria defuncta in vallem Josaphat citata, animi quodam moerore, mentis perturbatione et solicitudine discruciabatur, moestamque vitam ad sextam usque septimanam protrahebat, tandemque postquam vix per triduum lecto affixa, celerius opinione vivere desinebat.

Pari ferme modo vir primarius cum famoso quodam Advocato causam coram summo Imperiali judicio per 20. annorum spacium agens, ab antagonista coram tribunal divinum citatus, ficulneas minas flocci pendere quidem videbatur, et cum ipsemet etiam ab adversa valetudine affligeretur, multivariis ambulacris tempus consumere curasque fallere quasi moliebatur. Ex consiliis celebriorum Medicorum vivens exactam servabat diaetam, ut nemo de longiori vita dubitaret.

At enim vero post trium hebdomadum decursum appetitu sensim abolito, senex suasore et impulsore credulo parocho, Medicis rationalibus neglectis, empiricam periclitationem eligebat, qua auri Tinctura, sale Anglicano, pilulis polychrestis, pluribusve nescio quibus arcanis, quae verbis sesquipedalibus ad coelum usque laudibus efferre sciebat medicaster, certissimam salutem sibi spondebat. Inde vero et praeprimis a pilulis polychrestis continuo alvi fluxu suscitato, vires mirum in modum depauperabantur, adeo, ut sub finem sextae post mortem adversarii septimanae, mente quidem optime constante, inter pias preces praeter spem et opinionem animam Creatori suo redderet. Non rimabor impraesentiarum, an citationes ejusmodi homini Christiano licitae? Quin potius Theosophis hanc litem decidendam relinquo. Id saltem probaturus, lethalia citatorum fata a causis naturalibus arcessi et consilio rationalis Medici declinari posse. Hinc suppono (I.) Citationem in vallem Josaphat, nisi citatus de eadem certior factus, frustraneam esse. Neque enim unquam vel legisse vel audivisse memini, dictam citationem ulli fuisse exitiosam, nisi illi, qui de eadem certior factus.

(II.) Citatum terrore, maerore, curis, vigiliis et tristitia affici.

(III) Ab assiduo moerore, terrore et curis, τίκτουσι γάρ τοι τε νόσους δυσμίαι, morbos, id quod in febribus malignis et imprimis in peste toto die notamus, et mortem ipsam plures sibi accelerare. Exinde vero colligere licet, ab adversariis citatos coram tribunal divinum, praesertim si mali cujusdam vel injuriae sint conscii, quamprimum citationem comperti sunt, magna quadam animi alteratione corripi, praesertim cum per tot tristissimos lethales eventus hactenus fuerit comprobatum, citationes tales non fuisse frustraneas. Quemadmodum enim in judicium vel forum citatos et delicti vel injuriae cujusdam reos magna saepius animi subit alteratio: ita longe major alteratio contingere potest iis, qui coram tribunali divino rationem red-

reddere citantur. Hinc tales non solum terrore afficiuntur, sed moerore et mortis metu. Mox subsequuntur curae, producuntur vigiliae et anxietates. Qualia quidem phaenomena prostratus appetitus non potest non subsequi, vires depauperari et consequenter universa oeconomia animalis mirum in modum turbari. Usque dum circa citationis terminum ac fere momentum, quod animo suspenso et ancipiti quasi citatus expectat, elater vitalis desperatione prorsus compressus, totalem sanguinis coagulationem causetur et sic subitanea morte extinguatur. Non aliter sane ac illi, qui moribundis assistentes, si forte moriens iisdem dixerit: Tu me propediem sequeris: seu ego brevi te traham post me, **du wirst mir bald nachfolgen/ oder ich will dich bald nachhohlen**; siquidem terrore corripiantur et inde moerore afficiantur, plerumque brevi vel aliquandiu post moriuntur. Id quod haud ita pridem pastori cuidam pagano, quem moriens conjux eodem modo fuerat allocuta, contigisse memini et pluribus aliis. Cum itaque ex hypothesi dicta morbis animi et spirituum accensenda quasi sit citatio in vallem Josaphat, quaestio jam ventilanda, an Medicus rationalis sua medendi methodo proficere quicquam queat et his casibus? De quo cum dubitandum non sit, paucis videbimus, quid agendum? Medicus itaque omnes nervos in id intendat, ut citato, praeprimis si mali conscius haud sit, ficulneas minas, panicum terrorem, ventorum strepitus, asinorum crepitus negligere et flocci pendere blandis verbis persuadeat, tritumque quasi inculcet:

Hic murus aheneus esto,
nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Sin vero citatus conscientia minus recta forsan affligatur, Medicus omni modo studeat excitare et eum a terrore et metu liberare, facta consolatione, fiducia et spe, promissaque securitate. Impendat et operam, ut curarum pondus leniat ambulacris, conversationibus, colloquiis, jocis, (sicut enim vix praesentius irae remedium, quam jocus, ita et curarum est, ut experientia didici) ut hilaritatis pocula procuret, ut vigilias et anxieta-

xietates, si quae adsunt, anodyno blandoque somno tollat. Porro ad medicamenta confugiat balsamica, ambrata, aromatica, qualia esse possunt, Tinctura vitae, auri, coralliorum, essentia ambrae, spiritus et salia volatilia praesertim aromatica, species diambrae, diamoschu dulces, laetificantes Rhas. Galen. cum infuso Thee aqua cinamom. Reginae Hungariae &c. Vitatis apprime evacuantibus, purgantibus, vires atterentibus. Nam et vir citatus nisi a circumforaneo purgatione fuisset labefactatus, diutius superstes esse potuisset. Diaeta lautiori simul servanda.

OBSERVATIO LXXVII.

Dn. D. Johannis Georgii Hoyeri.

De Cochleis seu domiportis vivis per alvum ejectis.

PUer tres annos natus, coloris faciei pallidioris, torminibus alvi subinde vexatus, aliquando praeviis doloribus atrocioribus cochleam vivam seu domiportam, non sine exquisitissima doloris sensatione, cum excrementis pituitosis, instar spermatis ranarum conspicuis per alvum excernit. Torminibus autem parum vel nihil remittentibus et hinc parentibus consilium implorantibus, puero datur syrupus laxativus, post cujus usum mox tres aliae domiportae vivaces satis et hinc inde serpentes, cum torminibus et excrementis pituitosis denuo per alvum ejectae. Puero sequenti tempore, colore vivaciori praedito, et adhuc vivente et ex voto valente.

OBSERVATIO LXXVIII.

Dn. D. Johannis Georgii Hoyeri.

De Melancholica veneficam se simulante.

STupenda sunt phaenomena, quae Melancholicis saepius obvenire possunt. Sic persona sexus sequioris viginti et quod

excur-

excurrit annos nata phlegmatico-Melancholica, veneficam se simulans, ultro sese offerebat incarcerandam et extremo supplicio afficiendam, ex causis: Quoniam non solum paucis abhinc annis binos pueros, germanos fratres suos interfecisset, verum etiam cum cacodaemone sub forma canis venatici rem habuisset et dracones peperisset &c. Miserrima haec, postquam aliquandiu fuerat incarcerata et diversis vicibus examinata, tandem sententiam impetrabat; Ut Medici rationales eam visitarent, et in circumstantias rerum prius inquirerent, quam tormentis carnificis exponeretur. A Censoribus itaque hujus urbis ex ordine Medicorum Dn. Justo Andr. Schmidio Med. Doctori et Physico Ordinario antecessori meo p. m. Dn. Christophoro Hagendornio Med. D. p. t. Practico Megapolitano celeberrimo et mihi, latae sententiae exequendae sparta demandabatur. Constitutio Melancholica primo statim intuitu dijudicabatur. Erat praeterea corpus cacochymicum squalore et foetore (hircum quippe olebat) molestum. Omnia confirmabant gestus et sermo, utpote quae nihil magis in votis habebat, quam ut gratioso gladii supplicio (a rogo abhorrens) interficeretur. In caedem germanorum fratrum ejus inquirentes, ipsos contagioso quodam morbo, tunc temporis grassante et plures interimente, non violenta morte periisse deprehendebamus. In concubitum cum cacodaemone investigantibus patefiebat, insomniis deceptam fuisse. Scilicet cum interdiu canem venaticum oenopolae in vicinia degentis ex fenestra carceris saepius conspexisset, noctu, tempore somni in insomniis quasi polluta vel incubo vexata, se cum cacodaemone sub forma dicti canis concubuisse firmissime credebat. Denique cum aliquandiu mensium obstructione laborasset, menstrua denuo experta, sub forma cruoris ex utero excreti, se dracones peperisse autumabat. Veratro autem, a saburra vitiosorum humorum, corpore et capite repurgato, mentem sensim sensimque mutabat, pristinae libertati postmodum restituta.

(*Molhusa Augustae Vind. d. 27. Sept. An. 1717. missae.*)

OBSERVATIO LXXIX.

Dn. D. Adami Friderici Pezoldti.

De vera atque genuina spiritus vitrioli ant-epileptici Theophr. Paracelsi, atque exinde Mixturae simplicis, ut et peculiaris sulphuris Vitrioli anodyni praeparatione, eorumque viribus medicis.

INter ea medicamenta chymica, quae Theophr. Paracelsus in suis scriptis posteritati serio commendavit, atque paulo apertius communicavit, laudem suam tuetur spiritus Vitrioli ant-epilepticus et inde parata Mixtura simplex. Nescio autem, quo fato accidit, ut spiritus hujus ant-epileptici genuina praeparatio secundum mentem Paracelsi non retenta, sed loco ejus, communis spiritus Vitrioli acidus in Mixtura simplici substitutus fuerit, cum tamen elaboratio memorati spiritus Vitrioli ant-epileptici secundum praescriptum Paracelsi, non solum minores destillandi labores atque impensas requirat, verum etiam quoad saporem, odorem, & vires medicas, longe distet a communi spiritu Vitrioli acido; siquidem tantae virtutes ant-epilepticae, quas Paracelsus spiritui Vitrioli ex sua praescriptione parato adscribit, in vulgari illo acido, et inde parata Mixtura simplici, minime inveniuntur, quamvis huic nunc receptae, cum vulgari nempe spiritu Vitrioli acido paratae Mixturae simplici, sua laus, in diversis aliis morbis, defraudanda non sit. Auguror vero hoc exinde contigisse, quod nimirum Paracelsus spiritus hujus elaborationem quidem indicaverit, enchireses autem quasdam pro more suo reticuerit; unde, cum hujus elaboratio secundum praescriptum Paracelsi tentantibus non succederet, pro falsa, frustranea ac impossibili habita, et ejus loco spiritus Vitrioli communis substitutus est. Et profecto me hoc non frustra auguratum esse, exinde colligo, quoniam aliis et mihi ipsi, hujus elaborationem plenariam, imprimis autem rectificationem seu

cohobationem repetitam non statim successisse, bene memini, et Paracelsus Oper. Tom. I. libr. de rebus natural. cap. VIII. p. 1053. ubi spiritus hujus Vitrioli ant-epileptici praeparationem docet, non obscure hoc sequentibus verbis ipse innuit, scribens: Nun sollet ihr auch wissen/ daß die Recepten/ von den ich gemeldet habe/ zum ersten zu machen den spiritum humidum Vitrioli, nicht mag klärlicher geschrieben werden/ denn es muß nur ein Artist verstehen/ die Sudler Apothecker/ mögens nicht wissen/ denn sie habens nicht gelernet. Darum bey den Artisten/ Alchymisten/ bey den Laboranten/ werdet ihr allen Verstand finden/ was die Nothdurfft da erfordert. Proponit autem ibi Paracelsus praeparationem suam his verbis: Daß ich euch aber unterricht meinen Procefs, den ich damit geführet hab/ und einem jeglichen Artzt denselbigen rath also fürzunehmen/ sonderlich der fallenden Sucht halben/ die ihre Cur in dem Vitriol hat/ darum auch wir desto bessern und höhern Fleiß der Kranckheit halben/ die dem Artzt befohlen seyn/ zu haben/ die Liebe gegen dem Nechsten erfordert. So ist das mein Procefs, daß der spiritus Vini werde in den Vitriol imbibiret/ nachfolgend destillirt/ wie ich angezeigt hab/ von den feuchten und trocknen spiritibus, wie obsteht/ (paulo ante autem docuit, daß sie den spiritum Vitrioli correctum von Colcothar distillirt 8. oder 10. mahl.) Demnach so das gemacht ist/ so befind ich/ daß diese addition grosse Ding thut/ so spiritus Tartari correcti hinzu gemischet wird auf den dritten Theil gegen dem Vitriol: Dazu auch der spiritus aquae theriacalis camphoratae uf den fünfften Theil gegen den Vitriolischen spiritus, alsdenn den krancken administriret vor dem und der Paroxysmus kömmt/ oder im Tag ohngefehr etliche mahl: So sollet ihr wissen/ daß grosse Krafft in dieser Kranckheit/ in solcher Artzney ist/ und dermasen so groß/ daß ich nicht achten möchte/ so es wünschen gilt/ ein bessers zuerdencken/ dann die Natur daselbst in ihr hat rc. Paulo post scribit: Darum so verstanden auch in diesem Capitel/ daß alle

Künste und Kräffte des Vitriols allein an dem liegt/ daß der spiritus Vitrioli wohl heraus gezogen werd/ und zum höchsten graduirt: darzu auch mit der addition allein in das penetriren gebracht werde/ damit das Centrum, Radix und Semen der Kranckheit gefunden werde.

Totum itaque processum paucis his verbis complectitur, ut nimirum Vitriolum imbibatur spiritu Vini, postea destilletur, graduetur, seu actus imbibitionis et destillationis saepius repetatur.

Primus labor imbibitionis et destillationis prompte succedit, ast repetitio hujus actus, si nimirum spiritus prima vice destillatus et toti relicto Colcothari iterum affusus, denuo propelli et destillari debeat, haud amplius succedit, etiamsi summum ignis adhibeas gradum. Ut autem spiritus hic desideratus impetretur, atque cuncta rite ac expedite succedant, sequentes observandae sunt encheireses:

(1) Vitriolum depuratum et ad albedinem vel flavedinem in radiis solaribus seu ad ignem in vase aperto, more solito calcinatum, irroretur spiritu Vini ad pultiformem consistentiam, et ex Retorta terrea destilletur, apposito capaci vase vitreo seu Recipiente; ita leni ignis gradu prodit spiritus Vini odore vinoso sese commendans: quem, adhibito majori paulatim ignis gradu, insequitur spiritus Vitrioli blande acidus, qui utrique conjuncti valde volatilem et odore sulphureo nares adeo ferientem spiritum constituunt, ut sub remotione Vasis Recipientis vix tolerari queat; absolvitur autem commode plenaria haec destillatio intra νυχθήμερον. Id quod post peractam destillationem in Retorta remanet, Colcothar sive Caput mortuum dictum, massa rubra, admodum porosa ac tumefacta existit, secus ac post vulgarem spiritus Vitrioli acidi destillationem fit, ubi corpus pariter rubrum, sed valde compactum reperitur.

(2) Peracta hac destillatione, relictum Colcothar porosum dividatur, et tantummodo tertia pars de eo recipiatur, ac tota memorati spiritus volatilis sulphurei quantitas affundatur,

atque

atque ex Retorta terrea vel vitrea luto obducta in arena successive iterum spiritus propellatur vel destilletur. Hac enchiresi impetratur prompte spiritus volatilis penetrans, odore grato vinum malvaticum vel hispanicum aemulans; spiritus autem Vitrioli acidus remanet in Colcothare, neque ulla ignis tortura e retorta expelli potest. Idem hoc contingit quoque cum spiritu volatili vinoso, si toti atque integrae prima vice relictae massae seu capiti mortuo affusus fuerit, ubi omni adhibita ignis tortura et artificio, nihil nisi forte pauca quantitas phlegmatis, destillando extorqueri potest. Atque haec est causa, quod multi processum hunc, ignorata hac memorata enchiresi, frustra tentaverint, et postmodum rectificationem pro irrito atque falso habuerint.

3.) Quod si spiritum hunc volatilem altera vice e colcothare destillatum, ulterius cum Colcothare imbibendo unire et inde cohobare placeret secundum Paracelsi praescriptum, id semper cum divisione seu adhuc minore quantitate Colcotharis fieri debet.

His itaque enchirisibus rite atque expedite impetrari potest genuinus a Paracelso Medicis tantopere cnnmmendatus spiritus vitrioli ant-epilepticus, de quo testari possum, quod tam solitarie quam sub mixtura simplici adhibitus, in multis epilepticis praesentanee sedaverit paroxysmos, imprimis autem convulsivos illos symptomaticos ex passione hysterica, variolis, morbillis, aliisque impuritatibus sanguinis v. g. ex retrocessione scabiei etc. contingentes, ex voto curaverit, cujus efficaciam Paracelsus in similibus affectibus quoque commendat loco supra citato sequentibus verbis: Nicht allein wie ich gemeldet hab / daß solche Vitriolische extraction und Arcanum in der fallenden Sucht gut sey / sondern auch in denen Speciebus derselben gleichen: als nemlich in Syncope, in Ecstasi, und dergleichen: darzu auch in allen Oppilationibus und inwendigen Apostematibus, und was dergleichen mehr Kranckheiten seynd: auch in suffocatione matricis und praecipitatione matricis. Und noch vielmehr würde man Tugenden finden in

diesem Vitriol, als allein die ich melde/ so anders in den Aertz-ten ein getreuer Fleiß wäre ꝛc. Aliis in locis Paracelsus hujus medicamenti mentionem facit sub Spiritus Vitrioli diaphoretici nomine in peracutis, et commendat ad interna apostemata pulmonis, jecoris, lienis et pestem: praecipue vero in pestis suspicione jubet cochlear isto liquore plenum ebibere et sudare cum bonae diaetae regimine. Quemadmodum vero Paracelsus has virtutes de mixtura sua simplici, cujus potissimum ingrediens est, saepe memoratus Spiritus Vitrioli ant-epilepticus, praeprimis depraedicat, ita cuilibet patet, quod, si quis has depraedicatas vires experiri gestiat, necessario etiam hujus genuini Spiritus Vitrioli ant-epileptici copia instructus esse debeat. Sufficiant haec de vera atque genuina Spiritus Vitrioli ant-epileptici Paracelsi, et ejusdem Misturae simplicis praeparatione ac virtutibus medicis. Pergo ad alterius medicamenti ex hoc labore proficiscentis, nempe peculiaris Sulphuris Vitrioli anodyni fixi descriptionem, cujus Paracelsus in suis scriptis, quantum quidem scio, non meminit, licet alias in commendando Sulphure fixo Vitrioli anodyno, admodum solers imo ad hyperbolen usque facundus inveniatur. Consistit autem hujus praeparatio in sequentibus manipulationibus.

1.) Supra memorato, post cohobationes Spiritus Vitrioli ant-epileptici, relicto colcothari affundenda est aqua frigida destillata pluvialis, quae illud quoad maximam partem solvet, ac inde colorem rubicundum, instar Tincturae Tartari saturatae induet; quo facto filtretur, et chartam bibulam transibit admodum colorata.

2.) Filtratus hujusmodi liquor in cucurbita vitrea igni admoveatur, usque ebulliat; vix autem aliquoties ebulliet, quin statim se turbabit, ac exinde copiose pulvis subtilissimus instar Magisterii se praecipitabit, fundumque petet: de quo clarificata aqua pluvialis caute defundenda, ac pulvis remanens aqua dulci saepius edulcoratus, leni calore siccandus et postmodum asservandus est sub titulo Sulphuris fixi Vitrioli anodyni.

Sapor

Sapor eſt fere inſipidus ad mineralem ſeu leniſſime adſtringentem inclinans. Color eſt luteus inſtar ſulphuris communis. Virtutes ejus ſunt anodynae ſeu ſedativae ſub doſi gr. ij. iij. v. in podagra, aliisque dolorificis affectibus praeſente atonia partium. Si ſulphur hoc forti igne calcinetur, cum quidem conſtanter tolerat, ſed induit colorem obſcure rubicundum inſtar croci Martis, imprimis ſi Vitriolum aſſumtum fuerit martiale; ſapor autem calcinatione inſigniter alteratur, nimirum in ſenſibiliter adſtringentem vitriolicum mutatur.

SCHOLION.

CUm Paracelſus aliique plures ex poſteriori et recentiori aevo Chymiatrorum et Medicorum unanimi fere conſenſu, Sulphur Vitrioli fixum, ceu excellens ac ſecuriſſimum anodynum et ſedativum medicamentum depraedicarint, atque mihi ſub examine colcotharis, a deſtillatione Spiritus Vitrioli ant-epileptici Paracelſici reſidui, ex improviſo eveniret, ut poſt ejus ſolutionem et filtrationem levemque ebullitionem, pulvis ſubtiliſſimus flavus magna in quantitate, et quidem absque ullo alterius rei acceſſu, ſe praecipitaret, non immerito ſuſpicatus ſum, pulverem hunc fortaſſis ejusmodi ſupra memoratae ſulphureae naturae atque efficaciae eſſe; hinc pro plane inutili negligere atque habere nolui, ſed poſt debitam edulcorationem, aegris caute propinare ſuſcepi magna cum euphoria: et quoniam probe ſcirem, praecipitatum hunc pulverem ejusdem proſapiae ſubtilitatis et energiae eſſe, ac ſulphura ſic dicta fixa vitrioli anodyna a Chymicis vario modo paſſim deſcripta atque commendata (utpote quorum praeparationes antea varie tentaveram per praecipitationem, ſublimationem, deſtillationem et extractionem, cuncta vero non alius quam terreae mineralis indolis tenerae, vel nondum naturam metallicam adeptae, vel ad minimum a particulis metallicis craſſioribus ſeparatae, reperi) ideo et hunc ſponte praecipitatum pulverem eodem jure Sulphuris Vitrioli fixi nomine ſalutari poſſe exiſtimavi, ac

veteres et recentiores Chymici metallorum vel mineralium particulas ſubtiliores et coloratiores, utut minime inflammabiles vel ſpiritu acido ſulphureo praegnantes, ſulphura appellarunt, praeſertim cum quoad effectum medicum, et alias proprietates et qualitates Sulphuri Vitrioli anodyno attributas optime conveniat: nam non ſolum fixum in igne retinet naturam, verum etiam eandem virtutem anodynam poſſidet, ac aliis, quacunque ratione paratis Sulphuribus Vitrioli anodynis ineſt. Accedit hoc, quod itidem, ceu verum ſulphur commune, ſpiritu acido intime mixto et unito adhuc gaudeat, qui ſub calcinatione naribus, et poſt eam ſapore vitriolico ſat luculenter percipitur et manifeſtatur, atque hinc aliis praeparationibus, quae his qualitatibus ſulphureis carent, praeferri mereatur. Praeterea hujus mentionem etiam ideo praeterire nolui, quoniam ſine peregrino additamento, nullisque novis impenſis, ſed ex praeparatione Spiritus Vitrioli antepileptici Paracelſi, quaſi gratis una impetratur. Ingenue autem fateor, me tam praeſentaneos et univerſales effectus anodynos et ſoporiferos neque in hoc memorato, neque in alio quocunque modo praeparato ſulphure vitrioli nondum inveniſſe, quales alii, imprimis autem Paracelſus Oper. Tom. 1. de rebus natural. L. I. c. 7. p. 1045. de eo celebrant: Nun wiſſet/ inquit, von dem embryonato ſulphure im Vitriol und ſeines gleichen/ was ſpecies vitrioli ſeyn/ als die Salia, daß ſie gar wunderbarlichen Sulphur geben/ indem ſo die corpora animantata geſchieden werden von denen corporibus embryonatis, als von Saltz/ von Salgemmen/ von den ſpeciebus Aluminis, von den Vitriolis etc. Nun aber eine kurtze Regel will ich euch ingemeine geben/ daß alle ſulphura von den Vitriolatis Salibus ſtupefactiva ſeyen, narcotica, anodyna, ſomnifera: Und aber mit einer ſolchen Proprietät/ daß an dem Ort die Somniferiſche Art ſo ruhig und ſo mild hingehet/ daß ohn allen Schaden ſich abzeucht/ nichts auf Opiatiſche Würckung/ als in Jusquiamo, Papavere, Mandragora etc. ſondern gar mild/ tugendlich ohne all Infectiv; darum

ich das zum höchsten lob / daß ein solch Somniferum, stupefactivum soll von der Natur selbst decoquiret seyn/ praepariret und corrigiret. Und dieweil wir Aertzt alle sehend/ daß die Somnifera viel thun / und grosse Dinge thun / und daß aber in den Opiaten ein solch Gifft ist / daß sie nicht zugebrauchen seyn ohne die Gestalt Quintae Essentiae: So sollen wir unsere Zuflucht und Verstand desto mehr setzen hin an das Ort/ dieweil wir wissen / daß viel Kranckheiten seynd / die ohn anodyna nicht mögen geheilet werden / und alle ihr Cur in die anodynen gesetzt seyn von GOtt durch die Natur. Darum bewegt mich dasselbige diesen Sulphur desto baß zubeschreiben: wie er gefunden wird / und wie man ihn zuwege bringt/ werdet ihr finden in den Alchymistischen Processen. Hie sollet ihr aber wissen von diesem Sulphur / daß unter allen der vom Vitriol am bekänntlichsten ist / daß er an ihm selbst fix ist: Zum andern hat er eine Süsse / daß ihn die Hüner alle essen / und aber entschlaffen auf eine Zeit / ohne Schaden wieder auffstehend. Diesen Sulphur sollet ihr nicht anders erkennen/ denn wo es ist/ daß eine Kranckheit durch anodyna soll curiret werden / daß dieser Sulphur thun mag ohn allen Schaden/ alle passiones leget er/ sedirt ohn Schaden alle dolores, extinguirt alle calores, mitigirt alle grimmige Fürnehmen oder Kranckheiten: Und ist eine Artzney/ die in allen Dingen soll vorgehn und die Cur/ das ist das Confortativ Quintae Essentiae hernach. Was wolte einen grössern Artzt machen als die 2. Stücke allein über alle Apollines, Machaones, Hippocrates und Podalirios? Und merckent eben ihr Artzt/ daß der Sulphur heist Sulphur Philosophorum, darum daß alle Philosophi dem langen Leben seynd nachgegangen / der Gesundheit und zuwiderstehen der Kranckheit/das haben sie in diesem Sulphur gefunden am trefflichsten : darum haben sie ihrem Begehren nach geheissen Sulphur Philosophorum und seynd eingedenck auch daß ihr ihn wissend zu gradiren / separiren und putrificiren. Hucusque Paracelsus.

Quamvis vero hujusmodi a Paracelso decantatae laudes et vires Sulphuris Vitrioli anodýni, nec ubique, nec in tam excellenti gradu sese exserant, (id quod genio Paracelsi atque priscorum Alchymistarum condonandum est, utpote, qui sua ad coelum usque faustuose efferre, omni modo tunc temporis studebant) sufficit interim, e Vitriolo aliquid produci posse, quod aliquos effectus laudabiles perpetrare, scilicet blanda vi motum nervorum praeternaturalem sedandi polleat, et quidem diversa ab opiatis ratione: nimirum id quod opiata nervos fibrasque laxando agunt, istud contra hujusmodi sulphura mineralia praestant adstringendo, atque sic pro morbi exigentia illud, quod huic vel illi affectui quadrat, eligi et applicari potest; dantur enim casus, ubi opiata ob vim nervos relaxandi et quodammodo debilitandi haud quadrant, vel ob effectum cito transeuntem non sufficiunt, v. g. in variis morbis habitualibus chronicis, ubi ab Epilepsia, vertigine, Apoplexia, Paralysi, Podagra etc. partes debilitatae sunt, ibi minerale et vitriolicum hujusmodi medicamentum sedativum et anodynum, justum invenit locum, quoniam non modo nervos laxatos roborat, seu leniter constringit, sed etiam ob fixiores suas particulas, e quibus constat, non tam cito subigitur, invertitur, et difflatur, hincque opiatis certis in casibus praeferri meretur. Hunc diversum ab opiatis effectum anodynum etiam Paracelsus agnovisse videtur, cum sulphuris hujus vires ab opii, Hyoscyami, Mandragorae, aliorumque narcoticorum operationibus in supra allegato loco evidenter distinguit; in quo celeberrimus Sylvius quoque consentit, qui vim opii stupefactivam, et anodyni Sulphuris et Vitriolo parati virtutem pacativam toto coelo inter se differre aic Pr. L. II. C. 26. §. 31. quamvis differentiam hanc de caetero paulo aliter explicet. Quemadmodum autem anodyni hujus sulphuris vitriolici efficacia ab ejusdem vi blande adstrictoria non absque ratione deducitur, ita quoque nullum dubium est, spiritum ant-epilepticum vitrioli Paracelsi supra descriptum suas vires potissimum leniter adstrigendo exserere, cunctaque alia medicamen-

ta li-

ta liquida, quae a vitriolo crudo vel ejusdem colcothare abstracta sunt, inter quae est usualis spiritus cephalicus beati D. Chr. Langii etc. de virtute vitrioli adstrictoria pariter participare et huic potiores vires debere, quod manifeste patet et spiritu vini a vitriolo calcinato abstracto, qui mora pulvisculum rubicundum sponte ad fundum dimittit. Ideoque in memorato spiritu cephalico B. D. Chr. Langii, aliisque medicamentis, ubi ab Autoribus additio vitrioli commendatur, temere illud omittendum haud est, uti communiter ex nimia sapientia aut ignorantia fit, nisi medicamentum potiori virtute roborante privatum esse velis.

OBSERVATIO LXXX.

Dn. D. Adami Friderici Pezoldti.

Cura Pernionum exulceratorum facilis ac certa.

DEum benignissimum ad conservationem nobilissimae suae creaturae, hominis non solum regnum minerale et vegetabile ineffabilibus exornasse virtutibus, verum et ipsis animalibus praeter vires largissime alendi corpora humana, medicas quoque virtutes ad corruptionem et interitum corporum humanorum efficacissime praecavendum et removendum, quam clementissime concessisse, neminem nostrûm fugit; imo ne plebejo ac extreme egeno mendico desit, quo se a variis gravioribus corporis affectibus liberare, ac Creatoris sui benignitatem ac providentiam uberrime agnoscere queat, abjectissimis et ubique fere obviis gratisque obtinendis animalculis, vires admodum salutiferas impertivit, quod inter alia invidiosum istud animalculum, mus nempe domesticus, pariter testatur, utpote qui ex toto combustus, cinerem praebet ad perniones exulceratos efficacissime et certissime sanandos: nimirum, ubicunque in membris frigore acerbius affectis, tumores cum rubedine, dolore, aestu etc. quos perniones dicimus, in ulcera erum-

punt ſordida, chronica, facile repullulantia, optimisque remediis reſiſtentia, ibi ſane cinis de muribus combuſtis, ſi in ulcera haec ſedulo inſeratur, adeo convenit, ut brevi hujusmodi ulcera ex voto, ſine ulla recidiva perſanentur, id quod experientia in quam plurimis comprobatum habeo. Eundem hunc cinerem aliis quoque morbis tam externis quam internis mederi, ut mictioni involuntariae ſive nocturnae, tuſſi refractariae, alopeciae, condylomatibus, ficubus, mariſcis et moris ani, omnisque generis verrucis, ex Pharmacopoeia Schroederiana, aliisque autoribus, conſtat. Optimum praeterea Atrophiae remedium e muribus peti poſſe, teſtatur Obſervatio CI. Excellentiſſ. Dn. D. Joh. Conradi Payeri, Ephemerid. hiſce Natur. Curioſ. Decur. II. Ann. IV. inſerta.

(Lipſia Auguſtam Vind. d. 29. Sept. A. 1717. miſſae.)

OBSERVATIO LXXXI.

Dn. D. Joh. Rudolphi Zuingeri.

De

Dislocatione Vertebrarum cum Absceſſu Abdominis ſuccedente lethali.

CAEmentarius quidam adhuc juvenis ante quatuor circiter annos inſigni niſu praegrandem lapidem ſuo movere loco tentans, ex inopinato quendam in regione lumborum percepit audivitque fragorem cum intenſiſſimo ſtatim cruciatu ac dolore conjunctum. Inſpicientibus mox affectam partem apparuit prima lumborum vertebra ſua ſede naturali dimota, adeoque elevata, ac eam gibboſitatis ſpeciem formans, quam nonnulli κύφωσιν appellare voluerunt. Ab eo tempore infelix hic juvenis difficulter admodum ſuae vitae et conditionis munia laborando obire, nec niſi baculorum ope incedere et obambulare potuit. Neglexit autem malum ſuum, unice juventutis

ſuae

suae robori confisus, donec tandem spe certioris sanationis fretus in vicinas Thermas, non inconsultis, quorum auxilium implorabat, sese reciperet, earum balneum usurpaturus, experturus. A primo autem balnei ingressu Ecchymosis statim in dextro lumborum latere exoriebatur, insignis illa magnitudinis et extensionis; ob quam non amplius baculi adminiculo incedere poterat, sed fulcris sive furculis subalaribus ad ambulandum opus habebat, quibus inter eundum inniti posset. Tum vero demum remedia in unum trahi, et causticum utrique Vertebrarum lateri applicari coepit; sed hoc non obstante majorem in incessu difficultatem quotidie sensit, ita ut lumbis quoque suis erectus non amplius insistere, et stare, neque sese incurvare potuerit, impediente id vertebrae lumborum aucta luxatione, quam probe examinaturus Iatro-Chirurgus deprehendit in latere dextro illius loci tumorem mollem, ac humorosum, cui proin applicabatur Emplastrum maturativum ad praeparandam materiam inibi contentam, cumque tumor jam satis mollis esset, atque ad aperiendum maturus, novus apparebat tumor paulo supra Inguen dextrum, priori illi lumborum tumori apparenter respondens, unde consultum magis esse duximus, hunc potius quam illum aperiri; hoc itaque sine ulteriore mora facto ingens puris probe cocti quantitas effluxit, lumborumque tumorem ita mox disparere fecit, ut vix ulla ejus vestigia amplius deprehendi possent. Verum Aeger nihil plane melius inde habuit, quin apertum sic ulcus magnam semper copiam exhibuit nunc puris sinceri, nunc lymphae, nunc et chylosi humoris, idque continuis totis quatuor vel quinque mensibus, utut traumatica simul aliaque absorbentia, confortantia, et consolidantia Remedia in usum fuissent tracta; tandem enim hecticus, consumta paulatim omni carne, viribusque prorsus exhaustis inter vivos esse desiit.

Cadavere hinc ad aperturam concesso, cavitas Abdominis haud parum tumentis ac tensi plena conspiciebatur lymphae tantillum flavescentis ac limpidae. Viscera, Hepar, Lien ac Re-

nes justo grandiorem substantiae suae, alias minus durae, aut scirrhosae molem habuisse videbantur. In cava tamen hepatis parte tuberculum cysticum, nigricans, pure repletum occurrit; uti quoque in convexa extremitatis lobi superficie sugillatio sive Ecchymosis ingens comparuit. Pancreas, ventriculus, et intestina in statu naturali extiterunt. Mesenterium vero pluribus in locis inflammatum, coloris p. n. rubicundi aut lividi fuit: plerisque ejus glandulis existentibus nonnihil tumidis, nigricantibus, coagulato sanguine turgidis. Epiploon putrilaginosum ac sine pinguedine. Elevatis hinc abdominis visceribus, corpus aliquod insolitum in regione lumborum apparuit, quinque vel sex digitos transversos longum, duosque latum, duriusculum, quod apertum deprehendebatur esse congeries glandularum, magnitudinem avellanae nucis majoris exaequantium, scirrhosarum valde, crassa admodum pelle tectarum, et sebaceam materiam in sese continentium. Supra hoc corpus Vertebrae quaedam dorsi a se invicem ita disjunctae fuerunt, ut minorem inter illas digitum demittere licuerit. Superior harum vertebrarum, quae ultima erat dorsi, visa nobis fuit nigra, cariosa, friabilis pene, suoque periostio orbata; neque melioris conditionis erat, quae supra hanc existebat, penultima dorsi, utpote suo quoque magnam partem destituta periostio, coloris praeternaturalis, mollis, squamosa, et aspera. Vertebrae lumborum, scirrhosarum illa glandularum congerie obtectae, totae similiter extiterunt nigricantes, molles, et putrida carie corruptae, non minus, quam earundem Epiphyses et Cartilagines, ita ut levi talium partium compressione spinalis inter illas medulla prodiret.

Post haec stylum in fistulosum inguinis vel Hypogastrii ulcus intrudebamus, qui ad os usque ilii sive coxendicis pertingebat, suo itidem periostio nudatum. Cavitas quoque heic notabilis animadversa fuit, usque ad vertebras lumborum penetrans, imo ulterius sed sensim angustiore sinu juxta vertebras thoracis ascendens in cavitatem pectoris, in qua nihil observa-

bamus

bamus attentione dignum, nisi, quod nullus fere sanguis in corde vasisque fuerit repertus.

Verisimile proin est, Juvenem istum in vehementi, quem in dimovendis lapidibus adhibuit, nisu, quo quidem fragorem aliquem in lumborum regione persensit, non solum tendines, ligamenta ac nervos valide extendisse, sed quosdam etiam cum impetu dilacerasse, atque sic vertebrae luxationi, dolori, fragorique occasionem dedisse; unde postmodum per membranarum, ac filamentorum nervosorum communionem lerna illa malorum subsequuta fuit, dum e ruptis hinc inde vasculis effluens qualiscunque humor, isque putrefactus tumorem, abscessus, et ulcus sinuosum reliquaque pathemata post se traxit. Equidem visa est natura per biennii fere spacium vulnus internum sanare voluisse, quoniam toto illo tempore juvenis adhuc laborare potuit, tamque vehementes cruciatus et dolores nunquam persensit. Quamprimum autem Thermas fuerat ingressus, sanguis magis rarefactus, et effervescens particulas ad consolidationem tendentes dissociavit, stagnantes humores in motum putrefactivum concitavit, ac ita inflammationi, abscessui, ulcerique sinuoso vel fistuloso ansam dedit, a quibus tandem Hectica Febris producta hominem paulatina morte consumpsit, et inter vivos remanere prohibuit.

OBSERVATIO LXXXII.

Dn. D. Joh. Rodolphi Zuingeri,

Historia quaedam Empyematis funesti.

JUvenis Leodiensis, coquus ac simul venator, quintum vitae suae lustrum ingressus, hyberno tempore nimiopere frigefactus, atrocissimo lateris sinistri dolore punctorio corripiebatur, cum omnibus praesentis exquisitae Pleuritidis signis. Tussis aderat aspera, sicca et subinde cruenta, cum excreatione rara materiae paucae: sitis inexhausta; sanguis aliquoties fuit extra-

extractus, nullo cum Aegri levamine: inter haec ab Empirico quodam, nescio cujus suasu, purgans assumsit satis potens, ad materiam peccantem e pectore una vice exterminandam; hinc revera per unam et alteram hebdomadam purulenta multa per tussim expectoravit, ut aliquanto melius valere videretur; verum Empyemate succedente Orthopnoicus evasit Juvenis. Facies ejus intumuit, crevit in molem Venter, tumuerunt quoque manus ac pedes; sitis quotidie aucta, simul adfuit Febris lenta; anheloso pectore, non sine acerba tussi, purulenta quaedam, pauca illa, nullo cum levamine excreavit: quae ingurgitavit potulenta, haudquaquam sive quoad colorem, sive quoad odorem immutata, cito per urinae vias excrevit: Alvus liquida semper extitit, ingestaque fere cruda rursus dejecit: tandem post septem hebdomadarum intervallum hecticus, sanae mentis ad extremum usque vitae halitum compos, placide obiit, aeternae magis quam temporalis salutis cupidus.

Aperiendum cum permitteretur Cadaver, Abdomen mox occurrit conspiciendum, amplum illud, vastum, atque tensum; hujus involucris pertusis, cruciatimque ad latera positis, cavitas ejus pure et aqua conspiciebatur repleta; imo ipse quoque ventriculus, vasa plura alia, vesicaque simul putrilagine infecta, purisque acrimonia erosa ac pertusa fuerunt, unde liquor omnis potus statim ventriculum transiit, inque laceratam sive erosam vesicae substantiam receptus, per urinae vias ordinarias excretus fuit: immutatus plane, quoniam purulentae particulae transire simul haud potuerunt, neque cum urina permisceri. In Thoracis sinistro latere Pleuram maxime ulceratam, proximumque lobum pulmonis ex parte sibi adnatum, vel adglutinatum, totum putrefactum, sed et eam cavitatem Thoracis simul purulentae materiae copia repletam invenimus, a cujus pondere ductus thoracicus continue pressus dubio procul transitum chyli atque lymphae facilem impedivit, sicque ansam expandendis ubique vasis lymphaticis, tumorique abdominis

minis et crurum praebuit. Haec ex communicatione *Experientiss. Dn. D.* Antonii Drelincurtii, *Medici Verbigensis in Ditione Bernensi.*

OBSERVATIO LXXXIII.

Dn. D. Joh. Rodolphi Zuingeri.

Exenteratio Puellae Phthisi extinctae.

MEnse Februario Anni 1714. in Orphanotrophio Basiliensi phthisi obiit puella quaedam, annos circiter quatuordecim nata. Hujus Cadaver dein lustrare atque aperire prolubium subiit; illud itaque in praesentia Philiatrorum tum quorundam, nunc Medicinae Doctorum Clariss. *Dnn. Johann. Rodolphi Lavateri*, Tigurini, *Henrici Hermanni*, Biennensis, *Johannis Beckii*, Thuna-Bernensis, et *Joh. Baptistae a Planta*, Engadina-Rhaeti, aperuimus, ubi statim ad externum Cadaveris adspectum summam totius corporis maciem et consumptionem, qua vix cutis ossibus haerere videbatur perquam tenuis, deprehendimus: sublatis hinc integumentis communibus, separatisque abdominis musculis, quantum quidem per extremam maciem licebat, vidimus primum in intestino Ileo incipientem gangraenam, cum subintrationibus binis, spithamae circiter longitudine a se invicem distantibus. In sinistro rene, qui male conformatus erat, duos observavimus ureteres, qui e duplici pelvi descendentes, in medio versus vesicam itinere in unum coibant ductum. Renes succenturiati adeo magni comparuerunt, ut magnitudinem ordinariam in homine adulto quater superarent. Denudato femore utroque, cum forte ea digitis per longitudinem, abdomen versus, comprimeremus, polypi plures e venis intra cavum abdominis apertis prodierunt, quos primo intuitu vermes esse credidimus, sed penitius examinantes polypos esse vidimus. In pectore lobos pulmonis utrinque, grandes satis, sterno et costis arctissime adnatos conspeximus,

quibus ubique ſeparatis et ad latera preſſis, ſingulari encheireſi deteximus, atque perſpicue diſtinctęque monſtravimus non ſolum ductum thoracicum, ſed et ipſum chyli receptaculum cum multis hinc inde appenſis vaſculis lymphaticis, glandulisque conglobatis. Pulmones hinc inciſi quantitatem ingentem ſanguinis cum pure et ſanie permixti fundebant, graveolenti admodum odore nares feriendo. In Pericardio lympha flaveſcens copioſa aderat, thalami vero cordis aperti nullos in ſe polypos, ſed pauxillum duntaxat ſanguinis grumoſi continuerunt. Cerebrum modo convenienti praeparatum atque calvavaria exemtum hinc inde in lobis majoribus conſpicua ſatis habebat vaſcula lymphatica expanſa. Glandula pinealis, magnitudinem phaſeoli mediocris exaequans, tota quanta turgebat exundante lympha quadam viſcida. Plexus choroidei veſiculis aqua repletis pluribus erant inſtructi: coetera, quantum quidem obſervare potuimus, bene habebant.

(*Ex comm. Nobil. D. D. Theod. Zuingeri.*)

OBSERVATIO LXXXIV.

Dn. D. Leopoldi Emanuelis Binningeri.

De

Vini et Aquae Potatoribus inſignibus ſibimet Medicis.

POſt deditionem Veſontinenſem, Ludovico XIV. Galliarum Regi factam, Regiae loricatorum equitum Legioni Veſuli Comitatus Burgundiae ſtatio refectionaria ad menſem unum vel alterum circiter data fuit. Militi cuidam ex hac, nomine *Carré*, habitus tamen non valde quadrati, pavimenti ſtructoris cujusdam pauperculi aſſignatum fuit hoſpitium. Hic advenam pro viribus belle recepturus, ex unico, quod habebat, vini doliolo, thinnarum noſtratium duarum cum quadrante, vel librarum vini praeter propter 193. capaci, unam appoſuit menſu-

mensuram, libris haud minus quinque aequiponderantem; hanc unico miles exsiccavit haustu, mox secundam, tertiam, et insuper alias, ita ut hospitis totum in uno pastu vel prandio fere evacuatum fuerit dolium; quod etiam revera factum fuisset, ni erga pauperculum aliquali miles affectus fuisset misericordia. Finito sic advenae nimis curto prandiolo, aedibus ambo fuerunt egressi, miles quidem in sodalium contubernia, ut pro more a singulis vini aliquot acciperet amphoras, (tunc enim temporis licebat quidquid libebat:) pavimenti autem structor rogatum ivit, ut a tali helluone liberaretur. Facti sunt ambo sui compotes voti: Miles quidem plurimos nactus hospites, singulis diebus ultra ducentas hausit vini libras civiles; cujus praedicta urbs oculata fuit proprio damno testis, non secus atque *Theologus* ille fide dignissimus, qui tanquam Autopta hanc mihi historiam d. 21. Januar. ann. 1713. coram aliquot aliis hujusce rei probe memoribus viris narravit.

Salubrius sibi consuluit *Hydropota* insignis, sibi ipse praeter spem Medicus, *Juvenis* nimirum aliquis *Metensis*, triginta propemodum annos natus, S. Themidos studio antehac addictus, qui me in *Thermis* Lotharingiae *Plumbariis* mense Junio anni 1706. convenit, quippe ob denegatum sibi a Parentibus cum virgine peramata conjugium domo sponte exul, varias Lotharingiae et Alsatiae pervagatus urbes, tumida minus crumena. Hinc proin diversis eapropter curis ac sollicitudinibus agitatus, tandem evasit hypochondriaco-scorbuticus, tristis semper, errabundis, ac insulse circumgyratis oculis lento obambulans gressu, nec non lividis per totam corporis peripheriam ab aliquot annis defoedatus maculis; Morbo suo, hujusque causis latina oratione mihi denuntiatis, interrogavit, num potus aquarum in istis thermis mineralium sibi profuturus foret nec ne? Importuno consultatori (celsissimo enim Principi meo tunc temporis in platea adstabam) potum annuo; quantum vero bibere deberet, ulterius quaerenti, quantum posset, retuli. Sequenti aurora fonti adstantem alloquor, quotque jam evacuasset

cyathos interrogo, nonaginta aliquot continuos respondit, seque centesimum mox completurum esse cyathorum numerum, cyathus autem quilibet unciarum plus quatuor capax erat. Sinistrae consilii mei interpretationis increpatum a fonte arceo, atque bihoralem deambulationem suadeo. Altero mane eundem denuo ad fontem aquas mascule haurientem reperio, laxatis tibialibus, et collari, nonagesimum mox ebibentem cyathum. Referebat tum, se pridie ab aquarum potu toto corpore intumuisse, cum vasorum omnium insigni pulsatione, subortisque vomitibus, sudoribus, alvi secessibus, et urinae profluvio copiosissimis, indeque supra dictas maculas una cum coeteris symptomatibus prorsus evanuisse. Secundum hodierna die potum iidem secuti effectus Aegrum ita sanarunt, ut cum omnium stupore alacris, hilaris, laetus, ac bene coloratus in Plumbarii vico deambularet, paucisque hinc elapsis diebus perfecte sanus patriam repeteret. Obstructis, scorbuticis, lienosis, morbisque venereis affectis inutiles plane, si non noxiae observantur istae Plumbariae aquae: non dubito tamen, illas valde profuturas, si subjectum sat robustum foret, ut exemplo Hydropotae nostri duplam, triplamve dosin bibere valeret; sic enim pleno quasi gurgite perreptantes undae corpus, salibus peregrinis eluttiandis, obstructionibusque vasorum reserandis haud impares saepius deprehenderentur.

OBSERVATIO LXXXV.

Dn. D. Leopoldi Emanuelis Binningeri.

De

Vitri frusto ab annis 28. inter Ossa Metacarpi innoxie delitescente, ac sponte naturae dein expulso.

REverendus Dominus *J. N. W. Verb. Div. Min.* mihi amicissimus, vitro dextrae manus volam, dum adhuc puer esset, sibi vulneravit: illius hinc portionem quandam e vulnere

 extra.

extraxit, totum exemisse ratus, consolidato dein sponte ipso vulnere. Hinc per viginti octo annos integros vitri frustum in loco affecto delituit, nullam inde molestiam ullo unquam tempore passus. Hoc vero sponte naturae tandem erupturum praecessit tumor, furunculi minoris adinstar, in superiori manu ab interstitiis ossium metacarpi extuberans, ex opposito vulneris pristini in vola manus facti, qui apice quodam subalbo puris intus latentis aliqualem notitiam dedit. Sed ecce guttula vix unica effusa pungens quid et solidum in tumore apparuit. Hinc demum anteactorum memor praedictus Vir Reverendus, de vitri intus delitescentis frusto nullus dubitavit, illud enim re ipsa jam conspiciebatur, digitisque palpari facile poterat: ejus vero apicem sensim magis protuberantem elapso tridui spatio excepit basis, sicque sponte excidit frustulum integrum, figura trigonum, lineas quinque vel sex longum, quatuorque latum, postquam per tot ante annos absque ulla unquam molestia, suive indicio in vola manus quietum haesisset.

Occasione hujus phaenomeni mentem nunc subit, quam insulse hodierno tempore vili habeantur pretio veteres illi, qui materiae suae Medicae tabulam remediorum heterogeneas res educentium adnexerunt: multiplici enim didici experientia, spinam cuicunque demum parti infixam, longe citius expelli, ubi vulnus, ejusque regio, emolliente unguento, vel axungia simplici viperina fuerit obducta, quam si aëri nudo liberove, ac naturae soli totum fuisset opus relictum: sic enim partes externae, tali medicamine laxatae, interioribus tam vasorum pulsitatione, quam tono suo proprio adversus peregrinum hostem valide insurgentibus, resistentia sua minus pares, hisce tanquam validioribus locum cedere, peregrinoque simul corpori exitum concedere parareve cogantur.

(*Ex communicatione Nobil. D. D. Theod. Zuingeri.*)

OBSERVATIO LXXXVI.

Dn. D. Theodori Zuingeri.

De

Mensibus e Dorsi cute fluentibus.

VIdua I. K. annos nata 38. robusta et vegeta, anno 1711. gravida, ex moerore ob mortem mariti incidit in febrim quartanam, per tres menses durantem; septimo dein mense ingravidationis sentit protuberantiam in dorso, venam tumentem sive varicem aemulantem, ad dextram spinae in regione musculi latissimi, quae leviore frictione aperta sanguinem fundebat serosum, parca quantitate. Biduo hinc elapso rivulus hic cessabat, ulcusque sponte claudebatur. Perdurante autem febre circa finem septimi mensis foemina immaturo quidem, sed felici tamen partu excludebat puellam emaciatam, sed vivacem tamen et vegetam, quam ob lactis defectum et egestatem pulte farinacea et aquae potu alebat. Lochia parce fluebant, neque durabant ultra diem et noctem. Dispulsa hinc febre papillula varicosa in dorso iterum apparuit, sponteque rupta sanguine manavit per aliquot dies, sine ullo dolore, aliove incommodo. Atque sic regulariter singulis mensibus fluxum patiebatur ordinarium, siccatis vel obstructis plane viis menstrui debiti. Symptomata coeterum nulla gravia experitur foemina, nisi quod appropinquante fluxus tempore tensionem in dorso sentiat, incurvationem corporis impedientem. Papilla vero illa hucusque ad magnitudinem avellanae nucis majoris, rubedine quadam circumdata excreverat, cessanteque fluxu menstruo iterum subsidebat.

OBSER-

OBSERVATIO LXXXVII.

Dn. D. Theodori Zuingeri.

De

Hectica a scirrhositate Pylori ac Pancreatis proveniente lethali.

CIvis Basiliensis, *J. H. O.* annos natus 62. postquam in secundo matrimonio frequentibus animi pathematibus exagitatus fuisset, ab aliquot ante mortem annis de variis corporis molestiis conqueri coepit, valetudinarius admodum redditus, nec perfecta unquam sanitate, quemadmodum antea, gaudens. Crebrae autem ipsius fuerunt querelae modo de obtuso capitis dolore, modo de quadam pectoris angustia, modo de ventriculi dolore, appetitu imminuto, alvi segnicie, modo de lassitudine membrorum, interdum etiam de aliquali nausea, stomachique ardore, aliisque morbosis symptomatibus, a quibus tamen in expediendis stationis suae publicae negotiis sese impediri non fuit passus, donec tandem symptomatibus quotidie gravioribus redditis, macieque corporis magis ac magis apparente, vires sensibiliter minui deprehenderet. In hoc statu itaque plurima remedia in usum traxit, mineralesque aestivo tempore aquas aliquoties debito cum regimine diaetae hausit; a quibus omnibus subinde melius habuit, tantum non integram corporis sanitatem adeptus. Ingruente autem anni 1717. vere graviora paulatim symptomata virum excruciare coeperunt; dum sensim ciborum assumendorum desiderium imminuebatur, citra conjunctam in principio sitim, membra de die in diem magis lassa evadebant, pergebant quotidie vires deperdi, corporis habitus jam manifeste, sed lento gradu decrescere, pectus angustari, tussis accedere, sicca primum, dein aliquando humida, cum seroso-pituitosae materiae excreatione: his dein non infrequens ardor ventriculi accedebat, cum aliquali asthmate, quoties vel scalas aedium,

aedium, vel clivos urbis conſcendere oportuit. Utut autem nulla ſtatim febris ſeſe dictis ſymptomatibus jungeret, ſomnus maneret ſatis bonus, urinae ſufficientes et laudabiles excernerentur, alvus fere quotidie libera eſſet, noluit tamen valetudini ſuae multum fidere, tam crebro vacillanti, quin plura ſubinde *medicamina, alterantia* ac leniter *purgantia*, variis ſub formulis a nobis ordinata, quotidie fere aſſumſit, quibus acidum potens, frequenter e ventriculo non ſine ardore quodam per gulam exhalans, debellari, vomitiones ſubinde urgentes ſedari poſſent. Uſus eſt imprimis *pulveribus incidentibus, abſorbentibus, reſolventibus, antimoniatis, cinnabarinis, martialibus, viperinis, antibecticis:* uſus *infuſis aperientibus, reſerantibus.* Sumpſit etiam blandum aliquando *vomitorium*; bibere tentavit *acidulas, thermas Fabarias, lac aſininum, ſerum lactis bubuli, juſcula naſturcinis herbis alterata*; dedimus quoque *ſalia* tam *fixa*, quam *volatilia*; neque intermiſſae fuerunt crebrae ſtomachi *inunctiones balſamicae, emplaſtrorum* applicationes, *ſacculorum herbaceorum* impoſitiones, *clyſmatum emollientium* et *carminativorum* infuſiones. In victus ratione nonniſi euchyla et eupepta fuerunt conceſſa, ratione etiam habita *gelatinarum cornu cervi*, aliarumque analepticarum. Verum his omnibus et ſingulis nihil in melius proficiebamus, quin ſymptomata quotidie magis ac magis ingraveſcebant, eructationes evadebant continuae propemodum, ingeſta fere qualiacunque per unum alterumque diem in ſtomacho retenta, tandem indigeſta per vomitum rejiciebantur: alvus indies ſegnior evadebat, vix unquam ſponte ſine remediorum adminiculo reſpondens. Per vomitum, utut frequentem et vehementem, nulla unquam bilis, ſuccus amarus nullus excernebatur; ſed acido-pituitoſa potius cum ingeſtis materia prodibat, ardore inſigni ſaepius moleſta; gravantem in ſcrobiculo cordis dolorem perpetim ſentiebat; abdomen intumeſcebat, ac tendebatur manifeſte, copioſis flatibus, fere perpetim expanſum; urinae tamen excernebantur adhuc ſufficientes, nonnihil tinctae, ſine ullius coctionis indicio;

utut

utut per pylorum nihil ascendere, parumque descendere hactenus visum esset; pulsus evadebat hecticus; sudores nulli vel rarissimi prodibant; cum tussi seroso - pituitosam tantum lympham, sed neque frequentem neque copiosam illam projiciebat; pectoris anxietas quotidie nonnihil augebatur, ut supinus in lecto neutiquam profunde amplius, imo nec alterutri lateri incumbere sine periculo suffocationis potuerit. Ultimis tribus vitae suae hebdomadis quaecunque deglutivit, vix amplius ad trihorii spatium retinuit, sed per vomitum, non ita difficilem amplius, copiose reddidit, de ardore faucium, gulae, stomachi frequenter conquestus; unde appetitus maxime prostratus, sitis intensa, somnus irrequietus, urinae valde tinctae, alvus sicca, macies summa, cum febri continua intensiore, aegrum plane consumserunt. Dum itaque tam deploratam morbi conditionem observabamus, solis cardiacis hominem usque ad extremum vitae halitum reficere studuimus: octiduo autem ante mortem quaecunque vomuit, non solum liquida, sed nigra prorsus et graveolentia exciterunt, utcunque nihil plane assumserit, quod ejusmodi tincturam excitare potuerit: sanguis etiam aliquando praeter consuetudinem e naribus profluxit. Tandem exhaustis plane omnibus viribus, abdomine manente tumido ac tenso, pedibus etiam nonnihil intumefactis, emaciatus coetera totus, d. 3. Septemb. anni 1717. placida cum morte vitam citra praevias convulsiones commutavit.

Ut itaque causa tam funesti, tamque diuturni morbi in apricum prodiret, apertionem cadaveris haud difficulter concesserunt pie defuncti haeredes. Inciso proin cruciatim more solito abdomine, statim serum effluebat limpidum, nonnihil flavescens, mensurae unius vel alterius quantitatem exaequans, in qua natantia conspeximus intestina, flatibus distenta, atque adeo corrupta, ut ubique sphacelata et nigra comparerent: Omenti plane consumti nulla propemodum vestigia deprehendimus: semotis hinc dextrorsum intestinis, mox sese lustrandum obtulit Pancreas, naturali duplo majus, ob glandulas in tota sua

ſubſtantia intumefactas ſcirrhoſasque durum, inaequale, atque inſuper hinc inde lividum et ſideratum, duodeno ubique firmiter cohaerens: ipſius dein inteſtini duodeni portio ventriculo propior, craſſa admodum et ſcirrhoſa fuit: inprimis autem Pylori regio tota quanta, intus et extus, valde craſſa, ſcirrhoſa et dura extitit, inciſaque velut ſevum concretum intra ſeſe continere viſa eſt: apertus hinc pylori canalis adeo anguſtus, ſtrictusque fuit, ut vix ſtylum tranſmittere, minus vero eum expandere, propter obſiſtentem duritiem potuerimus; quae proin cauſa dubio procul extitit difficilis admodum deglutitorum alimentorum deſcenſus, hincque ſubſequentis alvi conſtipationis, frequentisque vomitionis, cum hac ratione motus periſtalticus ventriculi deorſum verſus impediri neceſſario, ſurſum vero et retrorſum verſus gulam magis urgeri debuerit. Hepar ſolito minus nobis videbatur, alias neque ſcirrhoſum, neque alio vitio qualicunque infectum: veſicula fellis admodum parva, exigua, propemodum vacua: Lien, renes, veſica ſine labe: Meſenterium vero glandulis hinc inde tumidis, duris, ac liveſcentibus obſitum: Inteſtina ſiderata propter foetorem nimium exſpirantem non aperuimus. Aperta autem pectoris cavitas dextra ultra menſuram, ſiniſtra vero dimidiam fere menſuram ſeri flaveſcentis limpidi continuit: pulmonis lobi utrinque pleurae fortiter adhaerentes hinc inde fuerunt inflati, ac ſpumoſa multum pituita turgidi, quam aeger ſubinde excreando projecit: cordis thalami depreſſi et inanes, ſine polypis extiterunt. Praeſentes huic exenterationi adſtiterunt viri experientiſſ. ac nobiliſſ. Dnn. *Chriſtophorus Epiſcopius*, *bujus urbis ſenator et chirurgus*, *Joh. Georgius Dolfus*, *Müllbuſinus Medic. Candidatus*, et *Udalricus Reith*, *Curia Rhaetus*, *Philiater*. Similem propemodum hiſtoriam notare datum eſt *Ephemerid.* noſtr. *Centur. VI. obſervat.* 16. ab Excellentiſſ. Dn. D. *Joh. Melchiore Verdries* communicatam.

(*Baſilea Auguſtam Vind. d. 6. Oct. A. 1717. miſſae.*)

OBSER-

OBSERVATIO LXXXVIII.

Dn. D. Joh. Friderici Weismanni.

Resolutio ligni Syringae coeruleae, sive Lilac Matthioli.

Cum aliquando animum negotiis delassatum, tornando relaxarem, forte fortuna frustulum ligni syringae coeruleae, sive lilac Matthioli, in manus incidit, quod nos Germani blau Hollunder-Holtz vocamus; hoc inter tornandum tam svavem spirabat odorem, ut aemularetur odorem ligni Rhodii, vel potius santali citrini: hac igitur re instigatus, statim resolutionem hujus ligni mihi proposui, ex qua, per analysin chymicam, sequentia obtinui.

Primo igitur hujus ligni rasurae ℥vj △ forti, ex retorta destillavi, et obtinui phlegmatis cujusdam, saporem spiritus tartari exprimentis in lingua ℥ß, quod phlegma miscui cum oleo tartari per deliquium facto, et spiritu salis Ammon. urinoso, ast nullam vidi mutationem; cum spiritu nitri corrosivo vero nebulas emittebat albicantes, et leniter effervescebat, manifestó indicio, adesse particulas alcalicas volatiles. Alius vero naturae spiritus ex retorta ad ℥iß prolectus fuit, hic enim cum oleo tartari p. d. et ocul. cancri mixtus, magnam excitabat effervescentiam, maximam vero cum spiritu salis Ammoniaci urinoso, quae experimenta manifeste acidum spiritum esse monstrant, quod clarius quoque conspiciebatur, ex mixtione tincturae martis coerulea cum hoc spiritu, ubi in momento saphirinus color destructus fuit, uti fit, si huic spiritus vitrioli affunditur. Cum oleo et spiritu vitrioli nullam monstrabat ebullitionem, vitrum tamen leviter incalescebat, uti observatur in mixtura oleo vitrioli ▽ communi. Syrupi violarum color coeruleus, mutatus est in rubrum.

Olei empyreumatici, instar olei foetidi ex aliis lignis producti, obtinui ʒiij, quod acerrimi erat saporis, et mixtum cum spiri-

tu nitri corroſivo nihil turbabatur, cum ſpiritu ſalis ammoniaci urinoſo vero fortiter effervefcebat, et fumum de ſe ſpargebat albicantem: oleum vitrioli rectificatum, mutavit hoc oleum in ſubſtantiam piceam rubram, et vitrum incaluit.

Alia poſtea via incedens, reſolutionem hujus ligni aggreſſus ſum, nempe ℔ij. hujus ligni raſpati affudi aquam ſimplicem, per aliquot dies maceravi, et poſtea deſtillationem ex cucurbita ſuſcepi, ubi una cum aqua deſtillata, valde amara et balſamica, prodierunt guttulae liquidae oleoſae, quae in aqua frigida concreſcebant, et materiam inſtar cerae virgineae albicantis, ſaporis amaricantis, conſtituebant, ita quidem ut ſapor exacte aemularetur balſamum de Copaiba. In calore magno, oleum hoc fit fluidum, in frigore vero adeo durum evadit, ut manibus inſtar cerae (quod admiratione dignum eſt) tractari, et ab aqua deſtillata, inſtar ſquamarum, ſpatula ſeparari poſſit. Inter deſtillandum aquae innatabant flores nivei inſtar nebularum et florum benzoës, qui altum petebant, et in oleum abibant. Oleum hocce deſtillatum exacte refert odorem olei ligni rhodii, cum oleo ſantali citrini mixti, hinc quoque omni jure, hoc lignum, ſantalum Germanum dici poteſt. Ex ℔ij hujus raſurae obtinui ℥iß olei deſtillati.

Raſpato porro ligno affudi ſpiritum vini rectificatum, et ex maceratione per aliquot dies continuata, accepi tincturam elegantem, balſamicam leviter amaricantem, inſtar tincturae ſantali, quae aquae affuſa, non praecipitabatur, lactea, uti in praecipitatione aliarum tincturarum reſinoſarum fit, ſed carnea, hinc tinctura per alembicum abſtracta, dabat extractum reſinoſum, colore puniceo inſtar ſanguinis draconis, vel laccae Florentinae, ſapore vero balſamico praeditum. Extractum gummoſum hoc lignum largitur, ſi in aqua coquitur et inſpiſſatur, colorem habet inſtar ſucci liquiritiae Bambergenſis, nempe fruſtum, ſi diſcinditur; ſapor eſt talis, qualem pulpa prunorum habet, cum amaritie tamen mixtus. Cum aqua fervente infuſum hoc lignum, dat potum calidum balſamicum ſuaveolentem,

inſtar

instar santali citrini, saporis vero delicati, instar ligni ambrati, colore flavescente, in specie si diutius in loco calido maceratur, aut leviter coquitur, instar Thee Japonensis, quod infusum cum sacchro loco Thee cum gratia sorbillari potest. Mechanici experti, hodierno tempore loco ligni olivarum usurpant hoc lignum, et ex hoc varia utensilia praeparant, est enim durissimum, nullae ferme corruptioni obnoxium, fibrae sunt crispatae et eleganter convolutae, coloris albicantis, flavescentis et circa medullam (quod admirationem meretur) nam per has fibras communicatur floribus ille elegans coeruleus color, coerulescentis, quae si cum ▽forti, vel alio spiritu acido illinatur, assumunt colorem puniceum, instar carmini, quae postea cum equiseto tritae, et cum cera politae, aspectu jucundissimae videntur. Ob particulas igitur balsamicas, resinosas, in scorbuto, affectibus pectoris, vulneribus &c, ubi balsamica locum habent optimo cum successu adhiberi possunt, ex quibus videmus, quod cuilibet regioni Deus misericors suas largiatur herbas, quibus et morbi endemii et epidemici interdum meliori cum successu depelli possunt, quam cum exoticis, situ et vermibus interdum corruptis, modo majori studio et cura talia pharmaca investigarentur.

(An. 1717. d. 6. Oct. Onoldo Augustam Vind. ab Ill. D. D. Joh. Maur. Hoffmanno missa.)

OBSERVATIO LXXXIX.

Dn. D. Benedicti Gullmanni.

Anatome Virginis Cachexia cum variis symptomatibus stipata defunctae.

ANno 1717. d. 25. Julii Virgo 14. et quod excedit annorum, constitutionis tenerioris, ad hecticam vergentis, cum aliquali respirationis impedimento, spinaeque dorsi leviori incurvatione, coenabat in horto paterno, nullo tamen in diaeta errore

commiſſo, et nihil conqueſta laetaque, hora decima nocturna lectum petebat, ſed hora ſequente undecima expergefacta, vomitu corripitur enormi, junctis doloribus ventris in latere ſiniſtro ingentibus. Medicus ordinarius vocatus, ob virium inſignem proſtrationem et morbi praeviſam magnitudinem, ordinat potiunculam ex confortantibus temperatis et anodynis mixtam, lateri vero dolenti mala putrida cum oleo lini cocta et expreſſa imponi jubet. Mane aegrota refert, ſe plane nihil dormiviſſe, vomitum a paucis horis elapſis quidem remiſiſſe, viribus autem penitus, ob nimios perpeſſos vomitus, quibus multa materia virideſcens, valde acris et foetens fuerit excreta, ſe eſſe exhauſtam, alvum autem eſſe conſtipatam: hypochondria Medico exploranti valde dura flatibusque diſtenta comparebant: quibus malis idem tum clysmatibus, cataplasmatibus, tum roborantibus, praecipitantibus, anodynis, accedente etiam alterius Medici conſilio, it obviam, cum aliquali ſymptomatum levamine, praecipue cum d. 29. ſpontanea diarrhaea, absque torminibus ſuperveniſſet. Aſt die ſeq. circa veſperam novi dolores ſiniſtri lateris ventrisque inflatio redeunt; a clyſtere adhibito d. 31. melius quidem ſe habet, dolores imminuuntur et venter detumeſcit, verum a meridie, cum pulſu frequentiore, virium languore, cordisque palpitatione, denuo infeſtant, vigiliae urgent, venter magis magisque, tympani inſtar durus, intumeſcit; d. 3. Aug. malum augetur, pulſus fit debilis, calor increſcit, et intercurrente quandoque frigore, gangraenae internae metum incutit; quamvis autem circa veſperam omnia ſymptomata mitiora viderentur, die tamen 4. Aug. eo graviora, cum difficili reſpiratione, et motu aliquali, praeſertim in collo, convulſivo, revertuntur, tandemque d. 5. Aug. hora duodecima meridiana, omni poſſibili induſtria et remediorum ſedula adminiſtratione vota fruſtrante, lectiſſimam Virginem vivorum numero eximunt.

Ex inſtituta eodem die cadaveris ſectione morbi gravitas et quam impoſſibile fuerit, eundem medica ope ſuperare patuit.

1. Fa-

1. Facta abdominis apertione, magna flatuum copia erupit; quibus etiam inteſtina turgebant.

2. In cavitate abdominis non ſaltem ſerum extravaſatum in mediocri quantitate occurrit, ſed etiam ejusdem contenta, inprimis omentum et inteſtina, materia nonnihil virideſcente, craſſa, ut primo aſpectu membrana omnia tegens eſſe videretur, atque inſtar fili in longum duci poterat, erant obducta.

3. Inteſtina ipſa inflammata, livida nonnihil, atque ad gangraenam inclinantia apparebant.

4. Pancreas totum ſcirrhoſum.

5. In Meſenterio paſſim itidem glandulae ſcirrhoſae.

6. Hepar magnitudinem naturalem multum excedens, durum et ubique ubi hypochondrium dextrum tangebat, nec non etiam diaphragmati firmiter adnatum.

7. Lien juſto major et in notabilem longitudinem productus, atque facta ſuperius flexura, verſus pancreas protenſus.

8. Pleura ibidem materia viſcida craſſa incruſtata.

9. In pectoris cavitate notabilis ſeri extravaſati copia.

10. Pulmones pleurae firmiter adnati, ipſorum autem ſubſtantia intaminata.

11. Cor magnum, caeteroquin ſano ſimile.

12. In toto corpore magna ſanguinis inopia, apparuit.

OBSERVATIO LXXXX.

Dn. D. Benedicti Gullmanni.

Motus convulſivi poſt puerperium.

FEmina 30. circiter annorum, temperamenti ſanguinei, gravida et per hujus temporis totum decurſum ſana, legitimo tempore fatum edit perfectum, aſt debilem parvumque, omnibus rebus bene ſe habentibus, lochiisque rite fluentibus; paulo poſt enormibus convulſivis motibus corripitur, a quibus per ſpirituoſa a Medico ordinata medicamenta paululum ad ſe rediens,

diens, et extrema sibi instare credens, spiritualia etiam remedia adhibere desiderat, voto vix expleto, recidivam patitur majorem, cunctis sensibus externis cessantibus, lochiisque non amplius fluentibus: Medicus uteri inflammationem suspicatus, medicamenta congrua ordinat, a quibus levamen subsecutum, motusque convulsivi remiserunt, mox tamen redierunt, et miseram per 24. horarum spatium majori vehementia afflixerunt; unde clysma injectum est, quod feces valde induratas expulit, ex vena etiam in pede secta sanguis multo pure permixtus effluxit; nihil tamen auxilii inde affulsit, quia viribus semper decrescentibus, et symptomatibus in eodem statu permanentibus, res conclamata esse videbatur. Nihilominus continuatus medicamentorum usus, quae aegra assumebat, tam desideratum effectum ediderat, ut puerperam motibus convulsivis per triduum fere defatigatam non modo refocillaverit, verum etiam per Dei gratiam ita restituerit, ut reliquum puerperii tempus sana et feliciter absolvere potuerit.

OBSERVATIO XCI.

Dn. D. Benedicti Gullmanni.

Hypercatharsis periculosa.

MUlier 48. annorum, sartoris uxor, hypochondriacae constitutionis, cum marito per plateas ambulans, circumforaneum quendam medicamenta (si merentur ita nominari,) et inter illa morsellos anthelminticos, multis parasangis, histrionum istorum more, extollentem audiens, et maxime sibi hos quadrare putans, quoniam interdum unum et alterum lumbricum excernere ipsi solitum erat, unum morsellum sex crucigeris constantem emit, alteroque mane, hora secunda matutina deglutit. Vix elapso horae spatio enormes vomitus et frequentes, una cum excretione urinae sanguinolentae patitur, lecto surgens candelam accensura animo linquitur, inque terram prosterni-

ſternitur; maritus caſum audiens, illam ſanguine pollutam invenit, vehementia enim draſtici illius, eum per nares et vaginam fluere fecit. Medicus mane vocatus, alexipharmaca cum theriacalibus et opiatis praeſcripſit, quibus effectum eſt, ut tandem circa noctem affectus mitigatus fuerit, ſuperveniente a corporis concuſſione inſigni cephalalgia, malo autem a fortioribus adſtringentibus et anodynis tandem ſenſim ſenſimque cicurato, et aegrota per Dei gratiam in totum reſtituta.

OBSERVATIO XCII.

Dn. D. Benedicti Gullmanni.

De

Abortu cum Mola ſubſequente.

DOmina triginta trium annorum, octo jam liberorum mater, ab ineunte aetate haemorrhagiis narium frequentioribus obnoxia, in ſtatu virginitatis menſium fluxui immodico et irregulari vexata, maritata etiam aliquoties eandem, inprimis quando animi pathematibus, irae ſcilicet aut terrori indulgebat, patiebatur, qui per roborantia leniterque adſtringentia coërcebatur. Verum ante annum in recidivam incidebat tantam, ut ſanguis per muliebria fluxerit ad matulas usque, hinc viribus nimium exhauſta et melancholica quaſi reddita, duorum Medicorum petebat auxilium; qui morbo bene examinato, illoque prius cicurato, vinum medicatum ex roborantibus leniterque laxantibus praeſcripſerunt, inprimis quia aegra de nullo ingravidationis ſigno ſibi conſtare dicebat. Hujus ex uſu cum multum materiae peccantis fuerit eliminatum per alvum, adeo bene ſe habuit, ut quaſi rediviva ſibi ipſi videretur. Vino ita ad finem perducto, balneo ex herbis et lapidibus Crumbadenſibus medicato ſemel per diem inſedit, quo tertia vice exantlato, propter oeconomica ſcalas petens, aliquid ex vagina propendere

animadvertit, quod cum umbilicalem funiculum esse statueretur, Medici molam una cum foetu subesse praedicunt, Balsamum embryonum ordinant, et quoniam Domina coeterum bene valebat, balneum continuare jubent; unde factum est, ut tertia nocte foetum sextimestrem masculinum mortuum pepererit; cui occiput apertum cum pericranii extensione magna, in qua tota cerebri moles erat inclusa; puerpera interea sic satis bene valebat, nisi quod secundinae ad quartum usque diem restiterunt; ubi post obortos ventris dolores, una cum multo sanguine grumoso prodierunt, una cum mola carnosa, pugni magnitudinem excedente, et insequente vehementi lochiorum fluxu, ab adstringentium et temperantium usu iterum cessante; postquam Medici juscula carnium cum croco saepius sumenda prius suaserunt, et mixturam ex uterinis et praecipitantibus porrexerunt.

(*Exhibitae Augustae Vind. d. 6. Oct. An. 1717.*)

OBSERVATIO XCIII.

Dn. D. Joh. Davidis Mauchardi.

Jactus minimi silicis Fragmentum ab Osse frontis separans.

PUer annum agens sextum adducitur mihi abhinc triennio, macilentus quidem, sed sanus alias et alacris; cujus mater anxia monstrabat tumorem in frontis ejus dextro latere supra tempus, ubi cutis incipit capillis tegi, mollem, indolentem, et ad dimidiam ovi columbini magnitudinem accedentem. Referebat ortum esse sensim, a mensis spatio, postquam puer e platea rediisset ejulans, et livorem subtumidum, eine beule / ibi monstrasset, a jactu silicis, vix ℥ij. superantis, et a sodali paulo plusquam biennio inflicto. Leve malum adeo visum est matri, ut spiritu quodam vinoso saltem lavaret, et cum dolor non modo, sed et livor paulo post evanesceret, nulla istius laesionis

cura

cura est habita ulterior. At sensim ibi tumor emergens, nec domesticis primo, deinde chirurgi quoque unguentis et emplastris cedens, curam injecit non exiguam. In medio licet tumor ruberet, nulla tamen spes suberat, in pus mutatum iri citius contentam materiam; ut igitur chirurgus aperiret suasi, non parum miratus, cum, post tres quatuorve guttas sanguinis ichorem, qualem continere solent meliceri des, lentum, viscidum, instar albuminis ovorum, subluteum, non foetentem, ad cochlearis quantitatem exstillare vidi. Similis materia quotidie per tres hebdomadas, sed parce prodiit, nec ulla spes erat, ut ulcus cavum ad floreni latitudinem, sed non profundum, ad consolidationem veniret. Tentata hinc est vulnusculi inflicti ampliatio per varias turundas, sed ob pueri impatientiam frustra. Lapis infernalis caustici loco inspersus per diem escharam quidem induxit, sed per noctem nova cutis succrescens fecit, ut labor actus rediret in orbem. Suasi adeoque incisionem per novaculam, sed primo non potui obtinere, eoque minus cum paulo post alius quidam Medicus, hac transiens consultus, culpam non in jactum silicis relatum; sed causas internas referens, rem internis posse confici contenderet, atque pulverem, ut vocabat, cephalicum praescriberet, cujus basis erat specif. cephal. Mich. Transeunt interea septimanae quatuor, et res manet in eodem statu: itaque tandem itum est pedibus in meam sententiam, et facta incisione mox prodiit fragmentulum, ab osse frontis separatum, non cariosum et lentem aequans. Quo sublato, pericranio nudum deprehendebatur cranium, et specillo tangentibus apparebat asperum, ejusque laesionem paulo post fungulus excrescens ulterius patefecit. Adhibita sunt, quae ars jubet, et sublato fungillo cranium scalpro rasorio Sculteti Tab. IV. fig. V. Armament. P. 1. p. 6. adumbrato ab asperitate laevigatum, consolidationem protinus admisit, vulnusque paulo post clausum, hucusque a triennio tale mansit constanter.

Cui observationi, cum non solum auctores practici non careant laesionibus, a levi causa, insignioribus, sed et Praecelten-

 tissi-

tissimus D. D. Camerarius Tubingensis in disp. de Vomica cerebri elaboratissima, passim praecipue p. 9. pluribus asseruerit, nihil addo, praeter distichon in ejusmodi casum quondam confectum, ubi juvenis noctu nivis globulo petendus, arrepto per infortunium simul nucis ligni frustillo lethalem capite laesionem excepit.

Quem nive nocte peto, nucis en! me stipite laedit;
sic mihi nix, nox, nux, nex fuit ante diem.

OBSERVATIO XCIV.

Dn. D. Joh. Davidis Mauchardi.

A pilae mollioris jactu maxilla inferior fissa, horrendae causa epulidis.

ANnus est, et quod excurrit, cum ad me ex loco dissito adduceretur puer lepidus et elegans, aet. 14. annorum, parvae staturae, tenerioris constitutionis, qui genam monstrabat sinistram enormiter tumentem, sine rubore, aut phlegmones indicio, tactu durus erat, sed et indolens tumor, cumque in maxilla non gena haerere appareret facile, ore aperto vidi ex parte gingivae exteriore protuberantem ad pugni magnitudinem, instar cornu durum, immobilem, sed nullatenus, a contactu etiam rudiori dolentem. Aliud praeterea monstrabat gingiva interius, ovi columbini magnitudinem non adeo superans tuberculum, quod, linguam sede sua expellens, et hinc loquelam et masticationem impediens, molestius erat magno tumore isto. Inquirens in causam occasionalem, audio ante annum, aut paulo diutius, a sodali pila non adeo dura jactum in malam accepisse sinistram, eo cum impetu, ut dens elideretur, et larga succederet haemorrhagia. Qua sopita cum nihil amplius mali subesse putarent parentes, rem neglexerunt, usque dum paulo post sensim succresceret durum tuberculum, primo fabam, deinde nucleum mali persici, nunc, ut supra dictum, pugnum aequans, maxil-

maxillae lata basi firmissime adhaerens, nullum tamen, praeter quam qui ex genae extensione, quia successiva, tolerabilis erat, dolorem inferens. Parentes varios jam chirurgos adhibuerunt, sed omnes incassum, ut et aquas Zeisenhusanas, quas, tum quidem, nihil non posse fama, ut in novis fieri solet fontibus, tulerat. Nullus erat foetor aut ptyalismus, aliudve fistulae latentis aut cariei signum, utut dentes ex ea maxilla omnes sensim essent extrusi a tumore. Judicavi fractam a jactu maxillam epulidi fecisse locum, nec aliter quam chirurgica manu, licet non sine periculo, forsan et sine fructu tractari posse; ut ergo tempus anni paulo commodius, quam tunc erant dies caniculares, expectantes sub autumni principium ad me redirent, interea vero sarsaparillae decocto uteretur puer, auctor fui. Emansit autem huc usque, nec quid ipsi porro acciderit, inquirendi porro est oblata occasio.

OBSERVATIO XCV.

Dn. D. Johannis Davidis Mauchardi.

Impetus equi currentis mirandus.

Equus, castratus licet, ferox tamen et generosus, aetatisque justae, quo et ego, dominum ipsius aegrotum visitans bi usus, habenisque satis obedientem, modo calcaribus non irritaretur, expertus sum, paulo post juniori scribae traditus, ut et celerius mandata exsequeretur Domini, cum velociter, quo debuerat detulit. Eques vero iste novellus et de caballo tam egregio superbe sibi blandiens, cum vesperascente coelo rediens, offenderet in oppido, per quod transeundum erat, antiquum sodalem in pristinae honorem amicitiae aliquot libavit pocula Bacchi, confisus et equi et viae regiae bonitate, quam sibi in reditu non minus quam exitu, patere non dubitabat. Cum autem nox instaret, tandem in viam se dedit, vix album a nigro valens distinguere. Dum autem festinandum sibi putabat, equo

calcaria ſubdidit, haud procul a loco, ubi via regia aut principalis a communi abit; tum vero vel vino, vel tenebris, aut rapido equi curſu occoecatus non obſervat cataractam ſeu peſſulum ex trabe abiegna pedes quadraginta longum et duos fere craſſum; in eum ergo pleno curſu dum allidit fronte ſua equus, medium diffringit tanta vi, ut eques, longiori trabis parte, ob aequilibrium jam ſublatum, altius ſurgente, et in ſynciput ejus impacta citius, ex equo ſublatus, pone dorſum ejus proſterneretur, et aliquamdiu in deliquio jaceret, quam ſe alliſurum putaret. Paulo poſt viribus recollectis, et de equo ſollicitus, in pedes ſe dat, manibus, quod oculi nequibant, equum quaeſiturus. Vix autem paſſus decem confecerat, cum in eum impingeret, pauliſper adhuc palpitantem, et vix ſpatium ad ſellam habenasque detrahendas, ne pro jure ſuo (vero an ficto?) eas ſibi vindicaret excoriator, concedentem, quin ſub manibus expiraret. Altero die in excoriatione equus cranium in plura contudiſſe fruſta, cerebrumque ſanguine ſuffuſum monſtravit.

OBSERVATIO XCVI.

Dn. D. Johannis Davidis Marchardi.

Impetus equi currentis fere fidem ſuperans.

SI fidem vel tandem invenit prior mea Obſervatio, gratulor veritati non minus quam mihi; ſed, an et haec quae ſequitur, eadem poſſit gaudere fortuna, ipſe dubito. Homines, qui rem viderunt, adhuc in vivis ſunt plurimi, et qui perticam ſua manu tenuit, monſtratam a generoſiſſimo Barone, pridie mecum eſt locutus, actaque ſunt omnia haud ita diu, teſte non uno concurrente ad ſpectaculum plane inſolitum. Interim quod mihi in aliorum licuit obſervationibus, ἐπέχειν (nam proterve oculatis contradicere teſtibus foret impudicum nimis) nemini tantisper denegavero, dum vel inquirat ipſe, aut, ut ego rem non factam modo, ſed et a generoſiſſimo D. Barone depingi juſſam, plenius inqui-

inquiram, postulaverit. Habuit scilicet Generosus ille, equum non castratum, nec tamen e generosioribus, sed currui alias trahendo destinatum, qui vero nec nimio labore solebat exhauriri, nec avena carere debita. Non ineptus simul equitationi traditur, abhinc biennio, uni ex ejus ministris, ut nescio quae in proximo transigeret pago. Is, dum redit ad Dominum, ambages viae solitae longioris lucrifacturus, per prata facit iter, rivulum tamen mediocrem objectum habens, cumque ab eo non longe abesset, calcaribus equum concitat, ut saltu eo majori fossam superaret; id quod etiam feliciter contigit, sed impetus ab equo conceptus simul cum fossa non finitus, sed adeo infauste continuatus est, ut ille pectore in perticam ex juniori abiete, longam et acuminatam, qualibus rustici prata solent contra transeuntes defendere, et hos in via coërcere, illiso, transfigeretur et pertica non jugulum modo, sed, quod praefiscini dixerim! totum transiret equum, et per interfemineum ad trium (plures dixere nonnulli) pedum longitudinem prominere, ille vero non aliter, quam veru transfixus nolens volens gradum sistens, paulo post expiraret.

OBSERVATIO XCVII.

Dn. D. Joh. Davidis Maucharti.

Fractura et luxatio vertebrae lumbaris anno demum exacto lethalis et sectione deprehensa.

VIx auderem hanc in apricum deducere observationem, nisi eam aequaret imo superaret Observ. I. Cent. I. Ephemer. nostrarum, certe fidem faceret, alias forte incredibili visae.

Puer opificis egeni, ann. 14. sed nanus fere et vix octennem aequans, macilentus, duro semper vitae genere usus est, et diaeta tenui, dyspepta et abstemia, ut mirum non sit justam aequalium staturam non attigisse, sat tamen sanus, et, ut solent pueri, alacris. Is a sodalibus in locum stramentis consitum,

adeoque

adeoque non durum, ex petulantia non malitia projectus, reliquisque insultantibus sat male est habitus, ut in lachrymas quoque solveretur, nihil tamen speciatim vel in dorso vel abdomine se passum postea testatus est; nec parentibus quicquam de illa laesione retulit, multo minus dies, a quibus contigerit, in numerato habuit, cum nullibi postea doleret. Aliquibus autem diebus an septimanis nescio intercedentibus, dum solis die induit recens indusium, nudus a matre visus, observatur habere in dextro inguine tumorem, ovi fere anserini magnitudine. Ea territa mox chirurgo monstrat, qui et mihi de eo refert, contendens esse herniam, me tamen contradicente, quod primo nulla herniis tantis alias communia ostenderet phoenomena. 2. oblique versus osilium protenderetur tumor, non versus processum peritonei vasa continentem spermatica; 3. quod superne acutior, inferne latior esset, contra naturam herniae inguinalis, 4. nulla subessent inibi laticantium signa intestinorum etc. Interim nec tumor erat glandulae inguinalis, mollior quippe, diutius jam durans, et absque solitis phoenomenis; Esse denique tumorem anomalum, aliquando in pus abiturum, contendi, invito licet chirurgo, qui diagnosi suae inhaerens per trimestre varia imposuit emplastra, ligaturas applicuit, et alia herniis competentia fecit, sed incassum, tumore nequaquam scilicet imminuto, sed potius nonnihil aucto, verum adhuc sine spe suppurationis. Interea puer plane nullos querebatur dolores, praeterquam quos ex decubitu imperato et ligaturis capiebat, illius quoque tandem pertaesus in hypocausto non solum, sed et extra illud obibat, solus tamen nunquam descendit. Quartus agebatur mensis, cum stentor circumforaneus, medicus, chirurgus, celetomus (et omnia) huc accedens, audito solum casu, et inspecta urina, mox herniam esse, a se facile curandam, nugatus est, et viso puero contendit esse herniam ilii, (novo sane et inaudito mihi nomine,) ein Wamppenbruch.) Quicquid ego contradicerem, creditum est stentori, qui mercedem pactus, et dimidio ejus accepto, dedit tria vitra, quorum unam tincturam bezoard.

ab

ab ipso stentore frivole confectam, aut certe evanidam, alterum essent. hyperic. tertium Elix. propriet. me judice ex visu, olfactu et gustu, continebant; cum pulvere ex absorbentibus, fixis, ossibus calcinatis, et forte tantillo ant. diaph. et emplastro quodam bolari. Hinc se alio conferens, suo tempore sectione promissa, rem nostrati cuidam chirurgo absolvendam interim commisit, arcana tamen sua, non minus quam ille Hispanus in Epist amoeb. p. m. 28. studiose celans. Puer primum bene videbatur habere, sed altera nondum hebdomade praeterita tumor in superiori parte coepit mollescere, rubescere, cutisque tenerascere, et biduo post subito cum aliquali fragoris sono ruptus est abscessus, et per foramen, majus pisum admittens, puris bene cocti, nec male olentis ultra libram eructavit. Ab eo tempore deprehensum est, subesse ulcus sinuosum, quod tamen stylum explorantem, non nisi versus pubem descendentem admisit sine magno patientis dolore. Ut prolixitate, ad rem ipsam non faciente lectori taediosus non sim, multa transiliens non necessaria, dico solum, mense aut quod excedit, elapso nihil mutatum, tandem chirurgus cum turunda extracto pisiformi ossis fragmento non carioso, sed recenti obstupuit non minus quam ego, cui externplo monstrabat. Cogitatum hinc de fractura vel fissura ossis pubis, hincque facta incisio successive terna, usque ad os pubis, quod scabrum asserebat chirurgus, sed illaesum id deprehendebatur. Ab eo tempore nec parentes nec puer ulteriorem chirurgicam admittere voluerunt operationem, ulcusque palliative tractatum hectica sensim est consecuta, puerque ultra annum clinicus tandem hecticus expiravit, nunquam vel minimum de lumbis, sed interdum de cruris sinistri dolore lancinante conquestus. Obtinui ut ad causam accuratius detegendam cultrum admitterent anatomicum; apertumque quaquaversum ulcus, sinum monstravit versus os ilii tendentem, quem stylo prius plumbeo hinc cultello assecutus, deprehendi vix calamum olorinum superantem, pergere interne per ossis ilii concavitatem, tribus infra marginem pollicibus, sine illius carie

 sub

ſub cute os inveſtiente verſus vertebram lumbarem ultimam; eousque cum penetraret culter, aliquot ejus vertebrae fragmenta minora extraxi attonitus, at cum et illam vertebram in medio, utut non penitus, diffractam, ſed verſus ſiniſtrum latus adhuc cohaerentem, eodemque modo a prima oſſis ſacri vertebra luxatam, et utrinque ad dimidii pollicis latitudinem hiantem, non carioſam, ſed ita recentem, ac ſi proxime fracta eſſet cernerem, ſteterunt comae et vox faucibus haeſit; perpendenti ſcilicet morbi gravitatem, cauſae levitatem, phoenomenorum tam ſontico malo convenientium abſentiam, puerum poſt talem fracturam et luxationem trimeſtri adhuc ambulantem et gibbi denique, inflammationis, ſuppurationis, doloris, cariei in lumbis abſentiam, malo ultra ſedecim menſes durante.

OBSERVATIO XCVIII.

Dn. D. Johannis Davidis Maucharti.

Pes ſponte deciduus.

NEſcio an poſt Obſerv. 53. Cent. 6. Ephemeridum noſtrarum hanc meam proponere conſultum ſit; cum tamen aliquantum ifferant caſus et cauſae, judicium ſit penes Illuſtr. D. D. Praeſidem et Directorem. Foemina in pago haud longe a nobis abſente, ferebatur d. 7. Januarii 1716. ita fregiſſe tibiam, ut pes a trunco ſimul ſeparatus eſſet. Miratus rei novitatem mox eo excurri, et inveni eſſe uxorem viri alias mihi non ignoti, quique ſeptimanis aliquot antea me conveniens, conſilium pro uxore in dextra tibia gangraena detenta petierat. Juſſus autem adhibere chirurgum, ut per eum informarer accuratius, diſceſſerat absque reditu aut facta relatione, proteſtatus tum contra uſum internorum. Inveni autem ſedentem in ſella, prope fornacem, vultu primum alacri, oculis tamen mox lachrymantibus, truncum dextri pedis protendentem, ne deligatum quidem (nam chirurgus, me citius accedens, faſcias ruditer obductas ſolverat) et ne guttam ſanguinis fundentem. Fractura erat in oſſe tibiae oblique, in fibula recte transverſa, extremitatibus cutis et muſculorum

lorum ne quaquam gangraenoſis, verum utrisque ad ſanationem ſe adaptantibus, labiis intro verſis, ſed inaequalibus, trium aut quatuor digitorum latitudine infra genu. Pes ſeparatus jacebat in ſcamno, niger, cadaveris inſtar foetens, emaciatus, durus et quaſi ligneus, in ſolo tarſo adhuc nonnihil mobilis oſſaque tibiae eundem cum trunco fracturae modum exhibebant, ita tamen ut tibiae fractura vetuſtior et pure jam ſiccato ſanguinolento foeda, fibulae vero recens et illibata manifeſte appareret. Os neutrum erat carioſum aut fragile, tibia concava, omni medulla caſſa, ſura diſparuerat, omnia quaſi fumo indurata. Inquirenti in mali occaſionem refert miſera: Sexagenariam ſe eſſe, plerumque ſanam et alacrem, (addebant alii, iracundam, rixoſam, in maritum iniquam) quatuor liberorum matrem. Sub finem Auguſti anno 1715. adhuc, bidui ſpatio, iter ſex milliarium confeciſſe peditem, poſt triduum reverſam eſſe ſanam. Biduo poſt ſub veſperam ſenſiſſe horripilationem, quaſi ex conſveto eryſipelate, unde lectum petierit, ſumto rob ſambuci. Mane ſubſequo, circa tertiam obortam eſſe diarrhoeam torminoſam, unde brevi quinquies dejecerit cum criſi et euphoria, ut circa ſeptimam ſurgens, munia ex ſolito faceret domeſtica, inſtar ſaniſſimae. Bihorio poſt offam ſibi paratura ſentit anorexiam et laſſitudinem, cumque ſola eſſet domi, integra familia in piſis demetendis occupata, lectum repetiit et impranſa in eo manſit ad veſperam usque, modo dormiens modo vigilans, absque notabili morboſo phoenomeno. Tandem ſurrectura, aſt linteo implicata, cecidit ex lecto quatuor prope pedes alto in pavimentum aſſeribus ſtratum, cum lecti integumento, itaque jacuit, quantum recordari poteſt, ad horae quadrantem, in deliquio. Quo diſſipato ſenſit dolores infra genu dextrum enormes, et hinc totum pedem occupantes, prae quibus nec jacere diutius, nec pedi valeret inſiſtere aut corpus erigere. Profuſa hinc in ejulatus, excitavit vicinas; quae accurrentes eam in pedes ſiſtere non poterant, ob dolorem infra genu dextrum. Inſpecto hinc loco inventam ſugillationem in

medio genu supra patellam putant esse culpam, reclamante licet aegra et locum dictum accusante, ubi tamen, ut nec in reliquo pede vel minimum laesionis erat vestigium. Inunctionibus et fumigationibus hinc livor ille tractatus euporistis, nox tamen erat insomnis, ob continuum illum dolorem lancinantem. Altero mane observatur rubor livescens totius pedis infra genu, terminatus in loco doloris; hinc sensim nigrescebant pollex, deinde et reliqui ex ordine digiti, inde metatarsus, tarsusque absque notabili dolore, qui persistebat semper infra genu. Adhibitus excoriator empiricus, certam non minus quam citam spondet opem, sed, ut solent isti homines, non praestat, pede toto sensim ad primum doloris locum nigricante, et, ut brevis sim, apostemate sub genu collecto et rupto, tandem plurimum puris ad septimanas aliquot fundente, unde tota sura fuit exhausta, pes atrophia consumptus et adeo frigidus est factus, ut ejus attactum pes sanus horruerit, gangraena vero in saepius dicto primi doloris loco, ubi et ulcus ab apostemate relictum erat, substitit, et licet sugillatio in genu difficulter fuerit discussa, eo tamen nunquam ascendit. Patienter, utcunque licuit, vivam mortem in pede suo toleravit, imo circumtulit aegra, didicit enim tandem grallae adjumento in hypocausto claudicando circumire, et mortuum pedem secum trahere. At quarto Januarii 1716 sola domi sedili pone fornacem insidens, et extincto igne frigescere incipiens, iterum grallae subsidio lectum, parum inde distantem petitura, dum illam apprehendit, sella est eversa, ipsaque cecidit denuo in pavimentum, nunc sine deliquio, sed eo majori cum clamore, quod praefractum a trunco pedem mox percipiens, lethalem metueret haemorrhagiam, miserrima, sub tantis adhuc mortem reformidans aerumnis. Accurrentes vicinae, conantur allevare, continuo vociferantem, separatum esse a trunco pedem, quem inspicerent. Ab illae rem inauditam et absurdam reputantes, noluere diu. Reportatae autem in lectum fascias solvunt, et rem uti dictum inveniunt, absque ulla vel minimae sanguinis guttae profusione. Sanatus etiam nunc truncus, ipsaque vivit

adhuc,

adhuc, jam fere biennio post pedis amissionem, relicta solum fistula, forsan propter ossa inaequalia; Et, si bene conjicio, in primo casu os tibiae, in altero fibulam fregit, unde primum gangraena; deinde pedis casus.

OBSERVATIO XCIX.

Dn. D. Johan. Davidis Maucharti.

Fungus enormis lethifer ex levi contusione.

ANno salutis per Jesum nostrum reparatae 1712. Julio mense accedit ad me chirurgus pagi vicini, ducens secum rusticum pallentem, facie subtumida, scabriosum, et, ut videbatur cacochymia scorbutica multos per annos detentum. Is vero se inde pernegat affligi, sed monstrat pedem dextrum et tumorem in eo magnum sub sura (ut hanc duplicem putaret aliquis) ad calcaneum usque protensum, durum, foveas imprimi non concedentem, non dolentem, reliquae cuti concolorem, nec mobilem, nec calentem aut rubentem: Aeger quadragenarius de prima occasione interrogatus, refert se abhinc triennio vectum equo refractario, in via dubia et salebrosa, coactum descendere, et habenis illum ducere. Vix autem iter facere coeperat, cum equus gradiens velocius anterioris pedis ferrea ipsum tangeret solea, in loco, ubi tendo ille validus ex musculis gastrocnemiis et soleo, chorda Hippocratis, oritur, ita quidem rudirer, ut per jugeri spatium cogeretur claudicare. Perfecit nihilominus iter, domumque reversus nec doluit ulterius in loco laeso, nec mali quidpiam et ne livorem quidem animadvertere potuit. Trimestri autem postea sensim enatum ibi percepit tuberculum, primo fabam, deinde avellanam, hinc malum aemulans persicum, sine dolore quidem notabili, at durum et immobile. Neglectim habitum intra biennium in eam, qua tunc erat, excrevit magnitudinem, et varia imposita, ipsam picem, rusticorum catagmaticum et abscessuum simul ruptorium sprevit. Tandem forte incidens in hunc chirurgum, ad me, uti supra dictum, est adductus. Nullum abscessus latentis erat

ſignum, nec conſtabat de oſſis pedis alterutrius vel fiſſura, (de qua tamen ſubdubitaveram) multo minus fractura; ganglion aſſerere non poteram, fungum negabat durities; uno verbo: mecum de tumoris eſſentia, nomine et curatione dubitabant chirurgi duo. Tentaturis emplaſtra ſua diſcutientia et alia reſolventia non reſtiti, pro corrigenda vero cacochymia ſcorbutica vinum praeſcripſi medicatum, quod tamen aeger neglexit. Omnibus diu in vanum adhibitis, chirurgi de apertione cogitarunt, nec, omni latentis vel puris vel alius materiae fluidae ſigno carere nos mihi cauſanti, obedivere. Facta hinc inciſione in medio tumore trium pollicum longitudine, et vix ultra cutem profunda, multum ſanguinis ex cute laeſa et tantillum materiae cineritiae ex tumore, cerebrum conquaſſatum aemulantis promanavit, aegro altum clamante et infantis inſtar vagiente; molliſſimus enim erat et impatientiſſimus. Facta hinc deligatione, dum chirurgi expectant ſuppurationem, altero die ex vulnere prominentem vident fungoſam carnem, nigrofuſcam, mali magnitudine, indolentem, et nec cultro quidem reſectam ſanguinis multum fundentem; mirati, ſubſequo die reperiunt altero tanto majorem, et ita indies auctum, ut caput pueri tandem ſuperaret; Multis denique libris fungoſae carnis ejusmodi reſectis, et ſummo foetore, ruſtici impatientiam, ob chronicam curationem, augente, cogitatum eſt de uſtione, quae adeo felix fuit, ut et foetor abigeretur, et fungus deſineret ſuccreſcere, jamque viva caro detegeretur. Tum iterum cogitatum de ſectione in tumoris lateribus, ne chorda illa tendinoſa laederetur. At ruſticus doloris impatiens ultra ſecundam aut tertiam vicem non toleravit. Propoſita hinc ſeptica, cum aeque dolorem afferrent, mox rejecta ſunt ab aegro. Hinc relictus prognoſtico in tertium tandem et plures incidit chirurgos et empiricos, carne fungoſa ſaepius recrudeſcente, aliquoties iterum deleta, tandem atrophia ſcorbutica exhauſtus moriebatur, me dolente, quod mortis ejus neſcius, ſectionem non potuerim inſtituere, et veram fungi iſtius rebellis et enormis indagare cauſam.

OBSER-

OBSERVATIO C.

Dn. D. Joh. Davidis Maucharti.

Hydropis pectoris anatome.

RElulit mihi chirurgus quidam ex melioribus, et qui Auctores etiam practicos legere ſolet, (quod inter noſtros rarum) de ruſtico fiſtuloſis ulceribus in antico pectore afflicto, cum inſigni et cancrum minitante tumore. Quem biduo poſt illuc tranſiens cum inſpicerem, nihil equidem cancroſi, ſed toti ſterno inſtratum tumorem aequalem, venis nigris non diſtinctum et indolentem, ſed durum tamen, et ſcutum quaſi, pollices in medio ſeptem et plures craſſum, a jugulo ad praecordia demiſſum, et ab una ad alteram extenſum mamillam, ita ut ſenſim remitteret craſſities, et in margine extenuaretur, totum vero cavernoſum et foraminibus ſeu ſinubus, non aliter quam caſeum a vermibus exeſum, plurimis pertuſum, qua communicare invicem partim ſtylus hic immiſſus illuc tranſiens, partim decocta vulneraria per unum foramen injecta, per tria aut plura promanare ſolita, demonſtrabant. Interrogatus de prima occaſione, reſpondit ſe ante biennium equum juvenem et petulantem, capiſtro ſolum alligatum equitando ad fluenta deducentem, et cum iſte equum conſpiciens ad hunc omni tenderet vi, retinere volentem, excuſſum eſſe, cumque lorum manu adhuc firmiter teneret, per ducentos et plures paſſus in via ſaxoſa tractum eſſe pronum. Unde in pectore excoriatio et tumor inflammatorius, poſt dies autem aliquot repreſſus euporiſtis. Ab eo tempore ſenſim ortum eſſe hunc tumorem, nullis hactenus per varios chirurgos adhibitis curabilem. Succeſſiſſe ſenſim dyſpnoeam, quam, famoſis tunc maxime, aquis Zeiſenhauſenſibus interne et externe in magna copia uſurpatis correcturus indies pejus habuit, ita ut ſine ulla fere expectoratione, illaque ſolum aquea et parum mucoſa paucis diebus perveniret ad orthopnoeam, cum tuſſicula, agrypnia, anorexia, ſiti immoderata, cordis frequenti palpitatione, quibus adhibita ex lege methodi auxilio plane

non

non erant. Aurem ipsi vellicaverat chirurgus posse succuri tanquam ultimo remedio, paracentesi pectoris, ego autem ut agonizantem verius, quam aegrotantem prognostico potius relinquendum duxi. Sed vicit aegri pertinacia et chirurgi persuasio, accedente necessariorum quoque ipsius consensu, ut invitus quasi truderer, ad praesentiam potius quam assensum operationi, quam forte levamen, sed breve et morte piandum allaturam praedixi, largiendum. Instituitur itaque pectoris paracentesis in dextro latere, ubi se impensius gravari, et corpore inclinato aquae latitantis motum sentire contendebat aeger; omnibus rite observatis, quae Auctores in hac observatione praecipiunt, prodibant aquae serosae subcruentae non foetentis, et absque ullo pure, librae propemodum duae, una vasculo excepta, altera fere per corpus defluente, cum manifesto aegri levamine, ita ut expeditius mox respiraret, et post sumtum jusculum vinique cyathum, capite in pulvinar reclinato, quod multis diebus non licuerat, somnum caperet. Altero autem mane summo accurrit nuncius, expirasse misellum paucis post operationem horis, et agnatos, ut cultro traderetur anatomico, non repugnare afferens. In sectione mox instituta deprehendi 1. Tumorem istum sterno incumbentem esse vere glandulosum, palma lata in medio crassiorem, sterno annexum, cum mamillis utrinque confusum, carnem illam in bobus succulentam in pectore aut jugulo reperiundum, nostratibus der Brustkern / aemulantem, absque insignioribus vasis sanguivehis, nec fungosum sed potius scrophulosum. 2. Paracentesin recte institutam, dextrumque thoracis latus ab omni fere aqua evacuatum, pulmones in eo pallidos, sero glutinoso maximam partem fartos, alias illaesos, et bis terve adnatos pleurae. 3. in sinistro autem latere thoracis pulmonem fere penitus consumtum, nigrum, pleurae agglutinatum, non tamen ulcerosum, aut pure scatentem, cum vero thoracis cavitatem sero subnigro, crasso, non tamen foetente ad mensuras nostrates duas seu ℔viij. plenum, cum tamen aeger de nullo inibi dolore, aut aquae sub motu corporis, labentis sensu esset questus. Ut adeo et hic pateret, inutilem futuram fuisse paracentesin, si vel tandem ex ullo signo aquam ibi latere, cognosci potuisset.

OBSERVATIONUM PHYSICO-MEDICARUM ACADEMIAE CAESAREAE CAROLINAE NATURAE CURIOSORUM CENTURIA VIII.

Ad Virum Excellentissimum
D. JOSEPHUM LANZONUM,
Proto-Medicum Ferrariensem,

Dn. D. MICH. FRIDERICI LOCHNERI.

OBSERVATIO I.

De

Phthiriasi Cordis Plinii Valeriani.

OTio literato ex praxeos taediis, Musisque meis Humelsteinensibus aliquantisper vacantem, adiit amicorum par ingenio et moribus charissimum, partim ut praesentes praesenti salutem dicerent, partim ut loci genio perquam amoeno tantisper mecum fruerentur.

Invenerunt adhuc in mensa frugalis prandioli

dioli reliquias, interque has raphani sive potius radicis vel radiculae Columellae portiunculas sale conspersas, ori gratius quam naribus obsonium. Hiscine dapibus, amicorum alter inquit, prandium claudis an incipis? priscis enim temporibus, cum pane ante cibum urbani homines illo vescebantur, Galeno Pergameno teste, alvi subducendi gratia: Dioscorides autem credidit, a cibo assumtum concoctioni conferre; praesumptum vero, cibum in stomacho suspendere, quod a Galeno tamen refellitur. In quam Graecorum Medicorum litem digitum intendit Joh. Bapt. Fiera Mantuanus in Coena, nisi memoria me fallit, haec canens:

Hinc eat aut raphanus postremo accumbat in orbe,
Mensa magis sapida si sit onusta dape.

Et post illum Khuenius in Zodiac. Medicinae:

- - - - - - sumenda peracto
Illa cibo est, ut eum melius per membra, per artus
distribuat; praesumta cibum suspendit et angit.

Regessit ad haec alter: Seposita omni hac veterum Medicorum de raphani comedendi tempore controversia, semper missum faciendum reputo, tanquam cibum illiberalem, stomacho gravem, cruditatis nutritium, flatuum genitorem fertilissimum. In subsidium voco, quem modo laudasti Fieram:

In caput et dentes, limosaque igne in ocellos
saevit, et hinc stomachus nauseat assidue.

Pestis est insuper narium spirans mephitim, ut in veriverbium abierit. Sic enim Diodorus Synopensis foedam parasitorum adulationem taxans locutus est:

- - Οἷς ἐπειδὴ προσερύγοι
Ῥαφανίδα, καὶ σαπρὸν σίλερον καταφαγὼν
Ἴα καὶ Ῥόδ' ἔφασαν αὐτὴν ἠρισικέναι.

Quibus in faciem si quis ructet, radicula, (sive raphano) *vorata, aut siluro putri, violam ipsam vel rosam dicent pransum esse*, quibus teterrimum hujus edulii odorem Poëta suggillat. Vt taceam infamem illam τοῦ ῥαφανισμοῦ poenam, turpibus cinoedis et adulteris decretam, ob vim raphani aphrodisiacam.

Et

Et cum hinc inde adhuc plura, ut inter amicos fieri ſolet, diſputaſſent, meam tandem ambo ſententiam expoſcunt.

Tum ego in raphani effuſus laudes, tanto apud antiquos honore fuiſſe affirmo, ut Moſchion, Graecus Auctor, integrum *de raphano* volumen ſcripſiſſe dicatur; qui Moſchion, an idem ſit, cujus ſcriptum *inter Gynaeciorum ſcriptores* a Spachio relatum, vel ille, qui *de Hieroclis Syracuſii nave* apud Athenaeum ſcripſit, ſub judice lis eſt. Nec capio, cur vir quidam eruditiſſimus, contra omnem codicum lectionem, Marcionem Smyrnaeum, qui *de ſimplicium effectibus* ſcripta reliquit, ſubſtituat. Dicebatur veteribus Medicis ῥαφανὶς, quod ex Dioſcoride, Theophraſto et Galeno patet; poſteriores raphanon vocarunt. Attici braſſicam pariter ῥάφανον nominarunt; unde Plinio erroris creberrima anſa; quippe qui variis in locis raphanum cum braſſica confudit, illi tribuens, quae veteres de braſſica credidere. Quod vice verſa ab aliis factum, qui ad raphanum pertinentia braſſicae vendicarunt.

Contra fungorum et boletorum venenum aſſumtum, ſalutarem raphani uſum commendat

- - - fungi cui cura Nicander

in Alexipharmacis, cujus haec ſunt verba:

Ἀλλὰ ἢ ῥαφάνοιο πόροις σπειρώδεα κόρσην
Ἢ ῥυτῆς κλώθοντα περὶ σπάδικα κολούσας.

Quae Anonymus ſic vertit:

Tu contra raphani ſinuoſum corpus, et acris
Concede exciſum rutae de ceſpite ramum.

Ad quem locum Scholiaſtes pro ῥαφάνῳ, braſſicam accipiendam eſſe notat: δίδου τὸν καυλὸν, ἤτοι τὴν κεφαλὴν τῆς κράμβης, τουτέστι τὸν ἀσφάραγον. ἐπειδὴ ῥαφάνας τὴν κράμβην φησίν. Εὔχρηστον γὰρ πρὸς ἀντιπάθειαν. *Exhibe caulem, ſeu cymam, i. e. turionem braſſicae. Quippe raphanum braſſicam dicunt: utilis enim ex antipathia.* Fallitur tamen et fallit bonus vir, et dum nimium Atticus videri vult, in errorem non levem impingere videtur Clar. Avantio Not. in Fierae Coenam p. 146. id quod pluribus probat, oſtendens, pro-

prium et specificum fungorum antidotum non brassicam, sed raphanum revera esse. Dioscorides τοῖς ὑπὸ μυκήτων πνιγομένοις, *iis qui a fungis strangulantur*, auxiliari scribit. Galenus quoque adversus malos fungos ῥαφάνας ὠμὰς, *radices crudas*, copiose dari jubet. Vt Celsum omittamus L. 5. c. 17. Scrib. Largum cap. 198. Avicennam libr. 4. Fen. 6. Tract. 1. cap. 10. aliosque plurimos, qui in dictorum confirmationem adduci possent. Caeterum et hic meminisse juvabit ῥαφανοίδον κάταγμα, sive facturam *raphani modo factam*, quae fit oblique secundum crassitiem ossis tantum, quam Paulus a patria Aegineta dictus alicubi describit.

Ex Androcydis mente contra ebrietatem praesumptus, optimus ejus evadit averruncus. Et quod omnia hactenus dicta superat, in templo Apollinis Delphico adeo caeteris cibis praelatus raphanus, ut ex auro dicaretur, beta ex argento, rapum e plumbo, ut Auctor est *Plinius libr. XIX. cap. V.* Et sequiori pariter sexui, venustatis et elegantiae semper studiosissimo, gratissimus raphanus non equidem ob odorem, quo castoreum, asam foetidam, aliaque virulenta, foeminis tamen grata vincit effluvia, sed quod ex divini Coi nostri effato *libr. 2. de morb. mulier.* capillorum defluxum cohibeat: Et Poëta huic raphanum amicum esse canit, quae

- - - *amat aeternas foemina pulcra comas.*

Historiae naturalis promus condus modo a nobis laudatus, ab Aegypti regibus edoctus, *Phthiriasin cordis* hoc raphani remedio abigi posse scribit.

Reposuit amicus, quale nobis producis incognitum hucusque morbi monstrum; nec enim hoc de malo audivi unquam, nil apud Plinium legi, ac praecipui clinicorum hujus dememinere morbi, nec pediculi cordis a quoquam, nisi forte per somniorum deliria, observati. Forte eodem sensu dicitur *phthiriasis cordis*, quo *scabiem cordis* appellavit prudentissimus Prudentius Peristeph. Hymn. 2.

Quisquis tacendi intemperans
silenda prurit pandere,

vexa-

vexatur et scalpit jecur
scabiemque cordis sustinet.

Quae verba post plures vanas conjecturas interpretatur Vesontinus Archiater in *Daedalmat*, de illis, qui tacere nequeunt, sed veluti pruriunt, ut silenda prodant, hocque ipso similes mala scabie laborantibus, qui vix se continere possunt, quin universum corpus scalpant.

Cui tum ego per jocum, nonne reperta hominum corda superficietenus pilorum foetura obvelata, quale in Aristomene Messenio observatum testatur Plin. libr. XI. cap. 37. et Val. Maximus libr. VIII. qui cor ejus hirtum ab Atheniensibus viventi adhuc exsectum tradit, quod ab Lacedaemoniis factum fuisse Pausan. in Messen. Stephanus Byzantinus verbo Ἀνδανία ex Herodoto, Plutarcho et Rhiano unanimi consensu pronuntiant. Firmat hoc in Hermogene Graeco Cael. Rhodigin. libr. IV. cap. 16. Hirsuta veterum corda stabiliunt nostris seculis propiora exempla. In latronibus insignibus se vidisse testatur Anton. Muret. Var. Lect. libr. XII. cap. X. Beniven. de abd. rer. causs. 83. Amat. Cent. VI. c. 65. Bonet. Sepulchret. lib. II. sect. VIII. observ. 37. et tandem Ephem. N. C. Dec. III. Ann. V. et VI. p. 251, Quis absurdum quid protulerit, si pediculos pariter in hac pilosa cordis sylva nidulari crediderit? Cum ex risu jocum judicarent, quomodo revera se res cum phthiriasi cordis habeat, urgent sensaque animi exposcunt. Ajo igitur, quid revera de morbo hoc paucis cognito, sentiam, plane quae de illo nota mihi et notata aperiam. Si vos capiat veterum Medicorum, qui morborum condiderunt Historias, auctoritas, Plinium vobis produco Valerianum dictum, Empiricum Marcello adhuc vetustiorem, quippe a quo inter Medicos antiquos recensitus. Comensem alii faciunt, quos inter Fumanellus libr. de Morb. in urin. viis: alii familiae illustrissimae Pliniorum Caeciliorum in Veronensi et Novo-Comensi agro vendicant: alii Gallum credidere, aliam alii tribuere patriam. Doctissimus Medicorum Reinesius credit, nil quicquam prohibere, si Inscriptio Gruteriana huic tribuatur:

D. M. C.
PLINII VALERIANI
MEDICI
QVI VIXIT ANN. XXII.
M. VI. D. V. PARENTES.

Operis ab ipso conscripti titulus est: *de re medica lib. V.* seu ut alii legunt: Ευποριστῶν sive *facile parabilium medicamentorum opus.* Ejus de Febribus liber, qui collectioni Venetae de febribus insertus, e pentateucho volumine excerptus. Nimis in hunc scriptorem iniquus Mercurialis *de art. Gymnast.* qui futilem et barbarum scriptorem Plinii nomine superbire indignatur; adversus quem Valeriani causam egit Nobilissimus Barthius Advers. p. 283. et Reinesius Var. Lect. libr. II. cap. VIII. qui multa in illis libris imputata esse ait, quae suorum seculorum stribliginem ornatissimae et castigatae satis latinitatis scriptori adfricuerint, et interpolatores ex Arabum medicina et linguis popularibus plurima huic Auctori, ejectis interdum melioribus, infarsisse putat.

Ethnicum hunc Auctorem profitenti Barthio, contradixit primo Reinesius: mox tamen mutata sententia, cum nec vola nec vestigium χριστιανισμȣ̃ in toto opere extet, superstitiosorum autem plurima, Barthii opinioni pariter accessit, quod etiam probat Leydensis Academiae doctissimus quondam Praeco le Moine in erudit. diss. *Jehova Justitia nostra.* p. 47.

Neque hoc diffitendum, Plinii Majoris libros, Valerianum strenue exscripsisse; unde nomen forsan sortitus, et eo magis plagiarii titulum (inter quos optimo jure ab Excellentiss. Fabricio in Decad. Decad. Plag. refertur) mereri videtur, quod cum non paucos a Plinio majore indicatos Auctores alleget, ejus tamen tanquam fontis, ex quo hauserat, plane dememinerit, nec verbulo unquam mentionem ejus fecerit. Aliquid tamen utilitatis in Majorem Plinium, ex hoc minoris sive Valeriani plagio redundare,

dare, ex hac ipsa cordis phthiriasi probabimus; exhibito prius loco ipso ex ejus libr. IV. de re medic. c. I. Edition. Colon.

Nam de raphani virtutibus disputans: *Contra phthiriasin*, inquit, *succus ejus adhibetur, qui solus potest tenuitate subtili ad imi corporis liniamenta cor penetrare. Aegyptii enim reges, quibus erat studium, scrutari corpora mortuorum, et causas valetudinum, occulta fide recognoscere, in corde ipso nasci ejusmodi vitium prodiderunt.*

Jungimus huic Plinii Majoris textum libr. XIX. Histor. natur. sect. XXVI. p. 588. Edit. Harduin. *Tradunt et praecordiis necessarium hunc* (nempe raphani) *succum, quando phthisin cordi intus inhaerentem, non alio potuisse depelli compertum sit in Aegypto, regibus corda mortuorum ad scrutandos morbos insecantibus.* Patet inde in omnibus editis Plinii libris legi *phthisin cordis*, hoc est, ut Harduinus pariter interpretabatur, *tabem*, quippe qui morbus huic loco aptius congruere videretur. Tandem ingenue fateri coactus est eruditissimus Plinii Editor, ultra citatum a nobis Plinii Valeriani locum in MSt. Reg. I. *tiriasin*, in Reg. MSct. 2. *phthiriasin* diserte legi, ut de vera restitutione loci, ope plagiarii non sit ulterius dubitandum.

Maximus scrupulus haeret circa cordis pediculos, nulla scriptorum auctoritate firmatos, nusquam unquam repertos, ac descriptos. Sed sciendum, turpissimum illum affectum, quem φθειρίασιν Graeci appellant, quantum, teste incomparabili *Welschio de Ven. Medinens. cap.* 2. ex historiis colligitur, videri duplicem. Vnus quidem si magna pediculorum copia in corpore vel ejus parte aliqua prognata, et cutem depascitur et carnem. Alter si animalcula inusitatae formae, et vermibus proprie dictis simillima, aut etiam veri vermes in corpore generantur, qui affectus in genere phthiriasis, si totum corpus occupet, pariter vocatur, vel si tantum in ejus parte aliqua propullulent, e. gr. in corde, tunc *Cordis* dicitur *phthiriasis*. Quippe φθεῖρες non solum pediculos, sed et alia denotant reptilia et animalcula; et φθεὶρ pro θὴρ apud Eustachium. Hinc Pherecydis

mor-

morbus, quem phthiriasi periisse plurimi volunt, ab *Aeliano var. Histor. libr. V. cap.* 2. per vocem θηριώδη *sudorem beluinum* exprimitur, cum potius vertendum esset, *vermiculosum* sive *vermibus scatentem.* Sic in Strabonis de Acridophagis loco Geogr. libr. XVI. ἀπὸ θηριουμένης αὐτῶν τῆς σαρκὸς, a Xylandro aliisque vertitur: *eorum carne in ferina mutata*; rectius vertit Cl. Welschius: *carne ipsorum in vermiculos sive animalcula mutata.* Nec aliud quid ἀποθηρίωσις Acridophagorum apud Diodor. Sicul. L. III. c. 3. Θήρια enim apud Hippocratem non uno in loco vermes sive interaneorum animalcula significant. Et Dioscorides, libr. III. 163. Λεπτὰ θήρια vocat insecta, Sarracenus vertit, *minutas bestiolas,* et jam ante illum Janus Cornarius. Ad haec respiciens Plinius libr. VII. 52. Edit. Harduin. p. 84. statuit: *Morborum tam infinita est multitudo, ut Pherecydes Syrius copia serpentum e corpore ejus erumpente exspiraverit.* Consentit Apulejus Florid. XV. *Eum Pythagoras magistrum coluit et infandi morbi putredine in serpentium scabiem solutum religiose humavit.* Serenus Sammonicus serpentes hos Pherecydis *animalia tetra* vocat:

> *Sed quis non paveat Pherecydis facta Tragoedi,*
> *Qui nimio sudore fluens* animalia tetra
> *Eduxit, turpi miserum quae morte tulerunt.*

Vel ut eundem morbum in Monarcha, cujus nomini parco, per *vermiculorum gregem* expressit festivissimus Belgarum Poëta:

> *Occidit a foeto rosus* grege vermiculorum,
> *Carnificesque suos miserando corpore pavit.*

Dalechampius ut Plinium cum reliquis Graecis scriptoribus, qui Pherecydem phthiriasi periisse scripserant, conciliet, non vulgares pediculos, sed ignotum genus latius, quos pediculos communiter ferales esse vult, et ex Graeca vocula ἑρπετὰ Plinii serpentes detortos esse; et quidem videntur ipsi hoc pedi-

culo-

culorum genus, ab Aristotele jam descriptum *Hist. Animal. libr. V. cap.* 31. ἔστι γένος φθειρῶν, οἱ καλοῦνται ἄγριοι καὶ σκληρότεροι τῶν ἐν τοῖς πολλοῖς γιγνομένων. εἰσὶ δὲ οὗτοι δυσαφαίρετοι ἀπὸ τοῦ σώματος. *In pediculorum genere sunt, qui vocantur feri; vulgaribus duriores, quique difficilius e corpore eximuntur.* Caelius Aurelianus, qui solus e methodicorum secta nobis superest, *Chronic. morb. libr. IV. cap. II. p.* 497. Edit. noviss. *nasci credit pediculos in partibus, quae capillatura conceptae sunt* (Clar. Ammann. in margine legit *coopertae*, sed in Edit. Lugdunens. quam possideo, vir quidam doctus, nescio, utrum e MSt. an ex ingenio, adscripsit, *consептae*) *ac nunc* consueti *atque simplicis formae, nunc* ignoti, *hoc est, latioris, et duri magis, ac saevientes morsibus vehementer, quos quidem ferales appellant.* Tormentorum genus Aegyptiis ab Omnipotente immissum, hos pediculos extitisse reor. Si enim pediculorum nomen כנים *Cinnim*, a firmitate et stabilitate desumptum est, (כן *Cun* quippe in Niphal נכון *nacon, stabile* et *firmum* esse significat) כנים *cinnim*, stabile et firmum animalculum, et ut modo ex Stagyrita didicimus, δυσαφαίρετον ἀπὸ τοῦ σώματος, *quod a corpore non facile eximitur*, denotat. Hoc autem in pediculos vulgares capitis non quadrat. Proinde pediculi hi ferales vocantur Arabice *filiae durouz*, id est, *suturarum* aut *commissurarum*, propterea quod firmissime adhaereant corpori per suturas et commissuras conjuncti, sic sentiente incomparabili Bocharto. Vt verosimile plane sit, Aegyptios potius feralibus quam vulgaribus infestatos, inconsueto quippe malo. Plinius, quem jam citavimus, Valerianus, hoc pediculorum genus, quod sint latiores et ricinis similiores *fessas ovium* vocavit; quas per abbreviationem vocis *ferales* factas esse credidit doctissimus Barthius, illustris non minus literis quam prosapia; notatus hinc ab eruditissimo Reinesio, qui ex Arabico *Fessefis*, quod apud Avicennam l. 2. Canon. tetr. 2. c. 277. *cimicem* significat, detortum esse vult, ut lingua Latino-Barbarorum ejusmodi hybridis abundat. Fortasse fuit apud La-

tinos nulla propria insecti hujus appellatio; κροτῶνας igitur ovibus innascentes ob similitudinem vocavit inguinalium pediculorum genus. Diversa apud varias nationes obtinuit nomina. *Piatolae* sive *platulae* apud Valesc. de Tarant. libr. 16. cap. 36. Arabes vocant *Zeccam*, et cimicem uno nomine vocant *alcorad*, quod forte a Graeco Κόρις, *cimex*, corruptum. *Zecca* secundum Italorum acutissimum Etymologum, a *sugendo* quasi *sugica*, *zicca*, *zecca*. *Ferrar. Origin. L. Ital. p.* 318. Magnus Scaliger per jocum quasi *caecam* vocat, Exercit. CXCIV. ad Cardan. Nobiliss. *Menagius nell' origini della Lingua Italiana*, quod mireris, a *ricino* deducit, *ricinius*, *cinius*, *cinicus*, *cicus*, *ciccus*, *ceccus*. Vel a voce τζιβίκιον, quo vetus in Homeri Odyss. Scholiastes utitur. Melius *platolae* vel *piatolae* nomen, quo Itali illud insectum indigitant, a *blatta*, *blattola* deducit, quod tamen Ferrario displicet. Vascones *pezzoladas* vocant, Galli *morbions*, quo nomine descripsit Illustr. Tulpius Observ. L. IV. Germani, Filtzläuse oder Blattläuse. Descriptionem per microscopium nobis dedit summe industrius Redi Fig. XLII. Nec in inguine tantum nidulatur hoc pediculorum genus, sed in omnibus illis partibus, quae capillatura consceptae. Sic *palpebrarum phthiriasin* Galenus inter species scabiei recenset: φθειρίασίς ἐστι περὶ τὰς ῥίζας τῶν βλεφαρίδων ψώρα, λεπίδας πιτυρώδεις ἀποβάλλουσα. *Phthiriasis palpebrarum est scabies, quae ciliorum radices obsidet.* Galen. in defin. medic. Conf. Actuar. L. 2. περὶ διαγν. παθ. C. 7.

Alia quoque insecta φθειρῶν nomine veniunt, plane a pediculis diversa. Curculio in Gloss. Cyrill. vocatur φθεὶρ σίτου. Sic φθεὶρ θαλάσσιος dicitur scarabaeo terrestri similis vermis, plane a pediculo abludens; non secus ac apud Latinos scarabaeus, qui et taurus, *pediculus terrae* vocatur. Ita Diodorus Siculus libr. III. Acridophagorum morbum describens, nunc ἑρπετὰ, nunc φθεῖρες appellat. Sic φθεῖρες pariter dicuntur τὰ τῶν πιτύων ἐξανθήματα, *picearum tubercula*, a similitudine, quam sibi quidam cum pediculis imaginati sunt, unde Eustathius Iliad. β. φθειρῶν,

scri-

scribit, ὄρος Καρίας περὶ Μίλητον, πολλὰς ἔχων πίτυς, ὧν τὰ ἐξανθήματα ὅτω καλεῖται ὡς ὅμοια φθειρσίν. οἱ δὲ δίρκοι λέγονται, ὡς δηλοῖ Παυσανίας ἐν τῷ κατ' αὐτὸ Λεξικῷ εἰπών. Δίρκοι οἱ φθεῖρες. *Phthiron mons Cariae circa Miletum, multas pinus habens, unde quae efflorescunt sic appellantur, quia sunt pediculis similia; qui etiam dirci dicuntur, ut* in Lexico *suo dicit* Pausanias. Vermes sunt vites depascentes, si Ctesiae credimus, qui ad Hyparchi fluvii fontes animalcula describit, quae arbores electriferas depascunt et corrumpunt; ὥσπερ ἐν τοῖς Ἕλλησι οἱ φθεῖρες τοὺς ἀμπέλους, *ut pediculi in Graecia vites.* Quis vermes hos pediculis similes pronunciet, nisi Arabicam Bibliorum versionem in subsidium vocare velit, ubi Psal. 77. v. 51. (Hebraeis 78. 46.) legitur: *Cibavit pediculum fructibus eorum*; cum Hebraea habeat: *et dedit brucho proventum eorum.* Syrus *locustas* substituit. Itaque judicat maximus Bochartus, Arabicum *Alkamla,* pediculum, mutandum in *Alkamsa,* locustam. Et sic patet φθειρῶν nomine venire pariter locustas aliosque terrae fructus depascentes vermes, qualia quoque animalcula viridia exiguo admodum corpore, pedibus sex instructa, et in capite binis antennis, quae e rubigine produci rusticorum vulgus credit. Sed et *pediculi rosarum,* quos acutissimi visus Loewenhoekius in rosis deprehendit, coloris prasini, alis tripliciter complicatis instructos, potius ad vites depascentes vermes, quam ad pediculos referendi. Vid. ejus Contin. Arcan. Epist. 94. p. 9. seqq. Σκώληκας et φθεῖρας pariter promiscue dicunt Auctores. Sic 2. *Maccab. cap. 9. v. 9.* Antiochus Epiphanes, et *Actor.* XII. v. 23. Herodes Agrippa, foedis hisce animalculis exesi σκωληκόβρωτοι dicuntur, quos pediculari morbo sive φθειρίασι, periisse fere omnes credunt. Stupendae orientalium linguarum eruditionis abyssus, Bochartus Hierozoic. P. II. Lib. IV. c. 19. equidem non sine magno errore eorum morbos ad phthiriasin referri credit, cum potius a veris vermibus erosos velit. Sed nec pediculi e vermium numero eximi queunt, quippe *Isidoro Orig. libr. XII. cap. 7. pediculi, vermes cutis, a pedibus sic dicti.* Hactenus

aliata permoverunt doctiſſ. Kuhn. Not. in Aelian. Var. Hiſtor. ut σκωληκόβρωτος tantundem ipſi valeat, ac apud Heſychium in Vit. Philoſoph. φθειρόβρωτος. Et verbum φθείρω, a quo φθεὶρ deſcendit, indigitat omne illud vermiculorum et animalculorum genus, quod ex corruptione ſive putredine et generatione ſpontanea, absque praevio ſeminio, provenire credidit cana antiquitas.

Imo putredinem et cordis corruptionem ipſam a verbo φθείρω vel φθέρω dici poſſe, me perſuadet interpretatio loci Jerem. 43. v. 12. ex mente maximi Bocharti. Verſio Graeca legit: φθειριεῖ γῆν Αἰγύπτου, ὥσπερ φθειρίζει ποιμὴν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. *Excutiet pediculos terrae Aegypti, ut paſtor excutit pediculos veſtis ſuae.* Neque enim ſatisfaciunt haec Theodoreti: ut doceret, non perfunctorie bellum in Aegyptum geſturum, ſed illam exacte deleturum, ἀπεικάζει αὐτὸν ποιμένι τοὺς φθεῖρας συλλέγοντι, *eum cum paſtore confert, qui pediculos ſuos colligit:* nempe id accurate faciunt paſtores, quia otio maxime abundant. Haec, inquam, non ſatisfaciunt, quia in Hebraeo textu nihil ſimile habetur. Nec Prophetam veriſimile eſt, egregium bellatorem cum paſtore comparaſſe, qui pediculos ſuos eximit. Verum enimvero probat laudatiſſimus Bochartus latius, Graecos non ſcripſiſſe φθειριεῖ et φθειρίζει, ſed φθερεῖ et φθερεῖ. ut ſenſus ſit, fore, ut Aegyptum deſtruat Nebucadnezar, quomodo paſtor deterit veſtem ſuam. Sic cordis corruptio et putredo a verbo φθέρω pariter *cordis phthiriaſis* hoc ſenſu dici poſſet. Tales autem cordis putredines et corruptiones per abſceſſus et ulcera dari, exemplis confirmat diligentiſſimus Sachſius in Ocean. macro- microcoſm. pag. 32. Sed prius ex probatis Auctoribus probandum firmandumque eſſet, phthiriaſeos vocabulo ipſam putredinem deſignari, quod nondum factum.

Demonſtravi hactenus, uti ſpero, ſatis, partem corporis vermibus quibuscunque afflictam indeque morboſam, phthiriaſi affectam absque medicorum ſcandalo dici poſſe. Nunc probandum mihi ulterius incumbit, an phthiriaſis cordis, ſive cor

vermi-

verminosum detur? Maxima equidem Observationum caterva id probare satagunt, modo omnes αὐτοψίᾳ debita, firmaque munitae essent veritate. Multae enim inter illas plane fabulosae, plures fugitivis oculis observatae, ideoque fallaces, in plurimis illa ἀκρίβεια deest, quam hodiernum seculum in observationibus requirit, ut cor verminosum inter pura puta mendacia retulerit Lucianus Germanorum, **Georg Rollenhagen in seinen warhafftigen Lügen** / c. 14. p. 198.

Teste Ruffo Ephesio lib. 1. c. 33. δρακοντίδας sive vermiculos in corde notavit divinus senex noster, Hippocrates; sed per similitudinem, et, uti in scholis loqui amant, improprie hoc nomine designavit et comparavit venas, e corde ilico nascentes, non aliam ob causam, quam quatergeminam reflexionem et implicationem aortae utriusque cum vena arteriosa, et arteria venosa, teste doctiss. Welsch. *de Ven. M.* p. 82. Ebn Masvia Damascenus, vulgo *Mesue* dictus, de cordis vermibus mortem inferentibus meminit: sed istorum temporum nimia credulitas, neglectumque Anatomiae practicae studium sive cadaverum rara inspectio, dubias reddit ab Arabibus notatas historias; hinc propius ad tempora nostra accedendum.

Plurimas vermium cordis observationes congessit χαλκέντερος Paullinus *in Append. Dec. II. Ann. VI. Ephem. Nat. Curios.* inter alia narrans: Luchteringae ad Visurgim praepinguem prius suem, motibus convulsivis subinde emaciatam, cum mactaretur, in corde exhibuisse nidum vermium alatorum inibi stabulantium, qui totam cordis substantiam exederunt. Nolo structuram horum vermiculorum latius describere: vereor enim, ne relegentur ad Palaephatum περὶ Ἀπίςων et Agatarchidis apud Photium Patriarcham pediculos Acridophagorum alatos, magno cum pruritu et acerbissimo dolore e corpore erumpentes. Ad similem ἱςορίαν ἐψυσμένην pertinet pariter vermis ille alatus in corpore pueri Confluentiae repertus, cujus Cl. Horstius meminit *in Manuductione ad Medicin.* et vermis e Schenkio *in Observ.*

 et

et Cl. Boneto *in Sepulchret. P. I. libr. II. Sect. VIII. Observ.* XXV. pag. 652. memoratus, albus nempe praeacuto rostello, eoque corneo praeditus, Principis cujusdam cordi adhaerescens. Ejusdem farinae cor bovinum, Glukstadii recens extractum, cui utrimque firmiter adhaerebant bini scarabaci cornuti, viscere non amplius integro. Sic Antigoni παραδόξαις ἱστορίαις illud quoque accensendum, quod publicae relationes Ann. 1676. d. 31. Decembr. nuntiarunt, nempe e Principis cujusdam Galli corde prorepsisse serpentem, et adhuc in eodem viscere multos alios vermes repertos esse.

Londini pariter A. 1637. Edoardus May in Johannis Penant cordis laevo sinu anguem bifidum flagellosum observavit, qui et depictus et descriptus a M. Aurel. Severin. *de rar. Absceß. libr. IV. p.* 281. quin et eundem anguem bifidum Britannica lingua descripsit memoratus Edoardus May, latine vero Riccardus London Londinensis; ejusque pariter meminit Petrus Servius Pontif. Summ. Vrban. VIII. Archiatorum Comes, in Tr. *de Nat. artisque miraculis* p. 534. Omnia haec recensente Excell. Sachsio *in Ocean. macro-microcosm.* p. 38.

Absit, ut his viris medica in arte omni exceptione majoribus, contradicam, ut potius hanc historiam θαυμασίαις adscribam, vel cum eruditissimo Clerico in exasciatissima *de lumbricorum latorum historia* cap. XIII. Polypos cordis nunc magis ac olim Medicorum choro notos fuisse, firmiter mihi persuadeam; praecipue cum non minima polyporum cordis sit differentia, et alii congrumatum sanguinem, alii carnosum, et membranaceum corpus, alii et vero utplurimum referant adipem, figurarumque inde consistentiaeque conformitate differant, vermiformesque concretiones mentiantur. Forte illi vermes, quorum Observatio XIII. Decur. I. Ann. X. meminit, coloris albi, mortui tamen in ventriculis cordis obvii concreti adipis, polyposi vermes etiam extitere. Vt hac ratione, impropric licet, polypus *phthiriasis cordis* dici queat.

Plurimae igitur cum vermium cordis historiae sint revera suspectae; nolim tamen omnem omnibus denegare fidem, quippe ve-

pe veritati et oculis meis contradicerem, accuratiorique, quae omne dubium excludit, inſpectioni, huicque anſam dedit, longiori, quam par eſt, de Phthiriaſi cordis disquiſitioni:

Anno ſeculi hujus currentis ſeptimo vocabar in ſuburbium *Goſtenhof*, ad filiolam tredecim annorum, elegantioris formae. Corripiebatur haec tremore et palpitatione cordis in ſenſus incurrente. Sudor profluebat frigidus, eoque nimium ingruente, ex cordis tenſione nimia, mox Lipothymiae, motibus convulſivis ſtipatae eam infeſtabant; erratica ſemper febris, inſtantis paroxyſmi praenuntia, comite roſione circa praecordia intenſiſſima, pulſus remiſſio et intermiſſio. Hariolabar ſtatim vermes tragoediae hujus auctores, nidumque eorum quidem in recondito, minime tamen in corde, tam ſancte ſub umbone naturae cuſtodito, credebam. Fruſtra exhibitis medicamentis omnibus, debitis indicationibus ſatisfacientibus, ſelectiſſimisque ſemper immixtis anthelminticis, in pejus omnia ruunt. Solatium exinde nullum, paroxyſmi potius exacerbatio ſymptomatumque exaltatio. Ingruit pedetentim tabes, forma perit, vires labaſcunt, febris exaſperatur, deſperata omnia, denique nil niſi mortis imago

- - - - tetra cor occupat umbra;
Excutitur primum miſera, atque horrore rigeſcit
Spiritus: hinc ſubito langueſcens opprimitur cor,
ipſaque mors

poſt bimeſtres cruciatus tandem ingruit. Aperto, renitentibus primo parentibus, quod ut plurimum apud nos fieri ſolet, pectore, cordisque penetralibus nudatis, inſpectoque ejus domicilio, quaerimus diri morbi auctores, et in ſiniſtro cordis ventriculo invenimus vermiculorum nidum, tenuiorum, rubicundulorum, mire ſe moventium reptantiumque, haud equidem abſimilium illis, ſi colorem exceperis, quos in cordis ciconiae ventriculo in Academia Julia a D. I. Kelnero obſervatos, ſcribit Paullini loco jam cit. Quis hunc affectum cordis phthiriaſin fuiſſe neget? Plures autem caſus ſimiles dari et cauſas, frequentior Anatomiae practicae uſus et crebrior cadaverum inſpectio evincet.

Poſi-

Posita sic extra omnem dubitationis aleam hypothesi, vermium in corde nidulantem gregem phthiriasin producere cordis, rationem nunc suppeditat, quem modo laudavimus, Excell. Clericus Tract. de *lator. Lumbricorum Historia* c. XIII. Si cujuscunque generis vermes, aut vermium semina in sanorum sanguine contineantur, (id quod ex vermibus in venis vasisque sanguineis repertis patet;) facillime quoque hac ratione intelligere poterimus, cur in corde ipso, in cerebro, aliisque omnibus corporis partibus, hujusmodi insecta inveniri potuerint, quandoquidem nulla non corporis pars sanguine alluatur, ac proinde vermes cum sanguine advectos eorumque ova recipere interdum possit. Verum vermes istos omnes re ipsa existere, exemplis factisque, quorum veritas per se pateat, prius demonstret aliquis, eorumque formam accuratius, quam adhuc factum est, tradat, ut rem esse certi simus, antequam, cur ita sit, disquiramus. Aurea certe viri prudentissimi et cautissimi clausula, omnibus observationum collectoribus imprimenda.

Praeter *cordis phthiriasin* datur etiam *pericardii phthiriasis.* Riolanus haud postremus Anatomicorum Parisiensium *in Enchirid. Anatom. et Pathol. l.* 3. *cap.* 4. intra pericardium vermes gigni affirmat, et hoc de affectu Salium scripsisse prodit; nec intra cordis ventriculos vermes reperiri negat, qui tamen cavam intra venam geniti eo pervenere. Jam olim Alexius Pedemontanus *libr. I. Secret.* proponendo remedia contra vermes cordis et capsulae, in morbo, quem *lunaticum* ipse vocat, signa ponit palpitationem cordis, totius corporis tremorem lipothymiam et syncopen, totius corporis pallorem et refrigerationem, sudoris eruptionem circa thoracis et cervicis partes. Censet autem de lunatica passione Witebergensium AEsculapius Dan. Sennertus, rem non ex vermibus in pericardio nasci, sed ex intestinis in orificium ventriculi ascendentibus, quod καρδία appellatur. Et haec quidem consentiente antiquitate Sennertus judicat: stomachum quippe pro corde Lucretium, ut καρδίαν pro stomacho Thucydidem dixisse, doctissime animadvertit *Mercurialis libr. I. variar. lect. I. cap.* 1. Egre-

1. Egregius huc collineat Tralliani locus libr. 7. c. 9. p. 142. quo demonſtrat a vermibus repentinam mortem aeque ac ſyncopen oriri poſſe. οὕτω γὰρ καὶ τὰ θηρία ταῦτα θανάτους αἰφνιδίους ἐργάζονται καὶ συγκοπὰς οὐδὲν ἧττον τῶν ὀλεθρίων χυμῶν. *Nam haec animalcula adeo repentinam mortem et ſyncopas non minus quam pernicioſi humores inferunt.*

Sed firmanda erit pluribus adhuc exemplis phthiriaſis pericardii. Hartmann. in *Prax. Chymiatric.* c. 30. in capſula et corde gigni pariter vermes credit, et cognoſci ex punctūris et doloribus cordis, et diagnoſticon eſſe convulſionem. Similem caſum recenſet e MSt. Stockeri Bonetus *in Sepulchr. P. I. L. V. Sect. VIII. obſerv.* 25. *p.* 652. et ex Petri Sphererii Archiatr. Moguntin. Obſerv. refert, ſubitaneae mortis cauſam fuiſſe vermem vivum in cordis capſula. Vid. quoque Zacutus *Luſit. Prax. med. admirab. L.* 2. *obſerv.* 39.

In Epidemiali conſtitutione, ubi aegri cum convulſione et continua cordis palpitatione moriebantur, in ſingulis capſulis cordis affixos invenit vermes, magnitudine minimum digitum aequantes, Petrus a Caſtro Archiater Mantuanus, id quod ex ejusdem Praxi MSt. excerpſit laudatiſſimus Sachſius a Löwenheim *in Ocean. Micr. Macr. p.* 89. Sic illuſtr. Baglivius Excell. Dno. Andry obſervationem communicavit, quam Tractatui Gallice inſcripto, *de la generation des vers* Chap. 14. edit. del Ann. 1714. inſeruit, de verme palmam unam longo, nigro et piloſo in pericardio viri cujusdam reperto. Vir iſte poſt atroces ventriculi et partium adjacentium dolores, motus convulſivos, cum pallore faciei et proſtratione virium toto corpore, octies in hora diu paſſus fuerat. Quibus exemplis jure meritoque addimus illum, qui de corde eruditiſſime ſcripſit, ejusque penetralia accuratiſſime rimatus eſt, Lowerum innuo, *Tr. de Corde* cap. 2. *Saepenumero*, inquientem, *vermes intra capſulam cordis geniti arroſione ſua, magnas cordi aliquando moleſtias faciunt, atque cordis tremore, anxietate, pulſu ſaepe intermittente, dolore pungente et ſyncope ſe produnt.* Quo in caſu vir fidiſſimus reme-

dium promit ad debellandam symptomatum ab his noxiis animalculis catervam; cataplasma nempe e foliis Cinarae, Tanaceti et Absynthii vulgaris, aceto vini albi acerrimo incoctis, et cum Mithridatio mixtis. Hoc remedio regioni cordis bis applicato palpitationem cordis, et pericardii phthiriasin penitus dissipatam vidit; id quod adductum Lovverianum facto experimento confirmat Excell. Helwichius *observ.* 188. *Ann. V. et VI. Dec. III. Ephem. nostr. Nat. Curios.*

Jungimus huic externo remedio, quod nobis in phthiriasi cordis suggessit, uterque Plinius in locis a nobis jam adductis, internum illud raphani pharmacum. Scilicet hoc ipso remedio eruditissimus quondam Borrichius *in Hermet. AEgypt. et Chemic. Sapient. c. V.* doctissimum Contingium, qui cum editis omnibus exemplaribus *phthisin* cordis legit, convincere conatus est, *phthiriasin* legendum esse. Noverat quippe Plinius probe phthisicos offendi acribus, eoque mel Atticum, resinam laricis, et cochleas Africanas iisdem commendat Libr. XXVIII. et L. XXX. eoque docere hic instituerat, per phthiriasin cordis vermes in sinubus cordis haerentes intelligendos, quibus enecandis tollendisque convenientissime servit raphanus.

Haec Danorum gloria Borrichius, qui ad firmanda ea, quae de raphani praestantia in phthiriasi cordis dixerat, sequentia e viri in praxi medica expertissimi Gabelchoveri Cent. III. c. 1. subjungit: *Quando generantur vermes sub corde, vel sub capsula cordis, et faciunt puncturas et dolores, et medicamenta dantur cordialia, nihil proficiunt, et aeger moritur. Sed vera cura est talis. Recipe succi allii, raphani et nasturtii, detur et statim curabitur. Credo experto, quia verum est.* E MSt. Joh. Stokkeri, *illustris suo tempore Medici, experimentorum libro depromtum, cujus vestigiis volui insistere, et curatio, Deo sit laus, bene successit, ita ut cito convaluerit, et jam optime se habet in conjugio vivens aliquot liberorum parens.* Ad expellendos hos pariter vermes in cordis penetralibus nidulantes et phthiriasin cordis producentes in praxi sua, quae felicissima erat, eosdem rapha-

ni,

ni, allii et nasturtii succos commendat tempore suo Germaniae nostrae in arte medica praeceptor communis, Sennertus. Eadem mens erat jam Hartmanno, qui animadvertens, prae coeteris virgines huic malo praecipue obnoxias esse, talem curationis instituit methodum. Sepositis cordialibus, ad quae medicorum vulgus in omnibus sic vulgo dictis cordis affectibus tanquam ad sacram confugere solent anchoram, hoc tamen in casu, si non noxia, inutilia certe deprehendit; Mercurio vivo purgato et cum saliva jejuni mortificato vel succo limonum temperato ad ℈j. cum conserva Rosarum ℥ß et Benz. gr. iij. vermes abigere satagit. Sed cum suboluerit sagacissimo alias Chemico, et renascentis tunc in Germania nostra artis hujus Camillo, hoc remedii genus nonnullis fore suspectum, mox ad Mercurii infusionem in ▽ frig. vel aquam ex alliis caepisque destillatam ad uncias duas vel tres delabitur; tandem malo pertinaciori inhaerente convulsionumque paroxysmis recurrentibus, (quod pathognomonicum vermiculi cordialis credit,) in extractis specificis allii, raphani, nasturtii aquatici securum quaerit refugium, quae ad ℈j ex brodio vel jusculo praemacerato raphano exhibet. Extractorum autem penuria succos harum specierum omni mane svadet, et eorum parata salia pariter salutaria praedicat.

Illud denique, ut brevibus me expediam, in artis nostrae divinae gloriam vergit, hoc remedii contra cordis et pericardii phthiriasin ab Aegypti regibus suppeditatum fuisse genus, illosque Anatomiae practicae in secandis cadaveribus, si non manus, operam certe admovisse, ambobus testibus Pliniis. Siccine, inquies, hoc regium exercitium, interiora corporis nosse? Vtique. Manethonem apud Eusebium Pamphil. in Chronic. in subsidium voco, qui Athostin antiquissimum Aegypti regem, artem Medicam exercuisse non tantum testatur, sed et libros Anatomicos conscripsisse. Idem Eusebius memorat, se pariter Nechepsus Aegypti regis scripta medicinalia vidisse. Meminit etiam regis hujus Aëtius Amidenus Tetrabibl. I. Serm. 1. quo loco de Anthemo sive Chamaemelo disserit, et idem ejusdem Tetrabibl.

Serm 2. c. 19. et 25. ubi eum Regem appellat; et iterum cap. 47. et Tetrabibl. 2. Serm. 2. cap. 92. et Tetrab. 4. Serm. 3. c. 12. Hujus quoque mentionem injecit Vectius Valens Antiochenus in libris, quos inscripsit, *Antilogias*, et Galenus *libr. simpl. medicam.* 9. ubi de Jaspide viridi tractat, eumque citat ex libr. VI. atque X. Sic Julius Firmicus Maternus *Astronom. libr. IV. c.* 16. illum vocat justissimum Aegypti Imperatorem, et illum pariter fuisse optimum Astronomum, omniaque vitia et valetudines collegisse atque omnium aegritudinum medelas divinae rationis magisteriis adinvenisse. Et libr. VIII. cap. 3. adhuc illum divinum facit. Magicae artis peritum fuisse Eusebius Chronographus vult. Hinc Ausonius Epist. 19.

Quique magos docuit mysteria vana Necepsus,

vel ut alii legunt, *Nechepsi*. Tiraquellus credidit, hunc regem fuisse, quem *Nechephien* vocabat Artabanus; scilicet illum Aegypti regem, qui Mosem carceri tradidit, quod populum liberare ex Aegyptiaca servitute conaretur: sed optime Notis ad Ausonium judicat Vinetus, hujus nominis plures Aegypti fuisse reges, ut nil certi, qualis fuerit, statui possit.

Jungimus binis his Aegypti regibus, artis nostrae scientissimis, tertium, ab antiquis jam Auctoribus Necepso junctum. Sic utriusque meminit Plinius *Hist. natural. libr.* 2. *c.* 23. *et libr.* 7. *c.* 49. Julius Firmicus autem elegantissimo mactat elogio libr. IV. *Astronom. in Praefat.* p. 45. *Quare illi divini viri*, scribens, *atque omni admiratione digni, Petosiris Necepsoque, quorum prudentia ad ipsa secreta divinitatis accessit, etiam mundi genituram divino nobis scientiae magisterio tradiderunt &c.* et iterum libr. 4. c. 5. illos vocat *divinos viros et sanctissimae religionis antistites.* Astrologica scripsisse Suidas auctor est; Petosiris epistolam Astrologicam ad Necepsum regem scripsisse, de ratione praesciendi futura, ex literis nominis cujusque, quibus numeri designari solent, Vinetus testatur. Extare in Bibliotheca Caesarea Vindobonensi MSS. auctor est Excell. P. Lambecius L. VII. p. 118. et Nessel. in Catal. MSS. Bibl. Vindob. In Bibliotheca MSS. Medici

dici Parisini doctissimi, Renati Moraei Ph. Labbeus in nov. Bibliotheca MSS. p. 213. Ejusdem Petosiris ad Nechepsum regem organum Astrologicum asservari, testatur quem modo laudavimus Lambecius loc. cit. Praeter hoc Astronomiae studium medicam pariter artem calluisse Petosirin, testis est Juvenalis satyr. VI. v. 378.

Aegra licet jaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.

Petosiris scripta pluribus exposuit et illustravit Manetho in libr. VI. Ἀποτελεσματικῶν, ut ipse fatetur libr. I. v. 11. seq.

Ὄφρά κεν ὅσσαπερ αὐτός ἐπιτροχάδην Πετόσιρις
Εἴρηκεν, τάδε πάντα μάλ' ἀρεκέως καταλέξω
Ῥυθμοῖς ἡρωικοῖσι καὶ ἑξαμέτροις ἐπέεσσιν.
Vt quae ipse obiter et cursim Petosiris
Dixit, ea omnia certe clareque memorarem
Rythmis heroicis et Hexametris cantibus.

Vid. insuper Excell. Gronovius Not. in Maneth. p. 266. Vt nil de Apide Serapideque primis Aegypti regibus, Medicinae omnis instauratoribus dicam, de quibus pluribus in Serapiade et Mythologia Serapidis Medica. Aegyptiorum haec regum in artem hominibus saluberrimam propensio quod immensum creverit; et reliquas nationes excitavit, ut Aegyptum adierint, Medicinae discendae gratia. Maxima in veneratione prae reliquis erant Alexandrini, ut ex Ammiani Marcellini elogio Hist. libr. XX. cap. XVI. p. 267. Edit. Gronov. *suffecerit medico, ad commendandam artis auctoritatem, si Alexandriae se dixerit eruditum.* Hinc Juliani Augusti νόμος περὶ τῶν Ιατρῶν, *lex de Medicis*, qua immunitates medicis Alexandrinis datas confirmat, et a senatoriis muneribus liberos vivere jussit, ut arti σωτηριώδη eo melius vacare possint. Libanius in libr. IV. epist. 95. ad Marium de Chrysogono Phoenice discipulo suo loquens, ait, eum relicta schola sua navigasse in Aegyptum, ut medicinam ibi cito disce-

ret ſub profeſſore magno. Idem teſtatur etiam Theodoritus in Epiſt. 224. Et Galenus ipſe pronior in gloriam Graecorum quam Barbarorum, ingenue confitetur peritiam Anatomicam Aegyptiorum et praeſertim Alexandrinorum. De Adminiſtr. Anatom. L. I. *Hoc autem ſit opus tuum*, ſcribit, *hoc ſtudium, ut non librorum modo lectura, verum ſedula etiam inſpectione, fideque oculata, cujusque oſſis humani ſpeciem accurate perdiſcas. Quod quidem Alexandriae multo facilius facies, ubi Medici oſſium diſciplinam auditoribus ante oculos exponunt.* Imo πολυτρύλλητον dogma, hominem microcoſmum eſſe, et macrocoſmo analogum, Aegyptiis originem debere, luculento ſermone expoſuit Julius Firmicus Maternus Matheſ. libr. 3. E quibus locis clare patet, anatomen Aegyptiorum non inſtitutam fuiſſe in uſum tantum condiendorum cadaverum, quod celeberrimo cuidam viro placuit, quod diſertiſſimis verbis confutatum a Plinio ſeniore et juniore pariter, quorum loca adduximus pro ulteriori confirmatione cordis phthiraſeos.

Quo ipſo recitandi finem faciens, cum ilico ad me, Non eſt, quod nos amplius morbo hoc Pliniano vexes: eſt enim res ſatis expoſita, et dilucide explicata. Quippe cum veſpera appeteret, et campanae in urbe noſtra ſonus zephyro flante finem diei adeſſe indicaret, valedicentes lentis in urbem redeunt paſſibus, relinquentes me otio meo literario et ſeceſſui optatiſſimo.

OBSERVATIO II.

Dn. D. Michaelis Friderici Lochneri.

De Conyza majori flore pleno, et Orabanche hypopyti flore puniceo.

PLantae exoticae, Conyza Peruviana frutescens foliis anguſtioribus nervoſis a R. P. Feuillee, in libro: *Journal des Obſervations Phyſiques Mathematiques et Botaniques &c.* delinea-

Tab. IV. p. 454.
Conyza major
fl. plen.
Orobanche
fl.
Hypogtis
punico.

ta, aeque ac Conyza Africana humilis foliis anguſtioribus nervoſis, floribus umbellatis, ab immortalis gloriae Botanico Tournefortio *Inſtit. Botanic.* ſive *Rei herbar.* 455. deſcripta, revocant in memoriam conyzam majorem noſtratem flore pleno, quam Ratisbona mihi delineatam transmiſit Botanophilus et Artis Pharmaceuticae callentiſſimus, Johannes Guilelmus Weinmannus. Reperit illam non in hortis cultam, ſed ſponte a polydaedala natura productam flore pleno elegantiſſimo ad Danubii ripas et vinearum ſepta, infra *Donauſtauf* ad *locum Bach* dictum, ſesquimilliari Ratisbona diſtante: nec unicam tantum plantam, ut luſum crederes naturae, ſed plures cum aliis amicis Florae amore captis communicatas, ulterius in hortos inter elegantiores pulvillorum flores propagandas. An haec pariter Conyza major flore pleno vim illam ſtomachum roborandi poſſideat, quam in decocto exoticarum modo memoratarum adeo praedicant, experientia docebit magiſtra. Certe conyza vulgaris in Germania Inferiore ob virtutes ſingulares vocatur Neunmanns Krafft.

Excell. Menzelius in Pugill. rarior. plantar. ejus Indici polyonymo affixo, Orobanchen hypopytin luteam depinxit; Weinmannus noſter in udoſo ſolo ſylvae Paintenſis, non procul ab officina vitris parandis deſtinata, orobanchen hanc detexit, non luteo ſed puniceo flore, plantam ipſam vero coloris ad fungos accedentis, cum capſula ſeminali cucurbitiformi, ſemina fuſcula minutula includente, quibus ſe multiplicat, ſi ſolo inferatur uliginoſo, cum ſiccius abhorreat. Spithamam planta longitudine aequat extra terram, radice in filamenta abeunte.

OBSERVATIO III.

Dn. D. Michaelis Friderici Lochneri.

De ferali quadam melancholiae uterinae cauſa.

QUod de Mileſiis virginibus libidinis oeſtro percitis, exindeque ob denegatum venereum congreſſum, violentam ſibi mor-

mortem inferentibus prodidere veteres, proh! dolor hodie recrudeſcit malum, eo certe execrabilius, quod a Chriſtianis patretur illud crimen, paganis ipſis olim deteſtatum et abominatum.

Horret animus meminiſſe aliquot juvencularum, quae Melancholia hyſterica eo adactae fuere, ut puteis profundiſſimis ſe immerſerint ad flammas illas infelices extinguendas, utinam aeterno gehennae igne non luendas. Juſſu illuſtr. Magiſtratus aperta cadavera ob impraegnationis non levem ſuſpicionem, eandem oſtenderunt tragoediae feralem cauſam. Ovaria nempe turgidiſſima ruptionem, ſi poſſibile foret, minitabantur; quibus diſſectis in oculos ſtatim incurrebant ovula, vix alias conſpicua, ex libidinoſo orgaſmo in tantum diſtenta, ut magnitudinem mediocrium piſorum aequarent. Id quod in juvencula hyſteromaniaca, ob commiſſum e vitae taedio homicidium capitis ſupplicio affecta et Altdorffii cultro Anatomico ſubjecta, obtigiſſe pariter recordor. Firmant haec thema meum inauguralis quondam diſputationis *de virgine gallica nymphomaniaca*, et quae in ſimili caſu et cauſa retulit Cl. Blancardus in Collectaneis Medico-Phyſicis.

OBSERVATIO IV.

Dn. D. Marci Gerbezii.

De Haemorrhoidibus Caecis.

DE haemorrhoidibus, circaque eas frequenter accidere ſolitis incommodis plurima quidem hactenus annotata leguntur apud Hippocratem, Galenum et alios, praeſertim apud Frommannum in tractatu ſpeciali *de haemorrhoidibus*: nondum tamen adeo exacta omnia, ut eis adhuc quidpiam ſuperaddi non poſſit: et quidem illud ipſum, quod Ego elapſae aeſtatis Julio menſe ad finem vergente in memet ipſo expertus ſum: nempe ſingularis effectus *ſuffitus terebinthinae* ano excepti, appli-

applicationis *unguenti albi camphorati*, et *pulveris Cochlearum oestrearum calcinatarum*, *nec non potus decocti rad. et berb. scrophul. et chelidonii min.* praenotatum vero velim me haemorrhoidum fluxui jam a plus quam 20. annis fuisse saepius per annum obnoxium, et quidem primis aliquot annis absque notabili molestia, postea vero subinde cum aliquali incumescentia et dolore, praesertim post violentiorem in itineribus motum, corporis incalescentiam, meracioris vini haustum, et casu subinde intercurrentes biliosas diarrhaeas. Vtcunque vero me sive fluxus copia, sive dolorum vehementia cruciarint, eis semper tempestivum, et opportunum remedium adinveniendi sortem habui, excepta sola elapsa aestate, dum post triduanam, cerasorum esu, uti reor, excitatam diarrhaeam me tantus haemorrhoidum caecarum dolor incesserat, ut ei sufferendo fere impar factus fuerim, dum tamen aliis vicibus, quoties in similem diarrhaeam me incidere contingeret, eae semper sponte sua aperiri, et fluere solitae sunt, dolore, si quis supervenerat, paulo post sponte sua, vel remediis consopito. Hac vice vero, quidquid adhibui, adhibui frustra: quin imo pinguia, et oleosa quaecunque, inter quae erat etiam famosum illud unguentum *de Linaria*; item quaecunque actu calida notavi mihi notabiliter dolorem exacerbasse: excepta sola *caepa assa*, et sacculis paregoricis ex herba, et floribus *linariae*, *verbasci*, *et hyoscyami cum farina sem. lini*, *faenugr. et phyllii* in lacte decoctis, et tepide applicatis, quae successive tamen utcunque conducere videbantur. Purgare non ausus fueram, eo quod ad quaslibet vel solis clysteribus emollientibus cum ungv. clysmatico, et populeo paratis promotas subinde sedes dolores maxime exacerbari experirer. Hinc ad applicandas haemorrhoidibus sanguisugas recurrendum esse rebar, tanquam ad remedium alias etiam, praesertim in suppressis haemorrhoidibus, singulare. Etiamsi vero quatuor earum externis nonnihil tumentibus venis fuissent applicitae, duae internis; tamen vix una sanguinis uncia fuit prolicita. Nescio quare? dum ex eis alias sponte apertis subinde

plures librae effluere ſolebant. Hiſce tamen rem eo redegeram, ut non niſi ante, poſt, et ſub alui exonerationibus ſolitos dolores perciperem. Hinc cogitandum mihi ſupererat, qualiternam quoque alvum mihi redderem indolentem? cumque conjicerem ad id neceſſarium fore, ut faeces aluinae redderentur molles, ſique ſponte non ſecederent ſaltem alternis, vel ternis diebus, eae leni aliquo laxativo ſubducerentur: determinaveram prunis aliquid fol. ſennae incoquere, et de eis una cum eorum jure, quoties neceſſe eſſe videretur, aliquot ſemper ante paſtum deglutire. Secundo quod praeterea adverterem, in excretionibus ſemper inteſtinum rectum mihi inſolentius protrudi ſolere, et inde dolores tanto magis exacerbari; ſolicitus eram, qualiter et his opportunum repagulum opponerem? Et fortunate mihi inciderat uſus terebinthinae, cujus ſuffitus ano exceptus in tenebris, et ani procidentiis ſolet eſſe proficuus, nec non pulvis oſtrearum calcinatarum, qui bombace exceptus inque ani procidentiis applicitus, ſolet eſſe perefficax; quibus poſtquam aliquoties fuiſſem uſus, deprehendi, quod revera et dejectiones inde redditae fuerint molliores, et liberiores, et protruſio ani minor, ac minus dolorifica, quod tamen adhuc in externis haemorrhoidibus ſupereſſet tumor quidam dolorificus; huic quoque remedium erat reperiendum: et occurrebat unguentum illud, quod vulgo camphoratum album nominatur; propterea illud in linteolo molli extenſum, quoties ſedere dabatur, et veſperi, dum lectum ingrederer, aliquoties tumentibus, et dolentibus venis ſedalibus admoveram: cum tanto effectu, ut intra paucos dies univerſus tumor et dolor penitus evanuerit: adeo ut in tam acri, tamque pertinaci haemorrhoidalium venarum malo nulli ex uſurpatis remedio tantam efficaciam adſcribere valuerim, quam *prunis laxativis, ſuffitui terebinthinae ano excepto, pulveri oſtrearum calcinatarum cum goſſypio excepto et admoto*, et *unguento illi album camphoratum* dicto, ſed cum adjectione liſtargyrii prius in aceto cocti, praeparato. Quamvis mihi paulo poſt ſancte retulerit certus presbyter, ſe a ſuis dolenter tumentibus

bus haemorrhoidibus *sola cerussa alba pulu. in aceto per noctem macerata, et mane abjecto aceto cum s. q. olei olivarum in linimenti formam commista*, dicto modo aliquoties admota optatissime resanasse.

Ne vero ex taliter semel suppressis, et forte a sexagenaria mea aetate nunquam amplius fluxuris, haemorrhoidibus mihi ea, quae 6. *Aph.* 12. praedicit Hipp. obveniant; obviandum fore rebar fonticulo tibiae pedis internae inurendo, idonea diaeta, et gestatione in dorso radicis telephii, et scrophulariae adeo decantatarum in hujusmodi doloribus; quin et in potu per modum thee saltem vere, et autumno vel etiam sanguisugarum applicatione.

OBSERVATIO V.

Dn. D. Marci Gerbezii.

De

Fertilitate nimia sibi ipsi exitiali.

VT in Ephemeridibus nostris quoque horti cultoribus quid curiosi proponatur, enarrare placet, quid uni mearum pomiferarum arborum, vulgo Spißling dictae, elapsianni vere inexpectato acciderit. Erat ista autem mediae circiter aetatis, et propterea acceptissimae vegetationis, elapso autumno fructibus arboreis quibusvis ditissimo pomis adeo numerosis obsita, ut similem in mea vita non conspexerim. Siquidem ea ramos gestavit pomis adeo gravatos, ut non obstantibus sustentaculis illi fuerint undique ad terram usque incurvati, quidam etiam plane diffracti: fructus econtra, qui alias, si rariores sunt, facile palmum superabant, glandium instar minuti, in minimo ramusculo numero 15. 20. 30. spectaculum profecto intuentibus jucundissimum. Sed ecce! Mox sub postremi Martii initium illa quoad truncum a radicibus usque ad ramos cortice alias recentissimo, laevissimoque undique adeo denudata conspecta fuit, ut nec vestigium corticis in toto trunco superesset:

 procul

procul dubio ob vitalitatem eam, quae a praegressa dicta illa excessiva fertilitate ei adhuc exiliis supererat, a superveniente hyemali rigore penitus extinctam. Curiosus eram, num ea cortice taliter denudata ab interitu tamen vindicari posset: et propterea eam stercore vaccino oblinitam musco undique, qua nuda apparebat, involui curaveram. Et procuraveram quidem, ut illa rursus consveta folia protruserit, amoenissime etiam floruerit; impedire tamen non valui, quin ea, priusquam flores in fructus adolescerent, interierit. Supra quod curiosum phoenomenon cogitationes expertioribus horti cultoribus committo, praesertim ratione foliorum, et florum. Num illi nimirum ex solo eo succo, qui ab antecedenti adhuc in ramis supererat, suum nutrimentum hauserint, vel eis per trunci medullam, vel trunci ipsius fibras seu poros, quid ejusdem ex radicibus accesserit? dum alias communiter existimatur vegetabilia saltem per sibi a radicibus mediantibus corticibus communicatum nutrimentum vegetari. Item num supersit aliquod certius remedium, similem arborem ab aridura praeservare? Coeterum omnino conduxisset eidem simul mox omnes ramos detruncasse.

Ante aliquot annos recordor, me inter reliquas arbores etiam unam pomiferam tapffet apffel dictam 4. circiter vel 5. annorum in pomario meo transplantasse, et animadvertisse, quod ea fuerit mox ad radices ad spithamae altitudinem a muribus undique decorticata. Vnde ferme desperaveram eam ulterius vegetatum iri: quod ea vero tamen adhuc juvenis esset, resolveram eam profundius transplantare, cum spe fore, ut ea forte altius radices novas exerat, conserveturque: id quod etiam factum est. Illa siquidem nunc laetissime adolescit.

OBSER-

OBSERVATIO VI.

Dn. D. Marci Gerbezii.

De
Podagra non podagra.

VOco podagram non podagram, eo, quod illa sui quasi oblita ab aliquot annis eo tyrannidis devenerit, ut articulis pedum, manuumque etc. quos illa alias solos antehac infestare solita erat, non contenta, persaepe etiam alias corporis partes, et quidem etiam interiores ferocissime adoriatur. Sic uxor mea dilectissima jam a sexennio ejus atrocitati haereditario jure a parentibus contractae obnoxia, primo elapso vere in eos ventriculi dolores, et pectoris oppressiones inciderat, ut eis sufferendis fere impar esse videretur, incessanter asseverando talem atrocitatem aliud non esse, quam veram podagram. Id quod vero ego quidem pro tunc capere non poteram, dolores illos potius flatibus a quotidiano cerasorum, et perfrequenti pisorum recentium esu oriundis imputando; coeperam vero paulo post, postquam nimirum vidi, quod ad applicatum unicum clysterem, et inde causatas tres alui dejectiones, dolor ille salvo relicto ventriculo, et pectore, extemplo genua, et successive reliquos pedum articulos non minori ferocia apprehenderit.

Similiter sub dimidium nuperrime elapsi Novembris eadem mea uxor, priusquam in articulis, genubus puro, malleolis, carpis manuum, cubitis, et clavicula dextra vel minimum molestiae perciperet, in eos ventriculi dolores, et pectoris distensiones plane respirium ipsi intercipientes inciderat, ut per quatuor integras hebdomadas fere omnia, quae assumeret, vomitu rejicere cogeretur. Si vero ventriculus nihil esculenti contineret, rejicere cogebatur tenacissima phlegmata subinde bile nunc flava, nunc porracea, nunc etiam acidissima lympha, imo quandoque et sanguineis striis infecta. Quis igitur talem

podagram non podagram non vocitabit? dum illa ex natura sua alias solis articulis infesta, sub larva aliorum affectuum etiam interiora viscera adeo truculente adoriri assveuit, omnem fere curationem eousque eludendo, usque dum ad connaturalem suam stationem, nempe ad articulorum tendines, et membranas, praesertim ad periostia praecipitetur. Praecipitatur vero prae aliis remediis tempestive propinatis idoneis purgantibus, et clysteribus: quae vero quia nullatenus admisit uxor mea, eam propterea tanto diutius interius torqueri accidit. Cum tandem admisisset usum clysterum, et ad cohibendas vomitiones aquam masticbinam Augustanorum, tandem cohibitis vomitionibus serum illud acre podagricum fuit ad artus praecipitatum, illa vero quoad interiora sublevata. Videatur alias, si lubet, ad propositum Exc. D. D. Michaël Ern. Ettmullerus *in Eph. N. C. Cent. 2. observ. CLXVII.* qui similiter varia dolorifica accidentia suo patri in postremo morbo infesta simili podagricae materiae in interioribus retentae adscribit, malumque illud ejus podagram anomalam, seu internam vocat.

Caeterum, qui tali podagrae obnoxius ejus truculentiae praevenire vellet, existimo eum nullo remedio certius praeventurum, quam jam olim ab *Hipp. 6. Aph.* 49. suasa, et a Galeno in Commentario approbata curatione verna, vel etiam atumnali, utpote qua testatur Galenus se plurimos tales affectus per anni decursum alias suis aegris accidere consuetos feliciter avertisse. *Nos*, inquit, *plurimos servavimus sanos, qui longo ante tempopore singulis annis morbis corripiebantur, sed et podagram, et articularem morbum, sed adhuc incipientem ex tali evacuatione multis annis fieri prohibuimus.* Quidquid satis praesumptuose obloquatur D. Joh. Baptista Werloschnigg in tractatu speciali contra curas vernas nuperrimis annis promulgato, Galenum hoc in passu imposturae, et mendacii arguens, eo quod sibi tales curae nunquam cum eo effectu successissent: quasi vero nec propterea Galeno successisse, credere esset necesse. Curatio illa ve-

ro deberet inſtitui non ſaltem decenti corporis expurgatione, ſed et, ſi videretur, venae inciſione, diſcutientibus, et dulcificantibus v. g. decocto illo, quod *in Eph. N. C. Dec.* 4. *An.* 1. *et* 2. *Obſerv. LXXXI.* pro genuino, et certo arthritidis remedio communicavit Excell. D. D. Conradus Bartholdus Behrens, etc.

(*Labaco Auguſtam Vind. d.* 10. *Decembr. An.* 1717. *miſſae.*)

OBSERVATIO VII.

Dn. D. Hermanni Werneri Engelberti de Weſthoven.

Mulier, inteſtino ileo in regione hypogaſtrica lumbricorum immanitate perforato, plane perfecteque ſanata.

MVlier annorum 50. ultimae fere ſortis, die Tapſchültzge nominata, habitans in agro Marcano ad dimidium lapidem ab urbe Hammona, victu vario promiſcue utens, lacticiniis, caſeis aliisque cibis crudis diu delectata, ſe acres doloris intolerabilis morſus in abdomine ſentire conqueritur. Inſuper ore foetente, ſalivae tenuis copioſo profluvio, narium pruritu, inteſtinis quaſi diſtentis, ac rugientibus, ſomno inquieto, febri aliqua, anxietatibusque vexabatur. Quid tandem fit? paucis elapſis diebus, quum Curtii verbis l. 7. c. 1. ſpecies inanes morborum variorum animo anxio figuraret, lumbrici albicantes, ſpithamae unius, et dimidiae longitudinis, anſerinaeque pennae latitudinis efferata immanitate tertium inteſtinorum tenuium nempe ileum, parteſque infimi ventris continentes proprias, ac communes in regione hypogaſtrica perforant. AEgra igitur diris affecta cruciatibus, videnſque materiam reſtitantem in ulcera ſordes multas fundentia exonerari, atque gangraenam imminere, auxilium petiit, et plane perfecteque ſanata eſt, ac ex malo convaluit.

OBSER-

OBSERVATIO VIII.

Dn. D. Hermanni Werneri Engelberti de Westhoven.

Cor duplex.

MEmores praecepti Aristotelis l. 3. metaph. c. I. ἔστι τοῖς εὐπορῆσαι βȣλομένοις προὔργȣ τὸ διαπορῆσαι καλῶς, et verborum Cartesii princ. Phil. part. 1. §. 1. in vita de iis omnibus studeamus dubitare, in quibus vel minimam incertitudinis suspicionem reperiemus; in dubium vocavimus veritatem Theophrasti asserti, quod apud Athenaeum l. 9. c. 10. legitur, nempe τȣ̀ς περὶ παφλαγονίαν γιγνομένȣς πέρδικας δύο ἔχειν καρδίας. Dubitationem nostram adaugebat clarissimus Joh. Anton. van der Linden in Medicin. Physiolog. c. 6. artic. 12. p. 164. statuens, effatum istud haud aliter accipi posse, quam dextri ventriculi minus commodam agglutinationem praebuisse speciem cordis bicipitis, seu δύο κορυφὰς ἔχοντος, quemadmodum de galli alicujus corde testatur Galenus l. 7. adm. anat. c. 11. Nunc autem injectus nobis scrupulus plane evulsus est, dum transactis nonnullis diebus Hammonae Guestphalorum gallina quaedam mactata, et exenterata non solum geminum cor, sed etiam hepar habuit ἔλλοβον, sive divisum in lobos, fibrasque, ut Celsus vocat l. 4. c. I. atque hic obiter monemus, quod tali in casu prodigioso semper duo appareant jecora.

(*Hammona Augustam Vind. d. 14. Decembr. An. 1717, missae.*)

OBSERVATIO IX.

Dn. D. Josephi Lanzoni.

De

Innoxio esu carnis boum lue pessima contagiosa denatorum.

IN contagiosa ac pene pestilenti constitutione annorum 1713. et 1714. qua tota pene Italia vexata fuit in bovino genere, cujus

jus memini in Cent 4. Ephem. curios. pag. 347. inter alia decreta a prudenti noſtro Magiſtratu emanata, ad avertendam peſſimam hanc luem, unum fuit, ne aliquis auderet ſub vitae poena comedere carnes bovinas ex lue peſtilentiali emortuas, ne forte peſſimus ille morbus corpora hominum invaderet, et ſic fieret tranſitus a peſte boum ad contagium hominum: Verum licet talia decreta ſingulatim ruſticis fuerint inſinuata, attamen nonnulli longe ab Vrbe noſtra degentes, antequam boum e tali morbo mortuorum corpora ſepelirent, non tantum lucri cauſa excoriarunt, ob pelles eorum exſiccandas atque vendendas, verum quoque coxarum muſculos ſale conditos atque fumo induratos ſervarunt, et hyeme ſuccedente ſuaviter et ſine ulla noxa, elixatos comederunt, nec unquam febrem, et neque exiguam, paſſi fuere, mihique faſſi ſunt, ſe toto hyemali tempore talem carnem comediſſe, ſine nauſea et vomitu.

OBSERVATIO X.

Dn. D. Joſephi Lanzoni.

De

Febre octana et ſextana.

Millitem anno elapſo curavi, qui quavis hebdomada die veneris dolore capitis absque febri vexabatur, quae accedente die ſabbati evaneſcebat, talisque affectio ad menſes aliquot perduravit. Anno vero praeſenti 1717. feminam obſervavi viduam, annorum 33. ſterilem, quae qualibet ſexta die febrem patiebatur frigore incipientem, et ſudore terminantem; haec autem a me curata fuit ſola chinaechinae exhibitione, iterata per plures dies, imo die paroxyſmi bis corticem hunc Peruvianum in vino Malvatico aſſumebat, quod aliis diebus ſemel tantum faciebat.

OBSERVATIO XI.

Dn. D. Josephi Lanzoni.

De

Odontalgia venaesectione curata.

MErcator quidam nostras Ferrariensis, alioquin sanus, saepe dentium dolore afficiebatur, qui nullum sentiebat levamen nisi a sanguinis missione, ad quam statim recurrebat, cum eam pateretur. Et cujusdam Monialis recordor, quae stomachi ardorem quovis fere mense sentiebat, et sola venae sectione ab eo liberabatur, quae in pede celebrabatur.

OBSERVATIO XII.

Dn. D. Josephi Lanzoni.

Mors ex stomachi percussione.

DE fullone narrat Anton. Benivenius, qui unico pugno, stomacho cujusdam juvenis violentius impetito, eum interemit: ego etiam Ann. 1712 vidi pistorem, qui itidem percussit puellum in regione ventriculi, a quo illico concidit veluti apoplecticus, et licet multae artes adhibitae fuerint ad revocandam in puero vitam, ex illo tamen ictu mortuus est,

OBSERVATIO XIII.

Dn. D. Josephi Lanzoni.

Lacbrymae sanguineae.

MEnstruas purgationes per oculos quovis mense veluti lachrymas sanguineas excretas vidit Remb. Dodonaeus. Ego vero fletum sanguineum in adolescente observavi, quotiescunque data causa ad fletum incitabatur, rubore insigni oculi turgebant, et inde sanguineae guttulae, veluti cruoris rivus, exibant.

bant: is vero An. 1709. M. julio febri maligna correptus vitam cum morte commutabat.

(Ferraria Augustam Vind. d. 18. Dec. An. 1717. missae.)

OBSERVATIO XIV.

Dn. D. Joh. Davidis Maucharti.

Hydrops Ovarii sive Saccatus, sectione detectus.

NOn rari nobis sunt hydropici, maxime ascitici: viros plerumque ex vini nonnunquam et ejus spiritus (de quo forsan aliquando plenius) abusu fieri asciticos notavi saepius; foeminas plerumque ex mensium vitiis aut etiam difficili, maleve observato puerperio, imprimis si pauperculae citius lectum deserant, aut labores etiam subeant domesticos, in hanc malorum Lernam conjici, non uno didici exemplo. Cachexia plerumque praecedit, quae neglecta non solum, sed et immoderato rerum n.n. quin et medicamentorum empiricorum usu aucta, veloci crebro pede ad hydropem tendit. Phoenomena quaevis ut recenseam opus non est, potissima vero sunt pallor, pedum oedematôsus, abdominis tympaniticus tumor, dyspnoea, lassitudo, difficilis per acclivia ascensus. Dantur tamen, quae nec palleant, sed roseum potius genarum servent decorem, nec pedes habeant tumidos, ut potius, aucto licet indies abdomine gracilescant cum reliquis artubus, et corpore. Hae, si diu absque notabili actionum laesione, sarcinam hanc circumferant, appetitum habeant bonum, non admodum sitiant, nec tussiant, alvus autem faciat officium, urina naturalis sit, et moles abdominis nec purgantibus nec diureticis obediat, et praecipue malum, quod supra indigitavi a partu difficili, puerperio infelici, molae gestatione aut abortu ducat originem, nec signa cachexiae concurrant, hydrope ovarii seu saccato vel cystico dicto, semper tenentur. Quarum duas mihi cum post fata secare contigerit, unam earum paucis adumbrabo, cum altera huic ex asse fuerit similis,

niſi quod inſuper tantillum aquae in cavo uteri et abdominis una continuerit, quod in priori plane aberat. Ultra ſeptennium ſcilicet, ſi prima mali initia numeres, aerumnis onuſta ſuis inceſſit, ad ultimas fere ante mortem ſeptimanas orthoſtadia. Uſa tam meis, quam alterius medici celeberrimi conſiliis, hisque ne hilum juvantibus, utut tam purgantibus quam fortibus diureticis nihil intentatum omitteretur; incidit in manus empiricorum, qui eam nummis citius, quam feralibus aquis exhauſere, ut tandem fatis cederet, poſt febrim quandam ſymptomaticam, a me inflammationi internae adſcriptam, nec ſolitis alexipharmacis, antipyreticis aut diaphoreticis obedientem. Secunda poſt mortem, ne fruſtra ſim prolixus, ad amuſſim ſimilis fuit foeminae Argentoratenſi, quam depinxit, et hiſtoriae de illa Exercitationibus Medicis adjunctae ſub finem p. m. 941. addidit, praeterquam quod ibi pedes videantur tumere, qui in utraque mea fuere gracillimi; dixiſſes ſceleton cute membranea veſtitum et ſalis tonnam in abdomine latentem te videre. Cutis erat extenuatiſſima et decuſſatim aperta mox in rugas ſe contrahebat, ut nulla vi potuiſſet reinduci integro tumori. Muſculi abdominis in tenuiſſimas diducti membranas, umbilicus obliteratus. Abdomen pertuſum 22. menſuras noſtrates eructavit aquae ſubfuſcae, luridae non foetentis, ſeu ℔. LXXXVIII. civiles, uti mea manu menſuravi; hinc decuſſatim aperto peritonaeo nihil niſi cavitatem inanem, ſubfuſcam, rugoſam, innumeris hydatidibus, in parietibus affixis repletam conſpexi, miratus ubi eſſent viſcera, quae nullibi comparebant, abdominis. Hydatides erant diverſae magnitudinis, inſtar ovarii gallinae, a piſiformibus aſcendebant, ad ovi, quaedam ad pugni magnitudinem, tenui pleraeque membranula ſeptae, quaedam duriores et fere cartilagineae, lympham ſubluteam, ſubcruentam, melleam, et quaedamo vi vitello ſimilem continentes; d um itaque ſectionem juxta longum abdominis altius praecordia verſus, continuo, hepar non ſolum et lienem, ſed et ventriculum et inteſtina tandem video, ſed verſus diaphragma dorſumque ſublata et

com-

compressa, inania, et hinc inde inflammata. Saccum vero isthunc reperio soli peritonaeo anterius adnatum, separabilem tamen digitis, sine ope cultelli, et hinc liberum plane, usque ad ovarium dextrum, cui radice angustiori unitus erat, tuba vero ibi Fallopiana crassa, sed stylo impervia. Sinistrum ovarium erat naturale, duas vero continebat hydatides inaequali magnitudine, at tuba ejus non ad uterum usque penetrabat stylus. Ille erat parvus, albus, crassus, fere cartilagineus; foemina vero erat sexagenaria, et aliquoties pepererat. Liberatam itaque ab ovario dextro membranam, et pertusis omnibus hydatidibus, lanci appensam ℔viij. adhuc ponderare notavi. Erant autem in ea non adeo multa vel magna vasa sanguiveha, quod in tanto ejus augmento mirabar. Ventriculus erat satis naturaliter constitutus, aquam continens turbidam ad ℔j. qualem vomitu ante obitum rejecerat. Intestina gracilia, praeter duodenum, quod pugnum admittere potuisset; vena cava maxime distenta, varicosa, non minus quam emulgentes dextrae. Hepar lividum, alicubi gryseum, non adeo durum. Vesicula bilaria maxima, sine calculis, ductus choledochus patens, bilis nigra viscida, ductilis in fila. Pancreas consumptum fere et lividum; Lien naturaliter constitutus. Ren sinister maximus, lividus; dexter minor, gangraena infectus, hydatidibus et venis conspersus varicosis, vesica urinaria contracta. Pulmones grysei, magni aëre tumidi. Cor parvum, aqua pericardii parca, thorax inanis. Reliqua lustrare non licuit.

OBSERVATIO XV.

Dn. D. Joh. Davidis Mauchartii.

Calculus vesicae magnus lethalis, insolitis stipatus phoenomenis.

VIR annorum 68. parvae staturae et sanae constitutionis, animi semper securi et laeti, qui laute vixerat, sobrius tamen, et

motui corporis ſatis ſtudens, genitus parente ſumme podagrico ad mortem usque, et fratrem habens eodem malo preſſum, ſororem vero iſchiade periodica ſaepius afflictam, ipſe autem nihil tale unquam ſenſit; ante quinquennium coepit fieri nephriticus, ſed ſine vehementioribus phoenomenis, ut etiam aliquando calculum amygdalae magnitudine, absque ſingulari incommodo, et in ſpecie ſine vomitu aut iſchuria praecedaneis, ſiliceum et glabrum excerneret, et poſtea plures minores eadem fere fortuna emitteret. Nihil hinc methodici oppoſuit, uſus ſolum euporiſto, per amicum communicato, ex abſorbentibus, terreis, fixis, aromaticis et diureticis, non adeo concinne miſtis; cui proinde multum tribuebat, ut calculos, antequam majores fierent ac moleſtiores, expellenti. Aliquot menſibus poſtea ſenſim ſucceſſit perpetua fere ſtranguria, ut vix per horae quadrantem poſſet urinam retinere, et cum hujus excretione ſemper tenesmus concurreret, ita ut raro eam matula poſſet excipere, ſed ſimul alvum depoſiturus quaſi, laſanum petere cogeretur, licet raro ſimul feces alvinae; ſed interdum muci albi aut fuſci, non cruenti, ſperma ranarum referentis una exprimeretur. Jam ultra biennium vero nullum amplius excrevit calculum, imo ne ſabulum quoque, aſt e contrario per annum fere ſingulis quinque aut ſex hebdomadibus ſubito et absque cauſa manifeſta, maxime ſine diaetae vitio, invaſit eum anorexia, ſeu potius nauſea talis, ut, licet cibum petat et deſideret, eum tamen ſive communem ſive delicatum, tam ex propria quam aliena ſuppeditatum culina deglutire non valeat etiam ori ingeſtum, ſed eximere aut expuere cogatur rurſus non ſine magno taedio, verum absque ullo in faucibus impedimento. Hanc ſtatim ſequitur incontinentia urinae, nocte dieque moleſta, ut ne per horae quadrantem, urinam continere queat, et licet ejus excretionem imminere ſentiat, imo et noctu crebrius e ſomno hinc excitetur, excretio tamen tam pone ſequitur, ut matulam cito ſatis arripere nequeat, ſed urinam in lectum aut veſtimenta emittere cogatur, niſi ſemper linteo quodam ſe muniat, quod tamen

magnum

magnum affert incommodum, maxime ob foetorem urinosum, sibi et aliis gravem, ut vix tolerabile sit malum. Urinam vero tunc sine ullo dolore aut stranguria, imo insensibiliter quasi prorepentem reddit, et si vel tandem vult et potest per tantillum cohibere intervallum, mox redit antiquus ille tenesmus, ad ani fere procidentiam, certe magnam protuberantiam, linteo calido reprimendam. Durant haec incommoda plerumque 4. aut 5. dies, cum redeunte sua sponte appetitu, eoque magno et optimo cessant omnia sine usu medicamentorum; sed hinc molestae sunt constipationes alvi, ut per 3. 4. 5. dies nihil excernat, nisi alvum decocto quodam eccoprotico ex fol. sen. prunis et tantillo tartari sollicitet. Haec et alia notatu non adeo digna jam ante semestre mihi retulerat, et consilium petitum mox iterum recusaverat, quod medicamenta nec posset sumere, nec iis aliquid effectum iri speret (imo, quod in ultimis vitae diebus fatebatur, quod e vetulae divinatricis vaticinio annum vitae octuagesimum speraret se attacturum) tota tamen hyeme praeterita eadem mala patienter, percrebras periodos vagas, et raro motu corporis per deambulationem promotis, toleravit; interea ex aliis ejus necessariis percepi, illum non solum semper toto sui conjugii tempore valde venereum fuisse (et erat proletarius) sed et in ista hac senectute; a venere sibi non temperantem, hinc plerumque supra dictum accersisse paroxysmum. Vere praeterito, ante Pascha octiduo, idem rediit, nescio qua causa, anorexiae paroxysmus, cum subsequa mox urinae incontinentia, intercurrente, sine notabili stranguria saepiori tenesmo, eousque affligente, ut vix satis respirare posset, er muß recht schläh-bauchen: accedit pruritus in glande, cum aliqua excoriatione praeputii, quam dum linimento corrigere studet chirurgus, et praeputium paulo imprudentius retrahit, in paraphimosin conjecit misellum molestissimam, et vix intra nychthemeron fomentis emollientibus et paregoricis restituendum. Caetera medicamenta aeger admittebat aegre, pulsus erat paulo velocior aequalis tamen, sitis nulla, excepto ante mortem triduo, appe-

citus

titus penitus proſtratus, nec calebat nec frigebat p. n. caput non dolebat, niſi ob agrypniam, ſomnolentus enim utcunque, dormire tamen non poterat, lacticinia nativa et artificialia nauſeabat. Quinto ante mortem die ſucceſſit blaeſitas, urina omni momento effluebat guttatim, ſupervenit deglutitionis impotentia, ex conſtrictione, ut ipſe innuebat, faucium, ubi tamen nullum inflammationis ſignum, aut apparens impedimentum. Excepit omnia tandem agon biduanus, colophonem impoſuere convulſiones breves et lethales ſeptimo die. Poſt mortem diſſectus, quantum haeredes concedebant, in abdomine monſtrabat omnia naturaliter conſtituta, praeter renes maximos, bubulos, et inaequales, cum pelvi utrinque ad ovi capacitatem extenſa, ſine calculis et ſabulo, ureteres inflatos inſtar inteſtini ilei, urinam continentes lacti ebutyrato ſimilem, veſicam contractam, rugoſam, craſſam et quaſi calloſam cum calculo ovalis depreſſae figurae, ℥ij. ʒvij. pendente, duro, ſiliceo, ſcabro; cum ſocio inſtar fabae, ſine ullo inflammationis ſigno.

(*Marbaco Norimbergam d. 21. Decembr. 1717. miſſae.*)

OBSERVATIO XVI.

Dn. D. Rudolphi Jacobi Camerari.

Caſſis, Ribes Nigrum: Ceraſus, onagra, tetragonolobus.

RAtio, quae locum forte concedat his pagellis in hac obſervationum ſerie, ut miſcellaneorum grata omnino exhibetur varietas, non eſt una: Simplicium vegetabilium rationem habere Naturae curioſis videbatur conſultum ab ipſo inſtituti laudabilis principio; et per nuperas centurias comprobatur ſpeciminibus tam jucundis quam utilibus. Accedat ergo neglectae hactenus, imo ſuſpectae, plantae praetermiſſus fere uſus medicus, celebrari modo et commendari incipiens, et augeat numerum materiae, jam dum ſatis aut forte nimis magnum, (quanquam in copia dicatur eſſe inopia) non obſtante, quod contra-

contradicere videtur, primo narium criterio; ne ſola ſuavia putemus ſalubria, aut quae primis ſenſibus non aeque arrident, ſtatim noxia, nec foetida dicta ſimpliciter horreamus, ſed caute prius inſtituto examine de uſu demum judicemus. Adde, quod novum remedium venit inde, unde nobis venit, ad imitandum exteros bene pronis, noſtrorum pars magna novorum.

Venit ad manus ex dono Amici libellus, ſub titulo: *Les propriétés admirables du Caſſis, qui a la vertu de guerir plusieurs sortes de maux. a Bourdeaux* 1712. Scilicet ſi quis norit ipſo recte uti, absque eo, ut quid mali ſit inde metuendum, vel ut ſapor ejus adverſus linguam offendat; inſuper, quod praeſentium conditione temporum ſe commendet pauperculis: coute rien. De *fructu* caſſis nihil ibi legitur; *cortex* quidem ramorum cum *gemmis* laudatur pariter: ſed *folia* imprimis vocantur in uſum, tam viridia recentia vino vel aquae infuſa pro hauſtu per dies uno et altero, quam ſicca, pulverem ipſorum hauriendo cum aqua, cui incoquuntur. Superadditur modus parandi inde tam ſyrupum, quam conſervam, virium non minus ibi laudatarum. Commendatur enim adverſus omnis generis venena, et febres, morbos viſcerum acutos, chronicos, et quos non? Audit remedium cephalicum, cordiale, ſtomachicum etc. appetitum reſtituit; nocuiſſe obſervatum fuit nemini. Et iſta quidem interne datum: Non minus externe imponitur capiti dolenti; inditur naribus, non ut errhinum modo, ſed et ut praeſervatorium infectionis et contagionis. Tranſeant eryſipelata, vulnera etc. famoſa podagra inde ſibi grandia promittat, tam in paroxysmis, (ſed transmiſſo biduo vel triduo, ne irritetur,) ab epithemate foliorum recentium, vel et ſiccorum, vino albo prius mollitorum, quam poſt ipſos ad nodos diſſipandos, lavando artus, ut manum manus fricat, infuſo calido foliorum caſſis, lauri, ſalviae, rosmarini, diu; inventor arcani per aliquot menſes, cum ſucceſſu.

Haec per compendium excerpta proponi merentur *medicinae* vel curioſorum aegrotorum *tentativae.* Enim vero, quid il'e *Caſſis*? Vtrum reſpicit latinorum caſſes, retia; vel capitis galeam? Nec

in elencho nominum gallicorum *Chabraei*, nec in lexico *Richeleti*, inveni. Rogatus autem per literas ab itinere gallico redux Ser. March. Durl. Archiater, *D. Eichrodt*, reſpondit: Eſſe *Ribes Nigrum*; quod alibi cereviſiae etiam fermentandae addatur, ſed parce, ne caput turbet. Paradoxon, quia botanicis communiter dicitur *folio olente, cujus gravi odore foetent folia.* Comparatur varie: pipirella *Italorum*; olitoribus *Gallorum* piper hortenſe, ſcilicet in baccis; ribes ſylveſtre, ſabinae fere odore, *Rajo*; odor Helenii aemulus *Elſholtio.* Vix recipi ſcribitur in uſum medicum, ſed topiarius audit ribes alter, fructu nigro, I. *Bauh.* ſcilicet ſponte naſci obſervatur ad rivorum aquas, at in hortos translatus facile comprehendere. *C. Schwenkfeldo* vocatur *Gichtbaum*, quae vulgo ſuperſtitioſe ſub certis ceremoniis plantetur in gratiam arthriticorum, ſed rei hujus ignarorum. Elſholtius: Ruſtici in vino ardente macerant baccas, et contra calculum utuntur. Nonnulli, teſte *Parkinſono*, tum baccis tum foliis in intinctibus: Anginae utiles nomen anglicum argueret baccas; *ſquinancy berries.* Caeterum paucum eſt quod apud botanicos occurrit de ribes nigro: videtur odore ſuo gravi omnes quaſi offendiſſe et fugaſſe, ut foliis ipſis quoque abſtinuerint, qui tamen primo ingratus, ulteriori examine non eſt adeo abominabilis. Baccas, ait quidam, iſtas nigras edo prae rubris, cum in horto verſor, ſtupore dentium inde non afficior, et ſapore quaſi juniperorum delector, nec male unquam inde habuiſſe memini. *Infuſum* quidem foliorum ſiccatorum, diutiuſcule aſſervatorum, nec olet nec ſapit amplius graviter, ſimplicius herbaceum quid non ingratum; nec color abludit, quippe theiformis, primo luteo viridis, inde flaveſcens, tandem rubeſcens: cum fruſtulum *vitrioli* martialis ipſi injiceretur, turbabatur, nigricabat, tales demittebat floccos; cum lacinia obſcure violacei panni *tourneſol* ipſi injiceretur, emerſit cito rubedo jucunda, cum tamen charta et coerulea et violacea non fuerit ab ipſo viſa mutari. Tantum de Groſſularia non ſpinoſa, fructu nigro, *C. Bauh.* pſeudoamomo *Gesneri.* In catalogo

talogo tamen plantarum orientalium *Tourneforti* legitur etiam groſſularia non ſpinoſa, *foetida*, fructu recemoſo, *rubro*.

Ne tamen haec planta veniat ſola, habeat tres ſubſequas, uſus etiam necdum adeo obvii in libris botanicis, quam vulgo per patriam: quarum prima *folium* pro infuſo theiformi, altera *radicem* prò acetario, tertia *ſiliquam* menſae concedet pro olere. Scilicet *ceraſus* ſylveſtris praeter baccam nigram, dulcem, tot laudibus inclytam praebuit non paucis aegrorum noſtrorum medicinam in ſuis foliis, paſſim neglectis, unde ſatis tempeſtive in omnem caſum fuerunt decerpta et recondita ad uſum a quibusdam noſtratium, neſcio unde ſic edoctis. Laudarunt autem infuſum eorum in aqua pro potu calido experti ad *colicam* inprimis; olim quidem frequentiorem inter nos, ac hodie, certas forte notasque ob cauſas. Ratione laudis et energiae qualitates ſenſibiles vix ſingulare quid offerunt: ſed quot ſunt, quae lingua non aeque probat, modo uſus probet; Ita ſcilicet contemtum vilis et ſimplicis remedii vindicant,qui praetendunt ſibi fuiſſe proficuum, quorum utique iſta fide producuntur.

Pro acetario his terris novo radicem praebet *Onagra*, canadenſis illa quidem, facilis tamen proventus, et durabilis adeo, ſub injuriis etiam hybernis, ut in Obſerv. Eph. Nat. Cur. *cent.* 4. n. 25. curioſi non minus ac ingenioſi Botanici, *Dn. Dillenii*, inter plantas novi orbis veteri jam ſpontaneas et inquilinas recenſeatur. Haec duorum annorum herba ab autumno per hyemem in ver antequam in altum excauleſcat, dum adhuc epigeios eſt, cedit illi uſui et eſui; ex hac ratione, quae diu horti modo medici fuerat incola, jam ab olitoribus coepit coli, ſub titulo in vernacula rapunculi majoris; ipſa quidem major et minor in catalogis recenſita. *C. Baubinus*, qui in app. Pinac. novam tunc virginianam bene locaverat et nominaverat *Lyſimachiam luteam corniculatam*, florem ejus odoratum, nonnihil ad Keiri, vel potius liliaſphodeli lutei odorem accedere ſcripſit, qui nobis multo minor hactenus ſentitur; radicem autem tribuit oblongam, albam, quae digitalem craſſitiem ſuperet, paucis fibris capillatam,

nulla qualitatum et uſus facta mentione. *Tournefort* a *chamaenerio* papposo diſtinctam ſeminibus ſolidis *onagram* dixit, nomine apud *Dioſcoridem* obvio; cui botanici dederant ſpeciem lyſimachiae ſiliquoſae ipſis dictae majorem et pulcriorem, ſcilicet illud chamaenerion, quod anazarbeo potuit eſſe notum; americana planta vero ipſi non fuit viſa. Utinam vero ſuppeteret herba, praeſtans, quod de onagra Dioſcorides: *Hujus radix alba longa vini odore, et ſingulari facultate cicurandi feras.* Quam conveniens foret tempori, quo alter alteri lupus! Quanquam ergo non ſit *rapunculus*, *campanula*, nec tamen eſt *hyoſcyamus*, quod legitur inter prima ſynonyma, ex quo capite foret ſuſpecta. Meliora promittit nomen lyſimachiae ſiliquoſae (eſt etiam utraque botanice filius ante patrem,) Nam *Rajus* de latifolia hirſuta: *Foliorum paululum compreſſorum odor ſuavis poma elixa flori lactis commixta refert.* Omnino occaſionem huic uſui dediſſe videtur indigena, cujus vix eſt, qui fecerit mentionem, ac laudatus *Schwenkfeld*, qui lyſimachiam paluſtrem ſiliquoſam purpuream, tenellam vere legi; erui pro acetario, uti rapunculum, annotavit. Alias barbari vires ſuarum plantarum mirum quam bene multis speciminibus declaratarum habent cognitas; ſed de *camaranbayae* hujus, uti braſilianis dicitur, uſu nec apud *Rajum* nec *Piſonem* quid proſtat: *Marggravius* autem modo non eſt ad manus.

In cibum tandem venit nobis ſiliqua alata viridis *Tetragonolobi*, coquitur ut *olus*, non ſecus ac tenerae adhuc *phaſeolorum* et *piſorum*, quae leptoloba audiunt, ſine cortice duriore, ſiliquae, quin et illae *fabarum* immaturae, bene praeparatae, comeduntur: Scilicet ut ſapiant fatuae fabrorum fercula betae, o quam ſaepe petet vina piperque coquus. Novae iſtae noſtris vocantur *ſiliquae aſparagodes*; nam ſunt ſeſcunciam circiter longae, craſſiuſculae, cylindricae, angulos non tam habent, quam foliaceas appendices, ſive quatuor membranis ſinuatis appoſitis donantur, quas ſagittarum alis comparant. Placuit olim ſolo *floris colore*, qui vel holoſericum coccineum vulgo dictum ſaturum provocet, et hinc meruit coli in hortis botanophilorum: *ſemi-*

na

na tamen jam tum perhibebantur eſculenta. Nunc plenas areolas oſtendunt horti olitorum, pro cibo praetenſo novitate et ſapore non ingrato ſe commendaturo. Patriam agnoſcere ſcribitur Siciliam: Lotus quidem quadripinnata ſimiliter ſiliqua, ex pratis ad radices alpium vicinarum in faſciculis florum ad nos deferri ſolet, ſed ipſi ſilicula eſt nimis parvula, gracilior, quam ut in iſtum uſum vocari poſſit; eſt autem *flore luteo obſcure rufo*, ſui petioli unico, qui quantum conveniat cum deſcriptione, aliorum, meum modo non eſt curare. Citatur inſuper loti creticae ſiliqua cornuta edulis, venalis in foro patrio, antequam dureſcere incipiat, pueris et foeminis grata, quia dulcis et ſuccoſa, piſi recentis guſtu: Etenim hujus quoque crudos, at teneros folliculos cum granis immaturis ſunt paſſim qui vorare amant.

Ita per aeſtatem varietas delectat, et gratiam invenit novitas; per hyemis faſtidia viridium recentium germinum penuriam vel ſpes veris vel radicum ſupellex ſupplet, temperat; tunc acetaria, et primo vere herbulae valerianellae, rapunculi cum radicula etc. ut per aeſtatem olera, ſuo quaeque modo ita praeparantur, ut ori ſapiant, quae ſibi relicta propriis qualitatibus non multum promitterent, ſed quaſi indifferentia expectant acceſſoriorum gratiam *condimentorum*, pinguium, acidorum, dulcium, ſcilicet ad palatum variorum; quanquam graece a voluptate derivari velit *lotos*, herbane vel arbor, illa tamen eſt ex bona papilionacearum familia, cognata trifoliis, quae in bonum cedunt homini, vel per ubertatem lactis, quod eſt ex hoc pabulo. Interim ut amat fieri, quae cum primam adhuc novitatis haberent gratiam, paſſim laudari ſolebant et merebantur coli a multis ob *radicem* et *ſiliquam*, paucis praeterlapſis annis cito nimis remittunt in ſua fama, multoque jam aeſtimantur minus.

(*Tubinga Auguſtam Vind. d. 27. Dec. An. 1717. miſſa.*)

OBSERVATIO XVII.

Dn. D. Gothofredi Klaunig.

Clavus a Musca meatui auditorio inhaerente.

HAud minori periculo expositi sunt, quorum in capite vermes aluntur, quam quibus sensu morali cerebrum verminoso seminio inquinatum dicitur: si enim stultitia, illi dolore, ob partes, quas insecta arrodunt, maxime sensatas ad furorem usque saeviente laborant. Verum non solum insaniam a gryllo rustici aurem occupante *And. Gnaeffelius Dec. I. a. 4. Observ. 50. Ephemeridum nostrarum*, febrem acutam a tribus vermibus idem domicilium inhabitantibus *Valesius de Taranta in observ. Medicinal.* ut alios taceam, annotare operae pretium duxit; sed et *Cornelius Gemma Lovaniensis l. 2. Cosmog.* ingentem cimicum copiam et *Sam. Ledelius Ephem. D. 2. a. 2. observ. 39.* gryllum feminae aurem subintrantem morbi causam praebuisse affirmat. Ne dicam de tineis, araneis ejusdemque prosapiae hostibus, quos auribus et consentientibus reliquis partibus toti ferme corpori fuisse infensos ex celeberr. *Stalpartii van der Wiel Observ. Cent. poster. part. 1. observ. 2.* discere licet. Muscam tamen miras comoedias in religiosae virginis aure ludentem hac vice ab oblivione vindicare instituti nostri ratio postulare videtur.

Invadebat praelaudatam virginem mense Julii anni praeterlapsi horis nocturnis infra sinistrum bregmatis os dolor rodens nullas concedens inducias, nisi aegra e lecto surgens se aëri exponeret liberiori. Quapropter de die cruciatuum adhuc expers noctes saltem trahebat insomnes ob exquisitissimum dolorem dicto loco, floreni magnitudinem non excedenti, quasi implantatum. Praeterlapsis tali cum vicissitudine sex hebdomadibus praefatus dolor noctu diuque saevire incepit, simulque aurem sinistram molestiarum reddidit participem, ut mente quasi captam credidisses: deerat appetitus et totum corpus con-

contabuerat. Aegra causae morbificae penitus ignara me quidem sollicitum, sed curae incertum fuit experta, nec solatii aliquid ab internis laxantibus atque cephalicis, aut a topicis in forma Emplastrorum, fotuum, linimentorum, spirituum &c. applicatis habuit. Casu tandem incidebat in spir. vini camphoratum, quo gossypium madefactum patienti auri intrudebat, et ecce! cum in coena illud iterum protraheret, Musca omnium ultra duos menses perpessorum malorum autor, ex eadem aure in conspectu plurium virginum religiosarum volando volatu citius fecit finem molestissimo morbo capiti instar clavi infixo.

Minime itaque fugere potest Anatomiae peritos consensum inter os bregmatis et meatum auditorium deberi nervo auditorio, qui per peculiarem ossis petrosi meatum in auditorium specum penetrat, ibidemque a musca irritatus sensum dolorificum illius loci meningibus et pericranio communicavit. Nec multum laboris fuisset ingratum hunc hospitem, si saltem nobis mox innotuisset, cito ejicere, stratis nimirum insidiis per dulcia, quibus illecebris irretitam muscam sine mora peregrinum et amaro cerumine nauseosum hospitium deserere nullus dubito.

(*Vratislavia Augustam Vind. d. 1. Jannar. An. 1718. missa.*)

OBSERVATIO XVIII.

Dn. D. Johannis Friderici Weismanni.

Excrescentia Carnea intestina referens.

FOemina cuiusdam venatoris, mater quatuor liberorum, per 4. et ultra menses jam gravida, videns maritum aprum juniorem globulo plumbeo transfossum exenterantem, subito expavescit, quem terrorem firmius memoriae impressit, cum videret intestina ex abdomine exempta in labrum reposita, et per aliquot dies in culina conservata, et ita quidem, ut post quartum

tum mensem, nonum vero impraegnationis, infantem excrescentiam magnam ultra duas libras ponderantem in abdomine habentem ederet, quae exactissime ratione coloris et figurae intestina apri referebat. Post partum enim advolabat venatoris servus equo vectus, etiam atque etiam me rogans, ut subito venirem, et infanti intestina extra abdomen posita, reponerem. Veni et vidi, primo vero aspectu valde deceptus, putabam esse vera infantis intestina, re vero accuratius pensitata et examinata, nihil aliud reperii, quam excrescentiam aliquam ultra duas libras ponderantem, et circa umbilicum petiolo aliquo albicante musculis abdominis adnatam. In medio hujus excrescentiae conspiciebatur mesenterium, cum vasis meseraicis intestina colligens, uti in statu naturali existit, nihil his intestinis defuit, nisi cavitas, tota enim carnea erant, pramebam digitis, nullum vero edit infans signum doloris. Circa funiculum umbilicalem erat foramen unius digiti latum, per quod intestina vera et motus peristalticus exactissime potuerunt observari, edit infans et s. h. alvum deposuit, suasi parenti, ut concederet deligationem hujus excrescentiae cum filo serico peragendam, quae meo judicio facile potuisset peragi, quia solo tenui petiolo adnata fuerit, ast denegavit, hinc tertio die, diem supremum obiit. Volui quidem sectionem suscipere, per negotia vero practica impeditus non potui, libenter enim vidissem, an communicationem ratione vasorum et fibrarum cum intestinis habuerit haec excrescentia, de quo vero valde dubito.

(Windshemio Augustam Vind. d. 4. Januar. An. 1718. missa.)

OBSER-

OBSERVATIO XIX.

Dn. D. Joh. Adami Göritzii.

Putredo bilis in phthiſico reperta, cui tribus annis ante obitum mamma ſiniſtra cancroſa feliciter abſciſſa et conſolidata fuit.

NObilis quidam, viduus, annorum LX. ſanguineo- melancholicus, ſcorbuticus et phthiſicus, in tenebris mammam ſiniſtram cum illideret aſſeri acuminato, glandulam exinde ſentit induratam, quam primis annis neglexit; accedente autem tumore, livore et dolore punctorio, unguento leniente utitur. Ex hoc topico tumor augetur, quatuor ſequuntur tubercula non unius coloris, et tandem exulceratur. Vir Illuſtr. ne excluderetur conſortio aliorum, nemini de hoc ulcere dicit, et Medicus ſui ipſius pluribus euporiſtis utitur. Quid fit? ulcus ſerpit in profundum, et, eroſis vaſis ſanguiferis, aliquoties haemorrhagiae oriuntur ad lipothymiam usque. Jam aqua haerebat. Vocor anno a laeſione quinto. Compareo. Abſentibus miniſtris et clauſis foribus ulcus mihi oſtendit, et quid de eo ſentirem, expetit. Tumor erat durus, inaequalis, pugni magnitudine, ruber et nigricans. Circumcirca dolebat, et vix tactus ſanguinem fundebat. Magnitudo et profunditas ulceris tanta erat, ut nux moſchata intrudi potuiſſet, licet in fundo adhuc aliae cavernae obſervarentur, ex quibus vel ſanguis vel ſanies effluebat cum inſigni foetore. Labia carcinomatis quaſi inverſa apparebant, albas et rubras papillulas monſtrantia. Dolorem, quem patiebatur, non aliter ſe habere dicebat, ac ſi pruna intus lateret. Cancrum exulceratum eſſe dixi, et vix curatum iri, niſi exſcindatur. Paruit, et poſt tertium menſem feliciter ulcus conſolidatum fuit a Chirurgo noſtrae civitatis Dn. Alberti. Sequente anno laetus uxorem duxit, et filium genuit. Poſt annum phthiſi ſuffocatus quaſi moritur. Aperto cadavere, in

abdomine praeter alia glandulas mesenterii induratas, et hepatis partem scirrhosam offendimus. Vesicula fellea, cum justo major videretur, eam aperire jussi et bilem vitro excipere, erant ad minimum unciae duae: quo facto, dici non potest; quanto foetore hypocaustum fuerit repletum. Color hujus bilis erat fuscus, odor cadaverosus, consistentia viscidior. Aperto thorace, gangraenosi pulmones, quasi inflati essent, egrediebantur, purulenta materia infarcti, quae tamen non unius coloris erat: in inferioribus partibus, materia instar fecum cerevisiae reperiebatur, in superioribus coloris subviridis; bronchia autem pulmonum plurima pus album crassum instar adipis offerebant.

OBSERVATIO XX.

Dn. D. Johannis Adami Göritzii.

Pylorus scirrhosus, itemque intestinum duodenum et pancreas, loco bilis autem calculus in vesicula fellea.

MUlier XLII. annorum, cholerici temperamenti, trium liberorum mater, habitu corporis gracili, ad iram prona, hectica jam a pluribus annis, de appetitu prostrato, cephalalgia et obstructionibus alvi saepius ad quartum et plures dies durantibus, per longum tempus conquesta fuit. Lecto tandem affixa, variis frustra adhibitis, me petiit. Visitanti mihi ventriculum saepius ita doluisse dicebat, ut lipothymiae secutae sint, sudores colliquativos singulis noctibus adesse. Plane nihil appetebat, nisi aquam fontanam, ob sitim urgentem, multum vomebat, alvus, nisi clysteribus solicitata, obstructa manebat, ardorem in ventriculo sentiebat, cum repetito singultu, et prope ventriculum ad latus dextrum corpus durum tangebatur. Res conclamata mihi videbatur, ob vires penitus prostratas, praeter clysteres tamen stomachica, antispasmodica et confortantia ordinavi, interpositis laxantibus balsamicis.

His

His quidem alvus aperta tenebatur, et vomitus sistebantur, sed, superveniente epilepsia, die octavo mortua est. Magnopere cum desiderarem, quid proprie fuerit durities illa ad latus dextrum, a marito petii, ut permitteret mihi aperire cadaver. Quod aegre impetravimus. Fecit exenterationem, marito, me, et multis aliis praesentibus, in talibus exercitatissimus Dn. Febure, Serenissimi ac Eminentissimi Ducis Cardinalis de Sachsen Zeitz, S. Caesar. Majest. in Comitiis Imperii Commissarii Principalis &c. Chirurgus primarius. Macie confectum erat totum corpus. Intestina fere vacua, hinc et inde gangraenosa observabantur, Vesicula fellea crassitiem corii cervini habebat, in qua nec una gutta bilis erat, sed lapis, qui adhuc in manibus nostris est, tam arcte inclusus, ut vi debuerit extrahi. Hic lapis ab initio caeruleus fuit, cum punctulis rubris, uti trutta, post exsiccationem vero jam albus est, tactu pinguis, ex meris granulis compactus, pondere levis: licet enim magnitudinem ovi columbini fere superet, pondus tamen ipsi saltem ʒj. est. Pancreas totum scirrhosum et ventriculi fundus multis striis gangraenosis signatus erat. Pylorus et intestinum duodenum duritiem illam nobis offerebant, quam quaerebamus. Tumor ibi erat ad pugni magnitudinem, albus et adeo scirrhosus, ut cultro acutissimo non nisi vi discindi potuerit. Ex hoc tumore scirrhoso pylorus et intestinum duodenum adeo claudebantur, ut calamo scriptorio vix transitum permitterent. Quaerentibus nobis causas occasionales externas hujus affectus, nihil indicare potuit maritus, quam quod per annum haec mulier mirum in modum delectata fuerit esu malorum citriorum, ita ut saepius uno in die 6. 7. comederit. Non dubitamus, tantam aciditatem ingestam plurimum contulisse ad constrictionem pylori, scirrhos repertos et exsiccatam bilem in vesicula fellea, quod physice latius diduceremus, nisi Observatio limites suos transgrederetur.

(*Ratisbona Augustam Vind. d. 17. Januar. An. 1718. missae.*)

OBSERVATIO XXI.

Dn. D. Hieronymi Laubii.

Caries ossis bregmatis et temporum dextri cum Cerebri putrefactione.

FOeminae pauperculae, post superatam nuper ob varia corporis ulcera venerea institutam a Chirurgo non imperito salivationis curam convalescere visae, supervenit supra os temporale dextrum tumor hinc inde durus, aliquibus in locis mollior, digitis tactus pulsans ad rythmum pulsus arteriarum, dolorificus, cum effluxu materiae purulentae ex ejusdem lateris aure, quo deficiente similis fere materia, parciori tamen quantitate per os exibat. Apertus a Chirurgo tumor ob puris substrati indicia in parte decliviori primis diebus sanguinem cum pauco pure fundebat, paulo post ipsa cerebri substantia in conspectum veniente: accessit tandem motus lateris affecti impeditus, et non diu ante obitum sopor ad mortem usque post longum satis pro magnitudine mali decubitum accedentem perdurans. In cadaveris examine anatomico apparuit dextrum os temporale totum cum dimidia ossis bregmatis parte carie ita exesum, ut non nisi frustula hinc inde in pure et purulenta cerebri substantia ad ventriculum usque ejusdem lateris haerentia invenirentur, cum plexus choroidei dicti lateris vasis turgidis, crasso muco obvelatis, et reliquis cerebri vasis plerisque sanguine infarctis. Foetor praeterea ingens cadaveris, licet inter mortem et sectionem vix 2. horarum spatium intercesserit, ulteriorem reliquarum cavitatum indagationem prohibuit.

OBSERVATIO XXII.

Dn. D. Hieronymi Laubii.

Calculoſi et ulcere renis afflicti anatome.

NAuta ad ſenium vergens per aliquod temporis ſpatium incontinentia urinae guttatim cum notabili dolore effluentis et collectae viſcidum in fundo albicantem mucum reliquentis, afflictus Noſocomio ſtatus Maritimi concreditus, orta non levi latentis in veſica calculi ſuſpicione, cathetere in veſicam immiſſo per chirurgum exploratus, quamvis latens inimicus tunc temporis ob veſicam nimis vacuam et conſtrictam inveniri non potuerit, illud tamen commodum inde percepit, ut per aliquot dies a facto catheteriſmo urinam diutius retinere et copioſius collectam facilius emittere potuerit.

Acceſſit autem paulo poſt, praevio horrore inſigni calor febrilis ardens cum difficili reſpiratione et raucedine, quae ſymptomata remediis mitigata quidem per paucos dies fuere, ſed brevi majori vehementia rediere ad mortem usque perſeverantia, urinae fluxu nec frequenti adeo nec dolorifico, quam a principio morbi, obſervato.

Recens diſſectum cadaver urinam ſpirans monſtrabat, praeter Pulmones inflammatos, Renem ſiniſtrum triplo majorem ſolito, ulceribus internis ubique eroſum, pelvim cum uretere valde dilatatam, renem vero dextrum atrophia correptum, ob cavitatem internam magnam burſam vacuam repraeſentantem, illius lateris uretere adhuc ampliori. Veſica urinaria craſſa valde et conſtricta ad fortiorem attactum nondum diſſecta pus fundebat ex fundo, intus vero calculos exhibebat duos, unum columbini ovi magnitudine, muco obſeſſum et friabilem, alterum articulum minimi digiti magnitudine aequantem, planum priori duriorem in orificio urethrae haerentem: reliquis viſceribus ſic ſatis naturaliter conſtitutis.

OBSERVATIO XXIII.

Dn. D. Hieronymi Laubii.

Abſceſſus Lumbaris cum carie vertebrarum dorſi et lumborum.

Miles gregarius, praeter ulcus cacoethicum in pede, abſceſſum in dextro latere lumborum monſtrans Noſocomio adſcriptus, hujus apertionem cultro factam patienter ſuſtinet, pure ab initio cocto et puro effluente, quod poſtea ſanioſum cum foetore magno per longum tempus exſtillavit, aegro de doloribus abdominis et pectoris moleſtia usque et usque conquerente, donec miſerae vitae optatum finem mors imponeret poſt 4. menſium decubitum. In cadavere praeter pulmones corruptos et ſanioſos, ſanguinem in thorace extravaſatum copioſum, cor flaccidum, hepar quaſi ſemicoctum notabile fuit, vertebras dorſales omnes et lumbares priores, quoad corpora ſua cavitatem verſus perioſtio nudatas, atras et carie fere exeſas, et inter illas ſextam imprimis dorſalem, conſpicere, proceſſus vero earundem carie intactas fuiſſe. Quamvis aeger fere ad ultimos usque vitae dies incedere quodammodo, incurvatus tamen et manum dorſo imponens valuerit.

(Hafnia Auguſtam Vind. d. 29. Januar. An. 1718. miſſae.)

OBSERVATIO XXIV.

Dn. D. Viti Riedlini.

Catheteris inſignis uſus.

Vir quidam veneranda ſenectute, octuagenarius ſcilicet, et praecipua dignitate conſpicuus, macrioris corporis, ſanitate tamen ſic ſat integra hactenus Dei gratia fruitus; id ſcilicet benefi-

cii

cii habens, quod quoties humores vitiosi in corpore abundant, hi alvi fluxum concitant, hocque sponte cessante, non habet, de quo ulterius queratur; venationi, quantum per ardua munera licet, deditus, sine dubio et hoc modo, suae sanitati consulit: cetera vero diaetam etiam sic sat servat. At, cum nuper in rus se contulisset, ibique vini minus consueti non quidem nimium plus tamen solito bibisset, sequente nocte primo evigilans, non solum alvum obstructam notavit, verum et urinam non nisi cum dolore eoque sat acerbo excrevit, licetque aliis remediis deficientibus balneum adhibuerit, hoc quidem, quam diu in eodem morabatur, levamentum quoddam attulit, at cum vix egrederetur, pristini dolores rediere: me itaque ad se evocavit, urina per se nil mali monstrante, missa; ubi ea medicamenta, quae in stranguria alias cum fructu commendo, laxantia scilicet, et temperantia, blandeque urinam moventia praescripsi et exhibui: verum enim vero frustra fere, hincque ut lectica domum deportaretur, eo magis solicitus fui, quo plura defuere, quibus carere vix ac ne vix quidem poteramus: Licet autem sat feliciter hoc iter successerit, dom que multum urinae, uti referebat, reddiderit, dolores tamen instabant, vesicam praecipue torquentes: nec tantum urinae excernebat, quantum quidem ejusdem in corpore secernebatur: licetque nunc et clysteres fuerint applicati, et balneum diureticum adhibitum, praeterquam, quod et interna medicamenta sedulo continuabantur, quaevis tamen mala vix parum remittebant, urinaque semper parcius excernebatur, hancque non tam in renibus, quam ipsa vesica retineri, haec indies magis intumescens, quod mane facillime deprehendebatur, sufficienter prodebat: musculos itaque detrusores, uti olim in Juris consulto quodam, cujus historiam itidem Ephemeridibus nostris inserui, accusans, adstringentibus quidem externis hos roborare tentavi, simul tamen in tempore de Cathetere adhibendo cogitavi; ejus vero mentionem injicere, urina semper adhuc licet paucissima secedens vetabat, cum ab hoc remedio plerique mirum quantum abhorreant: tanquam summe tamen necessariam tandem,

hujus

hujus instrumenti applicationem primo quidem adstantibus, hinc vero illustrissimo Domino aegroto commendare coepi, quin demonstrare, quod malum, nisi haec in subsidium vocetur, vix ac ne vix quidem tolli possit: et tandem, cum prius diureticumquoddam famosum frustra fuisset tentatum, admissa fuit: et sane, cum primo chirurgus non adeo exercitatus feliciter tamen Catheterem applicasset, ultraque mensuram urinae subduxisset, illico sic cessarunt dolores, ut jam, cum praecipue nulla plane urina nunc sponte succederet, hunc eo lubentius secundo admiserit: at chirurgo nunc applicatio minus feliciter cedebat, dum ad valvulam Catheteris applicationem saepius difficiliorem reddentem allisit, vique penetrare annisus fluxum sanguinis concitavit; unde perterriti, praesertim Dn. aegrotus de alio chirurgo cogitavit; cum carere Catheteris applicatione minime posset; et invenit in Hekingio, chirurgi olim peritissimi filio aequali, virum, qui felicissime, quod desiderabatur, praestitit: semper vero persvasus Dn. aegrotus sponte redituram urinam, hac vice denuo feliciter eadem subducta, per quadraginta octo horas eandem retinuit, nonnisi vesicae tensione quadam molestam scilicet; verum enim vero hac jam et dolores concitante, ipsemet petiit, ut Catheter denuo adhibeatur: quemadmodum vero ea urinae quantitas, quae adesse debebat, nunc non subducebatur: ita non omnem urinam in vesicam transferri, tumor pedum brevi augmentum non exiguum sumens prodebat; indicans scilicet, seri partem, per vasa sanguiveha retrocedentem ibi demum deponi: jam ergo electuarium martiatum ordinavi, cui diuretica blandiora, Bals. in primis Hispan. sicc. addidi: et ut musculi detrusores roborarentur, balneo adstringentibus alterato insedit: post quod urina magis quam prius stimulavit: adeoque ipsemet jam Catheterem lubentius admisit, quin ut applicetur, subinde ursit: Et nunc urina turbida subducebatur, sedimentumque muci vesicae nomen mereri, judicavi: quemadmodum vero in JurisConsulto illo, cujus supra memini, olim notaveram, quod, quo saepius Catheter

fuerat

fuerat applicatus, eo citius mictio consueta redierit, ita et hic successuram, totus persuasus, eo magis ursi, ut saepius admitteretur; nec tamen nisi, urgentibus doloribus hoc obtinere potui, nec id, toties quoties optaveram, ne scilicet unquam urgente urina diu differretur applicatio: augebatur hinc tumor pedum, unde huic et fasciatione obviam ibatur et quoniam urinae parcior quantitas aliquoties notabatur, hanc Ess. Balsam. c. Tinctura ♀r. parata promovi: semper vero nunc magis stimulante urina, tandem, non tamen nisi trigesimo sexto post mali invasionem die, ut ter de die admissus fuerit Catheter, obtinui: et ecce! eodem adhuc die quaedam guttulae sponte excernebantur: et biduo abhinc iterum uncia fere una urinae extillabat: hincque quotidie quantitas illius sic augebatur, ut elapsis abhinc quatuordecim fere diebus, nulla ulterius subductione habuerit opus: in usum primo ducens Pilul. ex lap. cancr. et Balsam. Hisp. sicc. paratas, et postmodum Ess. Catechu: sicut semper vero multum muci cum urina excernebat, ita haec per trimestre et quod excurrit, eum semper adhuc saepius stimulabat; ut adeo nocte, singulis fere horis urinam reddere habuerit opus: Et hoc tamen malum sponte paulatim mitigabatur, ut jam, modo diaetam servet, de quo queratur merito, vix habeat opus. Docet haec observatio, in urina in vesica retenta, non semper expectandum esse, donec illa omnino obstruatur, sed Catheterem interdum applicandum, si vel maxime quaedam adhuc ejus quantitas excernatur, si praecipue per quaevis indicia, sicut hic, constet, vesicae subesse vitium: confirmat vero simul, si repetatur haec applicatio, multum eandem prodesse: caute tamen et quibusvis circumstantiis rite perpensis est procedendum.

OBSERVATIO XXV.

Dn. D. Viti Riedlini.

Vomitu rejecta.

QUod Cent. V. Obſerv. LXVIII. ſub finem promitto, quod ſcilicet, exitum illius obſervationis, ſi vivam valeamque, olim communicare velim, ut ſervem; ſequentia illi ſubnectenda nunc veniunt. Illuſtris vero illa matrona, ſicut per annum et quod excurrit, per fonticulos illos naturales non parum puris ſerique profudit, ita ſic valuit, ut ſanis ſe ipſam annumerarit, interdumque et eos diaetae errores commiſerit, quos et ſani vix ſine noxa ferrent: audacior ſcilicet facta, cum hos alia mala illico non ſequerentur; magisque ſibi fidere coepit, cum aliquando et menſes ordinarii quin fere nimii ſuccederent: verum enim vero vere anni 1717. fonticuli illi parum admodum materiae cum funderent; dolorque acerbiſſimus partium vicinarum, Iſchiadis praecipue ſequeretur, ut me denuo conſuleret, opus habuit: ubi, iis, quae olim contigere, rite perpenſis, balneum hic imprimis profuturum, eo minus dubitavi, quo magis noveram, ut medicamenta, eo quo requiritur modo, in uſum duceret, ipſi difficillime perſuaderi potuiſſe: aures etiam, quod balneum attinet, mihi praebuit; nec fruſtra: rediit enim ulcerum fluxus, et dolores ſic ceſſarunt, ut citius, ac quidem ſuaſeram, balneum finierit, et domum redierit; tam ſanam ſe exiſtimans, ut et non redeuntibus menſibus, an conceperit, ſubdubitare coeperit; eoque minus continuare diaetae errores deſierit: verum enim vero, cum brevi poſt non jam ſolum abdomen ſed et pedes mirum quantum intumeſcerent, haud abs re ab hydrope ſibi metuere coepit, hincque ut huic nunc omnibus viribus medear, anxie me rogavit; dum autem initium hujus curae facio, et leniſſimum purgans eidem exhibeo, ecce! vomitus ſuccedit primo ſanguinis grumoſi hincque maſſarum majuſcula-

rum (ovum gallinaceum una fere aequabat,) membranacearum non plane nil carnis monstrantium, tali sanguine repletarum, ceteraque molis uterinis simillimarum: verum desinente hoc vomitu, et instante nunc alvi fluxu fere nimio, viribus tamen non insidiante, tumor mirum quantum imminuebatur: Nimiam autem sibi ab alvi fluxu metuens aegrota, intempestive sumtis adstringentibus hunc inhibuit; vixque elapso mense rediit perversus ille vomitus, hincque bis terve adhuc non habito certo tempore eandem infestavit, rejectis semper aliquot talibus moliformibus particulis. Servata tamen diaeta, et in usum ductis medicamentis martiatis, sic Dei gratia se denuo collegit, ut spem quandam convalescentiae praebuerit: Verum enim vero, contigit, quod communissimum est, adeo quidem, ut et medici quidam sat celebres hos serio secundent, ut mars sane per se innocentissimus tam infensus illi fuerit factus, ut citius se mortem subituram, quam hunc continuaturam vel jurato fuerit testata: hincque alia quidem medicamenta praescripsi, diuretica scilicet mitiora, alvumque laxam servantia, ubi tamen Pilul. FF. omnino sufficiebant: sed utut haec sedulo in usum duxerit, tantum tamen abest, ut vel minimum inde persensisset levamentum, ut brevi potius temporis spatio abdomen denuo sic intumuerit, ut et, ne crepet, sibi metuerit, pedibus inprimis cum eodem correspondentibus; hincque ut denuo martem, (qui in casibus ubi prodest, in praxi quadraginta, et quod excurrit annorum, me nunquam deseruit, nonnunquam enim intempestive illum commendari ipsemet expertus sum) in usum ducat, serio suasi; et obtinui: simul vero etiam fotus partium tumidarum instituebatur: et ecce! tantum haec proderant, ut non solum detumuerit iterum, sed et cetera tam egregium persenserit levamentum, ut jam saepius, ac suaseram, sumserit, et ut sedulo continuare liceat, rogarit: sumebat autem pulverem martis subtiliss. magnete selectum, quem sic praescribere ab experientissimo interea vivorum numero subtracto Bilgero didiceram: accessit etiam sub hujus usu alvi quidam fluxus, quem vel

ipſa pro proficuo habuit: verum enim vero, cum vires ſe niſi multis cibis ingeſtis, recuperare minime poſſe, perſuaſa eſſet, non ſolum coctu difficiles et minus congruos aliquoties ſumſit, ſed et alios conceſſos, gelatinas inprimis, in tanta copia ingeſſit, ut nec fateri quidem, quantum ingeſſerit, fuerit auſa: et quod deterrimum, utut hinc alvi fluxum augeri, vel ipſamet notarit, ut tamen ab erroribus talibus deſtitiſſet, nullo modo perſuaderi potuerat: hincque huic fluxui tandem et quaevis medicamenta fruſtra opponebantur; quin denuo intumeſcebat; illeque omnes humores ſic exhauriebat, ut ſiccitas nulli remedio cedens eandem tandem vivorum numero ſubtraxerit. Confirmat haec hiſtoria, quod ulcera antiqua, niſi ſedula illarum geratur cura, tandem graviſſima producant mala, utut fluere omnino, (quod in hac contigit, quae et ſeri hydropici, cum per alias vias copioſum ſecederet, et per haec ulcera multum excrevit) non omnino deſinant: molas ſubinde et in ventriculo gigni, (quidni enim hiſce in foemina, cum Dominicus Panarolus ejuscemodi quid a juvene quodam vomitu rejectum ſic nominaverit, imponere hoc nomen liceret?) et vomitu rejici: et tandem in hiſce ipſis molis martem ſummo cum fructu adhiberi.

OBSERVATIO XXVI.

Dn. D. Viti Riedlini.

Icterus brevi marti cedens, hujusque medicamenti innocentia.

SUb finem fere anni praeteriti, me acceſſit mulier quaedam Erbacenſis, urinam ſororis hoſpitae ibidem afferens ſimulque referens, quod de doloribus praecordiorum atrocibus queratur, et prae his vix reſpirare poſſit, quin niſi ſubminiſtrentur praeſidia idonea, brevi ſit expiratura: ubi cum urina illico monſtraret, icterum ſubeſſe, in hujus praecipue indicia inquiſivi, quorum itidem certior factus, hoc morbo illam laborare

rare edixi; nec contradicebat soror, sed ne niger subsit, metuere balneatorem loci, subjungebat; hincque eo magis urgebat, ut quantocyus remedia suggeram: praescribebam itaque laxans, et hujus usui subjungendum Electuar. martiatum: recurrit vero vix biduo elapso, quae primo me accesserat, et refert, laxans praestitisse quidem, quod desideratum fuerit, at, licet Electuarium sedulo in usum ducat, ardorem tamen ventriculi et cordis anxietatem augeri potius, quam vel minimum imminui: ubi ego quidem spec. Diacret. Mynf. quibus tamen itidem martem addidi, praescribo, sed Electuar. nihilominus et quidem cum hoc alternatim continuare jubeo: et ecce! vix octiduo inde elapso hinc Dei gratia sic restituebatur, ut ipsa mihi ad loci dominum vocato gratias quam maximas egerit; et electuarium, quod inprimis profuisse, postmodum notarat, me suadente, lubens iterarit: Licet autem plures ejusmodi observationes in meis scriptis hinc inde narrentur, et hic tamen hanc produco, quia sicut et antecedens observatio meminit, a quibusdam mars inprimis crudus indies magis suspectus redditur; quod enim praecipue notandum, quod licet is in principio, uti hic in principio minus prodesse videatur, quin vel malum augeat, vix unquam tamen me poenituit, si continuare eundem nihilominus jussi, tum enim demum sic prodesse coepit, ut eo utentes eo lubentius illum continuarint: alo ipsemet tres filias morbo virgineo identidem divexatas, quarum una absque ullo incommodo martem sumit; reliquae duae vero, primo semper pejuscule post illius usum se habuere: nunc autem et eas sic juvat, ut vel inscio me ad ejus usum interdum recurrant, media natu praesertim, quae tamen ut purgantia interponat (quod et alias subinde requiritur) interdum opus habet: et quot quaeso adducere possem virgines pallidam mortis referentes imaginem, quae in usum ducto marte floridum acquisivere faciei colorem? nec tum Ictericorum tum Hydropicorum, quos hic juvit, exiguus existit numerus; quin et infantes atrophia laborantes juvisse, non pauci superstites testantur: nec tantum sane is adstrin-

 git,

git, ac quidem nonnulli sibi metuunt. Quemadmodum vero, ne apud Harvaeum ferrei Doctoris titulum obtineam, minime sic pro universali medicina vendito martem, cum iis praecipue, quibus tonus viscerum adhuc robustus contigit, qui bile revera abundant, non tamen tam exundat, quam in vasis suis adhuc continetur, vix parum prosit, quin aliquoties noceat; ita qui in eum invehunt, minus benigne haec non interpretabuntur, cum, sancte testor, non tam ut iis sim contrarius, quam ne aliorum praecipue juniorum medicorum manibus excutiatur, hoc tam innocens quin salutare remedium, non potuerim non et hic publice commendare.

(*Ulma Augustam Vind. d. 25. Febr. An. 1718. missae.*)

OBSERVATIO XXVII.

Dn. D. Joh. Mauricii Hoffmanni.

In extispicio perillustris cujusdam matronae febre lenta hectica defunctae habita.

MAtrona perillustris haemorrhagiis uteri profusioribus et crebrioribus saepius gravissime afflicta, fluore adhaec albo per intervalla tentata, post annum quinquagesimum, triennio abhinc, et quod excurrit, conqueri coepit de dolore in regione lumbari dextra versus umbilicum et hypogastrium sed et inguen ejus lateris protenso, urina conspiciebatur turbida mucosa cum pure albo ad fundum matracii collecto manifeste discernendo, ut non immerito abscessum in rene dextro reconditum esse, ego cum honoratissimo quopiam Dn. Collega meo in medelae consortium veniente suspicatus fuerim: praescriptae ideo sunt pilulae abstergentes et mundificantes, terebinthinato-balsamicae, essentiae, tincturae et cumprimis decocta vulneraria, quibus assumtis puris equidem excretio cum urina cessavit, sed cum dolor nihilominus subinde ingravesceret, per emulsiones ex seminibus quatuor frigidis majoribus et papaveris albi

albi aliaque anodyna et narcotica tam interna quam externa se mitigari passus, balnea autem aqueo-lactea cum mucilaginoso nitrosis et paregoricis herbis, floribus ac seminibus concinnata levamen tantisper etiam dedissent, aegra balnei ferini Norici usum sibi admodum salutarem fore autumabat, ex quo certior facta erat, illud vitriolo martiali multaque ochra impraegnatum virtute sua tonica et haemorrhagiis uteri sistendis et cohibendo fluori albo salutare extitisse. Accessit ergo dictum balneum et per solitum tempus adhibuit, dum interea dolor aliquales habuit inducias, sed moram acerbitate insecuta compensavit, quare ipsa gravius affecta medicam implorare opem cogebatur, accidit autem, ut famae credulae turbae vano rumore allecta in manus empirici incideret, a quo clysteribus acrioribus aquis spirituosis aromaticis odoriferis citra morem usitatum intermixtis pretiosis, dein pulveribus mercurialibus, sudoriferis interpositis crebrioribus, demum opiatis immodica dosi oblatis in extremam perniciem deducta est: ab eo siquidem tempore huc redux facta, nostram equidem denuo summopere expetiit medelam, sed in cassum agebantur cuncta, uterus subinde stillabat sanguinem, quem fluor albus mucoso-putrilaginosus insequebatur, lenta febris hectica cum mollium partium atrophia vires simul depascebatur, ut arida cutis saltem ossa obtegeret, appetitus erat prostratus, alvi pertinax obstructio per globulos saccharatos aut carminativos aut enemata lacteo-mucaginosa solicitanda, nonnumquam repente suboriebatur diarrhoea ferme colliquativa, tibiae circa et supra utrumque malleolum prurigine squammosa subruffa correptae in oedematosum tumorem laetae subinde conspiciebantur. Tandem diu quidem praevisa sed repentina mors supremam vitae scenam exegit. Instituta adeo defuncti corporis inspectione, ex aperto abdomine notabilis seri subflavescentis copia statim effluxit, omentum exiguos lobulos membranaceos, pinguedinis tantillum servantes, sustinuit, ad uterum tamen usque inferius protensum, hujusque prominulo fundo annexum. Epar amplum pallidi coloris

scir-

ſcirrhoſam exſeruit duritiem. Lien in quatuor lobos diviſus, ventriculus admodum capax potu ſuffuſus notatus eſt, ilei inteſtini portio inferius dimiſſa cum coeco proximo inteſtino utero cohaeſit. Glandulae meſenterio interſperſae ſcirrhoſa duritie prominuerunt. Ren dexter dimidio minor erat ſiniſtro, pelvis autem membranoſa ſive ſinus ureteris amplus intra eundem inſtar infundibuli latius expanſus ſero urinario adimpletus, reliquae vero glanduloſo-tubuloſa ſubſtantia minus ac in ſtatu naturali compacta et denſa, quin potius mollitie putrida deperdita fuit, haud procul inde autem in conſpectum ſeſe obtulit abſceſſus pure craſſo refertus, aortae et venae cavae deſcendenti trunco conterminus: uterus ſcirrhoſa, duritie protuberans, intus pure ſimili ferme pultaceo turgidus apparuit, quo deterſo cavitas interna cavernulis et loculis plurimis interdiſtincta viſa eſt, nec minus utrumque ovarium, praeſertim dextrum, puri cum tubis ſuis Fallopianis aut ovi ductibus hoſpitium et commeatum praebuit. Pulmones obtutui ſeſe ſtiterunt pallidi punctis coeruleſcentibus exterius notati, cor naturali diſpoſitione praeditum, pericardium autem multa ſuffuſum unda conſpicuum fuit. Jam ſi, quantum conjectura mentis aſſequi valet, ſcrutinium horum phaenomenorum ſuſcipiamus, haemorrhagiis uteri crebrioribus et enormibus obnoxia erat perilluſtris matrona ob ſanguinis ſulphureo-ſalini bilioſi acrioris fluidioris et coccineo ſplendore rutilantis tum exuperantiam tum orgaſmum, vaſcula uterina et erodentem et plus aequo expandentem, ſed et propter eundem intra uterinas et vaginales glandulus flaccidiores et fibras laxiores redditas congeſtum, atque ſimul lympham ſimili acrimonia coinquinatam a reciproco ſuo commeatu interceptam, continuique ſolutionem in glandulis et fibris attentantem fluor albus comes ſubinde accedebat individuus, ſucceſſu temporis ſero urinario virulentia ſeptica quoque perfuſo renis dextri exulceratio fiebat, hac autem remediis travmaticis et balſamicis quadantenus repurgata, pure ad viciniam transmiſſo aut fortean de novo genito, et intra folliculum membranaceum

ceum peculiarem collecto, abſceſſus emerſit contiguus, et quoniam non ſolum tubuli fibrae et glanduloſus contextus uteri cum ovariis ulceroſam corruptelam temporis ſucceſſu ceperant, atque ſeri nutricii ſive lymphatici peridromus interruptus fuerat, non mirum, pus partes etiam haſce inundaſſe, quin propter glandularum in abdomine aliarum conglobatarum vitium idem ſerum lymphaticum in abdominis cavum effuſum facta reſectione mox prorupiſſe, vita autem adhuc durante corpus genio ſuo nutricio defraudaſſe, atque febrem hecticam lentam ingeneraſſe, ut adeo aegra doloribus in regione lumbari et hypogaſtrica ulceroſo - ſpasmodicis interea ſaepius excruciata, poſt ſupremum nutritionis viriumque diſpendium animam ſubito ſed placide depoſuerit, quae ſit in benedictione!

OBSERVATIO XXVIII.

Dn. D. Joh. Mauricii Hoffmanni.

Spaſmus muſculi pſoas et iliaci interni dextri dolorificus praenuncius arthritidis.

ARthritidem, praeſertim vagam, ſpaſticum affectum eſſe, a ſale modo bilioſo acri volatili, modo acido, modo ſalino-tartareo fixo, modo ſalſo medio, pro temperamenti aut diſpoſitionis haereditariae congenitae, aut rerum nonnaturalium quotidie obvenientium diverſitate, hinc inde ſub motu quadantenus febrili circa articulos fibrasque ibidem membranaceo - nerveo tendinoſas, perioſtio, membranis, ligamentis, tendinibus, quin et muſculis ac glandulis mucilaginoſis intertextas congeſto, easdemque rodente, lancinante, mordente, atque ad ſtricturas ſpaſticas laceſſente, vir quidam ſexagenario major in ſemetipſo deprehendit, nam cum antehac ante morbi hujus invaſionem, repentinam thoracis ſtricturam cum reſpirationis difficultate improviſa perpeſſus eſſet, anno ſuperiori poſt aequinoctium autumnale fortuito ſpasmum muſculi iliaci interni et

pſoas dextri atque illic contermini muſculi inferioris diaphragmatis tendinoſa expanſione ſenſit, qualis quidem corpore ad quietem compoſito remiſit, ſed quoties ipſe aut corpus in alterutrum latus revolvere aut erigere intendebat, repente invaleſcebat, et praeter dolorem ſpaſticum acerbum reſpirationem repente intercipiebat, nec cedebat, niſi corpore rurſus aliquandiu ad quietem denuo compoſito. Triduo exacto ſuperveniebat dolor iſchiadicus lateris afflicti, mox arthritis vaga manuum pedumque officium intercipiebat, et quo dolor plus affligere coeperat artus, eo magis ſpasmus in nominatis muſculis cum reſpirationis reddita libertate cedebat, hic ipſe autem ſolito citius mitigabatur, radice Ipecacuannae cum nitro depurato pro ſcopo emetico aſſumta, et repurgatis per enema injectum alvinis ſordibus. Ceterum inter remedia interna levamen praecipuum dedit ſequens decoctum: Recipe Rad. ſarſaeparill. chin. a ℥j. bardan. graminis a ℥ß. polypod. hermodactyl. a ʒiij. Viſci querni ſantal. citrini a ʒij. ſemin. cochleariae, aniſi a ʒj. Inc. et contus. coq. in aq. fontan. ℔iiij. v. cl. ad dimidias, colaturae adde Julep. roſac. citrati a ℥ß. cum hoc decocto ſumebantur Liq. C. C. ſuccinat. et Tinct. ♁ ♀iſat. anatica portione mixtae guttae XXX. Nocturno tempore ingruentes dolores demulcebant pilulae ſequentes. ℞. cort. chin. chin. elect. ʒj. lumbric. terreſtr. ppt. ungul. alcis ppt. cinnab. nativ. ♁ rectif. a ʒß. ſuccin. alb. ppt. myrrh. croci a ℈j. pulveriſata miſc. cum mucilag. tragacanth. per aq. roſar. extracta. Form. e ʒj. pilul. no. XL. Dentur ad ſcatul. pulv. lycopod. reſperſae, quarum XXV. pro doſi capiebantur, addito nonnunquam ad vigilias compeſcendas pil. de cynogloſſ. cum caſtorio gr. j. aut altero: Inter externa Empl. diaſaponatum Barbette nonnihil immutatum profuit: ℞. Minii ceruſſ. ſaponis Venet. ana ℥x. Ol. olivar. ℔ij, axung. porci ℥j. opii in aceto ſoluti ℥ß. coq. l. a. addendo pro colore exaltando minii ℥vj. F. Empl. Nec minoris efficaciae comprobatum fuit ſequens: ℞. Ol. olivar. ℥vj. Ceruſſ. alb. ℥v. coq. in lebete igne lento ac probe agitando miſceantur, poſt

addan-

addantur Cerae alb. ℥iiß. Tereb. ℥iij. mastich. Oliban. ana ʒiß. camphorae ʒiij. F. l. a. Empl. Paregoricam adhaec virtutem praestabat ceratum in Actis Hafniensibus Vol. III. et IV. Obs. 9. p. 14. descriptum, etsi non adeo concinna sit compositio, tumoremque artuum arthriticum aliquantum discutiebat, etsi quoad posteriorem usum radix bryoniae alb. radula detrita et imposita illi palmam praeripuerit. Motus demum post dolores superatos residuam impotentiam restaurabat balneum aquae dulcis, cum notabili saponis vulgaris in eadem soluti quantitate, et rad. levistici, valeran. major. aristol. long. clematit. herb. sabin. meliss. artemis. lavendul. origan. matricar. fl. chamaem. Roman. sambuc. calendul. bacc. laur. junip. semine urticae vulgaris et cumini incoctis paratum. Auxilii salutaris interea non minimam sibi partem merito vindicavit haemorrhoidum internarum fluxus superveniens Criticus, cum notabili euphoria obtingens.

OBSERVATIO XXIX.

Dn. D. Johan. Mauricii Hoffmanni.

Infans ex fissura ossis frontis epilepsia mortua.

Puella, infelici ex mensa in pavimentum capite prono lapsu, epilepsia mox correpta est, tametsi externe nulla continui solutio cruenta notari potuerit, sed cutis cum panniculo carnoso in tumorem oblongum longitudinis duorum digitorum transversorum et unius transversi minoris latitudine conspicuum et quodammodo transparentem elevata apparuerit, certissimo seri lymphatici in reciproco commeatu intercepti, tum ex fibris membranaceo-nerveo-tendineis abruptis effusi subtus collecti indicio. Medici aliquot in consilium adhibiti antepilepticis cruoremque coagulatum resolventibus aliisque ex methodo medendi exquisitis praescriptis medicamentis misellae medelam ferre omni ope enitebantur, nec minus chirurgi epithemate ex aq.

calcis vivae et ſambuci cum ſpiritu vini camphorato et matricali remixto, tum et ſacculis ſpeciebus cephalicis nervinis diſcutientibus et anodynis repletis poſt coctionem in vino et factam decentem expreſſionem capiti impoſitis, officia ſua adimplere allaborabant, ſed citra eventus ſalutaris ſpem, quin paroxysmi epileptici ſubinde ingraveſcentes puellae, hinc ſopore profundo quaſi jamdum demortuae, triſte praeſagium et adſtantes et parentes animo praeſumere faciebant, quamobrem etiam apertionem tumoris ſummopere deteſtabantur et prorſus renuebant, ut adeo poſt obitum demum eo diſſecto in cranii oſſe frontis notari potuerit fiſſura per utramque laminam transmiſſa, ejusdem prorſus formae et longitudinis, prout tumor externus viſibilis conſpicuus fuerat.

OBSERVATIO XXX.

Dn. D. Joh. Mauricii Hoffmanni.

Contuſio verticis et thoracis lateris dextri graviſſima, periculoſis ſymptomatibus ſtipata, feliciter curata.

VIr quadragenarius cum tormentum bellicum accendiſſet prope adſtans, et disjecto per pulveris pyrii impetum fulcimento ligneo, cui illud innitebatur, in tantum ſubverſus fuiſſet, ut vertice capitis in terram primum detruſo, mox in cervicem, nucham, dehinc in latus dextrum proſterneretur, ſemianimis factus domum deportatus eſt, de immenſa cephalalgia, reſpirationis ſumma difficultate et dolore cervicis tactique lateris et brachii punctorio lancinante et tenſivo conqueſtus. Advocatus ego altero die ad aegrum ſuſcepto itinere veniens, eundem cum virium diſpendio extremo, pulſu debili et interrupto, mentis quidem compotem ſed aegerrime loquentem offendi: Venae ſectione itaque revulſoria in brachio ſano citra moram, ſed ob languorem patientis, parca manu adminiſtrata, decoctum traumaticum ex rad. tuſſilag. enul. a ℥ß. liquirit. irid.

florent.

florent. ana ʒij. herb. veronic. ſcabios. hyſſopi flor. bellid. min. a Mβ. flor. pap. errat. P. ii. ſem. foenicul. ʒj. caric. pinguib. numer. iij. paſſul. min. ſacch. candi r br. ana ℥iij. in ſ. q. aquae hordei decoquendis praeſcripſi: cui deinde, tuſſi et dyſpnoea urgente, aliud ſubſtitui ex ſpec. decocti pectoralis Aug. ℥i. C. C. raſp. rad. liquirit. rubiae tinctorum, chinae ſcob. ligni ſaſſafras ana ʒiij herb. ſcabios. chaerefol. a Mβ. flor. papav. errat. P. ij. paſſul. minor. ℥β, cum aq. decoctis concinnatum. Viribus proſpiciebam aq. confortativ. Aug. ſubinde propinata, admixtis pulveribus Marchion. Anglic. Cantian. ſpecif. cephalic. Mich. ♁ diaphor. ſpermat. cet. ſpec. diair. ſimpl. flor. ſulph. et g. ſang. draconis &c. Vertici pro fotu ſacculi pulv. rad. ariſtoloch. long. paeon. lil. alb. ſymphyt. irid. florent. herb. origan. betonic. alchimill. majoran. rorismarin. ſem. cumini et croco repleti interpaſſati poſt factam prius vino calido immerſionem et expresſionem decentem imponebantur. Pro inunctione verticis et cervicis ſeq. mixtura litu ſuo omne punctum ferebat: ℞. aq. anhaltin. ʒvj. ſpir. vini camphorat. ſpir. caſtorii compoſit. Londinens. a ℥β. matricalis Sal. ammoniaci ſuccinat. a ʒiij. Ol. ſuccin. deſtill. lavendul. deſtill. rorismar. deſtill. a. gtt. vj. compoſita. Lateri contuſo cataplasma ex farina fabar. orobi hordei fl. chamaem. melilot. ſambuc. a ℥β. ſemin. foenugraec. ʒvj. h. ſcord. abrotan. ſummit. abſinth. ana Mj. cum aq. ſambuci paratum, admixto uſus tempore ſpiritu vini camphorato crocato praeſto erat, illud autem emplaſtr. ex gum. ammoniac. heder. myrrh. ſulph. croco camphora cum terebinthin. et cera l. a. factum excipiebat. Brachium ſimul afflictum pro reſtituenda in integrum movendi potentia ungebatur lenimento ex Ol. lumbr. terreſtr. hyperic. irin. caſtor. ana ʒiij. chamaemel. deſtill. ſuccin. deſtill. a gtt. vj. ſaſſafras deſtill. bacc. junip. deſt. a. gtt. iij. lavendul. deſt. gtt. iiij adornatum. Ceterum infuſo thee vel veronic. cum ſcob. lign. ſaſſafras et ſemine badian. quotidie mane ſorbillando epoto atque inſtillato Tincturae traumatic. Exc. Wedelii guttis XXX. ad XL. patiens, divi-

na favente gratia, et remediorum enumeratorum auxilio adjutus, cum sanitate pristina in gratiam rediit.

OBSERVATIO XXXI.

Dn. D. Joh. Mauricii Hoffmanni.

Tumor parotidis dextrae oedematoso-scirrhosus.

ILlustrissima quaedam matrona, plurium liberorum mater, antehac abscessum reconditum aluit sub oculi dextri angulo interno, pus collectum stato tempore post spontaneam rupturam effundentem, qualis postmodum ab usu thermarum embdensium sanatus creditus est, dum nihilominus successu temporis per puncta duo lacrymalia in saccum lacrymalem et canalem nasalem extra nares ichor saniosus excretus est, cujus expurgationem illustrissima matrona pulverum sternutatoriorum naribus immissorum ope subinde et provocare et promovere solita erat: sed cum utero concepisset, sternutationemque ob metuendam exinde insignem corporis concussionem haud tutam fore persuasa esset, adeoque ptarmicorum alias salutiferam opem in perniciem suam cessuram reputasset, saniosi ichoris excretione per nares prorsus suppressa tumor in parotide dextra exortus est oedematoso-scirrhosus, amplitudinem ulteriorem successive nactus, loquelae articulatae, capitis circumgyrationi et cervicis flexioni incommodus, aegramque ad expetendum consilium meum cogens; postquam igitur circumstantiae modo recensitae mihi innotuerant, et seri lymphatici somioso-ichorosi uberioris colluviei secretione et excretione assueta alibi sufflaminata metastasin ad parotidem vicinam dextram evenisse facile hariolari poteram; illuc igitur medendi scopum dirigendum esse censui, ut saniosi ichoris ad parotidem intumefactam affluxuri copia per diaphorisin et diuresin nec non salivationem adauctam imminueretur, acrimonia salina temperaretur, et concretum inde enatum morbidum discuteretur. Cui fini sequen-

ſequentes ſpecies in vicem Thee aquae ferventi infundendas et ſorbillando hauriendas deſignavi. ℞. Rad. ſarſaparill. chin. gramin. ana ℥ß. bardan. polypod. ana ʒiij. ſcob. l. ſaſſafras ʒvj. caſſiae ligneae ſem. aniſi indici ſtellati cum cortice ana ʒij. ſummit. ſerpill. P. iiij. paſſul. minor. mundat. ℥j. Inc. et contuſ. gr. modo Miſc. dentur ad chart. Sgr. Species zum Fluß-Kräuter Thee. Cum infuſo autem praedicto ſimul aſſumebantur ſequentis Mixturae guttae XXX. ℞. Eſſent. l. ſaſſafr. compoſit. Batean. ℥ß. rorismarin. compoſit. ʒiiß. ſpir. ſalis ammon. ſuccinat. ʒiß. miſc. Trochiſci porro tales pro apophlegmatismo maſticandae et in ore circumvolvendae hinc exſpuendae offerebantur. ℞. Rad. pyrethri maſtich. ol. cinam. cardam. minoris ſemin. eruc. a ʒß. caryophyll. aromat. cubeb. a ℈ij. ſacchar. ℥ß. pulveriſata excipiantur cum mucilag. tragacanth. per aquam meliſſ. extracta. F. Trochiſci. D. ad ſcatul. Sgr. Schleim- und Fluß-abziehende Zeltlein. Tumori imponendum ſuaſi emplaſtrum malacticum, cujus deſcriptionem inſerendam curavi Ephemerid. Germanicar. noſtrarum decur. III. Anni V, et VI. obſ. xcix, p. 198. eidem autem cum tumor cedere renueret, ſubſtitui Cerat. de ammoniac. Foreſti, cujus ℥iß. pulv. caſtorii ʒj. admixta erat. Sic paulatim decreſcere viſus eſt tumor, dum Illuſtriſſima matrona mola informi fibroſo-carnoſa per abortum fortuitum rejecta, pulverum ptarmicorum intra nares admiſſionem repetendam proficuam rurſus ulterius fore retur et veri ſi quid mens augurat optat.

(*Onoldo-Auguſtam Vind. d. 2. Mart. An. 1718. miſſae.*)

OBSERVATIO XXXII.

Dn. L. Joh. Matthiae Mülleri.

De Gutta ſerena ex capitis ſcabie retropulſa, poſt hujus revocationem feliciter ſanata.

Filiolus quidam octennis honeſtis Ingelfingae parentibus natus poſt ſcabiei capitis ſubitam exſiccationem etiam ſubito gutta

gutta corripitur utriusque oculi serena: antequam ad ipsum accersebar cum internis sudoriferis vesicatorium nuchae fuit applicatum, postea die 14. Dec. An. 1716. ego consultus sequentia praescripsi: ℞. MP. de succin. Crat. ☿ dulc. 16ies sublimat. ana ℈ß. extr. coloc. gr. j. f. pil. n. xI. pro una dosi. Sequenti die ℞. Rad. valer. ℥ß. irid. flor. ʒiß. flor. anth. salv. ana ʒß. herb. euphras. ʒij. sem. anis. foenic. sil. mont. rut. lign. aloës cubeb. ana ʒj. mac. nuc. mosch. ana ℈ij. cinamom. cort. culilab. ana ℈iv. pulv. cinnabarin. ʒiij. ambr. grys. gr. ij. sacchar. ad p. o. de qua tragea hora 1. ante prandium et coenam ac sub introitum in lectum cultell. cusp. 2. propinand. ℞. Ras. lign. sanct. ℥iij. cort. culilab. ʒiiß. lign. sassafras. rad. sarsapar. chelid. maj. enul. ana ℥ß. valerian. ℥j. herb. salv. beton. chamaedr. rorismar. ana mij. euphras. miij. fl. scab. miß. sem. siler. mont. rut. cinam. ac. ana ʒij. caryoph. ʒiß. M. coq. in mens. iß. △ font. ad $\frac{1}{3}$ part. cons. de quo decocto mane hor. 7. et pom. h 3. uncias 3. bibendas, et intra scapulas rad. valerian. rec. pendendam pro amuleto, id quod singulis 4. vel 6. diebus reiterandum, empl. item vesicatorium capiti, illoque remoto, ad fluorem per aliquot dies sollicitandum empl. saturnin. cum $\frac{1}{3}$ parte empl. vesicatorii permixtum apponendum praecepi; ac fonticulum intra 2. et 3. colli vertebram inurendum curavi. Praeterea usum aëris temperati in hypocausto temperate calido, ciborum concoctu facilium, bene coctorum, chylum laudabilem praebentium suasi, non nimis tamen pro una vice, idcirco etiam parum hor. 1. post assumtum decoctum pro jentaculo et merenda concessi, quia appetitu, more aetatis istius, insigni gaudebat. Potus sit cerevisia bene defaecata, vel vinum dimidia aquae parte dilutum, et cubitus elato capite, oculi interdiu et vesperi, praesente candela, velamento muniantur; aërem vero frigidum, fumosum, humidum, hypocaustum nimis calidum, alimenta frigida, salita, acida, fumo indurata, acria, aromatibus nimis condita, dura, viscosa, flatulenta, concoctu difficilia, lacticinia, merum,

vigilias, motum nimium, iram, moeſtitiam, fletum &c. fugienda dixi. Patiens, qui magna viſum recuperandi cupiditate flagrabat, morigerus in omnibus fuit; Divina quoque clementia remediis hisce ita benedixit, ut circa finem ejusdem Dec. proritata inde iterum capitis ſcabie admodum humida, paulatim viſum denuo obtinuerit, ac literarum etiam minorum typum, ut antequam corriperetur coecitate, cognoſcere potuerit.

OBSERVATIO XXXIII.

Dn. L. Johannis Matthiae Mülleri.

De

Haemoptyſi vera absque tuſſi.

MEnſe praecedentis anni Junio ad honeſti hujus loci civis uxorem 30. circiter annorum, duorum liberorum matrem, fui accerſitus, quae, cum per aliquot hebdomades quandam reſpirandi antea paſſa eſſet difficultatem, nullo menſium vitio laborans, derepente ſanguinis partim floridi ac ſpumoſi, partim nigri exſpuit ultra 30. uncias, idque, uti ajebat, ſine tuſſi atque vomitu; ſanguis enim ἀϑρόως crupit, quam ſanguinis jacturam magna ſtatim inſecuta eſt virium debilitas, et poſtea quoque febris hectica. Haemoptyſi ſequentibus obviam ivi: ℞. Extr. aloes menſtr. aqueo par. ʒß. ſolv. cum balſ. vulner. Dippel. ℥ß. add. tinct. antiphthiſ. Garm. ℈iv. de qua mixtura ſing. 8. hor. gutt. 50. exhibui in ſeq. vehiculo. ℞. ▽ fl. acac. ℥vj. extr. naſturt. ▽c. chaerefol. hed. terreſtr. aa ʒij. ſyr. pector. Mynſ. farfar. chaerefol. aa ℥ß. quibus iſta illico ſubſtitit. Vires convenientibus tam internis quam externis analepticis refocillavi, febremque hecticam viperinis, juſculis et pulveribus cum ſudorif. max. Fabr. permixtis, aliisque neceſſariis, ut et dolorem ſcapulae ſiniſtrae per empl. galb. croc. Mynſ. cicut. ran. cum ☿ aa &c. auxilio divino ſuſtuli. Sicque ad hodiernum uſque diem ſana vixit atque incolumis.

OBSERVATIO XXXIV.

Dn. L. Johannis Matthiae Mülleri.

De

Periculosa hypercatharsi brevissimo tempore sublata.

MOlitori Ingelfingensi anno 1706. mense Januario chirurgus quidam purgans assumendum persvasit, et etiam pulv. jalapp. ʒj. propinavit, quod medicamentum diros abdominis dolores cum ingenti hypercatharsi, magnae sanguinis puri quantitatis per secessum evacuatione, insigni virium prostratione, siti, aestu &c. movit, hoc in statu circa vesperam meum imploratur consilium. ℞. igitur ▽. tormentill. plantag. a ℥iiß. mastich cinam. cydon. aa ℥j. diascord. Fracast. ℥ß. extr. torment. pulv. pannon. rubr. g. arab. antidysent. aa. ʒj. terr. vitriol. dulc. catech. aa ℈ij. syr. cydon. ℥iß. conf. alkerm. incompl. ʒij de qua mixtur. sing. 2. vel 3. hor. cap. cochl. ℞. Empl. de crust. pan. ℥ß. vitrioli mart. ʒj. ol. dest. menth. ℈j. pro empl. ad ventric. reg. et umbilic. Sequenti nocte bene quievit, doloribus abdominis cum siti et calore mitigatis, sed quia mixtura pene immutata adhuc per alvum egerebatur, hinc continuavi. ℞. Cons. menth. vitriolat. ros. vitriolat. aa ℥ß. ther. Androm. ʒij. pulv. mastich ʒß. terr. vitriol. dulc. catech. aa. ℈j. myv. cydon. ʒvj. olei destill. nuc. mosch. gutt. iv. cinam. gutt. ij. cujus electuarii dosis cult. cusp. 2. vel 3. sing. 3. horis, quibus divino auxilio est pristinae sanitati restitutus.

OBSERVATIO XXXV.

Dn. L. Johannis Matthiae Mülleri.

De

Intestinis fere omnibus per herniam monstrosae magnitudinis umbilicalem prolapsis, et urinae per funiculum umbilicalem excretione.

ANno 1704. rustici cujusdam uxor in pago Forbachzimmern/ qui milliare unum Weikershemia ad Tubarim, ubi tunc Physici munere fungebar, distat, tempore graviditatis in terram aliquando lapsa post aliquot hebdomades, calendis nimirum Octobris, filiolum peperit, cujus intestina per herniam monstrosae magnitudinis umbilicalem propenderunt fere omnia, cum ventre admodum flaccido; altera die vocatus motum intestinulorum peristalticum, linteolumque, cui funiculus involvebatur umbilicalis, lotio, (quod nunquam, uti relatum mihi est, per penem extillabat, sed per eundem ipsum umbilici funiculum) madidum accurate conspicere potui, necessaria quidem praescripsi, sed omnia frustra, tumor enim herniosus livescere jamdum coepit, et quarta die mors supervenit, cujus cadaveris apertionem instanter quidem petii, a parentibus autem morosis impetrare nequivi.

OBSERVATIO XXXVI.

Dn. L. Johannis Matthiae Mülleri.

De

Haemorrhoidibus quotidie fluentibus in puero sexenni.

CAuponis filiolus sexennis per semestre a convivis quotidie fere ad vinum meracius bibendum, et quidem in majori copia, quam talis tenella aetas perferre potest, allectus, mense

anni praecedentis Majo fluxu haemorrhoidali quotidiano corripitur ſat copioſo, cum diſpoſitione hectica &c. Quod quum perterriti parentes animadverterent, meum expoſcebant conſilium; ſtatim omnem vini uſum plane diſſvaſi, adque potum ordinarie ſumendum cereviſiam utilem judicavi, in qua nodulus ex herb. chelid. min. millefol. cap. ♀. hep. nob. aa. mj. raſ. lign. ſaſſafr. ʒvj. paſſul. min. ℥j. ſuſpenſus ſit, item ℞. Extr. millefol. plantag. agrimon. aa ʒj. ♂pomat. ʒij. ▽. hep. nob. cich. aa ℥iiß. pulv. rad. ſcrophul. viperin. nitr. depur. aa ʒiß. ſyr. ſymphit. ℥j. de qua mixt. mane et pom. 2. cochl. cap. ℞. Ungu. de linar. ℥ß. ol. expr. hyoſc. ʒiß. pulv. rad. ſcrophul. ℈ij. pro ungu. ad pod. ordinavi; hisce aliquamdiu continuatis pinguior vegetiorque factus ac fluxus haemorrhoidalis imminutus fuit, quo in ſtatu ad plura medicamenta aſſumenda non amplius perſuaderi potuit, licet haemorrhoides ad hodiernum usque diem quandoque, ſine ulla tamen moleſtia, apertae ſint.

OBSERVATIO XXXVII.

Dn. L. Johannis Matthiae Mülleri.

De
Febre quintana.

VIr juvenis ex vicinia viginti aliquot habens annos febrem per plurimos menſes patitur intermittentem, quae aliquoties ſuppreſſa, ſubinde ſub alia recidivat ſpecie, et tandem in quintanam deſinit, poſt tres nimirum intermittentes dies certa hora a nonnullis hebdomadibus periodum obſervans, cum perpetua nauſeae, anorexiae, cephalalgiae, dorſi doloris &c. moleſtia; tandem ann. praec. die 12. Maji me adit meumque implorat auxilium, ℞. igitur pulv. rad. Ipecacuanh. ℈ij. qui aliquot cum emolumento effecit vomitus, ℞. MP. Becher. ℥ß. f. pil. pond. gr. 1. in☽ tentur, quarum 20. pro doſi h. 6. mat. ℞. pulv. cort. chachirill. ℥ß. ☿ vitriolat. ℈viij. pro 8. doſ. mat. bihor. poſt

pil.

pil. et vesp. ℞. Extr. absinth. gentian. card. ben. cent. min. aa ʒj. solv. cum ▽. menth. ℥iß. add. spir. sal. amm. vol. ʒiij. gutt. 60. h. 1. ante prand. et coen. in convenienti vehiculo, quorum conti nuato usu cum observatis diaetae regulis per Dei gratiam integre convaluit.

OBSERVATIO XXXVIII.

Dn. L. Johannis Matthiae Mülleri.

De

Excrescentia carnea ex vetulae vesicae urinariae orificio pronata.

VIdua sexagenaria dolores aliquandiu nephriticos cum dysuria passa post varia per mulierculārum filosophica consilia incassum usurpata etiam meam operam tentare cupit, et cum primo statim die per medicamenta a me rite praescripta dolores non plane remitterent, licet praedixeram, hunc dolorem jam altas in rene agentem radices tam festinanter minime cessaturum, illorum tamen usum continuare renuit, praesertim cum mulierculae ipsi insusurrarent, subjectum morbi non renem esse, sed uterum potius in abdomine circumvolantem istos causari dolores. Gentis itaque plebejae opinioni meam medendi methodum spernentis cedebam, donec post 4. integros menses ob summum vitae periculum revocarer; tunc aegrota, macilenta, hectica, viribusque exhausta mihi narravit: dolorem circa renis sinistri regionem hactenus fuisse admodum auctum, et ante paucas hebdomades urinam exiisse copioso sanguine atque pure permixtam, a quo tempore (post apertum nimirum renis ulcus) dolorem remissiori ibidem se sentire gradu, urgentissimum vero symptoma esse, urinam (quae erat crassa, turbida, foetida, cum copioso sedimento albo purulento) maxima et doloriosissima difficultate, saepius quidem, sed perperum excerni, proinde neque sedere, neque diu cubare, neque rite incedere, neque suaviter dormire, neque cum appetitu cibum capere posse; de-

nudato simul sinu locum affectum mihi monstravit, et, quamvis condito testamento aliisque se ad mortem composuisset, errorem tamen suum, dum mulierculartum persuasionibus locum dedisset, agnoscens, montesque aureos promittens, meum anxie petiit auxilium. Diductis itaque, ministrante ancilla, alis vel nymphis (valde hic extra labia elatis) accurata inquisitione notavi, ex ipso vesicae orificio excrescentiam carneam, rubram, fungosam, fabae magnitudine prodiisse, orificiumque ita obturasse, ut urinae exitui majus spatium non fuerit relictum, quam filum cannabinum (dünner Bindfaden) alias occupare potest; tanto igitur nisu urina per se valde crassa expellenda fuit. Et, si illa excrescentia, quae ab erosione vesicae sphincteris per urinae purisque acrimoniam (unde perpetuus quoque mingendi stimulus) producta, uti ego quidem opinor, originem ducebat, parum adhuc crevisset, clausisset vesicae orificium, et urinae in ejusmodi ulteriori excretionis constitutione sine omni dubio obicem plane posuisset, atque ita patienti miserabilem in modum brevi tempore fuisset pereundum. Ast Divinae clementiae placuit medicamenta, quae ad sananda renum ulcera atque hecticam praescribere soleo, pulverem item pro excrescentiae consumtione ex suber. spong. alum. ust. alôe, gall. tut. ppt. ☿ praecipitat. &c. hocque non sufficiente, solutionem ☿♎ gr. v. cum ▽ ros. ʒij. et addit. cerusſ. gr. xv. cum penicillo subtilissimo applicatam; pro sphincteris defensione unguentum anodynum; partium vicinarum excoriatione, ungu. de cerussa; doloris mitigatione ol. ovor. mucilag. sem. cyd. &c. tanta benedictione prosequutus sum, ut excrescentia frustillatim exciderit, omniaque symptomata paulatim cessarint; nam urinae liberiorem obtinuit exitum, reliquasque functiones supra memoratas promtius peragere potuit; sicque, aliquot hebdomadibus elapsis, virium atque corporis majori incremento instructa foras exiens sostri mei poposcit rationes, quas cum, valde etiam moderatas, exhibuissem, ista tamen quanquam opulenta prolibusque carens mulier, ingratissimorum aliorum et proprio

con-

consueto more hisce admodum contradixit, et ad excrescentiae particulae residuae, dimidii pisi magnitudinem non excedentis, in ipso vesicae collo latitantis, et, nonnisi eo, quo vesica exonerari solet, conatu conspicuae sublationem, meam non amplius desideravit directionem, idque laetabili cum mea sublevatione, invitus enim talem inverecundum intuitus sum locum. Attamen ab ipsa rogatus attestari possum, illam nulla alia, quam descripta, laborasse passione, sicque a lue venerea contra nonnullorum rumores immunem fuisse.

OBSERVATIO XXXIX.

Dn. Lic. Joh. Matthiae Mülleri.

De Menstruo fluxu post duas septimanas ordinarie revertente.

VIrgo honestissimis parentibus prognata ab anno aetatis decimo quarto mensium fluxum sentire incepit, qui post 14. dies ordinarie revertitur, et initio per totum octiduum, postea 5. vel 6. dies sat copiose durat, qualem periodum menses post duas septimanas jam ultra sesquiannum in hac virgine alias sana, robusta, procera, plethorica, nihilque sanitatis detrimenti inde patiente servarunt.

OBSERVATIO XL.

Dn. L. Joh. Matthiae Mülleri.

De Variolis cum intermixtis pustulis miliariis, et periculosissimis symptomatibus, in virgine, curatis.

DIe 30. Maji anni currentis splendidae familiae virgo 17. annorum aegrotare coepit, die tertio variolae epidemicae grassantes in cute, ac die quarto et quinto menses extraordinarie apparent, hinc die sexto variolae retrocedere videntur, superve-

perveniente lipothymia, qua cessante, istae ad tincturae bezoardicae usum iterum fuere propulsae; die septimo vocatus variolas non superfluas, satis elatas, nonnullas etiam jam suppuratas, intra illarum interstitia autem, praesertim in dorso et collo pustulas miliarias innumerabiles adverti; sitis erat inexplebilis, ut et aestus intensissimus, pulsus frequentissimus cum tendinum subsultibus, urinae aqueae singulis 4. fere momentis excretio, locutio perpetua inconsueta, doloris ardentis in pectore sensus &c. hinc sequentia propinavi medicamenta. ℞. Liquor. antivariolos. ℥ß. de quo gutt. 70. Mß. decocti pro potu ord. instillandae. ℞. sem. nap. card. ben. ▽leg. ana ʒiß. f. c. ▽. fl. samb. card. ben. fumar. ana ℥iß. emulſ. add. pulv. marchion. bez. alb. Senn. viperin. simpl. ana ʒj. nerv. ʒij. syr. fumar. succ. cherm. ana ℥ß. de qua mixtura saepius cochl. iij. exhibenda. Sequenti nocte admodum deliravit. Die 8vo. ℞. Arcan. dupl. Mynſ. ʒiß. cult. cusp. j. solv. cum M.ß. pot. ord. ℞. Emulſ. praec. sine pulveribus, loco syr. et succ. add. sacch. perlat. ℥ß. ℞. pulv. antiloim. bez. alb. Senn. viperin. simpl. ana ℈ij. nerv. ℈iv. pro 4. doſ. Die nono ex ambabus naribus sanguinis emanarunt fere ℥xv. cum insecuta insigni virium prostratione. ℞. Priap. cerv. glutin. g. arab. ana ʒj. lap. haemat. ppt. ʒij. M. f. pulv. subtitiss. naribus attrahendus. ℞. ▽. Rub. id. cort. citr. cord. temp. ana ℥j. cinam. bugl. ℥ß. margar. or. ppt. ʒj. oc. 69. ppt. ʒj. sacch. perlat. ℥ß. Post diem undecimum, tempore nimirum exsiccationis, omnia symptomata remiserant, ac placide dormire potuit, urgente quoque appetitu cum viribus sanitatem, per Dei Gratiam, recuperavit integram.

(*Cünzelsavio- Augustam Vind. d.* 17. *Martii An.* 1718. *missae.*)

OBSER

OBSERVATIO XLI.

Dn. D. Georgii Dethardingii.

Mira Salivatio.

APpello talem, qualem per octiduum observare nuperrime licuit in viro viginti octo circiter annorum, quando salivae pellucidae et clarae ultra triginta uncias spatio unius diei profluxit, citra quod Mercurio eadem fuerit prolecta. Non negaverim, suspicionem de Mercurio assumpto me tenuisse suspensum, quandoquidem hic aeger non modo anno elapso Gonorrhaea ex contagio laboravit, et ad hanc fugandam Medicastrorum opem adhibuit, sed etiam, quando denuo ex liberaliori potuum generosorum haustu in gonorrhaeam incidit, et simul tumore testiculi sinistri correptus Emplastrum de Ranis cum Mercurio scroto circumdedit. Ast, ut illam deponerem, non modo me jussit confessio ipsius aegroti, quod olim quidem decocta lignorum hausisset, sed Salivationis Mercurialis omnino esset ignarus; tum quoque sputatio haec jamdum ante inceperat, quam Emplastri istius admotio facta, nec minimum remisit, quamvis subito fuerit remotum. Neque negaverim, me in consilium vocatum per primos dies illam selegisse methodum, quae in salivatione Mercuriali nimia servari solet, me pugnasse sudationibus, purgationibus, sed, non modo in vanum, quam magis cum augmento fluxus, subitanea virium prostratione, ac carnis musculosae tanta flacciditate, quam quidem nec in sensibilissimis a salivatione Mercuriali unquam observaveram. Nec est ut ardorem oris gargarismatibus ex Radice Altheae, decocto raparum &c. vel minimum extinxissem, adeo ab his omnibus nihil levabatur aeger. Omissa ergo omni suspicione de Mercurio assumpto et insuper circumstantias circa os obvias curatius pensitando, quando fauces erant salvae, lingua anterius tumida, labia praetumida, ut horum motus citra dolorosum sensum non fieret, et aeger

citius scribendo quam loquendo animi sensa promeret, tum quoque aurum ore detentum nihil tingebatur, ut mihi intimius oris interna perlustrare permitteret; aegrotum rogavi, et quando hoc obtinui, interius ceteroquin omnia salva, sed lingua elevata conspexi oscula glandularum sublingualium, quo versus gingivas properant, ampla satis et hiantia, flumen tam largum fundere. Relicta ergo methodo priori, decocto in hanc formam praescripto: ℞. Radic. chin. Scorzoner. ana ℥j. acetos. sarsaparill. ana ℥ß. bistort. ʒij. sem. anis. stellat. ʒj. M. et linimento, osculis sub ipsa lingua patulis, penna applicando, ℞. Mucilag. sem. psyllii cum ▽ rosar. fact. ℥ß. lact. lun. ℈j. M. Hunc aegrum, annuente Deo, ex faucibus mortis eripere licuit, quo neminem magis illis intrusum fuisse unquam memini. Bulimus quidem et Gonorrhaea abhinc exercuerunt illum, sed hi hostes facilius fuere temporis tractu debellati.

(*Rostochio Augustam Vind. d. 18. Mart. An. 1718. missa.*)

OBSERVATIO XLII.

Dn. D. Eliae Camerarii.

Humorum in Tumoribus Anadrome.

Nihil aeque molestum est in extirpandis Tumoribus, ac constanter auferendis, quam recursus ille humorum ad pristinam sedem, vel potius successio, ac collectio novi, partem, quae subsederat, iterum attollentis liquidi, quae evenire haud infrequenter solet post eductos manu chirurgi liquores ex tumoribus, iis maxime, qui liquida sua peculiari clausa folliculo continent. Maximi etiam tumores recursus istius ac collecti denuo liquidi subministrant exempla; Administrata in Hydrope Paracentesis, si rariore fortuna sphacelum mortisque accelerationem aliquibus haud inferat, funesto tamen seri in pristinas sedes recursu novos tumores, nova chirurgis exercitia exhibet; Hydrocele frequentiora adhuc anadromes istius suggerit exempla, cum non

solum

solum aliquoties punctum in pueris scrotum novo iterum turgeat latice, novo vulnere educendo, sed et virorum frequentia se offerant exempla, qui ad operationem istam pluribus etiam recurrere vicibus coacti sunt, qualis nuper observatus, qui viginti circiter vicibus liquidam istam scroti sarcinam manu chirurgi deposuit, eduxitque, hactenus quidem felici successu, quod vix aliis eadem toties felicitate successerit. Maxime hinc placuit quondam operandi methodus experti in vicino Rotenburgo chirurgi, Steinii, qui plures hydrocele laborantes constanti ratione ab isthoc malo metuque liberavit, facta non simplici seri eductione, sed ampliori scroti incisione, ut ipsa extillantis seri scaturigo, jacto acrioribus paulo digestivis mediantibus laudabili stabilique fundamento, consolidato sic intimius vulnere, penitus occluderetur. Eadem tumorum alibi in corpore occurrentium ratio est, redeunt facile humores novi, aeque depravati in sedes a prioribus chirurgi manu eductis relictas: Extat in praeced. Eph. N. C. Tom. Cent. VI. Obs. 36. exemplum tumoris colli mole sua formidandi, qui ab exilibus glandularum intumescentium primordiis a majo inde ann. 1714. ad ann. 1716. Jul. in tantam tumorum vastissimorum congeriem excreverat, ut vir ea mole laborans haud amplius vel tantillum inclinare caput antrorsum, laborisve sui objectum posset intueri. Adacta vi lanceola ex pluribus istis tumoribus eduxerat ejaculatae cum impetu fuscam referentis cerevisiam aquae libras octo, nec desierat octo continuis septimanis effluere obscura ejusmodi aqua largissima, quam exceperat fluens per quatuor hebdomadas albicans aliud fluidum saniosum, quo finito, decima quarta hebdomade coaluerant ista colli vulnera, redeunte illo ad gracilitatem, servante tamen duriusculas cicatrices: Uti vero ibi annotatum est, protractam diutius fuisse consolidationem, quod istae colli cavitates non tulerint injectiones, quas graves mox colli secutae fuerint inflammationes, ita vir ille hactenus a biennio egregie valuit, ut de constanti sublatione mali vix dubium ipsi superfuerit ullum. Nuper vero efferri denuo coepit tumor, cumque altius indies attolleretur,

testareturque proin de nova collectione liquidi cujuscunque, idem chirurgus, quem cit. loco laudaveram G. W. Sturmius, mens. Sept. ann. 1717. denuo aperuit tumorem, effluente ejusdem generis fusca sanie seu turbido liquamine ultra librae unius quantitatem. Haud inutile existimo, si ea quae quondam Ephemeridibus inserta sunt, suppleantur in Decuriis sequentibus, si scilicet eveniant nova ac ulteriora quaedam circa eadem subjecta, morbosque, vel plane, ut videbatur, vel palliative sublatos: Neque enim omnes morborum Historiae plenae mox completaeque haberi possunt. Supplere igitur licebit, quae ipse annorum, temporisque decursus supplevit in Observationibus, varios monstrando eventus. Non possum hinc non allegare hic supplementum alius quoque observationis, licet huic plane dissimilis ac insertae Eph. N. C. Cent. III. et IV. Obs. 54. Recensui ibi Historiam foeminae rusticae utero gerentis, quae cum frequenter in urbem tendens indeque rediens, reperiret in via frusta Alabastri, picaque singulari prehensa inciperet ea avidius ori ingerere, dentibusque conterere, ac deglutire, adeo ardenti desiderio saxei hujus cibi deinceps tenebatur, ut deficiente cumprimis pauperculae mulieri pane quotidiano, insolitum hoc edulii genus lubentissime avidissimeque substitueret, ejusque esui per plures menses largissimo eousque insisteret, ut magnas lapidum moles absumeret, sine molestia primum evidenti, postremis tamen graviditatis suae temporibus laedi coepit chylificatio, accessit tussis ferocissima ac dyspnoea immanis, excepit tussim dextri lateris dolor intolerabilis, constrictorius, sub costis protensus, qui eam compulit, ut Medico errores suos fateretur, cujus suasu largissima infusa theeformia, ex veronica, salvia, acetosella, rad. helen. &c. ingessit, pulvereque usa est viscerali, absorbenteque. Missa tum ad Ephemerides Observatione eventum rei plenum nondum poteram annectere, dixique largam alabastri comestionem, innocuam eam appellare tum nondum ausus, qualem tamen dici eam in indice omni jure agnoscendum est; satis enim diu post absolutum puerperium eadem mulier ob adversam viri valetudinem

me

me adire coacta, sua quoque fata grata retulit mente, prospero successu haud caruisse ministrata sibi remedia, remisisse, tardius tamen, dolores, successisse partum aegre quidem, haud tamen infeliciter, fluxisse mediocriter lochia, reliquias symptomatum sensim sensimque evanuisse, puellam, quam pepererat, tam larga alabastrini pollinis copia pastam, egregie auctam, postquam mater a dyspnoea sensim fuerit liberata, pristinoque restituta vigori; mansit tamen mulier satis macilenta, vigore tamen haud destituta, crebriusque hactenus et pro se et pro aliis opem expetiit meam, praeteritoque jam anno secum adduxit puellam, quam alabastro pene suffocaverat in utero adhuc haerentem, nunc pedibus teneris, at robustis aliquot cum matre horarum iter sine lassitudine conficientem, natam annos quatuor, obesam, optimoque corporis habitu praeditam, adeo comesta illa alabastri moles infanti non nocuerat! adeo τὸ θεῖον in hac gravida evidentissime elucescit, quae tam graviter, tam immani dyspnoea, anxietate ac dolore a durissimo hoc cibi genere afflicta, feliciter tamen una cum foetu sub providentiae divinae manifestissimo adjutorio eluctavit.

OBSERVATIO XLIII.

Dn. D. Eliae Camerarii.

Mira Vermium Foecunditas.

NUnquam majori studio in genesin, indolemque vermium inquisitum, quam hodierna quidem die: quo plura vero circa eos detecta, eo magis attendere ad phaenomena eorundem convenit, ut certiora tandem de origine, naturaque eorum obtineamus dogmata, quam factum quidem est hactenus: Innumerae observationes loquuntur gravissima ortum vermibus debentia symptomata, nec ea nunc prosequemur, id potius miramur, paucos saepe vermes, imo unicum observatum (vid. Eph. N. C. Cent. III. et IV. Obs. 140.) tam stupenda producere mala, symptomataque immania, cum integra eorum quasi agmina alias

vix leve pariant incommodum. Copia enim aliquando ſtupenda, numerusque eſt incredibilis. Quoties enim videmus innumerabilia aſcaridum agmina, intolerabili ſphincteris pruritu moleſtiſſima; quoties nidos, quos vocant, vermium integros, ſeu convolutos eorundem glomeres obſervamus. Superavit vero iſtorum numerum, uti mihi quidem videbatur, larga vermium progenies, quam nuper expoſuit ruſtica mulier. Haec ſcilicet nata annos 32. jam ab octo circiter menſibus quotidie excernit, nunc quindecim, nunc viginti, et plures quoque vermes. Sunt illi ultra pollicem longi, non rotundi ſed lati, compreſſi, non tres omnino lineas latitudine aequantes, utrinque latiuſculo, ut mulieri videtur, capite praediti, albicantes, vivi ac vivaces admodum, prorepentes quippe, vel invitae, ſibique viam per conſtrictum etiam ſphincterem lubricitate ſua parantes per totum diei decurſum, interque omnes mulieris labores: Reputa tecum foecunditatem vilis animalculi, ac numerum prorſus ſtupendum non minutiſſimorum aſcaridum, ſed vermium latorum, ſatis grandium, per tot menſes, quotidie tanto numero prodentium, ac proin aliquot jam millia numero excedentium. Quanta haec vermium intra hos menſes multiplicatio, quanta foecunditas! Id vero dignum admiratione mihi videtur, quod iſta mulier vix conqueratur de moleſtia, ac dubitaverit fere, an uti velit remedio aliquo contra hoſpites iſtos ſatis modeſtos, ac parum moleſtiae creantes. Fruſtra ſaepe purgantibus, anthelminticis, aliisque remediis exturbare conamur unum, alterumve vermem, immania producentem in corpore ſymptomata, quae incantationem ſubeſſe toties adſtantibus perſuaſerunt, et quantam malorum ferociam excitavit unicus ille excretus in obſervatione ſupra allegata; Hic vero ſucceſſive millia latorum vermium ſatis grandium, ſtatis quaſi numeris, periodisque ex inteſtinorum prorepunt ergaſtulo, nec multum incommodi hoſpiti ſuae inferunt. Inde enim ab anno illa ablactaverat infantem, quinquies hactenus experta menſes. Tormina quaedam frequenter ſentit,

ſed

ſed tolerabilia. Cum inciperent quaſi prorepere vermes, ciborum nauſeam aliquandiu patiebatur foemina, nunc fortiorem juſto appetitum agnoſcit; crudos fructus ſine moleſtia non fert; caetera ſine diſcrimine atque incommodo ullo aſſumit edulia. Mane aliquoties nauſeam, quaſi vomitus imminentis prodromum ſenſit. Suſurros in ventre percipit, ac ſonos peculiares, ſibi tamen non moleſtos. Ab iſto agmine vermium haud videbatur velle ſerio liberari haec mulier, adeo illis aſſueverat, ut adſtans amicus rogare eam cogeretur, ut adhibituram ſe infuſum herbarum a medico commendatum promitteret. Tam diſſimilia ſunt fata eorum, qui vermibus laborant! Non attingam hic controverſiam de Taenia, de faſcia lata, de vermibus cucurbitinis, ad quorum claſſem iſti candicantes vermes referendi ſunt. Quantam, quamque ſtupendam horum cohaeſio potuiſſet formare atque exhibere catenam; qualem aliquando nobis obtulit alia mulier ultra quindecim ulnas protenſam, excretamque, non ſine ruptione tamen, ac terrore miſellae iſtius, quae praelongam iſtam faſciam ex ano protraxerat. Iſta vero omnis de his vermibus eorumque geneſi doctrina multa adhuc inquiſitione, experimentisque etiam poſt modernas magnorum virorum curas, indiget, quo non parum quoque conferet Loewenhoekii circa iſtos in piſcibus vermes induſtria.

OBSERVATIO XLIV.

Dn. D. Eliae Camerarii.

Contagia Boum in Homines tranſeuntia.

DE Lue Boum ſcripta proſtant innumera, nec abs re tamen erit annotare paſſim, quae ad iſtius contagiii hiſtoriam, indolemque ſpectant. Illuſtris D. Praeſes, et cum eo ampliſſimae vir doctrinae ac praxeos, D. D. Riedlinus ult. Eph. Tom. Dec. V. et VI. Obſ. 70. annotat Lue demortuorum carnem pluribus, egenis praecipue in cibum veniſſe, nec ſiniſtri quid iis inde acci-

diſſe,

diſſe, tutius tamen eſſe ab iisdem abſtinere, cum et viſcera et carnes eodem nutriantur ſucco, eodemque proin turgeant ſanguine, vi legum circulationis, quibus addit Celeb. VIR nauſeam facile hinc ſumma cum noxia capiendam. Exemplum addit viri equum lue ſubito confectum, tumulantem, brevique orto carbunculo, mortuum; quibus tres alios ſubjungit carbunculis ſuccumbentes, qui ex morbidae vaccae carnibus comederant. Erit ſane inter pecorum morbos, eorumque malignitatem diſcrimen admittendum; non omnis viſcerum particularis labes mox inficit eadem labe carnes, cujus in ovibus potiſſimum exempla ſunt quotidiana. Alia vero ratio eſt malignorum morborum et ſubitanea inflammatione necantium. Varia admodum ſunt pecorum contagia, gradibusque plurimis diſtincta malignitatis et contagii: unde et nuper cum tantam per tot terrarum tractus ſtragem ederet famoſa illa lues, non eadem ubique luis ratio, modusque fuit. Exanthemata a doctiſſimis Italiae Medicis tam graphice deſcripta alibi non ſunt obſervata, ſed internus viſcerum ſphacelus etc. Nuper in diſtrictu a nobis parum diſtante malum ſylveſtria quoque attigit animalia, adeo ut brevi ultra quinquaginta cervos et 150. variae aetatis apros invenerint mortuos venatores ſylvarumque praefecti Macilenta vero iſta animalia et conſumpta videbantur. Cauſam alii in noxium rorem, alii in alimenta prava conjecerunt. Sed et pecora eodem tempore frequentia peribant. Accuſabatur lienis vaſtitas, et facilis ruptura, ſignum putredinis, aut ſphaceli, in aliis vaccis urina cruenta, teſtis inflammationis internae et aggeſtionis ſanguinis circa renes praecedebat mortem, utrinque ſubita mors, ſummaque malignitas erat; ut tandem jacturam pellis facere, integraque terrae committere cadavera mallent ruſtici quam majora ſubire pericula. Vir enim aperiens vaccae ventrem gravi perculſus odore ac foetenti miaſmate totus exhorruit, ſimul vero exſilientes ex cavo abdominis putridae ſaniei guttae faciem ejus conſpurcaverant, intumuit mox caput, aeſtus ſequebatur intenſiſſimus, ſerpens intumeſcentia ipſa

adeo

adeo praecordia invasit, quartoque die succubuit vir alias robustus ac sanitatis prius integrae: Mitiora expertus est fata alius ejusdem conditionis homo agrestis, qui suae prospiciens utilitati aegrotantem mactaverat vaccam, quam et domestici comederunt, ipse vero eo ex capite abhorruit ab esu illius carnis, quod, cum pellem vaccae detraheret, odore ingrato, foetidoque fuisset perculsus, graviterque affectus, unde et male habere coepit, et angi circum praecordia, febrili aestu vehementi per omnem corporis ambitum accenso, capiteque pariter intumescente, tumentibusque colli glandulis, data vero dosibus insignibus diaphoretica, pulvis pannonicus, ac roob sambuci tantam sudoris vim elicuerunt, ut totus diffluens largissimo illo sudoris latice tandem eluctaret ex orci faucibus, praesentaneoque periculo; ubi tamen et horroris et imaginationis vis magna in aprico est.

OBSERVATIO XLV.

Dn. D. Eliae Camerarii.

Delirium dubium.

DEliriorum indolem haud usque quaque perspectam ac manifestam esse, is minime in dubium revocabit, qui inextricabiles, quae animae et naturam et cum corpore unionem premunt, incertitudines ac difficultates penitus perspexit. Paradoxa circa Melancholicos passim eveniunt, et in ipsis quoque febribus incerta frequenter est deliriorum ratio. Juvat spectantem eo historiam recensere. Æstate anni 1717. cum febres malignae haud grassarentur epidemice, 7. augusti. consilium petebatur pro rhedario, ab aliquot diebus aegrotante, ita tamen, ut obambularet, venam is sibi ante triduum secari curaverat, ratus, erysipelate se correptum, nunc degere extra lectum non valet, aestu ingenti urgetur, data ipsi bezoardica et praecipitantia, videtur adstantibus delirare; 8. aug. idem aegri status,

urina multum tincta, non turbatur; 10. aug. perpetuo in silentio decumbit, clauso firmius ore, varie vero distrahi vultum vident adstantes, jussi hinc convulsionum metu ad suras applicare vesicatoria emplastra, plantis vero pedum admovere fermentum cum ruta subactum. Accessit pedum durus tumor, non oedematosus. 12. aug. surrexit quasi sanus, vestimenta induit consueto more, recte se valere affirmans, non resistunt domestici, gaudent potius de valetudine tam cito reddita, omnia recte apteque gerit ac loquitur, donec templum aditurum impediunt liberi, quaeruntque ex me, an liceat illi egredi domo et adire templum, offerunt simul urinam adhuc uti prius tinctam, ajuntque pedes magis tumere; non novum est febricitantes surgere, vestimenta poscere, at ii, qui maligne decumbunt, vix quae conantur, perficiunt, viribus haud sufficientibus, hic vero, nec delirabat amplius, nec querebatur, nec lectum volebat repetere, monui, ut probe ipsi attenderent, rogarentque ut decumberet, et porro alexipharmaca, nitrosis atque absorbentibus mixta exhiberent; infusum quoque Theeforme addidi ex veronic. acetosell. flor. nymph. cichor. rad. liquirit. Decumbit lubens ad jussa Medici. Altera die surgit denuo, induit rite vestes, apte primum loquitur, stabulum petit, officium apud equos facit, abit ad sutorem, jubet sibi ocreas fieri, omnia decenter: paulo post tamen alia loquitur, esse sibi tentoria figenda, paranda omnia ad expeditionem (antea enim Duci militiae inservierat) adit vietorem, empturus vini spiritum, dissuadent alii, alii jubent dari, cum sanus obtento desiderato potu inde possit evadere, bibit spiritum vini, mox gravius blaterat, ac delirat, redit domum, detinent eum domestici, ipse viam, quaecunque patet, affectat. accurrunt ad Medicum ob aestum summum, ac insolitum ejus robur anxii de fascinatione, sagae praestigias, nescio quas, incusantes, jubentur sub comitatu amici eum domi nimis furentem in plateas dimittere, discurrit ille, assumit tandem pulverem, ex pulv. pannonic. antim. diaphor. cort. peruvian. C. cerv. phil. calc. nitr. cryst. cinnab. nat. ppt. quo-

vis bihorio; bibit infusum praescriptum largissime, repetit dein Medici suasu lectum, incipit quietus decumbere per biduum, ac urina tum sensim colore imminuitur, non delirat amplius ne verbulo quidem, augetur adhuc pedum tumor; utitur iisdem remediis; accedit tum tussis vehementior, dyspnoea insignis, sed pectoralium usu tandem et ista et pedum tumor, tardius tamen disparuerunt. Incertum sane, dubiumque omnino erat 12. aug. delirium, sola urina Medico suspecta, omnia videbantur in vado; sequens autem dies ad phreneticum usque robur delirium horis matutinis vix perceptibile evexit juvante vini spiritu; mirum vero tam cito aestum illum summum, ac furorem insolitum cessisse remediis, haerente diutius circa pedes tumidos, ac praecordia malo, indeque tardius discusso.

OBSERVATIO XLVI.

Dn. D. Eliae Camerarii.

Haemoptysis diuturna ac pertinax.

EO periculosiores vitae insidias struit Haemoptysis, quo citius aliquando, faciliusque vel ipsius naturae robore, vel medicamentorum exhibitione cessat, securumque de sanitate sua relinquit aegrum, dum occulto subdoloque ad phthisin progressu in abditis pulmonum vesiculis rem suam agit delitescens in profundo hostis, nec jam sputo amplius cruento se manifestans. Haec igitur rariora sunt haemoptyseos exempla, ubi diuturnam, ac per longa etiam frequentatam intervalla exspuitionem, tandem tamen felix osculorum vasculorumque apertorum occlusio, sanitatisque confirmatio non expectata sequitur. Anomaliae hic sunt frequentissimae, et maxima casuum varietas, omnes vero notari exacte, attendique merentur, cum nec istius affectus indoles satis hactenus posita sit in aprico. Legimus in ultimo Eph. Tom. historias singulares Observ. 93. Patrem Jesuitam 25. ann. enormi haemoptysi intra triduum sanguinis triginta libras,

nulla infequente phthifi excreviffe. Obferv. vero Dec. VI. 57. Haemoptyfeos periculum fortuita emefi declinatum. Plurimorum aliorum diffimilia admodum fata frequenter fumus mirati: Pauci tamen phthifeos evadunt periculum. Vidimus ftudiofum, qui oborta fubito tempeftate adducturus celeri nifu feneftrae valvam, coepit fpuere fanguinem, videbatur ille coercitus; fed intra aliquot menfium fpatium pulmonum lethalis ac plenaria fuppuratio fecuta eft. Alius per intervalla multorum annorum ejiciens vim fanguinis ingentem, non phthifi, fed apoplexia tandem obiit. Merebitur vero hic locum aliquem diuturna haemoptyfis, tandem tamen fublata. Juvenis annorum 15. totus corpore animoque mobilis, agilisque vehementi exercitio equeftri, vinique ac cerevifiae largis amplisque hauftibus ingurgitandis deditus, diu jam anguftia ac gravitate praecordiorum oppreffus, et ab aliquo tempore tuffiens, aprili anni 1717. adeo increfcere tuffim fenfit, ut ferocia ejus ac truculenta vehementia vultum ejus omnino immutaret, oculosque fua quafi fede emotos in torvum mutaret afpectum, macie corporis celeriter increfcente, ac tuffi magis magisque ad ftupendam violentiam aucto, tandem initio Maji aliquot horis in ferarum perfecutione exactis, excitatus a fomno inter tuffis confuetae conatus os fanguine repletum advertit, quovis poftea mane evigilans eadem ratione ore detentum fanguinem exfpuebat, nihil per diem egerens, ferociffima etiam urgente tuffi, fenfit in illo ipfo evigilandi exfcreandique actu retractam ad fauces linguam, tuffis fummam illam, priftinamque violentiam non omnino fervabat, major vero indies laffitudo occupabat aegrotum, fubrepebat naufea ciborum, dejectusque appetitus, macies notabilis, oculique oftendebant, nefcio quem languorem, imo dixeris ftuporem. Circa vigefimum maji coeperunt die quavis horripilationes ac rigores vefpertini aegrum corripere. Diebus fequentibus noctu etiam coepit mifceri cum fputo fanguis non floridus, (cum hactenus mane faltim floridior ipfi effet conjunctus) infignis erat dyfpnoea, fecta tum fuit in pede vena, exhibita

bita decocta pectoralia, pulveres pectorales modice adstringentes, queis chaquerillae et chinae chinae portio addebatur, non neglecto usu nitri moderato, tabulisque diatragacanthi cum bolo; pulsus vesperi frequentior fuit, diutius extra lectum permanere non valuit, 24. maji mox post mediam noctem multum sanguinis cum largo sputo ejectum est, quod et obtinuit noctibus sequentibus, tussi eadem hora redeunte, eademque sequente excretione. Fortiora tum decocta vulneraria, cum balsamo celebri Dippeliano exhiberi coeperunt, usui tamen balsami non multum temporis datum, cum et acrior fieri tussis, et sputum augeri magis videretur, die enim maji 28. plus sanguinis admixtum erat sputo ac purulentae quoque portiones innatare phlegmati viscido videbantur. Primis Junii diebus parcior subinde videbatur copia cruoris sputo admixti, 8va atrior conspiciebatur ille sanguis, sequebatur vomitus, ac crescebat lassitudo; insistendum pectoralibus visum est: diebus sequentibus tormina, parum sanguinis subinde, et lassitudo modica observatur; semper tamen sanguis admiscebatur copioso sputo; 18va autem mensis die plus denuo sanguinis sputo mixti ejecit, dolore in dextro sterni latere persistente; secta hinc denuo vena, minus dehinc sanguinis in sputo comparuit. Ipsa solstitii aestivi die largior sanguis ejectus est, eratque lassitudo major, quod uno alteroque post die ita duravit, 25. autem parum sanguinis se obtulit, 26. Junii nihil sanguinis ejecit; qui tamen iterum se monstrabat, sub finem mensis quidem copiosior. Julio demum mense substitit sanguinis ejectio, quae tamen postliminio rediit circa 19. Julii diem, postea sensim evanescens, redeunte pristino corporis habitu ac vigore carnibusque auctis, ut per multos jam menses pristinis vacare exercitiis eadem violentia audeat, robustus, sed excessivo fere faciei rubore perpetuo suffusus. Adstringentia fortiora adhibita haud fuerunt, plus absorbentibus, demulcentibus, mucilaginosis, gelatinosis, pectoralibus datum est. Qui vero difficultatem consolidandarum pulmonis laesionum ipsa experientia duce agnovit, is

mirabitur tam diuturnam vaſculorum apertionem ſtipatam tanta tuſſis violentia, imo truculentia, tanta corporis macie, virium languore, calore febrili tam diuturno, non tranſiiſſe in pulmonum ulcus, veramque hecticam tam difficulter alias praecavendam, ac fere inevitabilem.

(Tubinga Auguſtam Vind. d. 24. Mart. An. 1718. miſſae.)

OBSERVATIO XLVII.

Dn. Lic. Danielis Hoffmanni.

Largiſſima Mictio purulenta curata.

QUam incerta ſit Nephritidis Diagnoſis, Prognoſisque, et quam difficile de occultis ejusmodi affectibus judicium, id quidem intricati praxeos quotidianae caſus abunde docent. Obſervamus enim graviſſima ſaepe ſymptomata a cauſa leviuscula excitari, uti his fere diebus in viro mihi chariſſimo ſummam virium proſtrationem, omnium actionum torporem, capitis ſummam et gravitatem et debilitatem adverti, ex parva quidem origine, lapillis duobus exilibus, vix lenticulam minorem aequantibus, eorumque per ureteres tranſitu haud adeo tardo, nec diu nimis durante, illis tamen feliciter et per urethram prodeuntibus cum urina tam graves adhuc reliquiae ac tanta oeconomiae animalis impedimenta ſupererant, quae a tam exilibus lapillis vix quisquam expectaſſet, cum ex adverſo in aliis majores etiam calculi ſubinde parvis doloribus excernantur, laxitate viarum, ac fibrarum tono favente; ſunt tamen ſaepe ſymptomata acerbiſſima, quin et excretiones purulentae, ubi de calculi praeſentia incertitudo adhuc obtinet ſumma; paſſim ejus legere exempla licet, ſed libet impraeſentiarum eam in rem hiſtoriam enarrare ſequentem. Juvenis an. 17. temperamenti ſanguinei, ingenii petulantis, ante menſes circiter novem gravi lumborum, dorſi ac ventris

tris dolore, ac urinae difficultate laboraverat, lapsui in terram graviori adscribens istorum symptomatum originem: ab eo tempore urinam perpetuo quasi habuit crassiorem, muco subsidente spissiusculo refertum, bene tamen atque ad votum vixit, aptus ad servitia, quae praestabat Juveni cuidam generoso, donec 14. abhinc diebus cum lassitudine insigni quereretur de dolore lumborum, qui dorsum dehinc, ac tandem abdomen occupavere, sine omni tamen stranguria notabili, donec octiduo abhinc, vehementer increscerent dolores, augereturque lassitudo, ut vix scalarum ascendere gradus valeret, ea tandem fuit dolorum acerbitas, ut nec decumbere ullibi quiete, nec dormire per triduum unquam ipsi licuerit, sed perpetuis ejulatibus clamoribusque inconditis mali vim summam anxie nunquam non testaretur tremens ac gemebundus. Exhibiti sunt sub id tempus pulveres absorbentes, nitrosi, ac simul demulcentes, infusumque Theeforme vulnerarium ac leniens temperansque, cum dolores viderentur porro intolerabiles, exhibitae quoque sunt aliquot balsami sulphuris doses, sub atrocissimis vero istis dolorum tantorum cruciatibus urina erat tenuis, citrina, fere naturalis, vix nubeculam ostentans, donec tandem sub mediam noctem poscens matulam uno tractu tres fere libras urinae redderet, crassae, turbidae, repletae muco tenaci vere purulento, cohaerente, ac in taenias quasi per bacillum immissum ductili ac suspendendo; brevi post iterum ultra libram reddidit crassi istius fluidi, minus tamen viscidi, at aeque saniosi; ac tertia demum vice iterum sesquilibram circiter excrevit, cum remissione dolorum insigni, nisi quod sub excretionum finem, tenesmodes stranguria novos pareret dolores, coepit mox iterum comedere, obambulare tantisper, lassitudinis oblivisci, dormire, altera die urinam crassam turbidam pauciorem, eodem modo cum stranguriae nisibus in fine emisit; die tertia urina parum turbida erat, prodiens in fine cum dolore; quarta die domo iterum exire, ausus est; quinta urina statum fere naturalem acquisiverat, paulo tamen et pallidior et subviridis, ac turbidior comparens: Quae vero in fine

paro-

paroxysmi illius dolorifici summe excreta fuerat, spissa ac copiosa urina, vere purulenta quasi tota fuit, sanguinis tamen inter viscidas istas quasi lacinias vix unam alteramque guttam licuit animadvertere. Hic vero juvenis infantia usus est minus prospera, ac puer nondum bimulus rarius minxit, unde solicita mater observando accurate linteola lecti, invenit excretum lapillum piso majorem, oblongiusculum; aliquot mensium intervallo lividum, subcoeruleumque ac tumens genitale intuita advertit haerere in urethra calculum, qui et a chirurgo erat eximendus, cum echinaceus, extantibusque cuspidibus excretu esset difficilior. Ab eo inde tempore nihil calculorum observatum est, nihilque eo spectans, nec in ultima hac morbi exacerbatione, interque purulenta haec urinae fluenta quidquam calculosi, imo ne sabulosi quidem comparuit. Frater ejus natu major bis calculi sectionem sustinuit; alter natu minor pariter in aetate infantili calculis fuit obnoxius, quorum et nonnullos sugendo ex urethra mater elicuit. Puerorum vero istorum vitae genus fuit inordinatum, victus pravus, crebri diaetae errores. Necdum ab iis abstinet noster hic, juvenis imprudens, temeritatisque graves procul dubio daturus poenas, cum maxime dolores subinde sentiat exquisitos post urinae excretionem, ac nuper cum pedes Stuttgardiam proficisceretur, reddens in via urinam, tinctam cruore eandem non sine terrore conspexerit. Hactenus vero per tres jam menses egregie valet.

OBSERVATIO XLVIII.

Dn. Lic. Danielis Hoffmanni.

Ecbrasmata Cutis sanguinea symphoresi subita enata.

Quae impedito sanguinis circulo, aut lege certa secernendorum ex ejus massa improvide facta repercussione, per συνθροισμὸν fieri queant συμφοραὶ et μεταςάσεις humorum, innumeris dudum innotuit exemplis, singulare tamen et minus quotidianum

num visum est sequens. Mulier rustica annor. 40. robusta, liberorum plurium mater, sanitate hactenus integra, firmaque gaudens, cui tamen ultra septem jam hebdomadas emanserant menses, ipso vitae suae genere, et oeconomiae pauperioris exigentia lotioni cannabis aliquot horas impendere coacta fuit, ipsa vero istius lotionis methodus molestissima requirit, ut lavans cannabim mulier ad medium usque et quod excurrit, corporis, aquae immersa aliquot ibi perduret horis, sicque aquae illius et frigore et humiditate plenissime imbuatur, factum hinc, ut quemadmodum generales istiusmodi noxiaeque corporis afflictiones aliquando transeunt sine damno evidenti, saepius vero variis generis symptomatibus misellas exponant, ita et haec rariori ac memorabili eventu, vix undis egressa domumque rediens, subito obducta fuit per omnem quasi corporis ambitum pustulis atris, subrubentibus, erant illae magnitudinis diversae, et cum aliquae pisa mole non excederent, parvulas aliae avellanas aequabant, dolorem tamen ipsi inferebant nullum, secuta est simul larga narium haemorrhagia, ita tamen, ut sanguis et ex naribus et ex ore efflueret, videreturque partim ex pustulis his ruptis emanasse, cum fauces maxime earúmque universus isthmus adeo turgescerent tuberculis istis, ut assereret videri sibi fauces suas ab ingenti grumo sanguinis occupari, ac obsideri totas, in lingua cumprimis, ejus maxime apice, racematim aggestae ac conglomeratae pustulae frequentissimae erant, sed et totum corpus variolarum instar obduxerant eaedem, cumque in manibus nonnullae attritu rumperentur, ostenderunt subtus carnem recentem rubentemque, modus erumpendi subitaneus notatu dignus erat, sed et mora earum singularis, cum ultra dies duodecim pleraeque substiterint integrae, sensim demum sensimque subsidentes, exarescentesque. Multum perdidit sanguinis, cum maxime pustulis nondum plene cessantibus agrum denuo adiret, cannabinque colligaret, nova hinc largissima haemorrhagia, nova eaque ingens lassitudo. Non libet digredi in ratiocinia, frigus aquae ac humiditas corpus tam diu graviter afficien-

do nihil non inferre mali queunt, mensibus maxime quacunque ex causa tardantibus, sanguineque aucto, aggestoque, et vasis turgidis, accedit foetor istius aquae cannabe imbutae teter plane ac putridus, quae tamen omnia momentaneam pustularum genesin, sanguinisque sub cuticula coacervationem exanthematicam vix satis explicant, claramque reddunt; cum maxime lingua ejusque apex denso eorum agmine obducta fuerit. Chirurgus venam illi mox secuit in brachio, exhibuitque diaphoreticos ac nitrosos quosdam pulveres; nec graviora praeter ingentem virium deperditionem symptomata tum accessere.

(*Tubinga Augustam Vind. per Nob. D. D. Eliam Camerarium d. 24. Mart. An. 1718. missae.*)

OBSERVATIO XLIX.

Dn. D. Lucae Schröckii.

De Auro anatino.

Aurum in corpore animali generari posse, uti nondum sufficienter fuit evictum, aut experimentis cõmprobatum, et inprimis dentis aurei Silesiaci fabulam Dan. Sennertus lib. 2, Med. pract. part. 1. cap. 15. tandem detexit, qui splendore aurum Rhenanum quamvis repraesentavit, aurichalcei tamen globuli medietatem denti fraudulenter substitutam fuisse adparuit: ita quae de Anatibus auriferis quondam in Suevia fama ferebatur, qua de in Ephemeridum nostrarum Decur. 1. Ann. 6. Obs. 194, nec non Cent. 1. pag. 383. legi potest, pariter jam evanescit. Licet autem fraudem hic subesse minus credibile sit, Aurum tamen hocce non minus venereae prosapiae esse tandem compertum est. Cum enim unum alterumque granulum hujus crediti auri, ab Excellentissimis Dominis Doctoribus, Riedlino et Khunio, Physicis Vlmensibus primariis, olim obtinuissem, primum quidem quod examini subjeci, maxima ex parte in aqua forti solutum fuerat, particulam tamen minimam nigricantem inta-

intactam inveni, quam aurum esse suspicatus, aquam regiam ei superfudi, in qua etiam soluta fuit; veruntamen cum duobus aliis granulis experimento repetito, illa in aqua forti penitus fuisse dissoluta vidi, liquore inde caerulescentem colorem adquirente, saporem aeruginosum exhibente, et ab infuso alcali tartareo calcem caeruleam in fundum demittente. Vnde vero grana haec metallica in unius hujus domus aream devenerint, incertum est; diligenti tamen praelaudati Dn. Riedlini investigatione compertum est, possedisse eam olim aliquem, in lapidem philosophicum qui inquisiverat. Novimus autem, chrysopaeiae amatores aliquos, in cupro et aurichalco semen aureum, aut etiam ipsius auri quaedam particulae quod lateant, credere, ideoque illud scrutinio suo aurifico submittere; unde fortasse chrysophilus ille in massulas istas aurichalcum prius redigere, pro ulteriori per ignem tractatione voluit; quae dein, quocunque demum casu, in area illa dispersae, et arenae permixtae fuerunt.

Similis rumor ante sexennium in Ducatu Würtenbergico de auro in ventriculis anserum invento spargebatur, in quem cum curiosus noster Collega, D. D. Rudolph. Jacob. Camerarius inquisivisset, obtinuit tandem a possessore aedium illarum, in quibus Tubingae repertum esse aurum fama erat, particulas aliquas, a suis domesticis ex stomacho anserum collectas; ast primo mox intuitu Domino Camerario suspecta chartula fuit, qua concludebantur, maculas utpote aeruginosas sistens, omniaque illa collectanea non nisi filorum venereorum gracilium parvula frustula esse judicavit, quae etiam aquae forti immissa cuprum esse, tincturamque inde coerulescentem prodiisse comperiit.

OBSERVATIO L.

Dn. D. Lucae Schröckii.

Sacculi in intestino ileo.

IUvenis XII. annos a Parentibus honoratis natus, d. 21. Nov. Ann. 1716. repentina morte, incertum quo casu, circa me-

ridiem obierat, poſtquam ultra quadriennium, ſaepius, modo frequentioribus, modo cum intermiſſione per aliquot dies, doloribus abdominis non procul ab umbilico correptus fuiſſet, cum ſubſequentibus protractu temporis jam levioribus, jam vehementioribus capitis artuumque convulſionibus, a quibus tamen paulo poſt utplurimum melius iterum ſe habuerat, et raro de aliquo graviori ſymptomate, aut debilitate conqueſtus fuerat; ciborum interim adpetitu non tantum bono, ſed paulo majore exſiſtente; medicamenta autem, quamvis ſaepe odore, ſapore et copia ingrata, ſine faſtidio ingerebat, imo avide ſatis expetebat.

Cum diverſorum Medicorum judicia de cauſa morbifica occurrerint, quae tamen de vermium in inteſtinorum aliquo latitantium praeſentia fovebantur, prae reliquis veriſimilia magis videbantur, quia ab uſu medicamentorum anthelminticorum, inprimis mercurialium, una alteraque vice, in duobus primis morbi annis minores nonnulli vermiculi, aliquando etiam unus majusculus, digiti fere longitudinem aequans, excretus fuerat.

In cauſam morbi per anatomen inquirere, quantum per temporis brevitatem licuit, cum eadem adhuc die, veſperi placuiſſet, viſcera in abdomine omnia ſana comparuerunt, nec quidquam verminoſi in inteſtinis occurrit, inteſtinum tamen ileum, non procul a caeco tres tumores membranoſos per longitudinem canalis inteſtinalis proxime ſe contingentes, ejusdem fere cum membranis inteſtinalibus craſſitiei, et feces liquidiuſculas continentes exhibuit, quorum primus et tertius ejus capacitatis fuerunt, quae mediocrem nucem juglandem recipere potuiſſet, medius vero paulo minor exſtitit; aperturae autem ſingulorum in cavitatem inteſtini ad pollicis amplitudinem hiabant.

Multum convenire hos tumores arbitror cum illo, quem ſub diverticuli praeternaturalis nomine adducit et delineat celeberr. D. Frider. Ruyſchius pag. 63. Muſei anatom. nec non cum cellula illa, quam in poſtico recti inteſtini pariete minoris ficus magnitudine, ex eadem atque inteſtinum ſubſtantia, et orificio reliquae cavitati ferme aequali, cum ejusdem inteſtini tubo

commu-

communicantem deſcribit Clariſſ. D. Joh. Baptiſta Morgagnus in Adverſ. anatom. 3.

Vnde inſolitae illae noſtrae burſulae fuerint exortae, et quam dolores abdominis cauſam habuerint, difficile admodum eſt determinare. Ab ipſa nativitate adfuiſſe, vix mihi perſuadeo, cum ante ſextum aetatis annum puer de nullo dolore conqueſtus, morbisve obnoxius fuerit; neque herniae ſpeciem dicere licet, qualem Dn. Littre in hiſtor. Acad. reg. ſcient. Pariſ. Ann. 1700. cap. de hern. partic. recenſet. D. Joh. Theod. Schenckius in Exercit. anat. pag. 334. in canibus ſaepiſſime ſe obſervaſſe teſtatur, non ad ventriculum modo, ſed et ipſorum gracilium inteſtinorum parietes veſiculas carneas ſeu glanduloſas extrinſecus (quales etiam intrinſecus me obſervaſſe recordor) ſeriatim adnatas, in quibus vermes glomeratim ibi degentes delituerant, capitibus ſuis verſus inteſtini cavum, qua parte foraminatae erant glandulae, converſis, ut inde alimentum a praeterlabente chylo ſibi conveniens allicerent. Referri quoque huc merentur ſcirrhi in ventriculo morboſi, quorum exactam deſcriptionem obſervatio 255. in Dec. 3. Eph. noſtr. Ann. 6. exhibet. Tales obſervationes conjecturam ſuppeditare valent, in puero illo noſtro ejusmodi tumores inteſtinum ileum primo occupaſſe, qui a vermibus verſus cavum inteſtini eroſi, tranſeuntibus illic loci fecibus receptaculum praebuerint, a quibus ſenſim magis magisque in iſtam amplitudinem dilatati fuerint; ubi feces collectae, et copia ſua moleſtae redditae, ſimulque per moram diuturniorem acriores factae, cum in fiſtulam inteſtinalem violentius expellerentur, partes ibi nervoſas vellicando, in dolorificas convulſivas contractiones, ac tandem in ipſum usque caput ſeſe extendentes concitaverint.

OBSERVATIO LI.

Dn. D. Michaëlis Bernhardi Valentini.

Stella marina rariſſima petrefacta et in Haſſia reperta.

PRaeter alias diluvii univerſalis reliquias in Haſſia occurrentes Excellentiſſimus Dn. *Petrus Wolfartus*, Archiater et Profeſſor Haſſo Caſſellanus nuper corpus ſtellae cujusdam marinae rariſſimum et in lapidem mutatum obtinuit, in cujus centro figura floris et roſae elegantiſſima eſt depicta: quod dum dijudicationi meae committebat, ſtatim in mentem ſubibat, me ſimilem in Iconibus plantarum *Barrelieri*, ab *Antonio* de *Juſſieu*, *Turnefortii* in Horto Regio Pariſino Succeſſore, ante triennium editis vidiſſe, cui *Stella marina ſpinoſa* λεπτόκνημος audit, vid. c. l. *num.* 1282. Corpus autem petrefactum Aſteriam mentiens hic in TAB. V. fig. 10. ob oculos ponitur.

(*Giſſa Auguſtam Vind. d. 18. Apr. An. 1718. miſſa.*)

OBSERVATIO LII.

Dn. Lic. Chriſtophori Bernhardi Valentini.

Anatome Lari cinerei majoris.

INundatio nuperrima regionum quarundam maritimarum non veteres tantum colonos cum jumentis emigrare, ſed et aves aquaticas, in litoribus nidulantes, peregre avolare juſſit. Ex illis noſtras in oras, circa idem tempus, LARVS CINEREVS MAJOR evolavit, quem grandine e ſclopeto emiſſo obruit ſtudioſus quidam juris, eumque tanquam raram ſibique ignotam avem mihi dijudicandam obtulit: ex alis longiſſimis caudamque palmi longitudine fere excedentibus, tanquam ex ungue leonem, ſtatim larum, et quidem cinereum majorem, prae reliquis ra-

riorem, esse cognovi: quod digiti pedum, tunica rubescente intersepti, et cinereus alarum color confirmabant. Exuviis, stuppa replendis, sicque asservandis, detractis, reliquum corporis apparatum cultro subjeci Anatomico, pro supplendo Amphitheatro Anatomico (Zootomico) Dn. Parentis, sub prelo mox sudaturo: in quo praeter alia, quae cum caeteris volatilibus communia habet, sequentia observare licuit: Ventriculus longus erat et crassus, tunica interiore densa et rubicunda praeditus: gula amplissima. Hepar flavescebat admodum, in duos lobos distinctum, quod inferiori parte ventriculum, superiori vero cor attingebat. Ex eo bilis omnino viridis per ductum hepaticum intestinis infundebatur; lien autem eleganti rubore et colore vivido perfundebatur.

OBSERVATIO LIII.

Dn. L. Christophori Bernhardi Valentini.

Anatome pici majoris nigri.

E tribus picorum speciebus haec quoque rarissime a venatoribus conspicitur. Nuper tamen et illa mihi allata fuit, cujus externum corporis habitum nigerrimum in capite elegantissima macula rubicunda et sanguinea distinguit. Quod vero dudum exoptavi et desideravi, in hac quoque specie apparatum illum mechanicum et hypomochlicum, quo linguis exertis arbores transfodunt, in nullo forte avium quam picorum genere occurrentem, in capite ejus pariter observavi, quem in reliquis picorum speciebus sistit Amphitheatrum Zootomicum supra allegatum, ac haud ita pridem integro tractatulo et in figuris aeneis elegantissime ostendit *Richardus Waller*, Societatis Londinensis Secretarius, sub rubrica: *a description of that curious natural machine, the vvood- Peckers tougne.*

Quoad viscera interna, nil peculiaris, quod prae reliquis habeat, occurrebat.

OBSER-

OBSERVATIO LIV.

Dn. L. Chriſtophori Bernhardi Valentini.

Herbae quaedam exoticae in agro Giſſeno repertae.

IN exteris ſaepe quaerimus, quae domi et ante portam negligimus. Sic *Linum Anglorum catharticum* in pratis quoque Giſſenis occurrit, iisdem etiam viribus praeditum. *Doronicum*, cujus radices ex alpibus petunt ſimpliciſtae, in ſylva et rupe Giſſenſi, Hangeſtein dicto, copioſe propullulat. *Niſſoliam*, a Dn. *Niſſole* Botan. Monſpelienſi *Tournefortio* dictam et *Joh. Baubino* teſte agris litoribusque ſeptentrionis fere propriam, retro Schiffenbergam, Ordinis Teutonici Eq. ſedem, vix horula a Giſſa diſtantem, reperi. *Aconitum Lycoctonum* C. B. aliis Lupanaria dictum, quod *Rajus* in Genevae montibus quaerebat, menſe majo aeque florens in antedicta ſylva Hangeſtein inveni. De aliis alibi.

OBSERVATIO LV.

Dn. Lic. Chriſtophori Bernhardi Valentini.

Variolae cum petechiis et diarrhoea.

QUantum in praxi uſum habeat conſtitutionum epidemicarum obſervatio, earumque comparatio, morbi circa initium hujus anni epidemice graſſantes abunde et ad oculum teſtari poſſunt, ſimiles illis, quos *Thomas Sydenham* poſt conſtitutionem epidemicam 1681. (quae cum praecedentis anni 1717. ad amuſſim coincidit) obſervarat. *Anno enim* 1681. *aeſtatis tempore ſicciore diutius quam poſt eorum, qui tunc homines erant memoriam invaleſcente (adeo ut omnis ferme locorum herba exaruerit) ſanguinem omnis illa humiditas, quam aër alias ſolebat ſuppeditare, deſtituebat: unde variolas major, quam pro*

morbi

morbi indole, inflammatio accendebat, atque maculae purpureae plenam exanthematum eruptionem haud raro praeveniebant, ut laudatus modo Autor *in Dissertatione Epistolica ad Guilelmum Cole p. m.* 413. *fuse refert.* Ecquis jam est, qui nesciat constitutionem epidemicam anno praeterlapso 1717. fuisse huic similimam. Variolas autem circa finem ejusdem et principium hujus anni grassantes eandem tragoediam lusisse, tristis adhuc plurimorum memoria recolit, cum, quod *Sydenham* quoque annotavit, maxima infantum pars, in quibus petechiae variolis se miscebant, diem suum obierint. Maculae erant ut plurimum purpureae, et in pectore copiosius erumpebant, quae eo atrocius saeviebant, quod ut plurimum simul diarrhoea concurrebat, motum naturae criticum invertens et praepediens. Nulla hic bezoartica, nulla expellentia, alias infallibilia, juvabant. Mirum tamen absentibus petechiis diarrhoeam fere innocuam fuisse, propinatis inprimis bezoartico-adstringentibus, v. g. pulv. pannon. rubr. terr. sigill. Laubac. quam hic convenientissimam reperi. Erant, qui cascarillae pulvere eandem non sine levamine coercebant, cujus usum hac in parte maximopere commendat celeb. D. *Nebelius* in Dissertatione peculiari sub ejus praesidio anno 1717. Heidelbergae de illa habita.

Utinam non major strages a febribus petechialibus, forte subsecuturis, pertimescenda sit! quae in vicinia suam jamdum tragoediam exordiuntur.

OBSERVATIO LVI.

Dn. Lic. Christophori Bernhardi Valentini.

Pleuro-pneumonia suppurata et per diarrhoeam purulentam terminata.

Sutor Gissensis, nomine Stückrath, sexagenario major, circa finem anni praecedentis pleuritide corripitur, qua diebus ali-

aliquot insuper habita, tandem me vocari jussit. Praescripsi remedia antipleuritica consueta, imperando sudorem, adhibitis simul topicis externis, sperans fore ut sanguis in praecordiis stagnans resolveretur et in pristinum circulum vindicaretur; Ast frustra. Malum ad suppurationem vergebat, unde pro maturatione et expectoratione decocta pectoralia ordinavi, quibus tantum abest ut materia per tussim rejiceretur, ut potius diarrhoea purulenta secuta fuerit: quem naturae motum per laxantia blanda pectoralibus mixta sequendo, et ultimo traumatico-pectoralia adhibendo, aeger (qui adstantibus alterum jam pedem in Charontis cymba habere videbatur) Dei gratia in integrum restitutus fuit.

(Gissa Augustam Vind. d. 18. April An. 1718. missae.)

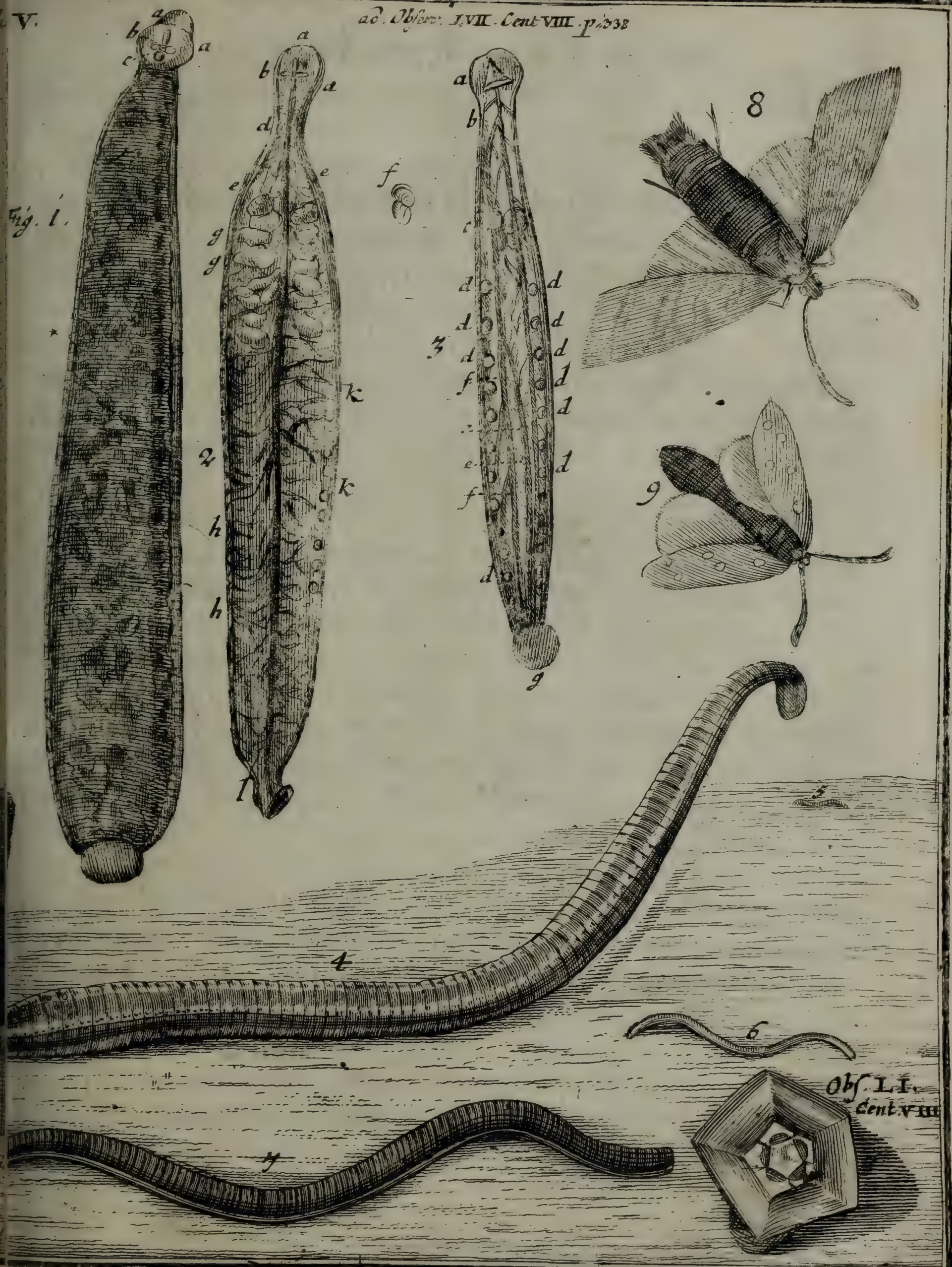
OBSERVATIO LVII.

Dn. Lic. Johannis Jacobi Dillenii.

De

Hirudinibus et duobus Papilionibus.

ETiamsi de Hirudinibus non pauca scripta prostent, inter quae eminet Stahliana, de Sanguisugarum utilitate dissertatio, nemo tamen adhuc, quantum mihi quidem constat, interiora horum animalium perlustravit et aptitudinem atque organismum, quem ad sugendum recipiendumque sanguinem habent, digne consideravit, quapropter eas, quas hujus gratia feci observationes, cum aliis nonnullis hoc loco exhibere volui. Gaudent autem insecta haec apoda (ni ad serpentinum genus cuidam referre placeat, cui, si vera est, Straboniana assertio favere posset, de hirudinibus in Mauritaniae quodam flumine septenorum cubitorum, quibus perforata sit gula, per quam spirent, et o-

V.
ad. Obser. LVII. Cent VIII. p. 338
Fig. 1.
2
3
4
5
6
7
8
9
Obs. LI. Cent. VIII

BRITISH MUSEUM

mnibus foramen exile in medio, ab ore et alvo unus continuus ductus) aquis praecipue paluſtribus, immotis videlicet aut leniore ſaltem fluxu praeditis; cum enim ſpinnis deſtituantur hirudines, nec multam ad nandum aptitudinem habeant, ſed leni et undato, anguillarum inſtar, per aquas motu ferantur, rapidioribus aquis eas inhaerere minus commodum erat, ut non memorem rationem fundi, quod molle, ſpongioſum et limoſum requirunt, quale in piſcinis, paludibus et foſſis naſcitur. Obſervavi etiam eas loca recens effoſſa, ſi in ea aqua commode affluere queat, lubenter petere et in haec ſucco, ut videtur, terrae novo invitatas, penetrare, qualibus in locis ſaepe copioſas collegi prae aliis. De ventre maculis albo-luteſcentibus variegata eſt ea ſpecies, quae maxime familiaris et uſui medico idcirco communiſſime adhibetur, prout Tab. V. Fig. 1. apparet: in dorſo colore fuſco donatur, et utrinque linea albo-luteſcens, punctis nigricantibus plerumque diſtincta, ſecundum hoc ducitur, infra quas, de latere nimirum, utrinque linea ex maculis nigris conflata decurrit, ad ventrem vero linea utrinque albo-luteſcens iterum adeſt, quae omnes figura 4. quae hirudinem cauda ſua ſtipiti adhaerentem et ad nandum ſe protendentem repraeſentat, exhibentur. Oſſe omni deſtituitur, et tota fere venter eſt, quem nando tereti-compreſſum habet, alias, ſatura praeſertim, teres eſt, et ubi ſeſe contrahit, eminentias ſeu tubercula cuſpidata acquirit, quae fig. 4. verſus caudam, licet haec non contrahatur, adpicta ſunt. Multis durant menſibus, etiam ſine pabulo, aqua dulci, pluvia nimirum, paluſtri vel fluviatili aſſervatae. In quo tamen mihi obſervatione conſtitit, ſi ſola ipſis aqua ſuppeditetur, minus eas vivaces eſſe; contigit enim mihi poſt quatuor circiter ſeptimanas, unam ex ſeptem, quae tamen paſtae erant, mortuam eſſe, ubi cum reliquis, languentibus etiam, terram ſubminiſtrarem, tanquam renatae apparuere, atque per quinque fere ſeptimanas vegetae durarunt, ubi eas anatomiae et variis experimentis ſubjeci. Apparuere tum adhuc ſatis turgidae et ſanguine plenae, quo ſe ante novem fere ſeptimanas impleverant.

Sanguis in quibusdam semigrumosus et spissus alicubi haerebat, in sacculis nempe, Fig. 2. lit. g. g. et 3. lit. f. f. depictis, qui per ventrem omnem porriguntur, in ipsa vero ventris cavitate fluidus permanserat, cujus caussam assigno fibris et columnis carneo-tendinosis, quae ventrem ubique, ceu in corde animalium terrestrium, stipant; harum enim ope quaquaversus moveri et invicem conquassari poterat, quo motu minus afficiebatur is, qui in saccis, qui non nisi remotiores secessus et spatia inter fibras illas efformata, haerebat. Hi vero sacculi videntur esse tanquam promptuaria, pro futuro animalculi usu, reliquus autem in ventre et venulis sanguis in praesentaneos magis usus impenditur; cum enim ei non quolibet tempore sanguine pasci contingat, de istiusmodi penario ipsi prudenter provisum est. Columnae illae carneo-tendinosae Fig. 2. lit. h. h. designantur. Est itaque totus venter structura sua totum cor, functione autem ventriculus, aut potius ventriculi penarium. In ventre praeterea canalis quidam continetur, succo limoso nigro plenus, qui lit. i. i. Fig. 2. et e. e. Fig. 3. denotatur. Hic sine dubio ab ore incipit, quale foramen sub cuspidibus ad lit. c. Fig. 1. depingitur et in ano terminatur, licet ego nondum connexionem inter anum et foramen istud oris advertere potuerim; immo vero nullus mihi adhuc anus observatus, et quantumcunque prematur sanguisuga plena, nec ano, nec ore facile aliquid sanguinis emiserit, quem tamen, si sale vel cinere conspergatur, ore prompte, nunquam ano reddit. Videtur tamen probabile, anum per tuberculum illud caudatum lit. l. l. Fig. 1. 2. et g. Fig. 3. depictum exire, cum hoc in medio nonnihil cavum frequenter appareat, prout lit. g. exhibetur, licet nullus per id stilus adigi queat. Ubi tamen dubium iterum tenet, quod postea, paullo supra ventris medietatem in hujus medio foraminulum aliquod, Fig. 1. * designatum, observarim, quod sane vel anus fuerit, vel, quod probabilius videtur, (si quidem hae partes distinctae et remotae sint) ad genitalia pertinuerit: mihi prorsus de eo satisfacere non potui, foraminulum enim in enecatis (ob fibrarum contractionem)

oblite-

obliteratur, et in vivis ſub earum contrectationem contrahitur etiam et viſum fugit. Quem porro uſum limus iſte obtineat, non magis mihi conſtat; id certum ſine terra aegre durare animalcula haec: ſive jam abſorbeant ſubtiliorem terram, ut ea cum ſanguine remixta nutriantur, ſive id eis commodi terra afferat, quo per hanc excrementa, quae iis mucoſa adhaereſcunt, commode abſtergere queant. Quanam vero via tranſeant excrementa haec mucaginea, ignoro, ni ea ortum ducant et idem ſint cum glutine iſto, quod ore et caudata appendice, quando adhaerent, emittunt. In ſummo ventre duo cerebra Fig. 2. lit. e. e. conſpiciuntur, et conſiſtentia et gyratione et venulis interſperſis aliorum animalium cerebra ſatis exacte referentia: ad lit. f. unum extractum eſt, per medium quaſi diviſum, (in cerebrum forte et cerebellum) ab altero extremo annulo quaſi cartilagineo cinctum, qui qualem uſum habeat, et an per hunc forte motus in cutis fibras deducatur, non ſcio: ex hac cerebroſa parte presſione effluebat liquor lacteus. Porro per omnem inferiorem ventrem utrinque corpora quaſi glanduloſa mollia adſunt, quae preſſa liquorem etiam lacteum effundunt, et ſimiles etiam, ac cerebra, venulas, ſed exiliores, obtinent, gyri vero nulli aderant. An uſum etiam cerebri habeant, non determino, ſaltem id non improbabile videtur, cum Hirudines transverſim diſſectas ad multas, quod mirum, ſeptimanas et menſes vivas vegetasque conſpicere licuerit, ita ut et pars ſuperior cum ore, et inferior cum cauda moverentur. Fig. 2. lit. k. k. et elegantius Fig. 3. lit. d. d. d. corpuſcula haec glanduloſa conſpectui ſiſtuntur. Eſt demum vena manifeſta ab ore ad omnem ventrem protenſa, quae Fig. 2. lit. d. d. et Fig. 3. lit. b. ob oculos ponitur; haec plerumque uno praecipuo canali, prout Fig. 2. vel in duos mox, ut Fig. 3. apparet, diviſa conſtat et initium habet poſt illud foramen, ſucci limoſi ſuctioni deſtinatum, inter ipſas cuſpides, inde vero ramificationes plures de ſe mittit, ad ſaccos praecipue et ipſum ventrem. Cuſpides aut, ſi liceat, dentes tres ſunt, quibus vulnuſculum triangulare infligit hirudo; depinguntur hi

Fig. 1. et 2. lit. b. b. et Fig. 3. lit. a. quae figura reliquis accuratior, et in hac etiam apertura oris triangularis, in qua cuſpides conduntur, notata eſt, cum in prioribus os replicatum ſit; hoc vero ore, quod lit. a. a. a. ubivis ſignatum eſt, firmiter ſe applicat hirudo, dum ſugere intendit, poſterius vero cauda ſe firmat, ventre ceteroquin libera et ſoluta. Dentes nec duri, nec omnino molles, nec etiam valde acuti et ſcindentes, ſed tantum acuminati, ut mirum ſit, qui cum tam levi dolore vulnus infligi queat; ni videatur in vivis eos acutiores reddi ex inſtinctu et voluntate animalculi naturali. Foramen illud, ſub cuſpidibus lit. c. Fig. 1. notatum, procul dubio inſervit pro limi ſuctione, qui in canali faeculento continetur, licet connexionem et communicationem inter utraque nondum adverterim; ſtilum tantum ad notabile ſpatium in ſuperiorem ventrem adigere potui. Interea probabile et notatu dignum videtur, non eſſe excrementa, quae canalis limoſus continet, cum materia, quam excernunt, mucoſa albida ſit, quae nullatenus in illo canali comparet. Ob exilitatem, faeculentiam et ſanguinolentiam, partes omnes perveſtigare et explicare non adeo facile eſt, experimento vero poſthac conſtitit, anatomiam animalculi hujus melius ſuccedere in famelicis et recens captis, quae ſanguine turgidae non ſunt, qualis Fig. 3. exhibetur, pro quo fine aqua ſalita prius interficere oportet, cum alias fruſtillatim etiam diutiſſime inter digitos moverentur. Senſoria organa nulla obviam venere; gaudent tamen tactu, ſenſu maxime univerſali, et odoratu forte etiam, cum adverterim ex aqua projectas, eidem denuo conſtanter adrepere. Cutis earum ex meris annularibus fibris conſtat, quarum beneficio moventur et nando in aqua longe protenduntur, extra aquam vero et ſi contrectentur, contrahuntur adeo, ut ſaepe unciam longitudine non multum ſuperent. Laeves undiquaque ſunt, at ſub contractionis motu eminentias et tubercula acuminata parva oſtendunt, quorum aliqua ad caudam Fig. 4. notata ſunt. Ventre liberae ore et tuberculo caudato, ut ſupra dictum eſt, adhaerent, idque firmiſſime, ut avelli fere nequeant, maxime ubi cuſpides inflixere, quas ideo, ſi vi avellantur,

lantur, in cute saepe relinquunt, unde inflammatio et suppuratio oriuntur, qua de caussa venenositatis apud quosdam (saltem aliquae species, quo eo melius coloretur opinio) accusantur, sed immerito, cum omnis noxa a cuspidibus relictis dependeat, quae quoniam submolles sunt, in vulnere diutius haerent, et non tam prompte suppurationis actu emoventur. Firmiori adhaesioni non parum contribuit glutinosus humor, quem dilabentes relinquunt in parte, cui adhaeserant, et hunc non tantum ore, sed et cauda emittunt, videturque non prorsus idem esse cum eo humore lento, qui eorum corpora, si diutius aqua asserventur, obvestire solet, cum ad vitri, cui sese frequenter applicant, latera in mucum tenacem terreum virescentem, qualis apud Conservas saepe observatur, abeat. Extra aquam acutius quam in aqua pungunt, ubi plaga non majorem, immo saepe minorem, quam culicis aut pulicis ictus, dolorem conjunctum habet; sicuti etiam sanguis longe diutius, illaesis etiam vasis majoribus, manat, ubi in aqua applicitae fuerunt. Cujus quidem caussa esse videtur emollitio fibrarum et diutina suctio, qua continuatum et assuefactum motum atque affluxum ad locum apertum nanciscitur sanguis; quae ratio nobis nunc magis placet, ac illa, quam quondam nobis fingebamus: animalcula nempe vel peculiarem forte liquorem attenuantem in vulnuscula immittere, vel ex singulari sensu loca tantum arteriosa petere; cui posteriori favebat observatio illa, quando non quemvis, in aqua praesertim, occuparent locum, sed saepe satis diu circa pedes vagantia et varios tentando uni demum selecto, explorato quasi arteriarum pulsu, adhaererent. Quamvis nullas ab iis pertundi arterias, negari nequeat, videtur tamen probabilius, vasa quaelibet, prout fors obtulerit, ab iis perforari, tanto magis, quo minus dentium situs, ut uni alterive tantum vasculo infigantur, respondet. Id mihi etiam postea compertum est, venis turgentioribus et majoribus impositas sanguisugas, famelicas aeque ac recens captas, eas confestim pertundere, unde mox replentur, et post earum casum sanguis guttis frequentioribus stillat; quo

mihi

mihi constitit, ipsa etiam majora vasa, de quo antea dubitaram, ab iis perforari. Stillat inde sanguis ad horas sex communiter, at si in aqua, foras praesertim ad paludes et fossas, ubi motu incalescunt pedes, admoveantur, manat inde saepe satis pertinaciter ad viginti quatuor et plures horas, licet nulla conspicua vasa laesa videantur, et licet vulnuscula fungo igniario vel bovista linteisque impositis muniantur; cujus caussam in emollitionem, majoremque ob motum affluxum conjicere licet. Hirudines singulae pendent communiter drachmam dimidiam, emaciatae etiam scrupulum tantum, aut non multum amplius: exsatiatae et sanguine turgidae drachmas tres et unciam dimidiam plerumque complent, quin et ad drachmas usque sex capere posse testatur infarctus et turgescentia, cum ad crepaturam fere usque, in aqua praesertim, ubi a pondere sanguineo minus gravantur et ideo non tam cito decidunt, sese implere soleant, unde cum tantundem et plus etiam, si vas insignius laesum fuerit, vel si in aqua applicentur, post earum lapsum emanare soleat, sex septemve appositae justam et legitimae venae sectioni respondentem evacuationem praestare poterunt. Praecipere solent auctores, ut, si copiosius evacuare animus sit, caudam eis seu partem extremam praecidamus, quod nobis nec commodum ob diuturnam adhaesionem, nec necessarium etiam videtur, cum post spontaneum eorum lapsum sanguis satis diu profluere soleat. Id etiam veritati non adeo respondet, quando multi hirudines asservatas et suctioni assuetas, quasi videlicet id natura non doctae essent, facilius et promptius adhaerere scribunt, cum contrarium potius observetur, nempe quod tales minime adhaereant, semel nimirum saturae ad multos menses (ego ad sex fere plenas asservavi) sanguinem fastidiunt, quas si sale aut cinere, conspergere volueris, quo revomant sanguinem et eo lubentius inposterum appetant, nihil ages, cum sal sit juratus ipsarum hostis, ita ut plurimum ab eo langueant et postea moriantur, in tantum quidem, ut aquae salsae inditae sanguinis, quo turgent, partem mox revomant et convulsionibus agitatae brevi temporis spatio

(post

(post horae quadrantem aut dimidiam saltem horam) intereant. Quod ipsis etiam, non tamen aeque violenter, cinere vulgari aut clavellato contingit: oleum etiam post haec ferre nequeunt et arenam, si enim huic irrepere contingat, sanguinem etiam reddunt, quamvis alias, durius etiam contrectatae eum nullatenus dimittant; ubi tamen observatione iterum dignum est, nullo modo lacessitas, sed vitro saltem vacuo inditas, sanguinem sensim omnem eructare, quod nobis pro avertenda ariditate facere videntur, ideoque probabile, famelicas non ita diu perstare posse extra aquam, quam saturas, quas ad decem circiter dies ita vivere posse, inde vero exaridas interiisse vidi. Tot hostibus obnoxiae ferrum nihilominus impune ferunt, et, quod admiratione singulari dignum, conscissa et abscissa animalcula haec diu vivunt et frustillatim per aquas vagabundo motu moventur, vulnusque ipsis consanatur, ea tamen differentia, quod partes illae caudam versus non ita diu supersint, quam illae, quae capite adhuc gaudent, qualem, semipollicem tantum, in extensione tamen aliquot fere unias longam, per quinque reservavi menses, (et diutius, si placuisset, asservare potuissem) cum inferior et longior pars, caudam versus, post quintam septimanam mortua ac putris facta fuisset. Ceterum an tractione, vel pulsu atquê pressione peragatur transmissio sanguinis e venis in corpus hirudinis, nulla quidem Medica consideratione dignum est, Physice animadverti deberet, quoniam circa plagam, quousque ore adhaesit hirudo, locus ad multos dies rubet, id attractione fieri magis probabile videri, cum, si pulsu ab intra ad locum laesum, (ubi tamen illud solum principium vivens et movens admiserim, omnem vero aëris externi vim excluserim) sanguis adigi deberet, posset id quidem fieri satis facile, qui vero ab ista via (a vasis sauciis) diverteret, et circa plagam, loco denso spissoque, quo minime perrumpere potest, haereret sanguis, nullatenus rationi planum videatur, cum alias ei satis consonum sit, quod si oris suctione haec actio peragatur, evacuatis et attractis tenuioribus humoribus serosis sanguis tandem ipsis succedere et locus cir-

cumcirca satis prompte rubefieri debeat, ut non memorem illam difficultatem de istiusmodi pulsione, qua aër vel aqua etiam, facilius in omnem partem abire queat, quam necessario in istam partem (plurimum et immensum quantum magis, prae circumfluo et quaquaversus facile pellendo aëre, resistentem) cui sanguisuga adhaeret, tantopere premere possit; ut modo vel illa ulterius palmaria difficultas non objiciatur, quod suctio non tam pulmonis et thoracis, quam oris potius, inter mediam etiam expirationem (cum in pulsione ista operatio illa thoracis elevationi et aëris repressioni tribuatur) optime sugentis, actio videatur. Et quamnam pulsionem praestarent animalcula haec pulmonibus destituta, aut si eos obtinerent, qui, dum in aqua adhaerent et sugunt, respirare et aquam pellere possent? Id tamen reticendum non est de pulmonibus et respiratione sanguisugarum, quod quamvis his partibus destitui videantur, non tamen aëre omni carere queant, cum vitro asservatae superficiem aquae subinde petere et extra aquam ore et collotenus aliquandiu haerere soleant. Atque haec mihi de vulgari Hirudinum specie potissimum nota fuere. Reperitur et alia quandoque apud nos, quae nullis lineis punctisve interstinguitur, sed unius ubivis et fusci coloris est: depingitur ea et aeri inciditur nans Fig. 7. qua et dorsum, et venter, quo minus fusca est, conspici potest. Sunt hae minores quam striatae, valde sensibiles, nec contactum, nec aquae subtractionem commode ferentes, ideoque minus vivaces sunt, et quas ego habui, sugere, famelicae etiam, noluere, unde post aliquot menses interiere. Fig. 6. eadem species eodem tempore, septembri nempe capta, junior et minor exhibetur, cumque ego aliquot inde diebus has hirudines, quibus aquam puram dederam ex fossa illa, in qua coeperam eas, contemplarer, lateribus vitri adhaerere vidi pusillam et minorem fere, ac Fig. 5. designatur, quae sane modo, aut non ita diu nata videbatur, adeo pusilla erat, ut non immerito quis forte existimare potuisset, eam ita natam et vivipara ideo esse animalcula haec, quae Amphibiis

phibiis

phibiis potius, quam Aquaticis tantum annumeranda videntur, cum diu extra aquam viva superesse queant.

Pro implenda Tabula Papilionem Fig. 8. exhibeo, nulla quidem colorum elegantia et varietate speciosum, formatione tamen et motu singularem prorsus et admirandum; pernicissimo enim per aëra motu, eoque rectilineo, non, ut alii plerique, vagabundo fertur et floribus advolat, (nec ventris crassities ei impedimento esse potest, quamvis, quod pennis maximam partem constare videatur, revera minus crassus gravisque esse queat,) structura vero, ut modo dictum, plumaceus est, maxime caudam versus, ita ut Papilio pernix plumatus et caudatus dici mereatur. Colore est ex nigro fusco, alae autem interiores lutescunt, et juxta ventrem utrinque maculas (si tales dicere liceat) albas habet. Pedibus insistit sex, et pro ore corniculum, ut alii, longum habet, quo florum succum sugit. Octobri ad flores Delphinii, in horto serius florentis, alias tamen etiam aestate nobis obviam factus est.

Huic contrarius est alter, Fig. 9. conspicuus, qui segnis valde lentusque est, ut facillime ideo capi queat, colore vero elegantiore superbit; alae exteriores ex violaceo nigrescunt et maculis sanguineis distinguuntur, interiores vero prorsus sanguineae sunt, limbo extremo nigro-violaceo, qua vero alis externis proteguntur, elegantissime auratae sunt, venter totus niger est, crassus, ideoque ob gravitatem ejus difficilius movetur. Passim graminibus adhaeret Majo et Junio mensibus, Julio moritur.

(*Gissa Augustam Vind. d. 27. April. An. 1718. missa.*)

OBSERVATIO LVIII.

Dn. D. Christiani Gottlieb Reusneri.

Cingulum Lithontripticum.

Multa et praeclara extare remedia in Nephritide, et duris calculi doloribus, quae veterum multis parasangis post se relinqunt, Ephemerides nostrae Nat. Curiosor. abunde testantur. Inauditum autem appello cingulum lithontripticum, quod lumbis applicatur, et praeterito anno prima vice Wratislaviae videre contigit. Paratum erat ex linteo duplicato, cui radix quaedam exotica insuta, coloris flavi, odoris paululum virulenti, dum recens est, saporis autem nullius: radix digiti minoris crassitiem vix aequat, ejusdemque est longitudinis, illa autem parte, qua dorsum attingit, nulla radix est substrata, pro majori gestandi commoditate. Asportatur ad nos Lincio Metropoli Austriae superioris. Tenore schedulae cujusdam (Anonymi tamen) idiomate Germanico conscriptae, laudatur praeservative et curative in calculo renum et vesicae, calculum insensibiliter e corpore expellere dicitur. Hoc tamen observàndum: ut cingulum hoc ad minimum per 6. menses indesinenter scilicet diu noctuque gestetur, deinde ad 4. vel 6. hebdomadas deponi potest. Commendatur quoque in praedicta schedula subjectis illis, quae quocunque modo dispositionem ad calculum habent, quamvis adhuc libera sint a doloribus, quod ex sabulosa urina vaticinari cuilibet licet. Fateor equidem me modum operandi cinguli hujus ignorare, interim tamen diffiteri non possum, quod 4. personas noverim, quae cingulum praedictum non sine effectu laudabili gestant, (et ab omnibus aliis remediis abstinent,) unus per integrum annum, alter ultra 6. menses, reliqui ad 3. menses, gestant, et ab illo tempore immunes a doloribus calculi imprimis renum, in dies autem sabulo-

ſam excernunt urinam, quod alias ſine dolore raro factum, nec poenitet illos ſumtuum, quos fecerunt.

SCHOLION.

INter topica remedia in calculo ex regno minerali non infimum meretur locum lapis nephriticus verus. Superat fere fidem, quod de illo Monardes Medicus Hiſpalenſis refert, de Duciſſa Bejar, quae ter brevi temporis intervallo Nephriticis doloribus afflicta, armillam ex hoc lapide ſibi fieri fecit, et ex eo tempore (quod decennium ſuperavit) eo dolore nunquam vexata; ſed roboratur idem effectus experientia Anſelmi de Boodt Tr. de Gemm. et Lap. L. 2. c. 110. p. m. 132. qui locum parallelum de Nobiliſſimo quodam Viro, Dammanno, Ordinis aurei Velleris Heroaldo, Agnato Domini de Boodt allegat. Scio equidem multos eſſe inter neotericos, qui in dubium vocant experientiam Monardis et de Boodt, prout facit Nicol. Venette in Tractatu, cujus Titulus: Traité des Pierres p. m. 264. Sed quis in dubium vocabit experientiam et authoritatem Excell. D. D. Mentzelii Ser. Elect. Brand. b. m. quondam Conſiliarii et Archiatri, cujus experientia omni exceptione major eſt; hic autem de Jaſpide quodam Nephritico ſimilem fere caſum Eph. N. C. Dec. 2. an. 7. Obſerv. 2. inſeruit. Lapidem autem nephriticum eſſe ſpeciem Jaſpidis dudum ſuboluit, praelaudatus Gemmarum ſcrutator de Boodt a Bodenſtein l. a. p. m. 131. Cubicularius enim Dominus Senningius Nephriticus, cui Elector lapidem cuſtodiendum tradidit, et libertatem geſtandi dedit, (applicabatur autem externe lumbis prout cingulum, de quo loquimur) ad Mentzelium ſcripſit: ſe geſtaſſe lapidem circa regionem renum in dorſo, et inter geſtandum, toto tempore ſenſiſſe refrigerationem renum, et per 8. annos ſe liberum a doloribus Nephriticis. Fateor, hanc obſervationem me moviſſe, cur Ephemeridibus noſtris cingulum Antinephriticum communicare volui, ut ſcilicet experientia una altera illuſtretur et to-

picorum virtus explicetur. Modum operandi quod ſpectat, plurimi auctorum refrigerationem renum ex lapidibus externe applicatis agnoſcunt, prout faciunt Monardes, Boodt et D. D. Mentzelius, Sed quis crederet? (pace fiat tantorum virorum,) lapidem Nephriticum brachio alligatum, teſte Monarde, citante Boodt, l. a. et Weckero in Antidotar. l. 1. p. m. 40. tantam refrigerationem renibus communicare, quantam poſtulant. Quid magis refrigerat plumbo? Lamina tamen plumbea externe lumbis applicata, diuque geſtata, a calculo tamen renum non praeſervat, quamvis refrigerationem fecerit; quod propria experientia confirmat curioſus naturae ſcrutator D. D. Venette natione Gallus, loco allegato, ad imitationem Oratoris Romani Calvi, qui hoc experimentum nobis quoque reliquit. Videtur igitur alia adhuc ſubeſſe cauſa, quae ex Mechaniſmo, me judice, deducenda, ſalva tamen aliorum melius forſan ſentientium opinione.

(*Javera Auguſtam Vind. d. 28. April. An. 1718. miſſa.*)

OBSERVATIO LIX.

Dn. D. Chriſtiani de Helwich.

De

Cura tumoris oſſium.

NOn raro hactenus nobis in praxi occurrerunt protuberantiae et tumores oſſium non tantum in carpis et talis, ſed etiam in coſtarum extremitatibus. Tametſi vero hae eminentiae non ſemper conjunctae ſint cum ſpinae dorſi laxatione vel contorſione aut pectoris anguſtia ſeu, modo loquendi Gliſſoniano, acuminatione, adeoque nec gibberis nomine cenſeri queant; nihilominus tamen vitium notabile corporis figurae adferunt, quod tanto magis in oculos incurrit, ſi, quod communiter fit, oppoſitae partes extenuentur et quaſi marceſcant. Metuendam ex hac inaequali-

qualitate deformitatem parentes omni studio a suis avertere allaborant. Chirurgi, quinimo et carnifices, quibus haec cura creditur, ut parentum desiderio satisfaciant, nihil non moliuntur et interdum a sana ratione prorsus aliena suscipiunt. Probe recordamur, quantum damnum tenellis corporibus etiam compressione, (quae ea, *quae extant ad locum suum redire cogit*, verbo Hippocratis) praesertim rudiori et ipsa quoque inepta per fascias et splenia deligatione saepe sit illatum. Omnis dies docet, quam frivolis de causis absque omni indicatione ad ferulas, modo ligneas modo aeneas prosiliatur, laminis ferreis ac plumbeis in hac flexili aetate infantes onerentur, et thoracibus lineis ossibus seu setis balenarum interstinctis, et qui multo nocentiores sunt, ferreis angantur. Quam vero parum omnibus hisce, etiamsi loco et tempore debito adhibeantur, saepe proficiatur, Hippocrates in lib. de articulat. cap. 30. et reliquorum seculorum experientia affatim comprobavit. Nullum equidem ex memoratis praesidiis absolute proscribendum ac damnandum esse censeo, in ossium tamen prominentiis percurandis praestiterit alia via tentare remotionem mali. Glissonius, qui summa diligentia nec minori judicio in rachitidis naturam inquisivit, optime, nisi fallimur, ab inaequali nutritione epiphyses hasce ossium arcessit cap. XIII. praeclarissimi operis de Rachitide diserte scribens: *Vbi id* (ultimum alimentum) *liberalius uni parti et alteri parcius dispensatur, minime certo mirum est, si una pars in justo majorem molem excrescat, dum altera interim extenuatur.* Sed nescio, an adeo feliciter idem celeberrimus vir rationem extenuationis evolvat, praetendens, *propter laxitatem, mollitiem, lubricitatem partium, expultricem concitatiorem esse debito, transpirationem nimis facilem ac dissipationem circuitum sanguinis nimis lubricum, retentricem debilem alimentum citius et facilius elabi pati, idemque pene hisce partibus accidere, quod intestinis in lienteria.* Profecto multo facilius nodum hunc gordium solvisset doctissimus Glissonius, si a parciori alimenti affluxu extenuationem deduxisset,

quem-

quemadmodum ab uberiori ejus appulſu auctam partium magnitudinem quam rectiſſime derivavit. Totum negotium tanto facilius hodie aſſequimur, poſtquam noſtris diebus in clariſſima luce poſitum, quomodo beneficio motus tonici, laxatae partes copioſius, conſtrictus vero parcius humores quosvis, adeoque etiam alimentitium laticem, admittant et excipiant. Nam illa, quae Mechanici quidam de mira incredibilique tum ſecernentis vaſis quam ſecernendae partis forma, figura et conſtructione diſputat, merito inter commenta referimus, quae tempus jam coepit delere, et brevi poſt ex toto delebit. In hac inaequali partium nutritione et ἀλογοτροφίᾳ non aliud videtur eſſe officium Medici, quam quantum quidem ejus rei fieri poteſt, laxatas nimis partes modeſte ſtringere, atque hoc modo ad auctas partes exundantem affluxum moderari; nimium vero tenſas aliquantiſper et paulo largiorem hoc modo alimenti affluxum invitare. Et ad hunc ſcopum collimavi et metam feliciter multoties ſine operoſo medicamentorum, et chirurgicorum praeſidiorum apparatu attigi. Extenuatae partes emollienti unguento delibutae affluenti alimento magis patent, eodemque laetius recreantur; aucta vero mixtura tonica ter in dies per quatuor, aut exigente ita neceſſitate etiam per plures menſes illitae fibris ſtrictis delatum ad ſe alimentum parcius imbibunt, adeoque non amplius ita luxuriant. Uſus vero plerumque ſum unguento de Alth. Fernelii cum axung. taxi, medull. cruris vituli et oleo lumbricorum terreſtr. Stricturam fibrarum facile per ſpir. ſal. ammon. formicarum, ſerpilli, lavendulae, rorismarini &c. impetrare licet; auſim ſpondere eximiam in medicina facienda utilitatem in multis etiam aliis morbis, ubi placuerit Medicis monita Methodicorum prudenter et cum judicio in rem ſuam vertere. Et eo magis dolere ſoleo, quod in paucorum manus verſentur quantivis pretii ſcripta Aureliani et Proſperi Alpini Maroſticenſis libri *tredecim de medicina methodica.* Interim fateor, in hac cura nec interna a me neglecta medicamenta, cum potiſſimum ii

his

his offium protuberantiis, deformari foleant, qui in infantia atrophia laborarunt. Eximie hic quoque profunt remedia, quae primas vias a fordibus vindicant, coctionem promovent, debitum chyli ac lymphae progreffum adjuvant, eumque in finem tonum glandularum mefaraicarum ab infarctu mucofitatis debilitatum roborant. Si vifcidioris lymphae praefto fint indicia, refolventibus et attenuantibus ac incidentibus redeuntem nutritionis fruftrationem, defituram tandem in tabidam confumptionem, folicite praevertere cautum, ut quivis intelligit, decet Medicum.

OBSERVATIO LX.

Dn. D. Chriftiani de Helwich.

De

Tutiffima febris, variolas confluentes excipientis, curatione per blanda evacuantia.

NOn poteft quemquam in medendo exercitatum latere, in quanto difcrimine verfentur variolis confluentibus detenti, quibus jufto citius, hoc eft, ante perfectam variolarum maturationem, facies detumefcit ac ptyalismus ceffat, nullo fuccedente extremorum tumore; quod plerumque nono aut decimo a morbi infultu die, rarius apud nos decimo tertio aut adhuc tardius contigiffe hoc feculi decimi octavi anno decimo feptimo, morbillorum et variolarum feraciffimo, perfrequenter vidimus. Quocunque vero die hoc eveniat ante maturationem; febris exardefcit vehemens, praefentiffimum imminet fuffocationis periculum, fumma adeft deglutitionis difficultas ac incredibilis inquietudo praecipue circa noctem, ut de inexplicabili anxietate, tremoribus aliisque horrendis fymptomatibus nihil dicamus. In his anguftiis aut nullum eft aut nimis tardum, quod fperare queas, ab alexipharmacis et cardiacis auxilium. Irritum plane negotium eft, papillas falivales acidulatis ad fub-

ſiſtentem ptyalismum revocandum ſolicitare; imbue pannum lineum, quantum libet, melle roſato colato, ſaepius friceutur ora ductuum ſalivalium ſpirit. ſulph. et oleo vitrioli et certo crede, te oleum et operam perditurum. Memini optato cum ſucceſſu ſalivationi ſubſtitutum fuiſſe a natura largius urinae profluvium, ac ſi ex micturitione divinare licet, eam renum cataractas reſeraturam, ut per eas veneni reliquias protrudat; libenter fatemur cum Mortono intract. de *febrib. inflammatoriis univerſalibus cap. IX.* Medicum oportere illi in hoc ultimo conatu manus adjutrices admovere, ac cardiacis admiſcere diuretica, quamvis prae cineribus bufonum a Mortono laudatis alia tutiora eligenda arbitremur. At vero ſi ſtimulus ad reddendam urinam abſit, ex diureticorum indole ac experientia oſtendi poteſt, quam vano nos conſilio ad infidum diureticorum in hoc caſu auxilium convolemus. Anchora ſpei omnis in hoc proceloſo mari eſt Mortono *cap. XI.* cortex peruvianus, quin imo tantopere hoc remedium hiſt. XXV. extollit, ut aſſerere nullus dubitet, unicum tantum caſum a ſe obſervatum, in quo praxin hanc infauſtus dedecorarit eventus, et cortex expectationi non reſponderit, quamvis etiam unicum hunc, quem vidit, ſiniſtrum exitum vel parco vel nimis ſero alexipharmacorum et corticis uſui malit tribuere, quam ipſi pharmaco. At vero cum uſu rerum nobis ſit compertum, corticem per tres dies exhibitum eſſe et tamen febrim ſymptomatibus multis ſtipatam circa noctem aegro gravius incubuiſſe; quilibet videt praeſentiori adhuc nos in tanta calamitate egere remedio. Sydenham, quo accuratius nemo de variolis egit, in *Schedul. monitoria* ea eſt in ſententia, quod nihil efficacius hanc febrim retundat, quam copioſa venaeſectio, hac enim omnium optime *putridas partes a puſtulis in ſanguinem reſorptas confeſtim* ex hoc *eliminari.* Ecquis vero Medicorum in plerisque Germaniae partibus auſit vel verbo meminiſſe venaeſectionis, quotiescunque teneri infantes aut pueri vel puellae hac febri correpti languent? Ad ſolum venaeſectionis nomen parentes ac adſtantes

cohor-

cohorrescunt. Quid ergo tandem agendum? Idem sagacissimus Medicus Sydenham vidit longe minus aegro periculum esse ab assumpto cathartico lenienti quam ab alvinarum faecum retentione, imo et feliciter haustum laxantem se propinasse narrat; nihilominus in catharseos negotio illud notari vult, *aegrum non esse purgandum, nisi facessente jam morbo, v. g. die decimo tertio aut eorum aliquo, qui eum sequuntur, imo nec per istos etiam dies, nisi sanguis fuerit imminutus*, adeoque apud Germanos in his circumstantiis nunquam: hisce enim sanguinis missionem vix ac ne vix incurrentibus adhuc in oculos pustulis, necdum plene exsiccatis et incrustatis unquam persuaseris, adeoque si Sydenhamium sequi placet, illis eo tempore nunquam alvum subducere licebit. Verum enim vero docuit me hoc anno quotidiana ac frequens ejusmodi aegrorum tractatio, quod sine praemissa venaesectione etiam decimo die lenientia non tantum sine omni noxa, sed etiam praesenti cum utilitate, dispatente justo citius in teneris vultus tumore ac salivatione cessante in adultis, exhibeantur. Ac certe actum est de teneris, nisi vel naturae, vel artis beneficio purulenta materia cum sanguineo latice permista, quae febrim, respirationem brevem et frequentem, corporis jectigationem et anxietates excitat, blandissime evacuetur. Non dissimulare possum, me ab initio timide in infantibus et pueris rem fuisse aggressum. Initio enematis necessitatem et utilitatem parentibus conatus sum persuadere, quod satis fuit arduum. Non facile quisquam crediderit, quantum Vratislaviae ad solam clysteris mentionem in variolis trepidetur; consensere tandem cordatiores, postquam iis clare ob oculos positum, quod faeces in colo diutius torpentes acriores reddantur et intestinorum membranas pungendo ac vellicando miseros reddant inquietiores. Non raro etiam fluctuantium suffragium erat expugnandum blanda spe ac promisso, fore nimirum, ut dempta opportune clysmatum ope saburra, corpus sublevetur, periculum suffocationis minuatur, aestusque sanguinis temperetur. Et profecto eventus fere semper pulchre respondit.

Ubi deinceps re ipfa compererunt, variolas enematibus ad interiora, qui vanus illorum metus eft, non retrahi, corpori quadantenus adferri levationem, aegritudinemque molliri; non repugnaverunt amplius, quo minus alvus enematibus duceretur. In corporibus plane exhauftis hoc praefidio minime ufus fui, ne calumnia clyfteris improbitati fatalem imputaret eventum, quem a morbi vehementia brevi inductum iri conftabat. Majori cum folicitudine et circumfpectione in exhibendis lenientibus verfatus fum. Vbi oleo Amygdalarum dulcium in jusculo exhibitum non fatisfecit, ad decoctum florum et fructuum cum fyrupo violarum folutivo progreffus fum, acillud fingulis diebus propinavi. Optima fide affirmare poffum hinc fecutam fymptomatum mitigationem, quae, ut prosperi fucceffus folent, me audaciorem fecit, ut decocto huic aut pectorali Auguftanorum ▽ laxativam Viennenfium etiam in dofi largiori addere minime dubitaverim. Spero omnes, qui veritatem afferti hujus experiri cupient, re ipfa deprehenfuros, mitiora omnia effe, quando per diem alvus fuerit laxior, triftiora vero omnia, ubi ea denuo adftricta. Hac via per integrum aliquando octiduum inceffi, et fingulis horis duabus aliquot cochlearia mane potionis ejuscemodi lenientis exhibui, circa quartam vero pomeridianam ac octavam vefpertinam alexipharmaca blandiora fine omnibus anodynis adminiftravi, ac ut plurimum quidem dedi pulverem bezoardicum ad paroxysmum febrilem efficacius retundendum ac avertendam inquietudinem nocturnam. Hac medendi methodo aliquos in fummo vitae periculo conftitutos, fuiffe praeter omnium fpem fervatos certum eft. Diem dies docebit, et forte pofteri, nec paulo fortiora, a quibus tamen hactenus abftinui, formidabunt, eandemque calcabunt viam, quam in Anglia a Medicis eruditione ac experientia praeftantibus jam nunc teri ex *Comment.* 7. doctiffimi viri Joannis Freind ad Hippocrat. de *morbis popularibus* non fine animi voluptate perfpexi.

OBSER-

OBSERVATIO LXI.

De

Motibus spasticis convulsivis, difficilioris dentitionis consectariis.

DEntientium propria esse ὀδαξίσμους, *gingivarum* prurigines, sive, si Celsi interpretatio lib. 2. de Medic. cap. I. p. 46. magis placet, *exulcerationes, febres, convulsiones,* non tantum ex Hippocratis Aphorismo 25. libr. 3. sed et quotidiana experientia constat. Notum quoque vel in vulgus est, infantes maxime *caninis dentibus orientibus* male habere, id quod ipse etiam Hippocrates in citato Aphorismo monuit, qui tamen, ut multi alii, qui pro oraculis habentur, oculis prudentiae intuendus, neque in illo τὸ κατὰ παντὸς requirendum, satis etiam hic erit, si plurimum res ita se habeat, quod sapienter de quamplurimis aliis Hippocratis effatis judicavit Galenus. Neque est, cur hic quisquam merito turbetur, si non omnia usquequaque respondeant, cum idem cernere liceat in regulis nomotheticis, forensibus, militaribus, oeconomicis, qua de re merito consulendus Scherbius, vir suo tempore doctissimus, in lectu dignissima *dissertatione contra Ramistas.* In materia, quae prae manibus est, reperias pueros, quibus canini dentes absque commemoratis symptomatibus, molares vero cum tanta difficultate erumpunt, ut infantes gravissimis convulsionibus confecti e vita excedant. Neque facile quenquam fugit, pueros obesiores seu verbo Celsi *pleniores,* et eos, *quibus venter adstrictus est,* graviora premere mala citiusque convelli teneriores, et quibus alvus fluidior est, quod itidem praeclare notatum Hippocrati in libello de *dentitione* his verbis: *quibus in dentitione alvus plus subducit, minus convelluntur.* Jocularis vero et proletarius error est, credere, quod infantes usque ad tertium solummodo aetatis annum, dum dentes e maxillarum alveolis in gingivarum fastigia protruduntur, febri et

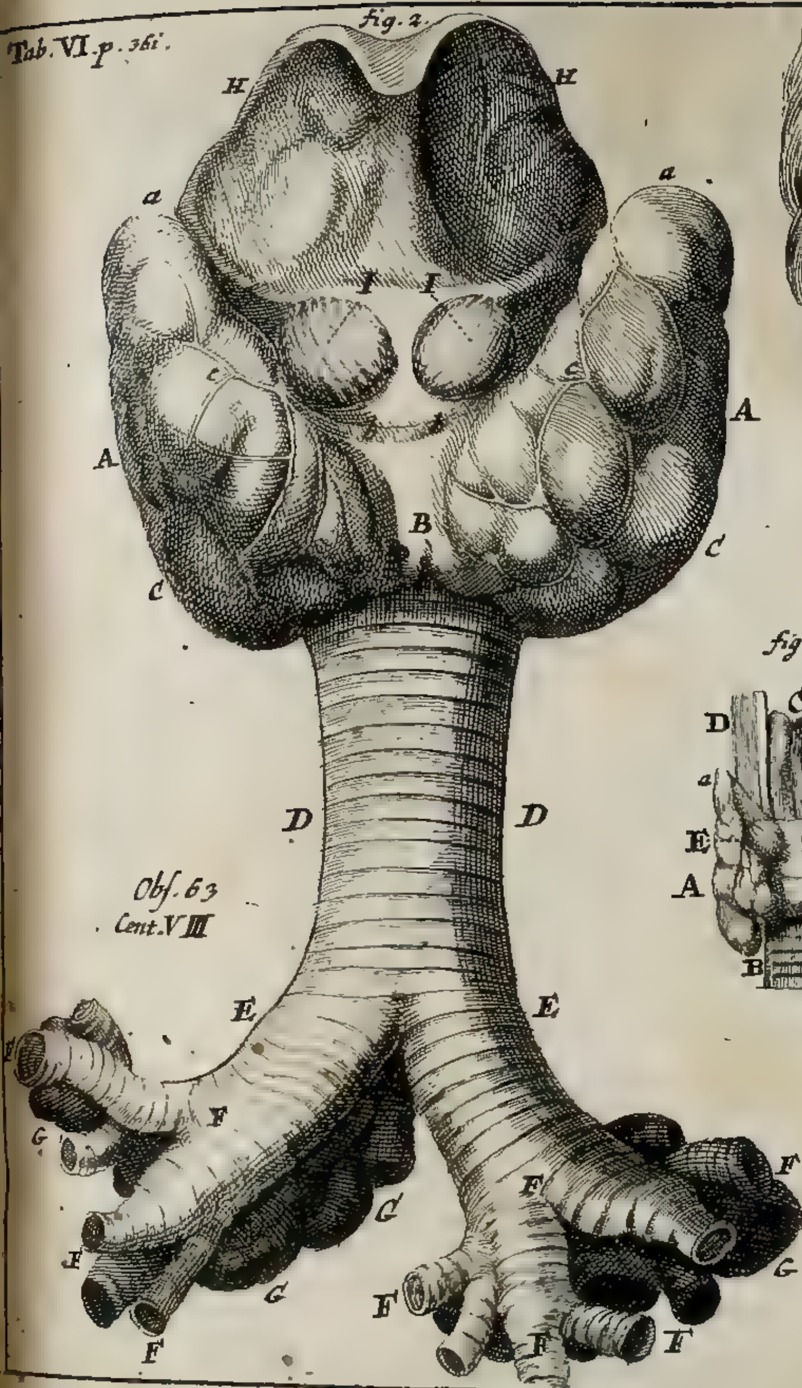
convulsionibus opprimantur, quarto vero aut quinto &c. dentientes ab hisce malis sint immunes. Probe recordor etiam juvenes, quibus genuini dentes cum summis exierunt doloribus, Medicum implorasse auxilium, neque excidet unquam animo meo affinis mei Christiani Richardi Pfeifferi Med. D. ac Physici Ducalis Münsterbergensis praematuro fato nobis ante triennium erepti confessio, dolorem se tam exquisitum prodeuntibus vigesimo octavo aetatis anno sapientiae dentibus expertum, ut, quomodo tenera corpora hisce cruciatibus ferendis paria sint, id vero sese non satis capere, serio affirmaret. Neque est, cur temere fidem detrahas Aristoteli, *lib.* 2. *Histor. Animal. cap.* 4. *et lib.* 5. *de generat. Anim. cap.* 4. narranti praedictos dentes maribus et foeminis octuagesimo aetatis anno non sine *dolore* erupisse. Aristoteli suffragatur Gorraeus; Vesalius quoque *lib. 1. Anat. cap. II.* auctor est, *genuinos emigrare cum tanto* cruciatu, ut Medici illud non observantes *alios interdum dentes evulserint et Catapotiis aegros obruerint*, persuasi, *humorum vitio dentes dolere.* Et certe cum sine perforatione ac laceratione gingivarum dentes emergere non possint, omnino necesse est, non tantum teneros infantes sed et his aetate majores pueros perpeti dolores, dum dentium aciculis continuo gingivae punguntur ac vulnerantur, quos quidem esse graviores, quam si *stimuli infigantur carni* non sine ratione credit vir clarissimus, *Rollfinccius in dissert. Anatom.*, qua de re nos non dubitare sinit summa puerulorum inquietudo, et in morosioribus ejulatus. Ut tanto citius principium corporis vitale ab hoc molestissimo sensu sese vindicet; opportune in subsidium vocat febrim tanquam medium, quo dentis eruptionem frequentiori ac fortiori sanguinis ad gingivas appulsu promovere potest; beneficio quoque motus tonici laxatis partibus circa caput et strictis inferioribus majorem sanguinis quantitatem ad caput congerit, ut uberiori hoc flumine tanto promtius dens ex alveolis evolvatur. Hisce viis metam optatam perfrequenter ex voto attingit. Ubi vero majores sese offerunt difficultates, et ὀδοντόσεως negotium

non

non ex voto succedit; non raro excitantur convulsiones, id est, motus tonicus summe exacerbatur, ut dens majori hac vi adhibita tanquam cuneo quodam protrudatur, id quod etiam non raro ita evenire assolet. Neque enim omnibus infantibus dentientibus convulsiones sunt funestae, quod et Hippocrati annotatum praedicto *de dentitione* libello. Enim vero praeter haec omnia in pueris quinquennibus &c. tum aliis tum praecipue iis, qui segnioris alvi sunt et a patribus arthritide laborantibus et matribus animi gravioribus pathematibus obnoxiis geniti sunt, observare licet, quod, dum iis dentes eruuntur, initio quidem impetus protrudendi dentem vehementissimus deprehendatur; post aliquot vero dies, hoc consilio abjecto, excitentur in toto corpore spasmodicae constrictiones cum convulsionibus intercurrentibus non nisi per mortem finiendae. Aliquoties hoc a me animadversum, sed nuper praecipue, dum inter dentes maximum seu molarem a caninis tertium in utroque inferioris maxillae latere natura protrudere ferventissime moliretur. Puer talibus, quos dixi, parentibus prognatus quintum aetatis annum agens blaesus gracilique pede aegre adhuc incedens per aliquot dies solito morosior et noctu inquietior turbat suos, praesertim quod vomitus et aestum appetitus dejecti comites cernerent. Inter haec dum crebrius ori manus cum ferocia aliqua indit, rubedine alternis vicibus genas tingente, suspicionem difficilioris dentitionis movet. Blanditiis munusculisque illectus accuratiorem inspectionem admittit. Inspicientibus designati a nobis dentes molares eruptioni credebantur proximi, nullique amplius domesticorum superat dubium, praesentes turbas ab impeditiori dentitione esse derivandas et hoc etiam ex capite, quia puer ne lenissimum quidem tactum in memoratis gingivae tuberantiis ferre poterat. Interea morbus ruit indies in deterius, unde excitata matris diligentia ac studium explorandi, num aliqua dentis asperitas jam jam appareret. Numquam per multos dies examen istud susceptum fuerat, quin puer tremore totius corporis testaretur, quam gravis sibi esset lenissimus quivis tumentis gingivae

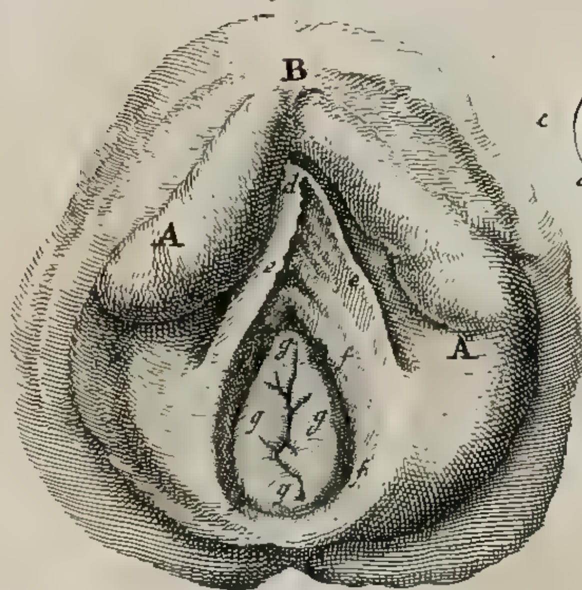
tactus,

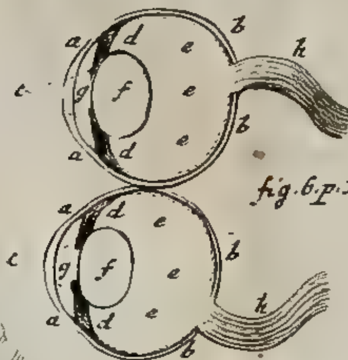
tactus. Dum genitrix circiter decimi morbi die ad quotidianum explorationis officium redit, et eo diligentius fungitur excitata ad hoc urinae ſuppreſſione et ſpasmodica alvi conſtrictione, digitum fortius imprimit, quinimo gingivas fricare audet, nullumque doloris ſenſum a puero edi advertit. Id nunciatum mihi argumento fuit, vitale principium de ſucceſſu deſperabundum laborem protrudendi dentem tanquam inutilem abjeciſſe. Ceſſante motu circa dentes, invaluere in horas ſpasmodicae conſtrictiones, et vagae modo hujus modo illius partis convulſiones in toto corpore oberrabant. Jam inteſtina tanto ſpasmo torquebantur, ut juraſſes pueri morbum eſſe dolorem colicum; modo ſphincter veſicae tam arcte conſtringebatur, ut urinae praecluderetur exitus, credidiſſes puerum calculo veſicae, cujus tamen nullum indicium per totam ejus vitam comparuit, laborare; jam fauces ita anguſtabantur, ut ſine praeſenti ſuffocationis periculo non poſſet quicquam deglutire. Nec artus praecipue vero pedes a calamitate erant immunes, dolorque per intervalla tam acerbus iis incubuit, ut cum podragricorum cruciatu conferri poſſet. Tantis malis teneri corpuſculi vires ita atterebantur, ut puer convulſus morbi vigeſimo die ſuis per mortem eriperetur. In erroneis hiſce motibus corrigendis quam parum poſſit medicina, quotidie, proh dolor! non ſine gemitu noſtro experimur. Nam certe ſervatus fuiſſet puer, ſi, cum ab impetu excluſionis principium agens feriaretur natura, erroneos illos motus cicurare licuiſſet, usque dum refocillata debite ſeſe alio tempore magis placide et tranquille ad dentem propellendum accinxiſſet. Nullum paulo attentiorem Practicum latere poteſt, quod ſicuti in foetu et calculo expellendo, inducias quasdam ſibi indulget natura et a ſpasmodico conſtrictionis labore ad tempus quieſcit, unde etiam a doloribus feriae: ita quoque ſeſe in dentitionis opere gerat. Nimirum fere in omnibus affectibus principium vitale intentionem ſuam non ſemper continuis ſed per intervalla repetitis motibus proſequitur: Profecto quotidie videre contingit infantes dentientes graviſſime aegrotantes, qui ante eruptionem

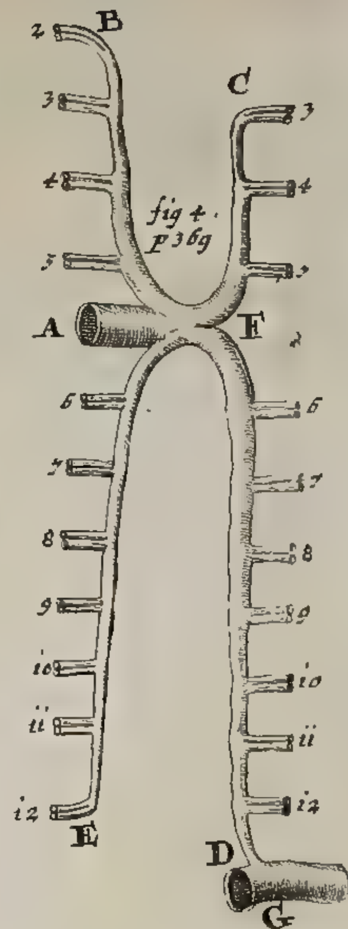

Tab.VI.p.361.
fig.2.
H
H
a
a
I
I
c
c
A
A
B
C
C
D
D
Obs.63
Cent.VIII
E
E
F
F
F
F
F
F
G
G
G
G

Observ.82.
p.361.
a
d
i
b
fig.1

fig 3.p.365.
C
D
D
a
a
E
E
A
A
B
B

fig.3.p.380.
B
d
A
A
e
e
f
f
g
g
g
g

fig.6.p.382.
a
b
c
d
e
f
g
h

fig 4.
p 369
A
B
C
D
E
F
G
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

nem dentis ad insignem redeunt alacritatem, quod sine suspensione motuum expulsoriorum fieri nequit. Et hoc, credo, fine ut impetum naturae moderentur ac motus impetuosiores refraenent, quidam ex celeberrimis Medicis tincturam et syrup. flor. papaveris Rhaead. commendant, cum opus maxime fervet. Sed, ut ad erroneos, quos descripsimus, pueri motus redeamus, non licuit nobis efficatam felicibus, ut fluctus hosce componere possemus. Consulueramus statim ab initio alvi libertati enematibus, febrim temperatissimis alexipharmacis oppugnaveramus, nec inde jam amplius periculum imminebat; inanis vero labor ponebatur in domandis spasmodicis et convulsivis motibus. Nulla nobis sese efficacia approbabat liquor C. C. succinatus, Essent. dulc. hallens. pulv. March. antepileptic., niger, de Guttera, Solaris Hallens. specific. Cephalic. DM. antispasmod. nullum afferebant levamen, frustra etiam ad externa varia confugiebatur.

(*Vratislavia Noribergam, d. 30. Apr. An. 1718. missae.*)

OBSERVATIO LXII.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De cancro exulcerato labri inferioris sectione curato.

ANno 1716. in principio mensis Februarii vocabar ad virum sexagenario majorem, rusticum, duabus horis itineris ab Altdorffio nostro degentem, qui tali inferioris labri cancro exulcerato laborabat, sicuti in Tab. VI. fig. 1. eum delineavimus. Inquirenti mihi in causam et originem hujus mali, retulerunt, virum hunc jam praecedenti hyeme, Anni 1715. initio fissura quadam valde dolorifica hujus labri fuisse correptum; quae vero, ut chirurgus paganus, qui ejus curae hucusque praefuerat, affirmabat, unguento de lithargyrio et de cerussa rursus fuerat sanata: eamque fissuram non nisi ab inclementia aëris ortam fuisse existi-

existimabant. In principio vero hyemis Anno 1715. ante festum nativitatis Christi similis fissura eodem loco redibat, cui idem chirurgus denuo consultus, eadem rursus unguenta ordinabat, nullus dubitans, malum eodem modo, ut superiori hyeme, sublatum iri. Sed tantum abfuit, quin potius in dies majora incrementa sumserit illa fissura, cum ingentibus et intolerabilibus doloribus, accedente foetore cadaveroso, cancris proprio, donec tandem in principio Februarii praedicti anni 1716. labrum in tantum erosum et consumtum fuerit, ut chirurgus post plura alia remedia incassum adhibita ulterioris auxilii nescius, tandem et me advocandum curaverit. Quoniam vero hujus cancri jam tantum progressum conspexeram, ut ab lit. a. a. ad b. usque se extenderit, et in angulo labrorum sinistro adhuc tumor cancrosus c. c. c. sub cute in membrana oris communi designatae modo magnitudinis adesset, nullum aliud remedium superesse judicavi quam sectionem, et radicalem hujus cancri, tam exulcerati a b a, quam tumoris cancrosi c. c. c. extirpationem; malum enim moram non pati, quia intra tam breve tempus tantum progressum fecerat, metuendumque erat, ne brevi fiat desperatum: praesertim quia jam aeger ob dolores continuos et vigilias, nec non propter appetitum languidum jam valde erat debilis. Idcirco cum nullum aliud remedium superesse perciperet aeger, annuit et consensit operationi instituendae. Quapropter sine ulterioribus ambagibus operationem sequenti modo perfeci.

Primo partem exulceratam a. b. c. scalpello totam resecavi, quousque aliquid cancrosi digitis percipere potui. Deinde in tumore c. c. c. labris diductis, non cutem externam simul, sed solum illud, quod intus induratum erat, amputavi, ut pulchrior fieret cicatrix, et ne nimis magna oris deformitas inde proveniret; nam cutis ibi sana erat, et cum tumore nullum habebat commercium, ideoque et cutem simul auferre, (quod quidem facilius fuisset) non e re esse putavi. Hoc facto diligenter exploravi, an forte adhuc aliqua durities aut tumor adesset praeternaturalis, qui cancri reliquias indicaret: sed cum nihil tale invenissem;

nissem, et sanguinem aliquandiu fluere permisissem, tandem absterso cruore hiatum sive vulnus per tres suturas nodosas, sive intercissas dictas consui; nimirum acu incurvata, filo instructa duplici robusto et cera obducto, perforavi primo utramque oram hiatus in parte inferiori ad 1. 1. relicto filo in vulnere utrinque ad pedis longitudinem dependente; idem deinde feci in loco 2. 2. et postea etiam in loco 3. 3. ad notabilem satis distantiam a margine vulneris, ne fila oras facile disrumpant. Tandem absterso denuo cruore et prehensis extremis fili inferioris, nodo primo simplici adduxi oras vulneris ad se invicem, quantum fieri poterat, et cum orae se invicem probe tangerent, duplici nodo filum firmavi, quodque superfluum erat forfice resecavi. Similes nodos postea cum filo medio, et denique etiam cum supremo perfeci, assistente interea chirurgo, per orarum vulneris utrinque factam compressionem, ad mutuum contactum, ut eo facilius et aequalius per fila conjungi possent, quod ex voto etiam succedebat, quamvis hiatus, ut facile judicari potest, ingens esset. Ne vero fila oras lacerarent, mundato iterum vulnere a sanguine, inspersoque pulvere glutinante ex rad. symphyt. et gumm. tragacanth. aliquot emplastra glutinantia angusta, sed longa, primo transversim, et deinde etiam decussatim ab altera ad alteram genam extensa, ita applicari curavi, ut ad oras junctas servandas quam maxime essent idonea; quibus adhuc fasciam unientem superaddidi, ut recessus orarum vulneris eo certius impediretur, et concretio eo melius promoveretur, atque sic aegrum quieti tradidi. Dum vero aliquandiu decumbebat, conqueritur os sibi sanguine repleri; quapropter ore oxycrato eluto inquisivi, unde sanguis ille promanaret, et reperi eum ex loco illo effluere, ubi tumor cancrosus c. c. c. haeserat. Ad hunc vero sistendum frustulum fomitis loco sanguinem fundenti applicavi, illudque digito chirurgi per horam circiter dimidiam forti compressione detinendum curavi; quo facto etiam haec haemorrhagia substitit. Ordinavi deinde aegro victum convenientem, emulsionem anodynam et analepticam, eodem adhuc die saepius usurpandam, et

tandem decoctum ex rad. chin. sarsaparill. herb. agrimoniae, consolidae majoris, aliisque travmaticis paratam, ut de hoc aliquoties quotidie haustum assumeret. Vulnus ante diem quartum non aperiendum, sed solum quotidie melle rosato, admixto pauco balsamo Peruviano, in parte superiori et interiori bis vel ter illinendum praecepi. Die quarto vero fasciam et emplastra blande removenda imperavi, orasque vulneris bene ac pulchre jam coalitas junctasque observavimus. Igitur tunc eodem melle rosato vulnus etiam extus inunximus, et emplastra glutinantia ac fasciam, ut antea, denuo applicavimus. Die sexto tertia facta est deligatio, vulnusque adhuc melius junctum offendimus; quapropter medium filum forfice dissecavi et eduxi, facta rursus deligatione, ut antea. Die octavo filum infimum et die nono etiam supremum extractum est, vulnusque tandem ope illius mellis et emplastrorum ad tam pulchram consolidationem deductum est, ut nil nisi levis cicatrix haud deformis observaretur. Sanatione facta monui aegrum, quia morbi cancrosi facile redirent, ut non solum convenientem servet diaetam, sed etiam, ut verno tempore me conveniret, et cura prophylactica uteretur, ad sanguinis pravam constitutionem emendandam, novumque malum avertendum. Sed quia tunc bene valebat, ut mos est gentis rusticae, de Medicina prophylactica non cogitabat, neque ad me redibat. Tandem percepi, ipsum sequenti aestate tumore in jugulo correptum, et mense Augusto ejusdem anni hoc tumore, me non consulto, mortuum fuisse, labris sanis beneque sese habentibus. * Quia vero talem cancrum apud Auctores nondum delineatum novi, figuram hanc utilem esse putavi iis, qui talia mala nondum viderunt, ut sic eos melius dignoscere queant.

aa notat extensionem superiorem horridi hujus cancri a medio labri ad angulum sinistrum se extendentis.

b. locum quousque versus mentum se extendebat.

c.c.c.

* Similem fere casum recenset *Goelickius* in Histor. Anatom. pag. 208. cui etiam tandem tumores colli supervenerunt, ob quos aeger mortuus est.

c. c. c. tumorem cancrosum in ore sub cuta latentem.
d. dentes per hiatum cancri cum gingivis apparentes.
1. 2. 3. loca ubi suturae cruentae factae sunt.

OBSERVATIO LXIII.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

Nova et accurata glandulae thyroideae, glandularum bronchialium et asperae arteriae cum praecipuis ramis in magnitudine naturali delineatio.

JAm dudum cognovi *glandulam thyroideam* (quam *Casserius* (a) male thymum appellat) a *Verbeyeno* aliisque multis male et descriptam et delineatam esse, atque propterea jam ab aliquot annis novam accuratioremque ejus delineationem confici curavi. Et quoniam glandulae, *bronchiales* dictae, etiam adhuc nusquam, quantum novi, in naturali magnitudine delineatae sunt, operae quoque pretium esse arbitratus sum, has simul cum aspera arteria junctas exhibere, ut sic tam illius, quam harum situs, figura, magnitudo et connexio cum aspera arteria, itemque usus earum eo melius cognosci queant.

Has vero figuras, quae in Tab. VI. fig. 2. et 3. exhibentur, quamvis jam a quinque vel sex annis delineatae erant, tamen propterea citius publici juris non feci, quia semper speravi, me frequentiori harum glandularum pervestigatione certius quid circa usum earum observaturum esse, quam hactenus cognitum est, et imprimis etiam, postquam haud adeo pridem *Vercellonius*, Anatomicus Italus, in hisce glandulis, tam *thyroidea*, quam *bronchialibus* novos ductus in oesophagum desinentes sibi vidisse visus est, quos etiam in peculiari libro descripsit, et tales usus ipsis assignavit, de quibus alii vix cogitarunt, aut saltem nil certi asserere ausi sunt: dum scilicet *bronchiales* liquidum gastricum per tenues ductus in oesophagum et inde in ventriculum deponere affirma-

 rit;

a) In Tabul. Anatom. *Spigelio* additis lib. IV. Tab. II. fig. 1. lit. k

rit, *thyroideam* vero *nidum eſſe ovorum vermium*, quae in ſtatu ſ. n. per ſubtiliſſimos ductus in oeſophagum (cui tam haec, quam illae glandulae adhaerent) et hinc in ventriculum tranſirent, pro charactere vitali chylo in ventriculo impartiendo ſtatuit, quae vero ovula in ſtatu p. n. ſaepe in vermes abirent, et multorum malorum in corpore humano cauſa exiſterent, ſicuti prolixius in *ſua diſſertatione anatomica de glandulis conglomeratis oeſophagi* videri poteſt. Hinc et harum rerum novarum inquiſitionem atque explorationem ipſe prius inſtituere mihi propoſui, ut ſic, quid circa haec obſervaverim, ipſe deſcribere poſſim. Saepius vero interea deſudavi in ductibus et ovulis illis inveſtigandis, ut meam de illis ſententiam explanare poſſem; et licet hae glandulae ita ſint locatae, ut tam oeſophago, quam aſperae arteriae adhaereant, tamen illam connexionem haud aliter quam per tenues fibrillas fieri deprehendere, et nunquam cavum aliquod in iis reperire potui. Nolo tamen hanc ob cauſam inficiari tranſitum alicujus liquidi hinc ad oeſophagum fieri poſſe, dum ſatis hodie notum ſit Anatomicis, fibras muſculoſas aliasque quam plurimas ad ſenſum tenuiſſimas revera cavas eſſe, et liquidum transmittere, etiamſi nulla ſeta immitti poſſit, aut cavitas manifeſto appareat. Ejus vero ſententia *de vermium ovulis in glandula thyroidea* naturaliter exiſtentibus, horumque uſus et ſtatus praeternaturalis, longe pluribus difficultatibus et dubiis eſt obnoxia, dum nec talia ovula, ut verum fatear, nec ductus, quales adeſſe perhibet, in ea reperire aut obſervare unquam potui. Neque ſententiam hanc jam prolixius excutere noſtri hic eſt inſtituti, ſed prudentioribus uberiorem inveſtigationem lubentes relinquimus. Redeamus vero ad *Verheyenum*, qui in anatomia ſua *glandulam thyroideam* ab utraque aſperae arteriae parte *dependere* affirmavit, et haud inepte *duas* dici poſſe exiſtimavit, easque etiam ita depinxit Tab. XXII. fig. 1. Verum recte doctiſſimus *Morgagnus*, uti jam in praefatione compendii noſtri Anatomici innuimus, evicit, (a) eam male a pleriſque Auctoribus pro

(a.) Adverſar. Anatom. edit. Belg. p. 68. qui de hac glandula prolixius legi meretur.

pro duabus haberi, cum revera non nisi unica sit, quae crescentis lunae imaginem quodammodo obtineat, cujus cornua sursum spectent, non deorsum, uti a *Verbeyeno* delineantur. In multis quidem bestiis, ut bobus, vitulis et ovibus, duae sunt, utrinque una, in latere laryngis sita, verum in homine partes laterales dextra et sinistra (quae et lobi dici possunt) in medio, ubi supremis annulis asperae arteriae incumbit, per satis crassam substantiam glandulosam, lateralibus partibus sive cornubus haud absimilem, digiti transversi latitudinem plerumque habentem, adunantur, et in unum corpus continuum compinguntur. Ad hunc igitur errorem *Verbeyeni* emendandum jamdudum, ut antea jam dixi, hanc glandulam ad vivum depingi curavi; et quamvis etiam Magnus *Eustachius* in tabulis suis Anatomicis haud pridem ab Illustri *Lancisio* editis, hanc glandulam accurate exhibuerit delineatam; (b) attamen quia eam valde exiguam repraesentat, et naturali quadruplo quasi minorem, placuit meam etiam delineationem hic exhibere, ut naturalis magnitudo inde rite innotescat, et quidem primo ex adulto, et deinde etiam ex infante recens nato, ut discrimen magnitudinis et figurae conformitas inde perspici queat: Igitur in fig. 2. Tab. VI.

A A. Exhibetur *glandula thyroidea, quomodo in adulto se conspiendam praebet*, lateribus paulo expansis.

B. Medium, ubi quasi divisa, attamen continua est.

C. C. Pars ubi crassissima, pollicis crassitiem superans.

a a. Apices partium lateralium sursum utrinque exporrecti.

a a bb. Tractus lunam crescentem sive cornutam exhibens.

c c c c. Vasa sanguifera superficiem perreptantia.

D D. Aspera arteria integra.

E E. Divisio in duos ramos, *Bronchia* dictos.

F F F F Bronchiorum praecipuae sive majores divisiones.

GGGG.

(b) Videri etiam potest in *Manget.* Theatr. Anatom.

GGGG. *Glandulae bronchiales*, nigricantis coloris, in diviſionibus et ſubdiviſionibus bronchiorum ſitae.
HH. Cartilago thyroides laryngis.
II. Muſculi parvi crico-thyroidei dicti.

Fig. 3. glandula thyroides ex infante.

AA. Glandulam thyroideam notat.
aa. Ejus cornua.
BB. Aſperam arteriam.
C. Cartilaginem thyroideam.
DD. Muſculos hyothyroideos.
EE. Muſculos cricothyroideos.

Caeterum lubentes jam abſtinemus ab uberiori deſcriptione ſitus, connexionis, magnitudinis et figurae harum glandularum, quia vel ex praecedentibus et figuris noſtris intelligi, vel jam apud *Verbeyenum* aliosque anatomicos deſcripta legi poſſunt. Hoc ſolum *ratione uſus* adhuc addimus, quod, quamvis ob incognitos ductus excretorios nondum certo definitus et demonſtratus ſit, tamen ob ſitum et connexionem, quam habent, tam cum aſpera arteria, quam cum oeſophago (oeſophagus enim poſt tracheam ſitus eſt) tum etiam ob liquidi humectantis et lubricantis neceſſitatem in utroque hoc canali, nobis perquam veriſimile ſit, eas tam aſperae arteriae, quam oeſophago per tenuiſſimos ductulos ſive fibras, quarum cavum in ſenſus non incidit, liquidum aliquod infundere, quod in oeſophago non ſolum pro lubricatione, ſed etiam in ventriculo pro menſtruo ſive liquido alimenta ſolvente inſervire poteſt; in trachea vero pro ea lubricanda et ab ariditate et ſiccitate praecavenda: nam tam e thyroidea, quam bronchialibus, ſi premuntur, liquidum quoddam lubricum et oleoſum, exprimi poteſt; tam inſignes enim et notabiles glandulas tracheae et gulae ſine ſingulari utilitate adhaerere haud probabile eſt.

OBSER-

OBSERVATIO LXIV.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Singulari et pulchra distributione venae azygos sive sine pari.

VErbeyenus aliique multi Anatomici in delineationibus vasorum delineationem et distributionem *venae azygos* omittunt. Venae scilicet illius insignis, quae praecipue per thoracem et speciatim per spatia costalia distribuitur. Doctissimus *Eustachius* jam olim integrum libellum de hac vena conscripsit, et aliquas ejus varietates indicavit ac delineavit. *Caspar Bauhinus* in Theatro suo Anatomico lib. II. Tab. VI. et VIII. ut et in append. Tab. VII. adhuc plures alias hujus venae excursiones demonstravit, alii forte alias exhibuerunt: at in eo tamen conveniunt, quod plerumque haec vena sola et a dextris venae cavae sine socia in sinistro latere procedat (unde *azygos* sive *sine pari* nomen) atque plerisque costis partibusque vicinis prospiciat.

Nos cum aliquando in dissectione foetus, quem mortuum ex utero matris viventis eduxeramus, occupati essemus, singularis et inusitata, pulchra tamen, hujus venae distributio se nobis offerebat, quam cum diversam ab omnibus aliis antea visis observaremus, eam delineatione et descriptione haud indignam judicavimus, ut opera Dei mirabilia et varietates rerum eo melius pateant.

Exhibetur itaque in Tab. VI. fig. 4. tota vena azygos, sive sine pari dicta, ex infante maturo in partu mortuo, et quidem naturali magnitudine delineata.

Lit. A. exhibetur truncus simplex sive unicus venae azygos, a vena cava superiori, in quam inserebatur, resectus, qui mox in quatuor ramos B C D E. dividebatur.

B. et C. sunt rami azygos superiores, quorum dexter
B. in dextro vertebrarum latere situs, usque ad secundam costam ascendebat: sinister vero
C. ad sinistrum latus vertebrarum eodem modo ut alter collocatus, tantum ad tertiam costam progrediebatur.
D et E sunt duo rami inferiores utrinque simili ratione vertebris accumbentes.
F est anastomosis quatuor ramorum B. C. D. E. sive sinus, in quem omnes quatuor rami se exonerabant, sexta thoracis vertebrae accumbens, ex quo truncus A proveniebat.

Numeri 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. notant numerum costarum, ad quas ramuli minores hic indicati, ex quatuor majoribus orti, excurrebant; ita ut exinde pateat, dextrum B usque ad secundam costam ascendisse, sinistrum C. nonnisi ad tertiam, inferiores vero D. et E. utrinque etiam tam in dextro, quam sinistro thoracis latere aequalibus ramis excurrebant, et omnibus costis a sexta usque ad duodecimam ramulos largiebantur: notum enim est, haec vasa costas in toto ambitu thoracis, usque ad sternum comitari, et sanguinem inde ad truncum azygos et inde ad venam cavam superiorem revehere.

Dexter vero E ad ultimam costam cessabat, sed sinister D, usque ad venam renalem sive emulgentem sinistram, lit. G. notatam se extendebat, et in hanc manifesto se inserebat; hinc cum flatum in hanc emulgentem impellerem, omnes hi rami pulchre distendebantur. Hoc denique adhuc singulare et a nullo, quantum novi, antea observatum, habebat haec vena, quod ubique ramuli e latere emergentes, et numeris notati, hic non simplices fuerint, ut vulgo esse solent, sed omnes duplices, sicuti in hac figura illud indicavimus. Caeterum de usu nihil amplius addimus, quia omnibus notus est.

OBSERVATIO LXV.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Cancro uteri externo.

AUctores plerique, qui de cancro uteri scripserunt, aut aliquam ejus mentionem fecerunt, raro aut vix de cancro uteri externo, sed de interno plerumque duntaxat loquuti sunt. Praecedenti vero anno Neogarum in Palatinatum superiorem vocabar ad mulierem, quadraginta quasi annorum, cancro uteri externo sive cancro pudendi muliebris eoque horrendo et gravissimo laborantem. Utrumque scilicet labrum pudendi a summa ad infimam partem penitus erat exesum atque fere ad ossa pubis et utrinque ad femora usque erosum, eodemque fere modo, ut lardum a muribus arrosum, totus quoque mons veneris ad abdomen usque fuit consumtus, cum foetore intolerabili et aspectu teterrimo: Mulier illa antea caeteroquin sana erat: verum Anno 1716. excrescentia quaedam pendula in labro pudendi sinistro ipsi orta erat, quae consilio Medici cujusdam ligatura ope setae equinae brevi et recte tollebatur. Paulo post tamen eodem in loco novum rursus tuberculum oriebatur, circa quod, cum non a Medico, sed a Medicastro quodam auxilium quaerebat, affirmavit hic, radicem praecedentis mali non fuisse sublatam, se medicamenta adhibiturum esse, quae eam brevi tollerent. Adhibuit itaque medicamenta, (sine dubio caustica *) a quibus parvum tuberculum mox in magnum tumorem et ulcus foetidum mutabatur, quod tandem ita se extendebat, ut a sinistro latere primum ad montem veneris, et deinde ad dextrum labrum transiret, at brevi tempore magnis cum doloribus horrendoque foetore, totum pudendum exter-

* Medicamenta caustica in labris vulvae periculosa esse, notavit quoque Gölicke Histor. Anat. p. 216.

num ad ossa usque consumeret, et tandem etiam dolor in internis partibus se proderet. Hoc deplorando in statu, multis jam medicamentis ab eodem medicastro, et dein aliis chirurgis frustra adhibitis, et ego accersebar, orae ulceris cancrosi tumidae et valde inflammatae apparebant, ulcusque ipsum sordidum ac foetidum erat, et teterrimi aspectus. Verum conclamatum esse amicis et marito indicabam, et propterea morbi desperati curationem (nisi palliativam ad dolores mitigandos) aggredi, monente *Hippocrate* recusabam. Vixit tamen adhuc, malo indies ingravescente, summis saepe cum cruciatibus, aliisque variis gravibus symptomatibus usque ad principium hujus anni in statu miserrimo, omnibus misericordiam extorquente, donec tandem mors finem huic malo imposuerit. Patet ex hac historia primo, dari etiam cancros uteri externos, et deinde causticorum usum in his partibus laxis et spongiosis periculosum atque suspectum esse, prudentissimeque cum iis esse agendum, ne gravissima talia mala producant.

OBSERVATIO LXVI.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Vaginae uteri prolapsu singulari post partum difficilem.

QUamvis quidem vaginae uteri prolapsus ab Auctoribus saepe sit observatus, et a nonnullis quoque delineatus prostet, placuit tamen ob singularem ab aliorum scriptorum delineatione ac descriptione differentiam etiam illam hic describere, quam nos aliquando vidimus, praesertim in juniorum Practicorum gratiam, qui alias in diagnosi et curatione hujus morbi facile falli possunt, dum mulierculae atque obstetrices tales prolapsus ordinario pro uteri ipsius procidentia habent, qui tamen non nisi vaginae prolapsus sunt, atque sic nisi circumspecte agatur, in curatione facile errores magni eique periculosi committi queunt.

Voca-

Vocabar aliquando ad mulierem, cui post partum laboriosum vagina extra pudendum sive orificium uteri externum tam vehementer protuberabat, ut omnes praesentes mulieres uterum ipsum extra corpus propendere opinatae essent, orificium vaginae tantum connivebat, ut facile adhuc aliquot horis a partu quinque digiti manus in apicem conjuncti immitti potuerint: verum circa hoc orificium vagina uteri instar farciminis crassi in circulum sive annuli formam complicati, crassitie trium quasi digitorum eminebat. Color hujus procidentiae ex nigro fuscus erat, fere ut partis sphacelo correptae; ad tactum vero nec mollis erat nec durus, sed aëre quasi distentus: atque ex his signis ac phaenomenis satis patebat, hanc procidentiam non uterum ipsum, sed solum vaginam esse, quae tamen procidentia ob magnitudinem humorumque in ea stagnantium copiam facile in gangraenam, sphacelum et consequenter mortem transire potuisset, nisi quam citissime auxilium latum esset. Quoniam vero digitorum pressione ob nimis magnam intumescentiam mox reponi sive repelli non poterat, fomentationes resolventes ex mentha, matricar. abrotano, scordio, malva, fl. verbasc. et chamomill. in aqua et lacte coctis ordinavi, easque saepius calidas iterandas jussi, sic pars prolapsa sensim detumuit, ut reliquum deinde in locum naturalem recipi potuerit.

OBSERVATIO LXVII.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Magna excrescentia ex intestino recto feliciter ablata.

ANno 1716. Francofurti, quod ad Moenum situm est, vocabar ad virum quinquagenario majorem, haemorrhoidibus alias obnoxium, temperamenti ut vocant, melancholici, qui jam a multis annis difficultatem singularem in faecibus excernendis perceperat, dum semper aliquid praeternaturale ex

ano protrudi ſenſit, quod dolores ipſi inſignes creabat, et quod digitis ſemper poſt excretionem faecum ad inteſtinum rectum repellere cogebatur. Illud vero praeternaturale ſucceſſu temporis majorem in molem accrevit, atque etiam eo ipſo majus incommodum, majoresque dolores noſtro excitaverat. Tandem vero accidit, ut non ſolum in faecum excretione prodiret, ſed etiam inter ambulandum, aliumve motum corporis, imo quando duntaxat aliquandiu erectus ſtaret, prolaberetur: unde ſubinde tantos dolores perpeſſus eſt, ut in animi deliquium incideret. A variis quidem Medicis pariter ac chirurgis conſilium rogavit, ſed prae pudore ocularem inſpectionem admittere noluit, exiſtimans illud, quod excideret, inteſtinum rectum eſſe, atque ſic, dum malum pro inteſtini recti prolapſu habuerunt, talia ipſi ordinata ſunt remedia, quae alias ad inteſtini hujus prolapſum ſanandum proficua ſunt, ſed fruſtra omnia adhibebantur. Tandem vero ipſi perſvaſi, ut ad morbum rite cognoſcendum inſpectionem admitteret, cui etiam mali atrocitate inductus conſenſit, ac ſimul in conſilium adhibuit unum ex chirurgis Francofurtenſium primariis. Parte igitur ex ano propendente rite conſiderata, judicavi facile, eam non eſſe inteſtinum, ſed magnam quandam excreſcentiam carneam ex interiori ſphincteris ani parte enatam, quam vulgo *condyloma* appellant, aut *ficum*, cui ſententiae laudatus chirurgus etiam facile acceſſit: nam ex globoſa ipſius figura patebat, eam non eſſe inteſtinum rectum, atque ex duritie et colore conſtabat, eam non eſſe venam haemorrhoidalem in tantam magnitudinem extenſam, ſicut nonnulli antea ſuſpicabantur; reperimus enim corpus carnoſum, durum et ex rubro fuſcum, magnitudine magnae ficus, ſulcis tamen multis donatum ad ſimilitudinem quorundam boletorum, (quos nos *Morgelen*, et Galli *morilles* appellant,) e dextro ſphincteris latere pronatum, baſi ſive radice pollicem craſſa, parum tamen reliquo corpore tenuiori.

Morbo igitur rite cognito declaravimus aegro, eum non laborare inteſtini prolapſu, ſicut hactenus opinatus erat, ſed

excrescentia carnosa, quae sine vitae periculo auferri posset, atque ablationem ligatura optime hic et tutissime fieri posse. Hoc audito, aeger desideravit, ut malum hocce molestum, a quo jam tot annos misere vexatus fuerat, praedicto modo auferremus. Idcirco mox paravimus filum robustum duplex cera obductum, aegrumque ita collocavimus, ut transversim prono corpore lecto incumberet, pedibus in terram demissis ac probe divaricatis. Postea natibus bene diductis, atque excrescentia, quantum commode fieri poterat, a chirurgo ex ano educta, filum praeparatum bis terve basi circumduxi, et tantum constrinxi, quantum aeger sine insigniori dolore ferre poterat, atque sic in lectum ipsum dimisimus. Noctem sequentem ob dolores, qui tamen non enormes erant, insomnem transegit; quapropter die sequenti ipsi emulsionem blande anodynam ordinavi, et sic altera nocte paulo melius dormivit, tumor auferendus vero altero die eandem adhuc obtinebat faciem, quam priori. Tertio vero die paulo nigrescere incipiebat, hinc opportunum esse judicavimus nova ligatura eum constringere, ut sic eo citius marcesceret et caderet, id quod etiam fecimus, ligatura nova paulo fortius constricta, quam antea. Quarto die quia chirurgus ad biduum extra urbem ad alium aegrum fuerat evocatus, nostrum hunc aegrum solus visitavi, deprehendique excrescentiam non solum nigerrimam, sed etiam sphacelosum foetorem edentem. Quapropter, quia et ipse aeger hujus molesti corporis valde erat pertaesus, scalpello illud resecavi. Ast resecto tumore praeter opinionem arteriola e radice sanguinem cum impetu projiciebat, tumore nondum satis emortuo: cui vero nil nisi linteum complicatum imposui, jussique ut aeger digitis suis illud linteolum aliquamdiu firmiter comprimeret. Quod postquam per horam dimidiam fecisset, sanguis sine ullo alio remedio substitit. Deinde ordinavimus, ut aeger bis terve in die ungv. de cerussa partem vulneratam inungeret, quo effecimus, ut intra octiduum sanitati restitutus fuerit.

OBSER-

OBSERVATIO LXVIII.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Fistula lacrymali nova Anelli methodo a nobis sanata.

EOdem tempore Francofurti ad nobilem mulierem quinquaginta circiter annos natam, una cum Viro Excell. Experientissimoque D. D. *Kisnero*, Physico ordinario celeberrimo vocabar, ad morbum quendam oculi inspiciendum, examinandumque, de quo jam antea praelaudatus D. D. *Kisnerus*, qui alias ipsius Medicus ordinarius erat, mihi referebat, se eum pro fistula lacrymali habere. Cum igitur in aedibus aegra conveniebamus, ipsa referebat, se a sex circiter mensibus aliquem molestum sensum aliquoties in die percepisse in angulo oculi dextri majori, et dum eum fricasset, purulentam materiam inde effluxisse, lacrymasque frequenter inde ex oculo hoc procidere, seque malo hoc deformi adeo contristari, ut vix amplius audeat in aliorum hominum consortium venire. Examinavimus deinde et inspeximus oculum laborantem quam accuratissime, et nullum, neque in oculo ipso, neque in palpebris, neque in caruncula lacrymali conspeximus vitium, verum locus sacci lacrymalis inter nasum et angulum paulo tumidior erat, quam ad oculum sinistrum. Hinc ad malum accuratius explorandum manu sinistra palpebras hujus oculi ita diduxi, ut puncta lacrymalia in conspectum venirent,, rogavique tunc D. D. *Kisnerum*, ut attente jam ad haec puncta attenderet. Quo facto, indice dextrae manus leniter compressi saccum lacrymalem, sic perspicue vidimus verum pus larga satis copia ex utroque puncto lacrymali profluere; quo absterso idem aliquoties iteravi eodem semper eventu, ita ut laudatus D. D. *Kisnerus* mecum consentiret, veram hic adesse fistulam lacrymalem, praesertim cum aegra nil in nares influere perciperet. Proponebamus igitur

tur aegrae, de curatione valde solicitae, *Anelli* novam methodum, tanquam blandissimam et securissimam hujus mali sanandi rationem, (a) cui quidem ab initio ob doloris aliorumque periculorum in organo tam nobili ac tam delicato metum, praesertim cum alias tenera esset, et constitutionis valde sensilis, se submittere haud facilis erat. Cum vero ipsi magnam spem facerem, quia malum non adeo erat inveteratum, fore, ut brevi a molesto hoc malo liberaretur, sectionem, ustionem, periculumque hic abesse, affirmarem, mihique brevi rursus hinc Altorfium discedendum esse, annuit tandem, specillumque huic operationi proprium sine notabili dolore admisit. Quo cum omnes sacci lacrymalis plagas percurrerem, nihil cariosi percepi, hinc tanto major curationis spes mihi affulgebat, quia antea nullos tales aegros tractandos habueram, sed tales duntaxat, qui valde inveteratis et cariosis fistulis laborabant. Inflectebam postea stylum meum versus canalem nasalem, ibique aliquamdiu aliquod notabile obstaculum, membranae obtensae simile offendebam, quod ipsius progressum ad nares impediebat. Tandem vero paulo fortiori pressione penetrabat in nares, ita ut partim ex sensu aegrae, partim ex longitudine specilli constabat. Canali igitur obstructo reserato, specillum aliquamdiu usque deque motitavi, donec meatum satis liberum perciperem. Postea afferri curavi aquam mineralem, quae aestatis tempore copiose Francofurti praesto est, eamque paullo calefactam (extracto prius specillo) ope siphunculi mei per punctum lacrymale inferius injiciebam, quam aegra copiose e naribus in fauces influere percepit. Quod vero ut distinctius perciperet, infudi in illam aliquot guttas Essentiae cort. aurant. quae forte ad manum erat, atque injectionem iteravi. Eodem vero momento asseverebat, os sibi repleri sapore essentiae cort. aurantior. et liquido injecto; id quod toties contingebat, quoties adhuc postea injectionem eodem liquido feceram. Pars tamen liquidi

(a) Quam peculiari dissertatione Altorfii 1716. descripsimus.

injecti ſemper etiam cum pauco pure per punctum lacrymale ſuperius reſiliebat.

Altero die cum ambo rurſus aegram hanc inviſebamus, vix aliquid puris amplius ex ſacco illo lacrymali exprimi aut alias obſervari potuit: et cum ſtylum altera vice immitterem, facillime in nares intrabat, id quod etiam cum injectione contingebat, cui tunc aliquid Elixir. proprietat. ſine acido miſcueramus, quod copioſe rurſus per os rejicit. Tertio die nihil quicquam puris obſervabatur, hinc omiſſa per ſpecillum exploratione, ſolum aliquot injectiones inſtituebam, quae feliciter ſemper in nares et os influebant. Die quarto ſimili modo nil amplius praeternaturale reperiebatur, ſed injectiones iteravi. Quinto die Francofurto mihi rurſus diſcedendum erat Altorfium, quapropter inſtrumenta D. D. *Kiſnero* relinquebam, ut ſi opus eſſet, et forte adhuc aliquid praeternaturale occurreret, ipſe mea methodo ulterius opem ferret. Sed poſt aliquot ſeptimanas per literas me certiorem fecit, aegram perfecte ſanatam eſſe, et nullo amplius remedio aut injectione indiguiſſe, id quod et poſtea ſaepius et nuper adhuc confirmavit, morbumque illum hucusque non rediiſſe, ſed oculum illum optime ſe habere.

Tacere tamen aut diffiteri nolo, ſed ut boni viri eſt, ingenue hic fatebor, me in inveteratis talibus fiſtulis, quarum ſex interea tractandas habui, quarum recentiſſima ultra triennium jam duraverat, et in quibus omnibus oſſa lacrymalia nuda et carioſa deprehendi, hac methodo nullam certam et conſtantem curationem obtinere potuiſſe; et quamvis quidem in omnibus meatum ad nares reſeraverim, ita ut ſtylus et injectiones, nunc facilius, nunc difficilius, in nares intraverint: imo in nonnullis per tres menſes canalis naſalis ſponte ſine ulteriori ſtyli immiſſione apertus remanſerit, et interea nil puris aut lacrymarum per puncta lacrymalia ſive per ſuperiores aperturas effluxerit, ſed haec omnia ſolum per inferiorem ductus naſalis aperturam, ut in ſanis, in nares intraverint, tandem tamen obſtructio lacrymalis canalis rediit, et ſanatio conſtans a me in inveteratis

veteratis talibus fistulis Anelli methodo obtineri non potuit, sic ut eam non in inveteratis et cariosis, sed solum in recentioribus, et ubi caries aut ossis denudatio abest, utilem deprehenderim, sicuti etiam ab inventore non nisi in talibus casibus commendata fuit. Interea tamen in laudem hujus methodi et loco refutationis adversariorum, qui eam adeo periculosam proclamarunt, affirmare sancteque testari possum, me ex hac methodo nullam noxam, nullum grave aut novum symptoma, quod ante non fuerat, unquam observasse, et ubi non profuit, ibi etiam eam non nocuisse deprehendi, ita ut tuto adhiberi possit, nullumque periculum inferat, si modo a prudenti manu administretur. At usus ejus in recentibus fistulis lacrymalibus et aliis, ubi caries abest, itemque in oculis lacrymantibus ab obstructione canalis nasalis oriundis sanandis, egregius esse potest, et satis laudari nequit, dum hac ratione haec mala mox in principio curari possunt, atque sic impediri, ne ex oculis lacrymantibus fiant fistulae, aut ex fistulis simplicibus metu sectionis aut ustionis, aut alius methodi molestioris, fiant complicatae cum carie, ossiumque erosione; quae postea methodos periculosiores, crudeliores et molestiores requirunt, imo saepe nullam prorsus curam admittunt, quod prolixius in supra nominata dissertatione nostra docuimus.

OBSERVATIO LXIX.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De *Membrana Hymene.*

LIcet multi fuerint, qui membranae Hymenis existentiam negarint in puellis et virginibus, eamque traditionibus et fabulis anilibus annumerandam censuerint, multi tamen ex adverso fuerunt, qui eam non solum viderunt, sed et descripserunt ac delinearunt, sicuti ex *Graefii* et *Swammerdamii* figuris

aliorumque multorum (a) descriptione constare potest. Quoniam vero nec hodie desunt, qui hanc membranam adhuc negant, eam non solum in uteris conservatis eadem figura et forma ostendere possum, quali a laudatis modo scriptoribus variis schematibus delineata est, sed etiam nunc eam ex utero puellae XIII. vel XIV. annos natae, et superiori anno a me publice hic dissectae, rursus longe alia sub forma exhibere possum, quam ab aliis delineata est; unde cognoscere licet, unam eandemque partem in diversis subjectis varia saepe forma apparere, varioque etiam modo se habere posse, ita ut propter hanc subjectorum diversitatem figurae auctorum non mox prō falsis habendae sint, si cum subjectis, quae prae manibus habemus, non ex amussi conveniant. Ita, quod obiter hic noto, recens scriptor figuram Cl. *Morgagni*, quam in adversar. anatom. de lingua dedit, reprehendit, ac si ita se non haberet, ego tamen certo affirmare possum, me in sanis hominibus morte violenta defunctis eam aliquoties cum *Morgagni* figura convenientem reperisse, antequam etiam hujus figuras aut librum viderim. Igitur ut in viam redeam, prolixius non ero negantes hanc membranam verbis refutare, sed re ipsa, delineatione scilicet et descriptione hujus membranae, prout eam ex praedicta puella adhuc asservo, eos convincere volo

Sit itaque in fig. 5. Tab. VI. pudendum praedictae puellae, labiis vulvae diductis, ut laudata membrana rite in conspectum prodeat.

AA. Sunt labia pudendi diducta.

B. Mons veneris dictus.

C. Perinaeum sive interstitium inter orificium vaginae et anum.

d. clitoris. e. e. duae nymphae.

ffff. Orificium vaginae.

gggg. *Membrana hymen* sive claustrum virginale, non partem

(a) Vesalii, Fallopii, Wierii, Morgagni etc.

partem tantum orificii vaginae, ut a multis describitur, sed totum vaginae orificium ambiens, et quasi occludens, satis robusta, quae tamen in medio longum et perpendicularem, sed angustum et inaequalem hiatum habet, sicuti hic delineatur, ab aliorum observationibus longe diversum: in cujus hiatus parte superiori apertura urethrae conspicitur, per quam urinam e vesica excernebat. Vix credo aliquem, qui hunc uterum et praecipue hanc membranam rite examinaverit, imposterum de ejus existentia amplius dubitare posse, praesertim cum tam rarum sit eam in hac aetate tam perfectam et integram conspicere, sicuti hic conspicitur. In parvis puellis eam semper reperi, sed quo magis adolescunt, eo plerumque magis abolescitur, et imperfectior conspici solet.

OBSERVATIO LXX.

Dn. D. Laurentii Heisteri.

De

Humore oculi aqueo, utrum ante uveam an post illam sit copiosior.

OCcasione controversiae meae de Cataracta cum Parisiensibus quibusdam, qui inter alia, quae injuste mihi imputarunt, etiam me erroris accusare voluerunt, *quod ante uveam plus aut saltem non minorem copiam humoris aquei adesse statuerim, quam post uveam*, atque inde argumentatus fuerim, *saepius cataractam ante uveam oriri debere, quam post illam, si ut veteres voluerunt, a concretione et coagulatione humoris aquei oriretur: quia vero ordinario post uveam reperitur, ergo cataractam non ex humore aqueo gigni sive produci asseveravi, illi contra affirmarunt, plus humoris aquei post uveam reperiri, quam ante ipsam*: occasione, inquam, hujus controversiae hac hyeme denuo accurate in hujus rei inquisivi veritatem. Et quamvis jam alias tam ex propinquo situ et arcta vicinia

uveae cum humore cryſtallino, quam ex multorum oculorum diſſectione, itemque ex oculis olim ſummo frigori expoſitis et perpendiculariter diſſectis veritas mei aſſerti mihi ſatis conſtabat, tamen ut teſtes haberem hujus rei, experimenta denuo inſtituenda duxi, ut inde et major certitudo mihi aliisque tam circa controverſiam de cataracta in genere, quam ſpeciatim circa hanc de humoris aquei copia oriretur.

Quapropter quia in oculis recens diſſectis ob ſubitaneum effluxum humoris aquei et collapſum membranarum, praecipue vero uveae, rite et exacte indicari nequeat, *utrum ante uveam an poſt illam plus humoris aquei exiſtat*, oculos ſumſi, qui cum humanis habent maximam ſimilitudinem (quia frigoris maximi tempore humanos obtinere non poteram) nimirum primo duos porcinos, ex porco recens mactato extractos, eosque mox frigidiſſima tempeſtate, Menſe Januarii libero aëri per diem dimidium et integram noctem expoſui, ſic ſequenti die ad lapideam duritiem gelu indurati erant. Hos oculos tunc ſcalpello acuto medios diſſecui, qui ut coram collegio ſtudioſorum perſpicue demonſtravi, ita ſe exhibuerunt, prout alterum eorum figura 6. Tab. VI. delineavimus. Nimirum oſtendit haec figura duo haemiſphaeria oculi perpendiculariter diſſecti.

a a. eſt cornea.
b b. eſt ſclerotica, cum adhaerente choroidea.
c c. eſt uvea.
d d. eſt ligamentum ciliare dictum.
e e. eſt humor vitreus. f. cryſtallinus.
g. aqueus, in quo uvea ſuſpenditur, et libere in ſanis movetur, a cornea ad cryſtallinum et poſt uveam ſe extendens.
h. nervus opticus.

Hic vero L. B. attendas velim ſpatium inter corneam et uveam minimum quadruplo majus fuiſſe, quam hoc poſt uveam, id eſt inter uveam et cryſtallinum (illud cameram anteriorem humoris

moris aquei appellant, hoc posteriorem) ideoque et humor aqueus frigore induratus minimum quadruplo copiosius se ostendebat ante uveam, quam post illam, ubi vix chartae tenuis crassitiem habebat, ita ut vix atque ne vix quidem videri potuerit. Hoc experimentum mox sequenti nocte unus ex auditoribus et discipulis meis *Mauchartus* Würtenbergicus, D. *Maucharti* Medici Marbacensis in Würtenbergico Ducatu, et Collegii nostri Natur. Curiosor. collegae celeberrimi, haud degener filius, imitatus est in canis oculis, qui quoque humanis similes sunt, atque altero die invenit hos oculos eodem modo constitutos, ut modo de porcinis diximus, nisi quod fere adhuc minus spatium inter uveam et crystallinum in caninis observari potuerit, et uvea penitus crystallino accumbere et quasi adhaerere visa sit, sicut id et mihi et aliis commilitonibus suis demonstravit, quamvis illi oculi omnes fuerint sanissimi et nulla praeternaturalis uveae cum crystallino vicinia fingi possit.

Igitur ex his experimentis concludo, humorem aqueum non tantum non pauciorem, sed potius longe copiosiorem esse in anteriori camera, id est, ante uveam, quam post uveam: id quod mihi jam erat demonstrandum. Exinde etiam explicari dijudicarique posse puto varia phaenomena et quaestiones, circa quae adversarii mei a me dissentiunt, et quorum resolutionem jam in Apologia mea dedi.

Denique in his oculis frigore conglaciatis nervus opticus h, quasi ex innumeris fibris constaret, se conspiciendum praebuit: id quod in recentibus alias vix observatur; ideoque et hoc hic annotandum esse duximus, cum ad structuram nervi optici melius intelligendam apprime faciat.

OBSER-

OBSERVATIO LXXI.

Dn. D. Laurentii Heiſteri.

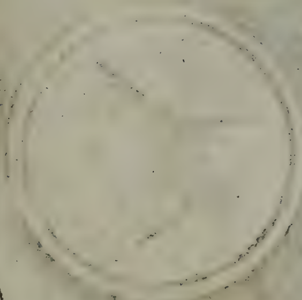
De

Ventriculo enormis magnitudinis.

Anno 1716. in collegio privato anatomico diſſecui canem mediocris magnitudinis, ex genere illorum, qui aedes ruſticorum noſtrorum cuſtodiunt: et cum ventrem aperirem, oſtendit ſe corpus membranaceum, quale nunquam antea vidi, nec ii, qui mecum erant. Nam mox ſub peritonaeo in regione umbilicali, ubi apertura primum fiebat, et ubi alias ordinario inteſtina ſe offerunt, pars veſicae inſtar inflata ſe conſpiciendam praebuit. Quo magis vero abdomen aperirem, eo magis et major illa pars apparebat, ſic ut omnes mecum cupidi eſſent noſſe, quidnam illud eſſet inuſitatum corpus. Aſt abdomine integre aperto, conſpiciebamus ventriculum eſſe, qui a thorace ad hypogaſtrium usque ſe extendebat, ita ut inteſtina vix ſpatium quatuor digitorum circa pelvim occuparent, reliquum totum abdominis, extra coſtas conſpicuum, ventriculus hic replebat. Sed nec vacuum erat monſtrum hoc ventriculi, verum alimentis repletiſſimum et tympani inſtar tenſum atque expanſum. Poſtquam vero contenta evacuavimus, placuit menſurare hunc ventriculum, et ecce ſedecim libras aquae ſive octo menſuras Norimbergenſes facile admiſit, ſicut hoc experimentum praeſentibus multis ſtudioſis peractum eſt. Vtrum major an ſimilis ventriculus in tam parvo animali unquam repertus ſit, profecto nunquam legi, neque fando unquam percepi: atque in rei memoriam adhuc hodie hunc ventriculum inflatum et exſiccatum in muſeo meo aſſervo.

(*Altorfio Noriberg.* d. 10. *Maj. An.* 1718. *miſſae.*)

OBSER-

ΣΑΛΠΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙΟΣ
ΕΠΟΙΗΣΕ

ΑΙΤΩΛΩΝ

Quadrussis

Quadra Sinensis
Quadrae Italicae

OBSERVATIO LXXII.

Dn. D. Michaëlis Friderici Lochneri,

Ad Virum Illuſtr. et Excellentiſſimum

Dn. ANDREAM FACKHIVM,

Caeſar. Archiatror. Comitem,

De

Lapide Quadra Sinenſi.

CUm ingenuum ſit profiteri, per quem profeceris, ingenui expers eſſem pudoris, niſi huic diſſertatiunculae, levidenſi equidem, Tuum, VIR ILLVSTR. et EXCELLENTISSIME, MAXIMI IMPERATORIS, INDVLGENTISSIMI PRINCIPIS, Archiatrorum Comes ſplendidiſſime, praefigerem Nomen, qui primam hujus, quem deſcribere conatus ſum, lapidis notitiam dediſti. In illa enim expeditione Hiſpanica, qua

Comes additus ibas,
Corporis AVGVSTI ſervator, et axe ſub illa
Vtilis haud raro monitor cuſtosque ſalutis,

TIBI a calculi diris doloribus excruciato, irritis omnibus aliis remediis, incantamenti inſtar *quadrae* infuſum levamen attuliſſe, gratioſe mihi retuliſti. A laudatiſſimo Archiatro laudatum mihi remedium firmiter animo inhaeſit, nec deſtiti, quae a tempore illo, quo primam in *Parreira brava* mea ὡς ἐν παρόδῳ mentionem injeceram, lecta collectaque ſunt, has in plagulas conjicere eum in finem, ut ex illuſtri Nomine tuo opellae tenuitati praeſidium, mihi ipſi autem ulterioris porro favoris et benevolentiae expeterem perennitatem.

LApidem a figura in dicto Schediaſmate pronuntiavi quadratum, quem exacte, mole excepta, refert, quale lapi-

dum genus in ſacris literis et quidem in Threnis Jerem. per vocem *Abne Gazith* exprimitur. Graeci nominant σύννομον λίθον. Heſychius: σύννομα, σύνδρομα, ἰσόδρομα. *Quadrataria* dicitur lapidicina, equa lapides quadrati eruuntur. *Quadratarii* autem ſunt, quos Graeci λιθοθήκτας nominant, ut eſt *Leg.* 1. *Codic. de excuſ. opific.* Lapidicidae. Quadratariorum mentio fit apud Sidon. L. 3. c. 12. apud Caſſiodor. in Pſalm. 125. Saxorum quadratarii. Gloſſae veteres: ψάκτης, *quadratarius*.

Melius tamen Hiſpanicum nomen *quadrae* retinetur: nec enim ulla linguarum illarum, quas peperit latina mater, uberiore gaudet largiorique haereditate, quam Hiſpanica, inprimis dialectus Caſtellana, qua quicquid aeternitatem meretur, quicquid memoria dignum, hodie conſcribitur. Ea enim proxime ad latinam accedit, et doctiſſimus Merula in Hiſpan. deſcript. cap. VIII. viros ſe noviſſe refert eruditos, qui ut quam prope abeſſet a matre ſua haec propago, qualisque ante foediorem fuerit depravationem, monſtrarent, dexteritate quadam ſcriptis epiſtolis et Latine et Hiſpanice loquerentur, eademque animi ſenſa explicarent, ita ut Latinis Latini, Hiſpanis Hiſpani eſſent, ſervata paſſim utriusque linguae vi, natura et proprietate; quale exemplum longiori recenſione propoſuit modo laudatus Paulus G. F. P. N. Merula. Hiſpanica itaque vox *quadra*, qua lapis noſter inſignitur, optimae quoque in Latio notae, diverſae licet ſignificationis. *Quadra* enim, e doctiſſimi Voſſii mente, a *quatuor* converſo tenui T in D, derivatur. Itaque nunc, quod eſt quadratum, ſignificat. In Philoxeni Gloſſis Quadra, τόπος, recte τόμος emendavit Scaliger; inque iisdem, ubi eſt quadra, βρόμος, recte corrigunt ψωμός. Non aegre feres, VIR SVMME, ſi aliquantulum extra limites lapidis noſtri exſpatiando, ex elegantiori literatura, quae Medicinam noſtram politiorem reddit, ad illuſtrandum, quomodo quadrae huic noſtrae conveniat denominatio, producam. Nolo altius inquirere in Architectonicorum de *quadra* ſenſum, de his enim fuſe Vitruvii Commentatores, Baldus, Philander et Barbarus conſulendi, quorum ſententias in Lexico de ſignificatione vocabulorum

lorum Vitruvianorum congessit solertissimus Joh. de Laët, Antwerpiae suae literatae haud exiguum decus. Nec insueta Virgilio vocula, dum AEneid. Libr. VII. v. 115. canit:

Patulis nec parcere quadris.

Clar. Emmenessius ad hunc commentatur locum: *Quadram proprie ad instrumentum mensarum pertinere, cui cibus incisus ac scissus imponitur*, ut ejusdem Poëtae Libr. V. v. 125.

Accisis cogit dapibus consumere mensas.

Mensas autem factas fuisse, secundum Didymum, ἐκ τοῦ σκληροτέρων μερῶν τῶν ἄρτων, *e durioribus panibus compactum frustum.* Hinc iterum Virgilius l. c.

Heu etiam mensas consumsimus, inquit Julus.

Pertinet huc Juvenalis locus Satyr. V.

Vt bona summa putes, aliena vivere quadra.

Lubinus explicat de pane in quadram scisso, supra quem carnes et alia obsonia incidebant, quales panes in Saxonia inferiori die Allmosen nominare solent, eo quod pauperibus Eleemosynae loco dari consueverint. Et quadram pro frusto quadrato sumi, e Martiali discimus Lib. VI. Epigr. 75.

Quum mittis turdumque mihi, quadramve placentae,
Buccellas misisse tuas te, Pontice, dicit.

Et Libr. III. Epigr. 77.

Nec te liba juvant, nec sectae quadra placentae.

Add. Libr. IX. Epigr. 92.

Quadra igitur frustum placentae quadratum; panes praeterea quadrati Romanorum apud Athenaeum L. XIII. Horatius probat unicuique datam quadram Libr. I. Epist. XIII.

Et mihi dividuo findetur munere quadra.

Senec. de Benefic. *Quis beneficium dixit*, quadram panis *aut stipem aeris abjecti, aut ignis accendendi factam potestatem.* Et caseos in quadram divisos exhibet Bilbilitanus Vates Libr. XII. ad Vacerram Epigr. 32. *Nec quadra deerat casei Tholosatis.*

Apud Scriptores Ecclesiae Romanae de quadra panis sumitur, Joh. Laudens. in Vit. Petr. Damiani: *Sola panis quadra cum*

crudis oleribus coenanti apponitur. Hinc per quadras panes partiri apud Gregor. M. Libr. I. Dial. c. 11.

Panes pariter Graecorum eucharistici, quas ἁγίας μερίδας nominant, Δίσκῳ ἁγίῳ impositi. In ritu sacro ἀρτοκλασίας Graecorum, existunt quadrae e majori quadrata hostia decisae, de quibus passim in Graecorum liturgiis. In lingua hodierna Graecorum aliquibus in locis portiuncula talis κόδρα. Glossae Graeco-Latinae: Κόδρα, *Codra, quadra.* Item: τετράγωνος, *quadra, quadrus, quadratus.* Suidas: κοδρίτης ἄρτος, sive ἄρτος τετράγωνος, panis quadratus.

Baldus tamen in Lexico Vitruviano jam citatus quadras interpretatur non panis vel casei frusta quadrata, sed quod similes sint quadris, quibus vel stanneis vel argenteis aut etiam ligneis in mensis ad carnes scindendas uti consuevimus; quadra enim forma antiquis fiebant, hodie vero ut plurimum rotunda, unde *taglieri* Italis; cui consonum Germanicum Teller. Plurimi tamen quadram non instrumentum mensae, sed mensam ipsam dictam voluere, quae olim quadratae, et quatuor pedibus, hinc τετραπόδια nominatae, postea rotundae factae; id quod ex Festo et Varrone probat Ciaconius de Triclinio passim. Nec tamen absonum erit statuere, appellari pariter mensas appositas. Pollux: Ἔξεστι δὲ τὴν τράπεζαν, ἐφ' ἧ τὰ ἐκπώματα κατάκειται, τετράπουν τε τράπεζαν εἰπεῖν καὶ μονόπουν, *licet autem mensam, cui pocula imposita sunt, quadrupedem mensam appellare et unipedem.* Et Virgil. Aeneid. Libr. I. cecinit:

Postquam prima quies epulis mensaeque remotae.

Quippe mensae ipsae non remotae fuerant, sed epulae illis appositae. Verum quadrae hae omnes nil quadrant ad quadram, de qua nobis sermo; veluti et *quadra vestis,* τετράγωνα ἱμάτια a rotundis diversa. Quadrae hae vestes a summo ad imum apertae, unde quatuor angulos habuisse necesse est, in imo duos, totidemque in summo, quadrangulae appellatae. Tale Graecorum pallium, et pallia fere omnia muliebria. Festus: *Ricinium, pallium muliebre quadratum.* Pallam quoque pallium Graecorum interpretantur Grammatici. Saga item militaria et saga Gallica

Gallica et paludamenta imperatorum. Sic Ammonius chlaenam pariter quadrangulam veſtem pronuntiavit; de quibus uberior ſcribendi occaſio in Telesphoro noſtro. A veſte quadra, quadrapola veſtis paſſim apud Anaſtaſium in vitis Pontif. quarum anguli, teſte Clar. Bulengero, auro texti aut ſerico, vel tubulis auro clavatis. Sed de his veſtibus in omnis eruditionis abyſſo Salmaſio Not. in Tertullian. de Pallio. Quadra ſive pileus quadratus Deorum pariter eſt ornamentum. Sic in Aetolorum Nummo *Apollo* ex mente Cl. Begeri in Obſerv. et conjectur. ad Numiſm. quaedam antiqu. p. 1. vel ſecundum Nonnium Not. in Golzium, *Mercurius*, quadra in capite ornatus; qui pariter hoc capitis tegmine conſpicitur in vaſe ingenti marmoreo Cajetae urbe regni Neapolitani maritima ejusque aede maxima reperiundo; quod poſt Hondium in Deſcript. Italiae, curioſorum oculis expoſuit diligentiſſimus Sponius in miſcell. erudit. Antiquit. Sect. II. Art. I. p. m. 25. Exhibuit hoc in vaſe Athenienſis ſculptor Salpion, uti nomen inſculptum indicat, natalitia Bacchi, ubi Bacchus tanquam infans a Mercurio quadra in capite Leucotheae materterae educandus offertur. Vt merito ob hanc quoque tegminis rationem τετράγωνος Ἑρμῆς vocetur; quamvis probe norim, hunc diſciplinarum coeleſtium, atque etiam eloquentiae et veritatis praeſidem, ſecundum Manil. Aſtron. L. 1. cubicum et quadratum effingi.

Apud Medos olim, Perſas et Armenos, quadra capitis praecipuum ornamentum. De Sinenſium pileorum quadris ἀθανάτιος Kircherus in China. Quadram viris pariter dignitate conſpicuis et virtute eminentibus olim fuiſſe impoſitam, ex antiquitate eccleſiaſtica palam eſt. Methodius de Virginit. actione vitae et conſilio τετραγώνους, quadratos dixit, viros perfectae virtutis. Nec aliter Chriſtianum perfectum quadratum eſſe oportere, S. Gregorius tradit Homil. 21. in Ezech. quippe quadram, ut ſymbolum immobilitatis et ſtabilitatis, conſiderat Hipponenſium devotiſſimus Antiſtes. Hic dicendi locus eſſet, quid proprie per ξύλα τετράγωνα denotetur, ligna nempe *Go-*

pher, ex quibus arcam fabricare jussus fuit Noah, quae ξύλα τετράγωνα e versione LXX. Interpretum a Cl. Bocharto pro cupressinis, a doctissimo Vossio pro resiniferis lignis habentur. In sensum mysticum has quadras ligneas trahit et in sapientes Christianos accommodat Origen. Homil. in Genes. et qui eum expressit S. Ambrosius Libr. de Noa et Arca c. 6. nec non S. Gregorius, cui Nyssa cognomen tribuit, Libr. de Vit. Moys. In pictura certe Lateranensi Constantini Magni IV. virtutum distincte exhibitarum tetractys, capiti ejus imminens expressa est quadra jussu Leonis III. Vid. Ciampinus de Monument. vet. musiv. T.II. c. XXI. p. 128. Tab. XL. Hinc clericorum quadrae sive pilei ad crucis expressionem formati, de quibus passim Solerius de Pileo. De Doctorum quadris Pancirollus, eruditissimus Legum interpres, Var. Lect. Jur. libr. I, cap. 23.

Quadra pariter monetae genus. Haytho Armenus in Cathaja tale esse scripsit, teste Pl. Rev. Müllero Griffenhagiensi, Berolinensi Praeposito, Diss. de Cathay. Nec insolitae hodie quadrae Hispanorum aureae; septentrionalium aereae; nec desunt apud nos Germanos quadrae, Klippen dictae, quarum eruditam Coburgi molitur collectionem Cl. Winheimius.

Revocant hae quadrae in memoriam, nummum angularem Suetonii in Neron. certe tetragonum fuisse, et quadram credit modo laudatus Panciroll. l. c. p. 137. et 201. Ab eo autem, itemque a quadrante assis sextantalis et a numis quadrigatis, differt *quadrussis*, quatuor assium pondus, cui ex utraque parte bos impressus. Vnde, secundum Plinium, pecuniae nomen est. Quadrussem exhibet R. P. Molinetus dans le Cabinet de la Bibliotheque de S. Genevieve, P. I. p. 47. Ceterum et inter missilia, quae consulibus spargere permisit Justinianus Nov. 105. c. 2. §. 3. erant *monetae Caucii, et quadratae*; de quibus disquirit eruditissimus du Fresne in dissert. de Imperatorum Const. Numismatibus no. 98. Sed haec omnia remota sunt nostra a quadra, quam tractamus.

Propius ad quadram lapidem, quando in Glossariis *quadra* per tesseram exponitur, sed non adjungitur qualis; plurima

enim

enim tesserarum genera, quorum decem pene recenset Reverendiss. Thomasinus de Tesser. Hospital. *Frumentaria* nempe, *nummaria, militaris, hospitalis, comitialis, theatralis, convivalis, paganica,* et tandem *lusoria,* quibus eruditissimus Danorum Ol. Wormius in Monum. Danic. p. 22. accenset *amatoriam.*

Ex his *lusoriae* erant, in quibus numeri describebantur, *tali* pariter dicti, teste Pl. Rev. del Rio Comment. in Senec. Herc. furent. cui tamen Excell. Gronovius parens repugnat, et ex antiquitate demonstrat, tesseras a talis fuisse diversas, quippe talorum major numerus; in testimonii partem adducit illud Martialis Libr. IV. Epigr. XV.

Non sum talorum numero par tessera.

Talis enim quatuor ludebatur, tesseris communiter duabus ad summum tribus. Producimus iterum Martialem Libr. XIV Epigr. 15.

Hic mihi bis seno *numeratur tessera puncto,*
calculis hic gemini discolor hoste perit.

Tesserae nempe binae habebant duodecim puncta, si existant duo seniones, in quibus per tesseras numeratur usque ad XII. puncta. Videtur tamen senio junctus fuisse, dictus alias *Basilius,* item *Venus*; cui opponebatur *canicula.* Lucem his dat obscuritate alias celeberrimus vates Persius Sat. III.

Quid dexter senio ferret
Scire erat in votis, damnosa canicula quantum
Cederet.

Eundem senionem *Midam* vocari Suidas testis est: Μίδας, ὁ ἐν κυβοῖσιν εὐβουλότατος: *Midas in tesseris consultor optimus.*

Nec materia tesserae a quadra lapide differunt; quamvis enim secundum Plinium Hist. Nat. lib. 16. c. 18. *ligustrum materia tesserarum,* sive *ebur,* de quibus Ovidius:

Seu ludet numerosque manu jactabit eburnos:
Tu male jactato, tu bene jacta dato.

Vel *crystallus,* quarum mentio fit apud Petronium Satyr. cap. 33. p. 129.

p. 129. edit. Burmann. *Sequebatur puer cum tabula terebinthina et cryſtallinis teſſeris.* Vtplurimum tamen e lapide ſecto noſtro lapidi perſimiles. Redeunt hac occaſione in mentem teſſerae illae Badenſes luſoriae Helveticae, a quadra lapide non multum magnitudine aliisque circumſtantiis diſtantes, differentes tamen numeris ſive punctis impreſſis. Meminit jam eorum Betulius noſter a Birken vulgo dictus, Florigerae ad Pegneſum Societatis digniſſimus Praeſes, in Vlyſſe Brandenburgico c. 2. p. 43. immortalis pariter nominis Theologus Hotting. ſpec. Tigur. p. 548. imprimis in Helvet. curioſ. natural. Hiſtor. Sect. VI. Artic. III. n. 5. p. 329. Tigurinorum Bibliothecarius et Poliater Wagnerus; cui ſunt *lapilli cubici parvi, numeris ſuis exacte diſtincti, circa Baden oppidum in pratis, (inde* Würffelwieſen dicti*) ac foſſis maeniorum reperti, nonnunquam a talpis e terra extruſi. Mirum ſane naturae, hae quadrae luſoriae Badenſes exiſterent miraculum, ſi artem auxiliatricem non habuiſſent, ſoliusque naturae ſuboles fuerint, quamvis et haec polydaedalus artifex, ubique mirabilis, ubique excipienda in magnis et vilibus. Oedipus is mihi erit, qui harum protulerit cauſas.* Haec Cl. Wagnerus. Excell. Dn. Scheuchzer, Geſnerus certe Helvetiae ſuae redivivus, amicorum certiſſimus, in novis Helveticis vernacula ſcriptis, et inſcriptis Natur-Geſchicht des Schweitzerlands zweyter Theil n. 39. et 40. invictis argumentis non naturae, ſed artis opus eſſe probat, quod Illuſtr. Rajo pariter ſuboluit, qui Badenam Helvetiorum tranſiens, monſtrantibus illi has luſorias quadras reſpondit: non diffiteri quidem e terra erutas fuiſſe; ſed et hoc certiſſime credere, in terram illic prius depoſitas fuiſſe. Vid. ejus Topographic. Obſerv. p. 101.

Sed quid haec omnia de Teſſeris ad lapidem Quadram, inquies? utique. Quadra enim in veteri Gloſſario κύβος. Κύβος autem, nos hoc docente et explanante Aulo Gellio Noct. Attic. L. 1. c. 20. *figura ex omni latere quadrata, quales ſunt, inquit M. Varro, teſſerae, quibus in alveolo luditur, ex quo ipſae quoque appellatae* κύβοι. *In numeris etiam ſimiliter* κύβος *dicitur, quum omne*

latus

latus ejusdem numeri aequaliter in sese solvitur. Haec Agellius, qui tesseras sive cubos a cubo denominari scribit. Alii tesserarum figuram, qui cubi appellantur, cubo nomen dedisse existimant. Reverendiss. Thomasinus tamen in eo est, ut demonstret, κύβον non tesseram lusoriam, sed militarem denotare ex omnibus partibus confectam, et praeceptum notare ducis, quo exercitus vel ad aliquod opus, vel ad bellum movebatur. Vnde Vegetio auctore *Tesserarii*, qui has tesseras per contubernia militum nunciabant. Ita Servius ad VII. Aen. *it bello tessera signum*; symbolum bellicum, quod ad pugnas exeuntibus datur confusionis evitandae causa. Eamque Vegetius duplicem facit, *vocalem* et *mutam*. Vocalis ea est, quam hodie circitores flagitant; Gallis *la parole*, nobis das Wort. Magis tamen arridet κύβον notare tesseram lusoriam. Quadra igitur lapis pariter Sinensis, ut post longiusculam aberrationem in viam redeamus, ad cubum sive κύβον pertinet, convenit enim illi definitio cubi Vitruviani, quam nobis suppeditat in praefat. Libr. V. de Architect. p. 78. Edition. de Laët. *Cubus est corpus ex sex lateribus aequali latitudine planitierum quadratum. Is cum est jactus, quam in partem incubuit, dum est intactus, immotam habet stabilitatem.* Eadem de cubo sententia *Timaei Locrensis* Libr. de *Anim. Mundi*, ἐκ δὲ τῶ τετραγώνω γεννᾶσθαι τὸν κύβον ἑδραιότατον, καὶ σταδαῖον πάντῃ σῶμα. ἓξ μὲν πλευρὰς, ὀκτὼ δὲ γωνίας ἔχον. *Ex tetragono nasci cubum, solidissimum et stabile omnino corpus, sex quidem latera, octo vero angulos habens.* Dantur tamen praeter quadram Sinensem et alii cubici metallici lapides. Sic pyritem Hirslandensem sive quadras aureas, würflichten Goldkieß von Hirßlanden/ marmori nigro elegantissimo inspersas annotavit jam laudatus Excell. Scheuchzerus nov. natural. Helvet. T. II. n. 10. p. 39. Similes his Hirslandensibus primo milliari a Pienza agro Senensi reperit maximus rerum naturalium promus condus Aldrovandus Mus. metall. Libr. IV. p. 574. dum scribit: Multi pyrites sunt figurae tesserae sive cubi, sex planis superficiebus aequalibus et inaequalibus splendore argenti et magnitudine varia. Ve-

rum figurae quadratae hujus lapidis sunt vel majores vel minores, ita eleganter a natura factae et formatae, ut ex orichalco fabricatae esse videantur. Quapropter quando Festus Pompejus scripsit: *Aurichalcum in montibus nasci*, procul dubio non est locutus de aurichalco arte parato, quod ex aere et cadmia conficitur, sed fortassis hunc pyritem intellexit, qui aurichalcum perbelle aemulatur.

Licet autem figura, et moles, et structura externa harum tesserarum sive cuborum, quos Aldrovandus delineatos dedit, optime nostrae quadrae Sinensi conveniant, colore tamen, natali solo, imprimis autem virtutibus maxime differt, de quibus nunc, his praemissis, pluribus agendum et hoc ipso, ut in proverbio est: ἐῤῥίφθω κύβος, jacta quadra est.

Patria ipsi attribuitur Sina vel China, vastissimum illud regnorum regnum, toti propemodum Europae par, ut R. P. Martino Martinio placuit, e quo primam hanc de quadra obtinuimus notitiam a laudatissima societate Patrum a nomine Jesu denominatorum, quorum indefesso studio plurima in historia naturali ignorantiae peplo involuta, nobis innotuere. Quae autem vasti hujus imperii provincia illam proprie proferat, ignotum adhuc; an ex monte Gueryu sub Taichen in Chekiang, in quo omnes lapides tam parvi quam magni figurae sunt quadratae, determinare non licet. Quos quadratos Sinensis haec provincia subministrat lapides, hos Insula Anholtina in Sinu Codano multorum naufragiis infamis, mittit nigros, albos, varios, omnes triquetros ac si manu artificis fuissent acuminati, et lateribus plerumque in illam aciem excitati, ut Josuae servire potuerint cultris saxeis filiorum Israel circumcisionem imperanti, ceu scribit Cl. Borrichius Actor. Hafn. Volum. IV. Obs. 73. Nobilissimus Dn. Faber e Cochinchina in Chinam deferri retulit. Vocatur autem Chinensi lingua *Candar*, a Tartaris albis *Calu*.

E mineris erui referunt illi, qui in Europam nostram detulerant, sed quod dolendum, non designant, quibus e mineris. Commune hoc habet Sinensis quadra smaragdo occidentali, ut quadrangula

forma

forma se prodat; imo dantur quoque granati immaturi quadrae simillimi, qui Oberndorffii prope Hartenstein in Saxonicis fodinis argentiferis eruuntur, quorum copiam mihi fecit amicissimus Dietericus. Auri feraces hos esse granatos quadratos ferunt, nec tamen inde certum adhuc capere licuit experimentum.

Licet autem quadrata, non tamen pelluciditatem et pulchritudinem smaragdorum granatorumque adaequat, quippe

Ferreus, obscurus, vilis, non ille repexa
Caesariem regum, nec candida virginis ornat
Colla, nec insigni splendet per cingula morsu.

Si tamen virtutes qualitatesque ipsi attributas ponderes, gemmarum splendorem, coruscantemque pompam longissime superat quadra.]

Ad colorem quod attinet, ferrea martis forma nitet subrufo colore, mixta armatura aeris chalybisque, nec non striis ʒialibus nonnunquam interdistinctis, quod haematiti, quadrae affini quodammodo lapidi, non insvetum. Anguli undique acutissimi κύβον exactissime delineant. Structura ejus firma arcte consolidata, ut vix limam admittat, inferior tamen Sinensi lapidi in vicinia urbis Nanhiung reperiundo, tantae duritiei, ut ex eo secures cultellosque saxeos conficiant, teste M. Martinio. Quale tamen vinculum aut gluten sit illud internum, interveniente quo particulae duriores quadrae cohaereant, excogitari adhuc non potest aliud, nisi duo potissimum ad conciliandam firmitatem et duritiem concipiamus, externam nimirum ambientis materiae aethereae pressionem, et illarum particularum integrantium planarum politarumque figuram, quae ad mutuam coaptationem et superficierum superficiebus applicationem, sit accommodata, ideoque eo duriora ea corpora, quo pluribus in punctis ipsorum particulae sese contingunt, id quod pluribus, experimento duorum planorum valide cohaerentium demonstravit Mathematicorum Germanorum seculi nostri princeps Beat. Sturmius noster in Colleg. Curiosi Experimental. Auctar. p. 49. Dubium ab amico motum, annon quadra ex hactenus alla-

tis qualitatibus metallorum potius quam lapidum inserenda classi? ast cum liquabilitas videatur proprietas necessaria, requisita (e mente acutissimi Fr. Lanae Magist. Natur. et Art. T. III. Libr. XXIII. cap. V. p. 352. b.) ad constitutionem naturae metallicae, quadra nullo modo fusionem in igne admittit, nec substantia ulla ex eo elicitur, quae metallorum more igne liquari potest. Et pondus quoque quadram a metallo discriminat et discernit.

Nec si cum aliis lapidibus eadem quantitate et mole ad lancem examinetur, quod in aliis metallicis fieri consuevit, pondere excedit, sed licet durior compactiorque aliis, levior tamen; quod ipsi pariter cum ferro commune; hoc durissimum licet, minime tamen gravissimum est, cujus elegantissimam rationem suppeditat Excell. Zanichelli in Tr. de Ferro ejusque nivis praeparatione. Verba ejus ipsa produco, cum non in omnium manibus sit eruditissima dissertatio, et plurimum inde lucis quadrae nostrae structurae accedat. *Cum ferri*, scribit, *duritiem in partium juxta positione sitam esse statuerim, hinc procul dubio colligendum esse videtur, duriora corpora reliquis quoque densiora esse debere, quod tamen eorum gravitas ad lancem revocata falsum esse omnino ostendit.* „Celeberrimus etenim Montanarius, ne a ferro, quod prae manibus habeo, discedam, multiplici experimento sibi compertum fuisse testatur, ignitum chalybem, dum frigida extinguitur, rarescere, et specie, ut ajunt, leviorem evadere, licet hinc maximam sibi duritiem comparet. Quamobrem ut enodetur difficultas, curiosius inspicienda est intima particularum dispositio.

„Id itaque pro rato habendum, densiora esse mixta, quo plurimis in punctis eorum insensiles moleculae sese contingunt; ad quod apprime facere videtur particularum earundem aequalitas, laevitas et figurarum similitudo. Verum haec eadem particularum homogeneitas et laevitas efficere potest, ut una super alteram haud aegre excurrere possit, quoties ab externa vi validius comprimantur; unde auri aliorumque metallorum ferro graviorum adeoque densiorum ductilitatem oriri nullatenus ambigendum. „Quod

„Quod si heterogeneae fuerint intregantes moleculae, cu-
„jusmodi partibus ferrum scatere facile ex dictis patet, quan-
„quam earum inaequalitas plura admittit inania spatiola et
„contactuum numerum imminuit, prohibendo tamen a-
„liarum super alias excursum, majorem corpori conciliat ad-
„versus externos ictus resistentiam, atque hoc nomine ferrum
„duritie, minime densitate, praestare crediderim, quod pariter in
„chalybe ignito locum habere facile unusquisque intelliget.
Haec Cl. Zanichellus.

Ferreas tamen quadrae inesse particulas ex hoc probatur, quod pulvisculus summa vi derasus, ferreo, si humectetur, colore tingat, cognationem hoc ipso cum metallo indicans. Magnes huic admotus pulvisculo, illum ducit, ut huic quadrae pulveri illud Claudiani de scobe ferri applicari possit:

Ex ferro meruit vitam, ferrique rigore
Vescitur, has dulces epulas, haec pabula novit.

Hinc Indis *Siderolithos Magneticus*, Germanice Magnetischer Eisen-Stein dicitur.

Hae recensitae hactenus recensendaeque qualitates quadram e mineris vel ferri vel magnetis erui arguunt: e Gilberti enim, qui magnetis naturam inter primos, erroribus putidis rejectis, scrutatus est, nulla ferri fodina absque magnete, et vice versa nulla magneti fodina sine ferro. Harum autem in Sina plurimae. Vt e pluribus pauculas enumeremus: In provincia Honan sub Changte urbe circa Çu civitate mons est reliquis, licet non magnis, major, Magnes a magnete, qui ibi effoditur, dictus: Atlant. Sinic. Provinc. V. p. 61. a. Per totam provinciam Suchven magnes praeclarus repertu datur. In eadem provincia circa Kienchang mons Tiexe est, e cujus lapidibus igne liquatis destillat ferrum, quod ad acinaces gladiosque conficiendos aptissimum, Atlante Sinic. Mart. Martin. p. 73. b.

E talibus fodinis minerisque quadram erui haud absonum, sicuti et credibile, aliquid lapidem nostrum participare ab iisdem. Nec quem deterreat, quod modo recensuimus, pulverem qua-

drae ad magnetem accedere; non enim hoc insolitum et Aethiopici magnetis proprium esse veteres tradidere, magnetem pariter trahi a magnete. Nec ratio deest, si magnes, quippe qui multum adhuc in se ferrum habeat, facile duci potest ab alio. Verum sic non magnetis, sed ferri attrahitur ratione. Magnetem autem teneri illecebris magnetis, sequenti probare nituntur argumento: Magnetis in mortario contusi pulvis ad magnetem admotus, accedit, manifesto documento, verissimum esse illud Poëtae:

Et lapides suus ardor agit, magnesque tenetur
Illecebris, rigido regnant in marmore flammae.

Sed quod adhuc magis mireris, magnetis minor particula, si bonae fuerit notae, a magnete majori itidem bonae notae convenientibus polis conjunctis allicitur, quo ipso evincitur, magnetem a magnete trahi. Adde Revend. P. Lanae experimentum: Si loco ferrae scobis adhibeatur pulvis magnetis contriti in duabus extremitatibus, in polis videlicet, instar climatura martis adhaerebit magneti proprius pulvis. Nullam igitur involvit contradictionem, in quadra ferri magnetisque mixturam existere, nec magneticas in illa particulas inde destrui, quod pulvis ejus magneti obviam eat. Haec magnetica quadrae prosapia ad Amphitanen Plinii et Pantarben nos ducit. Prioris natura eadem, quae magnetis, figurae aeque ac nostrae quadrae quadratae, cujus in India pariter natales constituuntur. Apte haec omnia in Sinensem, de qua agimus; quae tamen proxime sequuntur, fidem adeo superant, ut pro fictitio semper habitus sit. Nempe his in Indiae oris illum repertu dari, ubi formicae aurum eruunt, et non ferro, sed auro ad se accessum parare, unde aurei magnetis ipsi nomen. Quamvis quod ad ultimum attinet, doctissimus Juvenis *Joh. Jacobus Spener*, in ipso aetatis flore, non exiguo historiae naturalis, quam obnixe indefessoque studio amaverat, detrimento defunctus, *in diss. de Error. varior. circa Magnet. sect.* 2. *n.* 12. modum proponat rationemque subjungat, quomodo id, quod impossibile respectu accessus auri ad magnetem crederetur, peragi possit: Magnes, inquit, attrahere potest alia metalla, si nempe includatur ferrum.

rum. Hac ratione fieri potest, ut acus aurea, quae in meditullio ferrum continet, a magnete attrahatur, atque ipsa ad polos mundi se convertat; siquidem hoc modo ferreas laminas stanno obductas attrahit magnes, possuntque multa ludicra hac ratione produci, imperitoque fallaciae spectatori persuaderi, dari fictitiam illam auri Amphitanen nempe et Pantarben, vel aliorum metallorum magnetem. De Pantarbe lapide magnitudine unguis digiti, in concavis terrae prognati, alios lapides ad se allicientis, et a Brachmanis in India arte τελεςικῇ eruti, vid. Philostrat. de Vit. Apollon. libr. III. cap. 46. p. 133. Edit. Olear. Heliodor, Aethiopic. libr. IV. et VIII. et ex eo Phōtius Cod. LXXIII. p. 162. sed haec occasione coloris quadrae.

Odorem lapidis quod concernit, is, quem Dn. Dietericus mihi miserat, exhalabat fragrantiam quandam, quam tamen adscititiam credidi, ex suaveolentibus rebus, in quarum vicinia depositus erat, contractam. Nec tamen insolitum, in lapidibus quoque odores quaerere. Stagirita equidem cap. V. de sensib. et sensil. exinde, quod lapides insipidi, infert, illos quoque inodoros esse, ast contrariam fovet sententiam Eresius ille Philosophus Theophrastus de Lapid. dum tradit, differre multum lapides καὶ τῇ ῥοπῇ, καὶ τῇ ὀσμῇ, *et pondere et odore.* Quomodo autem odore grato vel ingrato differant, Boetius a Boot in Gemmar. et lapid. histor. libr. VI. recenset. Gratum odorem *Iridis Florentinae* vel violae habet *Geodes Misenus*, seu lapis *Aldenbergicus*; moschi odorem lapis *Mariaebergicus*, qui in vena D. Fabiani et Sebastiani invenitur; serpilli odorem *Thuringicus*, qui prope arcem Beuchlingam invenitur; musti odorem *Zeblicius ophites.* Vinum olet *Echites* apud Solinum; lac *galactites et cornu monocerotis fossile*; myrrham *lapides* apud Parthos et in Caramannia. Ingratum odorem cornu usti *Enostius Hildesheimensis. Smaragdi genus* foetidum exhalat odorem, dum interpolatur, teste Nard. Anton. Reccho Histor. Mexic. libr. X. cap. X. p. 339. Confer quae de odore gemmarum in mortario comminutarum, in toto museo per triduum se diffundente, violarum martiarum odorem referentes habet Borrichius Act. Hafn. Vol. V. obs. 37. Qui insuper refert in Museo Septaliano

Me-

Mediolanensi *lapidem* existere *stellarem*, qui solo frictu calefactus redderet odorem humani stercoris, et apud Cardinalem Vrsinum Romae conspecta fuisse vasa terrea Lusitanica sponte odorata.

Cum in lapidibus sapores vix deprehendantur, gustus tamen haud expers noster existit: si enim longiuscule in ore detineatur, lingua alio sapore non depravata, vitriolici quid sapere videtur, quod et ex pulvere abraso papillis linguae nerveis communicato conspicuum. Nec mireris, saporem in illo deprehendi, cum jam apud antiquos de *othonia* lapide Dioscorides tradiderit, esse lapidem Aegyptium in Thebaide nascentem, aureo colore et exigua, uti quadra, magnitudine praeditum, qui in gustu fervorem haberet cum adstrictione mordaci. De lapide *Thensi*, quem e Sina deferri (aeque ac noster lapis) testis est Excell. Blumentrostius, Russorum Autocratoris quondam Archiater, Eph. Dec. II. Ann. VIII. satis acriter linguam, si ei imponatur, mordicat, et simul arsenicalem exhalat odorem; sed pro factitio, non naturali habent lapidem hunc Thensi, plurimi. Hoc quoque notatu dignum, reperiri aliquoties quadras sibi superimpositas, tanquam triplices cubos in extremitate conjunctos, quales mihi amicissimoque Dieterico ex India redux monstravit laudatissimus Dn. Faber. *Callainae* existunt hae quadrae, quo nomine lapides, qui conjuncti inveniuntur, exprimit Plinius libr. 37. c. 10. pro quo in optimo Codice MSt. Rigaltiano legebatur, *Galliana*. Quem autem lapidem *Callaina* proprie denotet, de his pluribus agit maximus Salmasius in Solin. et Joh. de Laët de Gemmis et lapidibus libr. I. c. 26. et libr. II. c. 30.

Mole variat quadra, a qua virtutis major vis minorue fluit efficacia. Haec quam Dn. Dietericus possidet, drachmam non attingit. Transiit nuper urbem nostram D.D. Gelnhuysen, ob studiorum elegantiam, et humanitatem omnibus commendandus; hic me adiens Quadram monstravit sex drachmarum pondere, et majores adhuc se vidisse confessus est; id quod Patres societatis Jesu, hoc, quo scribo temporis articulo itineri Sinico periculosissimo, missionique taediosissimae per Belgium se accingentes, viamque per hanc urbem eligentes, pariter confirmarunt.

Re-

Recensui hactenus sensiles illas quadrae qualitates, sive in sensus incurrentes: nunc quas in gremio gerit, et longior experientia, totiesque repetitus usus edocuit virtutes, pariter enarrandae. Posset ulterioris veritatis probatio, a congrua partium lapidem constituentium natura desumi, et per Chemicam Analysin extorqueri, si copia lapidis superesset; cum autem illa destituamur, post sensiles qualitates ab effectibus virtutibusque, quas quotidiana propalare vult nobis experientia, sive uti in scholis loquimur, per bonam consequentiam a posteriori facultas hujus medicamenti colligenda. Si Peripateticos consulamus, quadra haec Sinensis agat quo foedere, respondebunt utique:

Sagacitate vix potest nostra erui,
Occulta vis est.

Sed cum qualitates illae occultae habeantur pro ignorantiae asylis, suppeditabimus pro tenuitate nostra aliqualem, magis firmam certioremque ab aliis expectaturi: Quemadmodum Mars totam Methodicorum medicinam absolvit, quoad laxum et strictum, dum fibrae corporis nostri, ex quibus id compaginatur, nunc nimis laxae, nunc nimis strictae sunt, massaque sanguinis nunc in motu est concitatior, nunc languidior; ita martialem hanc efficaciam sublimiorem, magis purgatam, magis activam, quadrae inesse, (modo virtutes illi adscriptae omnes competant, quod in exoticis noviter allatis vacillare plerumque assolet,) necesse est; quam sale ad exitum stimulante, rodentisque humoris manifesta imbibitione, et consequenter hinc ductuum excretoriorum detersione, maxime prodit. Praepollet autem aperitiva vis lapidis adstrictoriae, quae utraeque, contrariae licet, e quadra tamen nostra, sed non ab iisdem profluunt partibus. Maximam virtutem insuper per radiativam, uti loquuntur, operationem a sulphure purissimo exoriri, illis placebit, cui ingeniosissimi Marci Marci a Kronland conatus curae cordique sunt. Instituimus cum ejus infuso examen, mediante hydrostathmico instrumento, Gallis *Peseliqueur*, Rev. P. Kirchero in Mund. subterr. lib. V. sect. II. c. V. Hydrometro dicto, quod elegantissime descripsit ὁ πάνυ in Mathematicis Stur-

mius Colleg. Curiof. Experim. part. II. p. 60. seqq. Sed infusum post XXIV. et amplius horarum moras, vix ac ne vix quidem ab ▽. Alkakengi, cui quadra immissa, differebat, ut ad effluvia vix sensibus perceptibilia, vel si mavis irradiativam vim, refugium quaerere nonnullis visum sit. Non diffiteor, me lapidem aliquoties exhibuisse, cum levamine interdum, non tamen illo, successuque, quem aegris mihique exinde promiseram, interdum plane spem destituit eventus; cui assignaram illas, quas Illustr. Boyleus de infelici experimentorum successu, substituit causas. Absit enim, ut mea in exhibendo minus aequa sors in praejudicium cedat, aliorum repetitae toties in casibus, uti ferunt, desperatissimis experientiae. Nusquam magis, quam in arte nostra regnant fallaciae non causae ut causae, nec unicuique et omni tempore lucet felicissima illa hora, qua natura impetu morbi fracto, resurgere, manusque auxiliares exhibito medicamento jungere, incipit. Propria igitur adhuc et satis luculenta destitutus experientia, illa communicabo, quae aliena suggessit.

Cum in difficili partu foetuque mortuo expellendo praecipue admiranda ejus extollatur virtus, Italiae haud exiguum in arte Medica decus, Excell. Hectorem a Valle produco, qui in Ephemeridibus Venetis, *Galleria di Minerva* inscriptis, Tom. V. part. X. p. 271. mentionem quadrae injiciens, sequentia refert: Exhibui in infuso aquae Artemisiae et Melissae lapidem dictum comminutum, (de pedra quâdra illi sermo) foeminae cuidam nobili, partus doloribus agonizanti, quae feliciter in dias luminis auras foetum protulit. Aliis duabus in aqua liliorum alborum et dictamni Cretici dedi felici cum successu. Confirmandae huic in expellendo foetu experientiae jungo, quae ex literis Rev. Pat. Soc. Jesu Collegii Ingolstadiensis, Fischer nomine, ad Bibliopolam urbis nostrae primarium, Dn. Wolfg. Mauritium Endterum datis, excerpsi. Sic ille verbis ipsissimis et ne veritati quid decedat, nusquam immutatis: „ Habet haec ex
„ India orientali allata Petra quadrata, singularem virtutem ad
„ facilitandos partus; ad quem effectum applicari solet tribus
„ modis: primo alligatur femori seu coxendici, e parte interiore

„ foe-

„ foeminae pariturae, cum ea tamen cautela, ut immediate „ post partus effusionem amoveatur quamprimum ipsa petra, „ ne forte etiam extrahat viscera parturientis. Item non debet „ applicari prius, quam instat tempus pariendi proximum, „ partum immature extrahat. Secundo infunditur in aquam fon- „ tanam, quantum capere potest dimidia testa ovi, et petra fri- „ catur digitis in eadem aqua per spatium V. Pater N. et Ave; „ haustaque ea in lucem dabitur cum secundinis foetus, etiamsi „ jam mortuus sit, aut in utero transversus. Tertio, si foemina non „ possit facile parturire, ob virium debilitatem, immittitur dicta „ petra in oleum olivarum, quantum capere potest dimidia testa „ ovi, et fricetur digitis, tamdiu quo recitari potest bis Symbo- „ lum Apostolorum, deinde bibitum ipsum oleum, et eodem „ inungitur venter, et statim effunditur foetus. Recensui hanc R. Patris relationem eo libentius, cum Societas ista, cujus membrum ille est, in historia naturali promovenda omnem jam promeruerit laudem, nec alia via, quam per hanc lapidis hujus e Sina nanciscendi, quantum scio, copia suppetat. Hoc insuper in catalogo typis impresso de lapidis hujus virtutibus memoratur, in cochleari vini vel succi citri lapidem immissum exhiberi posse parturientibus. Non minor emmenagoga quadrae virtus commendatur, quippe a granis tribus ad 6. usque in cochleari ▽ Melissae vel Pulegii felicissimo certe eventu exhibetur, hac tamen addita cautela, ut foeminis malae famae meretricibusque, hujus lapidis copia minime committatur, ne illo ad procurandos abortus, vel impediendam omnem graviditatem abutantur. In hysterica passione cochleari aquae melissae quadra per spatium 2. horarum immissa et aegrae exhibita, mira, uti ferunt, praestat. Oleo olivarum injecta, posteaque hoc oleo imbutum abdomen, malum abigit, menstruaque, passionis hystericae causas, promovet; quibus postea rite fluentibus, oleum abdomini illitum abstergendum. Trucem quod si pellere nequeat, possit lenire dolorem. Quantum in diro illo calculi dolore, per causae morbificae remotionem valeat, testem habemus omni exceptione majorem TE, SVMME FACKHI, cui calculi

 dolo-

doloribus excruciato, aliis nihil proficientibus, ex infuſo quadrae dolores ſedati, calculusque eliminatus, ut mihi ſanćte teſtatus es. Igitur quadra noſtra ejus eſt virtutis et efficaciae, cujus lapis ille, quem illuſtriſſimus Angliae Cancellarius Baro de Verulamio Sylv. ſylv. Cent. I. Exper. 91. meminerat: lapidem nempe ex India orientali advećtum peculiarem vim habere pellendi calculum, adeo ut carpo admotus, tam vehementer calculos depulerit per inferius, ut ob violentiam removendus eſſet. Quaevis in lapide nephritico ſub nomine *Chalsvee* deſcripto, equidem minime quaerenda, ſed experientia firmum ferente teſtimonium, ad quadram lapidem citius referendum. Nec in infuſo tantum exhibetur, ſed et in ſubſtantia ad grana ſex in vehiculo, affećtui Nephritico convenienti. Vim laxantem diureticae pariter ſociatam eſſe, perhibent P. P. Societatis. Aquae enim frigidae immiſſa quadra per horae quadrantis dimidium, aqua haec, ejus impraegnata effluviis, jejuno epota ventriculo, peccantes per alvum educere humores, hydropique medicorum ſcandalo mederi. Quae felicitas autem aliquoties in deſperato eo morbo hoc infuſum exhibenti minime contigit; quod forte quadrae parvitati adſcribendum. Virtutem pariter carminativam ineſſe volunt, et prodeſſe iis,

queis ventoſa crepant hypochondria, creber et intus
Proh! dolor inſanos ſtimulis agit Aeolus Euros.

Vti nec in pluribus aliis affećtibus, quos ſcheda typis commiſſa luculentius exhibet, ad tollendas capitis vertigines, in odontalgia, lateris dolore punćtorio, in melancholia, in aſthmate, in febribus aliisque morbis contumacioribus. Denique optimum exiſtere ferunt travmaticum, ſi pulvis a lapide quadra deraſus vulneri inſpergatur; heterogenea enim vulneri inhaerentia expellit, vulneraque conſolidat. Sed quas non laudes ferrent Societati, his recenſitis afflićti morbis aegri, ſi decantatis lapidis virtutibus reſponderet eventus, quem confirmabit ulterius experientia, certiſſima rerum magiſtra. Interim quadra hucusque lapis,

non retegit cauſas indolis ille ſuae.
Cauſa rei liquido nulli detećta patebit,
cui nondum arcanas Muſa retexit opes.

OBSER.

OBSERVATIO LXXIII.

Dn. D. Joſephi Vallisnerii.

Colico dolore laborans, ſolum per epicraſin purgatus, ſanatus.

QVam facile acidi acresve ſales inteſtinali muco involuti internas pungentes coli tunicas Medicis male antiquorum dogmata ſectantibus ſub flatuum imagine imponant, nemo eſt inter cordatos Clinicos, qui non videat. Quapropter et interne et externe remediis praeſcriptis ſaepe infelices patientes adeo torquent et macerant, ut vel per multos dies crucem figant, vel urgeant in ſepulchrum. Ita viro religioſo 40. annos nato contigit, cui mea implorata ope tumentem ventrem non a flatibus, ſed in fibrarum convulſione conjiciens, remediis prius ac cibariis humectantibus et edulcorantibus, dein emulſionibus papaveratis praeſcriptis, ſedatoque dolore, Picram hieram ex Galeni praecepto exhibui, ipſumque tuto ac blande ad priſtinam ſanitatem revocavi.

SCHOLIVM.

NOn abſimilem hiſtoriam legere eſt in Galeno 12. Meth. 7. aliamque de Locis affect. 5. ubi patet, Galenum praedictam curandi methodum multiplici experientia comprobaſſe, quando ſcilicet humores mordentes, tunicis inteſtinorum impacti, dolores et convulſiones internas excitant. Tunc enim valida purgantia damnanda, priusque cicurandos eſſe humores, deinde per epicraſim evacuandos docet. Altera Galeni hiſtoria huc ſpectat, 12. Meth. 3. relata de Colico, ubi propter purgationem cum ſcammonio dolor periodicus factus eſt, adſtringentibus et Theriaca ab eodem magno praeceptore curatas. In eodem etiam capite 12. Meth. ſic habet: *ſimili genere et alteri cuidam in aeſtate affecto, cum ſitibundus admodum eſſet, praeter alia, quae*

ſupra memoravi, etiam frigida potione uti permiſi. Quanto in errore Medicorum vulgus in curatione colici doloris verſetur, ex praedictis hiſtoriis liquet, ſiquidem fere omnes ad calida confugiant, quaſi dolores omnes a cauſa frigida ortum trahant. Memini in ſupralaudati Joſephi Vallisnerii Manuſcriptis Adverſariis legiſſe hiſtoriam cujusdam colico dolore affecti, qui ex potu frigidae juvabatur, nec tamen evadebat, ſed rurſus exacerbabatur, demum in extremo vitae conſtitutus, glaciei fruſtulum, quod avide expetebat, nec antea permiſerat, ab eodem petiit, quod delatum, panis inſtar comedens, mirum in modum in priſtinam ſanitatem reſtitutus fuit. Revocentur in memoriam ejusdem Obſervationes in Cent. VI. noſtra relatae, obſ. 10. et 11. p. 193. 194. Narrat etiam, ſe virginem Monialem noviſſe, quae colicae ventriculi, a qua ſaepe excruciabatur, nullum ſentiebat levamen, niſi ab externa panni linei applicatione, aqua frigidiſſima imbuti, etiam ſaeviente hyeme, quod pariter in colica inteſtinorum feliciter ab aliis expertum narrat. (*Ill. D. Antonius Vallisnerius, hanc et ſequentes obſervationes ex Adverſariis Manuſcriptis, Dn. Patrui ſui communicavit,*)

OBSERVATIO LXXIV.

Dn. D. Joſephi Vallisnerii.

Hydrops pulmonum cognitu difficilis.

HVcusque ex multis hydrope pulmonum correptis, nec alterum tantum animadverti, vere ab aliis Medicis cognitum. Alii namque nullo modo pro hydropicis habuere, quoniam non adhuc intumuerant crura, uti D. Viteliano cum D. Galitio Medico, et Regii cum Excell. Magato, et Struchio, in Domino Laurentio de Barberiis, ubi ſupervocatus prima viſitatione hydropem manifeſtum imminere praedixi (aliis praedictis Medicis renuentibus) quem tunc adeſſe in thorace aſſeverabam. Elapſis octo circiter diebus a coepto tumore oedematoſo in crure, et ipſi

faſſi

fassi sunt me vera praedixisse. Extat consultatio nostra cum responso Excellentissimi Silvatici, Patavini Professoris una cum Exc. Frigimelica, alioque celeberrimo viro. Ejusdem Laurentii soror post sex circiter annos (Anno 1660.) incidit in eundem hydropem, qui ab Exc. Carolo Mamolo pro ahstmate ac orthopnoea habebatur, et curabatur: et tamen aderat tumor oedematosus crurum. Ipse accersitus visitavi, et curavi eam, morbum incurabilem detegens, sed non vere asthma, sed hydropem pulmonalem esse praedixi.

Anno pariter 1660. Mater illustrissimi D. Vicarii de Rodulphis, admodum senex, sed a natura calidi ventriculi, difficili respiratu ex minimo labore, vel motu correpta, una cum oedemate crurum, judicabatur a D. Mamolo (cui adhaesit per epistolas D. Geminellus, Serenissimi Ducis Mutinae Archiater) pro hydrope ex hepate refrigerato, quamvis nullum vel ad tactum, vel colorem faciei, indicium hepatis ita laesi reperiretur. Consuluere me, qui omnino refragare debui, et consilium extat apud me ad istiusmodi hydropis confirmationem.

Monialis D. Raphaelis de Tassis per 8. menses a D. Hippolito de Bazzanis fuit percurata, qui tamen se nunquam explicare scivit, quonam morbo afficeretur, pluraque adhibuerat remedia, ut aliquid tentaret, ignorata essentia affectionis, dicebatque interdum corripi flatu hypochondriaco, quoniam juxta costas ad latus dextrum sub mamma subinde dolebat. Advocatus talem affectum pro hydrope pectoris habui, dolereque partem suspicabar ab aliquo tuberculo ad suppurationem tendente: at quoniam per longum tempus talis aberat dolor, et tandem crura oedematose inflata sunt cum difficili anhelitu, certo conjeci aquam stagnare in thorace. Obiit, et scalpello ad phlebotomandum inter tertiam et quartam costam perforavi, et aqua flava copiosa, et valide prosiliens erupit.

Tinctor S. Jacobi, Tebaldus dictus, hoc hydrope thoracis correptus cum magno crurum oedemate, et molestissima respirandi difficultate, praesertim a modico somno: qui pro certo

a me

a me judicabatur hydrops pectoris, fortasse cum aliquo tuberculo in pulmonibus, quoniam omnis malitia, seu inaequalitas pulsus aderat. Accessit in consilium Exc. Geminellus, cui in consultatione meam mentem circa essentiam aperire consulto nolui, ut audirem in hac difficili affectione, quid sentiret: en, consuluit hydrope ex hepate male affecto detineri, nulla habita ratione ad pectus, nisi quod flatus diaphragma comprimerent, unde tanta respirationis offensa. Ipse postea bona venia implorata subjunxi, me data opera morbi essentiam siluisse, ut a viro doctissimo propriam opinionem audirem, atque ea audita, me cogi aliter admodum sentire, nullam utpote in hepate laesionem agnoscens, nisi tandem per consensum laesum fuisset: sed esse pulmonum hydropem, pro certo habebam; cui vix refragari ausus est, solumque conabatur probare, tantum oedema suboriri non posse, quin hepar afficeretur. Ipse econtra cum Hippocrate (cujus textus attuli) firmiter asserebam, idipsum ab hepate, pectore et capite procedere posse, hic autem nullum indicium vel capitis, vel hepatis adesse, sed maxime pectoris, propterea hydropem pectoris me constituere non dubitabam. Obiit tandem pene suffocatus, crassus et rubicundus in facie, ut de more, cujus in aperto thorace et plurimum in cavitate serum, et in pulmonibus tubercula reperimus. Vide Nardium in suis Noct. genial. 6. pag. 367. et Schenck. observ. pag. 280.

Dn. Doctor Paulus de Parisetis, jam viduus, nunc Presbyter, an. 1661. mense Januarii consilium meum expetit una cum aliis duobus, Carolo Murario, et Carolo de Mamolis. Isti consuluere (ut plane praedixeram) laborare initio hydropis ex male affecto hepate, quod nuper duritiem aliquam prae se ferre coeperat, oedema enim ad crura et coxas conspiciebatur. At quoniam jamdiu, nempe a decem circiter annis passus erat difficilem anhelitum, ob quem nocturno tempore e lecto surgere ad facilitandam respirationem cogebatur, quo tempore oedema crurum, vel genuum tantum aderat, nullo affectu manifesto hepate tentato, et tussicula aderat cum pulsu admodum inaequali

quali

quali et intermittente, ut et adhuc perſeverat, et perpetuo in aſcenſu ſcalarum, vel motu celeriori anhelitu gravi premebatur, ut nunc omnino gravior ſollicitat, ideo eo usque tempore hydropis pectoris initium ſuſpicari fas eſt. Sed quia tunc coepit copioſiſſime mingere, plane evaſiſſe creditum eſt, ut et Medici ipſi pariter illum reſtitutum credidere; cui ipſe dixi, *in copioſa mictione perſeveret, et optime ſe habebit, ſin minus, eodem affectu rurſus tentabitur*; reſpondit, *ſe id minime credere*: quod tamen invito expertus jam eſt, nuncque pariter experiri contingit, ideoque deſideravit meam conſultationem. Convenimus igitur d. 23. Januarii, et illi ambo ex vitio hepatis laborare conſtituerunt, nihil difficilem reſpirationem animadvertentes, praeſertim ex motu, atque decubitu, vel ipſum pulſum adeo pravum. Conſului, laborare hydrope pulmonum antiquitus, uti difficilis anhelitus, tuſſicula, pulſusque omnigena inaequalitas docent, eamque nunc ſenſim hepati communicari, ut incepta durities demonſtrat, proin periculum eſſe in mora praedixi, nec eſſe differenda praeſidia, cum fatalis hyems immineret. In omnibus mecum ambo convenerunt, cum antea minime morbi eſſentia innotuiſſet. Referebat patiens miram opem olim reportaſſe, initiante ſcilicet affectu ex uſu chalybis cum terebintho Cypri, ex qua mictus copioſiſſimus ſequebatur. Nunc vero chalybem ferre eum non poſſe ob ventriculi debilitatem conſului. Rhabarbarum cum ſucco abſinthii et ſpec. Hierae ſ. et croco, addita ambra et ligno aloës pro unica tantum vice probavi, extractum jalapae et validiora hydragoga reſpuens, imo et primum purgans pro unica tantum vice invitus conceſſi, cum diureticis ſolum blandis, et caute etiam adminiſtratis in hujusmodi ſeroſis morbis inſiſtendum eſſe judicem. Propoſui rurſus uſum terebinthinae cum pulvere viperino et millepedum, vel lumbricorum terreſtrium, vel cum balſamo ſulphuris terebinthinato, cum decoctionibus herbarum diureticarum et pectoralium, in quibus ſolum levamen ſperare in contumaciſſimis hiſce et deſperatis morbis poſſe judicamus.

OBSERVATIO LXXV.
Dn. D. Joſephi Vallisnerii.

Orthopnoea cerato ſupra caput impoſito, paucisque aliis, tanquam miraculo ſanatur.

PUer ſex annorum ad me defertur (ruri enim degebat) putabantque angina cruciari, magna enim reſpirandi difficultate cum ſtertore et ſonitu tenebatur, ut pro deplorato a propriis parentibus haberetur. Eo inſpecto, ſpecie aſthmatis, orthopnoea dicta, maxima cum febri cruciari cognovi, hinc paravi Lambitivum ex oleo amygdal. d. s. i. ſacch. cand. viol. penidiis, ſyr. viol. s. parumque diacodii in notulis, vnguentumque ex ol. amygdal. d. pingv. gallin. et croco; ſed quoniam ſtrangulatio imminebat, ceratum ſupra capitis commiſſuram cum cantharidibus et euphorbio (quod tamen non apponeretur niſi in maxima neceſſitate) praeſcripſi: Nocte ſequenti ſtrangulatum iri putabant, ac proinde pro extremo remedio, ut juſſeram, ceratum applicarunt, ſtatimque melius habuit. Sequenti mane praeſcripſi clyſterem cum Elect. de bacc. lauri, et mell. roſ. ſol. atque ut aſſumeret mellis ſcillitici cum ſacch. cand. viol. pulv. cochleare unum apparente adhuc aliquali reſpirandi difficultate, imperavi; quibus peractis ad me rediere, et pro miraculo tam citam et integram ſalutem (trium nempe dierum ſpatio) depraedicabant, adeo ut nullam amplius in poſterum reſpirandi difficultatem ſit paſſus.

OBSERVATIO LXXVI.
Dn. D. Joſephi Vallisnerii.

Deglutitio impedita et appoſito veſicatorio ſupra ſuturam coronalem ſanata.

MVlier 30. annos nata, ſanguinea atque robuſta, ſuppreſſo puerperio ex abortu, in anginam incidit cum magno materiae

teriae pituitoſae ad guttur affluxu. Advocatus venam pedis, praemiſſo clyſtere, ſecare juſſi, gargarismata praeſcripſi, et partium externarum inunctiones, in quibus tamen nulla inflammatio conſpiciebatur. Mox augeſcente deglutiendi ac reſpirandi difficultate, ſub lingua venae ſectae fuerunt, a quibus ſtatim in omnimodam deglutiendi difficultatem incidit. Nova gargarismata, inunctiones, emplaſtra, cucurbitulasque ſcapulis ſcarificatas incaſſum praeſcripſi, ſicque per diem integrum ac noctem excruciata ſine potu et cibo vixit. Mane (omnibus jam deploratam lugentibus) veſicatorium ſupra commiſſuram coronalem, abraſis capillis, appoſui, et per tres vel quatuor horas reliqui, tuncque patiens aſſerebat, ſe perſentire ſenſim attractionem cerati primo a dgulam, deinde ad pectus, mox ad ſtomachum pervenire, quo tempore ceratum auferre juſſi, hilarique animo ſtatim comedere coepit, et evaſit.

OBSERVATIO LXXVII.

Dn. D. Joſephi Vallisnerii.

Labiorum cruſtae periodicae curatae.

ADoleſcens 22. annorum, ſanguinei temperamenti, de cruſtis utrumque oris labium cooperientibus, et juxta lunam creſcentibus et decreſcentibus conquerebatur, tentatis per quatuor menſes incaſſum plurimis internis externisque remediis, meam opem implorat, invitusque curationem aggredior, diaetae ejusdem parum fidens. Praeſcribo ſolum interne, ut loco vini radicis cannae montanae decoctionem bibat, et externe hanc aquam, qua labia pluries in die madefaceret: ℞. ſacch. finis. ℥ß. alumin. roch. ʒij. ſalis comm. prunell. aa ℈ii. M. et bulliant in aq. plantag. ℥vi. ad tertias. His transactis diebus melius ſe habuit, et fere ſanus videbatur, dicebat tamen, ſe ad priſtinam affectionem augeſcente luna rediturum, cum talis morbi mos eſſet. Ipſe autem hujusmodi unguentum, quo bis in die uteretur,

tur, paravi: ℞. Vng. de tutia, albi camph. de litharg. aa ℥j, Misc. et abluantur optime cum succo herbae Reginae, vel bulliant cum ℥iij. ejusdem succi, usque ad succi consumptionem, postea adde praecipitati subtiliter pulv. ʒiß. quibus magna cum admiratione, octo dierum spatio, sanus undique evasit. Quando ulcera sunt valde exedentia, prius cum aqua Fallopii tangantur, vel subsequente: ℞. Aq. Tebutii ℔j. sublimati ℈j. vel ʒß. Alumin. ℈ij. Misc. et modice simul bulliant, et servetur ad usum. Hac sola vlcera valde antiqua sanavimus, ad quae saturnina etiam optima experti sumus.

OBSERVATIO LXXVIII.

Dn. D. Antonii Vallisnerii.

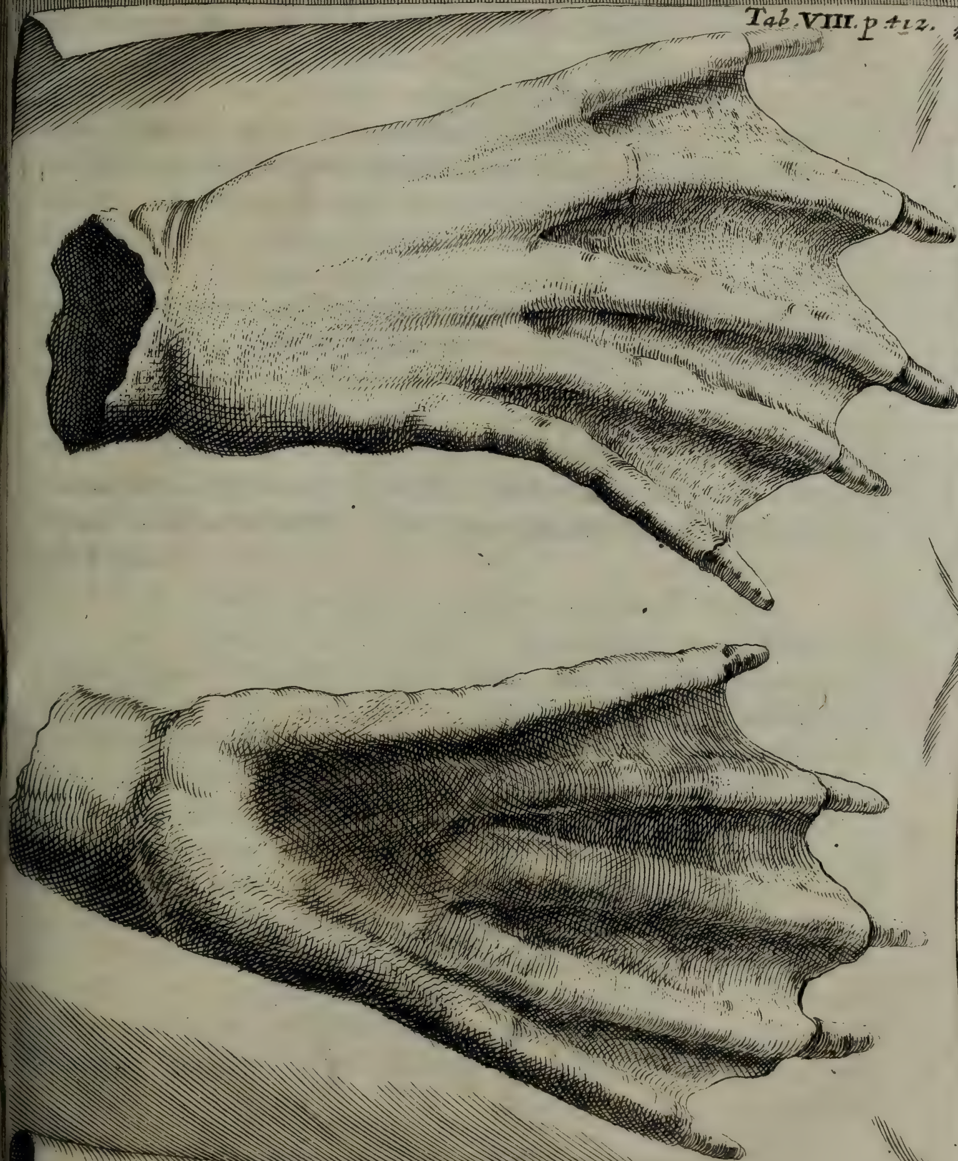
Sirenis manus et costae, in Museo Vallisneriano.

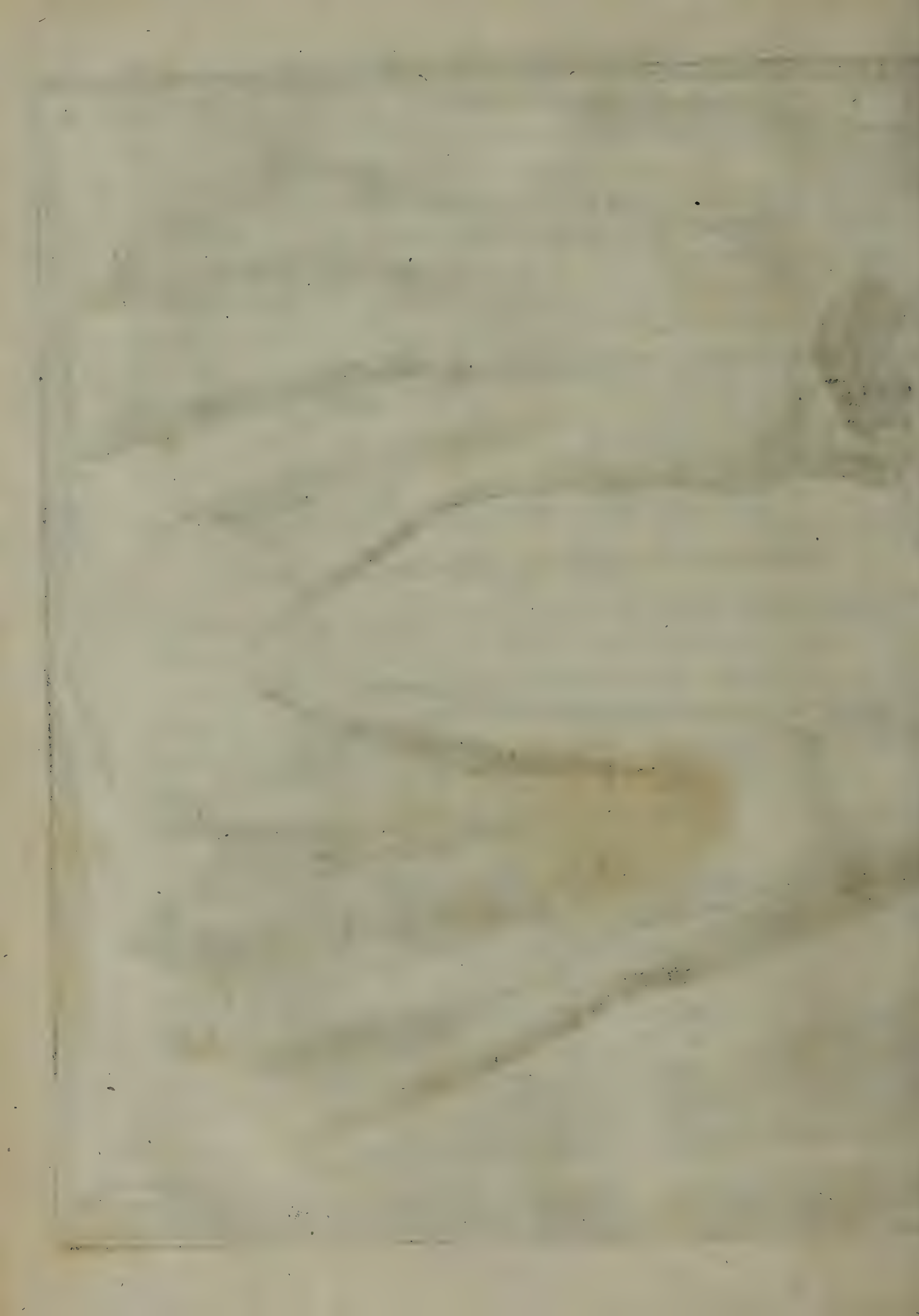
SIrenis manus iconem, quae nuper ab Indiis nostras appulit oras, tibi sisto, Praeses praeclarissime, ut videas quantum natura ludat, nec a veritate esse prorsus alienum, dari pisces, qui in partibus praecipue superioribus humanam imaginem referunt. Servo et costas quatuor humanis grandiores, ut et aliam minorem manum cum ungulis longioribus magisque recurvis.

SCHOLIVM.

SIrenas Poëtarum carminibus celebratas, esse monstra marina, superiore sui parte virginis effigiem referentia, inferiore vero in piscis caudam desinentia, Graeci tradiderunt. Hae tres fuisse finguntur, Acheloi fluvii, et Calliopes nymphae filiae, Parthenope, Ligea, et Leucosia, quae cum littus Siculum incolerent, nautas praeternavigantes suavitate cantus in naufragium pelliciebant, quam ob rem eas dolosas, blandas canorasque vocarunt. Fabulosum cum vero, verum cum fabuloso Graeca ingenia plerumque miscuisse, nemo nescit: hinc qui legunt, mirari desinant, si praedicta partim vera, partim falsa deprehendantur.

Pisces

Tab. VIII. p. 412.

Pisces enim dari, qui humanam prae se ferant figuram, extra teli jactum est; qui canant cantuque nautas alliciant, poëticam fabulam olet. Sicuti enim in terra plures beluas, formam externam hominis, gestusque referentes inveniri datum est, ita in Oceano monstra hujusmodi suspicari, a vero dissonum non judicamus. Plinius (a.) inter centum septuaginta sex genera animalium omnium in mari viventium Tritones, Nereides, et *homines* qui marini vocantur, enumerat, et in lib. 9. cap. 5. Auctores, inquit, habeo in equestri ordine splendentes, visum ab his in Gaditano oceano *Marinum hominem*, toto corpore absoluta similitudine, ascendere navigia nocturnis temporibus, statimque degravari, quas insederit, partes, et si diutius permaneat, etiam mergi. De Tritone ibidem Tiberio Principi nunciavit Olyssipponensium Legatio ob id missa, visum auditumque in quodam specu concha canentem Tritonem, qua noscitur forma, de quo et Virgilius:

Frons hominis praefert, in piscem desinit alvus.

Haec si omnia vera non sunt, non tamen omnia falsa, homines nempe marinos in mari visos, non vetusti solum aevi, sed omnium fere aetatum scriptores memoriae tradiderunt. Tritonem describit AElianus (b) et Alexander ab Alexandro, nec non Pausanias unum ex his se Romae vidisse testatur; capite specie comoso; ut ranis palustribus etiam colore, ne discerni tamen capillus a capillo posset, sed corpore squamoso, forma veluti squatinae, bronchiis sub aures, naso hominis, ore ampliore, dentibus ferinis, oculis glaucis, manibus, digitis, et unguibus conchularum testis similibus, cauda subtus alvum, vice pedum, ut Delphino.

Rondeletius piscis monachi iconem, et descriptionem donat (c) qui sua aetate in Norvegia, mari procelloso, captus est: Paterque Kircherus (d) piscem capi asserit, quem vocat *Anthropomor-*

(a) Hist. nat. lib. 32. c. 11.
(b) Cap. 21. Lib. 13. Anim. (c) Lib. 16. cap. 20. (d) Art. magnet, Lib. 3. p. I.

pomorphos, id est, humana prorsus figura, certis anni temporibus in mari Orientali Indiae ad Insulas *Vissajas*, quas pictorum vocant, sub Hispanorum dominio, quem ideo *Pecbe Muger* appellant, ab indigenis Duyon vocatur, cujus exactam descriptionem apud eruditissimum auctorem videre est. Hujus ossa vim adeo insignem sistendi et attrahendi sanguinem habere, ut currentem stringere, quasi vena ligaretur, fidenter credat: de quorum tamen viribus noster legatur Redius (a) quas pluribus tentatis experimentis falsas invenit. Pater Philippus e Trinitate Carmelit. in *libro septimo suorum orientalium itinerum* Sirenes apud Insulam D. Laurentii in orientali Aphricae parte reperiri affirmat, quae *Pisces mulieres* a Lusitanis vocantur, quoniam superne *mulieris*, inferne *piscis* formam referunt. Bernardinus Ginnarus (b) in flumine vasto *Cuama* vocato prope Caput bonae spei videri sirenes scriptum reliquit, quae media parte superiore formae humanae sunt similes, hoc est capite rotundo, sed immediate thoraci juncto sine collo, auribus, nostris plane similibus, et oculis, et labris, et dentibus, mamillasque pressas subinde lac emittere. De his piscibus testatur P. Sacchias (c) quod decem et sex capti fuerint a piscatoribus An. 1560. in Mari Insulae Manariae, septem mares, et novem femellae, quos accurato studio Henricus Henrici Soc. Jesu, et Medicus Proregis de Goa observarunt. Sed nimis longus essem, si referre vellem autores omnes, qui de his mentionem fecere, quorum alios si quis aveat percurrere, legat Gesnerum, Majolum, Olaum Magnum, Ramosium, Torreblancum, Petrum Gillium, Nierembergium, Petrum Hispalensem, Scaligerum, Guicciardinum, Schottum, Licetum, Fulgosum, Bellonium, Stengelium, Pausaniam, Jonstonum, Aldrovandum, Joh. Ludovicum Godofredum, Joh. Philippum Abelinum, Thomam Bartholinum,

(a) Esperienze intorno diverse cose naturale, etc. (b) Lib. 1. cap. 9. de Indico itinere.

(c) Lib. 4. p. 2.

num, etc. ex quibus omnibus facile conjicere est, multa quidem curiosa de Sirenibus, hominibusve marinis posterorum memoriae mandata fuisse, sed non omnia fabulam redolentia, cum ex dictis, tum ex eorum manibus costisque in Museo Vallisneriano vere existentibus in rerum natura dari nemo non videat.

OBSERVATIO LXXVIX.

Dn. D. Antonii Vallisnerii.

Morbus, obitus, et dissectio Serenissimae Ducissae N.

JAm prope erat nonus graviditatis mensis, cum Seren. Ducissa circa meridiem diei 28. mensis Octobris 1710. incidit in difficillimam respirationem cum quodam oculorum stupore, pulsu tenui, et artuum frigiditate conjunctam, videbatur brevi moritura. Medici jusserunt illico ex brachio sanguinem mitti, qui densam et sero carentem structuram habuit, eductusque fuit ad uncias septem; visa est aegra nonnihil levari, aut saltem compesci progressus malorum, donec sumeret sacratissimum Viaticum. Paulo post ingravescere omnia, tumere oculi, et velut extra orbitam ferri, situ dispares fieri, nihil videre licet palpebra non tegerentur; anhelitu et sopore pressa dormiebat apertis oculis, nihil loquebatur, et fere nihil respondebat, aquam tamen vino mixtam et ore ingestam deglutiebat. Jam ab aliquot diebus incesserat multis suspicio extincti foetus, halitus enim oris in Celsissima Principe cadaverosum quiddam olebat, mammaeque conciderant. Igitur eo audacius clyster acris, sed absque fructu, rebus ad desperationem euntibus, ex vino malvatico, cui crocus metallorum admiscebatur. Post horam excrevit aquosa ut putamus ex utero. Dein obstetrix obviam habuit manui caput foetus, et mirifico nisu, nihil aegra sentiente, foetum extraxit, quem secundinae feliciter sunt insecutae. Tunc san-

sanguis purpureus ex utero mediocriter manabat, recalescebant paulatim artus, et facies, pulsu quoque in melius assurgente, vitellum ovi vino malvatico dissolutum aegra deglutivit. Sed brevi spes omnis disparuit; sopor enim lethargicus et spirandi difficultas densior fieri, et pulsus coeperunt evanescere, licet puerperia recte fluere viderentur. Sub adventum diei eadem malorum facies, donec hora decima quinta diei migraret ad superos.

Animadversione dignum est, Celsissimam Dominam utero gerentem ad septimum usque mensem salubriter se habuisse, post ea sitis immodica, inappetentia, et ex ea macies, vertigines quoque, obliviones, spirandique difficultates per intervalla invadebant, pedum tumor, corporis gravitas, et imbecillitas post septimum mensem fere perpetua, nec sine febriculae suspicione, puella tamen quam enixa est succosam habebat corporis habitudinem, licet praemortua in utero aliquot jam dies, magna ex parte cuticulam amisisset.

Ut cadaver nobilissimum balsamo imbueretur, aperta illi, et extracta sunt viscera.

Secta calvaria, et laniatis per ejus avulsionem meningibus, una vel altera ichoris sanguinei uncia in terram profluxit. Substantia cerebri plus quam par est rubescere, et sanguineos tubulos concreto sanguine turgidulos habere visa est.

In pulmonibus praecipua noxa, nigricantes enim lobi cernebantur, et vasa usque ad livorem tumida. Vesicula fellis mirum quid exhibuit, succum nempe liquidae picis adinstar nigrescentem atque viscidulam, et plures variae atque inaequalis figurae lapillos nigros continentem. Cor, hepar, lien, renes, uterus naturaliter se habebant, flaccidiora tamen, quam par est comperta.

Suspicari licet haesisse paulatim in pulmonibus crassiusculum sanguinem, et demum obstructo transitu spirandi difficultatem mortemque intulisse; ea vero stagnatio diathesin habebat inflammatoriam, ut pulmones lividi arguebant. Serum quo-

quoque illud, quod a disruptis erupit meningibus, ſubſtantiam cerebri, porosque premens lethargicum torporem induxerat. Foetus mortui effluvia probabiliter ſuccos vitales et animales infecerant.

(Patavio Auguſtam Vind. d. 18. Maji An. 1718. miſſae.)

OBSERVATIO LXXX.

Dn. D. Gothofredi David. Mayeri.

Collectionis Lapidum Cancrorum hiſtorica Exegeſis.

CRuſtaceorum exanguium non ultimam partem cancros, ob varium eumque inſignem in Medicina uſum, ſuos nobis ſuppeditare ab aliis oculos, rectius forſan lapides vocatos, quis eſt, artis ſalutaris ſacris leviter initiatus, qui neſciat? Hi, quum incredibili copia in tot mundi tractibus conſumpti fuerint et diſperſi, praeterea pro diverſa rerum et temporum circumſtantia, pretio non minus aucti ſint et imminuti, ob accreſcentem hinc et inde eorundem copiam et hinc dependens pretium interdum vilius, corruptionis vel adulterationis ſuſpicionem paſſi ſunt a quibusdam in ſcriptis publicis: quam perfidioſae transmutationis litem, cum meam non faciam, in praeſenti genuinorum veram collectionis methodum, quam ex quibusdam per confinia Tartariae et Moſcoviae huc appulſis mercatoribus et recutitis percunctatus ſum, multis forſan haud incognita, non tamen penitus poſtponenda Exegeſi, pro hiſtoria materiae medicae certiore reddenda, communicandam duxi. Scilicet frequentiorem Lapidum Cancrorum collectionem obſervari hodie perhibent in Beſſarabiae Tartaria Budziacenſi, cumprimis deſerto Walachienſi, Vrbi Teginae, ſive Bender, non multum diſſito: quinimo in Vcrania Moſcovitica, circa fluvium Boryſthenem et Tyram per utrosque Podoliae ter-

minos, regione multis magnisque fluminibus et ubertate et fertilitate cancrorum divitibus irrigua. Alveo suo egressos fluvios hos majores, minoribus inde prodeuntibus et adsitis, per diversos confinium regionum tractus, fertilitatis cancrorum copiam inferre perhibent, cujus compotes redditi accolae, quos esui cancrorum, si non penitus, certe utplurimum adversari dixerunt, cancrorum conservationi invigilant, usque dum suo tempore eorundem lapidum acquisitione privatis non minus ac publicis necessitatibus commode subvenire possint, data saepius subordinato Magistratui certa horum lapidum portione in onerum publicorum pretium. Observatis exacte iis mensibus, quibus cancri communiter bonitate distinguuntur, Borystenis et Tyrae, hincque prosilientium et quacunque ratione cancrorum copia divitum fluminum accolae, omnium primo vastis desertisque et ab omnium hominum consortio remotis locis se insinuant, ibidemque aut quocunque solitario loco fieri potest, foveas praeparant, quarum profunditas sexaginta circiter aut septuaginta, latitudo vero decem, quindecim aut viginti pedibus adaequet: Iis, qua fieri potest, diligentia, incredibili copia obtentos captura cancros infarciunt et haud aliter, ac uvas pedibus conculcando, interdum pro contritione certiore obtinenda, adaptata tudete lignea, corpora eorundem concutiendo ac enecando foveis et deserto relinquunt, domus suas repetentes, quas ad triginta interdum milliariorum spatium abhinc dissitas habere dicuntur, ea propter abditorum et remotorum sylvarum recessuum amatores, ne gravis omnibus et interdum funestus, qui ex putrefactione cancrorum diffunditur foetor, sanitati officiat. Hac ratione foveis immissa Gammarorum multitudo quibuscunque coeli tempestatumque injuriis patet, usque dum post superatas hyemis asperitates, vernali tempore auspice, superioris laboris cursum relegere liceat operi intentis his hominibus, qui illuvie, situ ac sordibus coinquinatas in foveis reliquias, quo longius ab his recesserunt, eo curatius fluviis, quos proximos habent, advehunt, in quibus excussorio

cribro

cribro inquinamenta repurgando tandem lapidum admirabilem copiam in laboris praemium ex voto obtinet inops alias et egena gens, in angustia sua hoc thesauro locupletior reddita. Haec per Tartariam Oczaviensem, Regnum Astracanum, Palatinatum Kioviensem et Witepskiensem lapides hos extrudit venales, unde tam ingenti copia Regiomontanorum, Gedanensium Vratislaviensium et tot mercatorum manibus communis committitur merces.

OBSERVATIO LXXXI.
Dn. D. Gothofredi David. Mayeri.

Sanguinis proventus e poris cutis ex intensione musculorum per brachiorum motum.

JVrati Venaesectionis oppugnatores cum Paracelsistis Helmontiani, ejusdem patronos, insulsorum animarum negotiatorum nomine, exsibilantes, eam Deum in natura nunquam instituisse cum eorundem coryphaeo Helmontio Tract. de febribus cap. 4. clamitant, cum tamen tot morborum phalanges sive a vitiis humorum et partium solidarum, adeoque a causis materialibus, sive a causis magis immaterialibus, motibus nimirum erroneis et perversis exortae, saepius sine medicatione artificiali, sola interdum narium haemorrhagia critica, aut spontanea sanguinis evacuatione sublatas videamus singuli, de quibus sola naturae autocratia, adornatis saepissime variarum venarum diaeresibus, non minus ac ipsa venaesectione, divus Senex digne effatur: *Si qualia oportet purgentur, conducit, et facile tolerant, si minus, contrarium evenit, itidem et vasorum evacuatio, si qualis debet, fiat, conducit et facile tolerant: sin minus, contrarium fit.* Subortam alicui de rei veritate dubitationem communis rerum magistra experientia praescindet, ad cujus monumenta ac Palinuri lineas cursum suum dirigunt, genuini artis et scientiarum filii, ut videre licet ex tot autoribus et exemplis. Vnum superaddere allu-

bescit, quod in viro, muneris autoritate apud nos non incognito et quod notandum, septuagenario majore, me observasse memini, penes quem aliquoties imminente AEquinoctii vernalis commutatione, quantocyus levi brachii alterutrius motu musculorum fibras intensiores animadvertimus, sinceri sanguinis per cutis poros instar sudoris proventus subsecutus, ut interdum brachialia et connexa iisdem circa manus plicata linteamina, ex transsudante rubicundo latice maculata fuerint et resperse. Cujus et aliarum sanguinis evacuationum spontanearum causam vel in sanguinis effervescentiam, vel copiam, acredinem, serositatem, restagnationem, vasorum item imbecillitatem et laxitatem esse respective referendam, nemo facile dubitaverit, ut illustris et Magnificus Praeses noster in doctissima ad Joh. Hellvvigii Observationum Physico-Medicarum Observationis CLIII. annotatione uberius meminit.

OBSERVATIO LXXXII.

Dn. D. Gothofredi David. Mayeri.

Caecitas subitanea ex usu Mercurii dulcis.

IN Religioso quodam ad purgandum corpus vernali tempore Pilularum Mercurialium dosin convenientem exhibenti mihi hoc evenit inexpectatum phoenomenon, ut quanquam regiminis legibus bene obtemperasset in omnibus, finita laudabili alias operatione, caecus tamen factus fuerit subito patiens et remanserit ita, donec repetito alio mercuriali laxante eundem denuo dejectionibus quibusdam infensi hujus hostis injuriis liberassem, causam subitanei hujus affectus malae Mercurii dulcis praeparationi adjudicans, utpote qui particulis suis, cumprimis si ☿um sublimatum, qui ipsi inest, respiciam, sine dubio non satis unitis, sed inconsulta praeparatione potius divulsis, corrosivorum spiculorum beneficio, nervosis maxime partibus contrarius extitit, quas irruendo, quin imo humores serosos agitando et liquando, nec

non

non ipſas ſolidiores ſubſtantias corrodendo, ad hanc et aliam morborum ſpeciem producendam diſponere poteſt et ſolet, quod ſine dubio in praeſenti caſu inſufficienti ſublimati ſaturationi et nauſeoſae corroſivitatis obtuſioni, quam guſtus mature prodit, adſcribendum.

OBSERVATIO LXXXIIII.

Dn. D. Gothofredi David. Mayeri.

Crepitatio Oſſium in gravida.

FOemina XXVII. circiter annorum, parentibus mediocriter ſanis orta, ipſaque ad pubertatis terminum bene valens, ſub id tempus de dolore corporis oſteocopo queri coepit, intercurrentibus interdum doloribus et pruritibus vagis et ambulantibus. Ingraveſcente per aliquot annos malo, maculae hepaticae cutem defoedarunt, cum pruriginoſo formicationis ſenſu. Sanguis venae ſectione emiſſus ſpiſſiſſimus, ſupernatans ſerum ichoris inſtar exhibebat. Tandem tertium gravida inſueto hoc ſymptomate primum affecta eſt, ut quoties membrum aliquod corporis flecteret, aut quocunque fiat modo, pandiculatione crebra pertentata, moveret, toties commotorum oſſium capita, quaſi nuda eſſent, aut cochlea intorquerentur, inter ſe attrita, ſtrepitum ingentem ederent. Porro cum lecto decumberet, ibidemque e latere in latus ſe devolveret, a vertebrarum colliſione, tanquam a ſceleto aſperius tractato, crepitatio ingens vel ipſam affectam perterrefaciens exaudiebatur, eodem plane modo et ordine, quo celeberrimuss *Williſius Tractatu de ſcorbuto c. 9.* crepitum oſſium deſcriptum reliquit, qui ſymptomatis hujus cauſam immediatam oſſium ariditatem nuncupat, ſive medullae, ut ibidem loquitur, ita proprie dictae, quam intra oſſium cavitates, ac imprimis capita ipſorum, contineri oportuit, defectum. Nam ſicut quaevis oſſa medullam ſive humorem unctuoſum aut cavitatibus magnis, aut poris et meatibus

exiguis ubique excludere aſſerit, ita hujus uſum talem eſſe ſtatuit, tum ut oſſa eodem humore irrigata, minus fragilia evadant, tum inſuper, ut humor iſte, oſſium nodis exſudans, articulos quosvis, velut machinae commiſſuras, pinguedine linitas, lubricet, eorumque adeo motus facilitet; quare oſſium capita, hac medulla deſtituta, crepare non ſecus ac currus rotae rarius inunctae, rationibus pluribus ſuffultus loco citato affirmat, idem fere ſentiente clariſſimo Dethardingio, in Continuatione Paralleliſmi Ephemeridum Medico-Phyſicarum Cent. I. et II. Append. pag. 196.

Vratislavia Noriberg. d. 20. Maji, An. 1718. miſſae.)

OBSERVATIO LXXXIV.

Dn. D. Erneſti Gottholdi Struvii.

De ſuppreſſione urinae ex deglutito bufone.

RUſticus in pago vicino in horreo ſuper foenum recens ſecure dormit, expergefactus a ſomno, ſtrangulationis tanquam a bolo in faucibus haerente ſentit moleſtias, quae tamen citra aliquid mali cogitando coacta et repetita deglutitione ceſſarunt; extemplo vero inde torſiones ventriculi, quibus etiam ſopitis ſubſequente nocte plenariam ſed dolorificam ſuppreſſionem urinae incurrit, calculum eſſe perſuaſus per nuntium me conſulit, praeſcribo pulveres aliquot, ſalino cinnabarinos ad expediendos ſpasmos, vix unum vel alterum intra bihorium abſumſerat, vomitus ſuperveniunt vehementes, iisque bufo vivus ingentis magnitudinis ejicitur, qui ſine dubio praecedenti die dormienti in os irrepſerat.

SCHOLIUM.

DIgnam putavi hanc obſervationem, ut inſererem ad indagandam curioſius connexionem hujus ſymptomatis, ſcilicet ſuppreſſionis urinae et deglutiti bufonis. Nec enim conſenſus ventriculi

culi et vesicae allegari potest, nec peculiaris vis a veneni bufone emissi utpote juxta hist. morb. Vratisl. Tom. 2. p. 156. ischuriae a venenis nobis prorsus sunt incognitae, nec apud alium Autorem legere memini similem casum, nisi quod Paulini in bufone curioso p. 67. ex Leonelli Faventini praxi allegaverit histor. ardoris urinae ex esu ranarum, quae se cum bufone miscuerant. Vt taceam pulveres bufonis exsiccati vel combusti inter diuretica militare omnium Autorum consensu.

OBSERVATIO LXXXV.

Dn. D. Ernesti Gottholdi Struvii.

Thermoscopium vegetabile.

QUid physica experimentalis mechanica praestiterit in inveniendis machinis Thermometricis, notum abunde esse puto, alias in compendio videri potest Valent. Mus. mus. Tom. 3. cap. 4; sed quae natura nobis in regno vegetabili exhibet sponte Thermometra, nemo vel non nisi leviter attendit. Alia jam exempla ut praetereamus, quae in tulipis aliisque floribus occurrunt, calicem suum floriferum calidiori tempestate expandentibus, frigidiori contrahentibus, ex Stisseri Botanica curiosa pag. 59. hac vice allegabimus calendulam humilem Africanam, quae ipso teste inservire potest loco indicis tempestatum. Haec enim planta (inquit) habet flores elegantissimos, qui calido et sereno coelo sese aperiunt, frigidiori contra sese constringunt, idque ordinarie de nocte: hinc si frigidus exspectandus fuerit dies, frustra expansionem florum desideraveris. Cui subjungere licebit ex Heucheri nov. provent. hort. Academ. Wittenbergens. An. 1713. p. 43. de bulbo coronae imperialis: Observatum est (verba ejus sunt) caeteroquin a coronae bulbo praesagiri et praemonstrari temporum vices. Ubi enim is caulem trudit, desiisse frigora significat, erutus quoque et sicco loco repositus, ubi fibras mittit, imminentes pluvias frigidioremque tempestatem praenunciat.

Curio-

Curiosis Botanicis plura exempla suggerere ex regno vegetabili facile fore non dubito.

OBSERVATIO LXXXVI.
Dn. D. Ernesti Gottholdi Struvii.
Parallelismus Observat. Nat. Cur.

IN centuria quarta observat. 199. excellentiss. Dom. Thomasius Theam roseam depraedicat folia scilicet fruticis rosae tenerrima et ob odoris fragrantiam et saporis suavitatem pluribus commendat. Ante ipsum ejusdem laudes legere licet apud Koënigium regn. veget. pag. 1053; nos (inquit) affinitatem magnam foliorum Theae et foliorum rosae sylvestris sive Cynosbati observavimus, foliaque hujus foliis origani onitis mixta pro succedaneo Theae saepis insigni cum fructu etiam hoc momento, quo haec scribimus, usurpavimus. Caeterum quantum viribus pulveri foliorum herbae sylvestrium rosarum tribuat Boccone, notum est ex ejus observ. cur. x. in qua sub nomine Sanatodes pulverem hunc tanquam alcali vegetabile universale prae omnibus antacidis crustaceis et mineralibus extollit.

Centuria v. obs. 66. Novum et efficacissimum remedium arthriticum in radice aristolochiae rotundae exponitur, et quidem cum celeberrimus Autor observationis ex veterum monumentis nullum Autorem praeter Gallenum allegari posse autumet, qui huic radici specificam in arthritide vim attribuerit, liceat pace clarissimi viri addere testimonium Macri, (si quidem veteribus annumerandus est,) qui de viribus herbarum lib. 1. cap. 36. ita canit:

Si mixta potatur aqua, febresque malignas
Hoc potata modo fertur compescere mire.
Sic etiam spasmis superaddita subvenit hausta:
Et sedat duram, sic saepius hausta, podagram.

Centur. VI. obs. 50. Hoc modo veneris virtus antivenerea elucet etiam in vitriolo albo, de cujus virtute salivatoria illustr. Wedelius

Amoen.

Amoen. mat. med. p. 463. Sic novimus quosdam cum successu uti vitriolo albo saltim ad granum unum quotidie dato, sine salivationis minori indicatione, quo facto et per aliquot dies continuato blanda quaedam salivatio oritur, cum successu. Olum enim est emeticum, dosi justa datum, minori vero continuatum, cum movere vomitum non possit, saltem salivam in os movet, uti id ipsum fit in vomiturientibus. Pariter etiam in Weisbach. lib. Pract. med. pag. 300. legimus de Helvetio juniori, quod novam salivationis methodum invenisse jactaverit, nempe duo vel tria grana vitrioli veneris pro dosi praebendo.

OBSERVATIO LXXXVII.

Dn. D. Ernesti Gottholdi Struvii.

Febris Petechialis tumore critico cervicis soluta.

NObilis triginta annorum corripitur febre petechiale a chirurgo more solito venaesectione, vomitoriis Bezoarticis aliisque tractatur, rebus tandem desperatis visis vesicatoria tanquam ultimum asylum adhibentur in nucha, citra effectum vesicantem, omnia in dies deteriora decimo demum die in consilium vocatus, ipsum sub lipothymiis, anxietatibus cordis, viribus prorsus prostratis et gravissimis symptomatibus oppressum in extremo quasi agone invenio. Datis quae videbantur necessaria inter spem atque metum aliquot dies decurrebant, usque dum decimo quarto die tumor in nucha eo loco, quo vesicatorium ante octo dies citra effectum applicatum fuerat, apparebat, symptomatibus gravissimis statim cessantibus spes reconvalescentiae redibat, et ipse tumor maturantibus alexipharmacis debite tractatus intra aliquot dies felicissime suppuratus morbum penitus solvebat. In suspenso manet, num vesicatorium lento stimulo crisin ad hanc partem evocaverit, an vero natura parotides hisce febribus familiares intendens ad istum locum declinaverit.

(*Prinslavia Augustam Vind. d.* 1. *Jul. An.* 1718. *missae.*)

OBSERVATIO LXXXVIII.

Dn. D. Joh. Melchioris Verdries,

De Arena conchifera Moguntina.

EXcellentissimus Hector III. noster in Ephemer. Centuriis prioribus Observat. CLXXV. et Centur. VI. Observat. XXXVII. elegantem observationem de Arena conchifera Heidenheimensi in medium protulit, et rationes habuit non contemnendas, quamobrem eandem Curiosis, ad originem tot millium millionum exilium conchularum in hoc monte coacervatarum investigandam commendaret. Cumque simile quid in monte quodam Moguntiae proxime adjacente, qui vocatur der Hauptstein / ipse non sine magna admiratione viderim, non ingratum fore Curiosis existimavi, si observationem dictae modo parallelam hic adferrem.

Duo jam praeterierunt anni, cum negotia quaedam prope Moguntiam expedienda mihi essent. Commorabar aliquot dies in ipsa urbe celebri, et ita occasionem nanciscebar ad perquirendas antiquitates et monumenta veterum in hac et prope hanc urbem multum celebrata. Occupati, tum temporis, erant Moguntini in exstruendis munimentis quibusdam novis, diversis in locis editioribus. Has operas ut inspicerem, cum Amicis exspatiabar, atque primo in monte, cui sacellum S. Albani insistit, mirabundus intuebar, qua ratione operarii, qui ex fossa noviter exstruenda terram effodiebant, plurimos sarcophagos lapideos, ex crudo lapide arenoso excavato constantes, oblonge quadratos, ac tabula lapidea, ex simili crudo lapide, tectos, producerent, in quibus sceleta humana adhuc integra cum pauca calcis vivae quantitate et pauxillo pulverulentae terrae conspiciebantur. Observabam etiam plures ejusmodi sarcophagos e lateribus fossae adhuc prominentes, unumque hinc inde super alium positum. Gradum deinde promovebam ad montem ab alio

latere urbi imminentem, quem vocant, den Hauptstein; et cum, sub radicem illius montis, forte lapides hinc inde projectos perlustrarem, occurrebant nonnulli ex minimis conchulis univalvibus distincte satis observandis coagmentati: in progressu alios reperiebam, qui ex conchis majoribus bivalvibus constabant. Cum vero in verticem ad operarios pervenissem, adstupescebam ingentem cumulum ejusmodi lapidum ex minimis conchulis compositorum, e terra modo effossorum, pariter ac acervum maximum conchularum exilium, quae loco arenae cum calce viva, pro caemento murali, permiscendae operariis inserviebat. Ingens totius cacuminis moles ex conchis illis compacta videbatur. Cum postea microscopiorum accuratiorum adjumento arenam illam perlustrarem, nil fere nisi conchulae et frusta conchularum matris instar perlarum nitida, occurrebat, quibus hinc inde lanugo quasi quaedam arenosa adhaerescebat. Omnes illae conchulae in cacumine repertae erant, quantum ego quidem perspicere potui, turbinatae, et ita exiguae ut ex illis, quae prae reliquis in oculos incurrunt 42. ad 60. granum pondere exaequarent: reperiuntur tamen inter illas innumerae multo minores, minimae.

Durae satis sunt texturae et minus longe, quam adhaerescens lutosa substantia, friabiles.

Cum aceto actutum ebulliebant,

Cum spiritu vitrioli multo magis,

Cum spiritu nitri vero maxime.

Adhaerens arenosa lanugo confestim soluta erat, ad conchas vero et frusta conchularum solvenda aliquantum temporis requirebatur.

Solutio cum spiritu vitrioli facta post elapsas 15. horas strepitum adhuc notabilem auribus offerebat, quod et Excell. Camerarius observaverat.

Sub solutione cum spiritu nitri fumi flavescentes exsurgebant, et massa soluta ad flavedinem vergebat, dum massa cum spirit. vitriol. soluta plane albicaret.

Cauſam ſane non quaeſivit, ſed invenit candidiſſimus Hector noſter, quamobrem ad originem harum conchularum paulo penitius perveſtigandam curioſos invitaret. Neque ego, ut ingenue fatear, invenire hic poſſum, quod ex ommi parte mihi ſatisfaciat. Genitas illas hic fuiſſe tanta in copia ex certis ſeminiis, eo difficilius adducor, ut credam, quo pluribus vexatiſſimis dubiis, ſententia de ſeminibus mineralium, plantarum animaliumve ſeminibus ſimilibus ab illuſtr. Tournefortio ſpeciatim propoſita impedita eſt. Deinde redit quaeſtio, quis ſeminia illa hic coacervaverit? Si quis regereret, unam conchulam ex alia continuo genitam, donec ita multiplicatae fuerint: ſupereſt tamen quaeſtio, cur hoc praeciſe in loco, et non ubique fere, ubi conchulae in terra reperiuntur et ſine impedimento propagantur ſimili modo, multiplicentur? cur multiplicatio jam ceſſet? cur ratione magnitudinis nulla amplius augmenta capiant? Quodſi enim adhuc multiplicarentur et creſcerent, mons ille brevi temporis ſpatio ultra modum augeretur. Nec inſuper plane habendum exiſtimo, quod doctiſſimus Conringius urget, *de antiquiſſ. ſtatu Helmſtadii et viciniae*, p. 31. *prudentiae naturae rerum*, vel potius ſumme ſapientis Auctoris, qui naturam inſtituit, *nimium adverſari, teſtas*, in ordine naturae, *producere in nullius animalis teſtati operculum, ſed duntaxat quaſi in luſum inanem.* et *p. 37.* ubi de lignis ſubterraneis ipſi ſermo eſt: *prudentem rerum naturam non ſolere corpora condere* ὀργανικὰ *in nullum vitae uſum.* In diluvio vel univerſali vel particulari has conchulas confluxiſſe, ſecundum laudati Conringii, Stenonis, Woodwardi, Scheuchzeri, Bayeri mentem et principia, lubentius crediderim; ſicuti argumenti illius vim, quod, quae in altiſſimis montibus reperiuntur, marinorum conchyliorum teſtae liquido oſtendant, mare quondam aquis ſuis cacumina illa altiſſima inundaſſe, olim agnoviſſe Herodotum, Strabonem, Polybium, Melam, Ovidium, Solinum, Philonem, Plutarchum, Tertullianum, Iſidorum, auctor eſt Conringius. Illud tamen altioris videtur adhuc indaginis, quomodo tot myriades myriadum conchularum, non

ſpar-

ſparſarum per montis ambitum, ſed ipſam ejus molem formantium incredibilique copia omnem imaginationem fere eludentium, verbis Excell. Camerarii, in unum ſic fuerint compulſae? Licet enim et in gravitate horum corpuſculorum ſpecifica, et in maris vel in gyrum agitati, vel alia de cauſa verſus unum locum undiquaque confluentis ac innatantia corpuſcula eo convehentis motu reperire liceat, quo modum quendam menti ſiſtere poſſimus, quo fieri illud potuerit: nimia tamen copia non immerito quem ſuſpenſum teneat. Ego, quantum ſpeciatim ad hanc arenam attinet, rem in medio, ulteriorique curioſorum penſitationi relinquo.

OBSERVATIO LXXXIX.

Dn. D. Jo. Melchioris Verdries.

De

Veſicatoriorum uſu in variolis, et V. S. in morbillis.

CVm ſub finem ſuperioris et initium hujus anni variolae magnam, inter infantes imprimis, cum in ipſa urbe noſtra, tum in vicinia, ſtragem ederent atque in iis, qui feliciter adhuc evaſerant, notabiliſſima malignitatis veſtigia in oculis et articulis plerumque relinquerent, nihil utile magis deprehendi, quam veſicatoria, in tempore, nuchae, vel pone aures applicita, ita enim et menti ſuus conſtabat vigor, medicamenta interna efficacius multo deſideratum effectum producebant, excretio promte procedebat, et oculis ſimul proſpiciebatur. Neque enim, niſi pauciſſimos, qui tamen vel rachitide vel aliis chronicis morbis jam fracti ac debilitati erant, novi, qui, poſt uſum in tempore inſtitutum atque legitimum veſicatoriorum, non neglectis tamen internis remediis, bezoardicis nempe fixis pauxillo myrrhae exaltatis, nitratis, et ſimilibus, ſuccubuerint, aut oculorum etiam vel articulorum vitia ceperint.

Diarrhoeam etiam modicam in principio accedentem et ad maturationis usque dies protractam, vel etiam incipiente jam maturatione supervenientem salutarem in plurimis expertus sum.

Caeterum quod ad vesicatoria hic attinet, ratio in promtu est, stimulo enim sic excitata natura, genus nervosum intenditur, tonumque suum, ob sanguinis aestuantis expansionem aliquo modo dejectum, recuperat, quo ipso acrius contra morbum insurgit, et quicquid morbosi reperitur promte, excernit. Vnde jamdudum usu medendi eminentes Medici vesicatoriorum usum in variolis, speciatim ubi retrocedentes revocandae sunt, et quidem in brachiis ac femorum parte interiori, inculcarunt. Vid. Borrichius, in *Act. Hafn. vol. III. Observ. XXXVI.* Bohnius, in *Dissert. de variolis An.* 1678. *habita.* Eum etiam in finem in febribus malignis petechialibus, inprimis quando petechiae evanescunt, felici successu in usum semper a practicis prudentioribus vocari solent.

Par ratio est in Morbillis, in quibus etiam illud, quod experientissimus Sydenhamius *de Morb. acutis S. IV. cap. V.* de venae sectione prudenter instituenda monuit, felicissimo eventu verissimum expertus sum, non quidem in infantulo, sed in foemina partui proxima; quae cum morbillis graviter decumberet, atque iisdem jam undiquaque conspersa, accedente Dyspnoea in magnum vitae discrimen adduceretur, ita quidem ut, oculorum labefacto vigore, vocis etiam usus jam interciperetur, clar. Dn. Collega, D. Hensingius, *Prof. Medic. extraordin.* mecum e vestigio consilium cepit, atque venam aperiri curavit, qua aperta liberius respirabat, vocis usus redibat, et morbilli confertim efflorescebant, tanto cum successu, ut paulo post his non solum, sed et puerperio feliciter defungeretur.

OBSER-

OBSERVATIO XC.

Dn. D. Jo. Melchioris Verdries.

Juvenis Phthiſici Anatome.

JUvenis viginti ſex circiter annorum, habitus gracilioris, naturaeque debilioris, ad animi deliquia pronus: caeterum utcunque bene valens, in patria primum, deinde in extranea quadam Academia ſtudio medico cum inſigni fervore ac ſolicitudine incumbens, nec forſan diaetam, quam natura ipſius requirebat, accurate ſatis obſervans, pectoris anguſtias et reſpirationem difficiliorem cum tuſſi moleſta ac debilitate inſigni inopinato experitur, obrepente ſubinde lipothymia totiusque corporis habitu conflacceſcente. Hiſce malis per quatuor fere menſes divexatus, de conſilio excellentiſſimorum Praeceptorum ſuorum, Profeſſorum celeberrimorum, aëris mutationem ipſi profuturam ſperantium, in patriam redit, melius aliquantum jam habens, anhelus tamen adhuc, tuſſiculoſus, marcidus ac valde debilis, manifeſtaque phthiſis pulmonalis ſigna oſtendens. Patriae redditus optima quaeque ſperabat, confiſus, fore ut in aëre conſueto, patrio, convenientium remediorum uſu convaleſceret, inprimis cum non tam phthiſin, quam alium inſultum quendam cachecticum hoc eſſe mali genus, credere mallet. In hac ſpe eo magis erigebatur, cum paulo poſt pectoris anguſtiae et moleſtiſſima tuſſis haud parum remitterent. Recrudeſcebat tamen ſaepiſſime malum et aeger, nil obſtante optimorum remediorum uſu, magis atque magis contabeſcebat, vires fatiſcebant, et quicquid ſpei liberior reſpiratio oſtendebat, illud appetitus tandem dejectio, virium proſtratio et accedens diarrhoea colliquativa reſcindebant. Neque tamen rebus ſic ſtantibus Medici ipſi perſuadere poterant, phthiſi eundem laborare; quin potius credere malebat, quod animus exoptabat. Donec ſex circiter ante obitum hebdomadis magnam quantitatem ſanguinis

nis purulenti tuſſi rejiceret. Hoc quum fidem faceret dictis Medicorum; reperiebantur tamen, qui clam et ipſi aegro et conſanguineis meliora perſvadere et ſanitatem promittere ſuſtinerent, nil tabem conſummatam, nil faciem fere Hippocraticam, nil diarrhoeam colliquativam ſimiliaque peſſima indicia quicquam morati. Jam ab aliquo tempore omnia vomitu rejiciebat; praeſertim quando vini quid ſaltem deguſtaret, vomitus ingruebat. In dextro pectoris latere dolorem obtuſum diu ſe ſenſiſſe et hunc jam exacerbatum querebatur: Oeſophagum quaſi occluſum eſſe et in eo tumorem haerere in apoſtema tranſiturum ingeminabat. Satis tamen libere jam reſpirabat. Tandem cum quatuor vel quinque menſes ſupra annum cum morbo hoc conflictatus fuiſſet, inter ſpem reconvaleſcentiae ſemel conceptam et firmiter retentam placide obdormivit.

Quum copia mihi facta fuiſſet corpus ſecandi et in morbi ſedem inquirendi, primo

In exteriori habitu nil niſi cutim et oſſa conſpicere dabatur.

Cum pectus aperiremus, in dextro latere nullam cavitatem detegere licuit. Dexter enim pulmonum lobus totus infarctus, ſcirrhoſus, pluribus hinc inde tumidis ulceribus notabilem puris copiam fundentibus ſcatens, undiquaque pleurae, mediaſtino, diaphragmati firmiſſime cohaerebat, ut non niſi magna vi divelli poſſet.

In ſiniſtra pectoris cavitate omnia naturali modo conſtituta eſſe primo intuitu videbantur. Siniſter pulmonum lobus collapſus et primo aſpectu illaeſus apparebat; niſi quod lividus plus minus videretur. Quum vero manibus eundem contrectarem, ſtatim ſcirrhoſos quoque nodos atque tumores plurimos deprehendebam, qui cum cultro diſſecarentur, partim ſcirrhos, partim ulcuſcula puris plena referebant.

Cor ultra modum erat flaccidum atque inſtar aliorum muſculorum extenuatum.

Glandula, Thymus dicta, pugni magnitudinem exaequabat

tota

tota steatomatosa; quae sine dubio molestiam in oesophago produxerat.

Ventriculi membranae insigniter erant attenuatae, ita quidem, ut quum manibus eundem contrectarem, facilime texturam perfringerem, et sine negotio membranas, mollitie tantum non diffluentes in lacinias diducerem.

In reliquis visceribus nulla sensibilis labes observari poterat. In Abdominis cavitate modica quantitas aquae flavescentis reperiebatur, quod in ejusmodi defunctis non insolens est.

(Gissa Augustam Vind. d. 10. August. An. 1718. missae.

OBSERVATIO XCI.

Dn. D. Maximiliani Preussii.

Tumor Hepatis cystico-ichorosus, et totius abdominis hydropicus, cum calculo Renem dextrum ejusque ureterem obstruente.

C. L. Sexagenarius sanguineo - cholericus, senior hic Linteonum, post gravem, haud diu ante, lapsum cum equo, successive patitur tensivum, rodentem et punctorium subinde dolorem in regione dorsi et hypochondrii dextri cum tumore duro et inaequali in media hepatis gibbi parte, basi tamen lata circumscripto et singulatim, protuberante magis, ad 2. autem pugnorum magnitudinem tandem aucto et excrescente, cui accedit porro intumescentia pedum ac totius abdominis hydropica cum tussi saepius inani, febreque et emaciatione hectica denique totius corporis superioris. Sub quo rerum statu per aliquod tempus debit. c. Tit. a Dn. D. Michaële Pauli, Medicinae Practico et Academico Naturae Curioso celeberrimo, amico et collega aestimatissimo, convenientibus remediis ipsi prospectum

 fuit,

fuit, usque dum d. 10. Januar. An. 1716. me simul in consilium vocarent. Vbi dein junctim varia adhibuimus aperientia, diuretica, vulneraria, laxativa, anticachectica et antiphthisica, tam interna, quam externa, cuncta tamen ut plurimum frustranea; septimo autem Junii tandem placida morte extinguitur Aeger. Quo facto per Johannem Güntzelium, Chirurgum apud nos non incelebrem, corpus exanimatum cultro anatomico lustravimus, et deprehendimus

1. Abdomen enormiter tensum ac tumidum una cum scroto, et pedibus, ubi, facta primum incisione ventris sub umbilico, copiosissima et limpidissima mox lympha prosiliebat, utpote qua universa abdominis cavitas, una cum scroto in utroque septi ejus latere, immensum quantum repleta erat, quemadmodum et femora pedesque abundantissime inde turgebant.

2. Renis dextri pelvim, a sero non parum extensam, et principium ureteris ejusdem calculus ingens durissimus ex bruno - flavescens, ac figura lambdoidea uncis 2. quasi bifidus et obtusus prorsus obstruebat, pondere postmodum sescunciam cum drachmis duabus aequans (s. $3\frac{1}{2}$ Loth.)

3. Hepar pallidum valde et excessive magnum, ita ut ad extremitatem fere sinistri etiam hypochondrii pertingeret, in summitate quoad universam ferme circumferentiam tunica sua adnatum arctissime erat hypochondrio dextro potissimum ejusque costis spuriis, de caetero autem in medio dextri ejus lateris gibbi instar tuberis maxime elevatum, quem tumorem autem singulariter, basi tamen lata, circumscriptum postquam cultro aperuimus, cystidem vel capsulam in eo deprehendimus excavatam duos pugnos magnam et amplam, columnis aliquibus carneo-fibrosis hinc inde interstinctam et suffultam quasi intus, de reliquo autem sero ichoroso liquido et copiosissimo refertam, nisi quod in fundo illius instar gelatinae purulentae spissesceret et albesceret nonnihil, parietibusque et columnis praedictis valde agglutinaretur.

4. Lien

4. Lien erat magnus, pallidus, et adeo mollis, ut digitis vel leviter attactus aut pressus, hinc inde prorsus quasi discederet ac difflueret (sive in Stücke zerfuhr.)

5. Thorace vero dissecto pulmones vidimus muco spisso ex albo-flavescente ac purulento quasi hinc inde repletos et turgidos.

Ex quibus praemissis facile judicare licet, per lapsum gravem cum equo jacta procul dubio fuisse primum fundamenta complicatorum hujusmodi affectuum calculoso- hydropico- et purulento- phthisicorum, dum hepar et ren dexter inprimis sic valde fuerunt concussa et compressa, ut lympha aliquomodo cruenta, ac serum deinde in illis facile stagnarent, et prima purulesceret sensim, alterum vero contenta sua gravia, viscida et arenoso-sabulosa successive ad fundum magis demitteret et conglutinaret in calculum solidum tandem et satis ingentem, unde ren intumefactus valde, concavam hepatis partem lymphamque sic ibi stagnantem in majores semper angustias et retrocessum quasi ad convexam hepatis substantiam adegit, quae hinc fibris ejus partim in columnas quasi magis extensis, partim disruptis, diffluentibus et excavatis, in loco plagae sive lapsus procul dubio singulatim intumuit et capsulam vel sacculum ichorosum superius descriptum formavit. Ex lymphaticis vero aliquibus tandem ruptis, et sero a renibus non sufficienter secreto excretoque, hinc autem in vasibus arteriosis potissimum magis coërcito, coacervato, et extravasato denique ex osculis eorum extremis, hydrops reliquus totius abdominis et trunci inferioris quomodo fuerit generatus, facile cuivis obvium esse potest, nec non quomodo lien, tam diu in aqua salsa hydropica totius abdominis maceratus, adeo fuerit emollitus et extensus, ut ad tactum levem inde dissociaretur vel diffluerer quasi. Lympha autem nutritia fere omni in aqualiculum tandem secedente et collecta, a residua ipsius portione pauca, spissa, acri, impura et purulenta maximam partem, pulmones non nisi in-

viſcari, erodi et ſuppurari, truncusque corporis ſuperior febre hectica et phthiſi ſenſim conſumi ac contabeſcere potuit.

OBSERVATIO XCII.

Dn. D. Maximiliani Preuſſii.

Affectus febrilis et convulſivus Proteiformis.

G. G. ſtannarii filius, undecim annos natus, ingenii alacris, temperamenti ſanguineo- bilioſi et habitus corporis tenerioris ac macilenti, ex rubro- flavo- pallidiuſculi magis, poſtquam ſexto Auguſti die An. 1717. ruri avidius paulo comederat cucumeres imprimis et mora rubi arvenſis, quae Kratz-Beeren vocant noſtrates, imo frigidam deſuper hauſerat, poſteaque progreſſu domum concitatiore corpus defatigaverat, ira inſuper valde inflammatus, eadem adhuc veſpera corripitur horrore et aeſtu febrili ſuccedentibus invicem, una cum fluxu alvi admodum torminoſo. Quae mala alternis dein diebus aſſidue redeunt cum typo febris tertianae, cui tamen, poſt acceſſum mulieris cujusdam ipſi exoſae offenſaeque ab illo, et imaginationem hinc firmam acicularum pungentium, loco vindiciarum mediante ſtanno caldario (Bettwärmer) ab ipſa allato, lecto ejus immiſſarum, ſomniumque mox horridum deſuper nocte inſequente de Melandro quodam terribili ipſi apparente, die hanc excipiente, 14. Auguſti ſcilicet, cum praeſenſu quaſi acicularum praedictarum punctorio in hypochondrio et inguine ſiniſtro (etiam ſub ſequentibus paroxyſmis ſemper fere obſervabili) accedunt una cum deliriis quibusdam motus convulſivi vehementes cum artuum violentiſſimis agitationibus modo furſum, modo deorſum, et brachii potiſſimum ſiniſtri verſus pectus, utpote quod continue ac vehementer illo percutiebat. Recurrebant autem et hi motus pariter alternis primum diebus, poſtmodum autem vagabunde, et quidem frequentiſſime, quotidie repetebant, magis magisque ſemper exacerbati phaſibus variis

et novis ſubinde, ita ut cum oris clauſura firmiſſima, crepituque interdum vertebrarum colli notabili, corpus totum opiſtotono arcus inſtar retrorſum flecteretur, modo emproſtotono iterum antrorſum curvaretur, nunc in altum totus puer quaſi elevaretur, mox parietes aſcendere aut lecto exilire conaretur, niſi vi et manibus adſtantium inde cohiberetur; aliis autem vicibus, viſu et auditu plane abolitis, enormi ac delirabunda vociferatione ac rotatione linguae, ore aperto, celerrima, frequentiſſima et anheloſa prorſus cum reſpiratione, imo cum ſuffocatione fere imminente, gulaeque conatu quaſi vomitorio, ſed inani, quem Göcken ſive Krecken communiter vocant, modo cantu vario et geſtibus capitis ac manuum feſtivis plane humiliſſimisque, ſubinde etiam digitis organum inſtar pulſantibus, aut plectrum in pandura hinc inde ducentibus, paroxyſmi variarent.

Aliquando etiam ſub clara diei luce oculis apertis et vigilantiſſimis foeminam ſuperius accuſatam, quam (utut quoad vitam famamque inculpatam, uti videtur, inſontem) pro ſaga habebat, ipſi apparere indigitabat, timoreque ac clamore terribili intimabat; ſciſcitando ab adſtantibus, an non et hi illam in loco digitis ab ipſo monſtrato ſedentem cernerent, quam nemo tamen praeſentem advertere potuit. Imo de puncturis quoque artuum ab aciculis quaſi, adeo firmiter imaginationi impreſſis, anxie conquerebatur ſemper paroxyſmis finitis, licet adſtantes durantibus convulſivis motibus, firmis manibus ipſum ſaltem prehenderant compreſſerantque. Univerſi autem motus hi anomali interdiu maxime ipſum affecerunt, cum nocte utplurimum remitterent, ut inſtar ſumme defatigati ſuavi ſomno tunc quaſi ſepultus decumberet. Hiſce ſic luſibus, utut ſatis ſeriis, integro menſis ſpatio continuatis, comoedia haec maximam partem finiebatur, ita ut ſeptimanae integrae intervallo ſurgere iterum et extra lectum degere poſſet, cum retractione tamen, inſtabilitate et claudicatione interdum pedis modo dextri modo ſiniſtri (qualem ingenuus ſane et generoſus medicus Sydenham in analoga aliquomodo chorea S. Viti deſcribit:)

imo cum trmore ſubinde artuum et ſtupore ſeu inſenſibilitate ad doloroſum etiam alias contactum per zwicken ſive contorſionem cutis violentam digitis arcte compreſſis et complicatis, judicioque inſuper et memoria tandem valde labefactatis, et impotentia mentis ad animi affectus et cupiditates iramque inprimis cohibendam aut moderandam, maxime reſidua, ceu ad quam ſemper pronus valde remanſit. Octiduo autem hoc elapſo paroxysmi ſpasmodico- convulſivi nihilominus aliquoties recruduerunt. Tandem denique vero et hoc poſtſcenium finitum, ut per integrum ſesquianni decurſum a malis praedictis immunis viveret, usque dum poſt Aequinoctium vernum anni praeſentis 1718. ex ira et voracitate inſatiabili paroxyſmis denuo convulſivis ac febrilibus infeſtaretur, a quibus tamen aſſumpto mane laxante blando ac veſperi deſuper pulvere abſorbente anodyno, infuſoque poſtmodum infra memorando per aliquot dies repetito, breviſſimo paucorum dierum intervallo penitus liberatus fuerit, niſi quod 28. Junii poſt guloſitatem nimiam, ſerio licet a me prohibitam ſemper, levi et brevi inſultu convulſivo iterum prehenderetur, mox tamen pulverum aliquot abſorbentium et cinnabarino - ſalinorum interno, ſpiritus autem C. C. et ſal. Ammon. externo uſu per Dei gratiam iterum ſublato.

Et haec ſummaria hactenus morbi ac ſymptomatum, adeo mirabilium fuerunt; quae curae nunc quoque ſummaria, quantum poteſt fieri, breviſſimis ſequuntur. Sub declinationem ſcilicet ſecundi paroxyſmi febrilis cum fluore alvi, ad Aegrum hunc demum vocatus, mox propinavi pulverem bezoardicum temperatum ac nitratum, pro ſudore ſpontaneo tunc proſequendo, die autem hunc excipiente extraparoxyſmali ad abſtergendas aliqualiter primas vias moderandumque ſimul fluxum alvi pulv. Rhabarb. Alexandrin. ℈j. ſed ſine euphoria notabili. Hinc ſequente poſt tertium paroxyſmum aurora, ductu quondam praeceptoris ſumme ingenui fideliſſimique, magnifici Bohnii (cujus manus et firmiſſima principia adhuc dum ſenex non ſatis exoſculari poſſum) Diſp. inprimis de praematura intermittentium

tium fuga ſuſpecta §. 41. 43. 47. ejusque ac meis rationibus et experientia multiplici fidiſſima, ſucceſſuque exoptatiſſimo, pulverem emetico-laxantem, et quidem Rhabarb. ℈ß. cum ♀ri emet. gr, jß. M. exhibui, pro heterogeneo et peregrino illo moleſto ſive cauſa occaſionali et proxima ſimul, ad motus anomalos naturae (vel intentioni animae ſecundum alios) anſam vel ſtimulum neceſſario ſuppeditante, removenda ſive fomite morbi ſic eradicando, unde 5. etiam vomitus et totidem ſedes habuit. Cum autem nihilominus paroxyſmi praedicti alternis porro diebus conſtanter redirent, praeintimato pulvere bezoardico-antifebrili, et eſſent. ſtomachico-alexipharmaca illos iterum tractavi, usque dum poſt acceſſum mulieris ſupra dictae, ipſi ſuſpectae et exoſae, ſomniumque inſequens horridum, ac iram terrore hinc exceptam, 14. Auguſti, immediate poſt haec, illum invaderent deliria quaedam cum motibus ſupra intimatis convulſivis, maxime variis et atrocibus, ubi dein poſt clysmata lactea abſtergentia et revellentia, ſive potius divertentia blande, nonnunquam applicata, adhibui potiſſimum pulveres antiſpasmodico-cinnabarinos et ſalinos, cum ſulphure lycopodii intercum remixtos, it. Liq. C. C. ſuccinat. ac eſſent. rorismar. caſtoreatam, interpoſitis etiam ſubinde alternis vicibus laxantibus blandis et nocte inſequente anodynis, liquore puta anodyno Hofmanni, aliisque. Imo ob repetentes pertinaciter paroxysmos convulſivo-febriles, tempore ab illis feriali chin-chinata tandem etiam in uſum vocanda fuerunt, non omiſſis praeterea variis externis, frictionibus, ligaturis, inunctionibus ſpinae dorſi &c. it. Emplaſtro de caranna plantis pedum applicato, nec non venae ſectione medianae brachii dextri ad ℥iij. aliquando inſtituta et poſt aliquot ſeptimanas ſemel repetita, ceu a Sydenhamio expertiſſimo oper. in 8o. edit. Lipſ. p. 248. 662. 744. in affectu aliquo modo analogo adeo commendata et conducibili deprehenſa. Sanguis autem egrediens t. t. rubro obſcuri valde erat coloris et, poſtquam ſteterat aliquandiu in vaſe, grumum conſimilem exhibebat mediocris conſiſtentiae, multoque ſero circumfluum.

Quo

Quo emiſſo paroxyſmi praedicti etiam longe mitiores facti rariusque repetierunt. Cum vero inſultus febriles plane ceſſaverant, ad ℥.iij. mane et veſperi propinavi infuſum Sydenhamii contra choream S. Viti p. 745. Octiduo continuo ſingulis 8. diebus, uno quidem ſemper cum vino Canarienſe, altero autem cum Aq. ſive calida inſtar infuſi Theae paratum et parum edulcoratum ſubinde. Quo facto per integrum etiam octiduum ab 8vo ſeptembri computando paroxyſmus convulſivus prorſus ceſſavit, ita ut e lecto ſurrexerit Aeger ac veſtibus ſuis indutus in hypocauſto hinc inde deambulaverit nonnunquam, cum retractione tamen, inſtabilitate et claudicatione pedum ſubinde, tremoreque et ſtupore artuum, reliquisque ſymptomatis fuſius ſupra recenſitis. Infuſo autem praelaudato exhauſto et conſumto, ductu celebrati modo Sydenhamii l. c. ſubjunxi uſum potiunculae laxativae ex aq. laxat. Mannaget. Vienn. ℥j. ſal. eſſential. 🜿ri ℈ß. ſyrup. Regii D. Caſtri (qui ex infuſo blande ſennato cum manna et ſaccharo paratur) ac ſyryp. de cichor. c. Rhab. aa. ʒij. paratae, ex qua 5. etiam ſedes blandas cum euphoria habuit. Die tamen poſt laxans inſequente, ſub larva debilitatis artuum praedictae, ut anguis in herba, adhuc latentes, inſultus antiqui iterum redierunt, et quidem primo ſpasmodici ſaltem, ſequentibus autem diebus et motus convulſivi atrociſſimi, qui tamen, in uſum vocatis denuo pulveribus aliisque antiſpasmodicis ſupra laudatis, una cum clysmatibus lacteis appropriatis, poſt Aequinoctium autumnale 24to Septembr. iterum ceſſarunt feliciter. Interea temporis commendatum a quibusdam remedium aliquod empiricum, ceu quod multis in affectibus conſimilibus, reliquis omnibus licet irritis praeſentaneum et firmum praeſtiterit auxilium, decoctum ſcilicet pulveriſatae, ut videbatur, herniariae in vino rubro Budenſi ſtyptico blande, mane et veſperi per aliquot dies ad cochlearia 2. vel 3. calide propinatum, cum expectatione ſemper blandi deſuper ſudoris. Quod ipſum proinde admiſi, cum intentioni ſanae rationis et experientiae, Sydenhamii inprimis p. 662. l. c. non adeo contrarium videre-

deretur, ad roborandum ſcilicet iterum tonum nervorum, cerebri et viſcerum reliquorum, per tot et tam diuturnos motus convulſivos nimis hactenus relaxatum, nervorumque potiſſimum coanguſtandos aliquo modo meatus aut poros, vel principia et orificia, aut involucrorum eorundem a meningibus formatorum interſtitia (ab Excell. D. Pauli in annotat. ad Horn. opuſcula anatomica p. 159. omnium optime deſcripta) ſic valde extenſa et ampliata, ne humores porro admitterent vitioſos, alias praeternaturaliter in illa hinc facilius magis irruentes, illaque comprimentes vel obſtruentes & ad varios anomalos motus univerſum nervorum genus hoc modo irritantes. Uſurpato proin aliquandiu hoc decocto longe robuſtior in artubus factus, immunisque iterum a paroxyſmis praedictis per aliquod tempus vixit, usque dum d. 13. Octobris, conſueta denuo voracitate et ira praegreſſa, recidivaret iterum paroxyſmus cum ſpasmis potiſſimum gulae et ſpontaneo conatu ſaepe ad vomendum, licet inani, quem Göcken vel Krecken apud nos vocant, ut ſuperius pluribus jam innui ac deſcripſi. Quare ob ſymptoma hoc et conatum naturae indicantem, iramque et guloſitatem proxime iterum progreſſa, ad fomitem recidivae adeo frequentis denuo et funditus ſic magis eradicandum et evellendum quaſi, ubicunque tandem haereret, licet contra culpandum quorundam morem, exiſtimationem et famam ſecuritatis propriam ſaluti aegrorum in caſu deplorato alias, generoſo, licet dubio aliquomodo, remedio quandoque adhuc ſalvandae, longe praeferentem, conſilio tamen doctiſſimorum et expertiſſimorum quorundam medicorum rationalium ſive dogmaticorum, Freindii potiſſimum comment. de Febr. p. 157. et Nenteri fundam. medic. p. 258. animum tandem induxi, ut d. 15. Octobr. aegro propinarem ♀ri emetic. gr. jj. cum pauxillo ſacchari miſta, unde et 7. vomitus ac 5. ſedes maxima cum alleviatione expertus eſt. Et quamvis poſtmodum paroxyſmus convulſivus per aliquot adhuc reverterit dies, propinato tamen aliquoties iterum decocto praelaudato in vino Budenſi, 18vo Octobr. prorſus denique

cessavit, urina etiam citrina, cum salibus in lateribus et fundo vitri secedentibus, judicium perfectae sanitatis nunc indicante et confirmante satis. Et licet praegresso iterum terroris et irae affectu tertio Novembris immediate sub ingressum novilunii paroxysmus levior iterum concitatus fuerit, perendie tamen exinde remisit prorsus, ut per integram hyemem liber plane ab illo vixerit aeger. Appropinquante demum aequinoctio verno Anni 1718. ductu iterum Sydenhamii p. 745. ad praecavendum stato tempore morbi recursum, d. 19. Martii exhibui pulverem meum salino- laxativum blande, unde sex vicibus alvum purgavit et semel vomuit, nocte autem desuper antispasmodico-anodynum optimo cum successu subjunxi. Sed hoc non obstante, post comessationem iterum copiosam et jurgia desuper cum fratre habita, 29no Martii corripitur iterum insultibus febrilibus et convulsivis, quibus pulveres aliquot absorbentes et antispasmodicos superioribus analogos opposui, 30. Martii tolerabilius habuit, 31mo vero post meridiem horrendi nihilominus accedunt iterum insultus epileptico- spasmodici. Quare insequente hunc primo Aprilis sub diluculum ipsi porrigo Aq. laxat. Vienn. ℥j. sal. essential. sive arcani ♀ri Sennerti ℈ß. et syrupi regii unciam dimidiam. Bihorio hinc elapso, spasmo et stupore quasi correptus, ultra horae spatium instar demortui insensibilis prorsus jacuit, posteaquam vero evigilavit, ter ventrem blande levavit, cum euphoria et cessatione omnimoda affectuum convulsivorum, repetitoque postmodum usu per aliquot dies decocti herniariae in vino rubro Budensi, brevi per Dei gratiam sanitati perfectae restitutus fuit, sine ullo incantationi, a quibusdam accusatae, opposito directe remedio.

Licet autem serio semper monuerim, ut a voracitate et ira sibi temperaret, post ingurgitata tamen saepius nimia edulia, 28vo Junii paroxysmo iterum aliquomodo convulsivo prehenditur, mox tamen cessante iterum, post propinatos ad cruditates digestionis incidendas et abstergendas pulveres aliquot salino- absorbentes et cinnabarinos, naribusque et nuchae exterius

appli-

applicato ſpiritu C. C. ⊖xato, ita ut longo hactenus tempore a morbis hujusmodi immunis plane vixerit. Faxit Deus et in perpetuum! Itaque et hic Hippocratis prognoſticum eventus confirmavit, quod convulſio in febre contingens pernicioſa ſit, minime vero pueris, juxta Coac. praenot. Q. 3.

Quibus nunc praemiſſis, facile cuilibet patere poteſt, poſt fructus horarios frigidamque deſuper hauſtam, tanquam corruptibilia valde in ſtomacho et corpore intus calente, inſecuto mox motu et ira, ſanguinem et corpus univerſum magis adhuc actuantia et calefacientia, ne dum brevi poſt accedente adhuc terrore et impreſſione falſae imaginationis firmiſſima pertinaciſſimaque, hincque ortam cacochymiam et inquinationem nec non irritationem tum primarum primitus viarum, tum et poſtmodum maſſae totius ſanguineae et inde dependentium fluorum, imo generis hinc inde nervoſi et muſculoſi (absque incantationis, falſo a quibusdam incuſatae, indiciis fundamentisque ſufficientibus, aut neceſſaria ideo ſuppoſitione) natam primo fuiſſe febrem tertianam cum diarrhoea aliquali, principio quidem ſimplicem, mox vero duplicem, cum motibus tandem convulſivis proteiformibus prorſus, ſecundum diverſitatem nervorum et muſculorum, modo horum, modo aliorum, vel in principio, vel medio, aut extremitatibus hinc infeſtatorum, et ad contractiones motionesque varias ipſis proprias ſtimulatorum; quae quidem fuſius ac ſpecialius ſecundum ſeriem tot phaenomenorum determinare ac deducere vix poſſibile, ne dum utile aut neceſſarium adeo videtur, cum ſane diverſitatem vix faciat medendi, vel ad praxin ſpecialius applicari haud poſſit, quo omnis tamen reſpectus theoreticus, ni vanus et oſtentatorius ſaltem ſit, tendere ac terminare tandem debet; quoniam ſi, ut Chriſtianos Medicos decet, faſtu noſtrûm proprio omni ſepoſito, verum ingenue fateri velimus, ob varietatem, ne dicam contrarietatem tantam, vix ullo unquam modo ac conatu tollendam et finiendam, ſpeculationum opinionum et hypotheſium ſecundum tot ſenſus fere, quot capita hodie utplurimum praeconcepta-

rum, imo et observationum et experientiarum ratione eorundem prorsus remediorum, juvantium alios, aliis vero nocentium, plurimis licet pariter ac iisdem pene circumstantiis praesentibus, cum omnes et singulae in diversis individuis, uti in charta et nostro concipiendi modo, ita ad lectum aegri, nunquam sane occurrant aut coincidere possint, satius consultiusque forsan utplurimum foret (ni empiricorum prorsus nomen hinc metuendum esset, seculo hoc etiam in probabilibus quibusdam vel conjecturalibus saltem adeo nasuto ac sciolo, ut adjective ita loquar, vel certi- scio sibi viso, licet in prognosi et praxi, utpote cujus theoriae formatae, si in numerato certoque res ita se haberet, necessario etiam correspondere semper deberet eventus ac successus, nisi in paucissimis forte aliquibus, vix certiori aut efficaciori) satius hinc dico foret, in casibus practicis potissimum, more hippocratico fere in epidemicis, aliorumque inprimis Magreti, regis Galliae archiatri (nell' observations de medicine et chirurgie faites dans les hopitaux du Roi a Valentiennes) nudam ac simplicem signorum sive laesionum et symptomatum, curaeque sive remediorum adhibitorum, historiam enarrare, sive necessariarum saepe minus rationum et causarum, proximarum potissimum visarum, miscela ac reflexione desuper adjecta, utpote quales verae sive intimiores ac essentiales proprie utplurimum latent et latebunt forte semper, judicio edecumato excellentissime profundeque docti et expertissimi Freindii in praefat. commentar. suorum de Febribus; liberum deinde potius relinquendo, quam quisque aetiologiam sive reflexionem ac speculationem causalem desuper formare velit, pro nimium firmiter praeconcepta et ineradicabili cujuscunque, etiam minus praeconcepti sibi visi, hypothesi, cum tamen eadem saepe sit res, sed alio concipiendi modo saltem indigitata. Inde enim tot altercationes, contradictiones, fastus et contemtus invicem mutui, imo dissidia et odia saepe plusquam Vatiniana medicorum, utut de nudis subinde verbis sive lana saepe caprina, si res penitius inspiciatur, optime omnium praeveniri vel evitari, imo eradicari

cari forte penitus possent. Id quod tamen seculo hoc adeo ambitioso, libero et contentioso optandum forte magis, quam sperandum certe videtur.

Hoc ut minimum ex praemissis superius praejudicio minus praeoccupatis judicare et discere licebit, nil magis hic profuisse et in consimilibus forte affectibus profuturum esse, quam moderationem et congruitatem in cibo et potu, mentemque pacatam, una cum, radicem morbi adaequate sive omnium optime et constantissime tollentibus, emeticis et blande laxantibus tum internis, tum externis, clysmatibus inprimis, absorbentibus praeterea cum appropriatis roborantibus sive blande adstringentibus nervinis, ac anodynis blandeque inspissantibus tandem subjunctis aut cum judicio interpolatis subinde, neque prorsus hinc cum quibusdam hodie damnandis, uti pagina ultima Ideae meae agendorum apud Aegros pluribus docui, cum sanguis inprimis non, uti aqua in machina mere hydraulico-pneumatica, consistentia prorsus tenui, fluida et aquea, sed mediocriter spissa, cohaesiva et concretiva, sive nutritiva et vitali esse debeat, ob varia etiam fluida p. m. spissa inde secernenda.

Contraria autem praelaudatis e contrario magis quoque nocitura, aut minus profutura vel effectura esse, cuilibet facile quoque patebit.

Pariles vel analogos ex parte in aliquibus morbos, quanquam aliis subinde ex causis, legere qui desiderat, adeat Epiphan. Ferdinandi Histor. Medic. inprimis de Tarantulis, Sydenham. de Chorea S. Viti, Oper. p. 661. 743. ut et Wedel. Dissert. de eadem Chorea, nec non historiam consimilium fere affectuum germanice conscriptam sub titulo: Trauriges Tage-Register derer zu Annaberg An. 1713. sich zugetragenen Begebenheiten mit unterschiedenen Krancken / cum doctissimis judiciis desuper Sinceri Philalethae in seinem sentiment über solche/ et D. Dris G. A. Zeidleri in seinem Historischen Sendschreiben / und höchst soliden Erleuterung darüber.

OBSERVATIO XCIII.

Dn. D. Maximiliani Preuſſii.

Tumor Chronicus malae ſiniſtrae, inſtar Epulidis inter naſum et oculum, ſola compreſſione cum Oſſe quodam rotundo feliciter ſanatus.

M. S. Pannificis hic uxor, aetatis 40. annorum, biennii fere ſpatio laborabat, inſtar epulidis, tumore quodam duro, hinc inde mobili, magnitudine ovi columbini, in mala ſiniſtra ſuperius inter naſum et oculum, tam extus, quam intus intra buccam et os maxillae ſuperioris prominente, ſine ullo tamen dolore notabili, niſi aliqualiter tenſivo. Variis hinc utitur remediis diſcutientibus, inprimis externis, unguentis et ſacculis, fruſtaneis tamen omnibus iisdem. Tandem neſcio cujus ex conſilio d. 7. Septembr. An. 1716. exterius cum oſſe quodam vitulino rotundo fortiter comprimit illum tumorem, hincque feliciter in interiori malae parte diſrumpitur, cum effluxu inde per os et naſum ſiniſtri lateris copioſo lymphae ſanguini miſtae, tumorisque hinc totali et perpetua huc usque evaneſcentia, inprimis cum brevi poſt dens molaris carioſus ſuperioris maxillae iſtius lateris fuerit evulſus, ex cujus fundo et circumferentia poſtmodum denuo materia ichoroſa quaſi effluxit, et ſic malum ex voto radicitus ſublatum fuit.

OBSERVATIO XCIV.

Dn. D. Maximiliani Preuſſii.

Empyema pectoris inciſione feliciter ſanatum.

C. P. Tornatoris filius, aetatis 13. annorum, temperamenti ſanguineo - lactei quaſi; poſtquam 14. diebus febre pleuritica et peripneumonica decubuerat, cum aeſtu et tuſſi ingen-

gente, dolore admodum punctorio in summitate pectoris sinistra, ruboreque malae illius lateris, imo deliriis subinde intermistis; et convenientibus huic malo remediis prospectum ipsi fuerat; 14to morbi die, qui erat 12mus julii anni currentis 1718. per sputum foetidum purulentum et abscessum in pectore et pleura tandem, cum Apyrexia maximam partem, judicabatur, ita ut tumor lateris illius successive apparuerit non longe a clavicula sinistra intra costam 2. et 3am exterius etiam protuberans instar sacculi turgidi, cum murmure ad compressionem et fluctuationis ibidem sensu in pectore. E quibus signis cum empyema subtus latere, nullum amplius esset dubium, postquam hactenus, cataplasmata varia emollientia frustra fuerint applicata, diu gratis tentata persvasione parentum, consensu tandem eorum quasi extorto, 28vo Julii per chirurgum civitatis nostrae ordinarium, senioremque simul ordinis eorundem, Ehrenfried. Fellnerum, sacculum praedictum extra costas prominentem, in apice aliquomodo aperiri curavi, ita ut cutem solum prius incideret, sub qua pleura, materia quadam turgida, manifeste apparebat, quam proin etiam lancetta debitis cautelis cum pertunderet, ichor mox foetidissimus copiose erupit et effluxit ad ℔ ij. praeter propter, qualis etiam sputo per os saepius reddebatur, insuperque stylo in cavitatem pectoris satis profunde penetrare potuimus. Quo facto turunda cum unguento digestivo illita et operculo emplastri saturnini vulnus decenti modio claudebatur, bisque per diem postea semper deligabatur, situ tunc corporis, pectorisque inprimis, prono facto, ut materia ichorosa ex imo pectoris tanto promtius effluere posset, quod ea etiam utplurimum quantitate factum, quam modo intimavimus. Pro abstersione vero et depuratione pectoris a materia hac putrida sub quacunque deligatione tepide injecimus vulneri decoctum purificans et balsamicum ex herbis amaricantibus absinthii, scordii et centaur. min. mixtum, cum terebinthina in vitello ovi soluta, melle rosato, ess. myrrhae camphorata et Elixirio vitae balsamico Overkampii, quod aeger optime perferebat,

bat, ejusque ſaporem et odorem ejecta poſtmodum cum tuſſi purulenta illi per os etiam exacte referebant. Interim tribus vicibus per diem interne propinavi quotidie decoctum vulnerarium et pectorale, inſtillatis ſemper 15. guttulis miſturae ſequentis e balſam. ſulphur. terebinthinato, Eſſentia Myrrhae ♀ſat. et tinctura balſami peruviani aa M.

Cum denique d. 2. Auguſti materia purulenta magis ſpiſſa et cocta appareret, imo ſucceſſive per vulnus nil amplius emanaret, quam ſola injectio balſamica immiſſa, et hujus injectionem poſtea prorſus intermiſimus, vulnusque ſucceſſive ſic conſolidavimus. Quoniam autem pedes poſtmodum ſeroſo-oedematoſo tumore afficerentur, decoct. lignor. et rad. 5. aperit. major. cum guttulis ſupra dictis, ad diaphoreſin ſimul ac diureſin promovendam per octiduum continuavi, tandemque potiunculam blande laxantem aliquoties repetii, usque dum ſub finem Auguſti per D. G. Aeger nunc perfectae ſanitati reſtitutus et a ſymptomatis praedictis tuſſis etc. plene liberatus ſit; quod quidem rarum, pariter ac exemplum parallelum a Bartholin. c. 2. Ep. 85. adductum.

OBSERVATIO XCV.

Dn. D. Maximiliani Preuſſii.

Vulnus globulo ſclopeti plumbeo narium ſummitati inflictum, ultra cranium profundius penetrans, globulo licet non extracto feliciter ſanatum.

A. C. 1703. Mart. d. 27. pomeridie brevi poſt ſonum horae tertiae, in Pomoerio Vratislav. Michaëli Galſcher, cuſtodi et hortulano vallorum ibidem, aetatis praeter propter 45. annorum, cominus e ſclopeto globulo plumbeo aliquot paſſus retro metam rotundam ex aſſeribus ligneis formatam, (hinter der Schieß-Scheibe) poſtquam hanc transfoderat, impetusque ejus maximam partem fractus, vulnus figurae rotundiuſculae

ſculae inflictum in ſummitate naris ſiniſtri, ita ut globulus ibidem prope canthum oculi majorem penetraverit per ſummitatem oſſis maxillae ſuperioris et per ſpatium ſive interſtitium ſub proceſſu laterali ſellae Turcicae a reliquo oſſe cuneiformi nonnihil diſtante, ſubque Meninges et cerebrum dein deflexus in ſinum amplum et profundum, quem os praedictum cuneiforme cum eminentibus introrſum proceſſibus oſſis petroſi ibidem format, deſcenderit ac ſine inſigni moleſtia et ſymptomatibus quietus ibidem poſthac haeſerit remanſeritque; quantum ſcilicet exploratione cauta cum ſtylo digiti longitudine in foramen vulneris penetrante, judicioque caetera ſano deprehendere licuit. Statim ac vero laeſio haec facta, globulo tactus inſtar ſemi-mortui mox concidit, multumque ſanguinis per vulnus et nares effudit, analepticisque refectus, a Friderico Böhmio, ſeniore chirurgorum et balneatorum deinde decenter deligatus debitoque modo tractatus fuit partim fotibus cephalico-nervinis, partim etiam aliis congruis topicis, ac balſamo inprimis Peruviano mediantibus filamentis concerptis ac convolutis vulneri profundo calide ſaepius immiſſo, et poſtquam illud legitime mundificatum, oſſiculaque ſive fragmenta eorum aliquot, a globulo contundente ac perforante diffracta, ſucceſſive tum mediante ſuppuratione abſceſſerint, tum volſella fuerint exemta, internisque etiam praecipitantibus, vulnerariis et cephalicis balſamico-nervinis laeſioni huic ac inde ortae febri ſymptomaticae, aliisque, utut levioribus accidentibus, a me proſpectum, vulnus, ſpatio 4. ſeptimanarum exacto, tandem feliciter conſolidatum, ſine ulla hinc labe vel oculo, vel cerebro relicta, globulo quamvis intus in praedicta concavitate ſive ſinu oſſis ſphaenoidis inferiore et interiore ſub cerebro ſine ulla hujus offenſa, quantum judicare licuit, permanente, utpote exemtu, ob cerebrum adjacens molle, impoſſibili, ita ut t. t. vulneratus ferme annos adhuc 15. poſthac ſalvus et incolumis usque ad praeſentem 1718. annum ſuperſtes vixerit, quo ipſo ſenex 60. pene annorum placide extinctus eſt. Morte autem ejus ſtudio nobis tunc occultata, ne cultro anatomico, adeo

omnibus hic utplurimum inviso, ipsum ob globulum intus procul dubio adhuc latentem lustraremus. Parallelum tamen huic aliquomodo casum lege sis in Act. Erud. Lips. Latin. Anno 1718. p. 14. de globulo plumbeo per aliquot annos sine incommodo aut perceptione in cerebro Ducis cujusdam bellici haerente.

(Vratislavia Augustam Vind. d. 24. Sept. An. 1718. missae.)

OBSERVATIO XCVI.

Dn. Lic. Rosini Lentilii,

De Ostreis quaedam.

NEmo, nisi valde stupidus, aut saltem rerum humanarum incuriosus, *Ecclesiastici* axioma facile in dubium vocaverit, quod habetur in ejus *cap.* XXVI. 28. XXVII. 1. 2. 3. *Mercator vix evitabit delictum, et caupo culpa non vacaverit. Multi peccaverunt propter inopiam, et qui quaerit divitias, oculum suum avertit. Vt fixus inter compages lapidum paxillus: ita peccatum inter venditorem urget et emtorem.* Germanica versio longe significantius has veritates eloquitur. Integri nunc prostant libelli, quibus indicantur mercium variarum iniquissima adulteria, sic, ut fraudibus hisce detegendis vel Argus quidam non satis sit oculatus. Quum An. 1713. *Hagae Comitum* appulissem, paucis ante septimanis magni cujusdam principis legatus aliquot sui similes utriusque sexus ad lautiorem coenam invitaverat. Apposita fuerunt, ne gulae quidquam deesset, *Ostrea*, quae ex *Anglicano* litore asportata credebantur, reliquis *ostrearum* speciebus minora, colore viridiuscula, et prae aliis expetita, quae colorem *Batavis* appellantur *Groenpatjes.* Omnes illi, qui de his comedebant, sine mora pessime habebant, anxietates patiebantur, enormiter vomebant, sibique vix restituebantur. Compertum postea nebulonem quendam avarum, *ostrearum* venditorem, *ostrea* vulgaria nondum adulta

viridi

viridi aeris tinxisse, ut scilicet haberentur pro genuinis illis *ostreis anglicis viridiusculis.* Legatus, cui tale quid acciderat, *Sereniss. Principem* nostrum a comestione *ostrearum* ante tempus hybernum, ubi jam gelu est maximum, serio dehortabatur. Tunc enim temporis *ostrea* genuina demum *Hollandis* advehuntur, ut tuto comedi possint. Sub poena quidem capitali istud mangonii prohibitum est, non tamen desunt, qui tantum crimen perpetrare audent, lucrum suum potius habentes, quam proximi salutem.

SCHOLIUM.

NObiscum aliquando *Hagae Comitis* pransus est Vir Nobilis, ubi sermo de *Ostreis* incidebat; ipse negabat ea generari in mari *Hollandico*, sed ex litore *Anglico* per nautas *Selandos* asportari granula testacea ad instar arenae, quae vocentur *semen ostrearum.* In dicta *Selandia* immergi limo in casulis quibusdam parvis in hunc finem exstructis; ibi sensim incrementum sumere, ut vescae fiant. Alius praesens, omnium ajebat plurima nutriri *Middelburgi, Selandiae* metropoli, et in confinibus; generari quoque et capi in *Holsatia.* Eadem ratione saginari *ostrea veneta*, majora quidem illis *belgicis* et *anglicis*, quibus tamen suavitate multum cedant. Idem de *venetis* confirmat *Misson Voyag. d' Ital.* Tom. I. p. 165. qui addit, quod ea insalubria censeantur, nec ab exteris tanta, quanta alibi prognata, copia manducari.

In *Bosphoro Thracico* frequens olim quoque fuit *ostrearum piscatura*, et quidem ad locum inde *Ostreoden* dictum ad maris vadum. Disperguntur et disseminantur quotannis in hoc vado *ostrea* integra, non, ut alii falso tradunt, in frusta discerpta. Est autem locus optimus in suburbano litore *Galatae* prope *Constantinopolim*, etiamnum albo fere colore tincto ab *Ostrearum* ibi sponte provenientium insigni copia. Non enim hic per sementem propagantur, uti, modo supra dicto, circa pro-

montorium *Metopicum*. Hoc ex *Gyllii Tract. de Bosphoro Thracico Bandurius Imper. Orient. Vol. I. p. III. p.* 283. quem *Bandurium*, patria *Ragusanum*, Virum doctissimum, *Lutetiae* vidimus in Monasterio seu Abbatia *Benedictinorum*, quae vocatur *S. Germani in pratis*. Nunc dignus est successor celeberrimi olim magni Ducis Hetruriae Bibliothecarii, *Ant. Magliabecchii*.

Repetit porro *Bandurius* ille *ostrearum* in dictis locis productionem sequenti modo: Posteaquam Graeci, a piscibus, quippe sanguine praeditis tempore jejunii abstinent, ostrea, sanguine, secundum ipsos, carentia surrogarunt: Naves ostreis repletas ad loca maritima urbi propinquiora advehunt, eaque palarum ministerio in mare projiciunt integra, non, ut mendaces quidam monstrosarum narrationum fictores in *Italia* disseminaverant, in frusta conscissa. Vnde quotannis *ostrearum* est maximus proventus. Nuspiam autem circa *Byzantium ostrea* capiuntur gustu suaviora, quam circa insulam, *Oxya* dictam. *ib. p.* 340. *Ostrearum autem* excellentiam tanta multitudo *Constantinopoli* capitur, ut tot dierum jejuniis, quibus Graeci a piscibus ob sanguinem abstinent, abunde sufficiat; quotidie nempe in foris piscariis multa navigia, non nisi *ostreis* onerata, visuntur. id. p. 346.

Apicius, qui de *re culinaria* scripsit, *Imperatori TRAIANO* ex *Italia* in *Persiam* transmisit *ostrea* aeque recentia, ac primo die, quo ex *Italia* abierant. Didicerat vero methodum ea servandi, quam sibi secretam retinuit. Ex Auctore *des causes de la corruption du goût, Journ. liter. d' Hollande Tom. VII. Part. II.* p. 332.

Venerandus senex *Leuwenhoekius* Observationum suarum miscroscopicarum benigne participem me faciens, d. 9. *Jan.* 1714. *Delphis* inter alia mihi monstravit *ostrea* nondum nata cum suis conchis, per quas, adhuc pellucentes, conspicari dabatur animalcula, quantitate circiter lentis minoris, una cum suis conchis. Dicebat vir optimus centuplo majora exhiberi a suo micro-

microſcopio, quam quidem per ſe ſint, velut etiam nudo oculo videri non poterant. Hoc phaenomenum valde dubium reddit opinionem illorum, qui conchas ab animalculorum ſucco viſcido demum oriri credunt: cum potius conchae animalibus connaſci, et cum his ſenſim augeri videantur. Sententiam, quae conchas ex viſcido demum animalis humore per transſpirationem exhalante vult generari, operoſe ſuſtinet *Reaumur Hiſtoir. de l' Acad. royal des ſcienc. Ann.* 1709. *p. m.* 21. et *dans les memoires* p. 475. ſ. Sunt, qui *oſtrea* inter *Zoophyta* numerare ſunt auſi, de quibus vid. *Andry Trait. des alim. de Carém. part. I. p. m.* 335. Occaſionem dediſſe credit *Andry* (quem *Lutetiae* Fautorem noſtrum comperimus) admirabilem modum *oſtrea* per ſementem, quo de jam ſupra, producendi, quem et *Chinenſibus* eſſe familiarem tradit. Quemadmodum vero haec res nil habet difficultatis, ubi *oſtrea*, quod etiam in *Selandia* fieri ſupra dictum, minutiſſima, ceu ſemina ſparguntur, ita ex iisdem conquaſſatis nova procreari fidem ſuperat. Idem *Andry* notat, in *Antillis* reperiri arbores adeo *oſtreis* onuſtas, ut inde rami frangantur, quod itidem Dn. *Childereus* in libro *des merveilles d' Angleterre* prope *Pleimuthiam* fieri aſſerat. Veriſimiliter *Andry* concludit vi fluctuum marinorum ſemina vel ova potius *oſtrearum* projecta ramis arborum adhaerere, ibique vel excludi vel augeri. Quis autem *Plinio* veteribusque aliis credat, *ſexum non eſſe oſtreis*, eaque generari ſolummodo ex putredine materiae cujusdam coenoſae, vel ſpumae marinae, quae affigitur navibus. vid. *Lemery trait. des alim. Part. II. c.* 77. *p.* 440. *Verulamius* ajunt, inquit, *oſtrea colcheſtriana* puteis impoſita, reciproco maris aeſtu prolui ſolitis, ne tamen dulcis aqua deſit, quae refugo mari ea ingrediatur, ſic magis pingueſcere ac creſcere. *Silv. Silv. Cent. VIII. experiment.* 703.

Pauca quoque dicamus de alimento, quod *oſtrea* praebent. Laudantur ab his, culpantur ab illis. Id tamen certiſſimum, genus humanum eis commode carere poſſe. Animal eſt aſpectu

et horridum et nauseosum, sive id spectes in sua concha clausum, sive apertum, ut audax fuisse credi queat, qui primum ea labris admovit. Nisi luxus jam antiquorum hujus cibi fuit inventor, penuriam aliquos, experiundi, num famen hoc edulio sedare queant, ad ejus comestionem impulisse crediderim, qui, nescio quid ibi jucundi sibi invenire visi, aliis hoc cibi genus laudarunt, qui, quod antea necessitatis erat, in luxum verterunt. Idem cum testaceis aliis evenisse puto. Quidquid sit, diu sane jam est, quod ciborum horumque lautiorum, catalogo inseri meruerint, cumprimis a Graecis horumque luxus imitatoribus, *Romanis*, qua de re *vid. Plinius, Cicero, Seneca Athenaeus*, alii, quos collegit *Nonnius de re cibar. Lib. III, cap.* 37. *Sebiz. de aliment. facult. lib. III. p. m.* 1036, *Aldrovand. Lib. III de Testac. cap.* 66. Ut vero, quae ad mensas vocantur, reliqua ferme omnia inter se tum forma, tum qualitate varie differunt; ita et *ostreorum* est insignis non minus varietas et selectus. Apud veteres *Cyzizenis* primae deferebantur, ceu, quae majores *Lucrinis*, dulciores *Britannis*, suaviores *Medulis*, acriores *Lepticis*, pleniores *Lucensibus*, ficciores *Coryphantenis*, teneriores *Istricis*, candidiores *Lirceiensibus* habebantur. Habes hic ex *Plinio Lib. XXXII. cap.* 6. quasi in compendio omne *ostreorum* genus illi seculo famigeratum. Graeci *Abydenis* praecipuam tribuerunt nobilitatem, uti ex *Clemente Alexandrino*, *Ennio* et *Archestrato Nonnius l. c.* Romani *Lucrinis*, uti idem ex *Petronio* et *Martiali*. *Moderni Britannica* plerumque reliquis, puta *Gallicis*, *Italicis*, *Germanicis*, praeferunt. Sed et ipsa colore variant, quippe, in mari Hispanico *inveniuntur* rubentia, alibi et carne et testa nigra; In *Anglia*, ut supra dictum, *viridescentia*, qualia prae aliis sunt *Colchestriana*. vid. *Mund. Biochreietol.* p. m. 286. et *Lemery l. cit.* In *Scotia* maxima quoque reperiri et suavia testatur *Sibbald. prodr. Hist. nat. Scot. p. II. L. III. cap. XII. p. m.* 27. Eliguntur recentia, pinguia, mediocriter magna, tenera, humida, capta circa rivos mari proximos: contemnuntur vetusta, semiputrida, qualia ad nos in superiorem Germaniam advehuntur,

tur, ita, ut ſapore recenti vix ulla haberi queant, dura, amara, verminoſa etc. vid. *Lemer. loc. cit.* Optima autem perhibentur verno tempore et ineunte aeſtate, tunc enim, teſte *Xenocrate*, craſſeſcunt, expleta albo humore lacteo. *Nonnius* l. c. Secundum *Lemery* continent multum olei, phlegmatis et ſalis eſſentialis. In horum facultatibus deſcribendis, uti fere in aliis ſolet, ita hic quoque peccatur in exceſſu ac defectu. Quis enim *Plinio L. XXXII. cap. 6.* dicenti, non poſſe videri ſatis dictum eſſe de *Oſtreis*, cum palma menſarum diu jam ipſis tribuatur etc. quis, inquam, illi adſtipuletur? Sed et *Seneca* nimium ea damnat, dum ait: quid illa *Oſtrea*, inertiſſimam carnem, coeno ſaginatam, nihil exiſtimas limoſae gravitatis inferre? apud *Nonn.* Medio modo, uti alibi fere ſemper, ita hic quoque plerique modernorum recte incedunt. Incolarum in *Belgio*, aliisque locis maritimis myriadibus, qui *oſtrea*, viva quoque et cruda, innumerabili numero devorant, refelluntur illi, qui tantum non deleteriam illis vim tribuunt. Olim cocta crudis multum anteferebantur, hodie contrarium ubivis obtinet. Plurimos ipſe querentes audivi, ab *oſtreis* coctis aut aſſis longe magis, quam a crudis, ſtomachum gravari. Ajunt ipſis *oſtreis* vivis adeſſe muriam quandam ſvavem, quae ea efficiant concoctu faciliora, condimenti ad inſtar inſerviant, appetitum, ad comedendum non tantum, verum ad venereos quoque complexus incendant. Videantur plerique auctores moderni a nobis citati. Verum et hoc mihi apud *Batavos* dictum: *Cerviſiam longe melius eorum coctionem juvare, quam vinum*; hoc enim *oſtreorum* carnem compactiorem, adeoque digeſtu difficiliorem reddere. Credendum experientiae, cum ratio non abludat. Ego ſemper ea ſum averſatus, cumprimis autem viva, quod contra naturam mihi videretur veſci vivis animalibus: hinc expertus loqui non poſſum. Memorabilis plane eſt *Riedlini* noſtri obſervatio *Lin. Med. Ann. I. p. 236.* Comederat aliquando quidam *oſtreas*, non „ tamen admodum recentes, adeoque non ſine nauſea, cui qui- „ dem ſtatim potu vini generoſioris ſuccurrere, quamvis fruſtra, „ ten- „

„ tentavit: non solum enim inde appetitus magis prosternebatur, sed et lassitudo omnium membrorum et quaedam inconsueta anxietas subsequebantur, ac per tredecim dies malum ita crevit, ut jam in lecto se detinere cogeretur, accepto autem, viribus adhuc sat validis vomitorio, unaque et altera *ostrea* per vomitum adhuc integris rejectis, brevi post plenarie convaluit. Duo hic notanda veniunt: 1. vini generosi potum ad digerenda haec *ostrea* nil quidquam contulisse, unde, quod supra diximus, confirmatur. 2. Post tredecim dies eorum aliqua adhuc integra evomita fuisse; unde apparet, *stomachum non aggredi cibos sibi molestos, sed indigestos diu relinquere*, cum tamen aggrediatur alios cibos molestis superingestos, quod observavit quoque, hinc inde illustris *Stahlius*. Verisimile enim est, aegrum, de quo *Riedlinus*, non per integros tredecim dies plane impransum, vel incoenatum mansisse. Alios inter planctus non est omnino stomachi postremus ille, quem edit apud *Swalve querel. et opprobr. ventric. p. m.* 164. inertissimam nempe illam *ostrearum* ac musculorum carnem inferre sibi gravitatem etc. O! quanto melius nobiscum ageretur, si adhucdum hodie imitaremur epulas Patriarchae *Abrahami Gen. I.* 18. Quoties hic locus mihi legendus occurrit, veneror antiquam in victu simplicitatem, valetudini nostrae unice litantem, et *Apicianis* ferculorum struicibus multis modis anteferendam. Quid? quod hoc modo nobis metuenda non essent, a lucripetis mercatoribus in nostri perniciem excogitata mille eduliorum adulteria, qualia mihi occasionem haec scribendi suppeditarunt. Rarum est, ac in praxin vix deducendum, corrumpi nempe carnes domesticas, farinas, lac, butyrum: At vero, quae caro veneunt e regionibus exteris advehenda, maleferiatorum corruptelis longe sunt magis obnoxia. Novi admixta gypso, arborumque certarum corticibus aliquando farinam adulteratam fuisse, butyrum admixta adipe etc. Sed haec rarissime fiunt et facile deprehenduntur. Egregie celeberrimus quondam noster *Pechlinus* in aureola dissertatione *de Solitudine*, quam, sub ficto nomine *Venantii Pacati* elegantissime

scri-

ſcripſit; ſic enim queritur p. 46. Jam nihil apparet linguae ac-„ ceptum et propitium, quam quod phantaſia, inepta illa ſae-„ pe ac triſtis, ſapidum aut delicatum effecerit, tituloque ra-„ rioris uſus ac pretii, quae et ipſa voluptatis imaginariae aliqua „ pars eſt, commendarit. Hoc in eis apparet, quae natura et „ ratione abſurda in gulae illecebras vocata ſunt. Quid in delectu „ illorum indulſit ſibi libido? ad quae non depravatus ille guſtus „ tandem prolabitur? Reſpice, anima, illas perditorum hominum „ comeſſationes, et miraberis, tam peregrina et abjecta terrae ex-„ crementa, nidos avium glutine aliquo unde undehauſto contex-„ tos, cochleas, ungulas, labra, priapos, vulvas, ſumina, fungos „ et quae plura deſperatio invenit, in illam appetentiae car-„ nalis ſcenam produci. „

OBSERVATIO XCVII.

Dn. Joh. Gabr. Doppelmajeri.

ANIMADVERSIONES

Circa uſum vitrorum planorum Obſervationibus Aſtronomicis.

QVantum commodi et incrementi ab eo tempore, quo inventum Tuborum opticorum nobiliſſimum, nempe ab elapſi ſeculi initio, utilitati publicae dicatum, e vitris ſphaericis ſcientifice combinatis (qua cognitione nihil majus meliusve a ſolertia hominum profectum ingenioſiſſimo videtur Hugenio) ad haec noſtra in Aſtronomiam redundarit, omnibus jam notum perſpectumque eſt, quod vero in Obſervationibus Aſtronomicis et vitra plana, quae paucis hactenus obvia, ſua utilitate non deſtituantur, de his quaedam dicere ſcopus eſt. Vſum vitrorum planorum in Eclipſibus ſolaribus primus jam jam circa annum 1540, qui anticipat inventum tuborum 70. annis, apprime commendavit in Caeſareo Aſtronomico Petrus Apianus, Mathematicus Ingolſtadienſis, ſuadens, ne ſolis lumen viſum graviter percellat, ut per vitra duo craſſa plana colore imbuta ſolem intueantur Obſervatores. Hoc monitum aliis dein anſam dedit, ut ſibi Tubos e lentibus colore tinctis, quos ab uſu Helioſcopia vocarunt, parari curarent, cum vero tales ad nulla alia Aſtra quam ad ſolem lumine fortiſſimo praeditum adhiberi potuiſſent, con-

 ſilium

filium hoc nostris temporibus immutare coeperunt Astronomi, et vel duo, tria, quatuorve vitra plana colorata, vel duo vitra plana crassa, prout Hugenius docet, fuligine e flamma candelae ascendente obfuscata, capsulae cuidam indita, Tubo cuilibet ad oculum adaptare, per quae etiam solis maculae et planetae inferiores suo tempore, oculo intemerato, sub sole non sine animi delectatione conspiciuntur. Vsum vitrorum planorum porro commendabilem reddit celeberrimus Anglus, Robertus Hookius in Animadversionibus in Machinae coelestis Hevelianae partem primam, perdocendo, cum divisio graduum in limbo Quadrantis, etc. per lineas transversales multum facessat negotii, vitrum planum tenue, in quo unicus tantum gradus cum lineis transversalibus adamantis acuti ope exactissime ductus conspicitur, huic limbo facili negotio posse applicari, ut et cuique gradui, quod inventum sane utilissimum est. Hookium excipit alius magnae pariter famae et existimationis Vir, Philippus de la Hire Regius Mathem. Professor et Scientiarum Academiae Parisiensis Socius, qui in Tabulis Astronomicis saepius etiam commendat usum vitrorum planorum, primo enim eadem vitra, in quorum medio lineae ad angulos rectos decussatim adamante incisae apparent, pro filis sericis in Tubis opticis substituit, porro pro mensurandis Astrorum Diametris cum celeberrimo Petro Petito fieri jubet Micrometron, loco filorum lineas exiguas in plano vitro ductas adhibens. Denique pro magnitudine Eclipsium exploranda vir laudatissimus laminam vitream, in qua adamantis frustulo vel quinque circuli concentrici, vel tredecim lineae rectae inter se parallelae in distantiis aequalibus leviter ducantur, loco reticuli vulgaris, quod e filis sericis componitur, in focum Telescopii collocat, quibus certe nihil fere utilius in tota Astronomia activa hactenus inventum optime ipse judicat. Pro magnitudine Eclipsium solarium alio modo indaganda sequentia addo, surrogo nempe in locum vitrorum planorum coloribus imbutorum et vitri politi in foco positi unicum tantum, quod leviter asperum est, das noch matt geschliffen ist / in quo vel circuli vel lineae rectae ope circini atra-

mento

mento ducuntur, et in dicto foco adhibeo, sic Eclipses solis intra Tubum eodem modo, prout in lamina vitrea Machinae meae Heliosopicae, quam in Appendice ad Ephemerides Centuriae III. et IV. aliquot ab hinc annis exhibui, conspici poterunt.

OBSERVATIO XCVIII.

Dn. D. Joh. Guilielmi Widmanni.

De uteri vaginae tunicae rugosae procidentia, verum uteri corporis prolapsum referente.

EA est humani corporis imbecillitas, ut ipsius etiam ortus nostri incunabula ac sedes, uterus scilicet muliebris morbis cum multis, tum gravissimis, iisque scrutatu et investigatione difficillimis obnoxius sit, expositusque. E quibus tamen omnibus nullus fere est, de quo viri etiam doctissimi, Medici, Anatomici et Chirurgi, magis dissenserunt ac litigarunt, quam ejusdem procidentia. Quid, quod verum et ipsius uteri corporis prolapsum in quaestionem non tantum vocarint viri rerum anatomicarum atque chirurgicarum longe peritissimi, sed et ejus existentiam penitus negarint, e quorum numero praeter Theodorum Kerckringium, celeberrimi nominis Anatomicum, fuere peritissimus Amstelodamensium Chirurgus Heinricus a Roonhuysen, (a) et ab ejus partibus stans Anatomicus quondam Lugdunensis eximius Joh. van Horne, (b) neutiquam contingere posse uteri corpus extra vulvam propendere, et contrarium asserentes a vaginae uteri tunicae rugosae prominentia saltem decipi, statuentes. Eandem fovet sententiam Chirurgus Amstelodamensis pariter celeberrimus Job a Meek'ren (c) quippe qui vanum esse Antiquorum de perfecta uteri procidentia assertum, experientiae propriae nimium fidens pronunciat.

Verum enim vero, quamvis negari haud possit, vaginae tunicae rugosae laxioris justo quacunque de causa redditae prolongationem non tantum hominibus chirurgiae imperitis, sed ocu-

Mmm 2 latissi-

(a) Observat. Chirurgic. Part. II. cap. 1. Epistol. ad Paul. Barbette data. (b) Microtechn. Sect. 11. Part. 1. §. 28. (c) Observat. Medico chirurgicar. cap. LIV.

latiſſimis etiam ſaepius impoſuiſſe, ipſum tamen uteri corpus extra pudenda revera et diverſimode procidere poſſe atque prolapſum fuiſſe, excellentiſſimorum multaeque autoritatis virorum ocularis experientia ſatis ſuperque teſtatur.

Vterum quippe, ejusque fundum in ipſo partu aut mox poſt illum, per dilatatum tum temporis orificium internum vel ſponte in pudoris ſinum deſcendiſſe, vel obſtetricum incuria protractum fuiſſe, ut inſtar marſupii plane inverſus foras propenderit, Anatomicorum oraculum Excellentiſſimus Ruyſchius (d) atque dexterrimus Pariſienſium chirurgus Franciſcus Mauriceau (e) ut teſtes oculatiſſimi obſervationibus ſuis evicerunt, ut Pauli Barbette, Stalpartii van der Wiel, aliorumque Autorum, et quae Miſcellan. Acad. Nat. Curioſ. paſſim inſerta ſunt exempla, brevitati ſtudens omittam. Conſtituunt alteram veri atque perfecti uteri prolapſus ſpeciem Autores illam, quando uteri corpus citra tamen inverſionem eum in modum in vaginam, et dehinc extra rimam decidit, ut ſubtus orificium uteri internum emineat viſendum.

Haec, quamvis illam omnis aetatis, ac conditionis foeminis, gravidis, non gravidis, imo etiam virginibus, virum nondum paſſis accidere poſſe, cum ſupra laudato Franciſco Mauriceau (f) aliisque non diffitear, priore tamen intricatior multo eſt, et conceptu diſtinctuque a tertia paulo inferius alleganda ſpecie difficilior.

Non equidem contradicere animus eſt obſervationibus fide digniſſimis et ejusmodi uteri prolapſus poſſibilitatem luculenter probantibus, (g) aut de earum autoritate dubitare, quin potius ejusdem exiſtentiam extra omnis dubitationis aleam ponere poſſit,

(d) Obſervat. Chirurg. Cent. Obſ. X. et XXVI. (e) Traité des Maladies des femmes groſſes. Liure III. Chapitr. VI. et Obſervations ſur la groſſeſſe Obſ. 355. 685. (f) Traité des Malad. des femm. groſſ. l. c. et obſervations ſur la groſſeſſe Obſ. 96. (g) Miſcell. A. N. C. An. II. Obſ. 121. Decur. II. ann. 1. obſ. 84. Ann. VI. obſ. 91. Stalpart van der Wiel obſ. rarior. medico anatomico chirurgic. cent. 1. obſ. 69. Frederic. Ruyſch. chirurg. obſ. cent. obſ. 1. 7. 9. Mauriceau Traité des Maladies de femm. groſſ. l. c. et obſervations ſur la groſſeſſe. obſ. 96. 171. 589.

sit, vel unica testis omni exceptione majoris celeberrimi Ruyschii de utero scirrhoso, inque magnam molem aucto extra pudenda propendente, in cujus partis extimae centro osculum conspiciendum fuerat, historia, (h) omissam in aliis omnibus, quae extant observationibus, dirimendae tamen controversiae summe necessariam circumstantiam suggerens, quod nimirum sub dissectione cadaveris foeminae affectu illo olim laborantis, aperto abdomine in pelvi, ut ipsius Autoris verbis utar, qui locus est uteri, nil praeter unum ex ovariis cum annexa tuba et ligamento lato deprehensum fuerit, ipso utero ex sede sua deturbato. Nec minoris in dilucidanda hac doctrina sunt ponderis observationes Doctiss. Schelhammeri (i) atque Hünervvolffii, (k) qui in parturientibus totum uterum cum orificio ejus interno hiante, prolapsum, sed et per illum infantem feliciter editum fuisse, viderunt. Ejusdem commatis quoque est ab Argentinensi Medico, pereximio Dn. D. Friedio, amico meo integerrimo, anno haud ita pridem elapso mihi communicata historia, qua ipse refert, se Parisiis, cum in Nosocomio, quod L'Hôtel-Dieu appellant, foeminis in partu laborantibus auxiliatrices manus ferendi studio operam navaret, in muliere octo menses jam gravida observasse ejusmodi verum osculo notatum uteri prolapsum, capitis infantilis minoris magnitudine extra vulvam, cum contento, quem digitis in orificium immissis palpare licuit, foetu propendentis.

Id saltem annotare velim, modo allegatam secundam procidentiae uteri speciem non esse adeo frequentem, ac vulgo creditur, sed quam tertiam faciunt, omnium communissimam, et in sola uteri vaginae tunicae internae rugosae extensae vel relaxatae protuberantia consistere, omnes consentiunt, et uteri procidentiae imperfectae seu spuriae nomine insigniunt, globosa sua figura veram et perfectam ipsius uteri fundi procidentiam saepissime mentiri, adeoque ab illa in arte licet exercitatissimos haud raro deceptos esse, et adhuc falli posse; ea potissimum ratione inductus, quod in extima propen-

(h) Obs. chirurg. cent. obs. 7. (i) Miscell. N. C. Dec. II. ann. IX. obs. 149. (k) Dec. III. ann. 1. obs. 114.

dentis corporis parte reperiundum osculum, in quo tamen omnem discriminis cardinem hactenus posuere Autores, nota verae procidentiae neutiquam sit sufficiens, id quod clarius adhuc patebit, si, quae mihi praesente honoratissimo Collega praestantissimo D. D. Christoph. Lud. Goekelio, amico meo cum suavissimo tum certissimo, circa hanc rem acciderunt, narravero. Occasionem enim nactus, mulierem quandam, quae per plures annos gravi et molesto uteri prolapsu laboravit, post ejus obitum dissecandi, omittere haud potui, quin in veram ejus constitutionem inquirerem; antequam autem ad ipsam sectionem deveni, externam illius prolapsus faciem probe examinavi, eamque talem, qualem adjecta Fig. 1. Tab... exprimit, et quam Ruyschianae delineationes et descriptio sistunt, offendi, corpus nimirum extra pudenda propendens substantiae ad contactum nonnihil durioris et quasi scirrhosae figuram obtinebat pyriformem,, quae in ejus basi, radice, in vaginae canali firmato, ampliore in conspectum veniebat perforatio, osculum uteri internum exactissime referebat; nihil itaque videbatur obstare, quin hic prolapsus pro vera et perfecta ipsius fundi uteri procidentia haberetur, atque ad ejus secundam classem referretur, imo certe persuasus eram, me idem inventurum, quod praeter celeberrimum Ruyschium, quantum ego quidem scio, nemo adhuc notavit, uterum nimirum ipsum e sede sua naturali depositum, quam ob rationem ipsam procidentiam nullatenus loco moveri mihi cavebam. Immissus quidem in orificium stylus exploratorius dubium mihi movebat, eo quod illum ad dimidii pedis fere longitudinem sine ullo obstaculo in cavitatem adigere potuerim, sectioni tamen, scrupulum hunc optime dissoluturae, quid statuendum sit, commisi.

Sed ecce! ventris imi integumentis dissectis atque abdominis cavitate aperta, intestinis circumspecte remotis, uterum sanum, et quoad externam faciem legitime se habentem cum omnibus suis annexis, ligamentis, ovariis tubisque Fallopianis in situ suo naturali et debito loco collocatum, praeter omnem expectationem reperi. Vt autem eo accuratius in hanc rem, mihi admodum curiosam visam, investigare possem, uterum totum quantum e corpore

re

re exemi, exemtumque juxta longitudinem dissecui, quo facto dissectam vaginam rugosa sua tunica orbatam atque denudatam plane deprehendi, media eidem subjecta spongioso fibrosa in conspectum ejus loco veniente, circa extremum namque vaginae terminum saltem mutuo nexu adhuc junctae erant modo dictae tunicae, relaxata autem, et per omnem cervicis atque vaginae ambitum avulsa rugosa, reflexa propria sua gravitate deorsum tendens, extra sinum pudoris propendens corpus formabat, sicque verum uterum mentiebatur.

Cervix uteri in statu naturali, juxta elegantissimam Celeberrimi Ruyschii delineationem (l) in apicem quasi vergens, tunica rugosa privata multo erat laxior et magis ampla, ac ordinario modo esse solet, ipsum etiam in illa exsculptum orificium, quod secundum naturam alias nonnihil prominens et duriusculum esse solet, atque aliquo modo coarctatum, amplitudine vaginae non cedebat, quinimo illud vix amplius distingui potuisset, nisi relicta quaedam levia saltem vestigia ejus regionem indicassent. Vnde patet, quantum ad formandum uteri osculum internum conferat tunica rugosa, inque hac potissimum residere vim illam elasticam, cujus ope uteri os re ita exigente vel aperiri, vel claudi, aut certo tempore magis grato hospiti excipiendo propius accedere potest.

Vsus autem observationis hujus is imprimis esse poterit, quod si hujus generis procidentia tractu temporis in tantam molem excreverit, ut in pristinum locum non amplius redigi, nec reposita in cancellis suis ullo modo contineri queat, vel ob ejus scirrhosam duritiem, inaequalem redditam superficiem, vel eam obsidens ulcus, aut inflammationem et gangraenam imminentem, aut jam praesentem, repositionem nec moliri quidem liceat, ipsius extirpationem, urgente necessitate, non reformidandam, sed jubente atque praeeunte peritissimo chirurgo supra jam allegato Jobo a Meck'ren, intrepido potius animo perficiendam esse, utpote quae sola, inter ambigua alias consilia ad mortem properaturae aegrae solatium ferre potest. Neque enim in tam praesens vitae periculum patientem praecipitare solet, ejusmodi procidentiae extirpatio, ac illi, qui pro perfecto uteri prolapsu eam haberent, crederent, cum hic nil nisi tunicae rugosae, laxitatis nimiae culpa ad exteriora protrusae portio auferatur.

Quinimo penitus sum persuasus, quae apud observationum scriptores extant historiae de uteris adeo felici cum successu amputatis, ut in vivis non solum permanserint, sed et liberos procreaverint mulieres parte ista privatae, nonnisi ejusmodi nothas a tunicae vaginae relaxatae protuberantia effictas procidentias sistere, uterum enim integra manente vita sal-

vaque

(l) Observ. Chirurg. Cent. Observ. VI.

vaque conceptione extirpari posse, quis ausit statuere, cum praeter rationem ipsam et aliae, de tristi eventu earum ab imperitis susceptarum operationum, quas mors tanquam individuus comes secuta est, observationes contrarium satis evincant.

Methodum, qua tales, tunicae nempe rugosae, extirpationes perfici debeant uti simplicissimam, ita et tutissimam, tradit saepius laudatus Jobus a Meek'ren. (m) atque supra allegatus Henric a Roonhuysen exemplis feliciter peractarum operationum eam corroborantes.

Caute tamen procedendum, ne quis ejusmodi a tunica rugosa saltem mentitae atque spuriae creditae procidentiae loco, ipsum revera propendentem uterum, unde hoc morbo affectam mors, ipsum vero famae detrimentum certissime sequitur, temere abscindere conetur, priusquam ex variis signis, quorum unum alterumve commemorat Doctissimus Pechlinus(n) uteri lapsum a vaginae casu probe distinguere noverit.

(m) Observat. Medico chirurg. cap. LIV. (n) Lib. I. observ. 2.

FIGVRARVM EXPLICATIO.

FIg. I. Vterum totum quantum cum suis annexis, quamvis non artificiose praeparatum, ut et ipsam procidentiam sistit. AA. Pudendorum labia. BB. Nymphae. C. Inter illas delitescens clitoris. D. Orificium urethrae. E. Orificium vaginae. F. Ex eo propendens corpus uterum prolapsum referens. G. Hujus radix. H. Basis ejus. I. Foramen, osculum uteri internum repraesentans. K. Vteri fundus. LL. Vagina uteri. MM. Membranae peritonaei propagines. NN. Abscissa et ligata vasa praeparantia. OO. Ovaria. PP. Tubae Fallopianae. QQ. Ligamenta Vteri teretia.

Fig. II.

Vterum ejusque vaginam juxta longitudinem dissectum exhibet. a. Cervix uteri. b. b. b. In ea notata vestigia osculi uteri interni. c. c. Vagina rugosa tunica denudata, d. d. Regio, circa quam rugosa tunica maximam partem extra corpus prolapsa, cum subjecta media adhuc cohaerebat.

OBSER-

Fig. I.

Fig. II.

OBSERVATIO XCIX.

Dn. D. Mich. Fried. Lochneri.

Quid ſit θηρίδιον δασὺ Plutarchi? ejusque occaſione de vermibus cum urina excretis.

Ad Generoſ. et Excellentiſſimum
DN. ANTONIVM VALLISNERIVM
ex Nobilibus de Vallisneria, Acad. Carolin. Imper. N. C. et Reg. Londin. Soc. Coll. nec non Primar. Theor. Medic. Profeſſ. Patav.

LIcet in ſeceſſu meo literario urbi proximo amoeniſſimus quaquaverſum conſpectus, curis practicis laſſatum animum ſatis recreet; nil tamen mentem magis afficit, quam longior in muſeolo mora. Hoc verum mihi ψυχῆς ἰατρεῖον.

Temporis, Aonides, juvat o! meminiſſe beati,

quo ex auctoribus antiquis, licet non medicis illic collectis, aliquid tamen haurio, quod divinae, quam profitemur, artis illuſtrationi inſervire poteſt.

Hos inter ſcriptores haud ultimum meretur locum Plutarchus ille Chaeronenſis, Trajani Imperatoris optimi Praeceptor fidiſſimus, conſulari ideo ab illo dignitate tantaque ornatus auctoritate, ut ne quisquam Illyrii magiſtratum absque ejus conſenſu agere poſſet, annotante hoc Suida. Latet in hoc certe Auctore omnis, profundiſſimae etiam, eruditionis inexhauſtus theſaurus, ut jure meritoque φιλοσοφίας ἁπάσης ἀφροδίτη καὶ λύρα vocatus fuerit Eunapio in Prooem.

Nec Philoſophi tantum, ſed et Medici affatim habent, quod inde hauriant. Produco hic locum e millibus unum. Vermes in viis urinariis plurimas dediſſe turbas, indeque excretos fuiſ-

ſe, faſtis medicis illatae rariores obſervationes docent. Hoc jam olim Plutarchus quoque obſervavit; qui Συμποσ. Προβλ. Libr. VIII. Quaeſt. IX. p. 1305. Edit. Henr. Steph. ſequentia retulit: Καὶ τὸν ἡμέτερον ξένον ἔφηβον Ἀθήνησιν ἔσμεν ἐκβάλλοντα μετὰ πολλοῦ σπέρματος ΔΗΡΙΔΙΟΝ ΔΑΣΥ καὶ πολλοῖς ποσὶ ταχὺ βαδίζον: *Et hoſpitem noſtrum novimus Athenis ephebum, cum multa urina genitali ejeciſſe* beſtiolam aſperam *multis pedibus celeriter ambulantem.*

Vertit δασὺ Xylander *aſperum* vel *denſum*, nec ſine ratione: δασὺ χωρίον enim locus arboribus denſus, ſive fruticetum; et δασύφλοιος caſtaneae epitheton, *aſperum* ſcilicet *habens corticem*, apud Nicandr. Coloph. in alexipharmac. v. 269:

Καστήνου καρύοιο δασυφλοίοιο κάλυμμα,

ubi nonnulli δαχυφλόιοιο, nonnulli magis corrupte λαχυφλοίοις legunt.

Sed ſecurior verſio erit, ſi vocula δασὺ vertatur, *hirtus, hirſutus, piloſus*; cui opponitur λεῖος. Sic Theocrito vocatur δασύκερκος, qui hirtam vel piloſam caudam habet. In Theſmophoriazuſis vocatur δασυπώγων, *hirtam habens barbam*, cui apud Dionem Tragicum in Tragoed. Comicis opponitur σπανοπώγων, *raram barbam habens*, ſive *depilem*. Sic apud Heſiodum in oper. et dier. v. 514.

ψυχρὸς ἐὼν διάησι δασυστέρνων περ, ἐόντων,
Frigidus cum ſit, perflat, hirſuta licet pectora habentes.

Sic apud Homerum occurrit ἱμάτιον ἐνεύναιον καὶ περεύναιον μέγα καὶ δασὺ, *veſtimentum cubatorium et inſtratum magnum et hirſutum*, cujus Pollux in Onomaſtico pariter meminit Libr. X. cap. XXVII Segm. 120. p. 1302. Edit. Hemſterhuiſ. Idem Auctor Lib. V. c. XII. Segm. 68. p. 512. δασύπους habet, et leporem deſignat ab hirtis pedibus, quod et Gaza ex Ariſtotel. Libr. I. de Anim. refert; notatus tamen a Cael. Rhodigin. Antiq. Lect. L. XXX. Sed Brodaeus ſcholiis ad Libr. I. Epigr. c. 33. partes Pollucis ſuſcepit, citando plurimos Auctores, quibus δασύπους, lepus. Nec Luiſinius

nius hac in re Polluci parcit Libr. I, Parerg. c. 26. Quam litem eruditiſſime diremit Jac. Nicolai Epiphyll.] L. III. et Jungermann. Not. in Polluc. Excretum autem eſſe animalculum, ad θηρίδιον θασῦ Plutarchi accedens, ſequentibus probabimus.

Varia apud varios poſteriorum ſeculorum medicos beſtiolarum per vias urinarias excretarum injicitur mentio, et coloris et ſtructurae ratione differentium.

Et quidem prioris ratione, cruenti vermis meminit ille, cui ob ſingularem prudentiam, cum ſumma integritate conjunctam, a civibus ſummus patriae magiſtratus delatus eſt, ampliſſimum Tulpium innuo, Obſerv. Libr. II. Obſerv. 49. et Danorum Podalirius rubicundum poſt uſum pulveris cantharidum profert Act. Hafn. Vol. V. Obſ. 21. p. 83. et maximus Cimbrorum Archiater vermiculos annulatos, et molli rubore in urina vagatos, recenſet Obſerv. 18. Lib. I. Animalcula nigricantia per urinam excreta vidit Bartholinus Hiſtor. Anat. Cent. IV. nigros cornutos Riverio miſit Pachequus Obſerv. 40. fuſcos cornutos amplius quinquaginta in urina nobilis Poloni ſolertiſſimus Rhodius in Obſervatt.

Excell. Borrichius albicantem obſervavit, quem inter rariora ſervat Anatomicus Londinenſis Edoard. Tyſon, Act. Hafn. Vol. V. Obſerv. 105. et albicantes vermiculos aſcaridibus minores facta hypoſtaſi ilico in urina produci credit Bartholinus loc. ſup. cit.

Ratione ſtructurae plures vermes, ſi non plane fabuloſi, certe dubiae fidei eſſe videntur, plurimos tamen experientia certiſſima rerum magiſtra firmat. Inter dubios per mictum excretos ponendum inſectum illud, locuſtae, vel avis neſcio cujus formam referens, a Comite de Mansfeld cum urina excretum, cujus apud Paraeum et alios effigies conſpicienda. Subſcribo de hoc animalculo cenſurae ingenioſiſſimi Clerici, qui hanc obſervationem recenſens in Hiſtor. Lator. Lumbric. cap. XIII p. 276. ſtatuit, Paraeum eximium extitiſſe Chirurgum, ſed nimis credulum, monſtrorumque ideo aucupatorem avidiſſimum;

quippe inſectum hoc de alatorum genere in maculam incidiſſe urinaeque commixtum fuiſſe potuit.

Hollerii Scholiaſtes Libr. I. de morb. intern. c. 50. meminit vermiculorum duorum, acuto capite corniculato, ventre et dorſo teſta tectorum et inductorum, nigrorum, niſi quod ventre rubebant, a calculoſo excretorum. Scarabaeorum hanc progeniem in aedibus piſtorum, molitorum, aliorumque farinacea tractantium, nimis frequentem, cum urina aliquoties mihi exhibitam fuiſſe recordor, aegris ipſis ſponte fatentibus, non cum lotio excretos fuiſſe, ſed jam in vaſe praeexſtitiſſe, cum ſumma licet adhibita cura, ne panis quidem ab inſecti hujus inſidiis et ingreſſu immunis maneat.

Cave tamen, hos ſarabaeos farinaceos, vermes farinaceos Mouſeti credas, horum enim tres ſpecies teredinibus ſimiles, deſcripſit ſumme induſtrius Rajus Hiſtor. Inſect. p. 4. Sed hi ſcarabaei, quorum mentionem injeci, ſunt ſcarabaei piſtrinarii, μυλάκριδες, μύλικοι, μυλάκριαι Heſychii, de quibus plura in diſſertatione noſtra de Mulucro morbo, et Σίλφαι ἀρτοκοπείων Dioſcorid. quas Mouſetus deſcripſit in Theatr. Inſect. p. 139. et ſolertiſſimus Charlton. de different. et nomin. animal. p. 47.

Inter dubias iſtas vermium excretiones per urethram recenſenda ſunt pariter concreta nonnulla polypoſa, animalcula et monſtra mentientia. Huc certe referenda Taenia illa pituitoſa, quae per acidulas Goeppingenſes e pene cujusdam juvenis eximia longitudine prorepſit, teſte Cel. Lentilio Bethesd. Goepping. p. 258. Has inter polypoſas excretiones Excell. Clericus numerat Dracunculum illum cum alis et cauda, cujus Argenterius et Rondeletius mentionem injecere; et illuſtr. Valliſnerius nelle conſiderazione et Eſperienze intorno alla Generazione de verme ordinarii del corpo umano. p. 20. 21. viperam illam a Capucino in urbe Peſaro an. 1677. cum urina excretam, cujus R.P. Athanaſius Kircherus Append. Libr. 9. Part. II. Mund. ſubterr. fol. 160. meminit, firmiſſimis argumentis probat, non viperiforme quid, ſed potius concretum longiuſculum portionis albi-

cantis five fibrofae et fanguineae, uno verbo, polypofum fuiffe; quo certe omnes ferpentum, viperarum, taeniarumque et longiorum lumbricorum concretiones referendae videntur: his enim nifi accenfeas, vix falvanda erit virorum in arte olim Medica celeberrimorum auctoritas, nec abfolvendi ab intentato ipfis nimiae credulitatis vitio. Supereffent alia excretorum per urinam infolita, quibus citius in Palaephati Incredibilibus, quam inter veras obfervationes medicas, de quibus pluribus adhuc agendum, locus eft concedendus.

Recenfentur inter animalcula haec per mictum reddita; quaedam afcaridibus fimilia, qualia obfervavit Cel. Tulpius loco modo citato. Capillaribus vermiculis fimiles fibi occurriffe, fcribit Rondeletius de pifcibus Libr. XII. c. 25. quales et Fernelius, Hollerius, Mundella et Hildanus obfervarunt. Vltra centum diverfae magnitudinis et figurae urinae innatantes vermiculos in infante duorum annorum obfervabat Excell. Menzelius Ephem. Dec. III. Ann. III. Obferv. CXVIII. quorum nonnulli adeo parvi, ut aciem oculorum fere fugerent; alii inftar vermiculorum cafei, alii vero inftar parvarum angvillularum capitulis nigris hinc inde natantes. Sic illuftr. Francus de Franckenau myriadas vermiculorum capitulo nigro, corpusculo albo magnitudine afcaridum aut eorum, qui in cafeis inveniuntur, et in filiola bima circiter obfervavit Dec. III. Ephem. Nat, Curiof. Ann. IV. Obferv. II. et in ftudiofo quodam vermiculos albos vivos, craffioresque afcaridibus, ac fimiliores illis, qui in pomis juglandibusque reperiuntur, capitulis rubris. Forte his non abfimiles erant, quorum myriadas poft Goeppingenfium acidularum ufum per alvum et urinam excretos viditCeleb. Rof. Lentilius in Parallelifm. ad Ann. V. et VI. Dec. III. et quidem ad Obf. 160. In aceto natantibus vermiculos fimiles per lotium excretos viditin juvene Gonorrhaea correpto Cel. Lanzonus Ephem. Cent. III. et IV. Obferv. 59. p. 142. Sed cave, ne vermiculi feminales ab acutiffimo Loevvenhoekio obfervati, confundantur cum his lotii vermiculis. Benedictus Sylvaticus in Veftali, Vicentiae, obfervavit porro vermes pe-

diculorum magnitudine in fero urinofo Profefforis Patavini Vicontii; imo vermes breves tenuiffimos, qui nec pediculi dimidium aequarent diuque viverent, animadvertit Cardanus. Huc pertinet lepida illa, modo non fuperftitiofa, Ludovici Bonacioli Ennead. muliebr. cap. 4. exhibita obfervatio: *Praegnantis,* fcribit, *lotium triduo, vitreo vafculo apprime obfepto, in umbra affervari volunt alii, exinde perpurgato linteo percolari. Quod fi minutiffima animalia, pediculis fimilia in eo offenderis, conceptum plane praemonftrant, quae fi rufa extiterint, marem, fi candicantia, fœminam indicant.* Sed fictitium hoc graviditatis indicium non faftis medicis, fed obftetricum et anicularum fabulis inferendum.

Lumbriciformia pariter recenfentur urinariarum viarum excreta animalcula. Sic lumbricum teretem per urethram emiftum notavit folertiffimus Rhodius Obferv. Libr. III. n. 36. Matthaeus Obferv. Med. cap. 3, aliique a Rhodio citati. Huc trahi poterit D. D. Plantcovii cafus, qui obfervavit vermem excretum, cujus craffities — trium autem cubitorum longitudo. Vid. Ephem. Nat. Cur. Dec. I. Ann. VI. p. 85. Lumbricos per penem multos excretos et inter alios maximum inftar viperae habet Zodiac. Medic. Gallic. Ann. I. Sic lumbricum pariter cum urina cruenta excretum vidit Experient. Lentil. Mifcell. T. I. part. I. Ad hanc claffem trahimus obfervationem D. D. Simonis Schulzii Dec. I. Eph. Ann. IX. Obferv. XIV. qui fafciculum oblongum vermiculorum vidit, veficula peculiari inclufum, per penem a puero annorum XI. excretum. Forte his vel afcaridibus accenfenda, quae Excell. Pechlinus Lib. I. Obferv. 18. habet; obfervatas effe fubfultim euntes particulas mobilique petulantia per urinarum fpatia vagatas. Videbantur illa vitalium falientiumque particularum indicia follicite intuentibus effe vermiculi annulati, et molli rubore in illa fedimenti albedine infecti. Potius quam priores lumbriciformis fuit vermis plusquam σπιθαμαῖος, per vulnus in fectione calculi inflictum, e vefica poft intenfiffimos dolores nephriticos prodiens, et emplaftro detracto adhaerefcens,

ſcens, cujus mentio apud eundem Pechlin. Obſerv. L. I. Obſerv. 4. quales olim canibus inter luſus Anatomicos vermes exemit, quos conſtabat ante multis ejulatibus dolores latentes prodidiſſe. Jungimus his canum tortoribus, vermes in eorum renibus repertos, quorum indagationi ſolertiſſime incubuit laudatiſſimus jam Vallisnerius l. cit. qui obſervationem D. D. Euthii Ephem. Nat. Curioſ. Dec. III. Ann. VII. et VIII. Obſerv. 3. p. 6. de foemina, cujus ren dexter lumbrico lato inquinatus erat, citando credidit, potius rotundis, quales in renibus earum ſunt, quam latis fore annumerandum.

Hirudinibus non abſimiles utrinque in extremitatibus capitulo nigro inſtructos, longioris ſi in aqua calida contineantur, vitae, Ronſſaeus in epiſtolis profert, qui talem vermem in ſeptimum usque 'menſem caldae beneficio nutrivit. Sic eruciformes per urinam excretiones dantur, quales illi vermiculi, quos Tulpiana Obſervatio Tab. VIII. Fig. 3. oſtendit ad Obſ. 51. Libr. II. Sic quidam vir nobilis provectioris aetatis poſt urinae incontinentiam et perpetuum fere ſtillicidium cum nocte dieque torquente ardore et dolore, paucis ante obitum diebus globulum quendam adipis ingenti conatu cum urina excrevit, cujus in medio vermiculus inveniebatur erucae minimae, aut bombyci haud ita pridem nato qua forma et magnitudine ſimilis, coloris carnei pallidiuſculi, ſex pedibus ſatis velociter currens, id quod Dec. III. Ann. III. Obſerv. 82. retulit Excell. Garliep van der Mühlen.

Datur enim eruca pilis brevibus hirſuta, cujus dorſum medium lineae duae e tuberculis ſeu agminulis pilorum brevibus compoſitae ſecundum longitudinem percurrunt; pedibus plurimis exiguis licet inſtructa, motus velociſſimi, hinc millepedis ſive aſelli forma et magnitudine deſcribitur ab illuſtr. Rajo Hiſt. Inſect. p. 177. Amicum olim integerrimum, νῦν ἐν ἁγίοις, D. D. Septimum Andream Fabritium, cujus, ad Praxin medicam Daduchi fideliſſimi, cineres ſancte ſemper veneror, mihi oſtendiſſe erucam proxime deſcriptae prorſus ſimilem recordor, a Coriario hujus urbis poſt intolerabiles fere dolores excretam, ad θηρία propria ſive ferina animalcula cum Tulpiano

verme

verme releganda; viva erat haec eruca, hirſuta, articuli pollicis longitudine, celerrime ſe movens currensque. Animalculum iſtud, ipſiſſimum θηρίδιον δασὺ *Plutarchi* eſſe, vel illi ſimillimum extitiſſe, quod huic obſervationi anſam dedit, nemo credo inficiabitur.

Ad hoc θηρίδιον δασὺ pertinent vermes millepedi ſimiles, ſaepius cum urina redditi. Horum numerus omnes alios hactenus memoratos longe ſuperat. D. D. Joh. Schmidius Dec. I. Ann. IV. et V. Obſerv. CLVI. in Canonico Warmienſi binos ſine dolore per urinam excretos, vermiculos vivos vidit, qui per microſcopium obſervati erant velut θηρίδιον δασύ, multis pedibus praediti, vitamque ultra diem, ut ex motu velociori et greſſu agnoſcebatur, protrahebant. A Millepede vix abludens animalculum vivum per urethram cum urina rejecit, et quidem poſt longum difficilemque morbum fidiſſimus Hippocratis interpres, Ludovicus Duretus, Medicus omni exceptione major, fideque digniſſimus, qui ipſe hoc Paraeo retulit, ab illo poſtea memoriae mandatum Libr. XX. cap. XXX.

Jungimus huic Gallorum eruditiſſimo, Danorum doctiſſimum Olaum Borrichium, qui ex continuato pulveris millepedum in calculoſo Anglo uſu, poſt dolorem urethrae et titillationem inſolitam, vidit excretum aſellum ſive millepedi ſimilem vermem vivum, plane albicantem. Hariolabatur vir acutiſſimus, in aſſumto millepedum pulvere, vel delituiſſe adhuc ovula, unde inſecta generantur, vel antea vivum ab inſcio hauſtum fuiſſe; tandemque iterum excretum, quemadmodum aſſumta plura ac deglutita ſaepius per vias urinarias exirent. Nec alios quam millepedibus haud diſſimiles judico illos vermes, quos illuſtris Bartholinus poſt diuturnum nephriticorum uſum excretos vidit, ſcorpionis forma, ſed diſpari longe magnitudine.

Et mihi pariter aliquoties vermes per canaliculum corporis excretos millepedes mentientes videre contigit, absque ullo tamen millepedum uſu praevio. Senex octogenario major generoſiſſimae proſapiae et Senatoriae in urbe hac noſtra dignita-

tis,

tis, saepius tales vermiculos emisit, millepedibus rotundiores et minores ac magis albicantes, sine ullo penitus dolore, quos ab ovulis seminalibus intro assumtis cum Cl. Borrichio credideram, tum maxime cum oniscorum sive millepedum turma, cellas vinarias, illaque loca, ubi potus et cibus asservatur, inhabitare soleat.

Alium adhuc, nec dissimilis argumenti casum, repetitus laudatissimus Parreirae bravae usus suggessit. Vir quadraginta annorum, negotiorum suorum causa terris multum jactatus et undis, frequentiori urinae ardore stillicidioque laborans, de rodente saepius circa vesicae orificium cruciatu conquestus, meam expetens operam, infusum Parreirae bravae saepius assumit. Continuato remedii hujus usu ad aedes meas advolans tres vermiculos ostendit cum urina una vice non sine maxima urethrae titillatione excretos. Regerenti mihi, an non in vase, cui lotium immissum, minus bene eloto praeexstiterint, sancte affirmabat, illos, per viam urinae excretoriam prodeuntes et sensisse et vidisse. Post biduum rediens quippe iterum, ejusdem cum prioribus structurae offerebat, qui eandem, quam priores selegerant viam, post aliqualem tamen urinae suppressionem et remoram. Erant autem vermiculi millepedibus multo minores et rotundiores; armato oculo apparuere hirsuti, corpus arcuatum ut in millepedibus, et in XIV. sectiones sive circulos divisum: primus annulus sive circulus reliquis minor et angustior capitis, ex posterioribus aliquot, caudulae bifurcatae vices supplebant, singuli pedum pari instructi, ut merito inter τεσσαρεσκαιδεκάποδα referendi. Capitis eminentia antennulis tenuissimis ideoque vix visibilibus instructa, rictus lamellulis vel si mavis barbula occlusus. Colore magis quam millepedes albicabant.

Vix ac ne vix quidem dissimiles hi vermiculi illis, quos amplissimus Tulpius Observ. L. II. . . . descripsit, et Tab. VII. fig. 2. quales naturali et armatis oculis conspecti fuere figura, aeri incidi curavit. Apparuit his in vermibus per microscopium

Plutarchi illud δασὺ sive hirtum in tergore; seseque visui exhibebant πολλοῖς ποσὶ ταχὺ βαδίζοντες, et multis pedibus celeriter ambulantes. Non levis tamen intercedit differentia hos inter vermes per urinam excretos, et millepedes veros, hi enim inter insecta ἀμεταμόρφωτα, quae nullam subeunt formae mutationem, referuntur, lotii autem vermes ad μεταμορφούμενα pertinent.

Vt mutarem, quam de intro-assumtis millepedum ovulis conceperam sententiam, facem primitus accendit Cl. Merettus, in historia naturali patria indaganda vir solertissimus; qui in Libr. inscript. Pinax rer. natural. Britann. non observari tantum, sed etiam gigni vermes in urina statuit: evolvens enim forte fortuna Metamorphosin et historiam naturalem insectorum Johannis Goedartii per Johannem de May primitus editam, experim. 51. postea ab illustri Listero in methodum redactam, et additis doctissimis notis luci expositam N. CXXX. hoc ex opere genesin vermiculorum ex urina putrefacta sive corruptione edoctus sum. Meretur certe Goedartiana diligentia, ut hic recenseatur.

Experiri volens, quid ex hominum urina putrefacta et corrupta proveniret, infundibulum feci ex charta ita complicata, ut inter plicas ejus nulla musca aut aliud animalculum posset intrare; atque infuso ei infundibulo aliquoties humano lotio, expertus sum intra plicas ex adhaerentibus urinae faecibus vermes aliquos prodiisse. Vnum ex iis, experimenti sumendi gratia, reservavi, qui se ad transformationem composuit primo Martii, ac decimo quarto die ejusdem mensis formam habuit muscae. Caput ejus rubrum est, corpus nigrum, posteriora flava; habita originis ratione eam *Pis-Vliege* sive lotii muscam nominavi.

Firmat hanc Goedartianam genesin Observatio viri non Senatoria tantum apud Lucernates dignitate conspicui, sed in histo-

ria

ria naturali scientissimi, Dn. D. Caroli Nicolai Langii, annexa cum plurimis aliis p. 212. Tractatui exasciatissimo vernacula lingua inscripto: **Beschreibung des biß dahin niemahls erhörten Genusses der Kornzapffen in dem Brod und des darauf erfolgenden ohnversehenen kalten Brand.** Hujus libelli praecipua contenta nobis elapso anno summe industrii Actorum eruditorum Lipsiensium Collectores dedere. Observavit vir hic clarissimus duos vermes, his Goedartianis perquam similes rotunditate, coloris albedine, et coacta brevitate tantum differentes, a juvencula excretos, quos Goedartianis junctos aeri incidi curavit.

Conciliat haec urinariorum vermiculorum metamorphosis plurimis aliis observationibus lucem. Sic Dec. I. Ann. III. Observ. XXVIII. Ephem. N. C. Clar. D. D. Ehrenfr. Hagendornius retulit, puerum IV. annorum post variolas per aliquot septimanas semper cum urina excrevisse vermiculos alatos, (nymphiformes nempe ex parte dimidia,) urina existente calida, recenterque micta se moventes; eadem vero frigefacta, a motu cessantes et morientes. Quae Observatio, inscia hac Goedartiana metamorphosi dubia videretur, indubiae nunc veritatis.

Dat accipitque ex hactenus dictis lucem stupendus et nunquam satis laudandus Anatomici qua patet orbis sine exceptione solertissimi, Dn. D. Fried. Ruyschii labor, cui venerando seni summe vegetam senectutem aquilaeque instar renovandas tot ausibus vires precantur, quotquot excultioris Anatomiae studium curae cordique est. Facem accendit plurimis dubiis in ejusdem Thesauro Anatomico primo, p. 54. ubi arcula quarta instructa est aliquot minutissimis muscis, ut et exuviis seu pelliculis Nympharum, e quibus muscae exclusae sunt. Hae autem Nymphae per vias urinarias simul cum urina expulsae sunt.

Cum casus et causae harum Nympharum et muscae urinariae, illustrationi hactenus dictorum inserviant, historiam a viro summo descriptam, bona ejus pace recensebimus.

Nobilis quidam vir questus aliquo tempore de pruritu in perinaeo et molesta urinae excretione, chirurgum et paucos post dies me quoque accersi jussit. Vrinam invenimus non admodum saburrosam, sed particulis exiguis oblongo-rotundis, granula mentientibus permixta.

Hisce visis petii ab aegro, ut mihi liceret aliquot in capsula domum auferre, ulterius perscrutandi causa, id quod concessit. Cum autem altero die capsulam aperirem, reperi eam muscis innumeris, ut et pelliculis, e quibus exclusae, refertam.

Attonitus hisce phaenomenis microscopium in auxilium adhibui, et sic distincte reperi dictas particulas nil aliud fuisse, quam Nymphas, quae produxerant hasce muscas: omnes autem muscae per capsam dispersae vivebant, et nonnullae volabant, quas inter una pelliculae seu exuvio adhuc adhaerens, omnem dubitandi ansam mihi adimebat.

Pergit acutissimus vir ulterius in causas phaenomeni insoliti inquirens: Dixerit forsan aliquis, unde tales Nymphae in perinaeo et quidem in collo vesicae, ubi haerebant ante excretionem? Resp. Cum ductus urinarii via sit satis patula, haud necessarium esse existimo, ad alias minus aptas confugere vias. Per hanc viam verosimile est vermiculos minutissimos insensibiliter intrasse et circa vesicae collum haesisse, donec Nympharum formam adepti sunt. Cum hanc historiam Viro nobili prosapia oriundo referrem, regerebat mihi, sese hoc non solum quoque expertum fuisse in proprio corpore, verum etiam tale quid olim vidisse in urina cujusdam mulieris. Non absonum mihi videretur credere, hocce affectu homines corripi in latrinis, praesertim si quis diutius solito ibi manserit, idque certis

tem-

temporibus, cum tales vermiculi grassantur, id quod forte raro contingit, et per consequens rarissime obvius dictus affectus.

Discrepat tamen Goedartiana lotii musca ab illa latrinarum, cujus metamorphosin videre licet in Goedartii editione Listeriana N. CXXVI. et N. CXXVII. et in Histor. Insect. illustr. Ray p. 272.

Patet ex hactenus recensitis, ceteras quoque illas observationes a nobis, de vermiculis per urethram cum urina excretis, ascaridibus, vermibus capillaribus, pediculis, eruculis, alatis insectis similibus et ad hanc muscarum lotii Goedartii classem et transmutationem referri posse, si nempe in triplici metamorphosi vermis, nymphae et muscae considerentur. Quae si insuper e lotii putredine ipsi prodeant et generentur, non est quod earum sive in latrinis sive extra corpus generationem quaeramus.

Quae res cum ulteriori et intimiori indigeat scrutinio, vir autem ad rerum naturalium causas non tantum rimandas aptus natus, sed et in omnibus artis nostrae partibus ad stuporem doctus, Dn. Vallisnerius, in eruditissimo Tractatu vernacule inscripto: *Nuove Osservationi et Esperienze intorno all' ovaja de Vermi* p. 94. seq. spem uberioris in hos lotii vermes inquisitionis fecerit, publice hac dissertatiuncula virum indefessi studii ea, qua par est, veneratione compello, ut se exorari patiatur, et experimenta cum Ephemeridibus nostris N. C. quae jam ipsi plurimum debent, benevole communicare velit.

Dedimus hactenus obvias de hac re observationes, quae tamen sequitur, et θαυμάσιος noster Thomasius, animae dimidium meae, suppeditat, phaenomenorum raritate observatu dignissima erit.

OBSERVATIO C.

Dn. D. Godefridi Thomaſii.

De

Concretis vermiformibus copioſe per veſicam egeſtis.

* * *

PERIANDRO SVO

S. P. D.

VINDICIANVS.

CVm nihil ſit facile ſuavius mirifica Tuſculani tui amoenitate, quae Te ſubinde curis ac laboribus feſſum recreat, et amicis pariter melioris doctrinae amantibus ſeceſſum praebet loci non minus oportunitate, quam feſtivo Heri genio longe gratiſſimum; tum vero iſtud praecipue me capit, utque te ſaepius, ibi agentem, conveniam allicit, quod optimorum ſelectu librorum ſtipatus in promptu habes, quicquid in omni liberalioris diſciplinae genere reconditum aeſtimari poteſt aut exquiſitum. Pereant, qui nobis ſaluti mortalium unice operantibus eam invident felicitatem, ubi nos gravi adductoque ſupercilio adſpiciunt in Muſarum Apollinisque maxime commerciis lenimen quaerere iſtius taedii, quod praxis clinica ſaepenumero obiicit, cum aliis vino, aleaeque praeter modum deditis impune ſit bonas horas male perdere. Mihi vero, absque Te ſi eſſet, mea Suavitas, dudum ſane hujusmodi deliciae fuiſſent exuendae, periiſſetque omnino earundem guſtus, niſi Tuo ſubinde in muſeo cupediae mihi apponerentur, ne quaquam publici ſaporis, et quod magis eſt, delicato optimique ſucci pabulo animum nutrientis elegantioris alimoniae avidum. Quanta fuit heri nobis in lectio-

ne scripti luculenti delectatio, quod magno Illustris VALLISNERII nomini consecratum terminalia ponet novissimae Ephemeridum nostrarum, quae sub prelo gemit, Centuriae! Quantam Chaeronensi magistro lucem affers loci a quamplurimis praetervisi aut neglecti explanatione, rerumque cognitu apprime jucundarum copia, qua tanquam sesami papaverisque sparsione mirifica condire soles, quaecunque ex amplissimo ingenii doctrinae tuae penuario deprompta in publicum exponuntur! Quam est curiosa tot diversorum specie animalculorum collectio, quae per naturalia cum obscoeno humore prodiisse animadversa fuere gnavis historiae naturalis et medicae observatoribus! Vt frustra sit futurus, credo, qui eminenti et plane exaggerato cumulo granum se posse credat adjicere. Desideras, tamen et quod jubere poteras, abs me petis, ut post productas a PLVTARCHO asellos diaria apponam singularis recensu eventus in demortui ex marasmo anatome, qui vivens copiosa lumbricorum in intestinis alias hospitantium glomeramina, pullitiem pene dixissem, visus fuerat plus vice simplici in matellam excernere. Age igitur, expediamus actutum officiosi ad nutus etiam tuos calami ministeria, neque pigremur fulgenti nativis coloribus purpurae tuae vilem, quoniam ita vis, subitariae scriptionis pannuciam attexere. Tu vero, conjunctissime Amicorum, me porro, quod facis, ama et assem para, si lubet, non fabulam, sed historiam rarioris in arte, quam facimus, phaenomeni, multis sane nominibus memorabilem accepturus.

Vir et natalium dignitate et muneris, quod in Republica administrabat, amplitudine conspicuus, ea gaudebat corporis constitutione quam bilis phlegmate ex aequo temperata producere solet. Latera firma, habitus quadratus et satis robustus, ciborum ingestioni egestionique pariter oportunus, ac laborum patiens, florenti cumprimis aetate, ubi officii ratio crebriores deambulationes, vitamque adeo fere desultoriam injungeret.

Quam

Quam ubi poſthac cum ſedentaria permutaſſet, aetate ultra ſtatam provecta priſtinus ille vigor viſus fuit nonnihil remittere, hypochondriacis ſubinde paſſionibus, vario genere moleſtiarum rem turbantibus. Parum tamen haec curabantur, cum nec admodum eſſent graves, et pharmacis ex praeſcripto adhibitis facile miteſcerent, donec annum agenti a ſexageſimo quartum arthritis etiam inſultaret; doloribus tamen, quales in primo conflictu eſſe ſolent, nec ultra modum acerbis, neque nimium diuturnis. His ita ex voto feliciter ſuperatis, in compoſito videbantur eſſe omnia, creſcentibusque cum orexi viribus nemo facile potuiſſet latentis in occulto hoſtis inſidias ariolari. Quae, ubi annus eſſet vix elapſus, inſperato manifeſtabantur, urinae ſubſtillio, (venia ſit vocabulo CATONIS) repente oborto, tametſi nec arenulae fuiſſent obſervatae lithiaſeos metuendae indices, nec lumborum inguinumve dolores, nec in diaeta quidquam admiſſum, quod ardores meatui ſenſus tenerrimi graves potuiſſet inducere. Vocatus ad opem clinico ferendam PHILADELPHVS noſter, doctrinae pariter atque felicioris experientiae laude clarus medicus, cujus ante hoc ſemeſtre demortui obitum luget ordo noſter, diuque lugebit, praeſidiis malum oppugnabat convenientibus ac uſu crebriori firmatis, eo qui optari poterat eventu, ut altero ſtatim die repagula ſolverentur, ſed cum impetu, ſex ſeptem ad ſpeciem lumbricis una cum ſanguine florido exeuntibus, antequam lôtium ſine moleſtia proflueret. Mira res neque facile creditu, oculos tamen ac mentes intuentium inſolito ſpectaculo faſcinans, cui deſcribendae operae, credo, erit pretium nonnihil immorari. Corpora erant ſane lumbrici inteſtinalis ex eorum genere, quos teretes vocant, formam exacte referentia, niſi quod colore eſſent magis rubicundo a ſanguinis, cui immerſi, prodierant contagio, qui tamen rubor ubi calida eloti in ſpirituoſo vini ſtagmate aſſervarentur, apparebat dilutior. Extremitatum altera plerumque obtuſior, altera ſenſim attenuata, ut capitis et caudae inſtar credidiſſes repraeſentari. Menſura ſpithamam plus minus excedebat. Textura initio mol-

molliuscula, quae tamen in liquore ardente rigesceret prompte ac utcunque solidaretur. Vnde et factum reor, quod absorpto paullatim eo, quo recens exclusi turgebant, humore mox in contractiora filamenta attenuarentur. Neque vero, ceu fas omnino erat suspicari, in longitudinem protracta haec ex urethrae angustiis educebantur, sed implexo in gyros glomeramine, viis duntaxat a sanguinis una profluentis liquido tantisper lubricatis, non sine tensionis ac molestiae sensu, quasi agmine facto prorumpebant. Quod sane mirum prae ceteris aestimandum, mihi etiam crucem fixisset, nisi ex PROSP. ALPINO (a) morem antea didicissem Aegyptiis frequentatum, qui ore ad urethram calculosorum applicato eam pariter atque os vesicae flatu in tantam distendunt amplitudinem, quae non lapillis duntaxat vesicariis, sed calculis etiam grandioribus viam faciat, ut absque horrido et cruento sectionis ministerio, leniori solum digiti strictim sequentis pressu, maximo laborum et periculi compendio, qua data porta, exiliant.

Incisurae quoque, unde nomen insectis animantibus, poterant spectari, non asperiores equidem illae, quales in annulis lumbricorum terrestrium corpuscula cingentibus, sed tenerae levioresque, quas dudum in iis, qui hujus sunt loci, intestinalibus notavit EDVARDVS TYSON. (b) His ita sese habentibus tametsi portentosum videri poterat, lumbricos ea copia ac forma per vesicam excerni, quoniam tamen externa species istos intestinorum incolas plene planeque referebat, rumor insolitae rei dicto citius per urbem diffundebatur, aegro interea per aliquot dies et vires colligente et spem firmioris in posterum a propulso hoste valetudinis. Sed breves ac fallaces inducias conflictus mox alii ex aliis acriores consequebantur, ut vix octiduum praeteriret sine sanguinolenta plexuum vermiformium exclusione, quae quatuor nonnunquam, saepenumero plures horas duraret, et ubi cessasset, mox urinae tantisper cohibitae copiam post se duceret.

(a) *De Medicina Aegypt. L. III. c. XIIII. p. 104. seqq.* (b) *Philosoph. Transact. n. 147. 154.*

ret. Neque enim, cum natura cruentos hujusmodi partus moliretur, lotii quidquam reddebatur, antequam omnia eſſent expulſa, neque in urinoſa lympha, quae momento ſtatim profluebat citrini ac diluti coloris, ſanguinis guttula poterat obſervari. Me igitur ad ſubſidiarias una cum amantiſſimo PHILADELPHO operas in perplexo ac dubio caſu ferendas vocatum princeps tenebat cura ac ſollicitudo, ut quid de verminoſa hac, ut credebatur, progenie ſentiendum ſit, planius conſtaret. Suſpecta jam erant pleraque, quae abs auctoribus, nimis quam par fuiſſet, credulis de vermibus per mictum ejectis erant notata, inprimis monſtra illa ac prodigia, quae ab AMBR. PARAEO (c) delineata conſpiciuntur, cujus ſcripta, praeſertim iſtas farragines ab inſtituto chirurgico alienas junioribus cum in urbe Pariſienſi medicis magnam partem deberi, JO. RIOLANVS F. (d) dudum monſtravit. Magna eſt Obſervationum Magni Tulpii elegantia, nec minor exquiſitae doctrinae copia, quas a Cl. Viri Jo. ANTON. van der LINDEN genio plane Hippocratico adornatas, olim in Belgio accepimus, et res ipſa ſatis clamat. Teres tamen ille, quem adducit, (e) vermis et rubicundus, a Volcando Aita per veſicam excretus, nomen jam cum ſpecie mutare juſſus eſt aeuo ſagaciori, et inter polypos renales relatus DAN. CLERICI (f) accuratiſſimi harum rerum cenſoris ſuffragio. Cucurbitinorum in rene canis lumbricorum copia, quam αὐτόπτης amicus MART. LISTERO (g) retulerat, parum nos movere poterat, cum nihil haberet quidquam cum portentis noſtris commune. Neque iſti in urina febrientis Cauſidici ſubſultantes vermiculi, celeberrimo quondam LANGELOTO, hujusque genero pari fama JO. NIC. PECHLINO (h) obſervati magis ad forum noſtrum ſpectabant, minutiae potius appellandae verminoſae, non vermes. Vnicus ſaltim occurrebat cum noſtris mire conveniens a Matthaeo Mil-

(c) *Opp. L. XIX. c. III. f. 572.* (d) *Anthropograph. L. I. c. V. p. 51.* (e) *Obſervat. L. II. c. XLIX. p. 172.* (f) *Hiſt. lat. lumbr. c. XIII. p. 280.* (g) *Philoſoph. Tranſact. n. 95. p. 6064.* (h) *L. I. Obſervat. XIX. p. 44.*

Milfordo cum urina excretus, (i) sed vivens, capite quasi serpentino, cauda in cuspidem desinente, longitudinem etiam ulnae dimidiatae excedens. Existimat eum GEORG. ENTIVS in rene formatum difficilimoque post tractu in vesicam delatum; nostri autem glomi neque dolores produxerant acriores ac lithiaseos aemulos, neque magnam adeo creare observabantur in egestione molestiam. Manus igitur cultello prosectorio, oculi microscopio armati in subsidium vocandi videbantur, ut constaret, ecquid heic subesset monstri aut prodigii. Quod cum agerem, massas sane deprehendebam satis dissimilares et a vinosi spiritus affusione redditas nonnihil rigidiores, quam fuerant antea ab exclusione recentes, fibrillis hinc inde confusas magis quam distinctas, minus enim erant ordinatae, nec tensae satis; neque interanea poterant deprehendi eo positu atque forma, quam laudatus supra ED. TYSON in lumbrici teretis anatome * delineavit. Ita tamen erant comparata omnia, ut si libuisset genio indulgere hariolatori, et in obscuro architectari licentius, pronum utique fuisset animati corporis particulas hinc inde curiosioris phantasiae subsidio, aut harum saltim ideas exsculpere. Sed cohibebat obviam fingendi audaciam vipera a KIRCHERO (k) graphice delineata, quam Pisauri a Capucino cum continuo sanguinis profluvio per meatum urinarium ejectam refert, notatumque abs anatomicis, ad insolitae rei spectaculum confluentibus, hepar verbis disertis asseverat, ALEXANDRO etiam COCCIO primario urbis medico, qui curationem perfecerat, historiam vernacula scriptione complexo. Nihil tamen heic ferini latuisse monstravit postea Illustris VALLISNERIVS (l) personatique serpentis schema ingeniosa metamorphosi mutavit in polypum. Satius itaque visum, cum nihil adeo certi potuissemus expiscari, cohibere tantisper fluctuantis per incerta animi sententiam, donec fatalis vitae terminus, qui omnia solvit, huic quoque aenigmati suum daret Oedipum. Neque

Ppp 2 lon-

(i) *Philosoph. Transf. n. 140. p. 1009.*

* *Ibid. n. 147. p. 154.*

(k) *Mund. subterran. T. II. f. 160.* (l) *dell' orig. de vermi nel corpo umano. p. 21.*

longius abesse poterant extrema, cum jam trimestre esset exactum languores inter ac suspiria, nec exquisitissimis ex arte praesidiis cederet ulla ratione malum contumax et diuturnum, cujus etiam origo atque indoles tenebris deprehendebatur obvoluta plusquam cimmeriis. Raro hebdomas fuerat traducta, quin ad minimum semel, non nunquam etiam bis lumbriciformis haec atque infausta propago ex latibulis suis prodiret. Quod cum sine notabili haemorrhagia nunquam accideret, deficere demum et exhauriri purpureum vitalis humoris fontem erat necesse, praesertim cum stomachi vis appetens pariter atque coctrix indies magis languesceret, nec praeter jusculi modicum posset aliud quidquam deglutiri. Quis heic non videat marcorem totius, quietem interdiu ac noctu turbatam, in præcipiti omnia, lympham cum ceteris animatae compagis fluoribus ex aequo fatiscentem, corpusculumque adeo pene exsuccum ac prorsus invalidum lenta paulatim tabe consumptum iri? Admittebat oportune propitia votis nostris necessariorum familia officiosas ac laevigatas jamdiu eum in finem novaculas, ut reducto denique syrmate, quod arcana isthaec nobis velaverat, nudam in secretiori recessu naturam mirandaque ejus non uno nomine opera conspiceremus. Externa abdominis nihil praeferebant insoliti, nec elatum erat illud praeter morem aut tumidum. Omentum vero livore funesto pictum in putrilaginem solvi cernebatur, glandulisque distinctum albicantibus, induratis ac solito crassioribus. Intestinorum plexus omnis, praesertim in coli cellulis, flatu multiplici turgidus. Colon ipsum leviter inflammatum; coecum vero extenuatum ac prorsus marcidum. In mesenterio praepingui nihil, quod corruptelam argueret, poterat observari. Stomachi parietes attenuati ac rugis obsiti conciderant, ut sub manibus fere diffluerent, neque funderent quidquam lymphae animalis, quae fermenti toties decantati vicem praestat; venae autem cum arteriis musculosam ventriculi substantiam perreptantes, sanguine cernebantur fartae corrupto ac retorrido, ut atramentum crederes, quo tristes inflammationis

notae

notae signaretur, tametsi in extremis versantem nec sitis acrior vexasset, nec dolores acuti et immanes, funesti symptomatis perpetui comites una processissent. Hepar aderat scirrhosum, ejusque pars concava expers visebatur amoeni ruboris, cujus locum lurida ac lugubris species occupaverat. Lien pariter squallidus, cruore mephitim spirante turgens, ut et nares feriret secantium, et visum tristi cadaverosaque forma offenderet. Glandularum in pancreate acervus, ductusque ex iisdem procedens, nihil equidem monstrabant dignum notatu. Ad vesicam itaque summa animi contentione properantes, veluti nidum vermicularis hujus geniturae existimatum, eum sane opido deprehendebamus vacuum, neque quidquam aliud continentem, praeterquam lapillum formae lenticularis, cetera eandem servabant formam, quae in sanis vegetisque corporibus observatur. Nihil heic foedum, nihil corruptum, neque ullae comparebant reptilium tanto impetu atque copia antehac in pelvim exoneratorum reliquiae aut vestigia. Conticuere omnes; nos autem ad renes jam accurate lustrandos omnem et visus et cultelli aciem dirigebamus. Quorum etiam dexter hiantes nos corvos deludere videbatur, adeo erant omnia ad amussim naturalis moduli exacta atque comparata tam interioris structurae respectu, quam externa facie, cujus moles nativam in adultis neutiquam excedebat, et bilanci appensa sex duntaxat unciarum pondere librabatur. Jam eo pene reducta res apparebat, ut lumbricina, quae tot cruces nobis fixerant, monstra cum lemuribus et larvis evanescerent et in fumos abirent, nisi commodum ad sinistrum renem conversis alia se se species obtulisset, quae inventuros nos denique, non quod pueri in faba, sperare jubebat. Vasta ejus amplitudo dextrum quater ad minimum superare agnoscebatur; exterior membrana non adipe heic, uti alias, sed spisso lentore referta perinde uti omnis hujus visceris substantia nil, nisi crassamentum sistebat penitus scirrhosum, quo artificiosa papillarium tuberculorum, acinorum, fistularumque structura erat obliterata, neque quidquam ex renali contextu superesse cernebatur, nisi in superiori limbo particula, quae unguem vix excederet. Gravitatis etiam magna a dextro differentia, qui selibram medicinalem pendens, immane quantum ab isto triginta et octo unciarum pondere superabatur. Pelvis exigua cavitas nihil continebat, ureter vero amplior solito, quo propius vesicam attingebat, eo magis extendebatur. Renalis glandula, quam capsulam vocant atrabilariam, amurcam fundebat pultaceam. Callosa erat circa emulgentes aortae portio et ad osseam duritiem tendens. Cavae truncus paullo inferius polypo turgebat digiti longitudine, qui pedunculis suis tunicae interiori laxe adhærens facile inde divellebatur. In thorace nihil fere, quod animadversione dignum esset magnopere, deprehensum, cor

 flacci-

flaccidum, ut solet in extinctis morte lenta; ex pulmonum lobis dexter pleurae magis adhaerebat, quam sinister, in utroque vero corruptionis signa erant satis manifesta. Hisce ita subitaria sectione expeditis divinare tandem licebat obscuram antea vermiformium coagulorum genesin, quae sanguini maxime faeculento torpidoque adscribenda intra visceris urinae secretioni dicati meatus cohibito, quos ubi lento viscidoque glutine opplevisset universos, ex pelvi in ureterem regurgitavit, peristaltica hujus vi demum ad vesicae ima detrudendum. Notum fecit sagax prosectorum industria, ex triplici, quae ureteres constituit, tunica mediam meris deberi musculorum oblique expansorum fasciculis, quibus tendines praesto sunt alternatim interspersi, quorum contractioni per vices actae adscribenda videtur anulorum ille, qualis in lumbricis terram perreptantibus notari solet, character, qui prae ceteris formam insecti conciliaverat scirrhosis hujusmodi crassamentis. Haec enim initio profundius curatiusque incisa deprehendebantur, uretere tum angustiori, qui ubi diuturno laboriosoque molimine magis fuisset expansus, amiserat sine dubio pristinam illam vim circulorum in extima texturae vermiformis facie productricem. Vnde quae circa finem tragoediae prodierant in scenam corpora, glabra magis sistebantur et undecunque complanata. Haec in vesicam successivis injectionibus delata, ubi multiplici intricatoque funiculorum plexu eam fere opplevissent, pessundabatur inde virium expultricium vigor et vitium capiebat, donec diureticorum præsidiorum usu revivisceret ad excludendos funestos ingratosque incolas, quibus una cum cruore protenus et cum impetu eliminatis urinae demum succedebant limpidae et expedito tractu profluentes.

Has naturae quasi ludentis praestigias distinctius libuit pingere, ut constare queat iis, quibus haec curae sunt, non polyposas solum concretiones saepenumero lumbricorum habitum formamque mentiri, quae singularis est et accurata summorum virorum VALLISNERII CLERICIque, animadversio, sed scirrhos quoque, cum rariores in renibus sint observati, nonnunquam posse pari fascino oculos ea saltim, quae magis sunt exposita, contuentium praestringere.

APPEN-

APPENDIX

AD

EPHEMERIDVM ACADEMIAE CAESAREO - LEOPOLDINO-CAROLINAE NATVRAE CVRIOSORVM

IN

GERMANIA

CENTVRIAS VII. et VII.

CONTENTA APPENDICIS.

CON-

CONSTITVTIO EPIDEMICA INFERIORIS HVNGARIAE

Anni 1711.

Dn. D. Joh. Adami Genſelii.

Yems ſat rigoroſa, Euro dominante, nivibus copioſis, purpura rubra maligna multos, praeſertim vero infantes corripuit, ſecunda et tertia die accedentibus convulſionibus, quinta et ſeptima lethalis. Manus, pedes, dorſum poſt mortem atra ſummae malignitatis ſigna conſpiciebantur, in duobus facta anatome pulmones et hepar lividis conſperſa maculis inveni.

Ver nimis ſiccum, 25. Aprilis hora X. ſol duobus ſtipatus pareliis obſervatus, quorum unus vividiſſimi erat coloris, ſubſequente Majo aeſtu fervente cum fulminibus et fragore tonitruum.

Junius frigidus in principio ac pluvius, ipidum, ſcarabaeorum, erucarum, aliorumque inſectorum ferax, circa finem aeſtuoſum. Variolae et morbilli invaleſcebant, aliquibus etiam funeſtae, illis praeprimis, quos vetulae curabant, parotides crebrae erant, aſt paucae ſuppurabantur, vel enim a natura ſponte reſolvebantur, vel emollientibus et reſolventibus diſcutiebantur, ſudoris guttulis in cute et emplaſtris inſtar roris conſpicuis, in duobus pueris illas induratas vidi, quae cum ab incauto barbitonſore contra nutum apertae fuiſſent, in cacoëthica degenerabant ulcera.

Julii principium calidum, interſparſa quandoque pluvia frigida. Auguſtus in initio ſerenus et temperatus, circa medium frigidiusculus et pluvius. Septembris major pars ſerena et calida.

Febres tertianae absque ullo rigore graſſabantur, per 24. horas et ultra durantes, quinque et ſex ad ſummum ſeptem terminabantur paroxyſmis: petechiae quoque ſporadice vagabantur cum dyſenteria ſeptima et nova lethales. Foemina 57. annorum gravida pro hydropica a medicaſtro quodam reputata, cum ſtupore omnium puellam vegetam ac ſanam enixa eſt. Octobris et Novembris Conſtitutio pluvioſa et nimboſa, flante pluviarum pincerna auſtro, ſeptem enim fere continuos dies et noctes durabant. Decembris principium itidem pluvium, medium ventoſum, at ob auſtrinam aëris temperiem temperatum. Febres intermittentes increbeſcant, diarrhoeae, item, rheumatiſmi ac aſthmata ob ἀδιαπνευςίαν ab humido coenoſo atmoſphaerae ſtatu cauſatam, apoplexiae quoque et paralyſes frequentes erant, ut et variolae et morbilli, in infante trium annorum motibus convulſivis in dentitione difficili mortuo dentes atros et ob gangraenam carie infectos ſua ſponte excidentes obſervavi. Annus hic utcunque fertilis erat, vinum etiam generoſum ac optimae notae.

Conſtitutio Epidemica inferioris Hungariae
Anni 1712.
Cum hiſtoricis, et meteorologicis Obſervationibus
Dn. D. Joh. Adami Genſelii.

PRincipium Januarii rigido gelu fuit horridum et ventoſum cum nivibus copioſiſſimis, adeo ut in quibusdam locis novem pedes ſuperarent altitudine, circa medium menſis nix coepit liquefieri, flante Zephyro, nubibus in pluviam reſolutis, circa finem intenſum frigus gravidis imprimis valde pernicioſum, abor-

abortus quippe epidemicus plurimis lethalis grassabatur, vid. Hipp. aph. 12. sect. 3. ob inaequalitatem et improportionem aetheris, quaedam apoplexia tactae ἄφωναι reddebantur, quaedam pleuritide, multae purpura alba correptae exspirabant, febres etiam intermittentes invalescebant, vario typo anomalo revirescentes. *Februarius* in principio turbidus, circa medium et finem temperatus. *Martius* circa medium procellosus ac nivosus, cum tonitruis et pluviis circa finem, febres causavit acutas, summa cum vehementia prima et secunda die saevientes, quinta et septima subsequentibus deliriis fatales. Ver pluviosum cum terrae motu trematorio sat notabili in nostris partibus, imprimis Neostadii, ubi multae fornices dirutae ac domus ruinatae a motu illo concussorio conspiciebantur. *Majus* itidem pluvius, ut plane diluvium quasi appareret in quibusdam Hungariae locis, imprimis in Holing, ubi vites e terra evulsit, et domus aqua vix non cooperuit. Hoc mense mirae fuerunt metamorphoses febrium, in principio mentiebantur continuas, calor enim per tres continuas durabat dies, quarta remisit, quinta paroxysmus bis mane scilicet et circa noctem invasit aegros, die sexta etiam bis, tandem octava in tertianas veras degenerarunt, servato ternis vicibus typo ordinario, hinc rursus typo anomalo calor per triduum continuavit, remittente denuo per 24. horas calore, bis de die paroxysmus afflixit aegros, et porro cum in tertianas degenerassent, adhibitis temperantibus, mineram biliosam praecipitantibus, leniterque evacuantibus, cessaverunt, et cum natura eo, quo vergit ducenda sit, hic ad sudorem critice vergebat, ideo diaphoreticis illam cum εὐφορίᾳ juvimus: qui vero inscio medico denuo naturam turbarunt, venaesectione nimirum vel purgantibus, omnes recidivam passi sunt, quae enim judicantur et judicata sunt integre neque movere, neque novare aliquid, sive medicamentis, sive aliter irritando, sed sinere oportet: Hipp. Sect. I. aph. 20. Notandum quod hoc mense temperies quoque aëris proteo mutabilior fuerit, v. g. circa matutinam sextam

 frigus,

frigus, circa decimam calor ingens, tertia pomeridiana iterum frigus, et appetente vespera observabatur calor, quae vicissitudines aëris subitaneae non parum ad hasce generandas contribuerunt febres, juxta Hipp. aph. 1. et 4. sect. 3. quo major est aëris inaequalitas, imprimis citiori vicissitudine, eo magis corpus alterat et afficit, motus enim contrarios minus sufferre potest natura, si quidem valde a se differant. Vid. Wedelii Commentar. in h. l. *Mense Junio et Julio* aestus magnus, et copia insectorum, imprimis reptilium, et in specie serpentum, qui ruricolas saepius infestarunt, morsuque communicatum miasma venenosum fermento bilioso volatili sulphureo-salino inquinatum totum peragravit corpus, cujus omnes illico intumuerunt partes, imprimis lingua, ut nec verbum articulatum proferre potuerint cum ingenti cephalalgia; pecora etiam mirum in modum ab illis affligebantur magna subsequente strage, ex hominibus multi, non adhibitis prima statim die remediis, veneno illo exstincti sunt. Notatu dignum, quod ex quodam fonte certis horis foetidus ac rubicundus promanaverit liquor, quem superstitiosum et fatidico - credulum vulgus sanguinem esse dicebat, inductum argumentis ab odore et consistentia illius ad coagulum accedente desumptis, post aliquot dies limpidum iterum acquisivit colorem; per chimiam deprehendi, in illa aqua terram rubram martialem instar boli vel cinabaris, particulis nitrosis et vitriolicis mixtam, ab aestivo solis calore percoctam, quam in cavernis subterraneis alluebat, illaque tingebatur, foetorem vero attribui materiae viscidae bituminosae asphaltum redolenti, ut adeo non necesse sit ad supernaturalia confugere et mysteria, si naturales prostent causae et principia, in quae iterum resolvi possunt mechanice. Vid. Ephemerid. N. C. A. 1712. appendic. p. 193. et 209. Item Nova litteraria German. A. 1705. mens. Mart. p. 103. *Augusto* nimis pluvioso increbuerunt febres erraticae bis de die aegros invadentes cum deliriis continuis, suspiriis ac ejulationibus, multi attoniti et quasi cataleptici sine usu rationis neminem agnoscen-

tes

tes jacebant, calore per duas durante dies, tertia demum intermittente, in aliquibus quinta et ſexta. Eodem menſe ſtrages pecorum invaleſcebat, corripiebantur ſcilicet certis puſtulis albicantibus cum anhelitu difficili, quibus diſſectis mareria purulenta mephitim ſpirans effluxit, ex faucibus quoque foetor morticinus intolerabilis, ad aliquot ſenſibilis paſſus prodiit, cumque maximis boatibus crepuerunt, in ventriculo reperti fuerunt certi globi magnitudinis nucis majoris, repleti pilis tunica membranoſa dura aciem cultri vix non eludente inſtructi; ferae quoque omnis generis ad Somogy in copia periere, et in nemoribus paſſim a ruſticis repertae fuere, canes ex voratione tam illarum ferarum, quam pecorum praedictorum rabidi facti, a quorum morſu homines in phrenitidem inciderunt ac hydrophobiam, latratum etiam et rabiem imitati canum, morſibus in adſtantes ſaevire triſti cum ſpectaculo coeperunt, imo aliqui remedium laturi aceto et ſale ora rabidorum pecorum lavando, rabiem contraxerunt ab illo venenato miaſmate, id quod et Matthiolus Comment. ad L. 6. C. 36. Dioſc. obſervavit: multae nihilominus beſtiae rabidae ſervatae fuere, data ſtatim in principio fuligine cum cupro vel orichalco raſo pulveriſato.

Principio autumni exundationes fuere maximae, in unico pago quadraginta et ultra periere perſonae, medium autumni itidem pluvioſum cum tonitruis, aſſiduisque imbribus, qui febres, dyſenterias, catarrhos, et in multis apoplexias cauſarunt, juxta Hipp. aph. 16. ſect. 3. a frequentibus quippe imbribus, ob inſenſibilem prohibitam tranſpirationem ſucci corporis redduntur frigidiores, fuligines coacervantur, ſpirituumque et ſeri inferuntur morbi. In vineis maxima ſterilitas, generoſitate vini quadantenus eandem compenſante, nec agri adeo erant fertiles. Circa ingreſſum ſolis in ſignum Capricorni, variolae regulares et idcirco mitiores quoque obſervabantur, tardius tamen (quam ordinarie fieri ſolet) ſuam abſolverunt periodum, licet absque ulla fuerint malignitate, nec foveas ſolitas poſt ſe reliquerunt. Notatu dignum ſenem 65. annorum variolis correptum, felici-

ter reſtitutum fuiſſe, pulſus in eo obſervabatur oppido curioſus, intra momenti ſpatium ex celeri et inaequali tardus et aequalis, mox ex parvo magnus et vice verſa. Cum jam videam inſtitutum hoc anxie hucusque deſideratum, multis probatum fuiſſe, imprimis Schelhamero Kilonienſi Machaoni in ſua medendi methodo, animus eſt impoſterum quoque conſtitutiones epidemicas inferioris Hungariae, ſummo adſpirante Numine continuare, dummodo Academia noſtra Mecaenatum ſuffulciatur munificentia.

Conſtitutio Epidemica inferioris Hungariae
Anni 1713.
Vna cum hiſtoricis et meteorologicis obſervationibus
Dn. D. Joh. Adami Genſelii.

P*Rincipium Januarii* temperatum, humidum ac nebuloſum, circa medium furente Euro-noto fortiter gelare coepit, in omnium dierum operoſa enumeratione non ero multus et moleſtus, cum inutile ſit et taedioſum verborum inanitate aures defatigare. Vigeſima pluvia, ſequentibus nimbi cum ventis vehementioribus. Hoc menſe febres quartanae graſſabantur, quae dato catharctico in veras degenerarunt tertianas, quatuor et quinque acceſſionibus ſuam abſolventes periodum. Variolae continuarunt, aſt malignae et confluentes, illisque funeſtae, qui non ſtatim in principio remedia adhibuerunt congrua, temperata nimirum diaphoretica et bezoardica, omiſſis volatilibus generoſioribus. Vigevanno fama ad nos deferebatur, intra montes cecidiſſe nivem rubram ad ſpithamae altitudinem, quae ab exhalationibus terrae rubrae procul dubio ſuam traxit originem.

Menſe Februario creſcente luna ingraveſcebat etiam frigus, quod ſexta remiſit, decima pluviae calidae, duodecima caligo cum pruina ſubſequente pluvia per tres dies, circa finem coelum

ſere-

ſerenum absque ullis nivibus. Hoc menſe obſervavi digitorum apices duarum puellarum ſine dolore ſua ſponte absque ulla vulneratione, aut cicatriculae ſigno ſanguinem floridum curioſo ſpectaculo guttatim ſtillaſſe: in alia puella idem obſervavi in facie. vide Ephem. N.C. An. 1712. p. 72. Act. Erud. Lipſ. An. 1686. Menſ. Auguſt. p. 387. febres malignae petechiales inceperunt graſſari, quinta lethales cum ferocibus deliriis, verum pulſu (quod notatu dignum) tardo et aequali, ſanorum pulſui ſimillimo. In adoleſcente 13. annorum loco tibiae carioſae, per manus chirurgi fere ad patellam usque genu forfice excerptae, cartilago quaedam usque ad oſſa tarſi vices tibiae obiens ſuccrevit, qua etiamnum oſſeſcente nititur, et pedetentim ambulat, provida certo natura defectum oſſis a vicinia ſuperioris proceſſus oſſis tibiae ſupplevit.

Principium Martii ſerenum et temperatum, octava primae cecidere nives copioſae, ſequente die liquefactae pluvia per ſex dies continuos, hinc exundationes damnoſae fluviorum ac rivorum cum magna hominum, animantiumque ſtrage. Continuarunt febres malignae multis funeſtae.

Aprilis usque ad 15. contra morem ſuum ſerenus, aſt frigidulus, decima octava pluviae frigidae furente aquilone in nives hoc anno ſecundas verſae quatuor geometricorum pedum altitudinis cum turbulentiſſimis procellis, maximas campanas ad ſonum impellentibus, ſubſequente exceſſivo frigore in regnum animale et vegetabile deſaeviente cum internecione, gemmarum in arboribus et proh dolor vitibus, alitum quoque ovis incubantium imprimis ciconiarum et cornicum. Vigeſima ſeptima grando cum turbine, ne prior calamitas ſola eſſet, admiratione autem dignum, quod in diverſis grandinis granis vermes ac ſcarabaei alati inventi fuerint, quos in praeſentia multorum oculis meis uſurpavi: utrum e ſeminibus in nubes elevatis, ibidemque excluſis et nutritis oriantur, an aliunde accedant, curioſioribus relinquo; ex atmoſphaera ſaltem noſtra ob penuriam morae vix abripi poſſunt. Confer de hac materia Jonſton. tavmatograph.

graph. claſſ. 3. C. 1. Fromond. libr. 5. meteorolog. C. 6. Scottus phyſic. curioſ. libr. 2. Ephemerid. Germ. D. I. An. IV. et D. II. An. II. III. Ruſticus quidam calcem vivam clam ſurripiens, cum domum properaret nimis feſtinans currum evertit, ita ut in aquam caderet, hinc ſubito calcis vivae ebullitione et impetuoſa effervefcentia orta, ſtramen adjunctum flammam concepit, quae aſſeres contiguos accendit curioſo ſpectaculo, totusque conflagraſſet currus, niſi ei ſuccurriſſent.

Principium Maji cum fulgure, tonitru ac imbribus frigidum, usque ad 17. ventoſum ac nubiloſum, vigeſima pluviae copioſae, vigeſima quarta calor ingens ſubſequente fulgure et tonitru horribili, cum imbre frigido ac turbine boreali, vigeſima ſexta imber, reliquum nubilum. Bruchi et volucrae numeroſae (de quibus plura hoc loco addere libet) teneros pampinos et uvas praeroſerunt immenſo damno: infauſta haec et damnifica animalcula, vites conſumere nata in lingua ſancta appellantur ילק a radice לקק lingere, lambere (vid. Joël. c. 1. ℣. 4.) quod lambendo quaſi virulentia ſua uvas inficiant, easque abſumant, graece vocantur ἴπες et ipides ab ἴπτειν laedere, nocere, quod vites ſummopere ab iis laedantur. Plinio L. 18. c. 18. dicuntur convolvuli, et volvoces, Columellae volucrae, Tullio butyri, Plauto involvuli (in Ciſtell. Act. 4. ſc. 2. v. 63.) quod in pampini foliis, ovula ponentes ſe involvant et implicent, illaque proboſcide ſua virulenta quaſi conglutinent. Ipſo corpore ceruleo, pedibus obſcure luteſcentibus, naſcitur ex ovis bombicum ovis ſimilibus magnitudine, colore rubicundis, hic cum parere vult, multa cumulat, volvitque folia et in his ſua ova reponit; germani antiphraſtice vocant Weinzedel vel Weinzierl/ quod minime vineas ornent et excolant, ſed potius deturpent, et ad incitas redigant ſummitates palmitum, uvarumque gemmas depaſcendo. Oriuntur ut plurimum ſpirante auſtro, flante vero borea pereunt. Confer Samuel. Bo-

charti hierozoic. p. II. L. IV. C. IV. Vlyſſes Aldrovand. L. IV. de inſect. c. 1. iconiſmum tamen ipidis minus accuratum exhibet. C. V. italis ruſticis eſt tagliadizzo, ringavis Rebſtichel / hungaris Vinzellir, proprium illarum eſt in vitibus verſari, easque ut et cornua arrodere. Qui ſerpentis genus eſſe putant, ab Hermolao redarguuntur, vide Jonſton. L. 3. H. N. p. 86. ſeq. quid quod ex vitis pampinis enaſcantur vermiculi, qui pubeſcentes uvas praerodunt. vid. Columella de arboribus c. 15. Theoph. Ereſio L. 3. de cauſ. plant. C. 27. ips vitiarius beſtia nominatur damnifica, quae in pampini folio intorta implicet ſe. Tremellius cum nonnullis vocat melolontham, eſt autem melolontha ſcarabaei genus, quod alio nomine teſte Heſychio χρυσοκάνταρος h. e. aureus ſcarabaeus vocatur, de quo Gesnerus ait: μηλολόνθη eſt galleruca inſectum pennatum, ſcarabaeo ſimile χρυσοκάνταρος dictum; a quibusdam vero ea animalcula hac voce deſignari exiſtimantur, quae Galli Hanetons nominant (de quo vide Dictionar. Richelet) ea autem ab Anglis appellantur Dors. videatur Liveleus T. III. Critic. Sacr. p. 946. Quomodo differant ipes, ikes, thripes, vide apud Aldrovand. l. c. et Bochartum c. 17. ubi bene monet in Galeni verbis perperam legi σκνίπες pro ἶπες, cum dicit: ἀμπελίτιδα γῆν perdere τοὺς γεννωμένους ἐπ' αὐτῶν σκώληκας, οὓς σκνίπας ὀνομάζουσιν, ubi etiam notandum, quod ipes certam ſpeciem locuſtarum in vitibus generari idem aſſerat, cui adſtipulatur Theophraſtus l. c. de Cauſ. plant. c. 27. cauſam hanc ſubnectit, utpote cum vites humeſcant, atque aër foetificet, tum ipes quoque materiem ſibi congenerem ſtatim erodunt, addens: vitibus hoc potiſſimum evenit, quia natura praehumidae ſunt, et humor earum inſipidus ſit atque aquoſus, humor enim qui talis eſt, facillime affici poteſt, nonnunquam ipes omnino nequeunt generari, ſcilicet loco placidi ſpiritus, neque humido, neque ſuccoſo. Non ſolum autem illo anno, quo vites infeſtat et veneno quaſi inficit, colluvies haec exitioſa exiſtit, ſed etiam futuris, hinc inter ſeculi incommoda et res orbi noxias numerantur ab Ar-

nobio L. 1. adversus gentes, quibus negotia incursantur humana, aspectu quidem sunt pulchra, coloribus rutilantia diversis, ast summe damnifica et maligna. vid. Salmasius in exercit. Plinianis ad Solin. p. 272. Joh. Frischmuth dissert. 1. de hirco emissario. c. 1 § 5. D. Dan. Henrici dissert. V. de relig. Zwingl. p. ult. Dan. Guil. Mollerus in meditatione de quibusdam insectis hungaricis. Francof. 1673. in 12. Bern. Saccus in hist. Ticin. L. 4. inquit: dirum hoc animal frequentissimum esse prope Alagniam in Lomellino agro urbem, ubi vitis folia depascunt, quibus ablatis arescunt exiles et immaturi racemi sine umbra relicti, ab uvarum vero cupidis sturnis postmodum castigari. vide Eph. Nat. Cur. Decad. II. A. VI. p. 202, seq. Cornar. in Theolog. Vit. L. 1. c. 17. p. 205. D. Phil. Jac. Sachs. in ampelograh. L. 1. c. 6. p. 47. Moufeti theatr. insect. L. 1. c. 19. p. 142. seq. imprimis D. Job. Theod. Moeren Observ. in Decad. II. Ephem. N. C. A. V. p. 220. passim per vineta volitat animalculum magnitudine pisi, scarabaei parvi figuram corporis referens, variegati plurimum coloris etc. Graeci duas res aequaliter malas exprimere volentes, dicere solebant: κακὰ μὲν θρῖπες, κακὰ δὲ ἶπες, mala quidem thripes, mala rursum ipes: thripes culicibus similes, sunt teredines sive cossi arborum fructus, ipes vero uvarum germina praerodentes, de quibus Prudentius in Hamartigen. v. 266. seq. canit:

Quamvis maceries florentes ambiat hortos
sepibus, et densis vallentur vitea rura,
aut populator edet gemmantia germina bruchus,
aut avibus discerpta feris lacerabitur uva.

Majores nostri vix observarunt, quod horrenda istorum depopulantium animalculorum rabies tot annos in tanta copia duraverit, subque nive et glacie illaesa tam in limosis quam saxosis locis, imprimis intra cortices arborum permanserint. De hujus insecti exstirpatione video sollicitos antiquos pariter et recentiores operosa subministrantes remedia, quidam vineta sulphure herbisque graveolentibus suffiebant, alii vites illinebant

terra

terra ampelitide, ut docet Galenus L. 9. ſimpl. Medic. quam pharmacitin vocat Dioſcorides L. 5. eo quod vitium morbo medeatur. Laborioſius exſtirpant perniciem hanc Ringavi et Sempronienſes, aſſignatis enim temporibus quisque patrum familias mittit ſuos homines, qui e vitibus colligant ipſum animal, et convoluta folia ovis foeta, urceoque aqua ſemipleno injiciant, ut veſperi in unum cumulum ante Praetoris vel heri aedes, aut in foro coacerventur, et ſuperſtructo igne comburantur. Vide D. Moeren l. c. Petr. Andr. Matthiol. L. 3. Epiſt. Medic. p. 141. Hohbergii Georgica Curioſ. P. 1. p. 341. et 481. D. Samuel Ledelii relationem in Ephem. Dec. III. A. Ult. p. 368. In libris Geoponicon (qui Imperatori Conſtantino Porphyrogenetae adſcribuntur) tria grana ſinapis juxta vitem implantanda commendantur, verba L. 13. ſic ſonant: περὶ τὸ ςέλεχοσ τῆσ ἀμπέλȣ παρὰ τὴν ῥίζαν τρεῖσ κόκκȣσ σινήπεωσ χῶσον φυτευόμενα, γὰρ ταῦτα τῇ ὀδμῇ τὸν βρȣ̃χον ἀναιρεῖ: cum vero in noſtris regionibus ſemen ſinapis nimis tarde procreſcat, vix finem ſuum paterfamilias obtinebit exoptatum. Alii vites aqua, in qua ipides enecati ſunt, vel cultros, quibus palmites amputantur illinunt, ita Plinius Hiſt. Nat. L. 17. C. ult. ne convolvulus fiat in vinea, amurcae congios duos decoctos in craſſitudinem mellis, rurſusque cum bituminis tertia parte, et ſulphuris quarta ſub dio coqui, usque quo exardeſcat ſub tecto, hoc vites circa capita et ſub brachiis ungi, ita non fore convolvulum: quidam contenti ſunt fumo hujus mixturae ſuffire vineas ſecundo flatu continuo triduo, plerique non minus auxilii et alimenti arbitrantur in urina, quam Cato de re Ruſtica c. 95. in amurca, addita modo aquae pari portione, quoniam per ſe noceat: alii falces cum ſint exacutae, fibrina pelle detergunt, atque ita putant, aut ſanguine urſino liniri volunt poſt putationem easdem; ex aliis autoribus Aldrovandus l. c. p. 191. ſequentia contra cantharides (forſan et ipides) remedia tradit: Baptiſta pius in ſuis ad Plauti comoedias contra animalcula, quae vitibus nocent, accipit cantharides, quas in roſis invenire conſuevimus, ſi oleo immergantur, ne in tabem

 reſol-

resolvantur, alii non observantes, quo loco, aut qua in herba nascantur, ipsas qualescunque sunt, cantharides in oleo coquunt, ex coque cotem, in qua falx exacui debet, obducunt; idem praesidium praestabit falx illita cum hircino adipe, aut ranarum sanguine, aut coticulae cinere, vel oleo illita, qua falcem exacues: Gaudentius Merula, cantharides vitibus noxias, stercuris bubuli, cui aliquantulum galbani commiotum sit, suffitu procul abigit, cum spirant aurae. Fabulosum remedium narrat Claudius AElianus, mulierem scilicet mensibus laborantem erucis et scarabaeis perniciem afferre. Ethnici pro poena a Diis immissa, insecta agnoscentes, idolis suis sacrificabant, certaque instituebant festa, de quibus videatur Coelius Rhodiginus Lect. antiqu. L. 4. c. 15. hinc et idolum Ekronis vocatur בעל - זבוב Deus muscarum, vid Bochart. l. c. P. II. L. 4. c. 9. et p. 1. L. 1. c. 5. et Hercules appellatur ἰποκτόνος ipidum occisor. confer Alex. ab Alexandr. Genial. Dier. L. 2. c. 14. Coel. Rhodig. lect. antiqu. L. 6. c. 7. Bochart. P. II. c. 17. 27. Aldrovand. l. c. Optimum, quamvis laboriosum remedium est, illos mature et indefesse e vitibus colligere, ac una cum ovulis comburere.

Hoc Mense in Austria imprimis Viennae febres malignae cum atris exanthematibus et bubonibus (quos benignos appellabant) magna cum hominum mortalitate grassabantur, quidam exsectum bubonem cum carne bubula cani ad devorandum absque ejus noxa dabant, et ex hoc pestem negabant, cum tamen longe alia sit ratio carbunculi et bubonis in corpore vivo, quam ex cadavere secti, et juxta Celsum nihil sit ineptius, quam quale quidque in homine vivo est, tale existimare esse moriente vel mortuo et vice versa; accedit quod ex bubonibus pestilentialibus et carbunculis nonnulli per chimiam spiritum antipestilentialem et ⊖ volatile elicere conentur, qua de re plura dabo in schediasmate de differentia pestis humanae et brutorum; licet itaque morbum tantum contagiosum vocaverint, pestemque nomine contagii velaverint, vera tamen febris erat pestilentialis, quod et internecio tot hominum, praecipue vero decem Medicorum comprobat, vide Francisci

Xave-

Xaverii Benſae hiſtoricam relationem peſtis Auſtriam et conterminas partes infeſtantis. Viennae A. 1717. 8.

Junii principium pluvioſum, ventoſum atque frigidum cum exundationibus torrentum et fluviorum damnoſis, octava aeſtus usque ad duodecimam, 13a pluviae ſubſequente frigore, medium ſerenum et calidum cum intermixtis imbribus ac procellis, circa finem pluviae furente Euro. Peſtis in Auſtria incrementum ſumpſit ut et Poſonii in Hungaria.

Julius usque ad 5tum Serenus, ventoſus et frigidus, ſexta calor mediocris, ſeptima pluviae copioſae cum frigore extraordinario, usque ad finem menſis (paucis exceptis diebus) flante aquilone durantes. Peſtis in Auſtria, et aliquibus partibus inferioris Hungariae, ut et Poſonii valde ſaeviit; meteora quaedam lucida ſub forma draconis apparebant, ab exhalationibus ſulphureo ⊕ſis in ſublime evectis, per continuum attritum incaleſcentibus, tandem accenſis, ac in tonitrua et fulmina fatiſcentibus, ſubſequentibus inundationibus et fragminibus nubium.

Principium Auguſti pluvioſum et frigidum, a quarta usque ad 9nam calor ingens, undecima tonitrua horrenda cum fulminibus ac pluvia frigida, 16a nubilum inſequentibus pluviis ingentibus, rubigine et uredine vitibus et frugibus ſumme perniciosis, circa finem nebulae denſiſſimae quaſi hybernae in altum evectae, et in pluvias frigidas reſolutae cum tonitru et fulmine: incus fabrilis ab ictu fulminis urentis et concutientis, partim fuſus, partim fiſſus obſervabatur, globum quoque igneum ſeu glomerem flammeum in terram delapſum conſpexerunt maximo cum fragore diſſilientem, tetrumque odorem et fumum ſpargentem, incrudeſcente magis magisque tempeſtate, iteratisque ictibus fulminum horrendis. Peſtis tam in Auſtria quam Hungaria continuavit ſaevire, graſſabantur etiam variolae malignae confluentes cum petechiis intermixtis, illisque qui non ſtatim in principio remedia adhibuerunt, fatales, jamjam ſuppuratae, rurſus materia ichoroſa repletae conſpiciebantur, et ſecun-

da vice ad ſuppurationem pervenere, inque interſtitiis ſuppuratarum novae ſubinde oriebantur variolae, in defunctis per nares, aures, et oculos ſanguis prorupit copioſus, nonnulli a barbitonſoribus imperitis male tractati, tubercula circa artuum juncturas; et his retropulſis per topica, totalem reportarunt contracturam, alii coecitatem, ſtrumoſosque colli tumores, quibus evaneſcentibus corripiebantur vomitu cruento lethali.

Septembris initium pluvium et caliginoſum, octava Eurus effluvia humida diſſipando ſerenitatem conciliavit, medium itidem pluvium, circa finem ſerenum et frigidum. Sempronii quoque morbi contagioſi coeperunt graſſari cum vomitu, et ardore in abdomine tertia et quinta lethales, petechiae item atrae cum dyſenteria, puſtulis in ſcapulis, ac bubonibus ſub axillis et in inguine, ſeptima et nona funeſtae, nec vomitoria, nec purgantia, nec venaeſectio in principio conducebant, nec ⦶ſa aut acida, ſed bezoardica balſamica cum volatilibus refracta doſi mixta, imprimis tinctura noſtra antipeſtilentialis cum ſpiritu CC. maritata, quae et in peſte Ratisponae ſalutari effectu ſe probavit. Lanio quidam nomine Lidel dyſenteria exſtinctus, herniam habuit raram, non quippe in ſcroto, ſed intra cutem et muſculos ad femur usque inteſtinum ileon prolapſum obſervabatur, hanc herniam a caſu cum equo ante decennium reportabat: in viſitatione medicus peſtilentiarius tumorem hunc hernioſum (qualem antea nunquam viderat) pro bubone peſtilentiali ſat craſſe reputabat, domumque ejus ceu infectam, qualis tamen minime erat, obſignabant. Similem herniam extraordinariam ex prolapſo inteſtino ad femur obſervavit Barbette c. 7. chirurg. et B. D. Petermannus in viro ſeptuagenario, ultra triginta annos eadem laborante, et ego in Italia bis talem conſpexi: Stalpart van der Wiel quoque in Obſervat. medico-chirurg rarior. Obſerv. 54. Cent. I. ſimilem errorem medici cujusdam et chirurgi rudis detegit, bubonocelen in juvene quodam pro bubone peſtilentiali cum laeſione ipſius inteſtini aperientium. vide Rhod. Obſerv. M. Cent. 2. c. 72. Hoechſtetter. Dec. 10. Variolae confluen-

fluentes etiam increbuerunt multis fatales, apoplexiae quoque frequentes erant, qui morbi omnes pluviosae hujus anni Constitutioni adscribendi juxta Hipp. Aph. XI. sect. III. *si ver pluviosum et australe fuerit, necesse est febres acutas, et dysenterias fieri.* et aph. 16. morbi in pluviosis constitutionibus plerumque fiunt, febres, putredines, siderationes &c.

Principium Octobris serenum et temperatum, quarta aether nimbis cinctus usque ad septimum cum frigore, 14a pluviae cum insolitis nivibus flante vulturno, coeteris ferme omnibus, vel caliginosis, vel pluviosis existentibus diebus. Febres increbuerunt tertianae duplices gravidis exitiosae cum vomitu, cardialgia et diarrhoea febres continuas mentientes, in quibusdam cum deliriis, invitaque fecum excretione, octo et novem accessionibus periodum suam absolventes, febris quoque pestilentialis continuabat, sed sporadice tantum cum pulsu tardo et inaequali, frequenter bubonibus, raro carbunculis erumpentibus, chirurgus expositus egregio bubone (ita enim Pestilentiarius ille Medicus appellabat) correptus, quinta obiit, adhibita damnosa et inconsiderata venae sectione, vix non omnibus illo tempore funesta, prouti et in peste comitatus Castri ferrei agrum depopulante, Anno MDCCX. observavi, de qua peculiarem dissertationem editurus sum. Coeterum erysipelas, atheromata, steatomata, aliique affectus cutanei etiam minimi in quibusdam subjectis pro signis pestilentialibus ex ignorantia vincibili et crassa reputabantur.

Prima Novembris imber atrox sed calidus, tonitrua insolita et terribilia cum fulminibus, aliquibus in locis urentibus, et grandine, a tertia usque ad decimam pluviae, undecima nives secundae cum frigore extraordinario furente aquilone quatuor pedes altae, circa finem frigus intensum cum saevis turbinibus. Febres acutae cum petechiis et bubonibus subreptitie quasi hinc inde homines invadebant, in autumno enim morbi acutissimi et omnino mortiferi juxta effatum Hippocratis aph. IX. sect. III.

Circa Neostadium terra dehiscente agri portio viginti aliquot

orgyarum una cum arboribus (absque sensibili terrae motu) hiatu vasto aperto sive chasmate periit, relicto post se lacu. *Hoc anno annonae ubertas erat et vilitas, vini autem et fructuum maxima sterilitas et caritas, etiam racematione* (ob vindemiam imprudenter a nonnullis ante nives neglectam) *in maximis nivibus instituta, vinum erat tenue, insipidum ac vappescens.*

Decembris principium horridum cum procellis, nivibus et gelu immani usque ad duodecimam, reliquum temperatum, variabile et pluvium. Bubones adhuc vagabantur, sed benigniores, rigore forte temporis malo hoc mitigato: febres vero quartanae mirum quantum invaluerunt, rebelles admodum et contumaces.

Constitutio epidemica Augustana.

Anni 1717.

Dn. D. Lucae Schröckii.

CUm post Anni principium nix crebrior decidisset, caelumque serenum redditum esset, frigus sub Euronoto obortum est, quod usque ad principium Februarii continuavit; ubi a zephyro, interdum et Africo, nivis liquatio sensim successit; die autem 9. novum obortum frigus, euro praepollente, per undecim dies duravit; et diebus 18. 19. ac 20. adeo intensum fuit redditum, ut fere frigus Anni 1709. aequaverit, sed zephyro tum oborto mitius coelum evasit. Vbi etiam variolae sensim disparuerunt, postquam in Anni principio, in pluribus confluentes, non sine malignitatis nota, infantibus, rarius adultis infestae esse perrexerunt: Erant, in quibus pustulae nigrae intersperse notabantur, morte subsequente. Puerulo sexenni, sub temperato regimine, variolae discretae rite prodierunt; die vero morbi sexto passim pustulae sanguine turgidae sunt redditae, cum mictu sanguinis, deliriis, magna inquietudine, et letali die 8. morbi eventu: Erant, qui per totum morbi decursum de alterutrius pedis vel genu dolore, sine tumore et inflammatione, conquerebantur, cum variolarum exsiccatione iterum sponte cessante.

Mar-

Martius, Aprilis et Majus varia constitutione, praesertim autem humida ac frigidiuscula praediti, adventum veris valde retardarunt; sed post solis in Gemellorum signum ingressum temperatius caelum, et saepius valde calidum, intermistis tamen crebrioribus pluviis, ventis utplurimum ab occidente vel septentrione spirantibus, factum est, et inprimis sirius, sub Euri praedominio, magnum aestum excitavit. Vbi, cum hactenus rariores aegrotassent, jam dysenteria multis, potissimum ex plebeja gente, et adulta aetate, cum majori malignitatis, quam caloris sensu, ex magna virium prostratione, contagii labe, breviorique morbi decursu, (infantibus nonnunquam intra triduum succumbentibus) colligenda, usque ad Aequinoctium autumnale infesta esse cepit; quae postea ulterius progressa, puerili imprimis aetati multam stragem, non tantum ob teneram corporis dispositionem, sed medicamentorum etiam difficiliorem, tardiorem et incongruum usum, intulit. Causa potissima ab aëris varia intemperie, primo frigida et humida, postmodum calida, ibi transpirationem sufflaminante et collectioni serosarum salsarum particularum favente, hic easdem in orgasmum concitante, imputari potuit; praecipue cum cerevisiae minus defaecatae et acescentis frequentior potus accessisset. Ex medicamentis, quae non tantum malignitati resistere, sed acres etiam humores edulcare, fibras leniter stringere, et dolores mitigare valent, sub varia forma, provide administrata conduxerunt; qualia erant Vnicornu fossile, Corallia rubra, bolus Armena, Terra sigillata, smaragdus, Haematites, Tormentilla, succus Catechu &c. cum et sine opiatorum moderato accessu; Balsamum etiam Peruvianum cum vitellis ovorum subactum, in clysteribus aliquoties injectum, egregiam opem in non paucis tulisse observavi.

Autumnus, zephyro, cum aquilone, denuo praevalente, (et illo quidem, saepe vehementer, praecipue autem a die 24. Decembris, ubi vesperi impetuosissimus, sive tamen aliquo, per Dei gratiam, damno, secus ac alibi, in Hollandia, Hamburgo

&c. tum temporis contigerat, per quatriduum furente,) humidas admodum ob nebulas et puvias, exstitit; talisque aëris conditio ad finem usque anni, cujus ultima nox fulguribus illustrabatur, perduravit, nullis aliis morbis epidemice, paucissimis etiam sporadice se offerentibus, praeter odantalgias et consuetas hoc tempore tusses et coryzas.

Constitutio epidemica Ferrariensis
Annorum 1716. et 1717.
Dn. D. Josephi Lanzoni.

FRigus hyemale, quod Anno 1715. mense Decembri incepit, anno etiam 1716. usque ad mensem Martii perduravit; multae nives, cum ventis borealibus super faciem terrae glaciem ad multas hebdomadas conservarunt, et licet remissum sub martii finem videretur frigus, attamen recruduit mense Aprili, et usque ad majum non cessavit. Itaque hoc durante frigore, Gravedines multae, ac Pleuritides observatae sunt; quin imo oculorum inflammationes passim obortae et pertinaces adeo exstiterunt, ut nonnullae ad mensem usque protractae, patientes vexarint. Ver accessit, et imbres frequentes tellurem infestabant nostram, flumina augebant, et segetes nimio madore irrigabant, si vero mutatis ventis serenitas apparebat, vix sol igne suo terram fovebat, statim elevatis aqueis vaporibus nebulae densissimae obortae sunt, hinc natae in hominibus surditates, apostemata, et vagi dolores cum flatibus. Aestas calidissima ineunte Junio derepente invaluit, unde multae tertianae febres, tam simplices, quam duplices obortae sunt, cum nausea, vomitu materiae amaricantis, capitis dolore, ac immodica siti, quin imo nonnullos tertiana perniciosa vexavit, quae omnes ope chinae chinae sanatae sunt, prius tamen leviter alvo exonerata. In autumni primordiis pluvia multa, qua cessante, serenitas, usque ad kalendas Decembris continuavit; ita ut semina terrae bono omnine tradita, et magna uvarum copia feliciter collecta, vinaque optima reposita fuerint.

Hoc

hoc autem tempore, salubritas aêris, corporibus humanis bonam valetudinem impertita est, ita ut praeter aliquas leves quartanas, et placidas erraticas febres, nil aliud mali quoad salutem Ferrariensibus acciderit; solummodo notatu dignum fuit, autumni tempore, multas gravidas abortum passas fuisse sine ulla causa manifesta. December sanus extitit.

Terminato Decembri, mensis Januarius ingreditur anni 1717. et frigus primo remissum apparuit; ast die hujus mensis undecima, aura septentrionalis rigida advenit, et tam fortiter agitavit auras, ut quaedam arbores, quidam muri ab ejus impetu, erutae, ac collapsi ruerint, quatuor dierum spatio borealis hic ventus dominatus fuit, quo cessante illico magna nivis copia descendit, inde frigida serenitate favente, usque ad secundum anni mensem nives perduraverunt, mox aura dulciori reddita, dissolutisque nivibus, sub finem Februarii frigoris saevities evanuit. Hoc vero tempore, anginae multae, colici dolores, ac febres catarrhales ubique debaccharunt, imo epidemia in infantibus tali hyeme incepit variolarum, quae postea toto anno 1717. misserrime perseverans puerorum stragem multiplicavit, et quod notabile fuit, hujus anni hyems, quoad morbos, plus juvenes, quam senes affecit; horum enim vix unum aut alterum curandum habui. Ineunte vere multae nebulae densiores observabantur, quae tandem in pluvias terminabant, sequebatur, imo semper major fiebat epidemia variolarum in puellis, ac nonnullae malignae febres obortae sunt, quae in principio leves apparebant, progressu tamen temporis funestae, ac mortales manifestabantur, ex quibus febribus quatuor nostri medicinae Doctores, praeter alios denati sunt, primus Dn. Andreas Zuffi, alter Dn. Joseph Vaccarius, juvenis optimae spei, tertius Dn. Caesar Lollius discipulus meus, et quartus tandem Dn. Franciscus Salmius, aetatis annor. 56, compater meus honoratissimus, et omni scientiarum genere instructus. Partus difficiles multi, et multae pariter icteritiae. Accessit aestas, cujus mensibus magna siccitas, et austrini venti calorem augebant; sequebantur malignae febres, atque non-

nullos vexabant tertianae duplices melioris notae, cum vomitibus in principio accessionis, ac dolore capitis saevo, qui non nisi declinante febre mitescebat. Mense Augusti nonnullae occurrerunt dysenteriae, quae tamen Deo adjuvante sanatae omnes fuere. Erat miserandum cernere quotidie infantum cadavera variolis enecata ad tumulum deferri. In principio septembris caelum mutavit faciem, et calore remisso, aquas dedit salutares ad terram irrigandam, sic maligna febrium constitutio mitigata fuit, et tantummodo subortae vertigines, tusses, ac gravedines. Increscente autumno iterum serenitas rediit, atque aureis solis radiis toto Octobris mense gavisi sumus: Cereris, Bacchi, ac Pomonae dona hoc anno non modica fuere collecta, et valetudines paucae homines male habuerunt, non ita tamen in bobus, ac suibus accidit, in illa quippe animalia mors falcem immisit; unde timor colonos invasit, ne epidemica lues in bovino genere anni 1713. resurgeret, et lacrymas iterum excitaret.

Caeterum praeter dictas febras, et magnam variolarum copiam cum lumbricis in puellis, annus 1717. salubris dici potuit, nullae enim Apoplexiae, paucae quartanae, in minima copia scabies, ac articulorum dolores. Mense Decembri hyems apparuit, sed parum ab autumno differebat, frigus enim tolerabile, ac mite observabatur. Quod vero notabile fuit hoc anno, extitit ventorum frequens copia, unde pericula multa, imo naufragia in mari Adriatico ad nostra ora, et Pado, aliisque nostris fluminibus acciderunt, subversis enim navigiis merces non tantum, sed homines etiam miserabiliter deperditi fuere. Aestivo tempore magna insectorum copia segetes infestabat, ac hominibus ruri praesertim degentibus molestiam inferebat. Arthriticos annus praesens modice infestavit, et leviter tantum tacti, cito ad consueta exercenda munia redibant. Ardente sirio multi canes in rabiem perciti fuere, quod aliis annis mitius evenire observatum fuit. Parturientibus, ac puerperis Lucina favit, ita ut vix una puerperii vel partus tempore obierit; hystericas affectiones, ut plurimum mites, et magis in juvenibus, quam senibus tusses,

et gravedines in Autumni principio; hypochondriacis, ac melancholicis praesens annus, nec profuit, nec nocuit, eorum enim ordo, parum consilia Medicorum imploravit, unusque ex illis tantummodo gradum fecit ad maniam; nonnullae obseruatae fuerunt icteritiae flavae, absque praeviis morbis, vel doloribus ortae, quae tamen adeo leves fuerunt, ut absque laesione actionum non solum apparuerint, verum sine ullo prorsus remedio evanuerint sponte; istae autem potius in juvenibus, quam in senibus observantae sunt; Lue venerea affectos pessime vexatos vidimus, et multos ex hac peste mortuos, licet multa tentaverint remedia, et ad usum ipsius mercurii desperati confugerint; sic postremo Andreas Pareschius Ferrarien. gallica lue affectus post decocta salsaeparil. Ligni Guaiac. et sudoribus tentatis, tandem ad mercurialem unctionem desperatus advenit, qua admissa gingivae, linguae, aliarumque oris partium gangraena suborta miserabile veneris sectatoribus exemplum, ultimam clausit diem; in Sanctimonialibus paucissimi morbi, et Regularium Religiosorum sacerdotum nonnulla tantum funera; nosterque Antistes Cardinalis de Verme aetatis ann. 77. febri maligna correptus sancte obdormivit in Domino, in cujus cadavere reperta sunt pene omnia viscera sana. In aliquibus nostri suburbii locis nonnullae febres malignae peticulares, et contagiosae naturae, uno enim aegrotante, brevi temporis intervallo tota simul aegrotavit familia; haec tamen influentia trium tantummodo mensium spatio perduravit: accedente enim Autumno omnino evanuit; impetigines multae in fine Novembris adultos affecerunt, quae usque ad anni finem pertinaciter duravere. In principio decembris ophthalmiae multae, pertinaces tam in maribus quam in feminis. Observavi tandem in multis pauperibus sola diaeta multas febres sanatas, sicque cum Joh. Damasceno in ultimo aphorismo concludendum, *Diaeteticam medicinam praestantiorem esse pharmaceutica, et chirurgica.*

Conſtitutio
Anni 1717. a Dn. D. Marco Gerbezio,
Labaco 10. Decemb. deſcripta.

QVantum ad annorum ſalubritatem, et humanorum corporum valetudinem conferat regulata ſuis temporibus proportionata aëris temperies, jam toties a nobis dictum eſt, praeſertim in Chronol. noſtra Med. Id quod equidem etiam manifeſte comprobavit ad finem decurrens annus 1717. Is ſiquidem, quod hyeme fuerit competenter frigidus, praeterquam circa Februarii dimidium, quo frigore eatenus exhorreſcebat, ut inde vel arbores ipſae fuerint notabile damnum perpeſſae, praeſertim molliores, quales ſunt perſicae; Vere temperatus: aeſtate ſaltem Junio, et Julio menſibus aeſtuoſus; quamvis, quantum publica nova peregre retulerant, alibi inſolenter tempeſtuoſus: autumno fere veris inſtar amoenus; humana corpora per totum adeo bene valuere, ut Medicis fere nullum negotium faceſſerint, niſi circa ſporadice patientes. Vnicum occurrerat, quod videbatur quibuspiam quid ex aëre forte ab aſtris taliter infecto ſuam originem traxiſſe, epileptice nimirum convulſiones, quae Septembri menſe intra eclipſim lunarem, et ſolarem plures homines unis iisdemque diebus praeter omnem expectationem adortae fuerant. Duorum talium cura mihi obtigerat: tertii alteri meo collegae. Duo mei ope divina fuere feliciter ad ſanitatem perducti: tertius ille, qui puella ſeptennis erat, quarta morbi die, erat e medio ſublatus. Duo illi mei non niſi primo exacto integro triduo aliquantum ad ſe redire et titubanter fuerre incipere fuere obſervati: tertiam illam autem, uti dixi, quarta morbi die ſuccumbere oportuit; num tamen revera, uti multis credebatur, ad eorum internecionem quid contulerint memoratae eclipſes? Aſtronomiae cultores certius dijudicare noverint. Interea mihi remedia, quae meos duos priſtinae valetudini reſtituiſſe videbantur, breviter ſpecificare lubet, forte in ſimili caſu quoque aliis ſervitura,

tura. Primum autem, a quo curam auſpicandam eſſe judicaveram, erat applicatio ex acrioribus, ſpecificisque confecti clyſteris. Secundum, et priusquam Clyſter praepararetur, cochleatim propinandum mixtura haec antiepileptica: ℞. Aq. hirund. comp. cum caſtor. epilepticae Langii, ceraſ. nigr. flor. tiliae aa ℥ß liquor CC. ſuccin. ʒj. Eſſent. anodyn. gt. IX. m. f. potio. Tertium te ſeqq. frictiones crurum deorſum verſus, perunctio verticis ungu. alabaſtrino cum ol. rutae, cran. hum. et ſuccin. commiſto. Sextum columbarum, et pullorum vivorum recens per dimidium diſcerptorum vertici raſo iterata applicatio. 7mum naribus ⊖ volatil. ſuccini admotio, nec non pulv. ſternutatorii per pennam in nares inflatio, ſucceſſive vero, et poſtquam aegri jam nonnihil ſeſe recollegerant, faciliusque quid introſumere poterant, pulvis March. ſpec. diacinnab. Mynſ. et ⊖ volat. ſuccin. Vltimum etiam corporis expurgatio. Quae ſingula quidem etiam ſaepius iterare oportuerat, quin et alteri eorum, quae puella 17. annorum erat, et menſtruis deficiebat, venam in talo ſecare, priusquam plene convaluerant.

Puellula illa ſeptennis a 4. hebdomadis prius febricitans, erat poſt mortem cultro anatomico ſubjecta, et deprehenſum, quod ejus cerebrum quoad piam matrem fuerit undique multa viſcoſitate obductum, quoad ventriculos autem plurimo, eoque procul dubio acri ſero, ſeu lympha repletum; unde vellicatum nervorum principium conjecturabatur convulſionum illarum immediata extitiſſe cauſa, meatuum cerebri a ſero illo inundatio autem mortis ipſius. Prouti ea de re perſpicaciter D. Anton. Pacchionus Regienſis Medicus Romanus *in Epiſt. de glandulis conglobatis durae Meningis* ad Magnif. D. D. Lucam Schroeckium data in *Ephem. Nat. Curioſ. Dec. 4. An. I. et II. App.*

Hinc mihi, uti reor, non vane perſvadebam quoque meos duos aegrotos ex ſimillima cauſa idem ipſum malum primitus contraxiſſe. Primus ſiquidem, qui vir obeſus erat valde, bibulus, et pridem quoad memoriam defectuoſus ad fauces tantas a capite defluxiones patiebatur, ut niſi ei injectionibus per os (poſtquam is jam aliqualiter ſeſe recollegerat, et os aperire poterat) tempeſtive ſuccurſum fuiſſet, ei infallibiliter vel ex ſolo hoc accidente intereundum fuiſſet. Adhaerebant ſiquidem fruſtatim utrinque circa uvulam et fauces ab aëre, qui ob obſtructas nares inſpirando ſaltem per os attrahebatur, indurata phlegmata nonniſi dictis injectionibus, et gargariſmis inde avellenda. Frequenter etiam ſimillima ſputa ejiciebat. In puella qui-

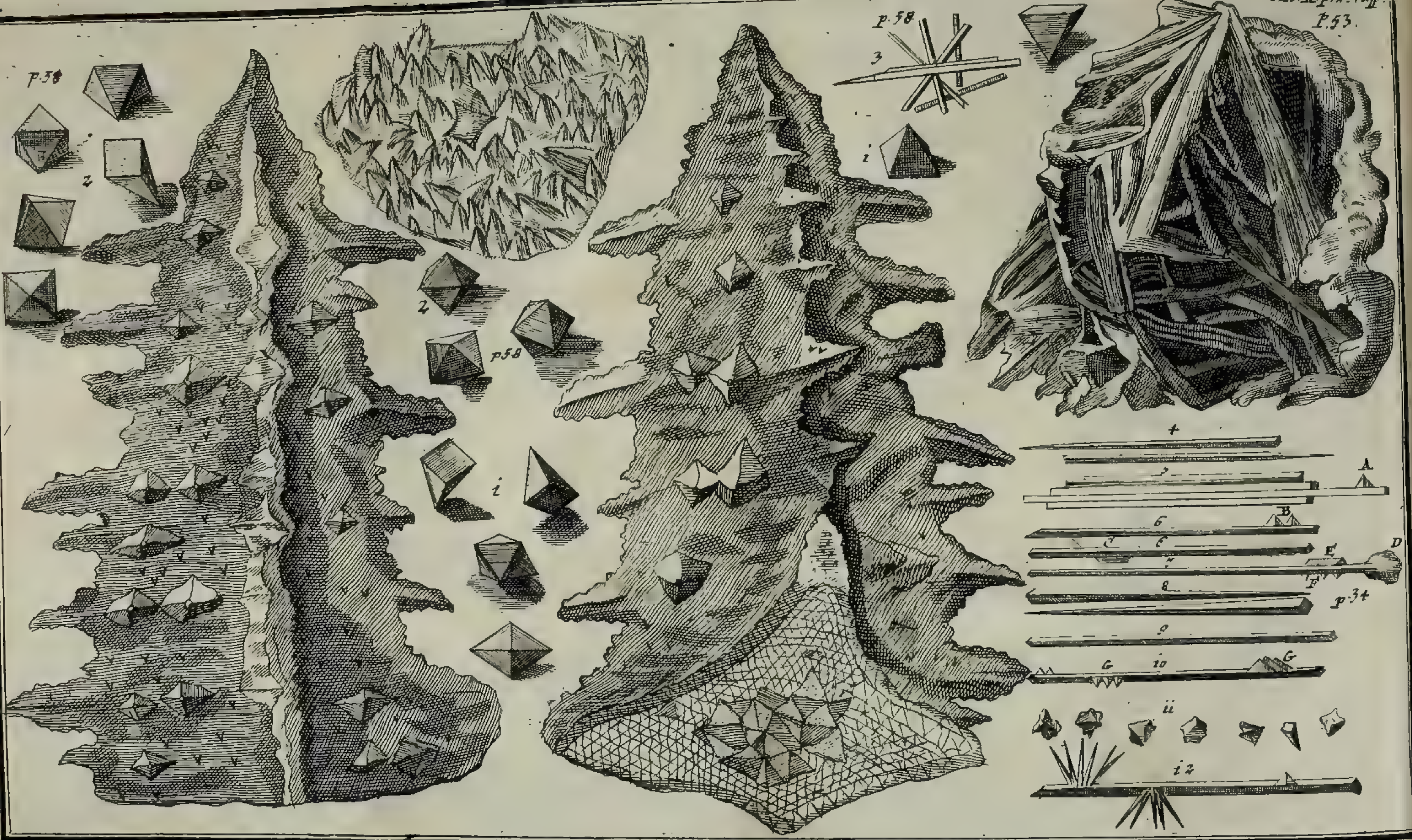
dem ista causa sese non adeo clare manifestabat, conquerebatur tamen, postquam ad se redierat, de gravitate quadam oculorum, obturatione aurium, et narium, ac si eo ipsi aliquid defluxisset, qui oculi etiam ipsi diu postea debiles, et vacillantes, praeque fibrarum muscularium a sero relaxatione veluti confluentes permanserant. Communiter forte et apud alios similium convulsionum causa est similis cerebri a nimia, eaque acri lympha inundatio, et propterea ei revellendae, et discutiendae nihil aeque prodesse solet, quam tempestive nuchae, brachiis, cruribusque, vel ipsi etiam raso vertici adhibita vesicantia, quae causa forte etiam Florentinis est; quod infantibus suis vix natis, ut eos ab epilepticis insultibus, quibus illi endemice obnoxii esse solent, praeservent, nucham actuali igne adurant.

Recordor etiam in aula Auerspergica ante annos ex epilepsia defunctum infantem, et postea anatomico cultro in mea praesentia subjectum cerebrum simillime habuisse constitutum.

Reliquos affectus, qui mihi alias per anni decursum occurebant curandi, tractabam feliciter Methodo, et remediis in Chronolog. mea medica notatis: puta febres, arthritides, colicas, haemoptyses &c. Rarius tamen quid observaveram in duobus subjectis circa pulsum: nimirum quod unus eorum melancholico-hypochondriacus qua sanus communiter habuerit pulsum adeo tardum, ut priusquam subsequens pulsus consequebatur antecedentem, facile apud alium sanum tres pulsationes praeterierint: qui tamen postquam elapso Augusto in febrim malignam incidisset, pulsum habuit adeo frequentem, et per omnes vitiosas differentias varium, ut talem nunquam observaverim. Propterea mox adhuc in principio morbi malum morbi exitum praedixeram. Tam notabiles siquidem naturae a connaturali statu recessus non possunt, nisi pessima quaeque ominari. Vir alias erat robustus, et in actionibus suis accuratus, sed tardissimus. saepius vertiginosus, et subinde leviter insultibus epilepticis obnoxius.

Alter vero similiter robustus cum in febrim similem incidisset, in decimum usque diem pulsum, et urinam prae se tulerat adeo ordinatum, et naturalem, ut nisi contrarium suasissent pessima quaeque, quibus una detinebatur, symptomata, virium nimirum ingens prostratio, linguae ariditas, inquietus somnus, delirium, tendinum subsultationes &c. eum quis nullatenus febricitasse, neque singulari periculo fuisse subjectum credidisset: qui 13. morbi die supervenientibus convulsionibus tamen succubuit.

Adeo parum subinde fidere licet etiam optimo pulsui, et urinae, nisi reliqua ei bonitate correspondeant, parum etiam de praesentia, vel absentia febris edicere; quantumcunque febrium praesentia vulgo communiter arguatur vel ex sola pulsus frequentia, et inaequalitate; ubi vero haec duo non animadvertuntur, ibi hoc ipso non censeatur adesse febris.

Tab. X. p. 25. App.
p. 58
p. 53
3
i
2
p. 58
i
4
A
B
6
C
6
E
D
8
F
p. 34
9
G
10
G
11
12

JOHANNIS HIERONYMI ZANICHELLI

DE FERRO,

Ejusque NIVIS Praeparatione,

Dissertatio Physico-Chymica.

***

LECTORI BENEVOLO Salutem.

HAbent *scientiae humano acquisitae studio, se se invicem excipientes incrementi periodos. Cognoscendi fructus, uberioris cognitionum messis semen est. Speculatio praxim monstrat, praxis ad speculationem excitat. Hinc est cur mihi Physicis facultatibus in re potissimum MEDICA jamdiu intento, non solum aliquid novi de meo penu proferre, sed et aliorum inventa, Auctoribus sua laude servata, propagare, curae semper fuerit: adeo ut laborem labor provocet; et aliquid scivisse, sciendi acuat desiderium. Vix igitur pharmaci cujusdam ex Chymiae penetralibus eruti fama ad meas nuper pervenit aures, cum statim illius assequendi me vehemens incessit cupido. Vidi, manibus contrectavi. Sed ex sensibus protinus pervasit curiositas ad intellectum, qui non ante quievit, quam accurata desuper disquisitione habita, purissimam illam FERRI ESSENTIAM esse deprehenderit, a Domino de Sancto Hilario ex Chymici profecto expertissimi communicatione typis evulgatam, et MARTIS NIVEM allegorice nuncupatam. Mirifice hoc invento exhilaratus, ulterius diligentiam provexi. Sterilis tamen hucusque jacuisset labor, et aliis scilicet, non mihi cui praemium meruisse, praemium est. Quocirca cum de essentia boni sit, juvare; eoque magis juvet, quo pluribus impertitur: cumque in bonorum communicatione situm*

ſit humanae ſocietatis commodum; ideo tum ipſum medicamentum, cum medicamenti rationem evulgandam cenſui. Illud, noſtrum pharmacopolium, hanc iſte dabit qualiscumque libellus, in quo plura de FERRO cum ſcitu jucunda, tum ad praxim utilia collegi. Eſt enim Phyſicarum rerum geneſis non minus quam cognitio quibusdam inter ſe nexibus apta conjunctaque: et quemadmodum in minimi cujuslibet inſecti generationem totius naturae opes immediate, vel mediate impenduntur; ita unius perceptionem rei, aliarum plurimarum cognitio praecedat oportet, vel ſubſequatur.

Meum igitur nunc erit, Ferri naturam Philoſophica primum allegoria delineare, mox phyſice exponere, ratione aſſerere, experientia firmare. Ipſius copiam, differentias, delectum, uſum praeſertim Medicum, aliaque hujusmodi ſubdam, quae de eo metallo notitiam ſuppeditabunt non contemnendam. Propius deinceps memorati Viri veſtigia ſectatus, qua ratione laudata eſſentia, et quaſi FERRI ANIMA, craſſa quacumque impuraque materia rejecta, extrahatur, tradam. Nobiliſſimi demum medicamenti hujus dotes, et virtutes, ac miniſtrationis, ponderisque modum, appoſita aliquali pro meis viribus explicatione ſubnectam.

Haec ſunt, quae tibi, Lector doctiſſime, exhibeo humaniter ſaltem utilitate argumenti excipienda. Nonnulli fortaſſe Chymiae nomine, Chymicisque ratiociniis auditis, in detractiones irriſionesque effundentur. Sed tantum abeſt, ut iis deterrear ab opere propoſito, quin potius exciter ad proſequendum. Si enim eſt inſipientium illudere ſcientiae quam non percipiunt, et detrahere gloriae, quam non merentur; me non placere eisdem gaudeo. Apud hujus farinae homines audit Chymia tanquam ars circulatoria. Nihil ex ea colligi obtrudunt niſi fumum. Arcana promitti, ſed verba dari: imo nec verba quidem, cum illa adeo ſint exotica, et aenigmatica, ut praeter naturalem ſonum, nihil percipiatur. Quae pharmaca inde promuntur, vel inutilia eſſe, vel plena periculis. His dicteriis ſibi plaudunt, riſumque a vulgo captant. Sed declamationes, et ſatyrae ut plurimum iniqui litigatoris arma ſunt: Qui

juſtam

justam fovet causam, rationibus, experientia, peritorumque judicio nitatur. Censura in scientiis semper modesta, nunquam sine doctrina debet procedere; alias irrisor malignitatis erit notandus. Si nobilissimae hujus cum speculativae tum practicae facultatis fama periclitaretur apud sapientes; tunc ad arma conclamandum, acriterque pro illius excellentia et utilitate foret decertandum. Tota sane, quanta ac qualis est, exhiberetur. Edocendum esset, ut de rerum cortice nihil sollicita ad centrum penetret, ex quo, ceu ex throno, suas natura vires diffundit, et jura edicit: ut ibi arcana quaecumque rimetur, nihilque tam abstrusum lateat, quod non revelet, quod non illustret: ut essentias extrahat, composita resolvat, resoluta componat; adeo ut non magis ars naturam imitari, quam natura ex arte operari videatur. Hinc doctissimus Daniel Duncanus erudite demonstrat, quas in corpore animali natura explicat, eas omnes operationes, proportione servata, a Chymia adhiberi. Addendum esset, quam securo gressu incedat, ut ideo a sensibus aeque ac mente fidem extorqueat. Ob oculos praeterea ponenda esset efficacissima ignis, quo Chymia potissimum utitur, in operando actio, ac denique enumeranda utilissima simul, et praeclarissima illius opera praesertim in re Medica, quibus morbus vel arcetur, vel expellitur; quaeque, quantum corporum caduca sinit conditio, morti obluctantur. Quod si ab iis cavendum esset, quia nonnulla sunt acriora; exulare quoque a pharmacopaeis deberet Scammonium, Colocynthis, Elleborus, Gamandra, et ejusmodi alia, quae nisi per vim, ac vehementi corporum infectorum agitatione nequeunt tenacius haerentem abstrahere perniciem.

Sed frustra his immoror. Superflua sunt doctis, incognita imperitis, qui nullam scientiam, nullam artem vel verbo tenus callere profitentur, dum in Chymiae invehuntur voces, et allegorias: quasi earum quaelibet propriam non habeat nomenclaturam, et quasi familiare Philosophis non fuerit, plurima eaque excellentissima, vel fabulis, vel allegoriis, vel notis symbolicis velare pariter, et explicare. De me quid dicam non habeo, nec, si haberem, dicere velim. Excellit Chymia, ideo pau-

ciores excellunt Chymici: hisce tamen sane perpaucis quamplurimi se se immiscent verbo tenus tantum eruditi. Sicut igitur de aliis, ita et de me judicium sit penes aequos rerum aestimatores. Quomodocunque tamen res evenerit, id ausim sperare, fore ut mihi vitio non vertatur, quod in eo totus fuerim, ut artium omnium praestantissimam pro virium mearum tenuitate promoverem.

* * *

De Marte Fabula Allegorica.

FAbulas, seu potius allegoricas narrationes, quas ut rerum Physicarum harmoniam et dissensum, mixtorum generationem et resolutionem, ac demum abstrusiora naturae arcana explicaret simul et velaret, prisca tradidit Philosophia; easdem ad commentitiam illam Deorum catervam inducendam, stulta detorsit superstitio. Hinc inter alia, Martem Jovis Junonisque, seu solius Junonis filium, Parentum praerogativa, gestorumque fama, in numerum Deorum relatum, bellique praesidem finxit renunciatum: ac propterea durum, asperum, trucem, ira rutilantem exhibebat; quique ferro undique cinctus, nonnisi sanguine caedibusque delectaretur. Amasium quoque Veneris fuisse addebatur, sed tandem deprehensum ab adulterae conjuge Vulcano: qui ferreo rete, firmissimo quidem, sed adeo subtili, ut sensum falleret, utrumque interceptum, Deorum risui, et ipse irridendus objecit, donec Neptuno intercedente, ludibrii, sed non irarum fuerit finis. Sub hujusmodi fabularum cortice nobilissima scientiarum arcana, si philosophicam allegoriam spectes, et latent, et lucent a Cosmicae Physeos indagatoribus exposita. Hinc etenim suum Martem planetam descripserunt Astronomi: hinc suum Martem ferrum adumbrarunt metallicae rei professores: hinc ab eo longe dissitum, maximaque differentia sejunctum, suum Martem Philosophicum istiusmodi involverunt latebris solliciti Chymici. Cum vero, caeteris sepositis, de Marte, nempe de metallo illo, quod vulgari vocabulo Ferrum nuncupatur, ali-

qua retegere, et ex abditis naturae penetralibus eruere, praesentis instituti sit; cur illud a doctis Martis nomine designetur, superius insinuata satis edocent. Id enim praecipue est in causa, tum quia plura de illo fabuloso Deo Marte decantata verius secundum Physicam proprietatem ferro congruunt; tum etiam, quod in idem recidit, quia ipsius productionem ex planeta, Marte dicto, plurimum adjuvari communis erat opinio. Creditum enim, siderum radios peculiari vi et efficacia, juxta cujusque, ex quo promanant, sideris naturam pollere; adeoque ubi indesinenti profluvio ad terrae viscera penetrarint, se se invicem miscentes, simulque retundentes, prout subjectorum alteratio et temperamentum exigit, ad metallorum, inter alia, generationem concurrere: ea tamen lege, ut juxta alterutrius in influxu praepollentiam, diversa metalli species efformetur. Hinc ubi planeta Mars praevalet, ibi ferrum accrescere fertur, cui propterea tanquam filio, sicut genitoris virtutes sunt attributae, ita et nomen inditum: imo et eadem planetae characteristica nota insigniri, jam usu receptum. Ex his specificam ferri naturam longe conspicari licet: sed ut menti clare reveletur, propius est contemplanda. Ea tamen me non tenet sollicitudo, ut rigorosam ad Peripateticorum leges efformatam definitionem investigare mens sit.

Physica Ferri descriptio.

Quamobrem a meo scopo aberrare non videar, si dicam: Ferrum vulgare esse metallum perpauco aliquo Mercurio, non ita quidem pauco sulphure, plurimo vero sale constans, breviori coctione coagulatum, omnium durissimum, rarum tamen, adeoque valde corruptibile, et praeter stannum minus quam reliqua ponderosum: inflammationis praeterea maxime capax, et tenax deprehenditur; fusionis, nisi aliud adjiciatur, difficillimae; amalgamatis, ac cinericii inimicum; sonorum, malleo aegre cedens, et cuicumque acido, tum occulto, tum manifesto obediens; in medicina vero vi potissimum aperitiva, et pro diversa ejus praeparatione, adstrictiva pollens. Porro ne diutius amicum immorer Lectorem, curiosius inquirere supersedeo,

quaenam ex adductis proprietatibus ad genericam ferri ideam, quaenam vero ad specificam pertineant; id enim cuicumque, vel obiter in re Chymica, aut Metallica versato, abunde constare arbitror. Mihi satis erit rem ipsam penitus evincere. Ut igitur ab ipsis ferri componentibus exordiar, scio quidem nonnullos non infimi subsellii Chymicos, qui ferri Mercurium non entibus Chymicis adnumeraverunt, aegre laturos a me nunc principiorum numero adscribi. Verum, ut reliqua praeteream, quae a clarissimis et fide dignissimis Viris peti possunt, id tantum recensebo, quod mihi olim dubitanti assensum plane extorsit. Cum ergo cuidam operi intentus forem, ex ferro a qualibet externa materia, praeter salinum menstruum simplicissimum, dissociato, nonnihil fluidi Mercurii praeter institutum et expectationem, ut extraherem, contigit. Rei novitate perculsus inexpectatum hunc Mercurium cum vulgari hydrargiro comparare coepi: lucidiorem et candidiorem se se exhibebat; diutius igni resistebat: quod vero animum in sui admirationem magis erexit, id profecto fuit, ubi ejusdem globulo supra planam tabulam sito ferrum quoddam nitidum ad distantiam duorum transversim digitorum admovi; confestim vi magnetica globulus ille ferro, ut ita dixerim, advolabat, perque ipsius superficiem, quoad fieri poterat, summa extendebatur velocitate, ita ut nulla ferri esset pars, quam amplecti non conaretur. Quamplures hujusce phoenomeni testes adducere possem, verum duo prae caeteris satis erunt, probatae fidei, summaeque in re Chymica peritiae Viri, Illustriss. nempe Comes Joannes Rustica Patavinus, et Dominus Hieronymus Amadorus Ferrariensis.

Ferro Mercurium inesse probatur.

Experimentum de Mercurio extracto ex Ferro.

Sanae igitur mentis non essem, nisi sali, et sulphuri, de quibus nulla est dubitatio, Mercurium etiam adjungam in ferro: ad cujus tamen productionem ea est horum principiorum (quemadmodum supra innuimus) proportio, ut minima Mercurii, major sulphuris, maxima salis, et in cupro respondens concurrat quantitas: quae ideo ita a natura comparata videantur,

tur, ut ſal principii fundamentalis et radicalis; ſulphur calidi innati, Mercurius vero humidi primigenii munere fungantur. Verum cum haec omnium quidem metallorum principia ſint; hinc ad definiendam uniuscujusque ſpeciem ulterior inſtituenda eſt indago; inquirendum ſcilicet, quanam alteratione in ferro jam producto afficiantur: quapropter non ratione minus, quam experimento edoctus aſſerere non dubitabo, Mercurium impurum, terreum, craſſum, crudum, et alcalinum; ſulphur vero valde igneum, craſſioribus terreisque partibus arcte irretitum, ac propterea ad nativam puritatem aegre reducibile; ſalem denique adurentem, et maxime terreum ibidem exiſtere.

Alteratio principiorum in Ferro.

Vbique igitur craſſitiem, impuritatem, et terreſtres faeces intueris in ferro, adeo ut, ſi cum caeteris metallorum ſpeciebus comparetur, his maxime omnium abundet, et propterea omnium etiam immundiſſimum, et imperfectiſſimum audiat. Patet hoc ſenſui, quia in artificioſa metallorum purificatione, ex nullo copioſiora excrementa ſecernuntur quam ex ferro.

Ferrum metallorum impuriſſimum.

Haec autem dicta volo, dummodo quaelibet ſpecies in eſſe (ut ajunt) perfecto conſideretur: dari enim poteſt minera alicujus metalli immatura, quae cum ferro maturo collata uberiori excrementorum colluvie polluatur. Hoc tamen vitium minime naturae ſpeciei, ſed imperfectioni accidentali adſcribendum eſſe nemo inficiabitur. E contra cum ferri ſpecies imperfecta, imo imperfectiſſima dicitur, comparative, ut patet, nullatenus abſolute procedit aſſertio: ſi enim abſolute, et ſine reſpectu ad alia metalla conſideretur, perfectum in ſua ſpecie ferrum dicendum eſſe quis neget? Nefas quippe eſſet imperfectionis naturam arguere: ſed ſolum relative loquendo, quaedam imperfectio in aliquo ſubjecto dari poteſt. Porro maximae iſtius in ferro impuritatis obvia eſt cauſa: quia ſcilicet natura primigeniam ejus materiam excrementis, et heterogeneis multis ſcatentem non depurat: ubi nempe eſſentialis ejusdem

dem, quae supra memoravimus, principia coeunt, vel (cum Chymicis ut loquar) coagulantur, ab intermixtis Cadmiis non secernuntur. Sed inde acrior mentem vellicat curiositas, cur nimirum haec ab excrementis depuratio, et Cadmiis secretio non absolvatur? Hoc quidem explicatu difficillimum videtur; at si suam unicuique in re adeo obscura sententiam aperire datur, id primo adscribendum crediderim certae ac proportionali principiorum mixtioni, unde ferrum emergit; quae sane proportio ad expellendas faeces, ideoque ad depurandum metallum minime valeat; deinde breviori vel debiliori caloris coctioni: quo etenim brevius, aut languidius excoquitur massa illa ferrea, eo minus heterogenea disgregantur. Duplex est hujusmodi calor: alter extrinsecus (nonnullis centralem appellare lubet) quia ab extrinseco nutrimentum parat; alter intrinsecus, qui metallo inest, perque omnes ipsius moleculas diffusus paratum nutrimentum digerit. Liceat interim hic mihi parumper a ferro discedere, mox rediturus, ut subterranei praedicti caloris existentiam evincam. Hoc autem abunde testari videntur erumpentes ab ignivomis montibus flammae, ut inter alios ex monte Hecla in Islandia, ex monte in Hermunduris, seu Misenis, ex montibus Ephestiis in Lycia, ex AEtna in Sicilia, ex Vesuvio prope Neapolim; Aquarum insuper calentium, imo ebullientium indesinentes scaturigines, et quamplures circa terrae superficiem quotidie emergentes igniculi, quos sane a sideribus arcesset nemo.

Cur ferrum impurum.

Probatur centralis caloris existentia.

Hucusque Ferri genesim ejusque productionis modum, prosecutus, in posterum metallum jam adultum, ut ita dicam, ejusque praecipuas dotes perscrutabor.

Primo igitur durissimum, et elasticum sese exhibet, praecipue vero si diutina percussione constipatum fuerit: ab iisdem autem causis duritiem aeque, ac elaterium induci nullus dubito. Cum etenim durities sit facultas illa, quae in corporum conflictu mutuae partium divulsioni obsistit, vis autem elastica divulsas partes in priorem cohaerendi modum restituat; ab eisdem

Ferri durities perpenditur.

dem

dem prorſus cauſis utrunque effectum proficiſci facile arbitror.

Democritici omnia per Atomorum figuras expedire ſueti, duritiei cauſam acu, ut dicitur, tetigiſſe ſibi viſi ſunt, aſſerentes corpora dura particulis conſtare ramoſis, figuram uncinulorum prae ſe ferentibus, quibus nempe ſe mutuo amplexantur, et innodant. Hinc Lucretius ex Epicuri ſententia diſerte, ut ſolet:

Denique quae nobis durata, ac ſpiſſa videntur,
Haec magis hamatis inter ſeſe eſſe neceſſe eſt
Et quaſi ramoſis alte compacta teneri.
In quo jam genere inprimis adamantina ſaxa
Prima acie conſtant, ictus contemnere ſueta,
Et validi ſilices, ac duri robora ferri.

Specioſa tamen haec ſunt, et ad vulgi captum magis accommodata, quam vero ſimilia.

Cum etenim iſti quos comminiſcuntur hamuli, extenſi procul dubio ſint, id eſt partes deſignabiles ſaltem extra partes habeant, licet ob atomi ſoliditatem minime dividuas; inquirendum adhuc ſupereſt, quo caemento hae partes cohaereant. Quamobrem, cum nullum hactenus excogitari potuerit internum vinculum aut gluten, quod inter particulas duriorum corporum intercedere poſſit; partium earundem cohaeſionem externae ambientis materiae preſſioni, aereae ſcilicet, et aethereae conſultiores Phyſici acceptam retulere. Hujus autem, quae ſint connectendi vires, celebre illud oſtendit experimentum de duobus marmoribus politis, et laevigatis, quae ſibi juncta, ut aer intercedat nullus, firmiter adeo cohaereſcunt, ut niſi maxima adhibita vi divellantur. Idem igitur praeſtat natura in coaptandis, et connectendis inſenſilium particularum ſuperficieculis, quod in duobus memoratis corporibus poliendo humana molitur induſtria; ut ideo duo potiſſimum ad conciliandam mixtis firmitatem et duritiem ſint neceſſaria, externa nimirum compreſſio, et ea particularum integrantium figura, quae ad

mutuam immediatam coaptationem, seu juxta positionem sit accomodata: quamobrem cum eadem fere ubique in hac sublunari regione vigeat ambientis aetheris pressio, eo, caeteris paribus, duriora erunt corpora, quo pluribus in punctis ipsorum particulae se se contingent. Ad elasticitatem porro quod attinet, satis superque notum est, corpus nullum se ipsum movere posse; quocirca ubi semel diductae fuerint corporis alicujus partes, in eodem statu permaneant necesse est, nisi ab extraneo agente priori situi, ordinique restituantur: Verum cum aliud nullum praesto esse possit extrinsecum agens praeter memoratum aetherem propter suam subtilitatem cuncta permeantem; hinc eidem jure merito adscribenda divulsarum partium restitutio, seu, quod idem est, corporum elasticitas; quanquam illud praetereundum non est, idoneam requiri pororum seu configurationem, seu magnitudinem, quae in corporis flexura pertranseunti aetheri vim, ut ita dicam, inferat.

Cur Ferrum quanquam durissimum, minime gravissimum sit.

Attamen, ut verum fatear, haud levis ex dictis emergit difficultas: Cum etenim ferri duritiem in partium juxta positione sitam esse dixerim; hinc procul dubio colligendum esse videtur, duriora corpora reliquis quoque densiora esse debere, quod tamen eorum gravitas ad lancem revocata falsum esse omnino ostendit. Celeberrimus etenim Montanarius, ne a ferro, quod prae manibus habeo, discedam, multiplici experimento sibi compertum fuisse testatur, ignitum chalybem, dum frigida extinguitur, rarescere, et specie, ut ajunt, leviorem evadere, licet hinc maximam sibi duritiem comparet. Quamobrem ut enodetur difficultas, curiosius introspicienda est intima particularum dispositio. Id itaque pro rato habendum, densiora esse mixta, quo pluribus in punctis eorum insensiles moleculae se se contingunt: ad quod apprime facere videtur particularum earundem aequalitas, laevitas, et figurarum similitudo. Verum haec eadem particularum homogeneitas, et laevitas efficere poterit, ut una super alteram haud aegre excurrere possit, quoties ab externa vi validius comprimantur: unde auri aliorumque metallorum ferro

Ferri raritas.

gra-

graviorum adeoque denſiorum ductilitatem oriri nullatenus ambigendum. Quod ſi heterogeneae fuerint integrantes moleculae, cujusmodi partibus ferrum ſcatere ex ſupradictis facile patet, quanquam earum inaequalitas plura admittit inania ſpatiola, et contactuum numerum imminuit, prohibendo tamen aliarum ſuper alias excurſum, majorem corpori conciliat adverſus externos ictus reſiſtentiam, atque hoc nomine ferrum caeteris metallis duritie, minime denſitate praeſtare crediderim, quod pariter in chalybe ignito locum habere facile unusquisque intelliget.

Memoratam partium heterogeneitatem a breviſſima coctione, quam intra terrae viſcera ſubit ferrum oriri autumant Chymici; norunt quippe coctionis potiſſimum ope craſſiores ſubigi, et attenuari partes, heterogeneas ſegregrari, id eſt in caſu noſtro cadmias ſecerni, et univerſas ſingulasque mixtorum partes ad quandam, ut ita dixerim, aequabilitatem redigi.

Raritatem et terreſtris materiae copiam conſequitur corruptibilitas; ſi etenim verum eſt, quod ſane veriſſimum arbitror, Lucretianum illud: *Ferri corruptibilitas.*

Incolumi remanent res corpore, dum ſatis acris
Vis obeat pro textura cujusque reperta.

quo laxior erit partium compages, eo commodius ſe ſe hoſtes inſinuabunt; quoque major terrae colluvies, eo facilius quilibet adhaeret ſal, partibus diſſidium, et mixto exitium moliturus. Hinc ignis non modo, verum et aquae, et quod magis mirabere, aëris ipſius injuriis obnoxium eſt ferrum.

Ex dictis facile conjici poteſt, cur metallorum calces vulgari modo paratae nullo negotio in priſtinae formae metallum redigantur; ferri vero calx, quocunque modo comparata fuerit, nulla prorſus arte in ferrum revocetur: reliquorum etenim metallorum denſitas vetat, quominus in eſſentialia ſua principia menſtruis, et modis ſaltem uſitatis diſſolvantur; quamobrem cum in minima tantum, id eſt integrales ejusdem

prorsus speciei, licet insensiles particulas attenuentur, haud aegre eam iterum prae se ferunt indolem, quam nunquam amisere. In ferro interim e contra usu venit; texturae quippe laxitas, cum intra sua penetralia menstrui cujuslibet cuspides intimius admittat, facilius abire sinit ipsa mixti elementa, ut ideo non partium attenuatio, quemadmodum in reliquis metallis contingit, sed mixti dissolutio celebretur. Nunc porro si injucundum non est memoratam toties ferri laxitatem statico examini subdere, et ad amussim perscrutari, experimenta afferam ex Ghetaldo deprompta, quibus solertissimus vir singulorum metallorum gravitatem, ac propterea densitatem statica indagine patefecit. Posita igitur aequali corporum mole, auri, seu solis ad mercurium proportio in aëre deprehensa fuit eadem, ac $1\frac{38}{95}$ ad unum; quam quidem proportionem si ad consuetum loquendi modum revocare velimus, si Mercurius ponderet libram tantum unicam, aurum ponderabit uncias sexdecim, et drachmas sex, et grana vigintiquatuor. Auri ad Saturnum eadem, ac $1\frac{15}{23}$ ad 1. nimirum pendente Saturno libram unam, aurum pendebit uncias decem et novem, drachmas sex, grana triginta sex $\frac{12}{23}$. Auri ad argentum, seu Lunam eadem, ac $1\frac{26}{31}$ ad unum; scilicet si argentum sit unica libra, aurum deprehendetur esse unciae 22. grana 30. $\frac{30}{31}$. Auri ad venerem proportio est, ut $2\frac{1}{9}$ ad unum; propterea pendente venere libram unam, aurum pendebit uncias viginti quinque, drachmas duas, scrupulos duos. Aurum ad ferrum, seu Martem ita se habet, quemadmodum $2\frac{3}{8}$ ad unitatem, nimirum non excedente libram unam ferro, aurum aequabit uncias $28\frac{1}{2}$. Ad Jovem denique ut $2\frac{21}{37}$ ad unitatem; ut ideo ponderante, ut supra, unicam libram Jove, aurum ponderet uncias 30. drachmas sex, grana $29\frac{7}{37}$.

Metallorum inter se comparata gravitas.

Multus jure merito, et longe prolixior, ac instituti mei ratio postulet, audirem, si reliqua persequi mihi mens esset experimenta, quibus celebratus Vir easdem proportiones confirmavit, adhibito pariter in aqua solertissimo ponderum examine.

Prae-

Praedictarum rationum inversio (ut Geometrae loquuntur) magnitudinum proportionem apertam faciet. Posita siquidem corporum aequali absoluta gravitate, constat eandem materiae massam tanto majus spatium occupare, quanto laxius eorum partes dispositae fuerint, adeoque quo densius, id est, gravius erit corpus, eo minori spatio coextendetur. Sed ad alia progrediamur. Memorata partium, unde ferrum conflatur, asperitas adeo difficilem ejus fusionem reddit, quam quod difficillimum, ut nempe in ferro omnimode purgato eandem fere incassum moliaris. Cum etenim in metallorum fluore ipsorum particulae diversimodis et miris modis contorqueantur, et revolvantur inter contiguas sui generis moleculas, quemadmodum praeter alia ex eo colligitur, quod metalli fluentis moles insigniter augetur; profecto quo magis asperas, et angulosas particulas esse posuerimus, eo difficilius praefatis motibus obsequi debere perspiciemus. Apposite interim de ferro omnimode purgato mentio facta fuit: Nemini siquidem dubium esse potest, quin agentis cujuslibet vis adeo intendi queat, ut finitam demum resistentiam longe percellat; quamobrem si ferro faeces e minera simul erutas copulaverimus, uberrimus sulphurum proventus, quibus eaedem faeces scatent, enormem adeo in modum allabentium igniculorum vim auget, ut ferrum denique fluere cogatur. Accedit praeter jam dicta, minima Mercurii ad reliqua componentia proportio: multiplici namque experimento colligitur metallorum fluorem Mercurio summopere promoveri, qui sane angulosis, et asperis metalli particulis commixtus eundem fere praestat usum, ac sebum, vel quodlibet aliud corpus unctuosum, ope cujus arenulae asperrimae lubricitatem acquirere possunt, facilique negotio circumvolvi. Cave tamen ne credas Mercurium unctuosum esse a me asseri. Iisdem prorsus de causis aegerrime malleo cedit, et secus ac reliqua metalla, quae frigida quamquam sunt, facili negotio cuduntur, nisi igniatur, nequaquam cudetur.

Ferrum difficillimae fusionis.

Ferrum malleo aegre cedit.

Facillime autem ignitur ferrum, quod sane amplis, et crebris

Ferrum inflammationis

maxime capax.

ejusdem porositatibus ignea corpuscula facile admittentibus pronum est adscribere. Verum si attentiore rem animo perpendamus, phaenomenon occurret et inquisitu curiosius, et scitu jucundius. Non modo etenim igni admotum, extraneum et adventitium imbibit calorem, sed mallei solum ope tantus ex frigidissimo metallo calor excitatur, ut referente * Boyleo, sulphur incendere valeret. Atque hoc quidem in memoriam revocat laude et spectatore dignum experimentum, quod mihi jamdudum recensuit oculatus testis, Dominus Abbas Lucius Marentius, acri Vir ingenio praeditus, et omnigena ferme eruditione praeclarus. Is cum forte Berolini degeret, Chymicum quendam offendit Hermannum Sansonium, vel hoc uno mehercle dignissimum, ut honoris causa nominetur, qui ferrum in pera gestare solebat affabre adeo mireque temperatum, ut quinque tantummodo vel sex mallei ictibus excussum plurimo rubore micaret, proxima quaeque incenderet, combureret, et longe lateque scintillas ejacularetur. Vndenam ergo tantus e ferro repente calor emergit? Vetus etenim est assertio, eaque recentiorum fere omnium suffragiis firmata, mechanicam caloris generationem a vehementi insensilium particularum agitatione pendere; ferri autem particulas aegerrime divelli et dissociari posse, plusquam decies dictum. Vt igitur difficultati satisfiat, animadvertendum est, motum illum, quem calorificum appellant, non directum, sed perturbatum et reciprocum esse debere, ut prae caeteris ingeniose admodum in sua de Caloris natura Dissertatione ostendit Dominicus Gulielminus, Vir profecto omni encomio major, et dum viveret non minus obsequio, quam amore a me excultus.

Repetita percussione enormiter incalescit.

Mira in praeparato ferro ad incalescendum propensio.

Hoc praenotato, haud aegre problematis solutionem repertum iri confido. Percusso etenim vehementer ferro, cum rigiditas, et irregularitas vetent, quo minus una super alteram quodammodo prolabi, et excurrere possit, reliquum tantummodo est, ut percussionis vis in singulas insumatur particulas; et ideo circa

* Tom. 3. pag. 308.

circa proprium centrum, si fieri possit, rotentur; sin minus, inflectantur saltem earum cuspides, adeoque elastico renisu accedente, in vibrationes, et oscillationes quasdam, ob partium earundem brevitatem sane creberrimas, cieantur: hinc urentem calorem emergere nullus dubito. Ex his pariter ratio elucescit phoenomeni cujusdam, quod allatam theoriam meo quidem judicio mirifice confirmat. Si latior paulo clavus in asserem intrudatur, non nisi repetitis saepius ictibus incalescit; verum si ad extremum usque infixus jam fuerit, ut ideo ulterius progredi nequeat, tunc paucis ab ictibus insignis in eo suscitatur calor; eo scilicet quod jam impedita totius clavi progressiva motione, mallei vis, tota quanta est, internis inter se vehementerque commovendis ferri particulis impendatur.

Jam sonorum quoque ferrum esse, campanae nonnullae ex eodem conflatae, incudesque sub malleorum ictibus gementes satis testantur. *Cur sonorum sit ferrum, explicatur.*

Nullum produci sonum absque corporis sonantis tremore, axioma est Physico-Mathematicum. Mirum idcirco quamplurimis videbitur, ingentes columnas, montesque ipsos marmoreos qualibet percussione concussos tremere. Verum gravissima quanquam et vastissima sunt hujusmodi corpora, haud idcirco absolute densa, et omnino dura censeri debent: sunt etenim aggeries compressibilium machinularum, una ex parte cohaerentium, ex alia vero discretarum, quae proinde aliquantisper constringi, et dilatari possunt; cumque aliunde universa moles proprio pondere aequilibretur, cuilibet impulsui percussivo cedere debet, scilicet internas ejus machinulas nonnihil oportet constipari, et resilientes denuo dilatari, unde necessario tremor exoritur, et sonitus longe lateque percipitur. Rem ita se habere, ipsa demum ostendit autopsia: si etenim ferream eamque praegrandem incudem lateraliter, haud tamen vehementer percutias; superposita millii grana (testante Rohoultio) hac illac ferri, et saltillare conspicies, et quidem eo alacrius, quo validius aures percellet excitatus collisione sonitus. Constat porro

ro incudem hujusmodi granulis motum impertiri non posse nisi ipsa habuerit, nullum autem omnino praeter intestinum habere potest.

Ratio affertur, ob quam plumbum minime sonorum est.

Hinc igitur patet, cur campana plumbea cum omni fere elasticitate careat, nullum emittat sonitum; cur ferrum e contra sonorum sit: cur ex creta igne indurata campanae, aliaque sonora instrumenta, quae Psalteria nuncupantur, effingi possint.

Ferrum cuique acido obedit.

Interim, ne a proposita via divertam, ejus quoque naturae ferrum esse diximus, ut cuicumque acido, seu occulto, seu manifesto obediat: hoc enim exigit tum ipsius summa corruptibilitas, tum maxima quasi alcalina terrestreitas, ob quas, cujuscumque acidi impressiones et repellere nequit, et sequi cogitur. Hinc, ut alia quamplurima brevitatis gratia omittam, si ei acetum destillatum affundatur, abit in salem subdulcem; si acidum tartari, in salem pariter subdulcem; si spiritus sulphuris, in salem saccharinum; si acidum vitrioli, in vitriolum.

Amalgama, et cineritium a ferro respuitur.

Amalgama demum, et cinericium respui a ferro, vel ipsi Chymiae tirones noverunt. Immite, et asperum ita a natura comparatum fuit, ut plurima terrestreitate munitum fusioni adversetur, magnaque prae reliquis (ob Mercurii paucitatem) levitate pollens, utriusque artificii conatus eludat.

Superesset, ut de ejus vi aperitiva, et adstrictiva nonnihil differerem, quomodo scilicet haec duo contraria in ferro concilientur, unde profluant, quaque ratione praeparatio sit instituenda; verum quia circa haec tanquam praecipuum scopum hic meus qualiscunque labor versabitur, ideo illa paulo post pertractanda seponam.

Interim de ejus natura reliquisque attributis ista attigisse sufficiat, ne Lectori nimis prolixus satietatem ingeram, aut nimis parcus desiderium relinquam.

Natura nulli fuit noverca, sed omnibus mater; ideoque, quanquam in hujusce rerum universitatis machina, eadem perfectione non donaverit singula, ita tamen omnia sapientissimo

temperavit ordine et consilio, ut nihil omnino despici, nihilque prae caeteris extolli mereatur.

Ferrum vidimus omnium metallorum impurissimum, et ex eo plurima imperfectione pollutum, sed ipsius impuritas compensatur abundantia, et imperfectio facilitate ac brevitate productionis,

Mira est ferri ubique copia: quocumque terrarum vertatur oculus, occurrent ferri minerae. Occurrent in Palaestina: occurrent in Meroe Nili insula, in Caramania, in Serica regione, in Parthia. Generatur ferrum, ut scribit Ptolemaeus, prope Andiram; generatur in Canadensi Americae Septentrionalis regione. Habet suas Cappadocia ferri mineras; habet insula Creta in mari Aegeo; habet insula Ilva, vulgo *Elba*, in mari Tyrrheno, easque adeo foecundas, ut a fossoribus eviisceratae, rursum viginti annorum spatio perennitate metalli renascentis compleantur. Habet pluribus in locis Appenninus. Plures habet in suis montibus Vincentia; plures Brixia, quarum nonnullae cuprum eodem partu secum adnatum gerunt, quibus similes fuisse in insula Euboea, scribit Strabo. Ferro abundat Anglia, teste Gilberto *de Magnete*: ibique, ut refert Doctissimus Lister, in montibus Cretaceis agri Eboracensis plures serpunt rubrae metalli ejusdem, plus minusve durae, venae. Abundat Gallia. Abundat Hispania praesertim citerior in Pyrenaeis jugis: adeo ut, si Plinio fides habenda, qua Oceanus Cantabriam alluit, redundante minera, ferreus totus surgeret mons. Abundat Germania, ubi primum extructas fuisse ad ferrum excoquendum fornaces notat, Encelius. Plures metalli hujusce venas alit Tirolensis Comitatus, earumque nonnullae cupro ita uniuntur, ut vix deprehendatur distinctio, quemadmodum et ego accurata observatione compertum habui, et cuivis metallicae rei vel mediocriter perito clare patere poterit. In Silesia pariter, et in Marchia Brandeburgensi ex terra rubra et ferruginea ferrum excoqui, testatur jam citatus Encelius. In Lygiis ad Sagam oppidum, erui ferrum, erutique loco aliud decennio rursus

Ingens ubique ferri copia occurrit.

ſus renaſci, ex Agricola tradit Boyleus, qui pariter ex Joanne Gherardo ſubdit, terram inanem|cum ferri minera prope Ambergam effoſſam, ejusdemque metalli recrementis, ut ajunt, immixtam et in cumulos congeſtam, poſtquam per quinque et decem Annos, ſoles pluviasque exceperit, denuo excoqui, et ferro ditatam reperiri. In Peninſula quoque Scandia, nunc Scandinavia, ſeu Sueciae, ſeu Daniae, ſeu Norvvegiae provincias, ſeu non longe disſitam Islandiam inſulam peragraveris, in ferri mineras paſſim incides; ut ideo facile quis dixerit, pugnaciſſimis gentibus terram montesque ipſos accommodatos fuiſſe. Inter optimas, una celebratur Norwegica, cui corporalis auri bracteolas inhaerere ſola oculorum ope ſatis perſpicuum eſt: quod et ego teſtor, cum ejus fruſtulo D. Hyver Daniae Regi percarus, et rerum mineralium peritiſſimus, me donatum voluerit. Quare colligere eſt, regiones praeſertim polares, et prae reliquis montuoſas ferro ſcatere. Quid plura? Solus omnium ferri minerarum catalogus integri voluminis paginas expleret, adeoque nimis excreſceret moles, ſi earum non modo deſcriptionem tradere, ſed aliquas tantummodo qualitates innuere mihi mens eſſet: nonnullae etenim venae, ſi chartae affricentur, lineam rubram ducunt, aliae non: alias videbis coloris rufi, alias cinerei, alias albas, alias ferrugineas: ſunt nonnullae molliores; ſunt nonnullae magis durae; ſunt, quae auri conſortio ſuperbiunt; ſunt pariter, quae cum aliorum metallorum mineris foedus inire gaudent, Quaedam ferrum explicant craſſioribus faecibus magis inquinatum; quaedam nimis crudum; quaedam nimis fiſſile; quaedam interdum ſunt adeo concoctae, et a nativitate mundae, ut dedignentur ab arte praeſtolari puritatem. Ferrum alibi adinſtar globulorum effoditur; alibi ad inſtar corporis octaedri, ut oſtendit Joannes Daniel Major in Miſcellaneis Germanicis, Ann. 3. Dec. primae.

Ferri minerarum diverſitas innuitur.

Caeterum ſi unicuique rerum naturalium ſeu cauſas, ſeu proprietates inquirere conanti, ſuas cogitationes in apertum proferre licet; haud aegre adducor, ut credam, ferri particulas pyrami-

Ferri particulae pyramidali figura donantur.

pyramidali figura a natura donatas fuiſſe. Hanc in rem memoratu digniſſima eſt obſervatio, quam mihi per litteras humaniſſime ſignificavit celeberrimus Vallisnerius, in Patavino Lyceo Profeſſor Medicinae theoricae primarius, et naturae arcanorum perſcrutator acerrimus, quamque ipſe a peritiſſimo rei metallicae Praefecto accepiſſe teſtatur. Hic cum ingentem ferreae minerae vim liquari curaſſet, ubi peracto labore concreſcere ferrum coepit, ingentem alicubi, eamque, ut videbatur, inanem intumuit in molem. Hac igitur malleo perfracta, jucundiſſimum ſe ſe exhibuit ſpectaculum. Vniverſa ſiquidem interior praefati tumoris cruſta in pyramides profecto innumeras abierat. Quadrilaterae erant ſingulae pyramides, et ſingula planorum, quibus pyramis continebatur, latera dentata et ſerrata inſpiciebantur, quemadmodum in appoſito Schemate obſervatur.

Haec per tranſennam, ut dicitur, innuiſſe ſufficiat, et ad propoſitam ferri copiam revertor, quam profecto non pauca, quae paſſim occurrunt, indicia produnt. Hujusmodi ſunt ferreae Thermales aquae, atramentum ferreum, argillae martiales, ſaxa rubiginoſa, talcum rubrum, et alia quamplurima perito Lectori nequaquam obtrudenda. Si arena, ſeu lapides arenarii, varietate colorum iridis ſpeciem referentes diſcutiantur, ferrum dabunt adnatum. Si haematites, et ocrea foſſilis, aut aetitum ſpecies igne torqueantur, latens exhibebunt ferrum. Quid plura, cuicumque ligno metallum iſtud ineſſe congenitum, jam non ſemel repetitum detexit experimentum. Facillima eſt praxis, quam non ita pridem evulgavit D. Hombergius, Chymicae Philoſophiae Profeſſor Celeberrimus, et Regiae Scientiarum Academiae Socius; facillime, inquam, ſi enim cultrum magneti prius affricatum cujuslibet ligni cineribus admoveris, particulas materiae nigrae hinc inde ſtatim ſalientes attrahi conſpicies. Hae autem ad examen, praeſertim lentis uſtoriae revocatae, ejusdem penitus cum ferro vulgari ſpeciei deprehenduntur. Nec vegetabili tantum regno memorata ferri copia circumſcribitur. In ipſis namque animalibus aliquando luxuriare, inauditum non eſt.

Cujuscunque plantae cineribus ferrum ineſſe oſtenditur.

Ex humano quoque calculo elicitum est ferrum.

Si etenim ingeniosissimo aeque ac solertissimo Listero * fides habenda, cui mehercle plurimam habeo, ex humano calculo rite cremato ferreum metallum ad aliquot grana, adhibito magnete, extrahitur, quod olim Regiae Londinensi Societati ostendisse ipsemet testatur. Nulla demum est terra, ut notat Gilbertus de Magnete, quae ferri naturae particeps non sit: ad cujus rei comprobationem, omnem limum, argillamve sola olei lini admixtione, facile in idem metallum redegisse, asserit Becherus, cui experientia edocti adstipulantur peritissimi Chymistae. Eorum interea sententiam nullatenus praeterire licet, qui adeo metalli nostri feracem naturam voluerunt, ut totam hanc terrae machinam, quasi ferream molem affirmare non dubitaverint. Magna sunt haec, sed et adhuc quid majus superest: Ferrum in coelesti quoque, seu aërea regione generari quis crederet? nihilominus, quanquam superioris illius sphaerae distantia vetat, quo minus ejus penetralia curiosius perscrutari possimus, plura tamen occurrunt tum veterum, tum recentiorum monumenta, quae demissum ad nos per imbrem ferrum testentur.

Aliquoties creditum est a nubibus demissum fuisse ferrum.

Hujus metalli frusta centum librarum pondo pluisse, ex quibus acuti acinaces cusi, ex Avicenna collegit Magnus Albertus. In Misnia ferreae massae e coelo decidisse perhibentur tanti ponderis, ut vix loco moveri potuerint. Apud me quoque inter aliquot naturae partus servantur ferri nativi fragmenta quaedam, topho similia, quae dono mihi misit pro sua, qua pollet, humanitate Excellentissimus D. Alexander Bianchi, qui Aselli Medicam artem summa cum laude in praesentiarum profitetur; ea vero a nubibus demissa, summaque diligentia in locis vicinis collecta, constanter asseverat. Haec ferrum esse mihi constat. De facti autem veritate, Viro docto, honesto, et Amico fidem denegare nequeo, a nemine sane pro nimis credulo habendus, aut irridendus; si praeter superius relatas, plures historiae de ferro a nubibus projecto apud Marcum Eterlinium perlegentur, resque non ex vulgi judicio, sed ex Philosophico ratiocinio discutiatur.

Repe-

* List. de Calculo p. m. 7.

Reperitur itaque ubique ferrum; ejusque abundantia. citra piaculum, inutilis credi non poteſt. Ergone natura, tanta ferri copia univerſum orbem locupletavit, ut ad nihil inſerviat? abſit ſtultus hic error; omnia ſiquidem creata ſunt in numero, pondere, et menſura; ſtatuta cuilibet ſua lex, et circumſcripta quoque cuilibet ſua copia, ut deſtinatis muneribus ſatisfieri poſſit. Quapropter ſi ſumma eſt in hac rerum univerſitate ferri abundantia, ſumma quoque debet eſſe illius utilitas, et ſummus uſus.

Multiplex porro hic eſt; verum ut alia omnia praeteream, medicum tantummodo ejus uſum pro viribus perpendam. Jamdiu creditum eſt, eximiis dotibus ferrum praeſtare, et jamdiu hoc ſibi negotii dedit medicina, ut eas erueret. Sed tunc ſolum voti compos fieri potuit, ubi Chymia foedere inito, ad intimas rerum eſſentias pervaſit, artemque didicit, ex eis praeſtantiſſima pharmaca conficiendi. *Multiplex ferri uſus.*

Latent itaque in ferro medicinales theſauri, ſed in eorum extractione exquiſita arte opus eſt, adeoque cauto pede incedendum. In primis autem de ferri bonitate cura impendenda, ut quod eligendum, quod reſpuendum, pateat. Ex omnibus ferri mineris praeſtabit, quae puriſſima. Purior autem habenda, quae celerius tenaciusque absque praevia coctione magnetem amplectitur; quo vero ſegnius, eo magis a propriae ſpeciei bonitate recedit, et acrius igne ſubigenda erit, ut amicum prompte ſequatur lapidem. Quod ſi de ferri jam cocti exquiſitiori perfectione judicium ſit inſtituendum, illud eligendum, quod ſervata ſua ſpecifica gravitate facilius malleo obedit, et colore, quantum fieri poterit, ad albedinem vergit; ſi vero aeris injuriis exponatur, propriam munditiem a rubiginis alteriusve maculae labe immunem diutius ſervat. E contra autem ſi levitas, friabilitas, color lividus, difficilis tractabilitas, facilisque vitrificatio in ipſo deprehendantur, pro crudo habendum, et jure merito damnandum, ob maximam ſalinarum, terrearumque partium exuberantiam. Solet etiam plerumque artificem de ferri ſimplicitate ſollicitum ea cura torquere, ut exploret, an quid ex diverſae ſpeciei minera, ſeu alius *Quae puriſſima ſit ferri minera.*

corporis in suam admiserit societatem. Facile ab hoc dubio se se expediunt, quibus notum est menstruum quoddam curiosum, quod si super subtiliorem ferri limaturam effundatur, et exinde extrahatur, certissima secum refert indicia cujuscunque in nostro metallo accidentalis mixturae. Haec inquisitio diligenter est peragenda, quia ubi medicamenta ex simplici ferro paranda sunt, vel minima cupri permixtio magnam iis labem affricare potest, et ingens aegroto periculum afferre, quod quidem utinam raro contingeret.

A Cupro diligentissime separandum est ferrum.

Postquam selegimus, quod praestantius est ferrum, jam medicam metalli praeparationem aggredi licet. Haec autem multiplex est: alias enim per solam elimationem, alias per dissolutionem, alias per calcinationem, alias aliter perficitur: id vero mihi semper cordi fuit, ut non tam in assumpta praeparatione, recta procederem, quam ut congruentem assumerem, quae quidem eligi non poterit, nisi prius qua, et quanta polleat ferrum virtute, compertum habeamus; alioquin, si quid boni contigerit, casus, non scientiae fructus erit. Sed hic inextricabiles opinionum nodi occurrunt.

Innumerae sunt ejus praeparationes.

Quidam virtutem essentialiter tum aperitivam, tum adstrictivam in ferro admittunt: sed asserunt alii, ferrum semper adstringere, per accidens aperire; sunt vero qui velint a propria natura vim aperitivam recipere. Nonnulli nihil emolumenti conferre, nisi in sua ipsius resolvatur principia; sed nonnulli etiam in sola ferri limatura medicamentum statuunt. Alii effective agere, alii passive tantum se habere putant. Si quosdam audiamus, operatur per vim irradiativam, si alios, per contactum corporeum. Autumant aliqui per qualitates agere, alii autem, per spiritus secretos. Alii demum ingentem in hoc operam collocant, ut adventitiam a martis influxibus virtutem foenerentur, adeoque medicamenti eas praeparationi destinant horas, quae planetae quam maxime obnoxiae traduntur, quo vero jure, viderit recentioris Astronomiae peritus Lector. Sed ne fastidium singula persequendo ingeram, adeo crevit difficultatum numerus,

Maxima scriptorum discrepantia circa medicas ferri dotes.

rus, ut novis quotidie suborientibus, idem sit extricandi labor, ac magis se involvendi periculum. Quapropter mihi videtur expeditius, nodos istos truncare, quam solutionem moliri: Ideo pluribus ex ejusmodi opinionibus ad scholarum distinctiones, ut concilientur, amandatis; pluribus utpote inutilibus, vel improbabilibus valere jussis, memoria repetendum est, quod supra late firmatum fuit, ad ferri genesim concurrere salem, sulphur, et mercurium. Hoc jacto fundamento, sicuti virtutem eidem metallo inesse, omnes fatentur, ita quonam jure virtus activa denegari possit, non video. Quaelibet ex partibus componentibus sive salem, sive sulphur, sive mercurium spectes, actionem habet a propria essentia, per nullam mixtionem delebili; multo igitur magis, quod iisdem partibus constat, vi pollebit activa. Nullum autem facessere potest negotium ferri compages adeo praevalida et dura, ut si deglutiatur, notante Ettmullero, sicut ingestum fuit, rejiciatur; quia durities illa et partium compactio vim non excludit activam, sed tantummodo cohibet, donec spiritus activitate pollentes, qui prius duro velut carcere detinebantur, erumpant, suamque vim explicare queant. Propterea quamvis ferrum in subtilissimam limaturam attenuetur, si ventriculum offendat debilem, ibi residens detrimento potius, quam utilitati esse potest. Sed huic occurrunt periculo praeparationes illae, quae pertinacem particularum nexum destruunt, seu resolvunt, spiritibusque clausis undequaque ad agendum reserant aditum. Ex his igitur constat, ferrum operari effective, et eo commodius, quo aptiori dispositione fuerit adornatum; ita tamen ut passivum quoque agendi modum eidem concedere non dubitem: absorbet nimirum sales acidos, omnemque aciditatem, dum eandem imbibit, e sanguine eliminat.

Vi activa pollere ferrum statuitur.

Solvitur objectio.

Interdum tamen etiam passive se habet.

Asserta in ferro tum passiva, tum activa virtute, hanc praecipue duplicem agnoscere nemo mecum recusabit; alteram adstrictivam in sale partibusque terrestribus; alteram aperitivam in sulphure et mercurio partibusque volatilibus sitam. Posset hujus veritatis probatio a congrua earumdem partium natura desumi,

Virtus ferri activa duplex est.

mi, sed evidentius ab effectibus colligitur, quos sensibus ipsis quotidiana subjicit experientia. Licet autem aperire, et adstringere contraria sint; in casu tamen nostro quaecumque in concreto contrarietas excluditur, quia utrumque quidem a ferro, sed non ab eisdem profluit ferri partibus. Quapropter ut alterutram impetremus, ad illius genitrices partes confugiendum est, caeteris per idoneam praeparationem separatis, et rejectis.

Duas hasce praecipuas virtutes plures aliae subsequuntur foederatae, et subalternae, quas inferius enumerabimus. Demum antequam a generalibus istis recedamus, ea cura in ferro praeparando maximi est momenti, ut quantum fieri potest, partium purificatio obtineatur: perfectior autem erit purificatio, quo plus essentiae, et minus materiae habebitur.

In qualibet praeparatione partium purificatio maximi est momenti.

Explicatae ferri virtutes multorum studia excitaverunt, adeoque quamplurimi curarunt, ut eas medicae praxi accommodarent, et sane nonnullis res feliciter cessit: adeo etenim acuerunt ingenium, et sedulam adeo impenderunt operam, ut eximia ex eodem metallo sibi compararint pharmaca, crocos nimirum, sales, tincturas, magisteria, essentias, et alia hujusmodi. Sed salva sua cuique laude, in eorum plerisque subtilior ferri substantia sua non satis gaudet puritate, minus enim exacte ab omni terrestreitate aliisque faecibus, aut extraneis substantiis vindicatur; imo interdum ex praeparatione aliquid adventitii accessisse deprehenditur.

Quapropter prae omnibus istis medicamentis, mihi longe magis probatur, utpote his vitiis immune, quod D. de Sancto Hilario proposuit, Nivemque Martis vocat, id est, ferri essentiam volatilem siccam.

Nix Martis praestantissimum est medicamen.

Facturum me itaque operae pretium arbitratus sum, si publicae utilitati illud evulgarem, ut qui paratum expetunt, quo gressus, qui vero parare malunt, quo conatus dirigendi sciant. Quia vero in conficiendo medicamento suum adamussim sequor inventorem, lubuit Gallicum hic apponere textum, ut palam fiat ejusdem vestigiis me prorsus inhaerere. *

* On

* *on tire du Mars par diverses voyes plusieurs rares et excellens remedes, qui sont d'un tres grand usage, et dont on se sert avec succès contre beaucoup de maladies. Il approche plus qu' aucun autre metal de la nature de Venus; aussi est-il facilement changé et converty en elle même. Cette proximitè est cause que Basile Valentin nous le represente l' un et l' autre comme mâle et femelle.*

Ne itaque a propositi exemplaris methodo discedam, repetere cogor, quod jam superius innui, maximam scilicet ferro cum cupro intercedere familiaritatem. Hinc motus Basilius Valentinus, illud ut marem, hoc ut foeminam exhibuit: quod eleganter non minus quam recte expressum arbitror, quia et frequentissime in mineris coeunt, et arte facillime junguntur. Probare tamen nullatenus possum, ferrum, ut asseritur, haud aegre in cuprum transmutari. Est haec altioris indaginis quaestio, adeoque satis nunc erit ad veritatem enucleandam innuisse, omnia phoenomena, quae ferri in cuprum transmutationes passim a nonnullis dicuntur, aeris praecipitationes tantum esse.

Mars cupro valde affinis est.

Ferrum minime in cuprum mutatur.

In hanc rem memorari solent percelebres in Carpatiis montibus Hungarici fontes ubere vitriolo foeti, qui coniectas ferri massas non parva experientium admiratione in cuprum vertere perhibentur.

Nonnulla phoenomena explicantur, quae hujusmodi transmutationem evincere videntur.

Extat in exili meo museo inter conquisita naturae arcana, vel monstra, cupri frustulum, eruditum munus praelaudati D. Vallisnerii, quod loco ferri equini in ejusmodi aquas injecti eductum, ideo praedictae transmutationis opus creditum fuit. Verum ego, ut supra dicebam, praecipitationem lubens admitto, conversionem acriter rejicio. Latent enim in illarum aquarum vitriolo quamplurimae cupri particulae; latent quoque interdum aliquae in ipso ferro, quamquam igne purgatum fuerit: quocirca ubi in praefatas aquas conjicitur ferrum, a vitriolico sale juxta suam superficiem indesinenter labente corroditur. Verum abrasis ferri particulis, aliae melioris notae metalli, cupreae nempe deponuntur, quaeque ferro crustae in modum adhaerent,

mox temporis tractu novis semper absumptarum loco accedentibus particulis, iisque cum homogeneis, si quae forte antea fuerant in ferro, corpusculis sociatis; cuprea tandem massa ferreae loco emergit. Ferrum attamen in cuprum nequaquam conversum fuisse, sed cupro permutatum unusquisque facile intelliget.

Confirmatur ulterius nostra sententia.

Meae sententiae adstipulantur plura experimenta, in primis vero familiaris chymicorum oculis observatio, quod si cupro acidorum vi in vitriolum redacto, et aqua communi soluto dilutoque ferrum immergatur, acida illa, relicto cupro statim ad imum vasis decidente, ad ferrum accedunt. Vlterius auri vitriolum per aquam chrysulcam paratum, si argentum vivum affundatur, aurum dimittit; si vero argentum in aqua forti solvas, et cuprum immittas, argentum deprimitur, cupro in menstruo relicto. Possem alia quam plurima exhibere, sed brevitatis causa praetereo, et ad institutum redeo.

Ferro inest sulphur aureum.

Ferro inest sulphur quoddam aureum, ut a quibusdam nuncupatur, eo quia ad ejus perfectionem proximius accedat. Latet illud in imis penetralibus abditum, sulphure alio foetido et immundo ita obvolutum, ut ideo quamplurium chymicorum oculos fugerit, qui utrumque confundentes, unicum duntaxat sulphur, impurum et omnino terrestre, ferro inesse crediderunt. Verum illud ubi congrua praeparatione suis restituatur viribus, adeo miros producit effectus, ut aurum ipsum aemuletur. In hoc igitur omnes intendendi sunt nervi. Si enim, ut monet P. J. Faber, communia menstrua adhibeantur, nunquam a partibus limosis et corruptibilibus vindicabitur: Si vero solo igne tentetur, usu venire facillime potest, ut in auras evanescat, et laboris universi praemium deperdatur.

Verum ne animo despondeas, amice lector. Frustra namque ferro pretiosum hunc medicinae thesaurum natura non indidit. Eruendi modum fortasse reperiemus. Hic eo unice tendit, ut pertinacem ferri texturam disrumpendo, partesque terrestres, omnemque aliam immundam et inutilem materiam

sepa-

ſeparando, puriſſimam ferri eſſentiam, et praecipue aureum illud ſulphur ex faeculento velut carcere extractum afferat in libertatem, ſpiritusque actuoſos e foetido velut ſepulcro educat ad praeſtantiſſimarum functionum exercitium.

Hoc autem aſſequi nequicquam tentabimus, niſi aquae mineralis ope, ejusdem cum ipſo ferro naturae; quae non violenter, ſed virtute amica, quidquid puriſſimae eſſentiae in eo nitet, expetitum nempe aureum ſulphur, ad ſe ſuaviter trahat, caeteris omnibus repulſis. * *Ad ferri eſſentiam extrahendam neceſſarius eſt aquae cujusdam mineralis uſus.*

* *Mais la maniere de faire cette praeparation a eſtè tenue ſecrette jusqu' à cette heure. Ce qu'il a d' eſſentiel eſt cachè ſous une si grande quantitè de terre dont ſon corps abonde qu' il luy eſt comme impoſſible de produire ſon action, et de faire éclater ſa lumiere dans une priſon si obſcure: de ſorte que ſon ame eſt dans ce corps groſſier comme dans ſon tombeau, et n'en peut eſtre aisément degagèe que par le moyen d' une eau mineral qui eſt de ſon genre la quelle a la vertu d'ouvrir, et de reſoudre le corps du Mars, d' attirer à ſoy ce qu' il y a de pur et d en ſeparer toute la terre inutile. Au lieu que les autres choſes dont on ſe ſert pour cet effet, ſe chargent de tout indifferemment, et tirent le plus ſouvent leurs teintures de ce qu' il à plus groſſier.*

Vulgaria menſtrua ſubjecta, quae diſſolvunt, interdum inficiunt.

Hoc pacto, juxta citati Fabri explicationem, reſolvitur ferrum in ſua principia per ſua ipſius principia: quia ferri fermentum ferrum eſt: reliqua menſtrua communia, praeter debilitatem in emundando, de qua ſupra monuimus, tot ſalibus incongruis ſubjectum inficiunt et alterant, ut ſaepius hinc effectus gignantur non ſui, imo etiam plane contrarii. *

* *Mais cette eau n'attirant à ſoy, et ne retenant que ce qu' elle trouve de plus pur dans ce metal, en quoy conſiſte ſon ſoufre eſſentiel, et ſon Eſſence dorée, rejette, et ſepare en même tems ce qu' il a de groſſier, et de terreſtre.*

AEnigma Chymicum.

Cum igitur eam mineralis aquae ferro congeneris naturam inquirerem, quae non modo ſolvendo ferro par eſſet, verum et quidquid terrei impurique in ipſo latet, ſegregare, et ad ſum-

mum detrudere valeret; animadverti chymicum mihi proponi aenigma, ac proinde aliud significari, quam verba prae se ferre videantur: plerumque etenim, quae inveniuntur acutius, obscurius dicuntur, quam ut quivis ea possit percipere. Primum itaque rejeci trita quotquot a spagiricis adhiberi solent menstrua, quanquam spirituum titulo designentur, utpote necessariis viribus destituta. Valere ideo jussi notissimos nitri et vitrioli spiritus, sulphuris oleum, plumbi, et zinchi aquam, et alia quaeque hisce similia. Mox, cum exploratum haberem menstrui materiam ejusmodi esse debere, ut metallis facillime jungatur, et minime vulgari polleat vi, cogitanti et meditanti demum occurrit admirandum illud magnalium naturae promptuarium ANTIMONIVM. Exultavit illico animus, ac rem ita tenere mihi visus sum, ac si manu tractassem. Ferro etenim congenerem esse Antimonii indolem hinc conjiciebam, quod Chymicorum peritissimi ab eodem antimonio metallorum omnium materiem desumi tradiderint. Aptissimum autem ad metalla dissolvenda illud idem esse, certo certius compertum habebam: ubi namque in fluorem redactum fuerit, singula, praeter aurum, metalla non modo solvit, verum absumit et vorat, ut ideo metallorum lupus appellari soleat.

Solvitur difficultas, et aperitur aenigma.

Illud demum praeconceptam opinionem validius firmabat, quod terrestres et crassiores ferri partes in memoratis salinis liquoribus necessario subsidentes in hoc uno tantum, ob majorem ejus specificam gravitatem, ad summum evehi possint. Nec ullam injecit dubitationem, quod aquae loco, siccum admodum et firmum corpus adhiberem: quis enim non videt, subtilissimos quosque chymicos alia a vulgaribus usurpasse vocabula, tum ut rudes sua caelarent inventa, tum ut acrioribus philosophandi ansam suppeditaren: Horum etenim libri volunt quidem eruditionem, non tamen inquirentibus adeo facilem, sed symbolicis quibusdam figuris ac allegoriis obvolutam, ac propterea acri meditatione eruendam; ne scientia ipsa nimis exposita vilescat, et ut non nisi sublimium ingeniorum praemium fiat.

Quoquo

Quoquo tamen modo se res habeat, inusitatum sane non est, aquae nomine nonnulla indigitari mineralia: cujus quidem rei quamplura in medium exempla proferre tam facile foret, quam quod facillimum. Vnum prae caeteris memorabo Magistri Valentini ex Theat. vol. 4. *Materia vero,* inquit, *principalis omnium metallorum in suis mineris, de qua ipsa generantur, id est causantur, est aqua sicca, quam aquam vivam, seu argentum vivum appellamus, et spiritus foetens, quem aliter sulphur nominamus.*

En tibi, benevole Lector, propositi aenigmatis, aut problematis solutionem. Illud interim te monitum volo, plurimum ad operis perfectionem conducere menstrui, nimirum antimonii praestantiam. Mihi porro diuturnus usus nullum notavit praestantius illo, quod memoratum offendi a Joanne Paterson Hain de Min. quibusd. Hungariae. Ephem. Germ. Dec. pr. Ann. 2. ubi de Minera Hungarica sagaci naturae magisterio elaborata, cujus iconismus exhibetur a D. Jo. Paulo Wurffbain de Minera elegantissime crystallizata in secunda Decur. Ephemer. Germ. Ann. 2. quemque inde desumptum hic tibi spectandum apposui. Totum quantum est hujusce indolis Antimonium, purissimam, et fere instantaneam esse antimonialis vaporis coagulationem et crystallizationem minime dubitaverim. Hinc nullo terrae consortio inficitur, sed in salis, plumbei quidem sed nitidissimi coloris, speciem inspiciendum se praebet. Haec tamen haud perinde dicta velim, quasi inutile prorsus, et abjiciendum sit commune officinarum antimonium. Verum peritus artifex experiendo intelliget, plurimum interesse, hoc an illud in usum vocet; tum sane quia commune antimonium, coctum cum fuerit, multam subtiliorum partium ad ferrum solvendum aptissimarum jacturam passum jam est, tum quod plurium impuritatum admixtione laborat. Hujus ope, peracta dissolutione, purissimam ferri essentiam, atque ejus, ut ita dicam, animam sui juris jam effectam, et ab omni contagione defoecatam haud aegre obtinebimus. *

Purissimum exhibetur Antimonii genus.

Communis officinarum Antimonii labes.

* *Après quoy il se sublime à petit feu, et avec une facilité incroyable en une essence spirituelle sous la forme d' une neige eclatante comme l' argent le plus fin.*

Tenuissimo scilicet igne in candidissimam sublimatur nivem adeo splendidam, ut exquisitissimi argenti nitori nil concedere videatur. Haec est coeli munus, unde sublimes illae naturae promanant excrementitiis hisce corticibus inclusae, ac veluti testaceis vasis custodiuntur. Neque aliter mare istud infimae sphaerae tranare, et in hoc sublunari centro hospitari possent, nisi elementis his alligatae, eorum sisterentur pondere. Illae per ista sentiuntur; ista per illas agunt, eaque operarum mutua communicatione habemus superiorum inferiorumque commercium. Age jam ipsam praeparationis praxim methodice tradamus. Ferri quantum satis judicabitur in minima frustula concisum, seu in crassam scobem redactum, igne acriter calefiat; calefactum ubi fuerit, duplum aut triplum optimi Hungarici antimonii crassiuscule triti pondus immitatur. Ego ad minimum tres antimonii partes exigo, alias perfecta ferri desiderabitur dissolutio, cui mirum in modum confert praevia illa concisio, et calefactio. *

Nivis martis praeparatio practica.

* *Pour cela vous prendrez une partie de Mars, que vous ferez reduire en petits morceaux ou en grosse limaille; et apres l' avoir premierement bien fait chauffer, vous luy ferez un bain de deux ou trois parties de son eau mineral. Vous le tiendrez sur le feu, jusqu' à ce que par la chaleur et la vertù de ce bain son corps soit consumè et resout en eau. Versez adroitement dans un autre vase ce qu' il y a de plus clair, en separant toute la terre que vous verrez nager sur la superficie de cette eau.*

Hinc enim mitius, tractabilius, ac magis pervium redditur metallum, quod hujusmodi Balneo immersum igni imponetur; quia nempe extrinsecus calor menstrui actionem excitat ad solutionem, et ferrum subigit, ut quasi patefactis visceribus minus aegre eam subeat. Idem ignis auxilium efficit, ut aurum, et argentum celeriori voracitate, licet diversimode a propriis aquis solven-

Ignis extrinseci opus in

solventibus absorbeantur. Ita pariter argentum vivum salis spiritui non cedit nisi calefacto. *metallorum dissolution*

Ignis eo usque intendatur, donec totum ferri corpus dissolutum ac resolutum antimonio intimius admixtum sit. Tunc subtilioris substantiae a crassiori materia, et principiorum activorum a passivis ad sensum patefiet segregatio.

Quod enim puri in ferro erat in regulum pellucidum abiisse, suamque puritatem antimonio communicasse videbitur; faeces e contra partesque terrestres circa superficiem innatabunt. Purior fluentis adhuc metalli pars in aliud vas effundatur, limo rejecto. Caute agendum: attamen potius dexteritatis, quam perspicaciae negotium est. Iterum igni exponatur, ut repetita defaecationne, si forte quid impuri, inutilis, et excrementitii residuum est, evomatur, eodem, quo supra, modo abjiciendum. *

* *Mettez ce vase sur le feu, afin que le Mars soit derechef lavé et nettoyé dans ce bain qui le contient; et l' y remettez ainsi, et faites bouillir tant de fois, qu' il ait quitté toute sa lepre, et qu' il vous paroisse aussi clair, et resplendissant que l' eau même.*

Toties demum tradita operatio est reiteranda, donec ferri anima, seu sulphur essentiale ab omni penitus lepra mundetur, et pellucidum purumque se praebeat, perinde ac ipsa aqua, cui tenacissima unione adhaesit. *

* *Vous avez alors dans la matiere luisante qui vous reste, l' ame et le soufre essentiel du Mars separez de son corps terrestre qui les enuelopoit, et unis inseparablement avec l' eau du bain la quelle est convertie avec eux en un estre plus spirituel que corporel, qui se resout au chaud et se congele au froid.*

Nec sane minorem hinc nanciscitur perfectionem ipsum ferrum, quam antimonium, cum illud a foetido consortio vindicetur, hoc ad sublimiorem conditionem, et, quasi dixerim, naturam, evehatur. Operis interim ab intrinseco praecipuus artifex extitit calor innatus in eodem essentiali sulphure residens, qui *Praecipuus operis artifex est innatus calor.*

statim

ſtatim ac ſui carceris clauſtra ab extraneo calore, et aqua ſolvente ſentit disjecta, vividus exurgit, ſpiritus homogeneos undique ciet, ſecumque in ſocietatem vocat, unde vires mirum in modum augentur.

Cocunt igitur illi impigre naturali urgente impulſu, quo homogenea unionem inter ſe appetunt ad faciliorem heterogeneorum expulſionem; indeque robuſtiores effecti, quidquid averſantur, exturbant, et victoria geſtientes ſe ſe mutuis fovent amplexibus. Hinc quae ex eis coaleſcit ſubſtantia propemodum coeleſtis, et ad agendum aptiſſima: cum etenim nullo praepediatur vinculo, inhiberi amplius nequit, quin nativas explicet vires; cumque ſumma puritate gaudeat, contrariorum, ſi quae forte occurrunt, energiae validius obſiſtit. *

* *Or mettez cette matiere ainſi purifiée dans une ſorte cucurbite, qui ait le fond large et plat; ajuſtez y une châpe ſans bec, qui entre dedans, et une autre plus grande par deſſus dans le quel la cucurbite entre elle-même.*

Noſtra nivis extractio.

Poſt haec, univerſum illud aggregatum ex ferri ſubſtantia et aqua immittatur in cucurbitam ſublimatoriam ſatis robuſtam, cujus baſis plana ſit et lata. Ejus ori tegmen, quod Pileus metaphorice dici ſolet, ſine roſtro tamen inſeratur, alio eidem ſuperpoſito, quod et cucurbitam ipſam extrinſecus ambiat. *

* *Lutez les jointures enſorte que rien ne reſpire; et l' ayant mis ſur un petit feu de charbons vous verrez en moins d' un quart d' heure, preſque toute l' eſpace depuis le fond de la cucurbite jusqu' au premier alembic rempli d' une neige tres claire et diſtinguée par petits filets blancs et luiſans comme l' argent le plus fin, qui ſemblent un embarras de piques et de lances entremé lées qui nous repreſente fort bien la nature du Mars don ils procedent.*

Tum juncturis omnibus luto diligenter obſtructis, ut quodlibet aeris vaporisque intercludatur commercium, tenuis ſupponatur ignis carbonibus nutritus. Quarta nondum horae pars effluxerit, cum materiam illam intus clauſam, in candidiſſimam

mam Nivem tenuibus intertextam filamentis, ſe ſe ſurſum conglomeraſſe, totumque vas a fundo usque ad interius tegumentum repleviſſe advertes. *

* *Vous leverez cette neige, êt remettrez le vaiſſeau au même eſtat qu' il eſtoit, luy donnant un ſemblable feu, et par ce moyen il ſe ſera de nouvelle neige, que vous recueillerez; et vous continuerez de la ſorte jusqu' a ce que toute la matiere ſe ſoit élevée en neige; et vous aurez alors un tres-excellent remede, tres-beau à voir, et tres-agreable à prendre, et qui a des vertus, et des proprietez merveilleuſes contre une infinitè de maladies.*

Ea extracta et ſepoſita, rurſus iterumque opus inſtituatur, donec omnis materia in ejusmodi nivis vellera abierit.

Ita demum praeſtantiſſimum et plurimorum votis expetitum habebitur medicamentum. Hoc ſolum admonuiſſe liceat, ne cucurbita diſtillatoria nimis oblonga ſit, ſed potius humilis. Alia nonnulla, quae, intento operi conſequendo proderunt, artifices ex ipſa diſcent praxi, quemadmodum et mihi contigit: quapropter ea libenter praetereo, ne forte eorum peritiae injuriam intuliſſe videar.

Jam vero ut impenſi laboris ac ſtudii praemio magis delectemur, in hoc naturae artisque partu contemplando paulum immoremur; ejusque pretium ex propriis ipſius dotibus, et virtutibus demetiamur. Sed ante omnia in elegantem philoſophicae iſtius nivis figuram oculorum et mentis aciem intendere, non abs re fuerit. Haec ſiquidem ſuae originis non levia prodit indicia, et menti naturae arcana rimanti lucem praeferet haud contemnendam. Gallico Auctori ſua nix viſa eſt conſtare ex oblongis corpuſculis, gladiorum et lancearum adinſtar ſe ſe mutuo interſecantium. Ego vero poſt pluries repetitam tum mei ipſius, tum peritorum amicorum ocularem, ope Microſcopii, diligentem inſpectionem, praeter memorata corpuſcula gladios et lanceas aliqualiter referentia, plura etiam aliter varieque figurata deprehendi. Quapropter propria adhibiturus

Nivis figura examinatur.

vocabula affero, ex eisdem alia esse pyramides quadrilateras; alia octaedra; alia prismata, seu parallelepipeda regularia oblonga; alia prismata cum vertice pyramidali; alia cum vertice conico; alia denique trapezoides.

Haec autem indiscriminatim ita junguntur, ut quaedam se se transversim decussent, quaedam in directum protendantur, quaedam aliis ceu basibus tantum insistant; quaedam minora majoribus videantur adnata. Sed ut omnia sensui pateant, iconismum adjungere placuit, in quo hujusmodi figurarum observata varietas ordinatim exhibetur.

1 Pyramis.
2 Octaedrum.
3 Prismata oblonga se se varie decussantia.
4 Prismata, quorum vertex in conum degenerat.
5 Prismata rectangula aequalia, quorum alteri adnata est pyramis.
6 Prismata rectangula, quibus adnascuntur pyramides, et figura rhomboidalis.
7 Prisma, cui semirhomboidale corpus adnatum est, et figura irregularis.
8 Prisma dissectum pyramidem referens.
9 Prisma rectum, seu parallelepipedum.
10 Parallelepipedum cum variis pyramidibus adnatis.
11 Varia corporum octaedr. pyramid. fragmenta.
12 Parallelepipedum, cui pyramis, et varia spicula sunt adnata.

Mira naturae constan.

Apposita schemata miram profecto naturae constantiam ostendunt: quamvis etenim acri admodum igne, consueto non modo mixtorum, verum et seminum ipsorum, ut audiebat Helmontio, destructore, sollicitata fuerit, ut ferri antimoniique partium figuras perderet; diutinam tamen ejus actionem aut vicit, aut elusit, et eas minime infractas, sed pellucidiores redditas Philosophorum oculis et meditationi exposuit. Nec solum ab ignea vi natura immunes servavit easdem partium figu-

ras,

ras, sed inter se se distinctas; quia nimirum ob diversam planorum, quibus singulae continentur, inclinationem minime congruentes, quamlibet respuunt unionem. Idem, et reliquis metallis accidere norunt Docimastes. Licet enim aurum, argentum, aes, et plumbum simul mixta in fluorem redigantur, ut ideo unius tantum fluidi formam exhibeant, et quantum libuerit in crucibulo fusa detineantur, nunquam tamen fieri poterit, ut validissima ignis actio intimiorem eorum compagem penetret, et partes constanti unione confundat. Facili siquidem negotio singulae a reliquis separantur, ut ideo nequaquam indolem mutasse constet. Phoenomeni sane hujusce causam recentioris philosophiae cultores plerique figurarum diversitati adscribent, quibus extra dubitationis aleam sancitum esse videtur, non alio naturam instrumento uti, quam locali motu, qui pro variis corporum aut corpusculorum figuris admirandam hanc, et multiplicem effectuum varietatem, non modo in hac nostra sublunari, verum et in superioribus regionibus inducit. Nullum autem scrupulum injecturas reor puriores et defaecatiores antimonii partes: ut enim plurima, quae in hanc rem dici possent, brevitatis causa praeteream, neminem eorum, qui Medicae praxi operam navant repertum iri confido, cui antimonialium medicamentorum praestantia creberrimo experimento non innotuerit.

Cur plura metalla simul fusa ad invicem facile separentur.

Quoad reliquas proprietates, candidissimus est color, nec candor tamen est obtusus, sed alicubi crystallinus, ubique lucidus, ac semper vividus, perstringens oculos, adeo ut purissimum non modo aemuletur, verum et fere superet argentum.

Nostrae nivis proprietates perpenduntur.

Odoris et saporis penitus expers est, summopere vero levis et rara, nec tactui aspera, immo mollis, et friabilis, ut ideo evanescere quodammodo videatur: unde merito NIVIS nomen consecuta est. Quae cuncta cum a sale terrestri crassiori sensui obnoxio valde abhorreant, hinc quoque nostram essentiam conjicere licet a corpore crassiori exemptam, et terrenae sensibilitatis expertem, nisi quantum sufficiat, ut ad hominum

uſum inter homines detineatur, alias ad ſublimiorem ſphaeram evolatura.

Inter praecipuas ejus dotes eſt volatilitas.

Hoc me excitavit, ut rem experimento comprobarem, quod e voto ſucceſſit; adeoque et hanc ipſius deprehendi proprietatem, ut nimirum, ſi carboni ſuperponatur ignito, paulatim omnis evolet, quia per eum calorem, tenui, quo adhuc coercebatur, vinculo expedita, nulliusque vaſis denſitate concluſa, ad locum ſuae originis velociter redit, terram, ubi impuritatem contraxerat, ut ita dicam, dedignata.

Incorruptibilis eſt noſtra nix.

Ex eodem denique principio profluit altera praecipua noſtrae Nivis dos, nempe incorruptibilitas. Cum enim ferrum in ſua principia reſolutum ſit, principiorum autem nulla ſit generatio aut corruptio; ideo eſſentiam iſtam ex hujusmodi principiis reſolutis, et purificatis conſtantem, corruptionis immunem fateri debemus.

Medicae vires proponuntur.

Plura hucusque dicta ſunt, majora tamen de Medicis viribus dicenda ſuperſunt, quas ego ex praenotato Auctore indicabo, uſus probabit. *

** Il mondifie les organes du corps.*

Primum viſcida diſſolvit.

Primo igitur corporis organa emundare dicendum eſt, quia nimirum a vaſorum etiam minimorum extremitatibus lentam tenacemque materiam, et a glandulis quibuscumque mucoſum farcimen ſtrenue avellit: Hinc polypoſis ſubſtantiis, et vaſorum pneumaticorum, aliorumqae ſtagnationibus curandis valde prodeſt. Hinc in motu circulari debili a cauſa inorganica, ſive ab aucta fluidorum viſciditate dependente, efficaciſſimum eſt medicamentum. Hinc febres chronicas, cachexiam, hydropem incipientem, morbos virginum, conſtanti vigore expellit: imo et adverſus velociores morbos feliciter pugnat, dummodo ex ſanguinis pendeant craſſitie. Cum enim ille conſuetae circulationi tunc impar ſit, ideo vehementiori indiget fermento, quo languens excitetur motus, et ſegnis urgeatur fermentatio, *

Adeoque adverſus chronicos morbos plurimum valet.

** Pu-*

* *Purifie et renouvelle le ſang.*

Secundo naturalem puritatem ſanguini ſervat, quae ſi forte amiſſa fuerit, reſtituitur. Hoc autem praeſtat, vel morboſam aciditatem, ne illuc irrepat, repellendo; vel ſi irrepſerit, ſanguinis particulas, quae ex eadem lenteſcebant, diſſolvendo. Quam porro hujusmodi aciditas pernicioſa ſit, morborum conſequentium caterva teſtatur. Inde etenim ſpiritibus animalibus liberiori et expanſivo motu interdictis, tota corporis oeconomia tum fluidarum, tum ſolidarum partium pervertitur. Inde quoque ructus acidi et nidore infecti; fames canina; morſus ventriculi; paſſiones iliacae et colicae; pallores ob inertiam bilis; aliaeque pravae primarum viarum affectiones germinant. Sed hanc morborum ſobolem pharmaci noſtri virtus vere Martis adinſtar proſternit, et diſſipat. Ipſa acidam illam peſtam profligat; primae digeſtionis officinas et fermenta vitali reficit vigore; ſanguinis motum, reſtituta ſubtilitate, ſollicitat; quidquid impuritatis intra viſcera congeſtum fuerit, non tumultuarie ſed pene inſenſibiliter per commodiores meatus attenuatum excludit; et ſua ipſius, ſi fas eſt dicere, aſtrali irradiatione ſpiritus omnes exhilarat. Quia denique morbos vel fugat, vel arcet; ideo ejus opera ſemper utilis eſt, et iis potiſſimum locis, ubi ab aëris inaequalitate, et ciborum incongruentia valde timendum eſt: ex his namque boni ſanguinis inopia, et inde damnata procedit aciditas et lenteſcentia. *

Debitam ſanguini craſim reſtituit.

* *Empêche qu' il ne ſe faſſe aucune putrefaction dans les entrailles.*

Tertio prohibet putredinem, quod ex ſuperioribus patet: morboſo quippe acido enervato, ac ſtagnante humore diſſoluto, noxiae fermentationi aditus praecluditur. Si vero haec abſit, omnem quoque impuritatem ac lentorem abeſſe neceſſe eſt, et conſequenter omnem a putredine timorem, utpote quae in viſcido tantum et impuro nidulatur.

Putredinem prohibet.

Aliud praeterea hujus virtutis argumentum deſumitur ex pura et incorruptibili noſtrae nivis ſubſtantia: non modo etenim

enim cum rebus impuris, et corruptibilibus nullam habet affinitatem; verum cum corruptioni maxime adversetur, peculiari propriae virtutis motione res quascumque sibi conjunctas a resolutione, quae est corruptionis terminus, quantum per naturae leges licet, praeservat. Hoc sibi nullo negotio persvaserit quicumque fuerit expertus, aquam coenosam affuso spiritu salis, aut alio quolibet sale minerali in fluorem prius redacto ab ulteriori corruptione vindicari. Efficacissima est enim mineralium virtus, adeoque a vi destructiva difficillime superabilis. *

* *Guerit les obstructions des membres principaux.*

Obstructa reserat.

Quarto obstructionibus medetur praecipuorum viscerum. Quod intelligendum puto de hepate, splene, renibus, et organis quibuscumque, quibus perfecta sanguinis cribratio absolvitur: sua nimirum subtilitate ad intimiora penetrat substantia ista nostris spiritibus valde amica et homogenea, ibique post coagulationis causam eductam, depuratis succis, ubique naturalem puritatem, et harmoniam restituit, et firmat. Plura per attenuationem operari, satis superius dictum est, hoc solum addo, cum attenuationis efficacia a mercurialibus medicaminibus, tum etiam attenuandi modo differre. Vtraque quidem medicamenta inimicam in materiam impetum faciunt, sed Mercurius tumultuarie adeo tantoque molimine, ut interdum non minus periculi a medicina impendeat, quam a morbo. Mitiores e contra adeoque tutiores sunt nostrae nivis conatus, ut ideo remediis aeque innocuis ac strenuis sit annumeranda. Id tamen hic loci innuendum arbitror, me non tantas unico huic medicamento vires adscribere, ut eas Mercurialibus in oppugnando profligandoque Gallico fermento pares esse contendam. Mercurius etenim, ut omnes norunt, ad debellandam illam humani generis luem a natura videtur destinatus. Quod si tum veterum, tum recentiorum nonnulli, qui ferrum esse ajunt corpus mere passivum ac veluti mortuum, nihilominus tamen veram fatentur esse viscerum medicinam; quid

de

de hujusmodi ferri essentia dicendum? cum eam vivida activitate praeditam, et quodammodo ipsius metalli animam esse nemo inficiari possit. *

* *Ouvre leurs conduits.*

Quinto aperit meatus. Explicitis jam viribus haec quoque cohaeret. Ab hac autem innotescit, vasa lactea, chylifera, lymphatica, caeteraque capillaria, tam perfectiva, quam excretoria, et quantumcumque a centro motus dissita, expurgari, reserari, ac demum in eo statu, in quo vitalium functionum ministerio commode sufficiant firmari. Vtilem itaque operam praestat in paralysi, caeterisque membrorum resolutionibus, quas stagnans humor effecit; dummodo tamen de partibus jam emortuis, sive irresolubilibus non agatur, in quibus nimirum ob jamdiu interdictum spiritibus animalibus transitum, iisdem prorsus imperviae, penitusque flaccidae redactae sunt tum nerveae, tum carneae fibrae; quemadmodum in sphacelis, in tumoribus internis scirrhosis, gypseis, temporis diuturnitate jam confirmatis; in sarcomatibus, aliisque hujusmodi pluribus accidere solet. In his enim frustra imploratur nedum nostrae NIVIS, sed totius, quantacumque est, Artis Medicae auxilium. * *Meatus aperit.*

* *Adoucit leurs humeurs.*

Sexto humores edulcorat. Peculiaris est hujus medicamenti natura, ut propter aurei sulphuris purissimam substantiam, alcalicarumque particularum mercurialium summam subtilitatem, acidis prius debellatis et ejectis, humores dulci temperie foveat, spiritibusque animalibus propriam impertiatur vivacitatem. Hoc vigore vitalis universi corporis machina excitata, alacriter morbos ex humorum inertia spirituumque languore ingruentes repellit; podagrae nimirum, chiragraeque passiones, arthritides vagas, ulcera erodentia, herpetes, convulsiones, et hujusce indolis affectiones, quas enumerare longum esset. Illud unum non praetermittam, in ea sanguinis labe corrigenda, *Humores edulcorat.*

qua

qua tum hypochondriaca, tum hysterica passio progignuntur, si praesertim in salina consistat acredine, nulli pharmaco magis quam nostro esse fidendum. *

* *Et appaise toutes leurs inflammations.*

Inflammationes sedat. Septimo inflammationes sedat, imo potius resolvit. Sed ne forte ex generalitate nominis oriatur aequivocatio, et inde error in praxi; cum distinctione procedendum est. Inflammationum enim aliae ad immediatam organorum laesionem referuntur, ut in pressura, distractione, tortura, ruptura, contusione, ustione, erosione, ac vasorum sanguiferorum crispatura contingit. Ad harum curationem nostrum pharmacum nihil conferre potest, ac proinde alio confugiendum. Ipsius ergo usus proficuus solummodo iis inflammationibus erit, quae ex lentescentis cruoris in minimis arteriolis stagnatione originem ducunt. Celeriter tamen obstandum est, antequam vasorum potissimum reticularium ora per nimiam distractionem rumpantur, et lymphatica vasa simul divellantur: tunc enim exitium imminet pene irreparabile. Sub initium igitur cum primum congestionis, ubicumque illa sit, prodeunt signa, statim pretiosam hanc medicinam arripito, adhibita etiam, quotiescumque res indicaverit, praecipue vero in velocioribus morbis, sanguinis missione. Hac ratione, destructa specifici fermenti acredine, erysipelata, pleuritides, peripneumonias, ejusque affines morbos feliciter videbis dissolutos pariter et resolutos. Quodque plurimi faciendum est, cautius ita procedes, quam si per alcalia animalium volatilia curationem aggrediaris. *

* *Il rectifie les ferments de nos digestions.*

Ventriculi fermentum roborat. Octavo digestionum fermentum rectificat. Vix explicari potest, quantum detrimenti digestio ex abundanti viscididate patiatur. Adhaeret haec interiori ventriculi superficiei, ibique accrescens obducitur et induratur eo usque, ut spiritali fermento expeditus praecludatur ingressus. Parcius itaque et lentius ex glandulis fere obstructis illud promanare cogitur, adeoque cum irrorando cibo non sufficiat, nequit iste ad natu-

rale

rale corporis nutrimentum praeparari et diſponi; ſed potius in morboſam colluviem degenerat, et praecipue in acidam materiam, ex qua in primis viis haerente, melancholico humori indeficiens ſuppeditatur alimentum. Sed ut ſaepius memoratum eſt, laudati medicamenti virtus conſtantes adeo adverſus hujusmodi viſcoſitatem, et aciditatem exercet inimicitias, ut numquam quieſcat, niſi eisdem penitus profligatis. Hinc etiam patet, cur ex omnium ſententia optimum melancholiae digeſtivum habeatur ferrum; quia nimirum acidum, quod melancholiae materia ponitur, vel active deſtruit, vel paſſive abſorbet. Ejusmodi opem prae reliquis experiuntur, ſtomacho parum valent ob ſpiralium fibrarum inertiam, non ſine magno ſalutis detrimento: languente etenim mechanici motus inſtrumento, fit, ut ciborum materia parum immutata, ſed potius impermixta et male trita, ſpiritus vitales minime reficiat, imo potius opprimat. His ergo opportuna auxiliatrix medicamenti virtus advenit, quae liquores ad optimam fermentationem diſponit, inſtrumenta conterentia roborat, ac vaſa coercet. Praeterea cum tam bilioſum, quam pancreaticum ſuccum naturali conſtitutioni reſtituat; chylificationem egregie promovet: e contra vero icterum nigrum tollit; haemorrhoides caecas dolentes; ut et menſtrua nigra, pelliculoſa, inordinata, doloribus, aliisque ſymptomatibus ſtipata; ructus acidos; ſtomachi, et inteſtinorum dolores; diarrhoeam crudam, aliosque ex hujusmodi radice pullulantes morbos ſtrenue evellit. *

* *Et corrige l'acrimonie des ſucs, que la Nature diſperſe dans les venes pour l'entretien du corps.*

Nono ſuccorum acredinem per vaſa diffuſam corrigit.

Multiplex eſt acrimonia, ideo ne fallamur, tum acidam, tum auſteram perdomat, accedente tamen congrua victus ratione; tum denique muriaticam, ſi largiori aquae potui copuletur: attenuando quippe ſpiſſum, ac ſales infringendo, lympham, ſanguinem, laticemque nervoſum, et caetera quaeque acrimoniae veneno infecta edulcorat, et ad debitam craſim redigit. *Succorum acredinem corrigit.*

git. Hinc consequens est, ut morbi ex vitiosa illa causa orti, quales sunt lepra, psora, scabies, aliique plurimi insensibiliter curentur. *

** Il éteint les fievres tant intermittentes que continues, même celles qui sont accompagnées de malignitè.*

Febres extinguit.

Decimo febres extinguit, tum intermittentes, tum malignas. Quemadmodum etenim id, quod morbi causa existit, vix unius aliquando drachmae pondus excedit,ita medicaminis actione effici potest, ut imperceptibiliter resolvatur, et per insensibilem transpirationem amandetur. Hoc igitur eximium pharmacum omnibus prodest febribus, quae comitem habent horrorem, quaeque suam originem fluidorum lentescentiae referunt acceptam.

Difficile quidem prima fronte captu videtur, quomodo ex lentiori liquido celerior sanguinis circulatio, celeriorque organorum circulationi deservientium motus excitetur. Sed quaelibet de hujusmodi veritate haesitatio evanescet, si admittatur, quod negari non potest, crescente vi fermentativa, motum eundem accelerari; vim vero fermentativam crescere, si liquor debito fluiditatis gradu, et debito locali motu privetur, ac propterea in ductuum extremitatibus stagnare cogatur: hinc nostrae medicinae virtus propria subtilitate, et corpusculorum figuratione adjuta ad morbi sedem pervadit; ibique viscosum lentorem solvit, attenuat, et coagulantem subigit aciditatem, quam utique induxit vel ciborum incongrua qualitas et copia; vel eorum, quae excerni solebant, retentio; vel nimius corporis motus; vel alia quaecumque causa extrinseca. *

** Et comme ce qui fait ordinairement la cause de nos maux, ne pese pas dans nous une dragme. aussi l'action la plus naturelle de ce remede est de le dissoudre imperceptiblement, et de le faire transpirer par les pores sans aucune èvacuation qui soit sensible.*

His

His peractis, materiam illam vitiosam, jam domitam, jam mobilem per insensibilem transspirationem expellit; adeoque sanguinis impetum sedat, circulatione naturalem ad legem revocata.*

* *Quelqüe fois nêanmoins son actionse regle et se proportionne au besoin de la nature.*

Ea ratione fit, ut curentur nedum febres recentes, sed etiam chronicae, quae ex vasorum praeclusione dependent, praecipue vero febres albae virginum, verminosae puerorum, quaeque ex variolis insurgunt, ac plures aliae. *

* *Et chasse per les sueurs, les urines, et par quelques selles, ce qui fait la matiere, et l' occasion de nos maux.*

Licet autem dictum sit, morbi causam a nostra Nive per insensibilem transspirationem expelli, hoc tamen haud stricte ita intelligendum esse velim, quin etiam interdum per urinam res perficiatur, interdum per solam liquorum alterationem, et modificationem, ut et corticis peruviani usu innotescit; interdum denique alia ratione, praesertim vero si alterius medicamenti concurrat auxilium. Si vero, ut saepius explicuimus, ex liquidissimi expressione, et reliqui incrassatione sanum in morbosum degenerat; tunc cunctandum non est, sed sedulo curandum, ut citissime lentor ille solvatur, et ab acri inducto leniantur irritamenta, alias si perniciosa illa lues tamdiu sinatur debacchari, ut solidum destruatur, aut liquidum nimis depravetur; tunc febres inde enatae, suppurationes, gangraenaeque in vitalibus organis, atque hujusmodi reliquae passiones nullo sane curari possunt medicamento, ac proinde nulla quoque spes in nostra Nive reliqua esse potest. Vtiliter interim vim suam exeret in stagnationibus a nimia copia, si conveniens accedat et phlebotomia.

Hae sunt ferreae hujus essentiae virtutes, quas ex jam exposito Auctore enumeravi: quae profecto ad quaedam summa capita reduci possent, imo et abstractiori, ac ad scientiarum

normam accommodatiori ratione tradi; sed a proposita ejusdem methodo discedere nolui, quae cujuscumque captui congrua magis videtur. Non enim doctis tantummodo haec scribuntur, sed et iis omnibus, quorum medicamenti naturam scire interest, ut propriae consulant saluti.

Medicamenti dosis.

Pro laboris coronide reliquum est, ut qua mensura, seu pondere ministrari debeat exponatur. *

* *La dose de ce remede est de vingt-cinq, trente jusqu' a quarante grains. Comme il est d' une couleur tres-belle, et qu' il n' a ni goust ni saveur qui puissent reprocher, aussi n' est-il pas besoin de beaucoup de circonspection pour son usage. On peut le mêler avec un peu de mouelle de pomme cuite ou quelque conserve liquide, a fin qu'il ne se disperse pas dans la bouche.*

Dosis a nostro auctore statuitur a viginti usque ad quadraginta granorum pondo: cumque pulcherrimi sit coloris, nullumque fastidium palato inducat, cautela proinde opus non est, ut absque difficultate deglutiatur. Satis igitur erit, si tantillo pomi cocti, aut confectionis alicujus liquidae eadem nix admisceatur, ne per os disperdatur, sed ad interiora commodius pervadere possit. *

* *Pour les fievres si elles sont intermittentes, il faut prendre ce remede un peu avant l' accés, ou du moins lorsque le frisson approche, et en tout tems dans le continues, et une heure aprés on donne au malade un bouillon avec du beurre, et des herbes.*

Tempus exhibitionis notatur.

In febribus curandis, si intermittentes sint, medicamentum hoc paululum praecedere debet febrilem accessionem, vel saltem ubi frigoris rigor praesentitur, exhibendum est. Si vero continuae existant, absque ullo temporis discrimine accipiatur:

post

post horam jusculum ex herbis convenientibus paratum butyroque conditum aegroto ministretur. Haec ex celebrato Viro, quae ex ipsius verbis superius insertis clarius, qui Gallicum idioma callent, percipere poterunt.

Ego porro ubi opportunum credidi, nivem hanc ad decem granorum pondo ministravi, cum aliquo tamen sequentibus vicibus augmento, prout curae ratio suadere videbatur. Instituta interim accuratissima effectuum observatione, comperi, pharmaci hujusce quotidianum usum a decem usque ad viginti grana strenuam praestare operam, et ad felicem exitum in morbis curandis non parum conducere. Quod si de pueris agatur, pro eorum aetate, quatuor, vel sex, aut octo grana sufficere sentio. Cumque, ut diximus, nullo polleat odore ac sapore, ideo foeminis quoque indiscriminatim propinari potest: cumque nauseae periculum absit, non turbabit nutrices, quibus intra ubera lac congelascit. Eo vero modo deglutiri poterit, quem quisque praeoptaverit, cautela tantum, ut monuimus, adhibita, ne per os disperdatur. Commodius itaque erit, ut pariter innuimus, si alicui rei congruenti misceatur, quae pharmacum coerceat, collectumque secum ad viscera perducat.

Quoad febres intermittentes, propinari poterunt grana duodecim nostrae Nivis vel solius, vel cum scrupulo uno extracti corticis Peruviani, juxta praeparationem domini le Febur, et hoc ter in singulos dies per hebdomadam; per septem vero subsequentes dies bis quotidie: per septem autem alios, semel tantum unaquaque die. Post quamlibet medicamenti dosim aliquid liquidi competentis hauriendum est. Haec fundamentalis cura ad aegroti salutem valde efficax erit, absque timore recidivae. Demum quoad febres continuas, et putridas, data temporis opportunitate, et quando perito placuerit Medico, praeberi poterit semel, vel bis in die deglutienda nix a semiscrupuli pondo, ad unum scrupulum, vel sola, vel cum aliis cardia-

cis. Accedere quoque debet jusculum, quod ad praescriptum nostri auctoris supra retulimus.

Hic tamen meus labor non quiescet in discutienda eximii hujus medicamenti natura, adeoque si temporis progressu aliquid detegam, quod publico bono proficiat, et curiositati satisfaciat, evulgabo. Interim haec sunt, quae de ipso exponenda duxi, non eo solum fine, ut ipsius essentia innotesceret, sed ut omnes sciant, me, nisi re cognita et mature discussa, nullius medicamenti opus, multoque minus ministrationem aggredi.

Palmaris profecto nedum imperitiae, sed temeritatis est, pharmaca tractare, et indiscriminatim cuicumque ingerere, ubi parandi methodus, imo interdum ipsa rerum nomina ignorentur; adeo ut casus arbitrium sit, prodesse vel nocere. Agitur de hominum vita, proinde satis admirari nequeo facilitatem, qua medicamenta, praesertim ex Mercurio, et antimonio passim conficiuntur: res certe plena periculi, adeo ut non solum artificibus quibusdam mere mechanicis, sed ipsis etiam artis Professoribus timorem incutere debeat. Caveant, qui ista jactitant absque sufficienti peritia et diligentia, sed multo magis caveant, qui eisdem fidunt, propriamque vitam hujusmodi farinae hominibus committunt.

Nivis etiam hujus praeparatio habetur in libro italico An. 1715. Patavii in 8. edito a Dionysio Andrea Sancassano Magati, sub titulo La Notomia dell' Acqua, pag. 90. et 91.

Dn. D. Rudolphi Jacobi Camerarii.

Stationes Baroscopii supremae et infimae.

Anni.	1714	1715	1716	1717
Januarius.	19. 9.	20. 10.	18. 0.	17. 3.
Februarius.	20. 8.	15. 6.	18. 4.	18. 0.
Martius.	20. 1.	14. 2.	16. 6.	10. 0.
Aprilis.	16. 3.	14. 4.	14. 8.	16. 6.
Majus.	14. 1.	14. 6.	13. 5.	14. 6.
Junius.	13. 7.	14. 6.½	15. 7.	16. 8.
Julius.	13. 6.	12. 4.	14. 4.	16. 8.
Augustus.	12. 5.	12. 2.	15. 7.	15. 5.
September.	14. 4.	15. 7.	13. 0.	14. 4.
October.	15. 5.	16. 5.	14. 5.	15. 4.
November.	18. 6.	14. 4.	17. 6.	14. 2.
December.	20. 1.	18. 0.	14. 0.	14. 0.

Quod cum pace deisidaemonias mastigum fiat, habeat pagellam in hac Eph. Nat. Cur. app. *Jupiter*, ab aequinoctio autumnali anni *decimi sexti* ad vernale *septimi* motibus aëris et baroscopii insolens: vel ea de causa, quia videtur spectare ad stationem infimam in tabella septembri alias insolitam. Attigerat planeta bene audiens locum supremum in zodiaco, scilicet principium cancri, cum *sol* ipsi configuraretur per *quadratum* in librae principio; tunc autem praecise satis, *die* nimirum 23. *Septembris* 1716, mercurius in tubo per sex gradus (olim in *append. cent.* 4. p. 53. determinatos) delapsus *ad imum scalae suae* habuit respondentem sibi turbulentiam aëris vespertinam extraordinarie magnam, vehementem, pluviam ingentem, vim venti ab occasu hor-

horrendam: Nec quies inde fuit per tres dies subsequos, cum perparum ascenderet varie iterumque descenderet, nunquam altus, sed duravit adhuc per triduum inconstantia, praevalente imbrium et ventorum impetu et copia.

Notabile hinc, quod in novellis legebatur, *Londino* perscriptum, d. 25. Septembr. *A vespera hesterna vi gravis tempestatis fluxum maris adeo fuisse repressum, ut hodie ultra pontem ibi Thamesin vado transire potuerint; quod pro miraculo fuerit habitum.* Et haec fuit illa quoque insolita vis tempestatis a vespera d. 24. Septembr. ad nonam matutinam sequentis, de qua ex *Brest* literae leguntur in *memoir. de Trevoux.* 1716. Octobr. cum phaenomeno subsequo, de observata inde per triduum *salsedine fructuum*, e. g. pirorum, ad communem per urbem querelam, (quale quid *R. Mead* d. imp. sol. et lun. p. m. 390. etiam annotavit) tantillum intercedit discrimen; *Tubingae* enim vis venti certe fuit major per vesperam vigesimi tertii, quam quarti, quae post diem pluvium frigidum videbatur serenari, sed tulit noctem porro valde pluviosam et ventosam.

A *quadrato* ad *oppositionem*; diei 17. Decembris assignatam. Supervenerat luto subitum acre gelu, vi euroboreae, sed breve, remittens ad nivulam, quam et lenior abstulit ventus ab occasu. Quantum hic debeat Jovi et soli, quidve sextili et trigono martis concurrentibus, transmitto, hoc proposuisse contentus: Delapsum die 17. mercurium, mane diei 18. iterum comparuisse *in scalae imo*; idque hac vice hoc loco plane non cum tanta turbarum aërearum vehementia, cum liquatione modo sub nubibus solis radios raro transmittentibus; at cum vesper ventum ferret fortiorem, frigidiusculum, mercurius bene cito reascendit in altum.

Ab *oppositione* iterum ad *quadratum*, d. 12. martii 1717. Praecesserant dies sereni, remiserat euri rigor, favebat pomeridiana amoenitas, cum mercurius sensim in scala humilior, versi in austrum et occasum aedium vexillis, ipso tandem assignato duodecimo martii compareret lapsus iterum in baroscopio *ad*

imum: Non ſine pluvia quidem et vento, apud nos, ſed qui in comparationem venire non poſſit cum autumnali iſto.

Hoc autem ſcalae mercurialis imum per hoc ſemeſtre fuit hic obſervatum *non niſi* tribus iſtis vicibus: *Excipe* diem 22. Februarii 1717. pluvioſum; cum paria forſan praeſtaret *venus*, martem ſolemque reſpiciens.

Si quis praeter ſpem curioſus hic quaerat: quid ergo caeteri aſpectus Jovis? habeat reſponſi loco paucis, *trigonum* ſeri autumni 1716. vix triduo praeceſſiſſe ſtragem uvarum paucarum, vix tarde matureſcentium, ſcilicet ad feſtum Simonis et Judae, cum poſt rigorem euroboreae elevantis mercurium per diem 26. Oct. grave gelicidium caderet in *vindemiam*, raro exemplo ita ſeram, diuque praeter morem poſtponentem, triſtem tamen, cum gelu iſtud non uno contentum mane, ſed ter repetitum, parciſſimam jam dum noſtram ita laederet ſupellectilem.

Alter *trigonus* anno 1717. jovis cum ſole, fuit non ſolus, ſed complicatus cum tali aſpectu ſaturni; adeoque hic tranſeat.

Accedat tamen *ſextilis* adhuc d. 17. April. 1717. quippe vento ſubitaneo mirum quam impetuoſo ſatis praeciſe ad tempus coorto, non frigido, inſignis fuit; demiſſo quidem infra medium ſcalae mercurio, ſed non multum ultra, ad pluviam et inconſtantiam inſequentem.

Quid fiet hinc, cum dicetur ſoli *conjunctus* Jupiter? ſcilicet ſub Julii 1717. principium. Atqui, tum non ſolus, ſed cum venere inſuper et mercurio; nec, ut ſic loquar, liber, ſuive juris, ſed ſub aſpectu ſaturni quadrato, martisque quincunce fuit. An itaque hinc eſt, quod baroſcopium tunc minus demiſit? ſed uti ſtationem ſcalae mediam cum frequenti, at parvo, ultra citraque aſcenſu et deſcenſu exhibuit vagam magis, ac pro hoc anni alias tempore, ſic etiam varium et inconſtantem tunc aërem, minus ac ſub nupera junio martis ad mercurium, ſolem, venerem, oppoſitione aeſtuoſum, tempeſtuoſum, (cujus calamita-

tis', et frequentium per hanc aeſtatem fulminum, ſuo cum damno, forte meminerint paſſim non pauci) habuit ſibi, vel iſti aſpectuum mixturae convenientem.

Dum haec ſchedula per menſem premitur unum poſt alterum, interim ex *Belgio* ſcribitur, a veſpera in noctem 1. *Sept.* 1717. grandem *arborum* procerarum *ſtragem* fuiſſe editam vi venti, ut alibi, ſic maxime *Hagae Comitum*. Quis ergo tunc fuit tubi ſtatus, aëris motus, jovis aſpectus? Poſt longam aeſtivam ſerenam ſiccitatem die 27. Aug. *rubedo matutina* indicarat mutationem, et hinc demiſſus fuerat mercurius ad quintum ſcalae gradum, ſub tempeſtate, quae ſuper capita noſtra tranſiit per Dei gratiam innoxia. Vix per binos ultimos auguſti inconſtantes, tantiſper verſus medium ſcalae reaſcenderat ille, cum d. 1. Sept. mane nebuloſo, ſereno compareret iterum humilior, ulteriore deſcenſu praeſagiret quid novi; uti quidem factum circa ſecundam pomeridianam, cum quarto gradu in ſcala, tum, enim ſubita et ingens vis venti, non frigidi, auſtrozephyri, exorta, (nobis iterum per Dei gratiam ſine damno, praeterquam decutiens poma, quorum minor ſuppetit copia, ac anno nupero) tandem tulit pluviam nec largam hic, nec longam. Veſper inde clarior quidem, ſed cum vento adhuc forti elevavit mercurium ad gradum ſextum. Dies ſequens frigidior, ſerenior ad undecimam; tertius nebuloſus, ſubfrigidus ad decimum quartum ſcalae, hujus menſis ſupremum. Poſt veneris cum marte quadratum, cum jove ſextilem, ultimo auguſti *B. G. K.* adſcripſit *Keplerianum quincuncem jovis et martis?* Huicne igitur tantum tribuemus? Et alteri ejusdem Autoris ſemiſexto ſaturni et mercurii vim frigoris ſupervenientis elevatricem? Sed *jovem caeteris planetis* configuratum hic proponere, non eſt animus: Erunt, qui *quadrati* cum ſaturno habebunt rationem; *tertia vice* repetitur.

Helmontius tr. aſtr. neceſſ. non incl. §. 48. aſtrologorum regulis inter alia bene multa oppoſuit quoque ſyſtema *Copernici*,

cujus

cujus opinio ſuis non caret aſſeclis, et non parvae autoritatis; (ſuo jam tempore) licet ſub ſilentio ſuum premant conſenſum: *Qua tamen*, pergit, *ſemel erumpente, absque dubio, omnia phaenomena et praedictiones ruent.* Scilicet geocentrici ſunt aſpectus, cum deberent conſiderari heliocentrice; unde occaſione miri phaenomeni, revera olim ita ſe habere crediti, poſtmodum autem per errores opticos clarius declarati, quo planeta, ſuo tempore *ſtationarius* ad *retrogradum* et *directum motum* videtur, et hoc ipſo configurationi cum altero tunc aequivalere dicitur, quaeri etiam poſſet: Huic ſive aſpectui ſive ſtatui Jovis ut reſpondeat aër et tubus? vel quod in hoc eſt mobile perpetuum. Enimvero paulo ante trigonum Octobris 1716. jupiter ſtat. retrogr. demiſit utique baroſcopium ad gradum ſextum, poſt noctem turbulentam, ad diem pluvioſum, ventoſum, inconſtantem. Sed intercurrerunt aliorum planetarum aſpectus. Et anno 1717. jupiter ſtat. dir. ad medium februarii a nuperis complicatis trigonis jam altus, manſit talis; nihil ſingulare movens vel mutans. Clarius autem certiusque de aſpectuum energia judicium, quando ſunt ſoli, quam cum aliis quaſi permixti. Poſſet ergo in hoc inquiri extra haec tempora, et hoc ipſum extendi tanquam commune quid ad caeteros, inprimis ad *mercurium*, frequentius talem; qui quidem coincidit cum citatis ad 22. Febr. aſpectibus: Niſi ſatis utique hac vice datum videretur huic vexatae diſquiſitioni. Itaque jovis etiam vis vel ſignandi vel cauſandi varians *per zodiaci ſigna vel ſtellas*, quanquam exemplum videatur praebuiſſe ſub principium ultimi Decembris, modo tranſeat.

Nob. Dn. D. Laurentii Civinini

Relatio de Anatomia Dn. Alexandri Marchetti, celeberrimi Matheseos Professoris in Vniversitate Pisana.

ad

Ill. Dn. D. Antonium Vallisnerium.

MUltorum ex antiquis fuit opinio, barbaram esse cadavera secandi consuetudinem, eandem animabus esse molestam, aut in defunctorum despectum, vel in exiguam vivorum nullamue utilitatem cedere: cujus sententiae etiam fautor exstitit doctus ille autor Epistolae de recentiorum Medicorum studio, qui si non aliam celebritatem habuisset, quam quod doctum Dn. Malpighii responsum obtinuerit, inglorius mansisset. Majori tamen prudentia moderni vanitatem hujus rei, et offensae religionis suspicionem considerantes, sapienter judicarunt, necessariam esse ejus cognitionem, quod in cadaveribus observatione dignum reperiri posset. Vnde nobile studium anatomicum fuit excultum, tantumque novorum anatomicorum inventorum desiderium crevit, ut in felicissimo priori seculo longe gloriosius venerandae et doctae antiquitatis limites superaverit: Et singulariter nostro in seculo eminent Medici prudentissimi, qui indefessi doctos suos labores in sectiones cadaverum impendunt: unde maximo lumine et nova cognitione semper divina Medicina ditatur, cujus doctoribus non tantum utile esse hoc studium, sed etiam necessarium, elegantissimus Celsus scripsit, incidere vivorum corpora et crudele, et supervacuum, mortuorum corpora discentibus necessarium.

Tam laudabilis et utilis consuetudo semper a me fuit observata in patriae meae, Pistorii, publicis nosocomiis, ut et Pisanis; atque inprimis per plures annos in famoso S. Mariae novae nosocomio multas raras et pulchras observationes colligere mihi ocntigit; unde eandem indies magno meo cum commodo et jucun-

jucunditate ulterius prosequi constitui. Antiquam tamen hanc meam operam continuare me debere in cadavere celeberrimi Dn. Alexandri Marchetti, concivis mei et magistri, doleo, in quo maxima et universalis eruditio, et inprimis integra perfectaque trium nobilissimarum scientiarum, Mathematicae, Philosophiae et Poëseos possessio resplendebat.

Occidit autem tantus Vir forti apoplexia, quam intolerabilis urinae ardor, cum ejus stillicidio et difficultate, acerbissimusque in ea reddenda dolor praecesserat; qui morbus a duobus annis valde eum molestaverat, juxta cum melancholia magna, quam Pisis primo pati inceperat, ubi sub cura duorum sapientissimorum Professorum celebris illius Vniversitatis, Dn. D. Terenzoni, et Dn. D. Valerii Galleni esse ipsi contigit, qui vitium hoc urinae a calculo vesicae oriri prudenter judicarunt; cui sententiae etiam accesserat ill. Dn. D. Josephus del Papa, dignissimus Serenissimi M. Ducis Hetruriae archiater, qui eum doctissimo consilio honoraverat. Sed ea erat mentis obstinatio, ut nullis persuasionibus eundem ad ullius medicamenti usum disponere valuerint; unde convenientem saltem diaetam ipsi praescribere, variisque artificiis fortem ejus adprehensionem abigere, tandem autem malum continuo increscere cognoscentes in villam suam, Pantormum dimittere melius censuerunt, visuri an cum mutatione loci et aëris animum quoque esset mutaturus aut mitigaturus. Verum vehementia mali adeo increvit, ut insignis vir a studiis summe abhorreret, et gracilis ejus, sed vivacissima constitutio subito quasi meliorem vigorem perderet, atque arida, exsucca et languida fieret: et licet optimam diaetam servasset, nihilominus vix quinque praeterierunt menses, cum affectus ille melancholicus d. 26. Augusti Anno 1714. in epilepticum transiret; a quo insultu post octavam horae partem quidem fuit liberatus, sed illico ab alio graviori impetitus; in quo tempore diversis artis auxiliis ipsi succurrere datum est, quae inter lenis venaesectio vehementiam mali

non quidem omnem vicit, saltem tamen sedavit; cum interim cura brodio alterante ex betonica, tinctura rosarum, et aliis roborantibus ac specificis, uti vocantur, ex succino albo, matre perlarum, cranio humano, radice poeoniae &c. continuaretur. Levamen quod inde accepit, tam insigne fuit, ut per diem rhythmis spiritualibus animum recrearet, et ubi occasio ferebat, discursus elegantibus et ingeniosis dictis condire non intermitteret; cum undecimo die post primum insultum, d, 5. Sept. a forti apoplexia obrueretur, cum spuma ex ore, et totali omnium facultatum animalium jactura, ita ut post gravem triginta horarum conflictum animam caelo, aetatis octuagesimo primo anno redderet, inevitabili exsistente mortis ictu, qui omnibus ab ipsa nativitate instat; Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.

Altero die ad cadaveris scrutinium est deventum, et cum veram mortis causam in cerebro latere crederem, cranium fuit apertum, ubi ante et post meninges separatas, omnia vasa sanguifera, tam in superficie quam interius turgida ac dilatata, utpote sanguine repleta, nec non solito magis colorata et nigra comparuerunt. Substantia corticalis cerebri admodum tenera erat, ut etiam leni attractu in fluidam substantiam converteretur, quasi nunquam cohaesisset. Sinistra ejus parte aperta, in ventriculo ejus abscessus nucis moschatae majoris magnitudine comparuit, non parum materiae lividae, nigrae et putridae, haud foetidae continens, unde cavitas una cum parte plexus choroidei corrupta et destructa erat. In dextro ventriculo nulla prorsus reperiebatur humiditas, sed color et consistentia ejus naturalis. Cerebellum atque medulla spinalis vitium nullum notabile exhibebant, et tantum arteriae ac venae juxta magnum occipitis foramen praeter modum distentae ac plenae erant.

Desiderium sciendi, quomodo alia etiam viscera essent constituta, me impulit, ut thoracem quoque aperirem, in quo insignis auriculae cordis dextrae dilatatio, et duplo major quam si-

nistra

nistra auricula fuit reperta. Moles cordis admodum magna, et copiosa pinguedine tecta, pericardium autem omni prorsus aqueo humore, quo alias cor humectatur, orbatum cujus substantia debilis et flaccida erat. Pulmones absque ulla laesione manifesta, lividi, nigri et sanguine liquido spumoso turgebant.

In abdomine omnia viscera naturalia inventa quoad colorem et consistentiam, hepar pulchrum, lien elegans, pancreas, mesenterium, intestina cuncta, et renes secundum naturam se habebant. Sola vesica calculum sesquiunciae pondere, instar ovi gallinacei, scabrosum, pungentem et rubrum continebat; ejus interna tunica erat multum consumta et attrita. Totum corpus musculi aridi, taliterque exsiccati, ut pauculae guttulae humidi in cavitatibus, imo extrema macies observaretur.

Notatu inprimis dignus est abscessus, qui in sinistro cerebri ventriculo inventus fuit, qualis, ut scribit Willis, tam benemeritus anatomicus, rarissime in ventriculis et intra cerebrum occurrit, frequenter autem inter meninges; quamvis non adeo inter rara reponi debeat, cum multi illustres autores in suis observationibus saepius mentionem ejus fecerint, apud quos historiae nostrae casui similes legi possunt. Talem etiam vidi in celebri hospitali Florentino, in sacerdote ex forti apoplexia defuncto, cujus anatomiae ill. D. Thomas Puccini, Professor anatomiae, ob profundam prudentiam et experientiam medicam in Hetruria nostra celeberrimus, interfuerat.

Non tam considerabilis est calculus vesicae, quam auriculae dextrae cordis dilatatio, saepius in variis viscerum obstructionibus et hydrope a me observata; quae omnia egregiam materiam disquirendi suppeditare possunt iis, qui majorem eruditionis lucem quam ego possident.

Si tamen in rebus tam obstrusis conjecturae aliquem locum habere possunt, non procul a veritate abesse mihi videtur opinio, quod, sicuti corpuscula acido- salina, nitro- sulphurea, quae in corpore D. Alexandri praepollebant et exaltata erant, potentiam

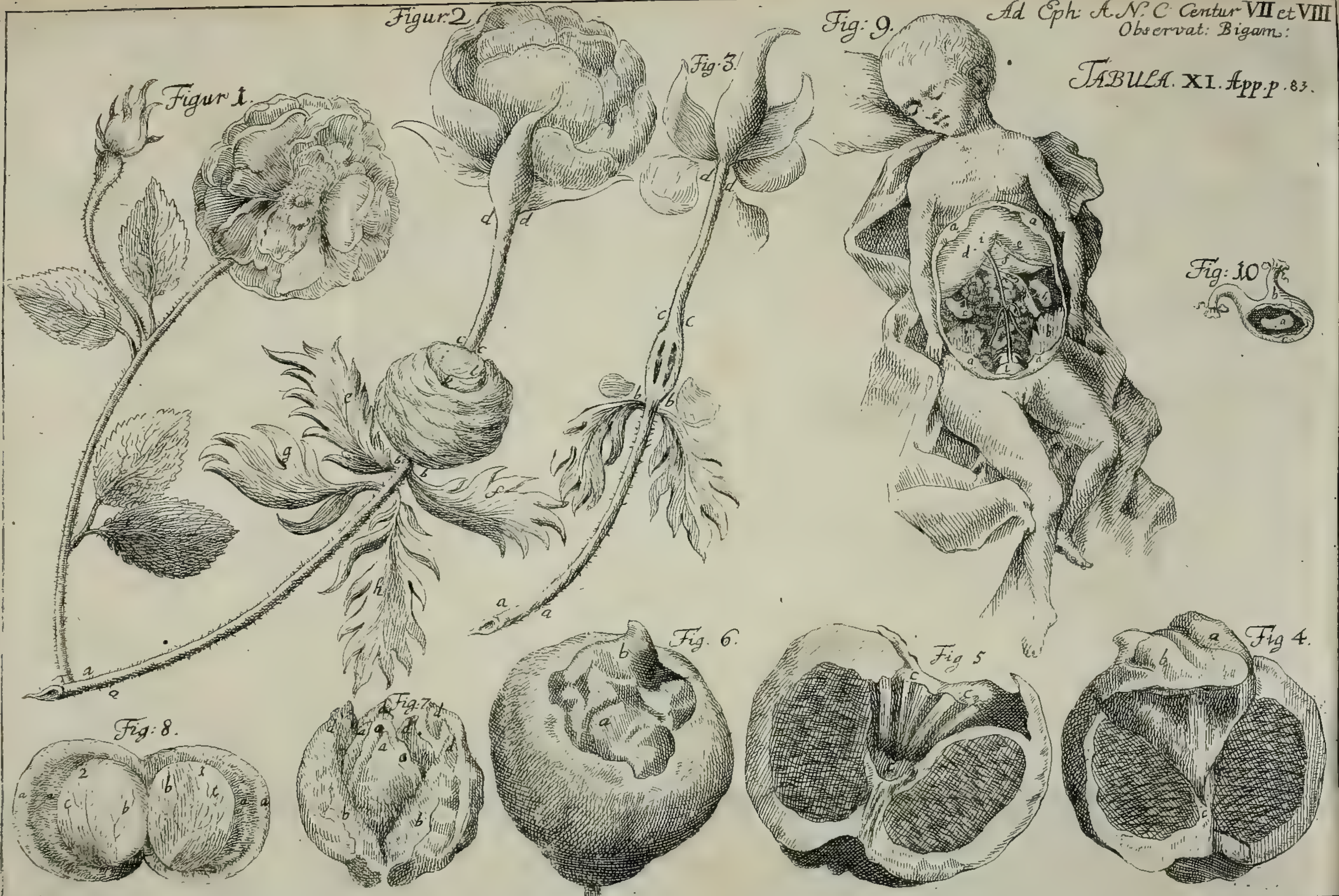
habe-

habebant irritandi et ſtimulandi nervorum originem, atque turbandi et agitandi eorum ſuccum, unde inſultus epilepticus ortus: ita ab iisdem arroſum atque exagitatum fuerit minimum aliquod vaſorum tam attenuatorum ac debilitatorum in cerebro, utpote inſtrumento, quod ipſe per continua ſtudia ac indefeſſam applicationem nimis exacuerat et conſumſerat; hinc ſanguinis ex vaſis ſuis egreſſus ſtagnavit, atque a ſtagnatione oborta fermentatio partes adjacentes ſolidas deſtruxerat, et exinde cerebri compreſſio, id eſt, apoplexia fuit oborta. Conſiderandum etiam, per magnam a ſtudiis profundis mathematicis, gravibusque curis, ac animi paſſionibus ſpirituum diſſipationem, motum fluidorum impediri, et canalium extremitates anguſtari; inde liquida ob gravem aetatem evanida et parum activa ſtagnant, villos plus aequo impellunt, et vaſa ad dilatationem concitant. Vnde in caſu noſtro non eſt mirum, ſi in dextra cordis auricula ſanguis, quem per venam cavam a corporis nutritione refluum, valde incraſſatum et ſubſtantia lymphatica ſpirituoſiore deſtitutum recipit, ſubſiſtat, ob fibras etiam contractiles debilitatas, nec a ſpiritu ſufficienter vivificatas et commotas, cavitatem auriculae dilatavit et duplo majorem quam ſiniſtram effecit, quin ob hanc ſpecialem cordis laeſionem, melancholiam fomentavit. Suſpicari inſuper licet, non ſolum affectus melancholici, ſed etiam epileptici ac apoplectici hanc cauſam praecipuam extitiſſe. Et videtur, quod ſenſim, ex quo auriculae et cordis fibrae debilitari pergebant, capitis etiam morbi increverint, ſecundum quarum tenorem motus liquidorum et ſpirituum in cerebro ſe dirigebat; et quando fibrae cordis ad eum gradum debilitationis pervenerunt, ut curſum liquidorum in canalibus aſcendentibus morarentur, epilepſia et apoplexia obortae fuerunt; ubi in principio debilitatio minori in gradu exſiſtens, in capite ſaltem lentorem, imminutam ſpirituum ſeparationem, ideoque obtuſitatem ac melancholiam excitavit.

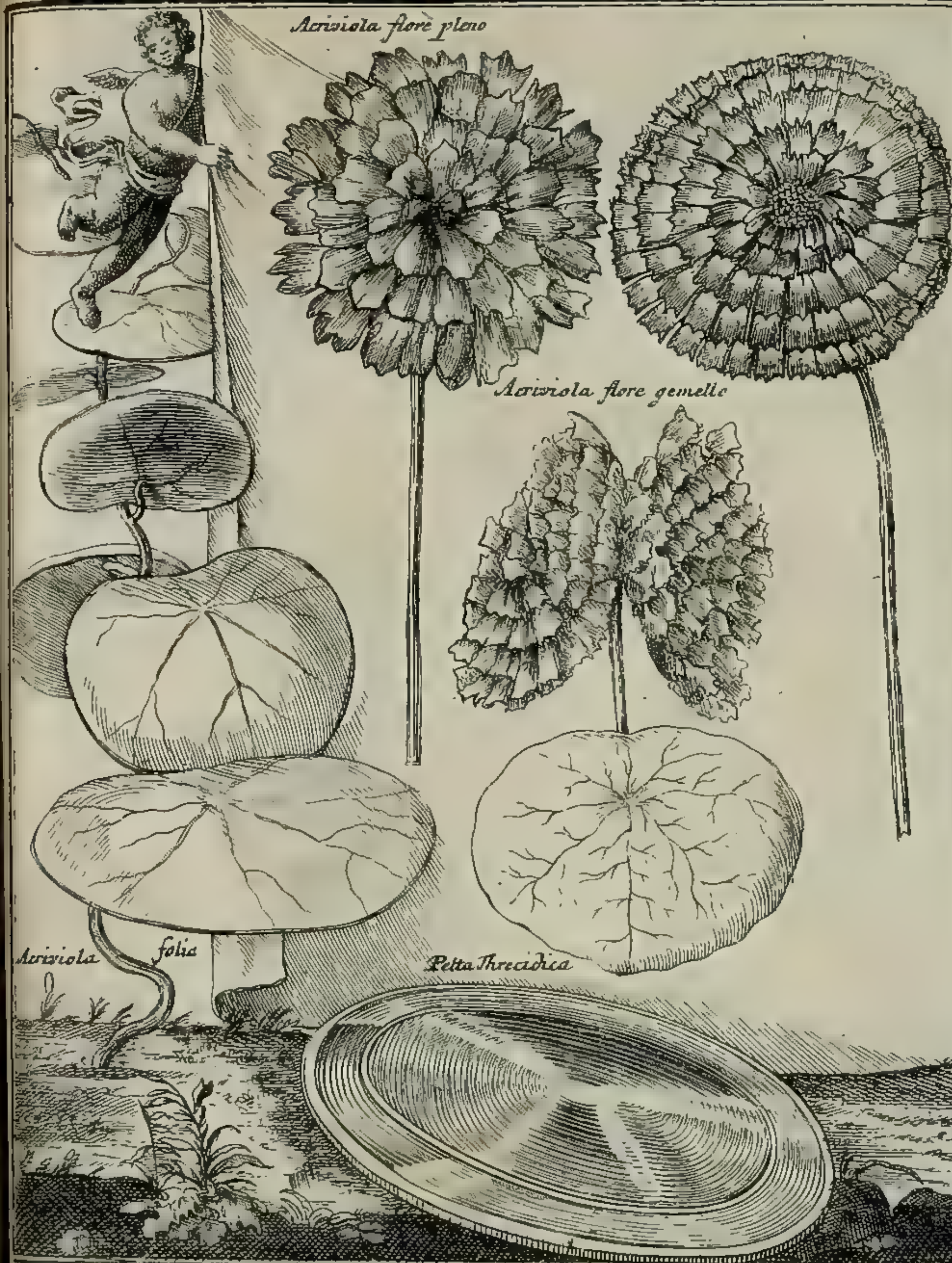
BIGA
OBSERVATIONUM MEDICARUM

ILLUSTRIS ACADEMIAE CAESAREAE
LEOPOLDINO - CAROLINAE
NATURAE CURIOSORUM
PRAESIDI
CONSECRATA
A

GODOFREDO BENIAM. PREUSSIO,
MED. DOCT. ET PRACT. URATISLAV.
ACADEMICO NATURAE CURIOSO.

Ad Eph: A.N.C. Centur VII et VIII
Observat: Bigam:
TABULA. XI. App. p. 83.
Figur 1.
Figur. 2
Fig. 3
Fig: 9.
Fig: 10
Fig 4.
Fig 5
Fig. 6.
Fig. 7
Fig: 8.

Acriviola flore pleno
Acriviola flore gemello
Acriviola folia
Pelta Threcidica

Acriviola
Fol. quinque fide
Pelta Amazonica

Acriviolae Structura
A
B
C
D
E
F
G
H
I
K

Partus, Matri Rosae Proliferae fatalis;

addita

Exemplorum Naturae in tribus Regnis proliferae, et variarum Causarum Collectione.

NEmini ignotum est, quod Celeberrimus Schelhammerus Ephem. Acad. Nat. Cur. Decur. II. Ann. VI. p. 211. de floribus praeter modum proliferis agens, sollicite quoscunque, ad communicandum parallela in hanc materiam exempla invitarit; quodque constitutiones Academiae fundamentales, colligere parallela, inquirere in rerum causas et differentias, scopum esse Societatis inter primos non ultimum, satis declararint. Hinc observationem praesentem, notandis aliquot phaenomenis ipsaque Icone ab amplissimorum quorundam naturae Consultorum relationibus et iconibus infra allegandis diversam hic inserere non abs re visum fuit. Collectionem autem et dispositionem certam parallelorum quorundam natura in tribus regnis proliferae, alibi sparsim inveniendorum; nec non causarum, quas invenire passim et huc referre licuit, praecipuarum recensionem paulo fusiorem addere et hinc inde admiscere rei occasio nunquam negligenda suasit. Annus 1713. mediam propemodum absolverat periodum, qua rosarum fruticem sat ramulorum domi alere licebat. Hunc agricultor suburbanus per septem fere annos cultum, solo libero exemtum et sexta jamdum vice, autumno praecedentis anni transplantatum vasi ligneo paulo ampliori et capaciori, cum aliud ad manus non fuerit, commiserat et ve-

1 2 na-

nalem casu obtulerat. Vas ipsum curatius examinatum sat cariosum, et viginti circiter pollices transversos profundum adeo-
4 que capacissimum apparebat; quod praeterea terra partim agri antea natalis ruderati, partim, et imprimis versus fundum, agri fimo optimo impinguati, sibi invicem superstrata se replevisse referebat; mixturam enim ejusmodi valde convenientem et salubrem frutici esse existimant nonnulli ex hac hominum sorte. Numerosam rosarum adhuc conniventium pleniflorarum seriem frutex, mensibus Junio decurrente et Julio incipiente, ostendebat et adeo nitide fenestram conclavis versus orien-
5 tem siti, a meridianis solis radiis prorsus remoti et per se satis umbrosi inumbrabat, ut Honorando Parenti meo hujus testi, ac aliis omnibus spectantibus magno concesserit oblectamento.
6 Interim rosarum ut et foliorum fruticis crenatorum exemplar vulgare et ordinarium, ut eo melius cum aliorum parallelis conferri possit, in TABVLA addita figura 1. sistitur, species autem infra (Numer. marginal. 18) exponetur. Ad me-
7 dium fere Julii mensem loco praedicto inturbatus frutex, tandem cum damnum a pluviis praegressis frequentioribus et fere continuis, solisque ibi absentia nimia metueretur, in locum alium meridianis solis radiis per plures dies continuo pluvias excipientibus obvium transferendus interdum per intervalla, et ▽a pluviali irrorandus potius successive, quam imbribus committendus judicabatur. Quo facto signum quasi ad perrumpenda calycum claustra subito rosarum agmini, per solis activitatem erectum vidisses. Inprimis se commendabat fruti-
8 cis brevior quidam surculus vel caulis (Figur. 2.) spinoso hispidus reliquis crassior, capaciorque. Quatuor foliis fruticis subviridibus, profunde laciniatis, sublongis, mollibus, exterius pa-
9 rum lanuginosis (e. f. g. h.) instructus. His valde vicinus aderat nudus et calyce destitutus globulus, ut ita appellem, rosae conniventis solito capacior, cujus foliola numerosissima arcte invicem compacta et conglomerata velut verticillum repraesentabant; (erat enim ejusdem cum reliquis pleniflоris sortis) quem in prin-

principio folia dicta laciniata loco calycis amplexabantur et 10
leviter obtegebant. Roſa haec matris proliferae nomine non immerito inſignienda venit, eo quod ex ejusdem nondum dehiſcentis ſinu et centro prodire et enaſci obſervabatur priori con-
tinuus cauliculus ad digiti longitudinem protenſus non ſpinoſus, 11
ſed plus minus lanuginoſus, craſſior molliorque nullis foliis herbaceis ornatus, cujus apex in calycem ſeu globulum roſae pariter conniventis et pleniflorae plane regularem terminabatur, quem roſae filiae, partus velut ex matre roſa producti titulo hic
denotandum duxi. Interea ab amplexu foliorum laciniatorum 12
ſponte ſe nunc reclinantium liberatus globulus noſtrae roſae matris, intra ſinum ſuum ſenſibiliter intumeſcere, et in amplius ſpatium ſe extendere moliebatur. Foliola erant colore incarnato magis quam purpuraſcente, odore grato non prorſus deſtituta. Praeſertim vero circularem roſae extremitatem (literis i. k. l. c.c. notatam) color vividus per viginti circiter horas animabat: mini-
me tamen in majorem ambitum, quam figura ipſa monſtrat, ex- 13
plicabatur verticillatus hic globulus roſeus, adeoque nec diſcum nec antheram, vel ſtamina et luteos apices, nec ſemen (ob caly-
cis defectum) quod tamen roſis aliis proprium eſt, exhibebat. 14
Vix per dictum breviſſimum tempus mater prolifera vitam et colorem oculis qualitercunque conceſſerat, cum nonniſi unica die et nocte tardior roſa filia (fig. 2.) dehiſcere, odoremque et
colorem matre longe perfectiorem praebere obſervaretur. Fa- 15
talem en partum! nam quo magis virtute et vividitate per horas ſingulas increſceret, ſe expanderet et augeretur roſa filia, nulli reliquarum amoenitate ſecunda, eo magis per easdem horas et
fere momenta roſa mater colore et vividitate decreſcebat, ſe con- 16
trahebat et imminuebatur. Tandem haec, colore bruneſcente mortis et fati praenuntio primum baſin (liter. b. b.) dein totam ejus ſuperficiem occupante, marceſcere et aetatem fere biduam conſecuta foliolis numeroſiſſimis decidua ſucceſſive reddi advertebatur: quod fatum etiam experiebantur folia herbacea ejusdem ramuli ſupra deſcripta laciniata tunc dependula, molleſcen-

17 tia, sponte se contrahentia et prorsus successive emarcida. Filia tamen, disco magis postea explicato, florentissima et figurae
1 plane consimilis per biduum fere matri superstes perdurabat; qualem aetatem et reliquae fruticis rosae assequebantur plurimae. Ex praemissis collatis patet, rosas fruticis nostri rubello
18 flore majore, et, ob foliola numerosa velut multiplicato pleno sat incarnato fuisse, quare ad species vel domesticarum Matthioli vel Vlmensium, ut vulgo alibi audiunt, vel Bauhini rubrarum pallidiorum referendae videntur, cum praesertim icon nostra ad vivum expressa Hottingerianae rosae infra Num. 20. citandae fere consimilis, (minimum quoad foliaturam rosaceam) licet quoad alias partes plane absimilis appareat. Sic vario naturae proliferae lusu flos ex flore productus fuit; quod non modo nostra rosa ex rosa testatum venit, sed plura hujus materiae exempla, licet non quotidie obvia, in tribus naturae regnis dudum antea
19 comprobarunt. *EX REGNO VEGETABILI* agmen merito ducunt, *si FLORES EX FLORIBVS* spectes, rosae proliferae, *quarum VI.* praecipue, ex Ephemeridibus Acad. Nat. Cur. addita ibidem cujusque icone, eruere huc usque licuit.

I. Rosa prolifera proprie sic dicta duplicata, Javorensis vel Suidnicensis Silesiaca D.D. Grassii Ephem. D. I. A. IV. et V. p. 94. seqq. cujus duplicem iconem Auctor exhibuit.

20 *II.* Rosa Tigurina duplicata D. D. Hottingeri D. III. A. IX. X. p. 249.

III. Alia duplicata ejusdem Auctoris ibidem: quibus annumerari possent Cygneenses plures proliferae, quarum D. D. Schmiederus Ephem. citat. Centur. III. IV. p. 354. licet non addita icone, mentionem facit.

IV. Mariaeburgensis triplicata D. D. Cnôffelii D. I. A. IV. V. p. 46.

V. Altenburgensis triplicata ex Celeberr. D. D. Wedelii communicatione ibid. p. 95.

VI. Rosa Pragensis multiflora D. D. de Bernitz Dec. I. Anno IV. V. p. 46. Figur. 2. sin eam numero proliferarum proprie

talium

talium inserere quis latiori sensu cuperet: cujus generis et ista videtur esse rosa monstrosa, quam Dominus Marchant, Gallus, observavit. Vid. Histoire de l' Academie de Sciences l' An. 1707.

VII. His denique succedet *Vratislaviensis* nostra prolifera duplicata, quam praesens Observatio exponit. Rosas excipiant alii flores. Monendum tamen florum proliferorum nomine nonnisi illos nobis venire, quorum mater filiam unam aut plures ex sinu suo distincte protrudit sibi homogeneas.

Caryophyllos hortenses ex Caryophyllis matribus foetiferis 21
prodeuntes notat Schelhammerus Eph. D. II. A. VI. p. 210; In Caryophyllo candido maximo Hierosolymitano eandem perfectionem allegat idem ibidem. Caryophyllus Regius semiprolifer describitur A. I. Dec. II. 53. 54. Caryophyllos variarum specierum in hortis olim Vratislaviae propriis ante plures annos se aluisse, quorum ex medio unus pluresve calyces eruperint, mihi haud ita pridem retulit Generosus Dominus de Baumann, Eques Silesius, Haereditarius nunc in Raxdorff.

Tulipas ob numerosissima folia variegata talem in modum plenifloras, ut propter folia exteriora permulta, mole interiorum depressa et reclinata deorsum, relicto etiam caulis interstitio sat notabili et distincto, tulipam ex tulipa exacte retulerint, commonstravit mihi anno superiori in hortis supra laudatis Baumannianis, nunc vero Sommerianis, amicissimus horum Possessor, Bulbos ipsos Harlemo ex Belgio se acquisivisse affirmans; quales tulipas A. 1708. Amstelodami me ex Anglia tunc reducem vidisse, probe recordor.

Coronam Imperialem duplicem, sive superiorem unam ex altera inferiore exurgentem, adeoque proliferam, celeberrimus 22
Bosianus hortus anno circiter 1703. 1704. Lipsiae exhibuit, ab horti praefecto tunc temporis mihi et aliis ostensam.

Flores Papaveris variegatos et proliferos An. 1716. hortulus in suburbio conductus; nec minus

Jasmini Flosculum ex alterius sinu distincte enatum Ann.

1717. fruticulus domesticus per IX. annos jamdum cultus, Honorando Parenti meo et mihi spectandos praebuit.

Amaranthus purpureus major prolifer D. II. An. VI. p. 209.

Lysimachia lutea galericulata duplex, ibidem, necnon Dec. III. An. VII. VIII. p. 113. laudantur; ut et

Typha duplicata Cnoeffelii D. I. A IV. V. p. 46.

23 *Jaceam* albam moschatam, nonnullis Bisamblum dictam, et cum scabiosis permisceri solitam, in horto Leydensi ante decennium circiter ipse magno vidi oblectamento.

Scabiosam proliferam, quae ex uno flore medio plures flosculos distinctis invicem pediculis protrusit Tabernaemontanus Lib. I. Cap. 14. Num. 17. Herbarii majoris suggerit. Mira quoque plantarum foecunditas nonnullis exemplis tam spontanea quam coacta praedicatur in Regiae Scientiarum Academiae Historia Parisiis An. 1701. in 4o. edita cap. IV. Anni 1700. Tractatione Botanica.

Daturam AEgyptiacam flore plenissimo triplici, uno ex altero ascendente tam coloribus variegatis quam altitudine ipsa speciosissimam in icone sistit inclytus Volckamerus Hesperid. Noric. Tom. I. p. 231. In Datura alia Contareni calycem floreum triplicem unum ex altero prognatum, nec non in *Calendula* decem flores supra elevatos vidit F. Imperatus Naturalium Discursu XIV.

Primulas Veris summe plenifloras (gefüllte) coloreo roseo-
24 albescente, purpureo-albas, ex flavo purpureo albicantes ac variegatas jucundissimas in praelaudatis hortis Sommerianis Vratislaviae praedicto tempore observatas (quales et in Hesperid. Volkamerianis Noricis Tom. I. p. 217. allegantur) silentio lubens involvam, proprie enim huc non spectant, cum una ex altera vix distincte prodierit; alias enim commemoranda hic quoque veniret primula fasciata plus quam 300. floribus superbiens, cujus figuram dedit Illustris Vollgnadius D. I. A. V. VI. p. 346. Pariter et

Leonurum Capitis bonae spei in icone Volckamer. loc. cit.

Tom. I.

Tom. I. p. 231. ſeq. qui viderit, eundem his etiam annumerandum judicabit proliferis, cum planta ſit verticillata ſpecioſiſſima, caule ad ulnam fere communem extenſo et elato, flores diſtincto et ſextuplici ordine ſibi arctiſſime invicem ſuperſtructos producens. Verum nec haec proprie huc pertinere videtur, cum florum unus ex altero vix immediate exurgat. Etenim hac ratione ad hunc cenſum revocari quoque deberet

Aloë tam caulium altitudine ſingulari, quam ſpecioſiſſimis 25
floribus fere innumeris, arctiſſime et turritim quaſi aſcendentibus, caulesque ad cacumina usque obſidentibus, ad admirationem ſpectatores ſuos merito invitans. Interim cum rariſſime floreat, dignam jure ſuo judicarunt viri celeberrimi, cujus nomina varia publicis obſervationibus dudum illuſtrarint. Sic occaſione Aloes Sileſiacae Oppersdorffianae Illuſtris Sachſius a Leuwenheimb D. I. A. I. Obſerv. 90. 91. Ephem. A. N. C. iconem ejus communicans, alias et diverſas regiae hujus plantae ſortes, quales in Italia, Gallia, Germaniaque ſuperiori et inferiori paſſim effloruerunt, egregia ſerie enumerat, et partim inſcriptionibus ingenioſiſſimis ab oblivione vindicat; cujus ſortes et Muntingius in deſcriptione Aloëdarii, quod libro de Vera Herba Britannica Antiquorum Amſtelod. 1681. in 4o. inſertum eſt, collegit.

Praeterea *Aloen Auguſtanam* a perilluſtri Schröckio Eph. D. I. A. V. VI. Obſerv. 231. *Onoldinam* D. II. A. X. App. p. 56. *Numburgenſem* Act. Erud. Lipſ. An. 1688. p. 121, *Gottorpienſem priorem* Anni 1668. a I. D. Majore in ſingulari Tractatu- 26
lo germanico ibid in 4o. et ex recentioribus Gottorpienſem *alteram* Anni 1705. a D. D. Waldſchmidio, peculiari ſchediasmate deſcriptas legimus. *Aloë* autem Boſiana *Lipſienſis* An. 1700. *Brunsvvicenſis* An. 1701. *Gothana* An. 1710. (de cujus Nummo vid. Secretarii Curioſi in 8o. Expedit. II. p. 181.) *Brandenburgica*, quae An. 1712. Autumno non procul Berolino in hortis Regiis Koepenicienſibus, obitus Sereniſſimi Regis quaſi praenuntia floruit, (cujus inſcriptionem vid. Secretarii Curioſi Expedit. XVI. p. 311.) *Aloës* itidem *Choreenſis* in Miſnia et *Cizenſis* non

poſſunt non recentem plurimorum noſtrae aetatis ſubire memoriam. Nec negligenda *Aloë Guelpherbitani Ducis* Sereniſſimi ſane ſpectatiſſima, cujus memoriam nummus, quem poſſideo, conſervat. Prima facies ipſam Aloën cum lemmate: FINIS CORONAT OPVS, poſtica inſcriptionem ſiſtit:

27 IN HORTIS VALLIS SALINAE II. LAP. A. CAST.
GVELPHERB. ALOE AMERICANA ANNOR. XXIII.
ALTA XXXVI. PEDES. RAMIS XL. CALICVLIS
VIMCLXVI. EFFLORVIT. V. NON. OCTOB. MDCCI.

Nolo hic tranſire ad *arbores* tempore efflorеſcentiae ſimplicis rariori exemplo *plenifloras*, minus enim proprie huc ſpectare videntur; ſuppeteret alioquin *Ceraſus pleniflora* a Jonſtono Dendrolog. p. m. 93. Tabul. aen. XXXIII. et hujusmodi adhuc notabilior a D. D. S. Graſſio D. I. A. IV. V. Obſerv. 95. ac alia D. III. A. V. VI. Obſerv. 100. *Malus pleniflora* a Jonſtono Dendrolog. p. m. 2. *Citri* et praeſertim *Aurantiorum Arbores* ſumme pleniflorae a Volckamero Heſp. Nor. Tom. I. p. 201. Tom. II. p. 90. p. 116. 137. 199. citatae, ſuppeterentque aliae plures hic nominandae. Nolo et hic deſcendere ad monſtra proprie ſic dicta florum, qualia abunde Ephemerides noſtrae ſuggerunt e. g. Chryſanthemum D. I. A. IX. Obſerv. 5. et alia innumera, minime enim ſunt ex claſſe florum proliferorum, quorum unus ex altero ſibi homogeneo regulariter et perfecte prodit, ſed nonniſi ad excreſcentias plane anomalas et deformes ablegantur.

A Floribus potius ad FRVCTVS ipſos aſcendendum, et
28 praecipue ad CITROS multiplicis ſortis, qui Cluſio et aliis praegnantes et PROLIFERI audiunt.

Mali CITRII in CITRO matre prolifera incluſi exempla conſignarunt Wormius, Doldius, Bartholinus, Willichius, Scheinerus, teſtante Sachſio praelaudato Gammarolog. p. m. 144. et Ephem. A. N. C. D. I. A. I. p. 121. nec non J. D. Majore A. III. p. 432.

Citrum praegnans triplex diſtinctiſſime deſcribit teſtis

αὐτόπτης

αὐτόπτης Cnoeffelius Eph. D. I. A. IV. et V. Obſerv. 54. ſed absque icone. Interim deſcriptio accurate fere conſona eſt iconi inferius (Num. marg, 30.) a me delineatae Ferrarii, quam vide ſis.

Citrum multiplici et ſextuplici foetu praegnans depingit Tom. I. p. 173. praefatus curioſiſſimus Volckamerus Heſperidum Noricarum Fol. An. 1708. 1714. Tomis duobus ibidem lingua patria editarum opere vere regio, et non tantum deſcriptionibus abſolutiſſimis, ſed et nitidiſſimis Tabulis aereis Heſperia omnis ſortis mala repraeſentantibus ſpectatiſſimo, vereque digno, quod Erhardus Reuſchius latiali toga indutum et diſſertationibus ſelectiſſimis adauctum nuper exornaverit.

29 Citrum in citro elegantiſſimum hic Vratislaviae inter alias dapes rariores, dum illuſtriſſimae aliquando tabulae intereſſet, ſemet conſpexiſſe, coram mihi, triennio circiter abhinc, teſtabatur Plen. cum Titul. Dominus Joh. Chriſtophorus L. B. a Rommerskirch Canonicus Vratislavienſis.

LIMONES praegnantes duplices, triplices et multiplices, nonnulli utplurimum cum citris praegnantibus velut aliquali ſynonymo commiſcent, ſub quorum titulo et ſupra partim indigitati ſunt. Huic autem pomo prae aliis ejusmodi ſuperfoetationem familiarem Ferrarius jam Heſperidum Lib. III. cap. 19. p. 263. adnotavit, iconibus ac exemplis pereleganter confirmavit. Deſcriptiones quidem excerptae habentur Ephem. A N. C. D. I. A. III. Obſerv. 241. Schol. ſed icon nulla, quod dolendum, ibidem eſt addita. Quapropter vitio nemo vertet, quod, (ne Ephemerides noſtrae diutius hujusmodi figura careant) dictum LIMONIS CITRATI PROLIFERI ICONISMVM ex *Ferrario* 30 et Jonſtono Dendrograph. Tab. X. p. 18. hic loci tabula aenea communicaverim, (quales et alii multiplices ac ſextuplices in Volckam. Heſp. Nor. Tom. I. p. 117. ſeqq. extant) *Tabula* igitur *noſtra figur.* 7. Limonem Citratum velut matrem proliferam ſiſtit in quatuor ſegmina (literis d. d. d. d.) ſtudioſe diſtincta a ſummo ad imum conciſam, litera b. b carnem matris candidiuſculam deſignante. Foetum incluſum priorem in tria pariter

ſegmenta diviſum literae a,a,a. indigitant, ea propter ſcilicet di viſus et diſſectus conſpicitur,ut pateat foetus alter c.c.integer fere, in priori foetu a.a. a. contentus. Hi quidem foetus arcte ſe invicem contingunt, ſed cum quilibet eorum cute tenerrima perfecte citricolori gaudeat, facillime a ſe invicem ſeparari poſſe, et guſtum olfactumque non parum demulcere referuntur. Equidem me non latet Dec. I. Eph. A. IX. X. Obſerv. III. et D. II. A. X. Obſerv. XI. figuras aliquot citrorum manuformium vel polychiroideorum adeſſe; ſed has ipſi Auctores ad monſtra citrorum referunt, quare huc ad citria mala in citriis perfecte prolifera penitus non
pertinent. LIMON CITRATVS PYRIFORMIS PADVANVS
31 praegnans, alias Bergamotto foetifero da Padova dictus, intimiorem nunc meretur conſiderationem, cum in Ephemeridibus noſtris nulla ejus mentio huc usque ſit facta. Deſcribit hunc et ad vivum delineat inclytus *Volckamerus* Heſp. Noric. Tom. II. p. 143. 145. cujus ICONEM noſtrae ſub figur 4. 5. 6. TABVLAE hic addendam operae pretium judicavi. Exhibet figura 6ta Limonem integrum, cujus umbilicus inſigni hiatu perruptus eſt, exitum patefaciens duobus foetibus citriis a. et b. notabili prominentia conſpicuis et inſtar gemellorum ſibi mutuo junctis. Figura 5. cernitur limonis matris per medium diſſectae medietas, cujus circa umbilicum ſinus excavatus ſatis, liter. c. c. c. notabilis, pellicula ſubalbida veſtitus, nunc a foetibus ſuis facillime ſeparabilibus liberatus et vacuus apparet. Figura 4. dat alteram matris medietatem, cujus in ſinu proprio et ſuperiori foetus gemelli ad dimidium usque reconditi ſunt, dimidium autem illorum antrorſum a. et b. protuberat. Plura quae de foetibus hisce citriis addit Volckamerus; cutem ſcilicet eo-
32 rum matri concolorem, mature auream teneriorem et cuivis propriam obtigiſſe, quare facillime ab invicem aeque ac a ſinu matris avelli potuerint, nec non odore medulla ſucculenta et ſapore gratiſſimis limoni matri palmam eas dubiam reddidiſſe, ac inſuper anatomiam gemellorum fuſiorem Benevolus Lector in ipſo Au-

Auctore evolvere haud gravabitur, ubi et p. 146. l. c. limonem Bergamottum monſtroſum foetiferum inveniet.

Praeter Limones nunc recenſitos triplices, alios quoque multiplici foetu praegnantes ex Ferrarii Heſperidibus Dendrographiae ſuae, iconibus additis, inſeruit Jonſtonus pag. m. 18. Tab. X. XI.

Mala AVRANTIA FOETIFERA, quibus confinia Lacus 33
Benaci (vulgo Gard-See) abundant, enumerat Volckamerus l. c. Tom. I. p. 202. figur. c. et Tom. II. p. 199. 200. ac ex Ferrario Jonſtonus l. c. p. m. 24. Tab. XVI. de Aurantio foemina foetifera differens. Aurantium Citro praegnans ex P. Bocconis Icon. et Deſcript. Plant. Sicul. p. 3. allegat Excell. Valentini Eph. A. N. C. D. III. A. II. Obſ. 118.

Pomum Aureum SINENSE foetum ferens Sereniſſimo Haſſiae Landgravio peramatum, et Lugd. Batav. An. 1694. Diſſertatione ſingulari celebratum, Idem Valentini ibidem commemorat.

Poma ADAMI praegnantia habet Volckamerus lib. cit. Tom. II. p. 138. 141. et ex Ferrario Jonſtonus p. 21. Tab. XIV.

Pomum Adami monſtroſum Volckameri Tom. II. p. 137. hujus non eſt loci; meliori jure demum nominatur

Pomum Citratum cum pediculo (qui ex umbilici centro prodit:) et quidem foetiferum. Volckamerus illud Tom. I. p. 175. Cedrato col Pigolo vocat, quod cum Pomi Judaici proprie ſic dicendi charactere l. c. p. 121. tantum non exacte convenit a Judaeis vulgo POMVM PARADISI appellatum.

Coeterum non dubitandum eſt, longe numeroſiora citrorum variae ſortis proliferorum colligi poſſe exemplaria, ſi cui occaſio pateret, omnes ſcriptores de Heſperidibus a praelaudato Reuſchio in Diſſertatione ſingulari Heſperidibus Volckamerianis adjuncta allegatos ex inſtituto pervolvere.

A nobilioribus ad ignobiliores fructus deveniendo, reſtat POMVM COMMVNE praegnans, Gammarolog. Sachſian. p. m. 144. et Eph. A. N. C. D. I. A. I. p. 121. laudatum: atque 34

NVX JVGLANS VVLGARIS DVPLEX, quam ego αὐτόπτης adhuc aſſervandam, et, ne ſpatium relinqueretur vacuum, TABVLAE noſtrae Figura 8. hic, de ſuperfluo quaſi, in icone communicandam, minime autem pro arcano rariſſimo venditandam exiſtimavi. Licuit mihi An. 1716. in hortulo ſuburbii civici tunc conducto eam ſponte deciduam, caſu decerpere.

Primum iſta calyci ſuo pulvinato ſive cortici exteriori ſubviridi et ſucculento incluſa, nec magnitudine reliquas ſuperabat, nec aliud quicquam extraordinarii oſtentabat: poſtea vero calyce a. a. a. a. ab utraque parte diducto, nuces duae Num. 1. 2. notatae, a ſe prorſus invicem ſeparatae apparebant, quarum utraque tam in parte convexa externa c.c. quam interna plana b. b. putamine ſuo lignoſo ſibi proprio munita et circumveſtita

35 erat. Sed ſi unicam ex illis num. 1. ſeparate conſideres, vix ea pro perfecta et penitus completa nuce haberi poterit, cum ambitus putaminis lignoſus non totus ex oblongo rotundus vel convexus, ut ordinario ſolet, ſed litera c. exterius ſaltem convexus, interius autem lit. b. planus appareat, et nucleus contentus non quadripartita ſed bipartita tantum diſtinctione gaudeat, alteraque nux num. 2. aeque incompleta ac prior. 1. ſe habeat, ut adeo in his naturam luſu ſibi familiari aliquando aberraſſe ſaltem, in aprico ſit.

Porro diffuſum nimis foret, *Fructus* varios ea ratione pro-

36 liferos, ut *in* ſummo *umbilici apice* non fructus quidem ſed *flores* novos copioſe progenerent, undique hic colligere, qualium Ephemerides A. N. C. D. I. A. VI. VII. p. 347. D. III. A. IV. p. 47. 66. Centur. III. IV. p. 351. *Pyrorum* autem effloreſcentium et quidem ſylveſtrium Sileſiacarum Hermannus Theologus, et Phyſicae Patriae ſcrutator ſolertiſſimus Maslographiae Curioſ. Bregae An. 1711. in 4o. p. 243. Tabul. XIV. fig. IX. mentionem ex inſtituto injiciunt. Pariter praetereundi nobis ſunt FRVCTVS CEREALES praeter modum proliferi e. g. *Hordei* ſpica ſingularis in Sileſia nata Eph. D. I. A. II. Obſ. 112; et *Tritici* ſpica lar-

37 giſſima et incredibilem fere in modum multiplicata, cujus iconiſmum paucis abhinc annis Vratislaviae circumferebant, natales

autem

autem a Javorensis agri confiniis derivabant, variisque annonae, ut moris est, auguriis comitabantur nonnulli; (qui fidem rei, si placet, tueantur) nec non *plures* hordei et tritici *spicae luxuriosae* apud Vallemontium p. m. 162. 182. et praelaudatum Hermannum Maslograph. p. 245. s.

In REGNO ANIMALI primum sibi locum vindicat ipsum, quod prima animantis rudimenta continet, *Ovum* gal- 38
linaceum alio *praegnans ovo*: cujus exempla prius in pago Daniae alterum in Technicotheca Regia Danica, tertium in Anglia tunc temporis observata, ex Sachsian. Gammarolog. p. 895. et Eph. D. I. A. I. p. 120. 122, pluraque parallela ex D. I. A. II. p. 342. 348. A. III. p. 51. A. VI. VII. p. 115. Dec. II. A. I. p. 38-122. hic citasse sufficiat. *Animal in animali* sibi non prorsus homogeneo, quaerentibus, curiosum vel unicus *Bombyx* dat spectaculum. Velut enim in ovulis bombycum distincte bombycem ipsum contineri oculatissimus Leuvvenhoeckius armato oculo vidit; (Vid. Epist. ejus IVta ad Reg. Societ. Londinens.) sic papilionem certa quadam et insita praedispositione exilissimis rudimentis in bombyce jam latere, exinde probandum videtur, quod ex mortuo bombyce (cum prius semet in domuncula e serico contexta sepeliverit,) prodeat et admirabili metamorphosi procreetur novum istud animalculum papilio: quam metamorphosin curatius depingunt Acta Anglicana ab A. 1665.-1670. in Germania in 4o. recusa p. m. 67. Conferantur et de Bombycum generatione Malpighius de Bombyce dissertatione Lond. 1669. in 4o. figuris illustrata, et Act. Erud. Lips. Decen. I. A. VIII. p. 172. *Foetum in foetu* proposuerunt Sachsius Gammarolog. p. 144. et Eph. A. N. C. D. I. A. I. p. 121. 122. D. II. A. III. p. 163. quorum testimonio multiplici Foemina foetum alio foetu, Mus murem alio mure praegnantem, Equa mulam alia mula, vacca vitulam alia vitula, vermes et lumbrici foetus sui 39
generis praegnantes pepererunt. De ipsis *Foeminis, matribus* nempe triplici, multiplici et numerosissimo partu praeter modum *proliferis* et foecundis exempla congerere vulgo ventilata, 40

hujus

hujus non est loci nec thematis, facile enim ex solis Ephemeridum Voluminibus inprimis Dec. II. A. II. p. 26. 298. A. IV. p. 146. D. III. A. II. p. 264. A. VII. VIII. p. 373 A. V. VI. p. 354. &c. et ex scriptoribus Medicis fere innumeris infinita exempla coacervare posset ille, cui actum agere aut justum volumen conficere curae cordique foret.

In *REGNO MINERALI* considerandum sese offert *so-*
41 *lidum in solido*, quam materiam fere omnem exhausit solidissimus Steno in Dissertatione cognomini Florent. 1669. in 4o. et prodromo dissertationis Lugd. Batav. 1679. in 12. editis. Lubens autem hic praetereo frequentissima *exempla*, quae *in sensu latiori* Steno Parte III. praecipue ad hoc thema revocavit: Nempe solidum corpusculum in alio corpore solido, sed sibi heterogeneo contentum, e. g. animalcula et insecta in lapidibus solidis inclusa, calculos, vermesque et alia in ipsis animalibus producta, mineralia et vegetabilia vel saxis et terris inclusa, vel incrustata, vel lapidefacta, vel strato super strato, aut per filamenta, ramos, fibras invicem concreta; lapides insuper, marmora, et conchylia &c. certis vegetabilium aut animalium figuris notata (de quibus Sachsius Gammarol. pag. 146. Mylius Memorabil. Saxon. subterran. Relat. IV. aliique; de Adamante vero in smaragdo, Malachite in cyaneo, Coralliis in achate, Amethysto in crystallo contentis Velschius Eph. D. I. A. III. Obs. 32. conferantur:) Huc igitur unice refero *exempla* ipsius
42 Stenonis, quae in *sensu strictiori* titulum hunc merentur, nempe *solidum in solido* sibi *homogeneo* et *cognomine* contentum. e. g. *Selenitem in selenite*, Crystallos in crystallis, Marcasitam in marcasita, de quibus Autor loc. cit. fusius agit. Praeter haec Stenoniana exempla, lapidis *Aetitis* praegnaturam variam ex instituto enucleavit Illustr. Bauschius schediasmate curioso de Aetite et Haematite Lips. A. 1665. in 8. et Boëthius in Histor. Gemmar. et Lapid. Hanov. A. 1609. in 4o. p. m. 186. De generatione lapidis Bufonitis in echinometris vid. Eph. D. II. A. IX. X. p. 118. Porro de *Lapidibus praegnantibus* e. g. silicibus, cheloni-

lonitibus, Conchitibus, Priapolithis adeundus Sachsius Gammarol. p. 145. et hinc Eph. D.I. A.I. p. 121. ac Mylius Memorab. Sax. subter. Lips. 1709. in 4o. Relatione Vta. Tantum de Exemplis!

Quod Causas Praegnaturae in triplici Naturae regno 43 concernit; illas quidem, quae *regnum Minerale* tangunt, solida in solidis respiciendo, praelaudatus Steno passim, cum secundum locorum varietatem varient, exemplis ipsis intermiscuit; quas hic non excerpemus singulas; (de vegetabilibus namque agit praecipue Observatio:) sufficiat in genere adnotasse, Stenonis sententiam eo collimare, quod solida in solidis ob materiae crassitiem et duritiem rarius active se habeant, sed saltem passive, aliud in se corpus continendo; quod solidum internum minus in solido majore contentum et ab hoc circumdatum prius necessario extiterit corpore circumdante, et tunc cum circumdari inciperet, jamdum induruerit, corpus autem circumdans fluidum et flexile quasi adhuc exstiterit, donec successive in similem duritiem coiverit; denique quod nonnullae causae a sole, vel a natura mineralium, interdum ab accretione vel mutua appositione vel repletione vel incrustatione sint derivandae. De lapidibus porro an vita gaudeant, an generent Vid. Sachsius Gammarol. p. 143.

Causas virtutis proliferae *in regno Animali*, quoad genera- 44 tionis praesertim humanae negotium tot auctores Physici et Medici et tam prolixe discusserunt, ut his excerpendis paginas obruere pariter superfluum videatur. Paucis: Elsholzius Eph. D. I. A. VI. VII. p. 116. causam omnem credit aut errorem plastices primo statim conceptionis momento commissum, aut seminalis virtutis praeabundantiam et lasciviens robur: Conferatur modus et causa generationis in ovis duplicibus ad Jungii mentem Eph. D. I. A. II. p. 349.

Nostri nunc potius est instituti, *Vegetabilium proliferorum et foetiferorum causas* paulo distinctius hic perpendere, quarum 45 varias partim *generales* partim *speciales* ab auctoribus infra citandis variis, hinc inde sparsim adductas colligere, et *sub XII.*

titulis, ut ordo diſtinctus adſit, proponere libuit; nemini contrariando illas ad plures extendere vel ad pauciores redigere titulos et curatius diſponere, aut alias et diverſas magisque ſonticas his addere et conquirere cupienti. Licet autem hiſce ex cauſis non omnes ad noſtram proliferam Vratislavienſem roſam applicari poſſint, potiſſimis tamen applicationem ſubnectere licebit.

46 *Cauſa Prima, Idioſyncraſia vegetabilium* quorundam et quidem pauciorum, ſive ſingularis diſpoſitio naturalis, ipſis inſita et quaſi propria, ut prolem diſtinctam proferant, perfectamque producant. Quippe non omnis generis flores hanc virtutem habere connatam conſtat, ac praeter ſuperius recenſita pauciora, (ſi ad numerum eorum in ampliſſimo Florae regno fere innumerum reſpicias) exempla, vix invenire plura dabitur, quae non ad recenſitas claſſes commode referri poſſint. Imo ex ipſis his exemplis nonniſi roſarum, caryophyllorum, et ſcabioſarum ſortes hanc ſibi virtutem prae reliquis omnium frequentiſſime vindicant; ideo forte quod calyces eorum interdum prae coe-
47 teris capaciores ad fovendum florem duplicatum, et caules aptiores ad transmittendam et calyci communicandam materiae nutritiae et ſeminoſae copiam praepollentem ac flori duplici ſufficientem, ſua natura exiſtant. Nec fructibus omnibus generis foetura familiaris accidit: ſolae tantum non citrorum ſpecies et limonum hoc ſibi ſervant prae vulgaribus aliis, proprium, ob ſucci balſamici in ipſis abundantium, monente Apino Eph. D. III. A. IV. p. 67. ideo quod notum ſit, nitroſi ſeminis pinguedine vim ſeminum ſaepius multiplicari.

Cauſa IIda. Tempus anni conſueto magis proliferum. Hanc cauſam agnoſcit Schelhammerus, dum Eph. D. II. A. VI. p. 210. uno eodemque anno flores proliferos plures, et fructuum horaeorum copiam uberiorem multis in locis ſimul ſe exeruiſſe; et Cnoeffelius, dum valde foecundam tempeſtatem eodem, quo roſa ejus prolifera effloruit, anno, D. I. A. IV. V. p. 46. fuiſſe,
48 adnotavit. Hoc quidem tanto magis mihi arridet, quod parili

exem-

exemplo annus 1713. Roſae noſtrae proliferae natalis permul-
tos, ſi non omnes, Vratislaviae et confiniorum hortos ſat larga
fructuum horaeorum meſſe beaverit; ac morus in aprico plateae
prope fores domicilii noſtri in excubiis poſita valde ramoſa,
baccis tunc adeo fuerit obſita, ut ex ramorum plurimorum ſur-
culis lateralibus vix duas ſpithamas longitudine aequantibus,
haud raro prope viginti verticillatim velut diſpoſita legi potue-
rint mora, mole guſtuque ſubacidulo ſuaviſſimo praecedaneis
annis multo praeſtantiora. Paucis: aderat eorum

Copia tanta, velut vaccinia nigra leguntur.

Adeo vero per foecunditatem ejusmodi praeabundantem morus
virtute decrevit, ut ſubſequis annis quadruplo minimum pau-
ciores numero baccas praebuerit.

*Cauſa III. Soli et regionis per naturam ad foecunditatem
diſpoſitio.* Equidem *Americae* regiones quasdam ob incredi-
bilem fere foecunditatem in promovendo fructuum uberrimo
proventu, Acoſta Hiſtor. Natural. American.. teſte Rob. Boyle
Utilitat. Philoſ. Natural. Experimental. p. m. 447. 448. extollit:
Sed nec Europae provinciis nonnullis eodem gradu ſatis abun-
danti, deeſt, prout cujusque ſoli fert natura. Ferrarius Heſperid,
Lib. III. cap. 19. p. 263. *Toſcaniae* provinciam praeſertim in 49
confiniis Piedra Sancta vocatis, hoc a natura, ſitu, circumſtantiis
aliis particulare habere praedicat, quod plurimis in locis agri
fructus duplices et ſuperfoetationes miras in regno vegetabili
oſtentent, ſecundum Vallemontium p. m. 179. Volckamerus
certe Oper. citat. *Lacus Benaci* (des Gard-See) confinia ci-
trorum foecunditati prae aliis faventiora paſſim tradit. De
fertilitate inſigni *montis Veſuvii* ejusque cauſis legi meretur
Caſp. Paragalli Hiſtor. Natural. hujus Montis Neapol. An. 1705.
in 4. cap. VII. p. 68. ſeqq. Imo in genere *Italia* hanc tuetur
gloriam, quod floribus citrisque proliferis non raro ſpectatorum
oculos guſtumque demulceat, quod praeter Ferrarium plures
Itali, Calcagninus puta, Natus, Aldrovandus, Auguſtinus Miran-
dolanus, &c. ſcriptis ſuis et Lanzonus in Citrologia Curioſa

50 Ferrar. 1690. in 12. tradiderunt. In *Germania* foecturam ejusmodi rarius quidem, attamen, nostro inprimis seculo ipsi Italiae, si culturam solertissimam attendas, ad ἀκμὴν usque aemulo, interdum certe variis in hortis se exeruisse Volckamerus fuse, et, ex parte Loselius Tract. de Citro Praegnante An. 1645. in 4. edito enarrarunt: cujus rei exempla ex praecedaneis Observationis paginis liquent. Nec mirum quod, uti in exteris sic et in Germanicis provinciis, soli unius prae altero foecunditatem superabundantem ipsa experientia detegat; cum et agros fertilissimos in uno eodemque districtu agris vicinis sibi prorsus contiguis infoecundis adjacere tota die eveniat; pari ratione ac per phaeno-
51 mena Physica constat, non infrequens esse, ut pluviae in una eademque urbium vel pagorum platea decidentes sinistram aedificiorum seriem interdum irrigent, dextram vero ex adverso positam relinquant intactam; aut grandines tempestuosae frumentum jamjam maturescens per plures agrorum sibi continguorum plagas penitus saepe diruant, annonae autem vix quinque pedes distanti parcant. Etenim et Schelhammerus Eph. D. II. A. VI. p. 210. aëris aut soli ab aëre influente diversum in modum modificati singularem quandam dispositionem proliferationis vel promotae vel impeditae causam non ultimam judicat.

Causa IVta. Nutritionis consuetae adeoque et nutritionis luxuriosae sive prolificationis materia seminosa ab aqueis et terreis particulis simul, ejusque modus per succi ascensionem et circulationem. Quippe quod in genere de modo vegetationis plantarum dicitur, id etiam ad proliferationem certo sensu, paucis mutatis, applicari non incongrue posse videtur, si audiamus
52 the Worcks of Rob. Boyle epitomiz'd per Rich. Bulton London. 1708. in 8vo. Materiae nempe seminosae in matre rosa contentae abundantioris et motus ultra tendentis dispositionem, modificationem et determinationem quandam certam et singularem, nec non accidentium quorundam unionem et accessum, veram proliferationis roseae causam, si non unicam certe sociam, agnosci debere. Vid. Volum. I. Lib. I. cap. 1 - 10. Haec quoque prae-

abun-

abundantia materiae ſeminoſae et alimentaris nutrimento cedens flori cauſa proliferationis ab Excelll. Schelhammero Eph. D. II. A. VI. p. 209. confirmatur; qui idem et ſeminis corculum, ex quo prorumpit germen duplicis plantulae (addo et ſubinde floris) principium occultaſſe et ſubſequo tempore evolutum exhibuiſſe autumatur. Huc et collimant quae Carl Leigh in Natural Hiſtory af Lancashire, Oxfort 1700, in fol. Lib. I. cap. 53
V. ſentit: Vegetationem naturalem (hinc et, addo luxurioſam ſive proliferam) non a ſola terra nec ſola aqua, ſed binis conjunctis originem ducere, quatenus ſcilicet particulis terreis, aereis, bituminoſis etc. quae pro diverſitate vaſorum vel admittuntur a plantis vel reſpuuntur, ſint impraegnatae. Eandem fovet mentem celeberrimus Wedelius Phyſiol. Reformat. p. 196. Fomenta vitae vegetativae abſolvi principio aqueo-ſulphureo nutribili, hocque eſſe principium tam in minerali et animali quam vegetabili regno, accuratiſſime evincens. Aliam tamen Woodwardus fert hypotheſin, qui, inſtitutis experimentis variis, aſſerit: Nullam quidem ſine aqua procedere vegetationem, ſed a- 54
quam vehiculi in modum ſe gerere, ac ininterſtitiis ſuis ſphaericis apte continere ignavam terreſtrium particularum materiam, hacque ſecum in plantae caulem avehere et evehere, atque ſurſum attollere, ibique in nutrimentum plantae eas relinquere; aquam vero exhalare et per ſe non ingredi conſtitutionem ipſam plantae, nec ſubſtantiam ejus augere. Adeantur de his inexhauſti omnigenae eruditionis fontes, Acta puto Eruditorum Lipſienſia in 4o. A. 1700. p. 89. Tandem ex Nehemiae Grew et Malpighii Anatomiis plantarum ſequentia brevibus hic concentrare liceat: quod ſuccus nutritius ex diverſimodis terreis, ſulphureo-pinguibus, muriaticis et varii generis nitroſis terrae foecundioris particulis ab aqua pluviali per ſe jam foeta ſaepius impraegnatis et a ſole blando fovente ac quaſi fermentante ſucceſſive coquatur et perficiatur, idemque ſuccus per poros et tubulos fibrasque permeabiles, ramorum et caulium inſeratur, aſcendat, et eo usque continuo circuletur, do-

nec flori vel fructui delitescentibus sufficiens vel superfluum et superfoetans saepe incrementum inde accesserit, atque vel istorum dehiscentia vel horum maturitas insecuta fuerit; et hinc quo aptiora sint vasa et caulis, eo magis prolifera saepissime pro-
55 cedat nutritio. Haec igitur omnia inprimis quoad prolificationem ab aqueis et terreis particulis simul, hujusque modum, applicari commodissime ad nostram proliferam rosam, posse, subsequentes circa observationis finem specialissimae causae et anatomia rosae declarabunt. Insuper et hanc succi ascensionem, circulationem et modificationem in arborum aeque ac in plantarum et fruticum classe, hincque petenda nutritionis, foeturae et superfoetationis phoenomena varia referri suo sensu poterunt, quae in Transactionum Anglicanarum usque ad A. 1700. a Joh. Lowtorp Londini A. 1705. in 4o publicatarum Volumine IIdo in Themate Botanico, extant, et per singularia Baelii, Tongii, Willoughbaei, Wraei, Listerique experimenta comprobantur.

Causa quinta: Efflorescentiae modus: Sic fructuum foetiferorum
56 inprimis citrorum causam saepius, licet non semper, existere efflorescentiam arboris plenifloram (doppelt gefüllte Blüthe) Volckamerus Hesperid. Noric. Tom. I. p. 117, 118. Tom. II. p. 143, et Ephem D. I. A. III. Observ. 241. Scholium indicat. Optandum praeterea foret, obviam magis esse et haberi posse celeberrimi Nebelii, Medicinae in Vniversitate Marpurgensi Professoris Publici, et nunc Medici simul Aulici Electoral. Palatini, Academicique Curiosi meritissimi, disputationem inauguralem de Malo Citreo Heidelbergae An. 1686. habitam, in Ephem. D. III A. II. p. 182. celebratam eo, quod praesertim in causas citrorum et fructuum proliferorum, nec non animalium et mineralium praegnantium solidissime ibi inquisiverit Auctor. Eam tamen frustra hic Vratislaviae et alibi a me quaesitam doleo, sperans interim observationem hanc ultra 30. annos recentiorem, nonnulla minimum proposuisse vel collegisse, ibidem ob tantum temporis intervallum forte non invenienda; pariter ac facile praevidere licet,

disqui-

disquisitiones meas qualescunque ἀκρίβειαν praelaudatae dissertationis minime aequiparaturas.

VI. Causae occultae. Has certe naturae scrutatores plurimi et in his celebris Steno prodrom. Dissertat. citatae p. m. 18. agnoscere pudori non ducunt. Illis enim subinde Divini quid, et vegetabilibus per naturam insiti incogniti quid vel ab intellectu nostro remoti inesse, quis negaret? adeo ut seculo praesertim nostro tot hypothesium, haud raro sibi directe contrariantium feraci, in eis acquiescere, quam aut dubium huc illuc vagari, aut fallaciam non causae ut causae admittere, aut hypothesi, ob sequelas sat ambiguas et subinde profanas inde eliciendas, nonnunquam suspectae et paradoxae se mancipare, consultius appareat. Minime tamen, qui nunquam se otiosum gerere cupiet, ad asylum occultarum citius confugere tentabit, quam ad causarum in praecedentibus et subsequentibus hic adductarum vel aliunde petendarum normam phoenomena vegetabilium proliferorum distincte examinaverit; nulla vero earum probabili vel sufficiente deprehensa, tandem abire ad occultas coactus fuerit. 57

Causa VII. Terrae sive agri conditio, cui vegetabilia immatriculata sunt. Terram puram et a lolio graminum et herbarum excrescente et frutici nutrimentum detrahente, probe repurgatam nonnulli Auctorum, sub exemplis proliferarum superius allegati requirunt; qualem et nostro frutici agricultor divendens exhibuit, cujus regulam de lolio eruncando frequentius, et ego cum successu fui secutus. Terram ab agro *ruderato* mutuatam rosis proliferandis amicissimam esse, Bauhinus jamdum Histor. Plant. Lib. XIV. cap. 32. praeter alios testatur. Pariter vasis, cui frutex noster roseus commissus erat, medietati superiori X pollices profundae a summo ad medium usque, terram ruderatam se indidisse asseverabat agricultor, quatenus ejusmodi terra amplectendis nonnisi fruticis radicibus sufficeret. (Vid. supra numer. marginal. 4.) Alteram inferiorem scilicet medietatem vasis, a medio usque ad fundum, X itidem pollices profundam, terra *agri fimo optimo bene impinguati* (num. marg. 4.) reple- 58 59

repleverat, inſimul aſſecurans, ſe alioſque ſui generis utplurimum vidiſſe roſas licet non prolem ferentes, tamen per ſe copioſiſſimas eſſe enatas in fruticibus, qui a terra tam ruderata quam probe infimata nutrimentum ceperant; vix enim dici poſſe, quam blande foveat et fertilitate ſua impraegnet ruderatam infimata fundum occupans, et vehiculi aquei, aëris, ſo-
60 lisque virtute diverſimode convenienterque actuata. En cauſam ſociam ex potioribus non poſtremam, quae prolificationem roſae noſtrae adjuvaſſe videtur. Rei probabilitatem et poſſibilitatem ſuffulcit experientia teſtimoniis firmata tot Auctorum, ex quibus paucula ſaltem hic concentraſſe ſufficiat. Vallemontius loc. cit. p. 169. 170. 190. Glauberus de Mercurio Philoſophico, et Ephemerides Acad. Nat. Cur. paſſim in eo concordant, quod agris ſtercore equino et vaccino impinguatis copioſiſſimum accedat *nitrum proliferans*, abunde in fimo et fimetis contentum ac aëri ipſi commiſtum et combinatum; quodque nitroſa et lixivioſa muria ejusmodi agros impraegnans (vid. Kenelmus Digby in Medicina experimentali paſſim) non modo multiplicata frumenti ſemina, ſed etiam frutices agris commiſſos foecundiores et ſubinde proliferos efficiat. Quomodo autem agris ejusmodi inhaerens nitroſa virtus ab aqua pluviali reſolvatur et ſuccum plantarum aſcendentem nutrientemque magis magisque impraegnet, eique intime commiſceatur, innuit Boyle Philoſ. Natural. Experimental. p. m. 444. Porro cauſam omnem
61 incrementi et foecunditatis ſuperfluae plantarum, a *Salium variorum* nitroſorum et muriaticorum miſtura in agris vel beneficio naturae vel artis rite praeparatis, dependere, fuſe proſequitur Caſp. Paragallus Hiſtor. Mont. Veſuv. Natural. cap. VI. p. 83-112. Vbi Veſuvii fertilitatem omnem inſolitam, nonniſi cineribus montis adſcribit, quos praeter ſalem nitri ac particulas ſulphureas et bituminoſas, armoniaco etiam ſale inſigniter luxuriare deprehendit: quod ipſum armoniacum ſal, eodem aſſerente, non poteſt non cum fertilitate eſſe conjunctum. Tandem cum arbores plane ſteriles ope fimi pinguioris, et praeparationis convenientis fructiferas effici conſtet; (Act. Anglican.

in 40.

in 40. p. m. 771.) quare non vegetabilia jamdum florida et partim fructifera, floridiora longe et magis fructifera ac subinde prolifera efficerentur? si, adhibitis aliis causis sociis, et agri bene infimati portio justa eis accedat.

Causa VIII. Vas circumdans fruticem. In memoriam hic revocanda sunt sub initium observationis num. marg. 3. 4. monita; 62
agricultorem forte fortuna vasi ligneo satis amplo, XX. pollices transversos profundo adeoque capacissimo, praetereaque valde carioso et per putredinem hinc inde inchoantem arroso, cum aliud ipsi tunc temporis non fuerit ad manus, fruticem nostrum implantasse. Non absonum ergo videtur, vas hocce recipiens ob tantam capacitatem, cariem, porositatem, inter causas socias foeturae roseae retulisse, eo quod aëris et solis liberiorem accessum et intimiorem penetrationem admiserit, quibus copiosa et ob causam septimam per se foecunda terra inibi contenta in majorem motum et fermentescentiam mutuam agitari, succus- 63
que nutritius abundantior in tanto spatio colligi, et radicibus fruticis non coarctatis sed satis ab invicem distantibus et liberrime dispositis, satque profunde terrae implantatis uberior communicari, et liberius inibi circulare potuit: quod *implantandi* et disponendi *artificium* ipsa experientia non nostri tantum; verum et aliorum hortulanorum, salutare fruticibus foecundandis accidere confirmat. Quid quod vas cariosum ob inchoatam jam putredinem per se aptissimum fuerit ad terrae fermentationem et majorem actuationem sponte promovendam.

Causa IX. Aqua naturalis pluvialis, vel artificialis irrigationi destinata. Pluviosa anni tempora ad proliferandos roseos 64
aliosque frutices symbolam optimam conferre compertum est: (conferatur D. D. Grassius l. c. et Excell. Schmiederus Ephem. A. N. C. Centur. III. IV. p. 312.) Sic Digby des Plantes p. 115. asserit, pluvias ab aëre, qui copiosissimo sale subdulci et oleosis subtilibus particulis semper est impraegnatus, foecundari, hincque plantas longe magis evadere proliferas quam ab ▽a communi vel fontana; quorsum et haec Vallemontii p. 249: Ab

aëris et aetheris nitrositate pluviae mire foecundantur, et plan-
65 tae foecundatas pluvias avidissime attrahunt, ac absorbent; pluviarum autem immediate accedentium vicaria est aqua pluvialis in vase collecta et irrorandis fruticibus diligenter adhibita. Consimili modo fruticem nostrum pluviis frequentioribus saturatum, ac postea pluviali aqua collecta convenienter irroratum, prolificationis hinc promotae felix exemplar dedisse, superius num. marginal. 7 indicatur. Insuper naturae vires artis auxilio reduplicaturi nonnulli, *liquoribus* certis prolificis non parum tri-
66 buunt, ac *Nitri* virtutem prolificam in fimo vel agro praeparato solido latentem supra laudatam, in fluido quoque sive liquore salibus nitrosis impraegnato concentrari posse reipsa declarant. Hujusmodi *liquorem* certa nitri et salium e vegetabilibus variis extractorum parte imbutum, mire prolificum, *materiam suam universalem* appellat et praeparare docet saepius jam citatus curiosissimus *Vallemontius* Abbas, in Curiositatibus Naturae et Artis p. m. 142. editionis, quam generosissimus et perquam strenuus Vratislaviensium Senator F. L. a Bresler et Aschenburg habitu Teutonico nitidissimo induit, et 1708 adornavit. Ibidem *aquae suae praeparatae*, ut vocat, mireque prolificae descriptionem candide communicat, ac arbores floresque *aqua* hac et *liquore* suo irrigare suadet praefatus Vallemontius, in eoque totus versatur, ut nitri universalem foecundandi virtutem pluribus capitibus exponat, adeoque unus instar omnium curiosis hoc loco satisfaciat. Equidem *liquor* alius *Pharmacopolae* cujusdam tri-
67 tici grana admodum impraegnans describitur Eph. D. II. A. V. Observ. 229. huic tamen fides dubia redditur D. II. A. VI p. 347. De quodam sane horti suburbani Vratislaviensis patrono operarius ejus mihi retulit, illum in amphora capacissima *aquam* subinde colligere, et huic saepius *materiam subalbidam* in forma pulveris grossioris sua manu ingerere, seque pluribus ex circumstantiis certo scire, *nitri* certo modo, forte cum aliis ingredientibus praeparati portionem non exiguam huic materiae inter alia admixtam esse; aquam autem a patrono ipso custodiri et ar-

bori-

boribus citriis certa mensura superaffundi non omnibus quidem, sed iis tantum, quos uberrimos Limonum majorum proventus exiguo mensium intervallo prae coeteris postea spectabiles reddidit. Adhibent alii *sanguinem bovinum* recentem et putrefactum arboribus foecundandis, et virtutem ejus ob mixturam particularum, queis scatet, pinguium, oleosarum, nitrosarum, et muriaticarum nares delicatiores satis ferientium non proletariam optimo cum successu depraedicant.

Causa X. Sol tam orientalis quam meridianus, et locus umbrosus pariter ac apricus et laetus. 68

Locus aliquantum umbrosus et matutinis solis orientalis radiis patulus prolificationi conducit, testante D. D. Grassio et aliis loc. cit. Quam loci conditionem et nostro frutici, per fatum prima vice obtigisse, num. marg. 5. traditur. Cum tamen ibidem moneatur, fruticem postea certis de causis (Num. marg. 7.) ex umbroso in apricum solis meridiani radiis urgentibus expositum locum subinde translatum fuisse, neutiquam haec vicissitudo mutua sibi contrariatur. Locum enim apricum sive so- 69
lum laetum ipse D. D. Grassius non rejicit; et sol meridianus subinde accedens, praesertim si sponte admitti et successive impediri possit, utramque absolvit paginam, quare, paucis mutatis, huc, et praesertim ad fruticem nostrum applicari poterunt Excell. D. D. Schmiederi de Pyris efflorescentibus verba Eph. Cent. III. IV. p. 353. Aestus solaris interdum concurrens succum copiosum ex praegressa pluviosa temperie natum fortiter per arborum (addo et, per fruticum) caules permeabiles et appropriatos propellit, ut hinc extremitates fructuum (vel calyces gravidi florum) ad emittendos (et melius enutriendos ac maturandos) flores novos (ex se antea productos) disponantur; (addo: et stimulentur eo usque, donec foetus suos, sive flores novellos efflorescentes reddiderit.) Tantum!

Causa XI. Ars et cultura solertior, naturae subveniens 70
vel eam stimulans. *Transplantationem* arte et solertia institutam et frequenter reiteratam praestantiores et foecundiores per-

ficere frutices, non modo Excell. Bauhinus Eph. D. I. A. IV. et V. p. 93. sed et ipsa experientia affirmant. Nec errori quis vertet, si et haec inter socias, que rosam nostram reddidere proliferam, causas nunc collocetur, cum superius num. marg. 3. dictum sit, quod agricultor fruticem nostrum per septennium fere custoditum sexta tandem a se vice transplantatum casu venalem obtulerit, *artificiumque* suum *circa radices* fruticis certa ratione *implantandas* vel terrae immittendas sub causa VIII. et num. marg. 63. cum successu commendaverit. *Rescindendas* saepius (öfters
71 beschneiden) et a numero ramulorum nimio liberandos frutices, a quibus flores proliferos exoptamus, Exc. Volckamerus et Grassius loc. citt. suadent. Effectus hujus rei speratus in fruticulis e. g. melissae, majoranae, menthae, salviae (si cultius tractentur) certissimus se prodit. Caules enim recenter progerminantes, si eo usque rescindantur, ut nonnisi foliola infima in eis restitent, brevi post juxta haec folia cauliculos protrudent novellos et laterales, qui pari modo interdum rescissi secundos, et hi tertios, et sic porro, laterales cauliculos agent, ac fruticem mire multiplicatum brevi praestabunt; quod ipsum etiam in Leucoiis ac Solsequio, unanimi horticultorum consensu impetrare cuivis licebit, ubi flores prope emortuos aut nimios saepius apte rescissos novi mox excipient et non raro pleniores flores. Consulatur Wolffius Tractatu infra citando p. 16. Pariter et in nostro frutice rescissio ab agricultore inchoata, commendata et a nobis interdum continuata non prorsus ἀσύμβολος causa proliferationis fuisse videtur. Imo rescissionem ejusmo-
72 di radicum ipsarum in arboribus, quarum fructus proliferos exoptamus, multum extollit Abrahamus Muntingius, Prof. quondam Academiae Gröningensis, in curiosa descriptione plantarum, Lugd. et Vltrajecti An. 1696. in fol. Etenim arborum ex nucleis prognatarum, elapso triennio, radicem recta descendentem (Hertzwurtzel) usque ad laterales amputare jubet, vulnereque cera obducto, luna decrescente, eas denuo terrae committere, promittens futurum, ut tales arbores longe praestantiores

tiores et plures fructus ferant aliis insitione sola procreatis. Porro praecipit, insitionem surculorum praestantium faciendam in arbores ejusdem speciei radice media privatis, uti jamjam dictum, 73
et copiosum fructuum praestantissimorum (forte et foetiferorum) proventum sibi hinc pollicetur. Plurimis quoque fructibus luxuriare arbores frigoris patientes v. g. malos asserit, si quotannis circa Novembris finem, ab earum radicibus superioribus et crassioribus terra auferatur spatio 3. vel 4. pedum, ipsaeque nudae et undique purgatae aëri libero expositae relinquantur usque ad Februarii medium, donec frigore corripiantur, ac tum demum stercore annali vaccino contectis, ad digiti altitudinem terra comminuta interponatur: quam regulam non pauci nostrorum, horticultorum valde sibi fatentur familiarem. Artem insuper foecundandi et multiplicandi flores, inprimis et citros, pluribus anonymus Dissertatione, Amstelodami An. 1700. in 8vo de Deliciis et Arcanis Florum enucleavit. *Quid ars ipsa* va- 74
leat circa vas adaptatum frutici concedendum; circa pluvias admittendas vel praecavendas, et circa solis urgentiores radios vel avertendos vel admittendos; (quod praesertim in fruticibus et arboribus minoribus in vase proprio huc illuc transferri aptis locum habet) circa aquam pluvialem aut liquores foecundantes artificiales pro lubitu tribuendas, circa terram agri artificio vario praeparati subinde adhibendam vel admiscendam; *Causa ex mox praemissis* Septima, Octava, Nona et Decima abunde edocuit. His et colludit praeparatio singularis stercoris ad agros prolificandos Eph. D. I. A. II. p. 186.; ac artificium agris fertilitatem insignem conciliandi, Transact. Anglic. supra citatae editionis Lovvtorpianae volumine II. in parte botanica; nec non secretum progerminationem variarum plantarum intra horae spatium ex earum seminibus promovendi, quod inter alia plura Joh. Franc. Burrhus in Conclavi ad conclave secretius Colon. 1681. in 12. Epistola VIII. revelat. Si ad *cereales* inprimis *fructus* multiplicandos paucissimis excurrere conceditur, comme- 75
morandum venit *aratrum* a Lucatello Hispano inventum et in

mox laudando Chr. Wolffii tractatu. p. 49. allegatum ac dijudicatum, quo cum coram Sacratissimo Imperatore Carolo VI. experimentum instituit, et id effecit, ut agri a quadruplo ad sextuplum locupletiorem dederint messem: quamvis jampridem parallelam quodammodo ad arandum, aequaliter occandum, et simul seminandum instrumentum Ephemerides D. I. A. II. p. 187. adumbraverint. Nolim plus ultra divertere ad *Casus fortuitos*, quibus subinde contigit, e. g. ut fluviorum excursiones supra agros, si aquae sint pinguiores, Eph. D. I. A. II. p. 187. vel insignis seminum vento impetuoso nonnunquam aliunde in locum unum delatorum et in unum corpus concretorum copia D. I. A. II. p. 185. extraordinariam praesertim frumentis multiplicationem acceleraverit. Praestat demum in eo acquie-
76 visse, quod *Artem circa semen agro immittendum* seminisque conditionem Ephemerides loco proxime citato proposuerint; (conferatur et Vallemontius passim) quodque Celeberrimus Wolffius Tractatu Entdeckung der wahren Ursachen von der wunderbaren Vermehrung des Getraydes ꝛc. Halae 1708. in 4to p. 17. 24. 40. Methodum, inventionem, et cautelas seminandi suppeditarit regulis naturae et ipsis Matheseos inprimis conformes, et rationibus aeque ac experientia propria judiciose explanatas, ea ratione ut ex grano unico in agrum legitime immisso, hordei 2090. grana impetrari, adeoque messis pinguissima certo expectari possit. Tot ecce causas natura arteque fundatas, quae ad foeturam florum fructuumque concurrere solent.
77 Denique his addantur luculenta satis *experimenta Excell. D. D. Lehmanni*, qui in Vtilitat. Physic. verae specimine I. promissorum, fidem candide liberaturus, caloris naturalis et solaris vere demum ac aestate ordinario efficacissimi defectum, per tempus ipsum hyemale artificio naturae aemulo, machinis appropriatis et ingeniosissima cultura felicissime resarcivit, et circa mensem Decembrem An. 1716. Februumque An. 1717. posteaque saepius, *flores* ultra 1167. efflorescentia, odore, coloreque perfectissimos, coram testibus juratis, Lipsiae spectatum produxit,
imo

imo Regibus, Principibus, Magnatibus, Virisque aliis Curiosis ad dissitas usque regiones inviolatas transmisit, eorumque applausum exinde merito consecutus est. Addantur porro *experimenta* indefessa *D.D. Agricolae* Physici Ratisbonensis, qui ad- 78
hibito ignis, certa ratione moderati, et Mumiae suae Vegetabilis auxilio adhibitisque ministris necessariis, intra 24. horarum spatium ex 792. exoticis ac inquilinis *trunculis sive ramis*, *arbores* perfectas ex radicibus, ramulis, foliis constantes efformare promisit, hasque tanto vigore pollentes, ut subsequi anni vernali tempore flores fructusque parturiant; hujusque rei veritatem ipso effectu in permultis trunculis sive ramis, praesente Illustrissimo Comite a Vratislau &c. comprobavit, teste ipso in Tentaminibus multiplicationis universalis omnium arborum, fruticum, florumque An. 1716. in 4to et in fol. editis. Addantur demum experimenta horticultorum frequentia, et supra hinc inde indigitata, quibus arbores plane steriles successu temporis fructiferas reddere nihil sibi inconsueti ducunt. Ex his 79
omnibus elucet, quanto magis arborum sua natura fructiferarum et florum per se vegetorum virtus augeri, et aucta denique ad tantum fastigium exaltari possit, ut flores fructusque ad superfoetationem et parturiendos foetus quasi sollicitentur et necessitentur; si modo in arborem unicam, e. g. citrum, et fruticem unicum, e. g. roseum, tot experimenta huc usque commemorata, tot cautelas suppeditatas, totque causas superius intimatas, vel earum plures et magis urgentes ac studio inventas a natura et arte mutuatas, sano sensu et selectu una conferre, velut coacervare et concentrare studio praemeditato vellent ac possent viri in hac palaestra exercitatissimi et judiciosissimi.

Causa XII. Partes Vegetabilium proliferationi faventiores. 80
Caulis plantarum vel fruticum latior et ordinario amplior quam insigniter copia nutritiae materiae extraordinaria advehenda facilitet virtutem plantarum vel florum proliferam ex Ephem. D. II. A. VI. p. 209. D. III. A. VII. p. 31. concluditur: Quam apte autem haec de caule dicta nostrae proliferae rosae

sine

ſint accommodata, quantamque globulus matris roſae ſolito capacior, num. marg. 12, et portio inprimis caulis media in ſinu ejus recondita, num. marg. 83. 94. (quae ambo inter partes matris eſſentiales ſive conſtitutivas primas tenent) foeturam roſeam adjuverint, ipſa anatomia et cauſae ſpecialiſſimae in mox ſubſe-
81 quentibus num. marg. 90- 94. aperient. Denique, ut plura adhuc dicenda abrumpamus, huc inprimis pertinent nonnullae et potiores quidem VII. *Differentiae ſpecificae*, quibus partes noſtri fruticis ab aliis Ephemeridum fruticibus roſeis num. marg. 19. 20. citatis diſtinguuntur; quamvis ejusmodi differentia pro cauſis prolificationis abſolutis neutiquam hic omnes venditentur.

82 α.) In noſtra prolifera *caulis* pars *inferior* (Tabul. Figur. 3. liter. a. a. usque ad b. b.) a vaſe ad matrem roſam exterius ſatis ſpinoſa et hiſpida aderat, quare differt a Javorenſi et Tigurina ſpinulas nonniſi rariſſimas habentibus, melius convenit cum Altenburgenſi triplicata; (de quibus omnibus ipſae hiſtoriae fuſiores, ex Ephemeridibus ſupra num. marg. 19. 20. diſtincte allegatis et evolvi et ubique conferri poterunt.) Portio *Caulis*
83 *media* in ſinu matris roſae deliteſcens Tabul. figur. 3. liter. b. b. ad c. c. differentiam prorſus ſingularem et ſpecificam ab omnibus Ephemeridum proliferis conſtituebat, nullique harum erat conformis. Vid. fuſius infra ſub ejus Anatomia num. marg. 91.
84 92. uti jam dictum eſt. Pars *caulis ſuperior* extra matrem poſita liter. c. c. usque ad filiam d. d. Figur. 2. Tabul. et num. marg. 11. non ſpinoſa ſed tantum lanuginoſa, differt a Cnoeffeliana et Hottingeriana ſpinulas ibidem gerentibus; nec foliis fruticis ornata erat haec noſtrae pars, inde diſcrepans a Graſſiana.

85 β) Ramulum, qui noſtram proliferam ſuſtinebat, *Folia* ab aliis *fruticis* noſtri foliis *diverſiſſima* profunde laciniata ſubviridia, ſublonga, mollia, exterius parum lanuginoſa ſtipabant, et calycis loco velut inſerviebant, (vid. ſupra num. marg. 8. 10.) qua ratione ab omnibus Ephemeridum reliquis praeſertim Altenburgenſi et Tigurina, in quibus folia ordinaria perfecte crenata viſuntur, differt.

γ.) Fa-

γ.) Fasciculus foliorum fruticis ex medio rosae filiae exurgens a D. D. Grassio et Hottingero notatus nostra in icone deest.

δ.) *Calycis defectum* in matre rosa Autores ex Ephem. citati 86
nullum annotant, accusamus vero eundem in nostra. Tab. fig. 2. et num. marg. 9.

ε.) *Disci* legitime explicati et antherae in matre rosa praesentiam, adeoque ordinariam efflorescentiam, omnes icones Ephemeridum adnotant, indicat vero icon nostrae unica ejus absentiam, et nonnisi globulum matris conniventem sive verticillum roseum conglomeratum et nunquam explicatum sistit. num. marg. 13. 14. Tabul. figur. 2.

ζ.) Rosae Ephemeridum Javorensi matri filiaeque vix ephe- 87
mera obtigit *aetas*, et utraque simul una emarcuit; nostra tamen mater fere biduum exegit; num. marg. 13. 15. 16. et sola interiit; (de cujus interitu causae specialissimae inferius num. marg. 96. agunt) sed filia interim per biduum matri superstes floridissima substitit, et aetatem triduam consecuta tandem fatis concessit (num. marg. 14. 17.)

η.) *Odor* Tigurinae proliferae num. marg. 19. 20. citatae 88
non ita fortis et suavis notatur: in nostra autem filia aeque fortis et suavis ac in aliis fruticis sororiis rosis se exerebat odor: nec mater rosa odore parili subtiliori prorsus destituebatur, quamvis ad justam efflorescentiam haec non pervenerit. (num. marg. 12. 15.)

Vidimus Causas generales et speciales cum aliis rosis (si 89
differentias VII. specificas excipias) maximam partem communes, quae rosae nostrae proliferationem junctim plurimae promoverunt: restant nunc brevibus *specialissimae Causae* huic inprimis propriae, quae partim *differentias* porro ab aliis *specificas plures* constituunt, partim *rationes partus* matri rosae proliferae *fatalis*, et *incrementi in rosa filia* felicissimi exponant. Absolvuntur hae causae specialissimae intimiore *caulis* vel surculi in partem rursus inferiorem, mediam, et superiorem divisi *anatomia*. *Inferior* nempe et externa *caulis pars Tabulae figur*. 3.

90 liter. a. a. b. b. a foliis deciduis roseis nunc liberata, lignosa quidem et spinoso-hispida, sed, ut num. marg. 8. supra monitum, reliquis in frutice surculis crassior et capacior erat, substantiaque interior venulas hinc inde vel fibras interstitiis pluribus passim distinctas exhibebat, ut succo, ex dictis supra causis generalibus et specialibus in primis causa 1. 4. 7. 8. 9. 10, abundantissime collecto et frutici communicato, nuncque pervehendo, prae aliis magis pervius cauliculus noster liberrime pateret. *Media*
91 *caulis* pars, (b. b. c. c. figur. 3.) quam globus rosae matris solito capacior (num. marg. 12.) sinu suo antea incluserat, trisulca capitulum velut oblongum protuberans, totum caulem ambiens, huic tamen exacte continuum, vel, si mavis, tres portiones ex albo viridantes tuberculosas aut monticulosas tribus crenis sive sulcis paulo altius impressis invicem separatas repraesentabat: (notandum hic, duos tantum sulcos in anteriori parte Tabul. figur. 3. oculis patere, tertium vero in parte postica hic non apparere posse:) Putasses omnino naturam externi calycis, disci, et seminis rosei in basi rosarum secundum naturam latentis defectum his portionibus internis resarcire intra sinum
92 matris voluisse. Etenim utriculorum aut corticum seminalium vicem gerentes hae portiones, dissectae digitis facile per friabilitatem discontinuabantur, substantiaque interior parte caulis inferiore adhuc multo laxior, mollior et porosior plus minus lubrica et uda, exilissimis hinc inde instar seminis milii minutissimi granulis albidis, lubricis, lanugine subtili obductis interstincta et infarcta, ac inde aptissima erat, quae succum abundantius per partem inferiorem a. a. b. b. advectum exceperit, asservarit, blande
93 foverit ac praeparaverit. *Tertia* superest sive *superior caulis pars* et haec quidem capacissima, pariter figur. 3. liter. c. c. d. d. exterius non spinosa, sed lanuginosa crassior, et, ut supra dictum, valde mollis interius parum aut nihil lignosa, sed spongiosa et nutritivae humiditatis succique plenissima, uti conspectui se dabat. Cum ergo primordia nostrae Observationis *num. marg.* 7. et porro num. 68. 69. 74. causam, quare fruticem ex loco priore

umbro-

umbroſo in alium ſoli meridiano obvium per intervalla ſaepius transferre ipſa neceſſitas exegerit, indicent; ex mox dictis autem eluceſcat, partem caulis ſuperiorem c.d. inferiore a, b. et media b.c. parte magis perfectam, ſubtilem, ſpongioſam, ſenſibilem et modificatam fuiſſe; haud abs re concluditur, ſolis tunc urgentes radios 94
in hanc c.d. partem intimius penetraſſe, et virtutem ſuam exeruisſe, motumque circulatorium et aſcenſum ſucci nutritii copioſi in loco umbroſo et pluvioſo, vaſeque carioſo capaciſſimo, ob cauſas ſupra dictas, prius collecti per inferiorem caulis partem advecti, per mediam (quae intra capaciſſimum roſae matris globulum magis magisque dilatari poterat) aſſervati acceleraſſe, et unice huc (in partem ſuperiorem) derivaſſe, cum haec ſuperior pars ad imbibendum et inſugendum ſuccum, et calyci filiae jam dehiſcentis et ſumme peniflorae ſubito communicandum, per ſe prae reliquis capaciſſima, et, ut mox demonſtratum fuit, optime diſpoſita extiterit. Hinc et evenit, quod ipſe ramulus matrem
filiamque ſuſtinens nullas collaterales roſas tulerit, quae tamen in 95
aliis fruticis ramulis abundabant, quod phaenomenon an omnibus ſit ordinarium, Autores ſupra dicti non adnotarunt. Sic humido nutritio *matrem roſam* copioſe praetervecto, haec
ipſa ſucco perficiente interius ſucceſſive privata, exterius vero 96
calycis conſervantis et ab aëre liberrime continuo accedente defendentis munimine deſtituta et denudata, neutiquam dehiſcere, foliola in diſcum diſtincte explicare vel perfectionem et aetatem roſae filiae et aliarum fruticis ſororiarum per triduum utplurimum durantium conſequi valuit, ſed *partum hunc ſibi fatalem* neceſſario citius experiri debuit: qua ipſa conditione rurſus haec ab aliis ſupra citatis num. marg. 19, 20. 87. ſpecifice differt. Con- 97
ſimile en fatum floris in regno vegetabili, quale in animali viviparis nonnullis interdum, hominibus autem ſaepius et proprie evenire indies obſervamus. Vt enim homines matres ſub ipſum partum, vel edita vix prole, conatibus ac viribus nimiis in prolem collatis, poſt partum haud raro morte extinctas dolemus;
ſic roſae partu roſeo inclutae fatum ſuum, ſimulque nobis ob- 98

 ſer-

servandi ansam gratulamur, veritati canonis tam ex Philosopho-rum quam naturae Consultorum testimoniis genuini subscri-
99 bentes: quod *unius generatio*, si non semper minimum saepissi-me, *alterius sit corruptio*.

Rosam demum pauca haec, aliorum exemplo maneant:

100 Proliferae an nocuit rosae generasse tenellam;
Filia sin matri protulit interitum?
Profuit interitus! Matri nam gloria surgit,
Ut rari partus hic meminisse juvet.

Conspectus contentorum Observ. Iae secundum numeros ad margines paginarum rejectos.

NUmero I. agitur de Observationis materia. 2-7. de fruticis rosei, vasisque conditione, de terra agri, de situ et loco. 8-10. de figura foliorum fruticis, globulo matris, secundum Tabulae iconem. 11. de calyce filiae, 12-14. de vividitate matris, partium defectu. 15-17 de efflorescentia, filiae, fato matris, aetate utriusque. 18. de specie harum rosarum. 19. 20. de exemplis proliferorum regni vegetabilis, de rosis VI. Ephemeridum. 21. 22. de caryophyllis, tulipis, corona imperiali, floribus papaveris, jasmini, amarantho, lysimachia, typha. 23. 24. de jacea, scabiosa. datura, calendula, primulis, leonuro. 25. 26. 27. de Aloë variorum locorum, de arboribus plenifloris. 28. 29. de fructibus praegnantibus e. g. citris, limonibus. 30. de limone citrato primo Ferrarii ad iconem tabulae. 31. 32. de limone altero Volckameri in figura. 33. de aurantio, pomo Sinae, Adami, paradisi. Num. 34. 35. de pomo vulgari, nuce juglande in icone. 36. 37. de fructibus efflorescentibus et cerealibus. 38-40. de proliferis regni animalis. &c. 41. 42. Regni mineralis. 43. 44. de Causis mineral. et animal. obiter. 45. de Causis vegetabilium proliferorum ex instituto, generalibus et specialibus: ubi exponuntur Numero 46. Causa I. Idiosyncrasia vegetabilium, 48. Causa IIda tempus anni consueto magis proliferum, 49-51. Causa III. soli et regionis per naturam ad foecunditatem dispositio. 52-55. Causa IV. nutritionis prolificae materia seminosa ab aqueis et terreis particulis simul, modusque per succi ascensionem et circulationem. 56. efflorescentiae modus, ut Causa V. 57. Causa VI. occultae qualitates. 58-61. Causa VII. terrae sive agri conditio, cui vegetabilia immatriculantur, e. g. ager ruderatus, infimatus, salium nitrosorum et muriaticorum virtus. 62. 63. Causa VIII. vas circumdans fruticem. 64-67. Causa IX. aqua naturalis pluvialis, vel artificialis. e. g. liquores proliferi et virtus nitrosorum, Num. 68. 69. Causa X. sol tam orientalis quam meridianus, et locus umbrosus pariter

pariter ac apricus. 70. Caufa XI. ars et cultura folertior naturae fubveniens, vel eam ftimulans, e. g. transplantatio. 71-73. refciffio. 74. Caufae concurrentes. 75. 76. cereales fructus foecundati per aptam arationem, cafus fortuitos, feminationem aptam. 77. 78. 79. Experientia Lehmanni, Agricolae, aliorum, et caufae praedictae quomodo applicari debeant? 80 81. Caufa XII. Partes vegetabilium proliferationi faventiores: et differentiae fpecificae feptem, noftri fruticis rofei ab aliis. 82. quoad caulis α. proliferi partem inferiorem, 83. mediam, 84. fuperiorem. 85. quoad β folia caulis, γ fafciculi foliofi defectum. 86. δ defectum calycis, ε difci. 87. ζ quoad aetatem, et 88. η odorem rofae. Numero 89. 90. agitur de caufis fpecialiffimis noftrae rofae, pluribusque differentiis fpecificis et de anatomia caulis partis inferioris, 91. 92. mediae, 93. fuperioris. 94. 95. de modo proliferationis hinc derivato. 96. de caufa partus matri rofae fatalis. Numero 97. 98. abfolvitur allufio parallela, et 99. 100. Epilogus.

* * *

Abdominis totius Hiatus, Vifcera maximam partem propendula, lien ventriculo incarceratus in recens nata puella.

SVperfedere facile inftituto potuiffem fi recens nata haec nonnifi in cenfum monftrorum, proprie fic vocandorum veniret; cum fexcenta ejusmodi exempla Schenckius, Paraeus, Hildanus, Sorbinus, Licetus aliique cumulaverint, nec rariora plura Ephe- 1
meridibus Curiofis hucusque defuerint. At vero nulla prorfus deformitate quoad numerum et conformationem partium monftrofa hic apparente, et partibus tenellae omnibus fecundum naturam comparatis, ac natura circa hiatum abdominis, et fitum vifcerum (fplenis puta, renisque dextri) faltem curiofius aberrante; profequendum illud exiftimavi. *Icon Tabu-* 2
lae, ftudio Bigae Obfervationum addita, defcriptionem noftram aliquomodo minimum, ut fpero, dilucidabit; licet normam diftantiae, dimenfionis, ordinis et proportionis vifcerum mutuae, magnitudinis etiam totius, foetum omnino, (ut fpatia vifceribus fingulis affignari potuerint extantiora,) longe exfuperantis accuratiorem delineatori figurae in iconibus Anatomicis non exercitato nec autoptae inculcare aut non licuerit, aut operae pretium vix fuerit; figura praefertim fere confimilis,

ſed tamen monſtroſi foetus Eph. D. I. A. III. Obſerv. 103. ut alias paſſim taceam, nec magnitudinem novelli nec dimenſionem adeo anxiam producente. Figura igitur noſtra exhibet foe-
3 tum puellam ſtaturae convenientis a quadragenaria fere, Johannis Holtzig, Acicularii Vratislavienſis vxore An. 1715. d. 30. Junii elapſo legitimo geſtationis tempore, partus conatibus ſexhoriis praegreſſis, in lucem editam. In hac ſat vivida et alioquin vegeta conſpectui ſe dabant:

Extrema omnia minime monſtroſa ſed ſcite formata, brachia nimirum, pedes, facies, et caput totum etc. licet capitis capacitas et peripheria grandiuſcula fuerit, recens natis tamen familiariſſima.

Abdomen totum fere apertum, nulla prorſus cute vel muſcu-
4 lis munitum (figura 9.)

Aperturae ſive hiatus, *circumferentia* tota ſeu rima fere ovalis, aut potius longitudinalis, primo adſpectu anguſtior quidem, ſed in icone magis dilatata et diducta, ut viſcera demon-
5 ſtranda oculis melius pateant. Circumferentia haec tota in fimbriam quandam lateralem ſive plicam ſecundam longitudinem totius cutis retractam et corrugatam, digiti minoris latitudini hinc inde reſpondentem, hinc inde et latiorem, et nulla prorſus laciniarum intermediarum vel lateralium ſigna praeferentem, ſubalbidam, ac quaſi calloſam, ſatis interim in ipſa ſuperficie planam terminabatur. (liter. a. a. a. a.)

Peritonaeum viſcera et inteſtina ex parte quidem obtegens, ſed minime invicem cohaerens, cujus hiantis (bb.) veſtigia inteſtinis ſingulis transparentibus in gyros regulares convolutis obtenſa deſignantur. (Licet rurſus icon regulares gyros non accurate referat, ſed inteſtina huc illuc rejecta, remota, invicem permiſta vel depreſſa, ut in ſectionibus fieri ſolet, ſiſtat, ut demonſtrandae viſcerum partes illis alias ſubjacentium in apricum venerint.)

Porro apparebant viſcera propendula; e. g. *ren dexter,*
6 (liter. c.) a lumbis liber, rubens, deorſum verſus medius inter inteſtina

testina propendens, et velut fluctuans, sed tamen vasis emulgentibus flaccidis et relaxatis trunco utrique cavae et aortae descendenti; uretere autem suo vesicae utcunque adhuc connexus.

Hepatis parenchyma grandiusculum, ut solet in novellis, cujus pars dextra (d.) integra plane, sinistra vero dimidia saltem (e.) repraesentatur, cum examinato postea infante per medium fuerit rescissa, ut pateret, quem obtegebat,

Ventriculus (f.) alias recens natis exiguus, sed hic ob flatus distendentes magis conspicuus. Idem fatum erat *intestini* 7
coli proxime subjacentis, ideo facile dignoscendi, cujus pars (g.g.) sinistra cum circumjacentibus reliquis intestinis versus inferiora et latera studio delineatur depressa, ut conspici possit partim.

Ren sinister altior (h.) lumbis firmiter per membranam, per emulgentes autem aortae et cavae descendenti sub intestinorum obtegentium ductu, connexus: partim

Regio suprarenalis et lateralis (k.) in hypochondrio sinistro, *lieni* secundum naturam destinata, sed ob ejus absentiam 8
obscura nunc et vacua. De *renibus* praeterea monendum, quod superficies eorum non undequaque levis et continuata, sed inaequalis et multiplicium laterum portionibus exiguis coagmentatis vel conglobatis per sulcos tamen invicem sejunctis conspicua, in hoc subjecto praeprimis notabiliter, ni fallor, apparuerit: qualem Malpighius de Visceribus p. m. 112. frequenter foetibus accidere asserit. Porro remotis intestinis et depressa *vesica* (l.) distincte se offerebant contemplanda *uterus* exilissimus 9
quidem, principia tamen tubarum Fallopianarum hic sat notabilia monstrans; nec non *funiculus* umbilicalis rite ligatus, et probe adhuc turgida *vasa IV. umbilicalia, canalis* in primis *venosus* ex vena umbilicali in gibbam hepatis fissuram (i.) desinens, et *urachus* vesicae connexus, ac in hanc se insinuans, inter duas arterias umbilicales intermedius. Tandem non modo 10
thorax diaphragmate rite distinctus, et postmodum apertus,

visce-

viscera sua *cor atque pulmones* integra, vividi coloris, *sanaque* exhibebat, verum etiam appetentia, ac suctio lactis materni, deglutitio, respiratio, lotii meconiique excretio adeo libere tenellae, dum viveret, succedebant, ut nulla *functionum vitalium* principaliorum laesio ferme se prodiderit. Attamen fatalis et
11 successiva paucis ante obitum horis obtorpescentia et somnolentia, praecipue autem praeternaturalis abdominis hiatus, ac viscerum fotu naturali et integumentis appropriatis privatorum, et inchoatam jam corruptionem prodentium denudatio aëris liberiori accessui nimis obvia, necnon spuma circa os, mox ante obitum apparens, a convulsionibus procul dubio internis nata, suffecisse sane videbantur, ut *mortis* aetatem infantis nonnisi ephemeram sensim excipientis et nullo nec remediorum, nec fotuum artificialium appropriatorum, aut sacculorum ex nervinis balsamicis etc. speciebus vino incoctis saepius tepefactorum, et a chirurgo adstantibusque reliquis sedulo applicatorum apparatu retardandae *signa et causas* abunde exhauserint.

Lienem quod attinet, sedulo hic in abdomine passim quae-
12 rebatur, dubitando, an, vel relicta in hypochondrio sinistro sede, locum in cavo abdominis peregrinum occupasset, exemplis a Tilingio Anatom. Lienis p. m. 45. seqq. et Lindano Medicin. Physiologic. p. m. 67. seqq. ac Diemerbrockio Anatom. p. 138. adductis? vel an in ejus defectu acquiescendum foret? qualem Hollerius, Laurentius, Schenckius, Kerkringius, ex testimonio Ephem. A. N. C. Dec. II. A. III. Observ. 199. revera observarunt. Quamvis huc pertinere videatur neque lienis defectus in foetu plane monstroso, qui et hepate et pulmonibus destitutus ἀταξίαν omnium viscerum subiit; neque proprietas ista gentilitia, quam myconiis ipsa nativitate ἀσπλήνοις Plinius Histor. Natural. Lib. XI. cap. 37. tribuisse perhibetur. Eph. D. II. A. III. Observ. 199. neque exemplum asplenii canis Eph. Cent. V. VI. p. 233. Tandem tamen aperto post mortem recens natae ventriculo (quem
13 cadavere exemtum, separatum, et apertum figura 10. sistit) in

hujus

hujus cavitate delitescens inveniebatur nobile hoc parenchyma (liter. a.) satis vero, ut foetui solet, exile. Lateris quippe sinistri spatium orificio superiori (b.) et ipsi fundo ventriculi (c.) intermedium occupabat, parsque ejus sima, inferior, latior, cujus superficies levissima suturae sive lineae et vasorum splenicorum rudimenta vix adumbrare videbatur, connexa erat tunicae ventriculi propriae, intimae sive rugosae, adeo vero leviter, ut sponte quasi avelli potuerit: pars ejus angustior libera prorsus et velut fluctuans, ni fallor, existebat. Color ejus naturalis sanissimus, substantiaque dissecti visceris spongiosa, rara, et porosa observabatur. Ex his igitur elucescit, quod *lienem* 14
hunc non immerito *hospitem ventriculo incarceratum* salutarit observationis titulus, praesertim cum ex Ephemeridum N. C. Tomis parallelum aut separatum lienis in alio viscere vel ventriculi cavo reconditi exemplum eruere nondum licuerit; nisi quod Ephem. Cent. III. IV. p. 28. Hepatis ingressum in ventriculi cavitatem ad trium usque pollicum longitudinem, Observatio Honoratissimi Parentis mei, longe tamen diversis circumstantiis et causis ibi additis, adnotaverit; erat enim hepar cum ventriculo connexione fere cartilaginea conjunctum. Coe- 15
terum quod causas praecipuorum phaenomenorum nostrae observationis attinet, exemplis parallelis confirmandas. Puerpera hoc casu non parum perterrita curatius examinabatur, an forte antecedentium occasionalium causarum reminiscatur, quibus culpam hujusmodi hiatus extraordinarii in abdomine foetus tribuere posset? Hinc illa *duas* inprimis accusabat *causas Primo imaginationem.* Fatebatur nempe se primis gestationis mensibus, forte fortuna lanioni capellam mactanti et exenteranti proxime adstitisse, ac viscerum intestinorumque tractum propendentem ex abdomine, saepius adspexisse, seque capellae hujus innocentis caedi intime indoluisse, posteaque saepius, re familiari sic exigente, lanionum tabernas visitantem vitulos porcosque exenterare horumque viscera, ut fieri solet, convo-

luta et ex abdomine propendula vidiſſe, ac praeter ſpem in-
tentionemque ideam de capella priſtinam phantaſiae ſive imagi-
nationi ſuae altius impreſſam probe obſervaſſe. Si cui verbo-
rum luſus et quidem naturali ratione firmatus placeret, vivo
exemplo comprobare hic poſſet, quod ipſa hujus foeminae ἐν
γαστρὶ ἐχούσης ac de miſera capella mactata σπλαγχνιζομένης ſive
ex intimis viſceribus, (quae vocis eſt vera ſignificatio) com-
16 miſeratione tactae natura, affectu hoc vehementiori abuſa, erro-
rem hunc περὶ τὰ σπλάγχνα ſive ex abdomine prominentia in-
teſtina produxerit et commiſerit. Fidem his adſtruunt exem-
pla, quorum pauca, circumſtantiis huc praeprimis facientibus,
ſufficiant. Ephemeridum A. N. C. D. I. A. III. Obſerv. 103. ut
ſupra jam monitum, ancilla ingravidata puellum in lucem edidiſ-
ſe fertur, congruae quidem magnitudinis, ſed corde praecipue,
inteſtinis et viſceribus reliquis plurimis, monſtroſis extra debi-
ſcentem thoracis et abdominis cavitatem, cute externa leviter
ſaltem tecti prominulis. Cauſa additur, quod gravida vitulum
mactatum attente exenterari conſpexerit, unde imaginativa vis
ſimilem diſpoſitionem partium actutum foetui impreſſerit. Sic
Ephem. D. I. A. VIII. Obſerv. 46. mater gravida deſcribitur foe-
17 tum enixa, cujus abdomen adeo pellucidum, ut inteſtinorum
ſuo ordine convolutorum gyri oculis cerni potuerint, illudque
inſtar ingentis herniae prominuerit, cauſaque redditur imagi-
natio matris ex adſpectu apud agyrtam tabulae herniam ingen-
tem repraeſentantis ſatis evidens. Porro Ephem. D. II. A. VI.
18 p. 263. teſtis adducitur gravida in Vlmenſi diſtrictu frumenti
hinc inde per agrum ſparſos manipulos colligens, quae dum
ſubito conſpexiſſet ſub horum alterutro viperarum reptantium
et convolutorum acervum, horumque motum figuramque,
manu umbilico ſuperimpoſita, ſtrenue ſibi imaginata eſſet, fi-
liam peperit cum inteſtinis ſolo peritonaeo inveſtitis per um-
bilici hiatum in abdomine propendulis. Denique Ephem. D.
19 I. A. VI. VII. p. 341. Obſerv. 232. ſub finem perilluſtris Schrô-
ckius

ckius notat, matrem a conſpectu vituli exenterati in macello horrorem contraxiſſe, ut filiolam partu excluſerit, cujus dextra abdominis pars ad ſpithamae longitudinem dehiſcens, lateribus divulſionis ſignum non praebentibus, ſed callo quaſi obductis, inteſtinulaque ex hoc hiatu propendentia, viſceribus reliquis ſalvis, obſervata fuerint. Vbi plurimos Auctores de parallelis caſibus evolvendos allegat: in quem ſcopum conferri quoque poſſunt Ephemerides D. I. A. I. Obſerv. 135. et ſingula fere Decuriarum volumina. His addo non proletarium Döringii exem- 20
plum, qui Lib. I. de Medicina et Medicis, editionis Gieſſenſis An. 1611. p. m. 97. refert: An. 1610. Pragae natum puellum quoad reliquas partes integrum, at inteſtinis et viſceribus extra abdomen (cujus tamen cutis divulſa non fuerit) propendentibus; cauſamque edocet terrorem, et hunc conſequentem intenſam imaginationem a matre vitulum mactatum ejusque viſcera ex diſſecto abdomine propendentia curatius adſpectante, ſpatio ante partum fere trimeſtri conceptam. Haec ſufficiant de prima cauſa noſtrae Obſervationis, imaginatione. *Alteram cauſam* mater puerpera accuſabat *violentiam externam a marito* ſibi illa- 21
tam. Hic enim neſcio quibus Megaerae ſtimulis exagitatus, ac domum forte rediens, poſt rixas varias ſermonesque opprobrioſos cum uxore mixtos, ipſam primis ſtatim geſtationis menſibus ſupra lecti fulcrum inferius violentia ſumma ſupinam extendit, et proſtratam reclinat, verberibusque et impetuoſis aliquot pedum in abdomen gravidae impulſibus et conculcationibus duriſſime tractat: quod ipſum non modo uxoris, ſed et domeſticorum teſtimonio fuit affirmatum. Mirum igitur non 22
eſt, et primam imaginationis et alteram hanc violentiae externae cauſam concurſu mutuo hiatum et rupturam abdominis in foetu uteris clauſtris circumſepto, et viſcerum hinc propendentiam, neceſſaria et velut infallibili ſequela produxiſſe, adeo ut neutri cauſarum palma adjudicanda, ſed potius aequali jure utraque incuſanda merito videatur, licet gravidae abdomen nul-

23 la manifesta vel interioris doloris vel laesionis vestigia prodiderit: parallelum namque de visceribus juvenis curru transeunte ruptis cute illaesa, casum honoratissimus Parens meus Eph. D. III. A. V. VI. Obs. 228. pridem adnotavit, ac, si analogismum a mollioribus animatis ad duriora inanimata corpora huc sano sensu applicare velimus, celeberrimus olim Morhoffius Dissertatione de Scypho vitreo per certum humanae vocis sonum (sive fortiorem et convenientem soni impulsum) rupto et fracto, Kiloni A. 1682. in 4o. c. fig. adornata comprobavit, et porro ex resonitu, ut audit, cranii in vulneratorum et percussorum inspectione saepius observari solito id comprobari posset.
24 Insuper non praetereunda putavi dehiscentis in foetu a violentia externa abdominis exempla duo parallela ab honorando Parente meo partim ex protocollo Physicatus, partim ex ejus Renunciationibus Medico-forensibus, Manuscriptis (quas indefesso labore, exquisito studio magnoque numero ex observatione propria collectas selectasque asservat) mecum perbenevole communicata. Haec fusioribus distinctioribusque circumstantiis ibi consignata, brevissime saltem hic concentrata accipe: I) gravida nempe, stupro notata, mediis gestationis mensibus in campum exspatiando, ex ponticulo ligneo angustiori delapsa, abdomine in palum sive sublicam proximam fortiter impegit, et paulo post rhedae obvia ex improviso impulsum in abdomen fortiorem a temone perpessa est, unde dolorem continuum in ista regione persensit, donec legitimo instante tempore Anno 1717. d. 28. Augusti puellam enixa fuerit abdomine dehiscente, et utrinque in fimbriam callosam corrugatam (qualis supra num. marg. 3. 19. --) terminato, tumoreque magno infantile caput adaequante per medium hujus hiatus propendulo, qui tumor nonnisi inte-
25 stina visceraque infantis peritonaeo obducta continebat. 2do) Sartor in suburbiis Vratislaviae habitans, vel tyrannus potius et barbarus, in furorem actus uxoris gravidae abdomen, octiduo ante partum legitimum sed difficillimum, pedibus suis crudelissime calcat, insaniamque aliquoties reiterat, ex quo foetum illa

An.

An. 1707. d. 13. Junii enititur, cujus abdomen totum apertum et viscera maximam partem sugillata, membraque plurima nonnisi ab impetu violentissimo conquassata et varie contorta oculis se sistebant; deficiente tamen hepate, quod a foetu separatum et dilacerum instar molae carneae foetu ipso paulo citius excludebatur.

Sed missis pluribus, *de Causa fimbriae abdominis* in Observatione nostra sic dictae, brevissime aliquid monendum. Non 26
mirum quippe videbitur, dum hiatus sive dehiscentia abdominis, primis mox ingravidationis mensibus partim ab imaginatione, partim a violentia externa contigit; cutem interea et musculos abdominis sensim sensimque magis retrocedentes et secundum longitudinem se retrahentes in substantiam crassiorem, compactiorem et duriorem sive plicam ejusmodi vel fimbriam lateralem velut corrugatam degenerasse, et in callosam quasi duritiem in superficie satis planam, subalbidam, et digiti minoris latitudini hinc inde correspondentem, successive abiisse, cum propter tantum a ruptura usque ad partum mensium intervallum, et materiam interea nutritiam continuo huc affluentem et, ut latius se diffunderet, per cutis musculorumque continuum retrocessum praepeditam, adeoque sensim sese huc apponentem et coacervantem aliter hoc fieri non potuerit: pari ratione ac latera vulnerum graviorum et profundiorum dum coalescere et consolidari incipiunt, callum sat notabilem utplurimum contraxisse quotidie observamus, atque ex parallelis nonnullis in Observationem nostram exemplis supra allegatis, parilem fimbriam callosam (praesertim num. marg. 19. 24. f.) in rupto abdomine innuentibus perspicimus.

Quoad *causam renis dextri* dislocati et in medio intestinorum antrorsum propendentis; hanc non immerito in violentia externa, concussione et calcitratione vehementissima a marito facta quaerimus, pariter ac in alio parallelo casu (supra num. marg. 25.) hepar per ejusmodi violentiam sede naturali dislocatum, disruptum, ex abdomine foetus separatum, citius- 27

28 que ipſo foetu excluſum legimus. Nec minus *cauſam Lienis* a ſede naturali diſturbati et abrupti in praedictam externam violentiam forte conjiciendam conjectare quis poſſet, praeſertim cum rupti lienis per violentiam externam ac percuſſionem ex Ephem. A. N. C. D. II. A. VIII. p. 498. D. III. A. II. p. 33. A. IX. X. p. 12. et inaugurali ſub praeſidio Excell. Eyſelii ab Eruditiſſimo D. D. Michaële Vanſelovio, Phyſico tunc Circuli Arnsvvaldenſis, An. 1696. d. 8. Sept. Erffurti habita Diſſertatione exempla, aliaque aliunde non ſint ignota; cumque per vas breve in ventriculi fundum ordinario inſertum, ſeceſſus aut introitus lieni in ventriculum ob concuſſionis violentiam ſubito tunc paratus forte fuiſſe videatur, cujus rei poſſibilitas ex Obſervatione Illuſtris Wedelii Eph. D. I. A. IX. et X. p. 69. aliquomodo concludi poſſet, qui in anatomia foeminae cujusdam vas breve magnitudine notabili calamum ſcriptorium majorem adaequans, et a liene, unico trunco in ventriculum deſinens, et aliquot ibi ramos diſſeminans deprehendit, uno ramorum ſtylum in ventriculum admittente, reliquis in exteriorem ejus tunicam inſertis, aliudque praeterea vas ſed minus ex liene ad ventriculum tendens itidem
29 pervium adnotavit. At vero hanc lieni in ventriculum viam dubiam non immerito reddent, qui intimius perpenderint a capacitate tanta vaſis brevis in foemina adulta, ex Obſervatis Wedelianis deſcripta ad parem in foetu capacitatem vix valere ſequelam, dilatationemque hujus vaſis a percuſſione violenta ſubortam tantam, et lieni integro intranti et in ventriculi cavum usque penetranti ſufficientem vel potius diſruptionem vaſis (quam neceſſario cruor et mors aliorum exemplis inſecuta fuiſſet) conceptu eſſe difficillimam; nullo inprimis rupturae vel vulnuſculi in ventriculi fundo ſponte conſolidati veſtigio ſe manifeſtante, et parallelis de liene in ventriculum hac ratione ingreſſo, vel in ejus cavitate invento caſibus adhuc non obviis aut ſatis probatis. In-
30 ſuper rupturae lienis exempla allegata cum non in foetibus ſed adultis ſe exeruerint, rupturamque hujus viſceris exundatio ſanguinis et ſubſecuta repentina mors concomitata ſemper fuerint;

(con-

(confer Observationes ipsas num. marg. 28. citatas) in probationem conjecturae adductae eadem minime pariter venire, quivis facile perspiciet. Hinc apparet in causa potius prima, matris 31
nempe imaginatione a causis supra expositis oborta vehementissima et naturae plastices circa *situm lienis* fortuito et curiosius aberrantis, huncque *hospitem ventriculo incarceratum* reddentis errore rarissimo, nobis, si placet, esse acquiescendum. Tantum! Infantem hunc vivum oculis usurparunt prima quidem die ex officio requisiti Excellentissimi meritissimique urbis nostrae Physici, honoratissimus Parens meus, Collegaque ipsius aestumatissimus, D. D. Grassius, Pater, pluresque alii praeter meipsum Medi- 32
dici, quos inter et D. D. Grassius, filius: Altera vero die invitatus subito testis mortis et intimioris explorationis studio instituendae optimus Parens meus, accedentibus postmodum Excellentissimis meritissimisque Academicis Curiosis P. T. D. D. de Helvvich et D. D. Klaunig, sectionem, (cui quidem ego mox a principio interfui) adornante Georgio Krische, Chirurgorum Seniore apud nos laboriosissimo.

Summarium contentorum Observationis secundae secundum numeros ad margines paginarum rejectos.

NUm. 1.) Defensio thematis, et num. 2. 3. iconismi foetus. 4. agitur de abdominis hiatu in infante. 5. de fimbria callosa, peritonaeo, 6. de rene dextro dislocato et hepate. 7. 8. de ventriculo, rene sinistro. 9. 10. de reliquis visceribus. 11. de modo et causa mortis. 12. 13. 14. de liene ventriculi hospite incarcerato. 15. de causa prima phaenomenorum in foetu imaginatione materna, quae num. 16 - 20. exemplis huc aptis probatur. 21. 22. 23. de causa secunda, violentia externa; de causarum combinatione exemplis probata. 24. 25. de exemplis a violentia. 26. de causa fimbriae callosae, nec non 27. renis dextri dislocati; 28-30. de causa lienis in ventriculo, probabili, et 31. de vera causa. 32.) de testibus sectionis.

Dn.

Dn. D. Maximiliani Preuſſii
SCHOLION.

PErlecta Obſervationum biga, ad teſtimonium meum a dilectiſſimo filio ſaepius provocari video. Vt igitur merito teſtificari poſſum, hiſtorias de roſa et foetu &c. et circumſtantias additas non aliter ſe habuiſſe, quam ibi accurate recenſentur; ſic ſcholii loco caſum ſubnectere volui in Manuſcriptis meis (ſupra Obſervatione ſecunda num. marg. 24. citatis) mihi his demum diebus aliud quaerenti adhuc occurrentem, et dignum, ut exemplis ſuperius num. 16.- 20. margin. adductis de fatali imaginatione materna in foetum derivata, inſtar paralleli cujusdam annumeretur. An. 1718. d. 7. Januar. Vratislaviae foetus a plebeji hominis uxore, poſt praeterlapſum regularem partus terminum, excludebatur, in quo praeter alia plura ſpectacula erant: Tumor inſtar pugni feroſo- ſanguineus in regione oſſis ſacri retrorſum protuberans, nec non tumor praegrandis antrorſum ſub umbilico ex abdomine dehiſcente propendens, cujus circumferentiam fimbria lateralis corrugata et ex muſculis abdominis et cute retroceſſis concreta ac calloſa arcte ambibat; tumorque integer obductus tunica pellucida, ſive, ut ſectio monſtrabat, ipſo peritonaeo, viſcera et notabilem inteſtinorum tractum, praecipue tamen hepar diſcolor, deforme et maximum, continebat. Quaeſita mater, an gravida ex aſpectu rei deformis ideam forte ſibi impreſſerit, vel an a violentia externa fuerit laeſa? rem negavit. Retulit autem, quod mediis menſibus geſtans ſomno aliquando profundo oppreſſa, infantem ſomniaverit in abdomen ſibi violenter irruentem et delabentem tumore magno retrorſum et antrorſum, ſimulque pedibus et manibus ſurſum incurvatis deformatum, et hoc ſomno perterrita ac expergefacta ideam triſtem hinc contraxerit. Notabile eſt, infantem ejus hujusmodi artubus et tumoribus notatum fuiſſe, licet puerperae eundem obſtetrix neque monſtraverit neque deſcripſerit.

Ano-

Anonymi

RELATIO

de Serpentium Antro Romano

ad

Ill. D. Antonium Vallisnerium.

MOrbida facta olim Roma, crudelis ubique
luctus, ubique pavor et plurima mortis imago
Virg. 2. Aeneid. concipiebatur. Languentes turbae ignota cruciabantur flamma. Moriebantur priusquam mori se animadverterent. Ast morte mors minime cessabat, rediviva in cadaveribus, homines e vivis tollebat. Hac strage stupida natura propriarum obliviscebatur afflictionum: Germanus fratrem, sponsus uxorem, parens filium derelinquebant, et puer quia incautus ludebat periculo e mammis contagiosis non alimentum sed venenum sugebat. Cadaveribus non sepulchra solum; atqui nec ossa tegere sufficiebant arva. Medicae herbae, radices, antidota nihil valebant. Infaustum hoc evenit cum, ut Sulmoneus canebat Orpheus Metam. L. XV.

Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
Pallidaque exangui squalebant corpora morbo.

Sed mortalibus deficientibus medicinis ad immortalia ac divina Urbs urbium fecit recursum;

Funeribus fessi, postquam mortalia cernunt
Testamenta nihil, nihil artes posse medentum,
Auxilium coeleste petunt.

Sicque legatos ad Epidaurea littora mittentes Aesculapii opem invocavere. Ille autem ad luem Romuleam sanandam serpentis aspectu atque specimine properavit,

Huc se delata pinu Phoebeius anguis

Contulit, et finem specie caeleste resumpta
Luctibus imposuit, venitque salutifer urbi.

Atqui Aesculapii serpentem non unicum in orbe adesse perstrepit vulgus. Plurimi hujus loci scholae angues salutiferiores exaltant atque pertinaciter affirmant, collem esse viginti quinque passibus Roma distantem serpentibus hujusmodi fertilissimum, qui sua triplici lingua (ut eis apparet) lambendo morbos profugant quoscunque. Durum tamen videtur, ab angue, a quo mors orta fuit, modo vitam insurgere. Quare quid sentiendum, ignoro, exponam tamen, quae circa Balneum Serpentum notavi.

Collis adest propter oppidum Saxi in jurisdictione Baronali illustrissimi Patritii Marchionis Romani, in quo orientali ex latere antrum vix hominis capax conspicitur: Hoc arte minime elaboratum, sed potius naturae videtur opus. In limine parvula adsunt muri vestigia, cui incumbere os antri olim autumatur: nil profunditatis adest, imo veluti supra terram apparet positum. Diameter cavernae vix ad quartum extenditur palmum. Longitudo hominis longitudinem aequat. Internae cavitates variis gaudent fissuris ac foraminibus, ex quibus egredi serpentes dicuntur. Rarius in ingressu medico sulphureus, veluti ovorum elixatorum foetor naribus percipitur; intus calor adest non exiguus, ut vix dimidio quadrante ad sudorem non spernendum artus concitentur. Calor iste haudquaquam omnibus ex foraminibus fovetur; ast ab illo tantum in dextro latere deficientis antri: quod non modo sensu tactus est cognitu facile, verum etiam accensae candelae approximatione: nam flammula omnibus aliis apposita fissuris nulla palpitatione dimovetur; secus vero in foramine desinentis antri, dextrorsum veluti ab afflante borea illico extinguitur; ibi maximum caloris adest, sed quamplurimis aqueis particulis commixti, quod veluti vapor aquae bullientis aegre tactu toleratur, praecipue si intra foramen manus

nus pervadat. Prope exitum antri ex ipsius fornice aliquae undae guttulae emanare videntur: (unde hic calor, unde hic latex, infra discutietur.) Caeterum in praedictis specus scissuris ac foraminibus serpentes latitare communis fert opinio, miraque vetulis tantum credenda narrantur, ab incolis non modo rusticis, verum etiam aliquali prudentia dotatis. Tanta in nobis mentis praeoccupatio valet! narrat, inquam, montem sive collem nullum serpentem nisi unius generis claudere; lacertae tamen minime deficiunt; hucque si alius perveniat anguis, praecipue venenatus, statim illum incolentes serpentes, morsibus interimunt. Insuper asserunt pertinaciter, angues istos veluti sacros minime occidendos, asserendo illorum interfectores, statim infortuniis quamplurimis castigari. Hinc narrant nonnullos illico visum amisisse, alios auditum, nonnullos et ipsam vitam. Inter quos annis elapsis, quamplurimis adhuc viventibus testibus, de Nicolao Fulcaneo e morte virgineo, calceareo, narratur: hic enim unum ex his serpentibus cum in calceariam accensam jecisset, dum anguis comburebatur, eum in calceariam praecipitasse, illumque paucorum mensium spatio miserrime e vivis discessisse; de quibus nugis quid sana mente sentiendum, infra.

Ast redeamus ad nostrum antrum istum, si arthriticis aut gallicis doloribus, aut lepra quisquam vexatus esset, intret et horam unam aut alteram in illo permaneat, pluribus vicibus id faciat, atque opii vi, aut naturaliter dormiat, ita ut serpentes facile eum immotum lambere possint, sanitati restitui est qui neget nemo.

Et ideo illustris auctor Petrus Bordellot asserere ausus est, antrum se habere veluti hypocaustum sulphureum, serpentes vero veluti sudarium animatum atque sulphureum sudoris detersivum. Est tamen nemo, qui vellet affirmare hanc se serpentium lambitionem vidisse; nam unanimiter accolae conveniunt, angues nunquam aut egredi e foraminibus nisi aeger dormiat, nec ab eodem, nec ab adstantibus videri se permittere; quare si ad os antri curiosi assidentes sub cortina ad serpentium intuitionem

nem invigilent, nunquam angues ex latibulis prodeunt, adeoque duntaxat dormientes testes adhibent, qui horum serpentium lambitionem affirmant; imo nec ipsi dormientes aliquid consonum veritati unquam asserere, namque nil sensisse in dormiendo testantur.

Verum quia effectum, qui ab una causa ortum habere censetur, saepe accidit ab altera provenire, hinc minime incongruum erit scrutari, an a serpentibus, ut vulgo creditur, aut aliunde haec sanitas succedat. Quemadmodum et sanitas et vulneris coalitio pulveri sympathetico, sive unguento armario temere tribuitur, cum apud sanos Philosophos opus tantummodo sit naturae, et sicuti ciborum fermentatio, quae olim a solo calore, ab acidis succis pendere nunc evidenter est visum: ita et fortasse sanitas restituta in hoc antro nequaquam a serpentibus, multo minus ab eorum lambitione non visa pendebit.

Operae pretium igitur cuncta ad trutinam examinare, totum antrum inspicere, ejusque sensibiles actiones et passiones ponderare, atque ab incolis asserta ad veritatis trutinam redigere. Et primo loco aliquid agamus de horum serpentium venenata natura. Fateor eos non modo, sed serpentes omnes et viperas ipsas veneno esse orbatas naturaliter; nec unicus tantum hanc refero sententiam: Johannes Zvelferus in sua Pharmacopoeia Aug. in animadvers. trochiscor. de vipera idem sentit, ut et Helmontius et Poterius, asserentes, nullum animal per se venenum habere, sed tantum morsibus venenosis necare, quando iracundiae oestro corripitur, et veluti ab exaltato miasmate flammula aliqua seu aliquod exile coagulativum morsu transmittitur in sanguinem; quod hominis et canis rabidi exemplo innotescit, non enim omnes humani et canini morsus existunt venefici, at duntaxat illi, qui ab homine et cane irato proficiscuntur; quod confirmatur, animadvertendo, quamplurimos a vipera morsos (ut autores et experientia testantur) absque ullo

ullo medicamine, brevi ſanos evaſiſſe, alios vero neque ſuccis, neque ferro, neque igne in ſanitatem reſtitui potuiſſe. Atque hic poſſem Avicennae autoritatem exponere dicentis, ex potatione vini, in quo moritur vipera, aut de quo bibant viperae, quosdam fuiſſe ſanatos. Et praedictus Zuelferus citato in loco aſſerit, feminas quasdam nobiliores Anglicas de vino viperino, ſive in quo viperae extinctae ſunt, quaſi interno cosmetico ad pulchritudinem corporis, et univerſae cutis formoſitatem comparandam absque ullo damno aut ſanitatis detrimento bibere. Sed ad quid haec? ſi noſtro aevo carnem viperinam, tum in eſculentis, tum in potulentis aegris propinamus; nec valet dicere, venenatos ſerpentes in dentibus ſeu in veſiculis ipſis adjacentibus, venenum ſervare; nam canibus atque felibus capita viperarum propinata, cum aliis ferculis impune comeduntur. Linquo nunc rapacia volatilia anguibus omnibus veſcentia, et capones arte nutritos viperis his celebres, pro morbis contumacibus debellandis. Riverius etiam de febre peſtilenti ait: caro viperina exiccata nulla venenoſa qualitate praedita, ut vulgo videtur, ſed pulvis virtute alexipharmaca potenti etc. Quare cum ex Hippocrate, 1. de diaeta, ex manifeſtis obſcura conſideranda, ex manifeſta ſalutis recuperatione per uſum carnis viperinae deducendum erit, per lambitionem ſerpentium poſſe quoque ſanitatem reſtitui. Nec obſtat, quod extra lambendo operentur; quis enim ſalivae vim ignorat? ſcimus canes ſcabiei, vulneribus et leprae in ſemetipſis ſola ſaliva mederi. Inſuper ſalivae virtus in mercurii extinctione emicat; relucet in ciborum fermentatione, in oculorum macularum abſterſione. Quia dum Hippocrates ſcribit in lib. de carnib. in articulis adeſſe ſalivam, poteſt non incongrue quis hariolari, ſerpentium ſalivam cum illa articulorum quandam habere homogeneitatem. His adde quod teſtantur quamplurimi habitatores Saxi, angues ſolam partem morboſam lambere, quod ſi veritati reſpondet, ad quid in ſola illa parte lambitio, ſi ibi nil operare-

 tur?

tur? sanos cur non lambunt artus? belluae enim nullae prudentes sicut serpentes; quod confirmari etiam potest ex eo, quod Hebraeos peste afflatos serpens restituit; non incongruum igitur asserere licet, Deum creasse serpentes istos ad augendam suam gloriam in hac morborum singulari curatione.

Ast ego, qui aliorum opinionem defendere minime volo, et veritatem sensibus prosequor, his traditionibus minime acquiesco, nec profecto obscuris standum, dum emicant clariora. Sanitatem propriismet oculis in hoc specu recuperatam vidi, et ideo negare minime audeo: causam tamen altius perpendere convenit, nam si sufficienter ex notis atque accidentibus sanitatis causam investigare possumus, ad quid recurremus ad serpentum lambitionem nunquam visam, aut perceptam ab assidentibus et ab aegris. In hoc antro tactu percipio calorem, sentio sudorem, inspicio fumosum vaporem, aquam calidam gusto, sulphureum odorem olfactu accipio: quare omnibus liquet sensibus, antrum illud nil aliud esse quam verum balneum siccum, aut vaporosum de natura hypocausti. Ad cujus veritatem elucidandam atque indagandam, ut aliquid consentaneum exponerem, nullum recusavi laborem, et quanquam septem mille passus ab antro isto distarem, aliquam tamen experientiam facturus, et in ipso loco plurima animadversurus, illuc terque quaterque me contuli, ubi ultra praenotata cognovi, collem istum non longe distare a Monterani oppido, cujus ager gaudet mineris vitriolicis, sulphureis, atque marcasita, quae (ut ait Joh. R. Glauberus in sua parte 2. ubi agit de concentratione mineralium per nitrum) sulphuris receptaculum, quare collem antri praefati, ob maximam viciniam, claudere intra sua viscera sulphur, minime dubitandum; eo magis cum prope adsint ipsa aedificia et fodinae, ubi sulpur conficitur, sive ut propriis loquar verbis, extrahitur atque depuratur. Addo insuper, hoc in jugo, ubi antrum praedictum est, quamplurimas esse scissuras, in quibus non parvus emanat calor non diverso modo

quam

quam ex antro ipſo, et hyemali tempore fumus quoque conſpicitur, a frigore denſatus, quod ſecus contingit aeſtiva tempeſtate. Neque multum diſtant ab his fiſſuris, vel ab antro alicujus domus veſtigia, quam, vulgo aſſertore, Romani Medici incendi curarunt, ideo quia a morbis, ab ipſis pro deſperatis habitis, hic plurimi, cum eorum opprobrio, ſanabantur. In hujus domus reliquiis cernuntur adhuc integrae cellulae duae admodum anguſtae, parvi hypocauſti inſtar, quae vaporoſum calorem talem temperatum naturalemque ab aliquibus montis foraminibus mutuabantur, quae foramina adhuc apparent. Quod vero calor ex foraminibus prodiens ad efformandum hypocauſtum ſuffecerit, ſudorem expellendi capax, periculum feci in me ipſo, qui clauſa janua, vix unius horae ſpatio ibi permanens, optime ſudavi; hanc domum igitur quampluri-mas continuiſſe cellulas ſudoriferas, ex relictis veſtigiis patet.

Calorem autem iſtum ſub ſpecie vaporis diverſis ex collis locis erumpentem conſimilem eſſe vapori illi, qui in antro percipitur, non eſt dubitandum. Si porro quaeratur, unde proveniat, ex praeſuppoſitis liquet, hunc calidum vaporem non aliunde quam ex mineris ſubterraneis ortum habere. Omnium quippe mineralium, quae ab aqua, ſive pura ſive ſalibus animata diſſolvuntur, igneae particulae, quae inter eorum moleculas latitant, in diſſolutione reſiliunt, atque ſecum aquam diſſolventem in vaporem rapiunt, caloremque ſenſibilem efficiunt. Hinc etiam ſi ferrum involvatur panno aqua madido, poſt aliquot horas incaleſcit, ut ope thermometri appliciti ante aſperſionem et poſt eam innoteſcit. Plurimi quoque volunt, praecipue priſci, qui craſſo modo philoſophabantur, aquam evadere calidam per miſcellam ſulphuris, et per tranſitum aquarum per ſulphureas mineras: aſt quia recentiores vident immiſcibilitatem ſulphuris et aquae, nequaquam a ſulphure thermarum calorem deducunt. Quare licet ſulphuris odor in omnibus aquis ferventibus percipiatur, non eſt tamen quod pura aqua purum-

que

que sulphur calorem efficiant; ast aliquod aliud minerale aut sal corrosivus, quorum medio fit dissolutio corporis et resilitio igniculorum, ut dilucidius in miscella calcis et aquae apparet propter actionem alcali aquae, et calcis acidi, ut Tachenius addit in Hippocrat. medic. clavi: silex coctus donec gluten id est alimentum moriatur, vocatur calx, quae adhuc recens aqua aspersa effervescit, agitque ejus acidum in patens et proprium alcali, eo magis quia (ut ait Boyle de fluido et Sal. Sec. 18. (quidquid sentiat in contrarium Glissonius cap. 34. de minimo naturali) aquarum particulae in perenni motu agitantur atque moventur. Hinc est quod mixta aqua acidis quibusdam, tanquam menstruum sua agitatione illorum particulas evolvit atque fermentat, ut videre est in panis acido fermento aquae permixto, in spiritu chalcanthi et oleo tartari, atque coralliorum tinctura, et hoc est quod ajebat Tachenius in suo Hipp. chim. insensibiliter acidum assumit alcali, et alcali vicissim sorbet acidum, in utramque partem tendunt fermentorum more. Quod idem aenigmatice protulit Cous 1. de diaeta: spiritus alter trahit, alter protrudit. Quare cum plurima aqua subterranea per mineram vitriolicam, sulphuream, ferream etc. pervadit, et aqua, ut ait Willis de ferment. cap. 9. fit unum e magnis solventibus, seu menstruis, quae a natura existunt, satis mechanice deduci potest, aquam in mineris praefatis fermentationem posse causare; et quia in effervescentiae motibus spirituosiores particulae et leviores facile a volant, secum alias aqueas trahentes, hinc fit quod qua data porta extollitur, et prodit calidus vapor, et ubi antro sive alio obice retinetur, ut in casu nostro, illud valde calefacit, ut delineavit Willis clarissimis verbis, de ferm. cap. 3. inquiens: etiam corpuscula sulphurea soluta et simul aggregata, calorem quandoque et ignes subterraneos accendunt, quorum halitibus specus et cavernas veluti ab hypocausto excalefactas dum latices aquosi pertranseunt, furorem concipiunt et fontium calidorum scaturigines pro thermis suppeditant. Addo et ego, quod saepissime

pissime aquae elatae sub vaporis specie in montium cacumine in frigore stationario summitatum condensantur et refrigerantur, ut origines quoque fontium frigidorum existant.

Quod vero latices aquosi mineralibus mixti, sub specie vaporis ascendant, autopsia in casu etiam nostro innotescit; antrum enim, de quo agimus, in variis fornicis partibus guttas exstillat, quae dubio procul nihil aliud sunt nisi vapores ipsi fornici adhaerentes refrigerati et in guttulas aquae conversi; cujus ut certior fierem, aptavi foramini nostrae cryptae, per quod ascendebat vapor fumi instar (ex quo etymologiam Fumaioli desumsit) vitream campanam stillatoriam multo luto linitam, ita ut totus vapor intra ventrem campanae intraret, et statim per alembicum aquam collegi tantummodo odore sulphureo praeditam, et vix transierat media hora, ubi fornix antri guttulas dare cessavit; argumentum evidens, guttulas illas ab illo vapore pendere; quod confirmatur pariter ex eo, quod tempore frigidiore magis visibilis sit fumus ille vaporosus, majusque illius stillicidium, a frigore enim pendet vaporum in aquam condensatio.

His praelibatis, descendamus ad pensum, nostramque sententiam proferamus; Sanitas, quae in hoc antro recuperatur, serpentibus minime tribuenda, sed duntaxat vapori illi calido minerali, qui specum in hypocaustum convertit. Cujus rei satis clarum indicium haberi potest e relictis illius domus vestigiis: ibi enim, ut praenotavimus, duae cellae adinstar hypocausti adhuc stant, quae ex aliquo foramine prope pavimentum, talem ac tantum vaporem calidum accipiunt, ut si janua diligenter clausa esset, cellulae istae haud dissimiles appareant hypocaustis illis ex tabulis elaboratis, quae vocant arcas. Hae igitur, (antequam domus incendiata fuisset, aut, ut satius est credere, a tempore, quod ut canit Ovidius Metam. lib. 15. edax rerum est, destructa,) ad sanitatem restituendam sudoris vi aptae erant, ibi enim serpentes non aderant, cum eo tempore januis munita ita clausae essent, ut nulli animalium pateret ingressus, solo enim ca-

lore a praedicto foramine aegri sanabantur, atque calor iste vaporosus nullo pacto ab antri calore diversus est, ubi serpentes morari inanis refert fama, tum ut patet ex praedictis, tum ut apparet ex simili odore sulphureo, tum quia denique eadem apparet aqua indistinguibilis sensibus ab ea, quae per alembicum fuit collecta in antro et in cellularum foraminibus.

Ad confirmandam doctrinae hujus cohaerentiam, dico, tot Romae hypocausta conspici, quae praestant consimilia prodigia; siquidem gallicis in morbis, et doloribus articularibus mira ego ipse vidi, et tamen illorum calor, cum ab igne artificiali dependeat, aequalitatem caloris antri adamussim minime servare potest. Quare igitur nostrae cryptae mineralis vaporosus calor, qui semper immutabilis est, minoris erit valoris prae igne isto artefacto absque praefatis anguibus, atque a morbis aegrum levare non valeat? cum, ut docet Hippocrates, natura in omni re sit similis, omnesque calores et ignes germanam jactent naturam.

Hinc Willis in Pharmac. rat. cap. de sudatione scribit: Pro nutriendis animalium corporibus unico tantum aditu, scilicet per os, alimenta ingeruntur, at natura satis provida exitum multiplicem, sive plures evacuationum modos efformavit, quibus materiae alibilis recrementa, vel particulae quaevis incongruae, aut aliunde susceptae, aut intus genitae foras ejiciantur. Inter quos evacuandi modos amplior est, qui per cutem celebratur, ita ut Sanctorius lib. de Med. stat. de octo comestorum et epotorum libris quinque per insensibilem transpirationem abire, aequa lance demonstrarit; hinc (pergit Willis) si heterogeneum aliquid in primis viis subsistat, vomitu aut purgatione excernitur, quod si, ut in casu nostro, sanguini aut liquori nervoso se immisceat, aut solidis partibus adhaereat, mox transpiratione et sudore eliminatur.

Neque hic gallici et articularis doloris causam, aut ipsius elephantiae examinare libet, ne discursus nimium se extendat; autopsia tamen ipsa docet, enumeratos morbos, qui in cen-

tro superare consuevere, sudorificis praecipue sanari. Quod innuere voluit Hippocrates 2. prorrēt. inquiens: qui vero juvenis est, et circa articulos nondum callos habet concretos, et accurate vivit, et laboris amans est, sanari poterit. Laboris amans, id est, qui labore sudorem in se provocat, aut saltem poros magis aperit; cui, clarius ait Riolanus de arthrit. sudorum provocatio maxime conferre poterit: sic enim serosa materia per habitum corporis discutietur. Sudorem gallicis morbis et leprae prodesse tam clarum est, ut auctoritatem recuset. Quare quidquid ab Ethicis sententiose profertur, agentibus de virtute morali, dictum commutare consuevi in virtutem physicam, ajendo: virtutem posuere Dii sudore parandam.

Item Hippocrates lib. 2. praediction. et quibus, ait, circa articulos dolores fiunt, sudores sibi nocturnos oboriri dicunt; inde addit: et si sudores non fiunt, periculum est ne claudi fiant. Insuper de loc. in hom. carnes, inquit, valde plenae factae, cum capere non possint, fluit humor, qui capi non potuit. Et paulo insuper noscens reassumtionem venarum et sudoris utilitatem, addit: cum autem corpus fuerit resiccatum, et alioquin corpus ipsum sibi ipsi communicans sit, etiam cum siccum est, deducit et concipit, ac ducit ubicunque humor tandem obtigerit. Quae verba tam clare diaphoresis utilitatem nostris in morbis declarant, ut mei nil sit prorsus addendum.

Addo denique auctoritatibus praedictis, mechanice minime ostendi posse, quomodo sola serpentium lambitione removeatur humiditas illa vitiosa, quae secundum Hippocratem in cit. l. de loc. in hom. arthritidis censetur causa, ego autem ocular iter per sudorem evacuari ostendo.

Haec sufficerent, pro sententiae tamen meae confirmatione duas juvat addere historias. Quidam Andreas Mulio Viterbiensis doloribus arthriticis summe cruciatus, mense Novembri An. 1682. nostrum antrum ingredi cupidus, opium a me postulavit, quod non avara manu praescripsi, noscens a timore vim opiatorum obtundi; ipse tamen moratus est in antro tota no-

cte insomnis, neque, ut ipse ait, serpentem ullum, neque ullam lambitionem sensit, copioso saltem tandem profluente sudore. Summo mane exiens ab antro (cum ante ingressum vix se movere potuerit,) alacriter percurrebat; sicque ab antro insalutatis serpentibus sanus discessit. Idem evenit Angelae, Joh. Baptistae Orioli incolae uxori; ista enim summis cruciatibus articularibus vexabatur: mense autem Septembris A. 1681. manens per binas noctes in serpentium spelunca, opio nil operante, nullum sensit serpentem, et sana, mediante copioso sudore, evasit. Sic finem facio, cum illo Hippocrateo dicto 1. de diaeta: immerito ullus ipsorum reprehendatur, propterea quod invenire non poterat; imo laudandi omnes, quod investigare conati sunt.

Ulteriorem de hoc Antro relationem curiosam Anonymi cujusdam praelaudatus Dn. Vallisnerius noster cum ibidem communicaverit, eandem hic subjungere, Lectori curioso non ingratum esse posse censemus.

Postquam Anno 1697. mihi ob adversam valetudinem fuit consultum, ut me ad Antrum illud serpentum prope oppidum Sasso dictum, in monte fruticibus obsito, a natura efformatum, atque in jurisdictione illustrissimi Marchionis Romani, Constant. Patritii, viginti circiter milliaribus Roma, in via, quae Viterbio ad Centumcellas ducit, situm, conferrem, quod talibus plenum esset animalibus, quae virtutem varias infirmitates, et has inter etiam contracturas nervorum, qua laborabam, curandi haberet; et quamvis magnum mihi haec cura metum incuteret; ab amicis tamen, ut absque ullo timore eandem subirem, monitus fui, cum nullum exemplum suppetat, quod ullum vel minimum damnum ab illis animalculis illatum, econtra nervorum contracturas, dolores, lepram, scabiem, et omnis generis ulcera ibi sanata fuerint; necesse tamen esse, ut ante ingressum, pro somno inducendo, opium sumerem, cum alias animalcula illa a corporis aegrotantium motu mox aufugiant; tempus autem illuc eundi mensem Majum inter et Junium consuetum esse. Florentia itaque in viam, Viterbium versus me dedi, ubi in nostrum

Capu-

Capucinorum monasterium ingressus fui, et quamvis institutum illud meum, qui curam aegrorum ibi habebat, dissuadere mihi studuerit, omnia falsa esse dicens, quae tum de animalium illorum praesentia, tum virtute referantur, (id quod etiam postea Medicus coenobii ordinarius confirmavit,) nihilominus iter meum continuans, in locum illum perveni, atque post aliquot dierum in praefati Marchionis palatio moram, sumto prius opio, antrum intravi, imposito panno crasso et pulvinari parvo, ad evitandum incommodum ab arena et parvis lapillis in solo occurrentibus. Ostio dein cum panno occluso, et omni veste deposita, corpore extenso decubui, somnum et serpentum adventum expectans. Ipsa caverna est a natura facta, circa cujus ingressum aliqui ficus silvestris et quercei frutices visuntur; in antro ipso diversae sunt lapidum aperturae, et aliquae cavitates profundae in montis interiora exporrectae; spatium ejus non amplius est, quam ut hominem extensum capiat, altitudo dimidium hominem aequat, ut impossibile sit, erectum ibi stare posse; amplitudo vero ea est, qua commode quis corpus vertere queat. Cavitates sive scissurae praefatae plenae sunt serpentibus minoribus, magnis et maximis, e quibus illi exeunt in montem redeuntque; quin et ex iisdem continuo calor quidam exhalat, qui in aestate aliquas herbulas, quae in antro illo nascuntur, exstillare facit, in hyeme autem fumus evaporat, qui e longinquo visum incurrit, unde etiam fumarium, Italiae *fumarolo* nominatur: vapor ille aut calor instar halitus humani exhalat, dulcis, suavis, non molestus aut sulphureus, qualis est balneorum mineralium. Idem calor sudorem in corpore aegrotorum sensim excitat. Quando itaque persona dormit, quidam serpentes egrediuntur, explorantes, an corpus illud vere sit immobile; et postquam obdormisse et sudare comperiunt, alii serpentes tam in ipso antro prodeunt, quam in illud ingrediuntur, et linguis suis omnem sudorem absumunt, quin et ulceribus, si quae adsint, se applicant, usque dum crusta abscedat et ulcera sanentur. Incolae mihi narrarunt, angues hos tantum habere robur, ut corpus aegri in-

vertere valeant; quod ego quidem asserere nequeo, cum id in octo meis ingressibus non observaverim, ubi trina saltem vice obdormivi, quinquies autem dormire non valui, dum opium mature operationem suam non peregerat, et ita ibi dormiens actui illi attendere non potui, hic vero immobili in situ permanens somnum cum fingerem, nullam tamen revolutionem sentii. Quidquid sit de hoc, suo in pretio id relinquo. Solum hoc dico, serpentes post praestitum suum officium, iterum abire, postquam nec minimum malum aegroto intulerunt; id quod in me ipso expertus sum, qui licet per tres quatuorve horas in antro substiterim, si nil boni, saltem etiam nil mali mihi fecerunt. In illo tempore, quo dormire non potui, et ita immobilis, quasi dormirem, permansi, semper aliquos anguium illorum super corpus meum repere sentiebam, horroris quasi febrilis sensum inducentes, ubi quandoque huc et illuc oculos nonnihil convertens, saepius, imo fere semper diversos serpentes, parvos et magnos, videre contigit; quorum aliqui media sui parte ex fissuris lapidum propendebant, alii etiam circa ramos quernos et ficuum haerebant. Duabus ultimis vicibus, quibus antrum intraveram et bene dormiebam, socius meus (qui in tuguriolo vicino ruinoso me expectare solebat,) longiorem meam in antro moram suspicatus, accessit, ut me vocaret atque in egressu pro more suo adjuvaret; unde ego expergefactus plurimos serpentes super me conspexi, qui a primo meo motu auffugerunt; ultima etiam vice, vel penultima, cum dormire non possem, evidentius lustrare eos studens, paulo post minorem aliquem, palmum cum dimidio longum, cinericei coloris, (qui etiam in reliquis omnibus cernitur,) ex apertura prodire, et circiter cubiti distantia a meo capite, subsistere, perque longum tempus me intueri, cum vero manum meam paululum versus illum extenderem, sensim se invertere et abire observavi.

Epi-

Epiſtola reſponſoria
MARCI GERBEZII,
Medici Labacenſis in Carniolia,
ad Epiſtolam ab Exc. Domino
FRANCISCO SIGISMUNDO CATHARINIO,
Medico et Practico Graecenſi in Stiria famigeratiſſimo,
3. Jan. 1718. ad ipſum, ut ſuam febres malignas, et petechiales curandi methodum communicet, ſcripta, Labaco 2. Martii An. 1718. transmiſſa.

Perlll. et Excellentiſſime Domine
Dn. Collega, Fautor, et Amice Collendiſſime.

ETſi te, Amice aeſtumatiſſime, in eum Practicum Medicum, qui alios potius docere valeas, quam ab aliis doceri egeas, non minus publica fama, quam particularis Celſiſſimae Principiſſae de Eggenberg, dum poſtremo hic Labaci moraretur, ad me facta dilaudatio jam pridem adoleuiſſe abunde divulgarit, quod ſingularis Tua erga meam tenuitatem humanitas, laudabiliſſimaque curioſitas tibi tamen eo perſuaſerit, ut quoque meam malignas, et petechiales febres curandi methodum tibi cognitam habere concupiſcas; Te eandem celare nec volo, nec debeo.

Et quamvis hocce in paſſu deſiderio tuo abunde ſatisfactum iri nullus dubitem, dummodo te ad Chronologiae meae Med. annum tertium, ubi §. XL. et fol. 248. et ſeq. illa ſatis fuſe deducta reperitur, ablegarem: vt ulterius tamen curioſitati Tuae ſatisfacerem, adhuc quaepiam eis hic adjungenda eſſe cenſueram.

Et imprimis quidem omnem epidemiam ſolere eſſe ſuae ſingularis naturae, ſeu genii, a ſua ſingulari cauſa dependere, et ſingularibus quibusdam ſolere ſtipari ſymptomatibus; proindeque ſingulariter tractari debere. Conſequenter eidem univerſalem aliquam medendi methodum aſſignare vix eſſe poſſibile.

Qua de cauſa jam pridem exhortatus eſt medicos practicos celeberrimus Sydenhamius, ut in curandis quibuscunque epidemiis minime praecipites ſint, ſed in primis ſuae curae commiſſis

missis patientibus potius veluti spectatores agant, dispiciantque, quonam natura vergat, quidve sponte sua salubriter moliatur? et postea primo eam sagaciter sectando in reliquis aegrotis suam medendi methodum instituant. *Natura* siquidem, teste Hipp. *artificiosa est, optima morborum medicatrix, et per se docta, quod sibi congruum est, servare, et quod incongruum segregare.*

Secundo maximam intercedere aegrotantium inter temperamenta, sexum, aetatem, vitae statum &c. diversitatem, quae similiter med. methodum plurimum variat; dum aliter tractari vult sanguineos, aliter biliosos, aliter melancholicos, et aliter phlegmaticos, quamvis hi adeo hisce malis non soleant esse obnoxii, qua sanguinei, et biliosi, quique optime videntur esse constituti, et solidissimae valetudinis, utpote robusti, juvenes, et optime colorati.

Item aliter gravidas, et copiosis menstruis obnoxias, aliter alias mulieres. Sanguineos siquidem tempore populariter grassantium morborum priusquam illi adhuc in malum inciderunt, praeservative penes cautiorem, quam alios, diaetam, a sua plethora proportionata venae sectione liberate juvat, biliosos, et alios cacochymicos a sua cacochymia competente purgatione expiare. Gravidis, et copiosis menstruis obnoxiis etiam vena in brachio, vel salvatella incisa sanguinem proportionate imminuere. Vt vel sic sanguini ad febrilem incensionem, ad abortum, et ad intempestivam mensium proruptionem proni proclivitas saltem quadantenus adimatur; vel si qua eos tamen in morbum incidere accidat, eum facilius sufferre queant. Quamvis qualiter similibus etiam jam actu a morbo oppressis (exceptis in utero gerentibus, cum quibus nonnihil, uti paulo post audietur, cautius est agendum) in prima mali invasione, vel saltem in primo biduo, triduove, et priusquam exanthemata sese produnt, proportionata sanguinis imminutio venae sectione, vel saltem cutis scarificatione facta, vel si praeterea cacochymici esse videantur, lenis, nempe aqua laxat. Managettae. magnes. ⦶, vel aliquo simili instituta corporis evacuatio, vel saltem clystere

moe-

emolliente eluitio, quin imo in malo a recenti repletione, et cibo, aut alia vitiosa materia in ventriculo turgente, ventriculi levi vomitorio depletio obesse posset, non videam: et haec quidem ex consilio ipsius Hipp. qui 2. *aph.* 24. expresse suadet: *In principio, si quid movendum esse videtur, esse movendum.* Et 4. *aph.* 10. *purgandum esse in valde acutis, si materia turget, eodem ipso die, et differre esse malum.*

Et hoc quidem non tam propterea, quasi ego existimarem, venaesectione, aut purgatione malignitati directe quid subtrahi posse; sed sufficit, quod ei subtrahatur quid indirecte; in quantum nimirum imminuto sic sanguine mox in mali invasione, viribus adhuc constantibus, neque adhuc protrusis exanthematibus sperare fundate licet, quod febris in sanguineis adeo non intendetur, in gravidis praeterea facilius abortus, et in copiosis, aut praematuris menstruis obnoxiis eorundem intempestiva proruptio praecavebitur. Purgato vero leniter, citra videlicet magnam humorum exagitationem corpore, saltem in non gravidis, biliosis tamen, et cacochymicis spes non vana sit, malignitati fomitem, qui ei juxta dicta, a cacochymia facile accedit, subductum iri, consequenter malum tanto facilius non solum tolerandum fore, verum et superandum; quamvis, uti monet ipse Hipp. 1. *Aph.* 24. *haec omnia cum diligenti circumspectione*, maxime in gravidis, sint facienda; utpote quas idem Hipp. caute tractare jubet, dum dicit 5. *Aph.* 24. *praegnantes purgabis, si materia turget, quadrimestres, et usque ad septimum mensem sed has minus: minore vero vel grandiore faetu existente, abstinebis.* De quo vero tamen ulteriora *in Intricato extricato meo Medico part.* 2. *cap. XVI.*

Est quidem in postrema nostra rubeolari mox sub anni 1715. ingressum (eo usque enim saltem sporadice grassabatur, variolis econtra malignissimis toto praegresso autumno saevientibus,) hic Labaci inchoata, et per totam hyemem usque in Junium mensem exclusive cum plurium per provinciam hominum millium internecione in omnem sexum, et potissimum in juvenilem, et quoad apparentiam sanissimam aetatem grassata epidemia nos

neque ex venae ſectione, neque ex purgationibus adeo manifeſtum collegiſſe levamen, ut eis potiſſimam curationis vim tribuere potuiſſemus: vidimus ſiquidem non minus reconualuiſſe, et obiiſſe eos, qui utrumque, vel ſaltem alterutrum in mali principio adhibuerant remedium, quam qui nullum, vel ſolum alterutrum, ut adeo perinde mihi eſſe deberet, pro eis ſtare, vel non ſtare. Quod ſuperius a me inducta ratio vero adeo eorum uſum ſuadeat, nec diſſuadeat experientia, niſi in peſte ipſa propter ſingularem ſuam acutiem, et celeritatem, talium remediorum celebrationi nullum tempus concedentem, vel etiam forte in aliqua alia epidemia per experientiam ſpecialiter tali: non poſſum non eorum uſui in ſuis circumſtantiis, et cum ſuis cautelis ſubſcribere.

Tertio apud alios aegrotos ſubinde praevalere febrim, accedereque eam ad ardentium naturam cum pulſu celeri, frequente, et inaequali, ſiti immenſa, et ſanguineae maſſae veluti colliquatione, ſudoreque non tam ſublevante, quam potius vires depaſcente. Apud alios econtra febrim videri eſſe ſat mitem cum pulſu, et urina veluti naturali, reliquis accidentibus vero interea tanto deterius conſtitutis, praeſertim virium proſtratione, quibus propterea ſimiliter univerſalem aliquam medendi methodum aſſignare non licet. Niſi ſaltem in genere dicamus, in priore caſu temperatiora adhiberi debere, minime aromatica, aut volatilia, qualia ſunt ♁ium diaph. C. C. phil. prpt. ocul. 69. marg. coralia, terr. ſigill. bolus arm. ſacch. ſaturni, vnicornu utrumque, lap. bezoar, or. et occ. lap. Goanus la pietra di Goa dictus, nitrata quaecumque, ſeu ⦶. prpt. flor. ⦶. lap. prunell. ⦶. antim. arcan. dupl. (niſi diarrhoea adſit) ſpec. de gemm. frig. pulv. pann. rub. correctus, &c. Aegris ſaltem mediocriter, et non nimium coopertis: vires ſublevando temperatis, et ſucc. limon. citri, granat. Item ſyr. de acido citri, limon. granat, aut rubi idaei, et ſpir. vitrioli, aut ⦶. ſicut et potu ordinario ad gratiam dulcificatis, et acidulatis. In altero caſu autem, ubi nimirum febris mitior eſt, et ubi non tam ſanguis, quam ſpiritus affecti eſſe videntur, aut ſanguis ad coagulationem

tendit,

tendit, malignitas econtra praevalere censetur, posse praetermissa venae sectione mox usurpari volatiliora, et aromatica, qualis est pulv. pannon. rub. ord. pulv. alexiph. pulv. rubeus Caes. contra pestem, spec. liberant. bezoard. min. ⊖. C.C. volat. liquor. C.C. succin. mixtura simpl. camph. myrrh. tinct. bezoard. tinct. ℥ii, Elect. diascord. Frac. famosum illud Pauli de Sorbeit *de febre maligna* adeo decantatum decoctum vincetoxici, et levistici &c. praesertim tempestive admota vesicantia, et ventosarum per dorsum, et crura iterata tractio, frictiones &c.

Verbo, ut rem claritatis gratia adhuc breviter recolligam: In quacunque epidemia populariter grassante ego primo ad genium talis mali attendere soleo, et quonam natura sibi relicta cum levamine aegrorum tendere, quosve motus salubriter moliri soleat, observare; hincque primo de agendis concludere. Sique advertam eam spontaneas alvi fluxiones, narium haemorrhagias, aut sudores toleranter, et conferenter, uti vult Hipp. 1. *Aph.* 2. ferre; in cacochymicis, et alvum renitentem habentibus in prima mali invasione ad mentem ejusdem Hipp. 2. *Aph.* 24. et 2. *Aph.* 10. corpus proportionato laxativo, vel saltem clystere, vel in recente repletione, cibo et potu adhuc indigestis, vel alia peccante materia in ventriculo turgente levi vomitorio expurgare soleo. In sanguineis venam incidi curo, et in sudorem minus proclivibus moderatis diaphoreticis naturam ad sudandum dispono. Si vero contrarium adverto, motusque illos naturae minus conferentes esse perspicio; potius contrarium molior, purgantia quaecunque una cum venae sectionibus praetereundo, solis moderatis alexipharmacis nunc volatilioribus, nunc minus, vel prorsus non volatilibus, sed saltem absorbentibus, et praecipitantibus, aut nitratis, nec non cordialibus talibus &c. contentus. Secus ac solent procedere illi, qui aegri corpore qualitercunque constituto mox ad alexipharmaca, eaque fortissima recurrunt, aegrosque maxime coopertos ad intempestivos sudores cogendo, quemadmodum id observavi olim Viennae cum aegri interitu. Imo et hic Labaci in famoso patricio, cui ex repletione in febrim incidenti praemisso solo

clyſtere mox propinata erant gr. 40. lapidis Goani: Cui tamen procul dubio melius contuliſſet vomitorium, et poſtea, quae ulterius videbantur eſſe neceſſaria.

Secundo obſervare ſoleo aegrotantis temperamentum, aetatem, vitae ſtatum &c. Hincque, ſi in tempore, id eſt prima invaſione, vel ſaltem primo biduo, triduove, et priusquam adhuc maligna exanthemata prodierunt, ad aegrum vocor, in ſanguineis, gravidis, et copioſis menſtruis, aut alias intempeſtivis obnoxiis, aut conſuetam aliquam ſanguinis profuſionem ſuppreſſam habentibus de venaeſ. ſum ſolicitus: niſi, uti jam ſuperius dixi, epidemiae ſpecialis genius contrarium ſuadeat, qualiter communiter ſolet peſtis. In bilioſis, aut aliter cacochymicis (in gravidis tamen cum ſingulari praemeditatione) proportionato purgante, vel in recenti repletione proportionato vomitorio, praeterea corpus expurgo, vel ſaltem clyſtere eluo. Et deſuper primo ad idonea alexipharmaca, cordialia, ventoſas, veſicantia &c. me accingo, conjunctis ſymptomatibus quoque ſuis remediis occurendo. Siti videlicet aqua decoctionis rad. ſcorzon. raſur. C. C. hordei, et ſem. faenic. per ſe, vel ſpir. Vitrioli aut ⦶. ad guſtum acidulata, vel etiam ſuperius recenſitis ſyrupis dulcificata: decocto citri Mynſ. ſine cortic. parato, aut aqua Noceriana per ſe, vel cum ocul. 69. C. C. phil. ⦶, ʒiato et ſacch. perl. maritato; pomis citri, limon. taleolatim conciſis et ſacch. perſperſis ſaepius ori, ad exſugendum inde ſuccum ingeſtis, ceraſis, aut aliis acidis fructibus conditis &c. Vigiliis, et capitis doloribus, applicato temporibus, et fronti ungu. alabaſtr. popul. cum ol. papav. nuciſtae, vel etiam uno vel altero gr. opii ſubactis. Deliriis, emplaſtris veſicatoriis, et capiti raſo applicitis pipionibus, aut pullis recens per medium diſcerptis, nec non plantis pedum applicito catapl. ex raphano, panis fermento, ſale, et ruta invicem conquaſſatis, et aceto rutaceo perſperſis confecto. Convulſionibus, antiſpasmodicis, cordialibus, et alexipharmacis adjunctis, pulvere puta Marchion. ſpec. diacinn. Mynſ. ſpecifico cephal. liquore C. C. ſuccin. &c. recteque nunc laudatis veſicantibus, pipionibus aut pullis capiti raſo iterato admotis &c.

Tertio attendere soleo ad febris genium, et ad malignitatem. Hincque si febrim adversam malignitati praevalere, in venaesectione tempestive instituenda, sique videtur in levi corporis saltem clystere emolliente evacuatione, in temperato regimine, in temperatis, et saltem absorbentibus alexipharmacis, cordialibus, etc. refugium quaero. Si vero febrim adverto mitiorem, minusque urgentem, praetermissa venaesectione mox me in cacochymicis, aut cachecticis ad proportionata evacuantia converto, ad plus minus calida, aromatica, et volatilia alexipharmaca, cordialia, ventosarum tractiones, et praeprimis ad vesicantia, utpote quae prae aliis optatum suum effectum edidisse communiter observavi, si modo satis mature fuere in usum tracta. Atque sic communiter meae curae commissos, si tamen tempestive satis ad eos vocor, illique se exacte obtemperantes exhibeant (quemadmodum in Hippocratici illius 1. *Aph.* 1. obligantur: *Oportet non modo se ipsum exhibere promptum ad ea, quae decent, facienda, sed et aegrum, et praesentes, et externa*) ad optatam morbi solutionem opitulante, a quo est omnis medela, Deo perduco.

Remediorum formulas, quibus ista perficere soleo, quidem hic subjungere etiam non obesset; quod tali vero Viro scribam, qui eas aliunde me melius formare novit, facile me excusatum iri, confido. Excusatum etiam, si epistolae mox finem imponerem: praesertim quod, quae forte adhuc hic adjungi possent, potissimum deducta reperiantur in Chronol. meae medicae loco citato.

Ne quid vero tamen praetermittam, ex quo hactenus dicta forte adhuc aliquam lucem mutuare queant; eis sequentia adjicio: Et primo quidem fuisse hic Labaci eo anno, anno videlicet 1715. quo memorata nostra rubeolaris epidemia populariter grassabatur, juvenastrum practicum, qui ut sibi apud homines aliquod nomen conciliaret, evincere conabatur, eo anno nulla prorsus esse introsumenda purgantia, nullam venam secandam, nisi quis vellet ultronee sese periculo contrahendae illi febrili malignitati subjicere. Multos jam etiam in suas partes

pertraxerat, et inter caeteros quoque Celsissimam Principissam de Aversperg, quae ex mea ordinatione recte postridie praeservativam curam subire determinaverat. Postquam ego vero ei reposueram, experientiam recte oppositum suadere, qua mihi constat, quod hactenus illi, qui (principium autem veris erat,) adhuc, sed solum apparenter sani, caeterum vero tamen vitiosis humoribus referti, aut sanguine nimio turgentes praeservativam me ordinante curam subierant, corpus decenter expurgando, venam, si eis necessaria esse videbatur, secando etc. potius a contractione talis infectionis se praeservarint, quam quod eam incurrissent: veluti fuere varii utriusque sexus religiosorum conventus, quibus ego curando praeesse soleo, et alii plurimi saecularium. Rationem etiam illud ipsum evincere, qua indubium est, corpora pura, qualia tali curatione redduntur, infectioni, et putredini minus esse obnoxia, quam impura: tantum effeceram, ut non minus memorata Celsissima Principissa, quam potior nobilitatis pars eo vespere ibidem in societate bey der Gesellschafft congregata potius meam opinionem amplexa fuerit, quam Juvenastri illius veram curandi methodum primo cum lampade quaerentis: et quidem cum eo emolumento, ut neminem sciam, qui peracta tali cura in malignam illam febrim incidisset. Quidquid etiam de hujusmodi curis, ut inutilibus, de purgantibus, ut deleteriis et venenatis, de venae sectionibus, ut nocentissimis, et de cacochymia, et plethora, ut de entibus chimaericis in tractatu speciali *de curis vernis* non pridem evulgarit contra communem, Hippocratis, Galeni, et reliquorum classicorum autorum, nec non omnium scholarum medicarum sententiam, quia medicamenta, quae tamen teste Gal. toto coelo a venenis differunt, a venenis non distinguit, D. Werloschnichius Welsensis in superiori Austria Practicus, caeterum vir apprime doctus, amicus meus singularis. Secundo in postrema illa nostra rubeolari epidemia subinde post acta, communiter intra 14. dies exantlatas rubeolas aegris vesiculas quaspiam aqueas nunc majores instar pisi, nunc minores toto corpore cum fusco cutis, ac si adusta fuisset, colore subinde prorupisse solitas. Et

istos

iſtos communiter interiiſſe intra paucas dies, proculdubio ob vires a priori morbo adeo fractas, ut poſteriori ſufferendo impares fuerint redditae. Quamvis ex iisdem nonnulli tamen evaſerint, veluti ego ipſe, cui primo 21. morbi die tales veſiculae minutiſſimae ſed cum ſublevante ſudore, adeoque critice ſupervenerant: et parochus Iggenſis D. Omerta, cui veſiculae illae ſed triplo majores 14. morbi die cum febris, et anxietatum, imo et delirii renovatione fuere protruſae. Vterque mox in prima mali invaſione ſanguinem emiſerat: Ego utpote potius bilioſus, quam plethoricus dorſi ſcarificatione: Dn. parochus venae medianae inciſione. Caeterum uterque alexipharmacis, et cordialibus temperatis, uti et regimine temperato tractatus. Parochus tamen et veſicantibus, utpote delirus cum metu convulſionum.

Tertio quamvis hac tranſiens certus in poſtrema Olomucenſi peſte, uti aiebat, Loimicus talia veſicalia exanthemata etiam impeſtatis eſſe familiaria ſubinde edixiſſet, eaque pro carbunculis aqueis, Waſſer Carbunckel habuiſſet; nos epidemiam illam noſtram tamen propterea pro vera peſte, ob ulteriorum peſti familiarium ſignorum defectum nullatenus agnoviſſe.

Quarto altera illa febre, in qua febre exiſtente mitiore cum pulſu, et urina connaturaliter, reliquis vero tanto deterius conſtitutis, qui laboraſſent, quidem adeo frequenter mihi non occurriſſe: fuiſſe tamen Vicarium ad S. Petrum extra urbem, qui primo elapſa aeſtate adeo maligne cum pulſu et urina usque in decimum morbi diem adeo connaturali febricitarat absque ullorum exanthematum protruſione, ut niſi ſingularis, eaque repentina virium proſtratio, linguae ariditas, delirium, et tendinum in manuum carpis ſubſultatio eum febricitare arguiſſet, eum nemo febricitare judicaſſet. Qui tamen non obſtantibus factis faciendis, volatilibus videlicet alexipharmacis cum antiepilepticis ob ſubſultationem illam tendinum communiter inſtantium deliriorum, et convulſionum praenunciam maritatis, cordialibus, veſicatoriis, et pipionibus, pulliſque capiti raſo itera-

to

to applicatis etc. Decima tertia morbi die e medio sublatus fuit. Vt adeo manifeste apparuerit, longe periculosiores esse solere tales, quam acutiores illas febres, et hoc, uti reor, partim quod eae curantem medicum non reddant aeque attentum, partim, quod facilius sit incensum nimium sanguinem sufflaminare, quam torpidum, et ad coagulationem tendentem resuscitare, et volatilem reddere.

Denique, cum ex hisce sic positis confidam, Te Amice aestimatissime, abunde caepisse, quae mea genuina esse soleat febres malignas, et petechiales curandi methodus, in eo saltem ab aliorum curandi tales febres modo diversa, quod consideratis nonnihil accuratius earum differentiis, et genio, nec non patientum temperamentis, statuque magis ad celebrandas in prima mali invasione venaesectiones, et lenes purgationes inclinet, quam alias communiter fieri solet ab aliis practicis; et hoc quidem ob rationes superius adductas, et experientiam ipsam; etsi, uti dixi, eae semper tantum levamen prae se ferre non soleant, ut absque eorum usu curationes saepius aeque feliciter non succederent. Vnde censeo duo ista magna remedia, venae sectionem, et purgationem in morbis malignis quidem non esse absolute necessaria; esse tamen ubi videntur esse, convenientia, summopere proficua, et propterea, si medicus tempestive ad aegrum vocetur, aetas, remperamentum, vires, et reliqua consentiant, facile non praetermittenda.

Si proinde mea ista, uti reor, rationabilis, Hippocratis autoritate, et experientia ipsa suffulta opinio aeque Tibi, ac mihi arriserit, eam amplecti, et cum suis cautelis pro sapientissimo tuo judicio imitari poteris. Sin minus? saltem sincera ista mea Tibi serviendi promptitudine boni consules. Sique Tibi et in aliis me servire posse existimaveris, ulterius jubebis. Interea vive, et cum Tuis ad votum vale. Dum ego me ulterioribus tuis favoribus enixe devovendo maneo Celeberrimi Tui Nominis

cultor devotissimus

Marc. Gerbezius Med. Lab.

EPISTOLA

EPISTOLA
D. JOANNIS PHILIPPI BREYNII
DE
ALCYONIO
MIRAE ET ELEGANTIS STRVCTVRAE,

REPERTO IN MARI BRITANNICO,

AD

D. MICHAELEM FRIEDERICVM LOCHNERVM,

ARCHIATR. ET COM. PALAT. CAESAR. NOBIL.

EPHEM. NAT. CVRIOS. DIRECTOREM

ET COLLEGII MEDICI NORIB. DECANVM.

D. MICHAELI FRIDERICO LOCHNERO, ARCHIATRO CAESAREO S. D. JOANNES PHILIPPVS BREYNIVS, MED. DOCT.

Optimam illam semper censui amicitiam, quam similitudo genii peperit et vis occulta cognati studii fovet. Haec amicitiae nostrae, Vir Illustris, basis, hoc objectum est. Vtrumque nostrum idem tenet studium, inquisitio scilicet naturae, quod animos nostros incognitis, sed svavibus alligavit catenulis. Saepius enim naturae arcana quaerens, tacitus mecum es, ipse inobservatus tecum. Nec sufficit tibi affectus et amoris terminos privatis includi cancellis, sed publico eos prodis τεκμηρίῳ *eruditissima* scilicet *de Belilli*, polychresto illo Solorensium Timorensiumque medicamento, ante annos aliquot ex India Orientali in Europam delato, *dissertatione*, quam tenui nomini meo inscribere dignatus es. Hanc mihi non tantum, sed et omnibus historiam naturae et materiae Medicae vere amantibus, gratissimam esse oportet. Ego lubens fateor mihi pharmacum hoc nunquam visum, quod tamen ut museolo meo quoque accedat, curabo: interim, illustris Lochnere, Tecum judico, nos Europaeos facile medicamento hoc adeo raro et adulterationi vix detegendae et corruptioni obnoxio, carere posse; cum forte meliora, quorumque bonitas facilius dijudicari potest, uti in simplicibus non praeparatis contingit, vel nostris habeamus in terris, vel ex aliis regionibus minori longe cum molestia asportentur. Nec obstant insignes adeo, quae ipsi adscribuntur virtutes, qui enim Indorum hyperbolicas virium medicamentorum descriptiones et exaggerationes noverit, facile is fidem iis mox non adhibendum esse, mihi largietur, nisi propria vel aliorum fide dignorum virorum experientia et longo usu fuerint probatae. Cui itaque copia ejus forte for-

tuna suppetit et occasio, experiatur ipse, quid valeat et cum republ. Medica absque invidia communicet.

Quae hac occasione de *Tethyis* refers, ubi doctam non saltem de iis excutis antiquitatem, sed quid et neoterici de iis tradiderunt, abunde enarras, dignissima sunt, quae legantur. Haec autem, ubi mecum perpendo, veterum de iis monumenta satis obscura, nec recentium multo reperio clariora. Interim videtur mihi, *Bellonium*, *Rondeletium et Aldroandum*, cum *Aristotele* componi posse, idemque animal intellexisse, scilicet marinum imperfectum (sit verbo venia) incertae figurae, plerumque tamen conglobatae, callosa cute tectum, duobus foraminibus, altero oris, altero anus vicem supplentibus pervia, substantiae intus carnoso fistulosae, scopulis, vel testis adhaerens. Hunc pro Tethyorum charactere habeo, donec meliora fuero edoctus; non enim Tethya nunquam a me visa diffiteor, quorum in scholis medicis nomen aeque ac naturam pene ignota esse, recte mones. Ex Tethyorum Amboinensium descriptione, a *Clariss. Rumphio in Museo Amboinico* p. 46 tradita, hic quidem, quem dedi, non apparet character; sed dubito an ad Tethya referenda sint, quae hoc nomine describit Rumphius loc. cit. an non potius ad Alcyonia, imprimis si conferantur cum certa quadam Alcyonii specie, a me inferius tradenda. Idem sentio de producto illo marino, ex quo teste Rumphio l. c. p. 47. Belilli paratur. Vt adeo Belilli ex Tethyis fieri ex Museo Rumphiano citato, adeo certo demonstrari necdum possit.

Optandum itaque maxime, quae verba tua, Vir Excellentissime, ut iterum inculcem permittas, *fore virum in historia naturali versatum, in iis, quae mari alluuntur regionibus, qui hoc laboris suscipere et anatomen interiorem Tethyorum conscribere vellet*; addo ego *et caeterorum productorum marinorum, Zoophyta, Zoographis plerisque dictorum.* Horum enim hi-

storia,

ſtoria, ſi ulla, eſt inculta, confuſa, manca, ne dicam ferme nulla. Libenter ego ſpartam hanc pro ingenii modulo in me ſuſciperem, mari vicinus, ſed Baltico, quod ad minimum circa noſtra litora, ejusmodi Zoophyta, ſi unicam urticae marinae ſpeciem, hactenus a me obſervatam excipiam, ignorat; et quamvis alia maria, ut Oceanus Germanicus, Britannicus, Hiſpanicus, mare mediterraneum mihi inviſa non ſint, attamen nec in iis multa hujus generis corpora in itinere conſtituto obſervandi contigit felicitas, quare eam aliis, quibus occaſio et fortuna magis favent, relinquere cogor. Interim unicuique licet ſymbolum ſuum afferre (quod egregie ſane praeſtitit ſolertiſſimus rerum naturalium marinarum indagator *D. Reaumur* in una et altera urticae marinae ſpecie, *dans les memoires de l' Academie Royale des ſciences* An. 1710. p. 608. et ſeq.) donec ex multis particularibus univerſalem eorum condere liceat hiſtoriam. Hic piaculo ducerem praeterire indefatigabile *Illuſtriſſimi Comitis Marſiglii* ineffabili Hiſtoriae Naturalis dulcedine capti, *circa ea, quae ad maris et marinorum corporum naturam ſpectant, ſtudium*, quod *ſpecimen ejus Phyſicum Hiſtoriae maris*, Illuſtriſſimae Societati Regiae Pariſienſi ſcientiarum transmiſſum, paucis *dans l' Hiſtoire de l' Academie 1710.* recenſitum, affatim teſtatur; ſpecimen vero ipſum cum figuris, vel forte ipſam hiſtoriam naturalem maris, ſummo adhuc expectamus deſiderio. Sed e diverticulo ad viam. Patebit fortaſſe accuratius examinanti, zoophyta ita dicta, talia revera non eſſe, ſed omnia et ſingula, vel ad vegetabile, vel animale regnum referri poſſe. Quemadmodum *ſpongias* a veteribus quoque inter zoophyta marina numeratas, e carceribus eductas, vegetabilium claſſi adſcripſerunt Botanici. Sed neque *ſpongiarum* productionem et naturam exhauſtas eſſe, veteres ſive, ſive recentiores ſi evolvamus patebit; longe minus *Alcyoniorum*. *Alcyonia* enim veterum, quorum Dioſcorides et Plinius mentionem faciunt, quid revera fuerint, ex contractis ipſorum ſcriptis hariolari vix licet. Recentiorum Alcyonia,

plurimis quidem rerum naturalium cultoribus nota sunt, eorum vero character latet hactenus. Inter rei herbariae namque scriptores, Principes *Rajus* et *Tournefortius* in describendo certo Alcyonii, quod vegetabilium classi inserere non dubitarunt, charactere deficiunt. Vnde ego, donec alius aptiorem demonstret, ita definio, *Alcyonium esse plantae genus in aquis nascens, fungiforme, variae figurae, crusta in quibusdam scruposa, in aliis callosa tectum, substantiae intus spongiosae, in aliis speciebus quasi carnosae.*

Cum generis hujus meminerim, liceat mihi, hic speciem ejus quandam, mirae et elegantis structurae, olim a me observatam annectere. Ejus iconem mea manu exaratam, una cum descriptione, Roma jam 1703. miseram ad illustrissimam Societatem Regiam Londinensem, sed saeviente marte perierunt literae cum inclusis. Monitus postmodum, ut schedas meas reviderem, sequentem reperi descriptionem. An. 1703. mense Julio in itinere marino ex Anglia in Italiam constitutus, dum in canalis Britannici extremo e regione promontorii Lizard dicti, navigabam, puer quidam in navi, casu mirum quoddam productum marinum, hamo ex mare protrahebat, una cum parte saxi, cui basi sua adhaerebat firmiter, quod mox ad me, quem in rebus naturalibus curiosum norant, deferebatur examinandum. Erat autem ex latiori basi ramosum et quasi digitatum, ramis 7. vel 8. si recte memini, teretibus, pollicem fere crassis, molle et lubricum substantiae tenacis, carnosae et elasticae, trium unciarum altitudine, ubi rami longissimi, quae, quod miratu dignum, ad sex septemve uncias gradatim increscebat, ubi basi versus superiora elata suspendebatur, gracilescentibus interim ramis; si vero erigebatur iterum depressa basi, ad pristinam se sensim contrahebat dimensionem. Coloris carnei, innumeris asteriscis, instar Corallii stellati, minoris, albi, *Joh. Bauhin.* undiquaque in superficie ornatum, poris minoribus punctulorum instar hinc inde inter-

interſperſis. Ramus, ubi digitis comprimebatur, jucundo ſane ſpectaculo, ex aſteriſci uniuscujusque fere centro erigebatur ſtylulus, teres, ſesquilineam longus, non nihil diaphanus inſtar cornu limacis, qui fortius compreſſus aquam ſaepe fonticuli vel ſiphonis inſtar evomebat, remiſſa vero preſſione, ſe iterum contrahendo quaſi abſcondebat. Odore praeditum erat foetido, piſces marinos mortuos referente, ſapore vero ſalſiſſimo-muriatico. Subſtantia interior carnoſa erat, poris, vel potius tubulis ſecundum longitudinem, aqua repletis pervia coloris ex albo transparentis, quae circum circa cute tegebatur ſive cortice calloſo, unius lineae ferme craſſitiei, in exteriori ſuperficie aſteriſcis et poris, de quibus ſupra, ornato, coloris albicantis, non nihil diaphani. Hunc inter corticem et interiorem ſubſtantiam, innumera latitabant corpuſcula ſphaerica, coloris ex aurantio-rubicundi (unde toti carneus) ſed admodum exigua, ſemine ficus triplo minora, aqua intus repleta, quae ego pro ſeminibus habebam, aſteriſcis ſupra deſcriptis forſitan floſculorum vices ſubeuntibus; quod ut credam eo facilius inducor, quia cum floſculis et ſeminibus quarundam ſpecierum fuci, obiter quondam a me obſervatis, a ſupra laudato *Dn. Reaumur* vero *dans les memoires de l' Academie des ſciences* 1711. et 1712. ſumma diligentia deſcriptis, multum conveniunt.

Salutavi itaque hoc *Alcyonium ramoſo-digitatum, molle, aſteriſcis undiquaque ornatum.*

Palmam ſive manum marinam, quibusdam, Job. Bauhin. Hiſt. Plant. T. 3. p. 791. hoc ipſiſſimum Alcyonium eſſe fere perſuaſus ſum, ſed quid ipſius deſcriptio valeat cum icone ad exſiccatum ſpecimen parata, judicet, qui meam cum ipſius deſcriptione conferet; qua ſeductus accuratiſſimus alias *Tournefortius*, eam in *Inſtitutionibus rei Herbariae* fucis, nomine *fuci manum referentis*, minus recte inſeruit. *Barrelieri Icon* 1293. et 1294.

(*in*

(in Opere de Plantis in Gallia, Hiſpania &c. obſervatis, a clariſſimo D. Antonio Juſſieu, digniſſimo Tournefortii ſucceſſore nuper edito) titulo *fungi Amanitae marini*, aliquantulum praeſtat Bauhiniana, ſed tamen exemplar quoque ſapit aridum, non recenter ex mari extractum.

Ipſe jam judices, Illuſtris Lochnere, an Tethya a Rumphio deſcripta non majorem convenientiam cum meo habeant Alcyonio, quam cum Tethyis ab Ariſtotele zoographisque recentioribus memoratis.

Sed manum de tabula; ſupereſt ſaltem, ut de obſequiis meis, quibus aliquo modo inchoata noſtra amicitia promoveri poſſit, ſis quam certiſſimus. Vale et ut coepiſti fave

Dabam Gedani e Muſeo 1717.
d. 11. Decembr.

T. T.
J. Phil. Breynio,
M. D.

MICH.

MICHAELIS FRIEDERICI LOCHNERI
ARCHIATR. CAESAR.

DE

ACRIVIOLA

EIVSQVE

NOVIS SPECIEBVS

FLORE PLENO ET PERVVIANA FOLIIS QVINQVEFIDIS

BREVIS

COMMENTATIO

AD

VIRVM NOBILISSIMVM ET EXCELLENTISSIMVM

DN. D. IOHANNEM GEORGIVM
VOLKAMMERVM,

MEDICVM NORIBERG. SENIOREM,
BOTANICORVM GERMANIAE PRINCIPEM,
ACADEMICVM CVRIOSVM.

Onſtruxeram in hortulo meo topiaria nonnulla opera e bacillis corylinis ad albedinem decorticatis, neque craſſis nimis, neque refractariis, ſed aequaliter teretibus ac flexibilibus; hoc enim bacillorum genus prae reliquis omnibus huic labori aptiſſimum. Topiariis his faſtigiis veſtiendis ſelegeram ſcandentes gratiſſimae elegantiae plantas varias, nitidiſſimis diſtinctas floribus. Feriit nulla tamen magis oculos, nulla ſolis aeſtum aërisque ingratam vim, foliorum opacitate denſitateque avertere potuit, atque haec, quam ideo otii in praediolo meo fallendi gratia deſcribendam ſuſcepi. Incendit animum jam cupidum magis, nova et a nemine, quantum mihi conſtat, deſcripta plantae ſpecies TIBI, Amiciſſime VOLKAMMERE, φίλατον κάρα, et mihi Ratisbona ab amico communi transmiſſa. Hoc cum inſpexiſſemus attentius novum naturae miraculum, et ego, cui claſſi accenſenda foret, ex TE velut ſtudii hujus oraculo ſciſcitarer, TV pro ingenii, quo polles, acumine, mentisque innata hilaritate,

et lepidos miſcendo jocos et mollia verba,

animum curis laſſatum, erexiſſes; ſolitudini meae literatoque otio poſt abitum tuum relictus, firmiter conſtitui, TIBI hoc quicquid eſt, inſcribere, ſpe firma fretus, ex illuſtri TVO nomine, et parta apud Europaei orbis praecipuos Botanicos gloria et auctoritate, incomtae tenuique opellae meae aeſtimationem acceſſuram, et decus.

ACRIVIOLAE PRIMA PATRIA
ET DIVERSI NOMINIS RATIO.

Peruviani haec ſuboles ſoli eſt, ut auri argentique, ſic ſaluberrimarum herbarum feraciſſimi regni; hinc vere de hac Americana provincia Poëta cecinit:

Producis lepidos opulenta Peruvia flores,
mirandi noſtro germinis orbe parens.
Ne tibi tam placeas auri argentique metallis,
quae male foecundo gignis ubique ſolo.

Nomen plantae indigenum eſt *Pellon chili*, quod forte e regno Chili Peruano contermino huc immigrarit. In Mexicanum porro transplantata agrum, viridariorum ſeptis et feneſtris exornandis adhibita, *Pellon mexiquititl* dicta eſt, teſte Nardo Antonio Reccho in Hernandez Hiſtor. medic. nov. Hiſpan. L. V. c. XXXV. p. 161.

Quo quidem temporis articulo ex his orbis novi provinciis in Europam noſtram transfretaverit, haud equidem liquet. Veroſimile eſt ab Hiſpanis aliis Indicis mercibus junctam in Europam allatam eſſe, ubi *Naſtuerço de las Indias* dicta, ſic ſentiente incomparabili Cluſio, (ubi male forte e typothetae negligentia *Maſtuerſo* legitur) Not. in Manardem. Ex Hiſpania reliquis provinciis copia facta peregrinae hujus elegantiae floris.

Excell. Comelinus in Praelud. Botanic. notavit, hoc plantae genus tot ferme nomina obtinuiſſe, quot illius meminere Auctores; et flos certe exiſtit, ſi ullus πολυώνυμος. A *naſturtii*, quod aemulatur, ſapore, *naſturtii indici* nomen, vel potius a ſpeciali patria, *Peruviani* indidit Nard. Ant. Recchus loc. cit. quem ſequitur uterque Bauhinus, et Botanicorum plurimi, quos

defendit numerus junctique umbone phalanges.

Quo ſenſu pariter illuſtr. quondam Turnefortius in immortal. Inſtit. Rei herbariae opere Claſſ. XI. Sect. II, Gener. VI. *Cardamindum* vocat, quaſi *Cardamum Indum*; καρδάμον enim Dioſcoridi

ſcoridi naſturtium audit, quod cardiacis conveniat, unde pariter καρδαμίνακα. Huc Khuenius Breidenbachius in Zodiac. Medic. reſpiciens p. 669. ſcribit:

Cardamum pingit quoque Dodonaeus, in oris
Indorum tantum ſurgens, Indumque *vocatum.*

Inde quoque *ſyſimbrium indicum* appellatur, cum naſturtium eodem gaudeat cognomine. Alii, quos inter diligentiſſimus Dodonaeus, a floris ſimilitudine, qua regium florem delphinium ſive calcatrippam aemulatur, *Delphinii peruani* nomen impoſuit;

- - Scilicet auratum dat gloria calcar
Huic plantae, et flores magnus es inter eques.

Secundum Anglum Coulejum plantar. libr. IV. qui ſimul a Britannis *Tarksheel* a calcare magno dici affirmat. Et jam ante Coulejum, Khuenius, quem modo laudavimus, et quidem magis appoſite, ad Delphinium retulit:

Flos croceus, retropendens, et imagine cornu eſt,
quale refert caudam Delphinion herba recurva.

Ob coccineas venulas, quibus aſperſi quaſi flores, a Manarde *floris ſanguinei* nomine inſignitur, quo collineat Joh. Terentius Not. in Nard. A. R. dum ſcribit: Duo folia minima lineas quasdam rubeas inſcriptas ferunt plagis Chriſti opt. max. quibus in cruce paſſim exornari ſolet, haud diſſimiles, tria vero reliqua inter praedictas ſunt tria veluti clavorum capita. Haec pio zelo abreptus Manardes. Quod amplexicaulis ſcandensque planta, convolvulis accenſetur a Dodonaeo; quippe

Exprimit effigiem, qualis convolvulus effert
cauliculis frondes laetas pulchreque virentes,
quosque ſuis ſpatiis diſcriminat angulus aequis.

Aſari vero *Peruviani* titulum promeruere folia.

A ſapore acri, quo pollet, κατ᾽ ἐξοχὴν *acrem Americanam* dictam voluit ſolertiſſimus quondam horti Patavini praefectus,

Prosper Alpinus de Plantis exoticis. Ab odore, quem spirare nonnullis videbatur, vel potius quod ad floris propius accederet structuram, inter violae species recensita a Joh. Terentio notis in Hernandez et Nard. Anton. Recchi histor. med. N. H. libr. V. c. 35. Hinc cum illustri Morisonio suo Ammannus, Florae illud delicium Lipsiense, *violam indicam luteam nasturtii sapore* circumscripsit, quos incomparabilis Hermannus in Hort. Lugd. Batav. p. 628. et βοτανικότατος Plukenetius in Almag. Botanic. p. 388. sequitur. Patriciatus Dantiscani haud exiguum decus, Breynius, in Prodrom. rar. plantar. *violae affinem umbilicato sive peltato folio, sapore nasturtii Americanam* delineat.

Qui floris tandem similitudinem, cum sapore junxerunt, *ACRIVIOLAE* aptissimum tribuere nomen. Primus, qui hoc usus cognomine, extitit Federicus Caesius Angeli et S. Poli princeps, Marchio M. Coelii in Tabb. Phytosophicis, quas e frontispicio naturalis theatri ejusdem principis MScis Franciscus Stellutus Lynceus depromsit Tab. XII.

Cujus vestigiis laudatis insistens, Amicorum optime, in Flora tua Norimbergensi *Acriviolam* nominasti, una cum Exc. Comelino in Praelud. Botan. et ingeniosissimo Rivino in ordine plantar. irregul. p. 24. Sed haec sufficiant, cum jam omnia ferme plantae hujus cognomina recensuerit et congesserit ὁ πάνυ Plukenetius in Almag. Botan.

ACRIVIOLAE GENVS ET SPECIES.

Nominis apud veteres Botanicos discrimen hinc potissimum ortum traxisse videtur, quod plantam ad certum reducere genus, et ad signa debita cogere nequiverint. Quae felicitas magna ex parte hodierno contigit seculo, licet circa hanc quoque plantam, diversis inhaereant sententiis Botanicorum coryphaei. Nec enim perfectissima illa adhuc adinventa methodus, omnes suppeditans classes, quibus inserendae plantarum anomaliae. Ipse acutissimus Rajus in dissertatione de Variis plantarum Methodis candore ingenii nunquam satis praedicando, ingenue confiteri coactus est: Subductis rationibus omnibus se invenisse,

natu-

naturam in plerisque methodum affectare, non tamen in omnibus obſervare; ſed ſpecies quasdam producere ſingulares et ſui generis, alias incerti, ut ita dicam, laris, et ob convenientiam in diverſis partibus ad plura genera revocabiles. Proinde genera ſumma ſeu claſſes illae, quarum notae ſolae conſtitutivae ſunt, genuinae et a natura definitae non erunt. Nec tamen ulla inſtitui poteſt methodus generalis, plantas omnes complectens, quae hujusmodi genera non neceſſarie admittat. E tripode certe dicta ſunt.

His methodi difficultatibus non obſtantibus, *Acriviolam* noſtram methodi ſubegit legibus idem Vir, ob ingentia merita ſtudii Botanici omni digniſſimus aeternitate, et plantis pentapetalis enangioſpermis ſive vaſculiferis flore irregulari ſive difformi, cui terna ſingulo flore ſuccedunt ſemina, accenſuit. Veſtigia illuſtris Raii premens induſtrius Hermannus, plantis tricapſularibus tricoccis annumerat. Celeberrimus Turnefortius affinitatem ei conciliavit, cum herbis flore polypetalo anomalo, cujus piſtillum abit in fructum multicapſularem. Mihi non poſſum temperare, quin ex ejus laudatiſſimis Inſtitutionibus rei herb. loc. cit. delineatam et deſcriptam Acriviolam benevoli lectoris oculis ſubjiciam.

Cardamindum (ſive acriviola,) ſcribit, eſt plantae genus flore A polypetalo, anomalo, ex quinis nempe petalis diſſimilibus B in inciſuris calycis D naſcentibus C conſtante. Piſtillum autem F ſurgit e fundo calycis D in caudam E deſinentis, abitque deinde in fructum G, in quo velut in capitulum colliguntur ternae utplurimum capſulae H ſubrotundae ſemine foetae I ejusdem formae K.

Cum ob floris anomaliam neque ad violam, multo minus ad naſturtium trahi queat, Tu, amicorum optime *Volkammere*, in *Flora* tua *Noribergenſi*, exaſciatiſſimo opere, genus Acriviolae dicere muſſas; ſequentibus tamen mentem aperire mihi libuit: Plantam eſſe tricoccam flore difformi ſeu irregulari pen- „ tapetalo, quem delapſum ſemina ſequuntur terna nuda, Acri- „ vio-

„ violam ideo vocari, quia quoad irregularitatem florum, et „ quia petala quandam cum viola martia affinitatem habere vi- „ dentur, quamvis non proprie, ad hoc genus pertineat.

Quatuor plantae hujus ſpecies recenſentur, quas magnitudo et color floris diſcriminat. Quae minor vocatur, flore gaudet vel ſulphureo ſive dilutiori, vel aureo ad coccineum accedente. Maxima, quam ante aliquot luſtra America novarum feraciſſima rerum, et Africae poſtea, nobis exinde miſit, floribus eisdem gaudet ac minor. Cujus ſtructuram omnibus partibus ampliorem vulgari naſturtio Indico, jam ulterius deſcribere conſtitui.

ACRIVIOLAE FOLIA AN PELTATA ET DISCRIMEN PELTAE AMAZONIAE ET THRECIDIAE.

E craſſa, pallida, fibroſa, repente *radice*, admirabili fertilitate luxuriant viticuli longiſſimi, herbacei, ſucculenti, glabri, qui vel ſolo incumbunt, eique adrepunt, vel vicinos ſtipites bacillosque ſuis complexibus involvunt. Horum genicula foliis ſuppeditant originem.

Foliorum proceritas in minori et majori ſpecie ex ſoli felicitate et fertilitate dependet, ſaepe latiora ſunt quam longiora, medio pallente umbone, cui pediculus inſeritur in aliquot concolores radios ad ambitum usque diductos. Sunt autem folia ſuperne glabra, inferne brevi lanugine hirſuta, medio fere, ut in cotyledone, pediculum excipiunt ſesquidodrantalem, interdum ſubrubentem, tortilem, ac capreolorum inſtar, quibus tamen deſtituitur, vicinos bacillos ſuis complexibus involventem.

Foliorum figuram, variarum plantarum foliis aſſimilant. Veneris umbilico ſimilia N. A. Recchus, Aſari modo orbiculata Cluſius ad Manardem, hederae modo angulata Chabraeus, circinatae rotunditatis Bauhinus, orbiculata peltata cum Hermanno incomparabili recentiores plerique pronuntiant: quo ipſo, quod a Bauhino depingitur naſturtium indicum foliis anguloſis cum ſiliqua, e claſſe acriviolarum proſcribitur.

Dicuntur autem vulgo a botanicis peltata folia, a pelta brevi

ſcu-

ſcutulo, cujus formam referre debet. Sed movit amicus quidam circa hoc foliorum cognomen dubium, aſſerens, adhuc ſub judice litem eſſe, quae et qualis peltae conformatio fuerit?

Xenophon a Polluce citatus libr. I. Onom. c. x. n. 6. p. 91. Edit. Hemſterhuiſ. Πέλτη Ἀμαζονική, ὡς φησι Ξενοφῶν, παρεοικυῖα κιττοῦ πετάλῳ. *Pelta Amazonica, ut Xenophon inquit, hederae folio ſimilis eſt.* κιττός nempe Attice pro κισσός. quamvis Seberus e MSt. legerit χρυσῷ πετάλῳ. Cl. Kuhnius citat Xenophontem libr. V. Ἀναβ. de Myſonaec. qui habet εἰκασμένα κιττοῦ πετάλῳ. Qui has peltas ferebant, vocabantur πελτασαι vel πελτόφοροι. Xenophon dum πελταστῶν meminit, ὁπλίτους opponit, et hocipſo declarat peltiſtas fuiſſe minoris, hoplitas gravioris armaturae milites.

Secundum Plin. hiſtor. natur. libr. XII. c. 5. Foliorum (ficus Indicae) peltae Amazonicae effigiem habent. Quadrangulam figuram illis tribuit Plutarchus in Vit. Theſ. cui adſtipulatur Lexicographus Varinus Phavorinus Camers: πέλται, λόγχαι καὶ ἀσπίδια τετράγωνα. *Peltae, lanceae, et parvi clypei quadrangulares.*

Plurimi Graecorum et Latinorum Auctorum peltae lunatam formam adſcripſerunt, et quidem lunae mediae. Sic enim Quintus Smyrnaeus Calaber libr. I. v. 146.

Ἄγγ᾽ ἔθετ᾽ ἀσπίδα δῖαν ἀλίγκιον ἄντυγι μήνης
Ἥθ᾽ ὑπὲρ ὠκεανοῖο βαθυῤῥόου ἀντέλλησιν
Ἥμισυ πεπληθυῖα γναμπτῇσι κεραίης

Divinum etiam clypeum ſuſtulit, lunae orbi ſimilem,
Quae ſuper altifluo oceano exoritur,
Cornibus incurvis ad dimidium ſui plena.

Virgilius pariter conſentit canens:

Ducit Amazonidum lunatis *agmina* peltis.

Et Tragicus Seneca:

Lunata *latus protecta* pelta.

Cajus Silius Italicus, qui, teſte Martiali, magni celebrat monumen-

ta Maronis, Punicor. libr. 2. v. 80. pag. 68. Edit. noviff. Drakenberg.

- - lunatis *Biftones* armis.

Et libr. VIII. Punic.

- - *ubi mille per agmina virgo*
Lunatis *acies imitatur martia* peltis

Stat. Papin. Theb. libr. 5.

- - *Amazonio Scythiam fervere tumultu*
Lunatumque *putes agmen defcendere.*

Ad quae verba Lutatius Placidus Statii-fcholiaftes: *Scuta Amazonum, quae peltas appellant, in modum lunae formata funt.* Quae certe defumfit e Servio Mauro ad v. 494. libr. I. Aeneid. *Scutis breviffimis in modum lunae formatis jam mediae.*

Firmant haec ab Auctoribus Graecis et Latinis allata teftimonia, monumentorum antiquiffimorum rudera et marmora, in quibus Amazones earumque bella expreffa, a peltis quippe femilunaribus, quas manibus tenent, Statio *peltiferae* dictae, hinc pro foemineo fcuto habitum eidem libr. XII. Theb.

Non cum peltiferis, *ait haec, tibi pugna* puellis,
virgineas nec crede manus.

et libr. VII. Theb. - - *innocuis jubeas decerpere* peltis.

Adduximus haec omnia, ut appareat folia acriviolae noftrae non poffe, rebus fic ftantibus, vocari *peltata orbiculata.* Tefte enim Svida in Lexic. πέλτον ἄσπις ἴτυν ἐκ ἔχεσα. *Pelta eft clypeus rotunditatem non habens.* Sed ariadneum filum praebet hic nobis, vir reconditae eruditionis, Petitus de Amazon. dum diftinguit inter peltas Amazonum et Thracum. Illas lunatas et peculiaris figurae effe, marmora evincunt, et a threcidicis plane diverfas: fecundum Hefychium enim, Πέλτη ὅπλον Θρᾳκῶν. Et Maxim. Tyrius diff. VII. Πελτάζουσι Θρᾷκες νησιῶται τελέεσιν. *Thraces in bene tractandis peltis operam ponunt.*

Fuere autem threcidicae peltae integrae et aequales pleno circu-

li

li ambitu. Facem porrigit Plutarchus; qui dum probat Ancilia differre a peltis, expreſſe addit in vit. Numae: Ἀυτὰς τὰς πέλτας ἀγκύλια καλοῦσι διὰ τὸ σχῆμα, κυκλὸς γὰρ ὀυκ ἐςὶν ὀυδὲ ἀποδίδωσι ὡς πέλτη τὴν περιφέρειαν, ἀλλ᾽ ἐντομὴν ἔχει γραμμῆς ἑλικοειδοῦ. *Has peltas* (Saliorum) *Ancilia appellant propter figuram. Neque enim haec figura plane eſt circulus, aut circuli ambitum velut pelta abſolvit, ſed inciſionem habet lineae cochleatim ſinuatae.* Quo Plutarchi effato deſtruitur ſententia Dionyſ. Halicarnaſſens. qui libr. II. peltas Thracum cum ancilibus Saliorum comparare anniſus eſt; de quibus fuſius Clar. Gutberleth, quem in ipſo aetatis flore acerba mors maximo hiſtoriae literariae detrimento abſtulit, de Saliis Mart. ſacerdot. cap. XIII. et J. D. Ramus in Exerc. Hafn. edit. de Ancilibus Romanorum. Plurima huc facientia pariter congeſſit, eruditiſſimus Apoſtolici ſacrarii praefectus, Fortunatus Scacchius, Sacror. Elaeochryſm. Myrothec. III. c. XX. ſeqq. qui Crethi et Plethi 2. Reg. 16. denominationem a cetra et pelta deducere conatur.

Dicuntur igitur Acriviolae folia peltata non ab Amazoniis, ſed Threcidicis peltis. Nitidiſſimus hortorum ſcriptor, Rev. P. Renatus Rapinus, omnis antiquitatis hortenſis ſcientiſſimus, ambiguo hoc peltae vocabulo abſterritus, clypeata naſturtia, ſenſu aeque ambiguo vocavit, Hort. libr. I.

CLYPEATA per omnes
Horti pulvillos naſturtia.

Sed haec occaſione peltatorum foliorum ex antiquitate decerpta ſunto; quamvis folia acriviolarum nunc dentur plane ab depictis abludentia, quod in deſcriptione novae Americanae ſpeciei poſtea nobis demonſtrandum reſtat.

Hoc pariter de peltatis acriviolae foliis obſervatione haud indignum, haec aquae immiſſa et rurſus extracta, nil humoris aquei in ſuperficie relinquere, ſed omnis expertia humiditatis, ac ſi nulla unquam aſperſa fuiſſent aqua, conſpectui ſe offerre, id quod, VOLKAMMERE ſvaviſſime, Aſcanius ille tuus, pater-

nis vestigiis tenerrima adhuc aetate jam insistens, TIBI demonstravit.

His denique foliis lucentique eorum viriditati, viridiusculae inhiant eruculae, quibus ni quantocyus obviam eat hortulani solertia, de illis actum erit. Simile hoc insecti genus illi, quod artificiosissima manus ~~Graefiae~~ natae Merianae, in Erucarum metamorphosi depinxit et lingua vernacula descripsit p. II. cap. 28. p. 57. seqq. Sed relictis foliis nunc florem inspiciamus.

ACRIVIOLAE FLOS
CALCARE ARMATVS.

Ad singulas foliorum alas prodit alter petiolus brevior et gracilior, qui terminatur in florem amplissimum, artificii acuti delicias, odoratum, extus croceo intus nunc cinnabarino, nunc coccineo, nunc simul ex utroque variegato mixtoque colore, pulcherrime superbientem, quem si solis radiis illustratum inspexeris, gracili holoserica pubę, aurato perfusa, diceres interpolatum.

Floris figuram varie pro vario captu expressit Botanicorum cohors. Aquilegiae et osiridi sive linariae assimilavit toties jam laudatus N. A. Recchus; Flori regio Delphinio seu Calcatrippae Dodonaeus; Jaceae tricolori Terentius Not. in N. A. Recchum; Persicariae siliquosae, vulgo Noli me tangere dictae, Bauhinus; plurimi Violae; ast

pulchrior illa quidem viola cognomine verna.

Regnat autem in omnibus anomalia, mirusque floris acriviolae ab omnibus hucusque recensitis dissensus.

Terentius septem foliola flori tribuit, forte ad stabiliendam, quam de flore, sanctissimi Salvatoris nostri plagas et clavos referente et exprimente, conceperat piissimam sententiam. Pentapetalam autem rerum magistra experientia declarat; suntque petala illa in maxima Africana acriviolae specie, de qua nobis in floris descriptione potissimum sermo, sesquipollice latiora, quorum duo superiora, surrecta e basi angusta coccineis fulgenti-

bus

bus virgulis ſtriata, ſenſim in rotundam latitudinem expanduntur. Tria inferiora petala fulciuntur anguſtiſſima craſſiuscula croceata cervice, et ubi in latum orbem ſe diffundere incipiunt, concoloribus ad marginem barbulis capillantur, unguibus holoſerica macula modo coccinea, modo intenſius miniata, rhomboidea Bauhino credita, inſcriptis.

Medium occupant aliquot brevia, rigida, recurva, flaveſcentia ſtamina, oblongis ſtriatis concoloribus apiculis ornata. Flori ſubjicitur flaveſcens calix parte antica, qua floris petala complectitur, in quinque mucronatas crenas, poſtica vero in longiſſimum calcar poſteriora verſus protruſum, et purpuraſcentibus per longitudinem ſtriis inſignitum, productus.

Calcar hoc a Dodonaeo, uti diximus, *corniculum* vocatur *delphinio ſimile*, a Cluſio Balſamines appendici aequiparatur. Galli, quod ab ordinis ſacri, a caputio quo veſtiuntur, Capucinorum dicti, cucullis non multum abludat florum acuminata extremitas, *la capucine* plantam hanc vocant, atque in majorem et minorem, la capucine grande et petite, diſpeſcunt.

Luſum Poëticum de hoc acriviolae calcare inſtituit Muſarum et Florae delicium apud Anglos, Abrahamus Coulejus:

Ecce eques auratus de ſtipite carceris arcto
(agnoſcens ſignum ſole tepente datum,)
Proſilit et fulvis florem calcaribus urget,
Et ſimili flavum ſuſcipit ore diem.
Tale ſolet Caſtor, cum pervolat aequora coeli,
Spadici nitidum ſubdere calcar equo.
Credo aliquam pugnam fortis bellator inivit.
Aſpice ſanguineis corpora ſparſa notis.
Ah utinam hoc habitu viſus tibi, Naſo, fuiſſet,
Narraſſes lepidam gnaviter hiſtoriam.
Omnia dixiſſes, genus altum et fata ſuperbi
Floris, et illa rubens quid ſibi gutta velit.

ACRIVIOLAE SEMEN ET FALSO CREDITA SILIQVA.

Calcare cum flore delapſo, ſequuntur vaſcula ſubrotunda, rugoſa et verrucoſa, utplurimum terna, rarius bina, Cl. Hermanno teſte, preſſius invicem juncta, quibus ſingulis involvitur ſemen oblongo rotundum, (non quidem circinatae rotunditatis, quod Botanico cuidam placuit,) fuſcum, craſſum, ſolidum, rugoſum, ſtriatum ſeu anguloſum, nonnihil incurvatum. Aſſimilatur hoc ipſo Heliotropio tricocco mediocris magnitudinis; Terentius autem violae martiae et forma externa et viribus aequiparat.

Et hoc pariter de ſemine annotandum eſt, capſulam ſeminalem reſeratis commiſſuris trifariam hiare, ut contento ſemini exitum patefaciat. Impatientibus quippe plantis, quarum ſemina maturitatem adepta ſponte vel ad attactum reſiliunt, quod in ſiliquoſa Lyſimachia aliisque fieri conſuevit, accenſet Excell. Camerarius de Herb. Mimoſ. p. 11.

Quae cum ita ſint, quid optimo Cluſio viſum fuerit, ut plantae huic chryſalidos fructum affinxerit, non capio. Rediit tamen in viam Not. in Manardem, et in Exotic. Botanicorum hic coryphaeus, et rerum naturalium ex Indiis allatarum praecipuus promus condus, et ingenue fatetur, Naſturtium Indicum ſive Acriviolam noſtram non ferre fructum chryſalidi ſimilem, ſed, quod modo diximus, tribus ſeminibus ſimul junctis conſtantem et ad Bauhinianum Heliotropium tricoccon accedentem.

Videtur autem fructus, qui chryſalidos ſpeciem refert, ſiliqua eſſe Lobelio a nautis ex Peruviano regno patriam reſalutantibus, allata, teres, rotunda, uncialis et duos digitos longa, coriacea, ſtriis et rugis exarata, luteola, ſummo et imo ventricoſa, tantillum falcata. Hujus ſiliquae iconem Lobelius ad radices naſturtii indici ſive acriviolae poſuit; quae ſiliqua etiam in Dodonaei Hiſtoria plantarum conſpicitur; qua tamen viri coe-

tero-

teroquin in ſtudio Botanico lyncei utique decepti ſunt, et credulitatis dedere poenas.

Illuſtriſſ. Dn. Sloane hanc a Lobelio Dodonaeoque acriviolae affictam appictamque ſiliquam eſſe, Arachidnam Indiae utriusque tetraphyllam hariolatur, quam in inſula Jamaica in horto Dn. Harriſon, in loco Liquanee dicto laete propullulantem vidit; ceu ipſe refert in catalogo (ſtupendi laboris nec minoris judicii opere) Plantar. Inſul. Jamaicae p. 72. et 73.

ACRIVIOLAE NOVA SPECIES FLORE PLENO.

Mira recenſitae hucusque Acriviolae maximae a polydaedala natura efficta venuſtas, Excell. Hermannum movit, ut animi ſui ſenſa declaraturus in haec eruperit verba: *Si unquam amoenioris Florae cultoribus tum varietate tum inſigni florum elegantia ſeſe commendavit planta, baec profecto ſcandentis violae vulgo naſturti Indici dicti, nova ſpecies, cujus amplitudinem et majeſtatem quilibet intuentes merito ſuſpiciunt et admirantur.*

Ingenua viri optimi, cui univerſum Chloridis in veteri et novo orbe regnum patuit, confeſſio!

Nec diffiteor, cum primitus haec ex Indiis ad Caput bonae ſpei, dehinc in Belgium et tandem ad TE, βοτανικότατε Volkammere, allatam, et in horto beati Fratris tui domeſtico laete luxuriantem intuitus eſſem, me ſumma illam admiratione veneratum eſſe. Sed obtudit oculorum aciem illa, quam nunc delineandam mihi praefixi acriviolae ſpecies flore pleno, ſtupendum in floribus ludere geſtientis naturae miraculum, cui ni fallor auctoritas inter omnes acriviolae ſpecies debebitur. Suppeditavit hanc mihi in nupero Ratisbonenſi itinere renovata amicitia cum Viro ſpectatiſſimo, Johanne Wilhelmo Weinmanno, ut artis Pharmaceuticae, ſic ſtudii Botanici callentiſſimo, cujus uberrimi teſtes ditiſſimum ejus Herbarium. Conſtat illud ex aliquot plantarum myriadibus, optime quoad poſſibile exſiccatis et conſervatis, ſed nitidiſſimis coloribus affabre effigiatis, ad-

ſcriptis

scriptis undique Auctorum, qui plantarum meminere, nominibus; nec thesauro hoc contentus est, sed indies adhuc ad augendum illum nullis parcit laboribus nullisque sumtibus.

Hoc Florae delicium, (nec enim piget confiteri, per quem profecerim) ex horto Swandorfensi, ubi haec nitida species floruit, primam mihi notitiam dedit, TIBIQVE, VOLKAMMERE, eam inspicere gestienti, et mihi, ipsum florem venustate splendentem transmisit. Sed et specierum mox ulterius describendarum ectypa, penicillo pictoris, quoad fieri potuit, ad vivae plantae effigiem expressa ac delineata, lubentissime communicavit.

Exhibemus illam et quidem majori alacritate, cum hucusque, quantum mihi constat, nullus Botanicorum Acriviolae flore pleno mentionem injecerit. Non defuit chalcographi in aes illam incidendi sedulitas, attamen minime accedit, ad illam, quam prae se fert, pulchritudinem

- - - naturali picta figura manu.

Quin imo convictus sum fateri, innatam plantae colorum vivacitatem pictoris penicillo, utut satis felici, vix tamen exprimi posse. Quodsi enim auratum fulgorem quis inspexerit, et Indicum

- - multo saturatum lumine florem,
vicini agnoscit nobile solis opus;
Laetus multiplexque ardenti fulgidus auro
orbis, adoratas blande imitatur opes.

Germina protrudit flos e globulo viridi cappariformi, dehiscens in umbellam se diffundit, instar caryophylli vel Tunetani floris, vel si mavis calthae Africanae. Singula floris folia crenata; quae primo ordine locantur, largiora et latiora; quae sequuntur petala pedetentim angustiora, ac tandem centrum versus brevi acumine gracilescunt, et coactae sunt brevitatis.

Medium floris umbilicum globus viridis occupat, latibulum calcaris in reliquis acriviolae speciebus habitum. Omni enim calcare destituitur acriviola haec flore pleno, ut hoc ipso a sim-

ſimplici diſcriminetur ſpecie, quod in calcatrippa ſponte proveniente flore pleno coeruleo itidem fieri conſuevit, quam modo laudatus Weinmannus ad monaſterium Carthuſianorum prope Ratisbonam Pruel dictum in agris laete absque calcaribus creſcentem obſervavit.

Cave inſuper globoſum illum e minimis foliolis viridiusculis coagmentatum floris umbilicum, pro capſula ſeminali habeas; haec quippe foliola ſucceſſu temporis, quod et in ranunculis flore pleno contingit, flore magis magisque ſe explicante ac dilatante debito ac conſveto colore inficiuntur, viriditate omni penitus evaneſcente.

In quatuor ſpecies, ut ſimplices, diſpeſcuntur acriviolae flore pleno. Color tres diſcriminat. Prima gaudet floribus colore luteo dilutioribus, quibus aureae internitent lineae, cujusmodi lineis et folia quaſi circumſepta ſunt. Altera ſpecies eſt foliis ſplendoris aurei ardentiſſimi, quibus jucundiſſimo ſpectaculo flavae interſperſae maculae, et crenati ejusdem varietatis mucrones: Tertia ſpecies ſanguineo, vel ſi mavis coccineo, colore rutilat, aureis interdiſtincta lineis, quae coloris mixtura variegatos efformat flores, aſpectu et ſuavitate amoeniſſimos.

Et quod ulterius decori floris accedit, inſigni fertilitate ad bacillorum ligneorum in pyramides effigiatorum congeriem, quibus alligantur, propullulant, ut in has acriviolae tot florum lucidorum feraciſſimae ſpecies optime illud quadrare videatur, quod de Narciſſo nobili Japonico jam olim pronuntiavit Botanicorum facundiſſimus: *quod* nempe *eximii floris color intuentium obtutum hebetet, et ſi ſerenus forte dies affulſerit, floresque accumulatos radiis ſol meridianus illuſtraverit, mille velut ſcintillas evibrent, quas pertinax oculus inconnivensque vix momento ſuſtinuerit.*

Quarta ſupereſt ſpecies, quam non equidem color, ut reliquas, ſed ſitus diſtinguit, flore nempe utrinque ſive gemello. Sufficiat hujus iconem ad vivum expreſſam, citra ulteriorem deſcriptionem exhibere, cum ſuperflua ſit.

Omnes hae acriviolae species flore multiplici uno eodemque folio gaudent, quod intercurrunt costae albissimae sive nervi, quos ἶνας Graeci vocant. Folia coeterum grata ac pellucida viriditate micant, aeque tamen, ac aliarum flore simplici, hiemem minime sustinent. Pediculi, quibus caules alligantur, interdum diluta purpura colorantur. In reliquis partibus ab aliis communibus, nisi partium mole et amplitudine, haud distinguitur; odor denique ac sapor non nisi fragrantia et acrimonia, quae in pleniori major et delicatior, differt.

ACRIVIOLA PERVVIANA
FOLIIS QVINQVEFIDIS.

Vidimus acriviolas peltato sive umbilicato folio; nunc aliam, pariter Indicam, sistimus *quinquefido folio*, ab his, quae in Botanicorum notitiam pervenere, et descriptae sunt, plurimum abludentem. Descripsit illam Pl. Rev. P. Ludovicus Feuillee ex ordine Minorum, qui ex Matheseos, quam optime callet, studio, Regii Mathematici spartam promeruit. Vt hanc melius exornaret, ad dubias adhuc Insularum ac locorum novi orbis litorumque incogniti olim maris longitudines rite indagandas, secunda vice Americam adiit. Quibus in itineribus feliciter extra Matheseos sphaeram divagando plurima nobis hucusque ignota in naturali historia detexit, inque Gallias redux factus, ad vivum nativisque coloribus depicta Ludovico magno Gallorum Monarchae exhibuit; quae postea ejus operi Gallice inscripto: Journal des Observations Physiques, Mathematiques et Botaniques, inserta sunt; quo certe labore omnem laudem promeruit; quippe

Orbe sitas alio peragravit sedulus oras,
Ne quid inexpertum sua cura relinqueret unquam.

Inter rariores ab ipso collectas plantas comparet haec nova species sub nomine *Acriviolae quinquefido folio.* Peruviana est, ut

ut reliquae; illam enim in suburbio septentrionali Melampo dictae, parte regiae urbis Limae reperit. Indigenae *Mello* vocant; Hispani, locorum illorum domini, *Pavarato*, hanc potissimum ob causam, quod flos e duobus constet foliolis, alarum avis instar expansis. Radicis praecipua pars crassitie binas aequat lineas, pluribus capillata fibris, cortice obscuro vestitis.

Caulis maxima amplitudo vix duas lineas crassitie superat, in altum tamen assurgit foliorumque extremitates tenaculorum loco sunt, quibus arbores arripit, seseque illaqueat, illasque ad summa cacumina usque cingit. Caulis insuper rotundus, laevis, dilutissime viridescens, secundum longitudinem nodis, binos pollices fere ab invicem distantibus praeditus. Vnicuique nodo pediculus sive cauda trium et semis pollicum longitudine innascitur, crassitie trium quadrantum lineae. Capreolorum more intorta est, cujus in extremitate folium quinquefidum prodit, longitudine pollicis triumque quadrantum; latitudinis duorum et dimidii; nec folium, uti plurimum in plantis fieri solet, in margine, sed aliquot lineis a margine cauliculo connectitur sub umbilici forma, ex quo tot nervi praecipui decurrunt, quot foliis sunt incisiones; fibrae hae nerveae forinsecus planae depressaeque, ex adversa parte rotundiores, et ex utroque latere in ramulos bifidos dispescuntur, qui versus ambitum regularis folii excurrunt, et ad ejus circuitus terminantur. Folia pellucida viriditate gaudent, suntque tenuissima, leviterque acuminata.

Florum pediculi e folii axillis prodeunt longitudinis utplurimum duorum pollicum et partis tertiae, crassitie lineae. Hi calicem integrum sustinent, in quinque partes aequales profunde dissectum, et in oblongum caputium sive mavis corniculum excurrentem, longitudine rotundum, aduncum in extremitate. Ex inferiori calicis parte collaris instar dependent bina majora lutea petala, profunde circa extremitatem in quinque partes dissecta, medium folium trifidum, lateralia bina bifida. Habent haec petala fere decem lineas longitudinis et sex crassitiei.

E ſuperiori ejusdem calicis parte tria alia petala concoloria cum duobus prioribus excurrunt, longitudine duarum linearum. Piſtillum e calice prodiens quinque ſtaminibus coloris lutei lucidi cingitur, in faſtigiis eodem colore micantibus. piſtillum hoc in fructum A abit tricapſularem. Quodlibet conceptaculum ſemen trium ſuperficierum includit, prima earum ſphaerica, reliquae binae planae, longae quinque lineas, craſſae quatuor; membranis binis tectae, exteriore viridi, interiore albicante et ſubtiliſſima. Grana haec ſaporis ſunt acrioris linguam ferientis et ſubaciduli, quae qualitates et hanc acriviolam antiſcorbuticis accenſeri poſſe, ſatis evincunt.

ACRIVIOLAE PRAECIPVA VIRTVS ANTISCORBVTICA.

Cum e novo orbe ad nos primum allata eſſet,
Interna utilitas non explorata latebat;
Effectus nec qui diceret, ullus erat.

Temporis tamen ſucceſſu, cum ſapor, ignisque examen conſtituentes plantae partes detegeret, in plurimos humanae ſalutis uſus planta vertebatur. Imprimis acrimonia guſtum afficiens, naſturtiique aemulus ſapor prodidit appropriatum remedium eſſe ad malum illud,

Cui nomen ſcorbuti Saxones indunt,
Arctoos late qui populatur agros.
Monſtrum atrox, nullum quo miſit tetrius unquam
Praedatum in terras vindicis ira Dei.
Centum illi horribiles, centum (mirabile,) formae
Bis centum armatas arbitror eſſe manus.

Hoc monſtrum dedit natura acriviolae mitigandum domandumque, nec ſine evidenti ratione. Sale enim ſuo volatili acidi ſcorbutici fomitem corrigit, mucilagines craſſas reſolvit et incidit, langueſcentem partim, partim depravatam ſanguinis fermentatio-

tationem ſuſcitat et auget, ac ſufflaminatam circulationem promovet, atque ad eliminationem per urinarias vias diſponit; quod vulgus exſiccare nominat, cum potius attenuet et aperiat; eo ſenſu a N. A. Reccho calidis et ſiccis in quarto fere gradu ſive ordine accenſetur. Sali volatili copioſo in hac planta ſociata eſt plurima pariter olei copia, quae partium praepollentia jure meritoque inter antiſcorbutica praecipua illam collocat. Et quod mireris, in ſcorbuto, calido dicto, ob admixtum plantae γλισχρὸν balſamico - gelatinoſum nutritium, omnem prae reliquis antiſcorbuticis meretur laudem.

Dira haec lues agris incognita noſtris fuerat, usque dum belli illa immaniſſima tricennalis bellua oras noſtras peteret, dehinc latius ſerpendo, vires brevi tempore acquiſivit, ſtragesque tantas edidit, quantas vix ullus morborum. Cum illuſtri Senatui ſuprema ſemper lex fuerit ſalus populi, duobus collegii noſtri membris eruditiſſimis, Roetenbeckio et Hornio, id laboris commiſſum, ut de Endemio hoc ſeptentrionis malo, urbem agrumque tunc infeſtante, aliquid conſcriberent. Obtemperantes mandatis et pro virili munere fungentes, ut ſacram anchoram ad malum hoc leniendum commendarunt cochleariae plantam, antea nunquam in agro noſtro viſam, cujus iconem inſuper ſchediasmatibus de ſcorbuto impreſſis adjungi curarunt.

Apparuit hoc ipſo, quaſi ex machina Dei optimi maximi ineffabilis clementia et averruncando, quod miſerat ira percitus malo, medelam porrigebat, cum deſideratiſſimam cochleariae plantam colonis incognitam noſtris patefaceret. In prato enim udoſo Bommelsbrunnenſi Parochiae iſtius vigilantiſſimus Paſtor, Benedictus Mauritius, e figura libello impreſſo adjuncta eam agnovit, nec manipulos tantum, ſed corbes ſatis amplos hac planta impletos in urbem noſtram miſit ad labem depopulatricem refraenandam.

Nec hic ſubſtitit caeli benignitas, malo enim ulterius gliſcenti et cauſarum ejus diverſitati, alia adhuc ſuperaddidit appropriata antiſcorbutica, quae inter trifolium fibrinum olim nobis

quoque incognitum, nunc in pratis ſponte pullulans, acriviolaque noſtra in omnibus hortis proveniens, eſt referenda.

In foetibus ab infelici foecunda tamen matre ſcelotyrbe prognatis, aeque felices promit effectus; maxime in ſtomacace, (ubi

Tetra ſitu putri foedataque dentibus ora)

tam optatum fert acriviola auxilium, ut tritae ſaepius recentibus floribus gingivae, nulla alia planta antiſcorbutica indigeant, et conſerva acriviolae fauſto omine unguento de aquilegia ſubſtitui poſſit; ligamentorum enim radicumque dentium ſucceſſivam ab acido antiſcorbutico corroſionem exeſionemque tollit. Dentium doloribus ſcorbuticis mederi, teſtis eſt N. A. Recchus, quatenus nempe irritationem nervulorum dentibus gingivisque inſertorum, a ſalibus corroſivis factam compeſcit et mitigat.

Ex Indiis orientalibus reduces nautae, ſcorbuticis articulorum doloribus vagis, et membrorum languore ad incitas redacti, ſimulac oras Africanas capitis bonae ſpei attingunt, acriviola maxima Africana mire cum aliis antiſcorbuticis in hoc tractu luxuriante, ſpem firmam reſtitutionis in integrum non ſperant tantum, ſed etiam nanciſcuntur.

Sic Archiatro quondam regio Danico, Simoni Pauli, quidam fide dignus ex Indiis redux inſtar nobilis arcani retulit, acriviolam vulgarem adverſus contumacem et malignam ſcabiem ſcorbuticam plurimum valere, id quod in Quadripartit. Botanic. recenſet. Hinc et ad vulnera recentia et ulcera pedum ſcorbutica oleum plantae hujus per affuſionem ſimpl. olei oliv. et nuc. paratum cum fructu uſurpatur. Praeſtantius tamen adhuc et efficacius redditur, ſi lotus hortenſis odoratus ſimul infuſa fuerit.

Datur pariter phthiſis ſcorbutica;

nam non una mali gliſcit violentia: centum
diverſas agit effectus.

In hac phthiſi, ſacrae inſtar anchorae acriviola. Audiamus hac de re diſſerentem beatum Ettmullerum, communem non Germaniae

niae tantum noſtrae, ſed Europae totius, (id quod editiones operum Venetae, Gallicae, Anglicae et Belgicae probant,) praeceptorem. *Acriviola ſive communiter naſturtium Indicum*, ſcribit, *commendatur valde in curatione phthiſeos, ſive ejus folia, ſive ſuccus uſurpentur, ſi aſſumatur cum conſerva roſarum valdopere ad phthiſin curandam confert, hocque expertum ſecretum fuiſſe dicitur B. D. Moebii, Profeſſoris quondam Jenenſis. Et quidem in phthiſi hac ſcorbutica prodeſſe dixerim, ubi acidum ſcorbuticum corrodit pulmones. Vnde talia antiſcorbutica, ſive cum conſerva roſarum ſive cum ſero lactis caprilli uſurpentur, prodeſſe vix dubitem, cum lacte imprimis ſumta coercent febrim hecticam cum phthiſi conjunctam.* Haec optimus Ettmullerus.

Patet hinc, quod jam innuimus, vim plantae hujus ſpecificam non conſiſtere tantum in acri volatili, ſed in concreto integro. Si enim capiatur ſuccus expreſſus, et blanda evaporatione exſiccetur, ſubſtantia craſſa remanet, ad amaritiem accedens, ſale eſſentiali largiter impraegnata, quae non minus egregia pollet vi, ac ipſum acre volatile eidem antea ſociatum, et arte ſeparatum, ſub ſpiritus acriviolae nomine. Fluit exinde quoque, cur N. A. Recchus plantae hujus vim commendet, ad auferendos dolores et tumores a cauſa calida ortos.

Proderit igitur ratione volatilis acris in affectibus ſcorbuticis frigidis; ratione ſalis eſſentialis, in γλισχρῷ balſamico nidulantis, in calidis. Sic cum tuſſi affectis mederi N. A. Recchus tradit, intelligi illud poteſt, de tuſſi illa proveniente a viſciditate pulmonibus impacta, veſiculos implente et acidum morboſum contrahente, membranas aſperam arteriam ſuccingentes vellicante; quatenus nempe acriviolae particulae acres volatiles mucum illum incidunt, reſolvunt, attenuant, acidumque irritans et vellicans compeſcunt. Ab hac reſolvendi et mucum viſcidum attenuandi vi ac virtute aperiendi diureticis accenſetur, quippe acidi in muco nephritico ſtabulantis, compingentis et coagulantis optimus averruncus.

ACRI-

ACRIVIOLA ALIMENTI MEDICI VICES SVPPLET.

Qui acetariis delectantur, crudasque amant portulacas, endivias, nasturtia aquatica et hortensia, lactucas aliaque, acriviolae flores pariter sibi habeant commendatos, qui omnia reliqua acetaria superant, sive soli assumantur, sive aliis intybaceis socientur, aromatis enim tunc loco erunt, ob blandientem gustui saporem acresque particulas linguae papillas nerveas leniter titillantes.

Vt fercula alia mensis illata non gustus tantum illecebris inserviant, sed et oculos pascant et delectent, insperguntur illis flores, quos inter acriviolae non ultimus locus est.

Succenturiatur quoque acriviola capparibus, quandoquidem eximiam ad fastidia abigenda vim, cibique aviditatem revocandam non secus ac cappares obtinet. Nec figura dissimiles externa, si, antequam flores erumpunt, globosae florum gemmae, aeque ac cappares sive vino sive aceto, sale vel aromatibus additis condiantur, quippe et cappares flores sunt fruticis cujusdam exotici nondum completi. Virtute longe superant conditae hae acriviolae gemmae, Africanos Arabicosque cappares, de quibus Dioscorides Pliniusque memoriae tradiderunt, pustulas eos in ore excitare et osse tenus gingivas exedere; ei cappares in Queixome sinus Persici insula non longe ab Ormuzio ad arboream magnitudinem crescentes, adeo acres et amaros, ut a nullo animantium, praeterquam ab aquaticis quibusdam avibus, attingantur, quo spectat illud Fierae:

Solvitur ardenti torpescens flore palatum
Capparis.

Jam vero acriviolae florum gemmae, omnem scorbuticam temperant acrimoniam, omnes oris erosiones, gingivasque putres pustulisque foedatas curant potius et mitigant, omnemque stoma-

ſtomacacen tollunt. Inexpertum adhuc, an illud quoque efficaciae poſſideant, quod, de capparibus notatum reliquit Plinius Hiſt. nat. libr. xx. c. xv. *Spleneticis prodeſt in vino pota radicis cortex duabus drachmis dempto balinearum uſu, feruntque xxxv. diebus per urinam et alvum totum lienem emitti.* Haec de cappari aemula et ſuccedanea acriviola. Optimo igitur jure medicamentis alimentoſis adjungitur, quae magnam partem vincunt, aliquatenus tamen vincuntur, ſive quae naturam ſuperant et in qualitatibus varie immutant, ac alterant et ſimul vero nutriunt, dum particulas quasdas nutritias corpori offerunt, quae ipſi aſſimilari queunt. Sic acriviola attenuat, incidit, aperit, detergit, acrimoniam temperat, ſed et ob γλισχρὸν balſamico-glutinoſum particulis nutritioni aptis non deſtituitur.

NOTANDA CIRCA CVLTVRAM ACRIVIOLAE.

Seminibus ſatis vel leviſſima adhibita opera planta haec facillime pullulat. Seritur in pulvillis et areolis, ſecundum Chloridis illum archidaduchum Elsholzium in Horticult. duobus poſt novilunium diebus. Ad topiarium opus veſtiendum nihil natura commodius produxiſſe videtur. Initio, dum tenella prorepunt germina, inſueſci debent, ut bacillos inſcendant; illorum poſtea aſperitatibus ſe illaqueant, jucundiſſimoque ſpectaculo obumbrant et inveſtiunt. Funiculis humiliora germina comprehenſa verſus parietem vel feneſtras inclinantur easque obtegunt. Aliis denique fruticibus prope conſitis, velut convolvulus conſvevit, radicoſo brachiolorum amplexu ſeſe maritat.

Vmbroſis maxime laetatur, nec colles etiam dedignatur, modo ſaepius irrigetur. Semina juſto tempore decerpi queunt; ſed humi jacentia cum melius maturuerint, ſponte dejecta colligantur, ſecurae quippe maturitatis, in ſicciori poſtea aſſervanda loco.

 Aliter

Aliter ſe res habet cum propagine acriviolae flore pleno, quem modum inter ſecretiora ordinis repoſuere reverendi patres Capucini, nec ſe ad hoc arcanum mihi revelandum et communicandum, per Botanophilum Weinmannum hucusque exorari paſſi ſunt. Quicquid enim de ſemine certis aſtrorum aſpectibus ſive conſtellationibus ſole leonem ingrediente vel plenilunio ingruente vel in eclipſeos momento maximo immiſſione in terram aliqui narrant, gerrae ſunt atque aedepol lirae lirae, cum jam probe notum ſit, felicius plantulis quam ſeminibus acriviolam flore pleno propagari.

Delectentur igitur in perbreve adhuc ſpatiolum, momentaneo hoc ſuo ſecreto inexorabiles patres in planta Gallica lingua, uti innuimus, ab ipſis nomen habente la Capucine. In tuo interim horto, Amicorum aeſtumatiſſime, VOLCAMMERE, per aeſtatem praeteritam laetiſſime floruit, a maximi principis hortulano, hortulanorum ingenuorum principe, tibi communicata, ulterius a TE artium hortenſium apprime gnaro et oraculo propaganda.

Et ex Tua quidem mente, a planta nimirum adultiore circa autumnum ramuli decerpti terrae in vaſe fictili committuntur, ſic facile ob cauliculorum ſucculentiam radices agunt. Per hyemem vero in communi hibernaculo feneſtras pone locantur, quandoque, ſi opus, irrigandi, ſic facile omnem hyemis injuriam eludunt, et in infinitum propagari poſſunt.

Sic Flora TVA hoc anno balſaminen et geniſtam Hiſpanicam flore pleno exhibuit, et quid non ſperemus a Te,

Ουωλκαμήρε φύσις τῷ πανδώτωρα δίδωσιν
ἴδμον ἔμεν πάντων ὅσσῃ ἡ ἔτευχε μόνῳ

Volkamere datur cui ſingula noſcere ſolit
quae natura parens provida in orbe creat.

Ad TE enim ex omni plaga, qua patet orbis, confluunt rariora plantarum ſemina, germina mundi olim nobis incogniti, *quae miranda TVVS nunc continet hortulus, inſtar parvi orbis.*

Vt

Vt adeo spes effulgeat haud exigua, pharmacum illud immortalitatis hyperbolice Sinensibus dictum Te propagaturum, radicem nempe Ninzin, sive Gin-Seng. quam illustris Dn. Jussieu S. Altitud. Reg. Ducis Aurelianensis nunc Galliam moderantis, et Regentis Principis supra omnes laudes positi, (quem Deus semper periculosis hisce, quae ipsi imminere videntur, temporibus sospitet et tueatur) Botanicus et Archiater, una cum zingiberis planta TIBI transmisit. Hanc TV felici terrae hortuli commissam, omni diligentia nutris, nostro assvefaciendam climati. Non enim Sinensis tantum imperii incola et accola, quam post Martinum Martinium, Nierenbergium, Kircherum, Boymium, Menzelium, Cleyerum, Kaempferum descripsit amicissimus Breynius, Historiae naturalis seculi nostri certe scientissimus, in dissert. Lugd. Batav. de Radice hac et herb. Acmella habita. Hanc pariter R. P. Jartoux societati Jesu a Missionibus Sinicis, in libro gallice scripto: Lettres edifiantes et curieuses des missions etrangeres de la compagnie de Jesus p. X.

Differt tamen illa, quam Dn. Jussieu TIBI misit a Sinensi minime viribus, sed tantum patria, cum Canadensis soli proles sit, quam nuperrime illis in oris detexit et solide descripsit ejusdem, quam modo laudavimus, societatis presbyter R. P. Joseph Franciscus Lafitau a Missionibus sacris Canadensibus, in notitia quam dedit Gallice: Memoire presentée a S. Altesse Royale Monsigneur le Duc d' Orleans, Regent du Royaume de France, concernant la pretieuse plante de Ging-seng de Tartarie et Canade. Meminit hujus quoque plantae Dn. Sebastianus Vaillant, qui summa cum laude plantas in Horto Regio Parisiensi demonstrat, in libello praeterito anno Lugduni Batav. impresso, cui titulus: Discours sur la structure des Fleurs, leurs difference, et l' usage de leurs parties prononcé a l' ouverture du Jardin Royale de Paris An. 1717. et l' establissement de trois nouveaux genres des plantes, l' Araliastrum, Sherardia et Boerhaavia. Sic in Germania recusum est: l' Establissement d' un nouveau genre de plante nomme ARALIASTRVM, du quelle fameux

Gin-ſeng ou Ninzin des Chinois et une eſpece communiqué par Mr. Vaillant Demonſtrateur des plantes au Jardin Royale de Paris a un de ſes Amys a Hanovre, le 2. Febr. 1718. cujus ſcripti, quia breve eſt, exeplum hic ſubjungemus.

Sed ad finem properans, ad Te redeo, VOLCAMMERE optime, qui merito inter majorum gentium Botanicos locum mereris, imo principibus Germaniae in hoc ſtudio viris palmam reddis dubiam. Hinc eſt quod omnes Chloridis amaſii mecum exoptent Methodum tuam plantarum, cujus in Flora Noribergenſi ſpem feciſti, cunctis, quas hodie adhuc vidimus, perfectiorem. Haec enim naturis plantarum analoga, et anomaliis exceptionibusque hucusque obviis, (quae ſtudium hoc exagitarunt) componendis aptiſſima. Cujus editione ſi fidem datam liberes, Teque a me hoc ſchediaſmate exorari patiaris, nullus dubito, quin res fiat omnibus gratiſſima acceptiſſimaque, reipublicae literariae ſtudioque Botanico utiliſſima. Vale Amicorum conjunctiſſime! DEVS TE ſervet.

* * *

Cum novi hujus plantarum generis conſtitutio, quam Dn. Valens cum literato orbe communicavit, rem botanicam docte illuſtret atque adaugeat, adeoque digniſſima ſit, quae ab omnibus legatur; ideo eandem coronidis loco hic adjungere placuit, et quidem gallice conſcriptam. Latino indutam habitu exhibuiſſem, ni metuendum fuiſſet, ne aliquid nativo linguae decori decederet, cum rara ea ſit interpretum felicitas, ut ſuo ipſi ſtilo πρωτοτύπου elegantiam aſſequantur.

Eſto-

Eſtabliſſement

d' un nouveau genre de plante nommee

ARALIASTRVM

du quelle fameux

Ninzin ou Gin- ſeng des Chinois

eſt une Eſpece, communiqué

Par Monſieur Vaillant Demonſtrateur

des plantes au Jardin Royal de Paris a un de ſes Amis a Hanovre le 3. Febr. 1718.

L' *Araliaſtrum* eſt un genre de plante, dont la fleur A. *(a)* eſt complette (b) reguliere, polypetale et hermaphrodite, portant ſur l' ovaire B. Cet ovaire, que le calice, qui eſt a pluſieurs de coupures, couronne; devient une Baye D. dans la quelle ſe trouvent ordinairement deux ſemences applaties, coupées comme en demie cercle, les quelles repreſentent conjointement un eſpece de coeur. Ajoutez, la tige ſimple terminée par une umbelle dont chaque rayon ne porte qu' une fleur; et que cette tige eſt accolée au- delà de ſa moitie, comme celle de l' Anemone, par l' aſſemblage des baſes des quelque queues, du bout de chacune des quelles partent pluſieurs feuilles diſposées en rayons ou en main ouvert.

 Les

(*a*) Voye *Aralia* dans les Inſt. R. h. Tab. 159.
(*b*) c' eſt a dire, garnie d' un calice.

Les Eſpeces de ce genre ſont.

I.

Araliaſtrum Quinquefolii folio, majus, Ninzin vocatum D. Sarrazin. Gin-ſeng des lettres edifiantes et courieuſes. T. 10. p. 172.

II.

Araliaſtrum quinquefolii folio minus D. Sarrazin.
Plantula Marylandica, foliis in ſummo cauliculo ternis, quorum unumquodque quinquefariam dividitur, circa margines ſerratis. n. 36. Raj. Hiſt. 3. 658.

III.

Araliaſtrum Fragariae foliis minus.
Naſturtium Marianum Anemones ſylvaticae foliis monophyllon, floribus exiguis. Pluken. Mantiſſ. 135. Tab. 435. fig. 7.

Pour faire connoiſtre en quoy l' ARALIASTRVM differe de l' ARALIA d' ou derive ſon nom, il eſt a propos de donner auſſi le charactere de ce dernier genre, tel que je l' ay pareillement etably dans me Demonſtration de l' année 1717.

l' ARALIA (c) eſt tout a fait ſemblable a l' Araliaſtrum par la ſtructure et la ſituation de ſa fleur, mais ſa Baye contient ordinairement cinq ſemences diſpoſées en rond autour de ſon axe. D' ailleurs les feuilles ſont branchües a peu prés comme celles de le Angelique; et les tiges qui dans quelques Eſpeces, ſont nues, et qui dans d' autres, ſont accompagnées des feuilles alternes, portent toutes pluſieurs umbelles a leur ſommité ou elles forment le plus ſouvent comme des grapes.

Les

(c) Inſtit. Rei Herb. p. 300. Tab. 159.

Les Eſpeces d' ARALIA ſont.

I.

Aralia caule aphyllo, radice repente D. Sarrazin.

Chriſtophoriana Virginiana, zarzae radicibus ſurculoſis et fungoſis ſarſaparilla noſtratibus dicta, Pluken. Almag. 98. Tab. 238. fig. V. zarzaparilla Virginenſibus noſtratibus dicta, lobatis umbelliferae foliis Americana ejusd, Almag. 396.

II

Aralia caule folioſo laevi D. Sarrazin.

Aralia Canadenſis Inſt. R. h. 300.

III.

Aralia caule folioſo et hiſpido D. Sarrazin,

IV.

Aralia arboreſcens ſpinoſa.

Angelica arboreſcens ſpinoſa ſeu arbor Indica fraxini folio cortice ſpinoſo n. 1. Ray Hiſt. 2. 1798. Chriſtophoriana arbor aculaeta virginienſis Pluk. Almag. 98. Tab. 20.

Toutes les eſpeces de ces deux genres, a l' exception de la derniere de l'un et de l' autre ſont communes en Canada, d'ou Mr. Sarrazin Conſeiller au conſeil ſuperieur Medicin du Roy, et correſpondant de l' Academie Royale des ſciences, les a envoyees pour la premiere fois a Jardin Royal de Paris des l' annee 1700.

Les habitans de la Colonie, et ceux de la Virginie appellent SALSE PAREILLE la premiere eſpece d' ARALIA, parceque ſes racines en ont a peu pres la figure et les vertus. Monſieur Sarrazin dit avoir traite un malade d' une vomique, lequel par l' uſage d' une boiſſon faites avec ces raçines s' eſtoit query d' une

d' une anasarque, deux ans auparavant. Cet habile Medicin assure que les racines de la seconde especes etant bien cuites et appliquées en cataplasme, sont tres bonnes pour la querison des vieux ulceres, de meme que leur decoction, de la quelle on bassine et seringue aussy les playes. Il ne doute point, que les vertus de la troisieme qu' on va decrire brievement, ne soient les mêmes, que celles de la seconde. (*d*)

Ses racines tracent et poussent des tiges qui s' elevent ordinairement a la hauteur d' un pied et demie, et quelques fois de deux pieds. Leur partie inferieure est herissée de poils roux, durs et piquants. Ces tiges sont accompagnées depuis leur origine jusque vers leur partie superieure qui se partagent en plusieurs rameaux nuds, chargez d' umbelles a simples rayons, par des feuilles alternes, branchuëes et presque semblables a celle de *Podagraria hirsuta Angelicae folio et odore D. Vaillant* plante gravée dans la 2de partie du Museum de Boccone, sous le nom de *Cerefolium rugoso Angelicae folio aromaticum.* Tab. 19. et dans Rivinus sous celuy de *Myrrhis fol. Podagrariae.* Plukenet. Mantiss. Almag. Botanic. p. 134, Myrrhis Virginiana Angelicae multiplici lobato folio. An Myrrhis Americana foliis Angelicae semine brevi crasso Breyn. Prodr. 2. 75.

(*d*) Courte description de la 3. Espece de l' Aralia.]

Elo-

ELOGIVM
VIRI EXCELLENTISSIMI, DOCTISSIMI, ET EXPERIENTISSIMI,
D. D. CAROLI RAYGERI,
ACADEMIAE LEOPOLDINO-CAROLINAE NAT. CVRIOSORVM COLLEGAE, PRACTICI POSONIENSIS QVONDAM CELEBERRIMI,

CONSCRIPTVM

A

JOANNE ADAMO GENSELIO,

PHIL. ET MED. D. EQV. D. M.
ACAD. LEOPOLDINO-CAROLINAE
NAT. CVRIOS. COLLEGA, CELSISSIMI S. R. I. PRINCIPIS
ESZTORAZ ARCHIATRO, REG. LIB. CIVITATIS
SEMPRONIENSIS PHYSICO
ORDINARIO.

CUm dignum laude virum Musa vetet mori, nihilque honestius, juxta Cujacium, censeatur, quam eorum excitare memoriam, qui omni doctrina exculti et exornati aliquando vixerunt: animum induxi beate defuncti Collegae nostri, D. D. Caroli Raygeri, Viri longiori vita dignissimi, vitam, et gloriam succincte narrare, sacroque cineri suprema ferre. Dudum hoc, et jam ante decennium a me factum esset, haeredes historiam vitae ejus hucusque denegassent: quam ut primum aliunde nactus sum, facere amplius non potui, quin tanti viri memoriae conservandae pro virili consulerem, meaeque pietatis significationem darem. Sed quamvis ipsa sibi praemium sit virtus, et gloria Raygeriana jam tum sit amplissima, neque adeo elogii nostri accessione fieri possit amplior; attamen dum in vitas magnorum virorum quasi in speculum intueri licet doctrinae, vitaeque inculpatae, et e virtutum Raygerianarum splendore nostris animis nitorem quendam foenerabimur, et piis manibus gratae mentis pietatem testabimur: quamvis satius esset de Raygero silere, quam pauca et non satis pro meritis et dignitate dicere. In vitam hanc ingressus est, et primam lucem aspexit Anno 1641. d. 22. Septembris in civitate Posoniensi, Hungariae superioris metropoli, coronae regni sede, inauguratione Regum celebri. Patrem habuit virum Excellentissimum et Doctissimum Wilhelmum Raygerum, Phil. et Med. Doctorem, Austriae inferioris Physicum ordinarium, et Practicum Viennensem et Posoniensem famigeratissimum: matrem omnibus virtutibus ornatissimam matronam, Annam Mariam, ex familia Knogleriana. Primaevo itaque flore pubescens, quamdiu in parentum sinu haesit, ab ipsis ad vitae rectitudinem, morum

honestatem, et verum de divinis sensum liberaliter institutus est, eum egressus, privatis et publicis praeceptoribus commendatus est, et traditus, quorum ductu, et auspicio in celebri olim *Gymnasio* Posoniensi honestarum artium perceptione succrescentis aetatis florem excultum dedit. Anno aetatis duodecimo patre orbatus, minimus natu fratrum erat: ingenii tamen praestantia, et eruditione facile maximus. Specimen ejus insigne edidit anno aetatis decimo quinto in inauguratione et dedicatione Gymnasii, cum orationem hebraeam cum laude recitaret. Tam praeclari ingenii ad altiora impetus cum aetate crescebat, subinde ad magna nati animi elucescebat jubar. Miro igitur ardore ultra communem sortem enitebatur, monstrans se aurei parentis non esse plumbeum filium. Proinde neque domi se diu continuit, sed ut primum excelsae magnaeque gloriae pulchritudinem animo concepit, continuo ad altiores studiorum Magistras et sedes adspiravit, quarum aliquot in Europa praestantissimas ex voto nactus est, inque illis operam et studium iis impendit artibus, quibus ad magnae fortunae cultum mentes magnae incitantur, quibusve postea se commendabilem omni loco et aevo reddidit. Ac primum quidem Anno 1659. Altorfium adiit, ubi per biennium fere in collegiis privatis et publicis insignes in philosophiae et linguarum studio fecit progressus. Anno 1661. Wittebergam concessit, studii Theologici causa, ad quod et animum jam adjunxerat, mortuo vero fratre suo natu majore Ferdinando, matris et agnatorum consilio studium amplexus est medicum, quod et An. 1662. mense Februario Argentorati dextro Apolline auspicatus est, doctoribus usus celeberrimis Melchiore et Joanne Alberto Sebiziis, patre et filio. Horum ut assiduus, et indefessus auditor fuit: ita animum quoque studiis et rebus honestis tanta cura intendit, ut admirationi esset ipsis Professoribus. Nam et in publicis dissertationibus tam oppugnando quam defendendo theses ad disceptationem eruditam propositas virum se praestitit, vestigia pressurus patris, cujus exemplo ad virtutem, et studia inflammabatur. Illustrissimum

hujus

hujus rei documentum eſt docta ejus diſſertatio, proprio marte elaborata de *INEDIA* Ann. 1664. ſub praeſidio D. D. Joannis Alberti Sebizii habita. Anno ſequente Menſe Aprili ad Batavos transfretavit, non ut videret turres, et portas civitatum, pontes, et montes more noſtrorum peregrinatorum, coelum non animum mutantium, ſed ut mores et ingenia exterorum videret, notaretque viſa, et notata animo reconderet, atque in futuros uſus reponeret. Alias enim inconſultus, vanusque fuiſſet hic diſcurſus, qualis eſſe ſolet formicarum per arbuſta repentium, quae in ſummum cacumen, deinde ad imum inanes aguntur, id quod Beato noſtro facere piaculum fuit. Hinc id potius operam dedit, ut opes doctrinae, morumque in noſtris Academiis partas, novis apud exteros augeret acceſſionibus, non neſcius, peregrinationem non facere medicum, ſed ſollicitam applicationem. Hinc cum viris quoque ſummis, imprimis Medicis et Philoſophis, non modo familiariter vixit, eorumque virtutes eſt imitatus, ſed etiam linguas exoticas ſibi fecit notiſſimas, quarum beneficio magnam apud magnos ſibi conciliavit gratiam. Perluſtratis primariis maritimis civitatibus, ſedem fixit Lugduni Batavorum, ubi totus ab ore celeberrimorum Medicorum, imprimis ſummi viri Franciſci dele Boe Sylvii, pependit. Hinc per Belgium in Gallias excurrit, praxeos et ſelectiſſimarum bibliothecarum luſtrandarum cauſa, et Lutetiae Pariſiorum anatomicis, et chirurgicis exercitiis, in oppido vero Montis Peſſullani botanicis in ſic dicto horto Dei vacavit. Elapſo ſemeſtri ſpatio rurſus Pariſios rediit, ubi Medicis et regiis Profeſſoribus, aliisque doctrina excellentibus viris magis magisque innotuit. Anno 1667. menſe Februario per Burgundiam et Helvetiam denuo Argentoratum ſe contulit, ibique antiqua familiaritate et conſuetudine Sebiziorum cum deſiderato ſtudiorum ſuorum incremento uſus eſt, et omnes denuo in id intendit nervos, ut exſpectationi ſuorum aliquando ſatisfaceret, probe a divo noſtro Sene edoctus, imperitiam malum theſaurum eſſe, et infelicem opulentiam illis, qui eam poſſident. Idem ille locus, in quo omni

doctrina, et artis praecipue salutaris sciencia cultus est, eidem primum diligentiae praemium contulit, summos nempe in arte salutari honores sive gradum Doctoralem. Hic autem ipsi summa cum laude collatus est, cum in examine et defensione dissertationis publicae inauguralis, de *Saliva*, sine praesidio, mense majo habitae, praeclare stetisset. Hinc rebus ubique bene gestis, collectisque variis, ac rarioribus naturae, et artis Apollineae curiositatibus, omni virtutum et honorum genere decoratus, omnibusque politioris literaturae deliciis expolitissimus in patriam rediit, anno eodem vero adhuc in Italiam movit, et per Stiriam, Carinthiam et Tyrolim Venetias, et Antenoreum Lyceum, celeberrimum illud Musarum emporium studii anatomici, et nosocomii publici causa adiit; hinc et Romam visitavit, post aliquot vero menses per Florentiam, Genuam, Mediolanum, Bononiam iter faciens mense Julio feliciter Posonii appulit, totus salutaris artis exercitio intentus, summa vigilantia, et indefessa cura, diu noctuque etiam pauperibus inserviens, quod publica Posonii testatur fama, quam habuit jure tributam; Neque enim nomine, et sermone, ut multi pro dolor! sed re, et opere Medicus juxta Hippocratis legem exstitit, nec timidus aut tumidus, sed summa cum prudentia, et cautione medicinam fecit. In casibus difficilioribus (in quibus evolvendis divinam quandam ingenii vim exeruit) tanta animi contentione, et in causas inquirendi assiduitate versabatur, ut Chrysippo nihil videretur cedere, hinc et invidi ipsum suspexerunt, et laudaverunt, et fama ejus non tantum qua Hungariae patent limites, fuit incluta, sed ad exteras quoque provincias, ex quibus passim ad ipsum, tanquam ad oraculum in casibus arduis consulendum literis judicia de rebus difficilioribus expetentibus confugerunt, longe lateque dimanavit. Hinc doctrinae et eruditionis exquisitioris laudem commendabat morum facilitas, et singularis mansvetudo: non erat morosus Hermocrates, sed mitis, benignus, affabilis, facundus, qua ratione facilem omnium sibi conciliavit animos. In literariis disceptationibus, quas plurimas

rimas habuit, nunquam affectuum vehementia abripiebatur, semper sibi constabat, nemini asper. Scribentem de rebus eruditis movebat veritas, cum exactissimi judicii pondere, certantem moderabatur lenitas, vincentem coronabat charitas, coronatum ornabat humilitas. Hac singulari morum suavitate rapiebat in sui amorem et venerationem invidos, et inimicos, si quos habuit. Quis enim tam amabile et literis expolitum odisse potuisset ingenium? Illarum vero studia, Raygerus noster, cum esset ἰατρικότατος, cum virtutum studiis semper conjunxit, ut alterno foedere, mutuisque officiis scientia pietatem, pietas scientiam adjuvaret. Anno 1674. fidem conjugalem virgini nobilissimae et florentissimae, pietatis et virtutum, quae sexum hunc ornant, imprimis candoris et integritatis inaestimabilis exemplo conspicuae, Judithae Catharinae, perillustris ac spectabilis Dn. Matthiae Bohaim de Bruchheim, S. Caesareae Majestatis Leopoldi summi aerarii bellici Praefecti, et nobilissimae matronae, Sarae Sophiae von Holz zum Sternstein filiae dedit, cum qua per annos XXXI. vixit, septemque filiorum et unius filiae parens est factus, sed unicum saltem eumque carissimum nepotulum vidit. In principio statim praxeos medicae singulis fere annis observationes cum Directore Academiae nostrae communicavit. Anno 1694. vero omnium totius Hungariae illius temporis Medicorum solus et unicus numero Academiae Caesareo-Leopoldinae Naturae Curiosorum est adscriptus cum cognomine Philonis II. Quam non otiosum Societatis nostrae membrum fuerit, testantur ejus observationes rariores, Ephemeridibus nostris passim insertae, et Centuria illa observationum medicinalium Pauli Spindleri, cum scholiis, propriisque observationibus aucta. Scriptorum vero nondum editorum longe major numerus est, et in his Wernherus, de admirandis aquis Hungariae auctus, nec non Epidemia Hungarica plurimorum annorum, quorum magnificus Praeses noster in literis suis ad me datis mentionem fecit, cum vitae historiam, morbique et diei, qui desideratissimo Raygero nostro ultimus fuit, descriptio-

nem

nem a me desiderasset, quo in matriculam Academicam inscribere eam liceret. Sperabat ceterum, filium Beati Parentis scripta in lucem emissurum, quae in scriniis latent, sed hucusque nondum ex parentis optimi scriniis quidquam protractum est. Ipse certe beatissimus senex, non passus fuisset diu scripta illa delitescere, nisi subinde occurrisset, quod impedimento fuit. Praeterquam enim quod in curandis morbis fuit occupatissimus; perpetuas etiam rerum humanarum vices expertus est, fata etiam quandoque adversa, imprimis aetate ingravescente, et insultus podagricos, quos usque ad vitae suae catastrophen sensit *NOSTER*, quibus et Anno 1707. d. 2. Januarii ultima vice correptus cum summa virium prostratione, inquietudine, vigiliis et respiratione difficili ob regurgitationem seri podagrici ad pectus. Non defuit laboranti fidelis opera, exhibita sunt varia remedia, neque tamen morbus mitescere voluit, sed in dies magis magisque auctus, nullam reconvalescendi spem reliquit. Unde omnibus in familia sua dispositis, mortis meditationi se totum tradidit, Deoque sic volente, die 14. Januarii, eodem anno, circa horam quintam matutinam, quae beatissima *NOSTRO* fuit horula, qua cum divo Paulo rite omnibus defunctus, consummato cursu, bonoque certamine, fideque servata, animam suam aerumnarum atque vanitatum hujus aevi pertaesam nullo turbatae rationis indicio placide suo Creatori reddidit, post exactos in hac misera vita aetatis annos LXV. cum XV. septimanis, praxeos vero XXXIX. Sepultus est ibidem in coemeterio Evangelicorum solenni pompa funebri, exequias utriusque religionis viris praecipuis, longo ordine prosequentibus, totaque fere civitate, lacrymis et summo luctu desiderium tanti viri testante. Panegyrica oratione laudatus est a Pl. Reverendo viro M. Aulbero, Pastore t. t. Posoniensi, qui perpetuos amaranthos gratae mentis, supremique honoris indices super tumbam ejus sparsit. Sed reliquit ipse beatissimus Raygerus tot nominis sui monumenta, quae illud facile ab interitu vindicabunt. Vel sola integritas, placidissimi-

que

que mores nomen ejus immortalitati consecrarunt, adeo, ut quamvis mortali lege esset creatus: tamen ingenii, doctrinaeque famam sempiternam sit habiturus. Equidem, si mors satiari lacrymis potuisset, multi ad sanguinis lacrymas eliciendas, uberrimeque pro retinendo tanto viro, tantoque Medico profundendas fuissent parati, cujus virtutum cumulus tantus est, ut si singulae pro merito exornandae essent, vitae descriptio, quam instituimus, in justi voluminis formam excresceret. Faciam ergo quod pictores solent, qui immensam multitudinem depicturi, quum singula exprimere integre non possint, capitum saltem vertices conspiciendos exhibent, indeque multitudinem aestimandam relinquunt: ita et ego capita virtutum ejus, nec tamen omnia, sed quaedam et praecipua saltem delineabo.

Memoret vetus Roma Tullium, romuleis in rostris diserte perorantem: jactet Graecia docta stupendam Demosthenis eloquentiam: praedicet Galeni peritiam, et excellentiam in arte Apollinea: in uno Raygero (o quantum nominis pondus!) confluxerunt omnes gratiae, dicendi lepores, et veneres, et solida doctrina, qua praedictos si non superavit, tamen aequavit. Inclaruit Raygerianum nomen non tantum apud eruditos, sed et in aulis, imprimis Augustissimi Imperatoris, Domini nostri Clementissimi, cujus sacratissimae Personae Archiatri titulum pulchrius putavit mereri, quam adipisci. Contigit haec fortuna Posonio, talem alendi civem, quem summorum hominum gratia prosequeretur, et eruditi omnes admirarentur. Quanto cum successu, quantoque plausu hic sanitatis pater et servator desperatos sanaverit morbos, universa testabitur Hungaria. O felix igitur Hungaria! felicissima futura, si fata Raygerum tibi non invidissent. Timanthem pictorem celebrant, quod in ejus operibus plus semper intelligeretur, quam pingeretur. Vellem ea mihi suppeteret facultas, ut, quia digne, satisque luculenter omnia Raygeri decora exprimere nequeo, adumbrare saltem laudes illius possem, intelligeretque posteritas supra laudem positum Raygerum, talemque fuisse, quem ingenii, vitaeque mo-

numenta affectibus omnium per ſe commendant. Ipſum certe non tam ornabant praeconia laudum, quam ab ipſo ornabantur. Nunquam ille, ut alii precium a laudibus, vel dignitatem a gradus Doctoralis ſplendore mutuo ſumpſit, ſed ab ipſo pretium quaſi hauſerunt laudes, et ornamentum, honorique Doctorali dignitas accrevit a viro propria virtute, omniumque hominum exiſtimatione ornatiſſimo, in quo, ut cum Sidonio loquar, natura, virtus, fortuna ſibi compendium fecerant. Vrbes hanc in rem teſtor totius fere Hungariae et Auſtriae, imprimis Viennenſem et Poſonienſem ampliſſimas, teſtor magna orbis literarii lumina, et inter haec magnificum noſtrum Dominum Praeſidem D. D. Lucam Schroeckium, coeterosque Dominos Collegas Excellentiſſimos, quos Raygeri noſtri virtutes in ſui admirationem traxerunt. Hinc et nos, etſi laudes, quae hac aetate paſſim in multos conferuntur, quantivis faciamus, quippe, quae ferme nihil ſunt aliud, quam blandientium linguarum lenocinia: Raygeri tamen laudes tanto aeſtimamus, ut dignitati, merito impares judicemus.

Medici enim munus non modo obivit, ſed implevit, nec errabo, ſi dixero in Raygero vixiſſe, locutumque fuiſſe divum Hippocratem, qui, ut ſol caſtigata lucis affluentia ſe ſpectandum in nube exhibet: ita in Raygero noſtro, cui ſingulari elogio Philonis nomen tributum eſt, ſeſe ſingularis prudentiae, ſagaci tatis, doctrinae ſolidioris, experientiae, medendique ſcientiae documentis, quaſi redivivum ſtitit.

Cum in lucem haud prodierit Leonis Allatii, Graecorum recentiorum eruditiſſimi, Theologi, Medici ac viri vere πολυμαθεστάτȣ, Philonum promiſſa hiſtoria, catalogum eorum contexuit ὁ πάνυ J. A. Fabricius, gloria ſeculi et Germaniae, in immortali opere, Biblioth. Graec. Libr. IV. p. 118. ſeqq. Numerat ultra quadraginta Philones, quos inter duo tantum Medici.

Nos in memoriam B. PHILONIS noſtri Nat. Curioſ. quae fugitiva lectio nobis ſuggeſſit, de Philonibus medicis ſupplebimus;

bimus; ut appareat haud inter infimos veteris aevi medicos eos, nec ſine omine id nominis Noſtro impoſitum fuiſſe.

Primus *Philo*, ſimpliciter atque ſine cognomine Ciceroni noſtro medico Celſo citatus, forte is fuit, quem Galenus adjectae ſectae nomine *Methodicum* nominat Oper. T. 4. p. 42.

Alter *Philo* Medicus Plutarcho aequalis II. 6. et VII. 9. Sympoſ. cujus exquiſitiſſima medicamenta, Deorum manus dicta fuiſſe refert.

Tertius *Philo Tarſenſis* eſt inter principes certe medicos referendus, cujus aliquoties Galenus noſter meminit, et qui illum ſequuntur Paulus a patria Aegineta dictus Libr. 3. c. 23. et 45. Aëtius Amidenus comes obſequii Tetrabibl. II. ſer. 48. 28. Alex. Trallianus et denique Ebn-Sina. Pharmacum ejus generoſiſſimum citat et laudat Pergamenus aliquot in locis, imprimis Libr. IX. περὶ συνθέσεως φαρμάκων τῶν κατὰ τόπȢς cap. 4. ubi integram deſcriptionem tradit medicamenti, tantae apud omnes aevi iſtius auctoritatis, quantae vix aliud ullum erat; ab Auctore Philonium nuncupatum, in hunc usque diem ſub Philonii Romani nomine in officinis noſtris pharmaceuticis obvium. Mentionem hujus medicaminis injecit Q. Serenus Sammonicus, Gordiani Iunioris Imperatoris praeceptor, teſte Spartiano in Caracalla. Cujus et hodie ſuperſunt libri verſibus hexametris de re medica conſcripti; ſic ille Tit. Jecor. vit.

Quid referam multis compoſta philonia rebus.

Patet ex Philonis carmine a Cl. Galeno noſtro loc. cit. excerpto, Poëtis elegiacis illum accenſendum eſſe, cujus tamen dememinit doctiſſimus Bartholinus in elegantiſſima de Poëtis Medicis diſſertatione. Latino carmine Graecum Philonis expreſſit feliciſſimus aevi ſui Poëta Medicus Gorreus Gallus. Nec ſibi nimium placeant recentiores chymici, qui remedia et ſecretiora pharmaca artisque arcana aenigmatibus includere tentant; hoc enim ſi laudem mereretur ullam, a Philone didiciſſent, cujus pharmaci deſcriptio, recon-

dictissimam sapit mythologiam. Nonnulla, ut hoc firmemus, tantum disticha dabimus a Gorreo latine versa, ne graecis taedium aliquibus pariamus:

Spirantem et rutilum pueri crinem accipe, cujus
Mercurii in plantis, sanguinis unda micat.
Pondus erunt sensus hominis, notissima res est,
Nauplii et una drachma sit Euboici.
Quique Menaetiadem letho dedit illius unam
Drachmam, quam clausam servat ovinus uter?
His albi igniti bis denas adjice drachmas,
Atque fabae totidem sint suis Arcadicae.
Drachmaque radicis, falso dictae uncia natae,
In Pissa Jovem ubi delituisse ferunt.
Cumque Pion scribis Grajum, praepone virilem
Articulum, drachmas quinque bis illud agat.
Tum laticem tauri natarum Cecropidarum
Affinem ut Triccae clara propago docet.

Quartus *Philo* ab Epiphan. Cyprio de haeresib Libr. I. post. princ. citatur. Quillum de Herbis scripsisse tradit.

Quintus *Philo* laudatur a nonnullis quasi scripserit libros περὶ ἰατρικῆς, sed hi sunt Philonidis Siculi, quem Galenus citat l. IV. de Differ. Puls. de coronis vero et unguentis περὶ μύρων καὶ στεφάνων Athen. Deipn. L. 15. p. 674. vid. R. P. Harduinus in Indic. Auctor. Plin.

Sunt et Philonii vel potius Philones a Galeno, teste Tiraquello, citati, alter Persa, alter Tarsensis. Quod duo fuerint, hinc ostenditur, quod Tarsus non in Perside, sed in Cilicia.

Raygerus noster est Medicorum Philonum sextus, in quo admiramur ingenium solers, sublime, sed moderatum, judicium

cium acre, et longa experientia subactum, memoriam eorum, quae vel legisset, vel audivisset, tenacissimam, eruditionem reconditam, et cum facundia in consultando admirabili conjunctam animum laborum tolerantissimum. Sed ut durabile non est, quod alterna requie caret: ita et *NOSTER* aliis sine intermissione inserviendo, consumptus est. Saepe per difficiles vias, et periculosa itinera, non sine vitae discrimine ad aegros arcessitus, continuis etiam meditationibus multas insomnes noctes egit: dum abstrusas intricatorum morborum causas penitius perscrutando, publico prodesse studuit. Ita vero corporis vires adeo debilitatae sunt, ut varii morborum insultus, cum quibus subinde conflictatus est, virum quiete destitutum vexaverint. Jam vero feliciter fato suo functo, longa quiescendi tempora fata dabunt. Consenuit igitur *Noster* non tam annorum multorum decursu, quam propria virtute; non tam caput habuit capillorum, quam pectus eruditionis canitie venerabile: Vir prisci moris et fidei, in quo religio minime fuit fucata, assiduus in divino cultu, et in templis frequens. Ita vero fide Deo adhaerescens, eandem felicissimis religiosarum actionum fructibus probavit. Hinc profusa in egenos beneficiorum collatio, qui agmine obsessum quotidie limen ejus tenebant, partim diurnam stipem, partim languoribus remedium relaturi. In magna seculi licentia, vitiis imagine libertatis blandientibus, rara est voluptatum temperantia, et perturbationum animi sedatio: sed hac in parte omni laude major Raygerus noster. Neque tamen priscum in morem tristis erat, aut difficilis, aut horridus, sed liberali convictu omnis officii diligentissimus par ubique inter seria comitas, nullae frontis minae, aut supercilii terror: non durae fores, et audiendi dedignatio; nam et pauperes alloquio dignabatur, et ita morum suavitate omnes alliciebat; par omnibus inserviendi promptitudo, in grandaevos, tanquam patres veneratione; in aequales invicta charitate; in ceteros singulari cura ferebatur: tuguria miserorum aeque, ac ex-

celſas potentium domos frequentabat, erat enim ἀπροσωπολήπτης.

Optat Agamemnon decem Neſtores, quorum prudenti conſilio uti poſſet. O utinam Poſonienſis Comitatus unicum ſaltem Raygeri ſimilem Medicum haberet! Si principibus placuiſſe viris non ultima laus eſt, Raygerus noſter in hoc fuit laudatiſſimus, qui tot Principum gratia floruit. Quid dicam de aulis Hungariae Procerum? quid de belli Ducibus? qui apud ipſum oracula ſanitatis hauſerunt, et ſolatia, et quorum atria laudibus Raygerianis favebant. Neque id injuria: rara enim Raygeri noſtri dona, ſermonis ſuavitas, actionum ſinceritas, longa experientia, felicitas in curandis morbis admirabilis, virtus ſumma, omnium animos occulta quadam vi trahebant. Inde factum eſt, ut non tantum in Hungaria, ſed apud exteros quoque in veneratione eſſet, propter conſilia et auxilia peregrinis etiam praeſtita. Nulla fere abibat dies, qua non nuncii, literae ex oris exteris eum ſollicitarent, quas omnes ut humaniſſime accipiebat, ita placidiſſime, benevoleque ſciſcitantibus reſpondebat. Nil igitur mirum, ſi rebus humanis exemptus, triſte ſui deſiderium apud omnes reliquit. O miſerum te potiſſimum Poſonium! Poſtquam Raygerus a te abiit, cujus ſimilem nunquam habebis. Hippocrati Athenae, Verona Fracaſtorio excitavit ſtatuam, Raygero noſtro utrum ponenda ſit ſtatua, dubium eſſe poteſt, utpote, qui ipſe ſibi tot tropaea erexit, quibus maxima ſui parte libitinam vitavit. Erigemus tamen et nos ei ſtatuam in Mnemoſynes noſtrae templo, non tam memoriae ejus ab interitu vindicandae cauſa, quae tam diu duratura eſt, quamdiu ſuus virtuti conſtabit honos, quam ut gratae mentis et pietatis exſtet documentum.

In tumulo, precor, ut tua molliter oſſa quieſcant,
Sedibus in ſuperis mens habeatque locum.

Vale

Vale artis Apollineae ornamentum, probitatis exemplar, aegrorum refugium: Vale delicium, et decus Posoniensium, servator, et dolorum curator: Vale columen olim et ingens fulcimentum Academiae nostrae, quam semper amasti et propagasti, quae proinde ut grata sit, aeternae memoriae Tuae, quam semper venerabitur, supremum pietatis officium moesta una mecum rependit.

EPITAPHIVM.

Siste gradum Viator!

Hic jacet

Vir magni Nominis,

CAROLVS RAYGERVS D. Physicus Posoniensis,
Academiae Caesareo-Leopoldinae Collega.

Qui

Omnia quieti momenta surripiens,
Vitam studiis propemodum omnem fecerat vectigalem,
Philtro quodam Palladis delitiarum delibutus,
Foeminas Pindo sacras deperiens,
illisque se totum mancipans;
Vtilissimum Vitae socialis, et Patriae evasit Membrum.

Multos olim juvandos antidotis juvans,
Fati necessitate nondum occupatos,
Se vero eadem praeventum
juvare

Voluit,

Voluit, debuit, haud potuit:
ortus, mortuus, oriturus.

Fata eheu Fata!
Summus fatorum arbiter Deus,
qui eum tot peragrantem regna et provincias,
totque fatorum diſcriminibus expoſitum juvit,
aeternum juvabit.

Interim

Monumentum aere perennius poſuit duraturus in marmore

Amor

JOANNIS ADAMI GENSELII

qui

Collegae vitam gratae poſterorum, qua potuit pietatis
ſignificatione,
memoriae inſculpere voluit.

Abi Viator!

Cogita, pondera tenue momentum inter omnia
et nihil!

Vale.

AN PLANTAE VENENATAE
ANTE LAPSVM PROTOPLASTORVM EXTITERINT,

DISQVIRIT

SIMVLQVE

MEMORIAM
DN. D. SIGISMVNDI SCHMIEDERI

COMMENDAT

MICHAEL ERNESTVS ETTMVLLERVS

PHIL. ET MED. D. ANATOM. ET CHIRVRG. PROF. PVBL. EXTRAORD. IN ACADEMIA LIPSIENSI, FACVLT. MED. ADSESSOR, ET ACADEMIAE LEOPOLDINO - CAROLINAE NATVRAE CVRIOSORVM COLLEGA,

D. ALEXIAS.

B. D. B.

OMnia bona extitiſſe, quaecunque Deus Ter optimus maximus in ſex creationis diebus condidit, ſacer nos docet codex. Iis certe rebus, quae ex terra progerminarunt, ſeminale communicatum eſſe principium, ex quo ſibi ſimilia, iſt eſt, bona producere, ſeque multiplicare et conſervare debebant, idem nos inſtruit. Voluit ſcilicet divina benignitas, ut tellus non ſolum variis florum pigmentis ſuperbiret, ac tales quotannis e ſinu ſuo varii generis promeret foetus, qui, Deum eſſe, ubique demonſtrarent, totiusque mundi elegantiam augerent, ſed et ut ſuppeditaret generi humano, unde commode vivere resque ſuas ex voto peragere poſſet. Cum tamen in vegetabilium claſſe, ut de reliquis naturae regnis nunc nihil dicam, dentur quaedam ſpecies, quae maximopere hominibus nocent, vitamque penitus adimunt, mirari certe ſubit, unde vis haec nociva, deleteria ac venenoſa plantis acceſſerit? Quod problema antequam reſolvere tentem, diſcutiendum prius venit, quid ſub veneni notione intelligamus, et an dentur venena?

In tota vero Arte Medica, judice JOHANNE FABRO TERENTIO LYNCEO *in Annotationibus in Animalia Novae Hiſpaniae* NARDI ANTONII RECCHI *fol.* 782. *et* 783, *vix quicquam magis controverſiis implicitum eſt, quam venenorum natura; cum nondum conſtet, quibus rebus etiam veneni vox proprie competat, adeo inter ſe digladiantur Auctores*

res nostri, DIOSCORIDES, PLINIVS, GALENVS, FERNELIVS, CAPIVACCIVS, *et qui de venenis ex junioribus Medicis scripserunt.* Brevibus ut nos expediamus, sciendum est, vocabulum veneni priscae et incorruptae latinitatis Auctoribus μέσον et ambiguae significationis habitum, et nunc pro deleterio, nunc pro salutari medicamento usurpatum fuisse, teste GELLIO, *Noctium Atticarum Lib. XII cap. 9.* cui consentit *L. 236. Qui venenum ff. de V. S.* et *Lib. 48. Tit 8. ff. L. 3. §. 2. ad Leg. Cornel. de Sicar. et venef.* Et in priorem quidem partem passim apud scriptores id reperire licet, in posteriorem autem illud usurpavit LVCANVS *Lib. VIII. Pharsal.*

- - *Putrisque effluxit ab alto*
Humor et infuso facies solidata veneno est.

Haud secus ac pharmaci vox nunc pro benigno, nunc noxio medicamento olim usurpabatur. Atque inde est, quod veteres Graeci in sequiorem partem id accipientes plerumque fere cum epitheto illud enunciaverint, et nunc βλαβερὸν HIPPOCRATES *Lib. II. de victus ratione*, mox φθοροποιὸν THEOPHRASTVS et DIOSCORIDES, jam ἀνδροφόνον HOMERVS *Odyss.* 8. inde θανάσιμον HIPPOCRATES *in juramento*, plerumque vero δηλητήριον GALENVS *Lib. VI. Epidem. comm. 6.* vocaverint. Quanquam hic *loc. cit.* inter φάρμακα θανάσιμα et δηλητήρια veteres id discriminis adhibuisse scribat, ut illa sint, quae inferant quidem mortem, sed prodesse etiam possint: haec vero, quae neque sanos neque aegros juvare ulla ratione valeant. Quicquid autem de hac veterum distinctione sit, negari non potest, magnam esse venenorum corporibus animalium noxiorum latitudinem. Scilicet alia efficientis causae ratione a natura et a primo suo ortu, nulla accedente humana industria, talia esse, alia ab arte et opera humana vel primum inventa, vel in majorem malignitatem exaltata fuisse; materiae intuitu quaedam ex corporibus simplicibus, non quidem puris, sed vel a putredine insigni, vel ab externa aliqua re venenata corruptis, quaedam ex corporibus mistis, tum imperfectis, tum perfectis, iisque vel vegeta-

getabilibus, vel mineralibus, vel animalibus desumi deprehendimus; alia respectu modi operandi varie distinguuntur. Sunt enim, quae intro assumta, sunt, quae extrinsecus applicata, corpori noxam afferunt, sive id morsu, sive ictu, sive punctura, sive salivae aspersione, vel solo etiam contactu fiat; alia vicissim citissime operantur, alia tardius, et interposita aliqua mora; alia in minima quantitate necant, alia non nisi in notabili dosi nocere consueverunt. Ita scilicet a natura comparati sumus, ut omnia illa, quae sanitati inservire vel obesse possunt, inter salubria vel insalubria referamus; sic aër, cibus et potus, motus et quies, somnus et vigiliae, excreta et retenta, atque animi pathemata; tanquam salubria probantur, aut tanquam insalubria rejiciuntur, nullo alio respectu, nisi quatenus vel proficua vel noxia corpori nostro, cujus vita maximam partem in certis, iisque appropriatis consistit motibus, reputantur; hinc nostram sanitatem lapidem lydium facimus, ad quem reliqua examinamus singula. Et ex hoc fonte scaturit quoque venenorum nomen, ad quorum classem omnia illa sunt recensenda, quae oeconomiam nostri corporis maximopere turbare, vel etiam evertere possunt, et prout damnum, quod corpori infertur, majus est, eo perniciosiora etiam inter venena numerantur. Ea siquidem inter alimentum, medicamentum et venenum a GALENO posita et a recentioribus Medicis recepta est differentia, ut illud sit, quod corporis nostri substantiam auget, aut in eam converti potest; istud, quod vim habet, corpus nostrum alterandi; hoc, quod illud destruit et corrumpit. Quemadmodum autem ex ipsorummet alimentorum classe multa sunt, quae praeter nutritionem insignem quoque corpus alterandi vim obtinent, et vicissim ex medicamentis quaedam dantur, quae et frequenter sine magna alteratione corporis assumuntur, et quodammodo idem etiam alere apta sunt; ita venena adeo simpliciter corpori nostro non videntur adeo adversari, quin aliquando etiam possint prodesse; et in medicamentorum classem transire. Quinimo fieri potest, ut quotidiana assuefactione

non duntaxat corpori nullum amplius afferant nocumentum, ſed etiam in alimentum quaſi degenerent. Quorundam etiam hominum naturae habent aliquid ſingulare, quod ἰδιοσυγκρασίαν vocant, ob quam laeduntur quam maxime a rebus, quae aliis grata ac proficua ſunt, non autem commoveantur ab iis, quae aliis noxam afferunt.

Ex his omnino liquet, abſolute ſic dicta venena non dari, ſed illorum eſſentiam totam eſſe relativam. Quod aſſertum ut eo magis pateat, prolixius eſt probandum. Primum enim, ut in ſuperioribus jam monuimus, omnia a Deo bona ſunt creata, adeoque nihil in ſe noxium aut venenoſum eſt. Deinde nullum in tota rerum natura reperitur corpus, quod omnibus aeque animalibus, hominibus et brutis ſit venenum, quin potius ea, quae hominibus nocent, brutis ſunt alimenta, et contra brutis noxia hominibus exiſtunt ſalutaria. Sic cicuta, araneae, bufones, ſerpentes, et ſimilia hominem quidem laedunt, vel penitus necant; brutis vero quamplurimis in alimenta cedunt. Vt nunc non allegem GALENVM, qui cicutam ſturnis, et veratrum coturnicibus ſalubrem cibum praebere perhibet, quae tamen ambo homini vitam eripiunt; ſiquidem experientia huic narrationi repugnat, et CAESALPINI Obſervatio, qui de avibus notavit, eſu ſeminis cicutae eas obſtupeſcere, ut manu capi poſſint, et ſi amplius vorent, vertigine tentari et mori. Vnde et SCALIGER anſerculos cicutae foliis devoratis illico expirare vidit, praetereaque animadvertit, coturnices in inſulis Capreis prope Neapolin ſemine hellebori paſtas convulſionibus laborare. Poſſent igitur haec, quae de ſturnis et coturnicibus recenſentur, inter veriſſima mendacia cum CASPARO HOFFMANNO *de medicamentis officinalibus Lib. II. cap. 67. pag. 230.* numerari. De eo vero dubium nullum eſt, quod hyoſcyamo et mandragora ſues, cantharidibus hirundines, ſerpentibus cervi, pavones, et ciconiae, bufonibus anates et lupi piſces innoxie veſcantur. Larum phalangiis frui, et ab illis Tarentinos agros repurgare CASPAR SCHOTTVS *in Phyſica curioſa Lib. IX.*

cap.

cap. 49. Ibidem vero ſerpentibus, bruchis, et locuſtis nutriri, *cap*, 47. perhibet. Scammonea, quae hominem interimere dicitur, ficedulis eſt alimentum, obſervante ZWINGERO; coturnices napello, qui hominem inficit, ſine damno veſci FERDINANDVS PONZETVS *de venenis* tradit. Crocus metallorum in ſubſtantia craſſiori aſſumptus equos non movet ad vomitum, homines vero ad convulſionem et mortem usque. Nux vomica in exigua etiam quantitate canes, feles, vulpes etc. necat, ab homine vero innoxie ſumitur, imo olim inter electuaria alexipharmaca, e. g. quod de ovo dicitur, recipiebatur. E contrario amygdalae amarae vulpibus, felibus, ſciuris, columbis, gallinis, anatibus et paſſeribus canarienſibus ſunt venena, homini vero inter bellaria referuntur. Scorpiones ab inſtillata una vel altera guttula olei olivarum ſtatim moriuntur, et malo punico trito turturem necari, habet CASPAR SCHOTTVS *loc. alleg.* homines vero innoxie iisdem utuntur.

Ad haec obſervamus, quod, quae huic vel illi homini venena ſunt, non ſtatim aliis hominibus vel eodem modo noceant; nec omnia bruta ab uno eodemque veneno aequaliter laedantur. Quis enim neſcit, opium a populis Orientalibus in ſat magna copia ſine ulla noxa aſſumi, quod tamen aliis in alio climate in parciſſima quantitate infeſtum eſt. VOSSIVS certe *de Idololatria Lib. I. pag.* 39. dudum jam oſtendit, quod uno loco noxium ſit, id juvare alio, cicutam allegans, quae, cum in praeſentiſſimum vitae periculum alias homines conjiciat, in Liguribus Taurinis pro cibo habetur, non delicato ſolum, ſed etiam ſalubri, et inter caetera urinam ciere idoneo. Imo mala Perſica, per totam fere Aſiam perhibentur eſſe venenata, quae in Aegypto et his oris exiſtunt ſalubria. Vid. GALENVS *L. III. de Sympt. cauſ. cap.* 2 Sic ALBERTVS MAGNVS *Lib. I. de Animal. cap.* 8. ſe vidiſſe teſtatur puellam Coloniae Germaniae, quae araneis toto vitae ſuae tempore uſa eſt innoxie. Cui ſimilia exempla allegant NATHANAEL HIGHMORVS *Diſquiſit. Anatom. Lib. I. Part. II. cap.* 3. DANIEL SENNERTVS

Pract.

Pract. Lib. VI. Part. V. cap. 1. aliique, quemadmodum et Patavii adolescentem fatuum citra noxam scorpios devorasse atque araneas commemorat JOHANNES RHODIVS *Cent. III. Obs.* 91. Et GODOFREDVS MOEBIVS in *Fundamentis Medicinae Physiologicis* plura allegat exempla eorum,, qui veneno fuerunt nutriti. Atque haec diversitas operationum in venenis non latuit ante quinque jam secula PETRVM APONENSEM, qui in libro *de venenis eorumque remediis cap.* 3. rem ita explicat: *Veruntamen tanta posset esse caliditas naturalis, quae etiam venenum calidum superaret et repelleret, et ipsius nocumentum prohiberet, aut mortem; et inde est, quod multi homines venenati uno cibo et eadem quantitate in eadem coena aliquis moritur, et aliquis evadit, el aliquis excorticatur, vel infirmatur; sicut ego vidi, in quadam coena fuisse quatuor venenatos, comedentes singulos ferculum venenatum, quorum unus mortuus statim, alius evasit omnino, reliqui duo infirmati fuerunt ad mortem; qui vero evasit, animosus erat, et calidi cordis, qui vero mortuus, fuit minus calidae complexionis, qui vero infirmati fuerunt, calidioris erant naturae, quam ille, qui migravit, et minus, quam qui evasit. Hoc autem non aliter esse potest, nisi quia calor naturalis, qui movet ad formam vitae, resistit, in quantum potest, calori accidentali, tam febrili, quam calidi veneni, quam etiam calori aëris pestilentialis et calori aestus et dierum canicularium, qui omnes calores movent ad interitionem et dissolutionem compositorum.* Et certe Ophiogenes, Psylli et Marsi, qui vulneribus venenatis exsugendis olim operam dabant, quod de illis STRABO *Lib. XIII.* et PLINIVS HIST. NAT. *Lib. VII. cap.* 2. de istis idem STRABO *Lib. XVII.* et PLINIVS *loc. cit.*. de his vero praeter PLINIVM GALENVS *Lib. XI. de Simpl. Medicam. Facult.* testantur, huic muneri vacare ausi non fuissent, si venena omnibus hominibus quovis modo nocerent. Reliqua animalia quod attinet, oleum nicotianae destillatum ciconiis, ranis, viperis, et canibus, non vero anguillis aliisque lethale esse, medium granum hostiae illitae oleo ricini simiolo concitasse vomitus,

mitus, dejectiones alvi, et hypercatharses anxias et terribiles, sex guttas vero ejusdem olei immissas gutturi galli ipsum non tantum non necasse, sed nec minimum fastidium ei aut nauseam aut alvi dejectionem excitasse, testatur FRANCISCVS REDI *in Observat. de viperis.* Canes opium in quantitate magna absque sopore ullo aut letho devorant, dosis ejus exigua felem e vestigio perimit, Authore THOMA WILLISIO *in Pharmac. Ration. Sect. VII. P. I. cap.* 3. Et quam diversum effectum amygdalae amarae variis animalibus datae habuerint, JOHANNES JACOBVS WEPFFERVS *in Cicut. Aquat. Histor. et Noxa cap.* 19. §. 9. *in Schol.* diserte edocet.

Sunt equidem, qui male ex his similibusque colligi existimant, ex universa natura nullum corpus afferri posse, quod omnibus aeque animalibus venenum sit; existimantes, a particulari ad universale fieri conclusionem, cum tamen ab ignorantia forsan nostra ad rei non-existentiam haud valeat argumentatio, et contrarium illud apud Indos celebratum venenum, quod Mangas bravas appellant, satis evincat, utpote quod adeo efficax dicitur, ut si quis de eo paulum comederit, illico expiret, ita quidem ut nullum hactenus inventum sit antidotum ad illius vim compescendam; nec non aliud praesentissimum et omnibus hominibus infensum venenum, quod A. CADAM. spatio quadrantis horae occidere affirmat, item alterum illud, cujus, secundum J. LEONEM, granum unum inter decem homines partitum breviore adhuc temporis spatio omnes interimit. At enim vero vereor, ne, dum falli nos existimant isti, ipsi magis fallantur. Non enim opus est, peregrina et exotica allegare venena; nostris siquidem in terris satis activa inveniuntur, quae hominem exili temporis intervallo vita privare capacia sunt. Ex inductione autem, quam solertes Philosophi fecerunt, jure suam formare conclusionem potuerunt ratione suffultam, et quoniam haud satis apparet, Indos e. g. ad phaenomena, quae in rerum natura contingunt, non satis accurate attendisse, nec observasse, quibus animalibus dicta venena pro-

fint, aut minus noceant, aeque inde colligere licet, ab ignorantia antagoniſtarum ad rei non-exiſtentiam haud valere argumentationem.

Poſt haec ne ullum quidem datur venenum, quod ſub quacunque quantitate, forma, praeparatione et applicandi modo aeque noxium ſit; ſiquidem quae cruda nocent, praeparata medicinae loco proſunt. Sic aſarum crudum magna cum anxietate vomitum ciet, bullitionem vero expertum virus in egregium deoppilans et diureticum medicamentum mutat. Populi Americani radicis Yuccae ſucco tela atque ſagittas inficiunt, iisque ſumme venenata vulnera hoſtibus infligunt, ex reliqua tamen ſubſtantia ſiccata panem conficiunt, quo vitam ſuſtentant. Spiritus ſalis ammoniaci, oleum tartari per deliquium et ſpiritus vitrioli ſine noxa degluciuntur, et ſaepe remedii loco cum optimo ſucceſſu aſſumuntur, in venam vero animalis injecta nociva ſunt et funeſta, nimis diluendo vel coagulando ſanguinem. Sic dantur alia corpora, quae per ſe absque praeparatione nihil noxae habent, ſub praeparatione tamen chymica fiunt venena, exemplo antimonii et mercurii, utriusque per ſe innoxii, e quibus tamen cum ſale, vitriolo et tartaro, aeque innoxiis, per chymiam fiunt violentiſſima venena, vitrum puta, et flores antimonii, crocus metallorum, mercurius vitae, mercurius ſublimatus et praecipitatus, quicquid etiam in contrarium afferat GEORGIVS STARKEY *in Natures Explication and Helmonts vindication praefat. pag. 95.* Haec ipſa tamen venena, in parca doſi prudenter adhibita, tantum abeſt, ut ſemper noceant, ut potius ceu generoſae medicinae graviſſimos affectus curent. Ita mercurius ſublimatus corroſivus tanquam praeſentaneum venenum ſola ſublimatione cum mercurio vivo iterata usque adeo mitigatur ac cicuratur, ut ad drachmam dimidiam ſecure propinari queat. Araneae porro cum vehiculo calido ſumptae nocent tantum, minus cum frigido, neque cum pingui et oleoſo. Et viperarum atque ſerpentum aliorumque animalium morſus non ſemper maligna ſymptomata inferunt,

ſed

ſed eo ſolum tempore, quo ad iram prius vehementem concitata fuerunt, quo in ſtatu etiam hominis ipſius morſus quandoque nocivi ſunt deprehenſi. Imo GALENVS plures elephantiacos carne viperarum cocta et vino viperarum medicato reſtituit, ut fatetur ipſe *de ſubfigur. Empir. cap.* 12. Quae curandi ratio olim approbata a Graecis et Latinis ſucceſſu temporis in malignis et peſtilentialibus febribus magnopere commendata fuit a DANIELE SENNERTO *libr. IV. de febribus cap.* 5. SEVERINO *Part. ult. de Viperis*, ATHANASIO KIRCHERO *libr. III. Art. Magnet.* quapropter et ANDROMACHVS theriacae coeleſti eaſdem admiſcuit, et TAKENIVM decocto viperarum ſaepius profligaſſe contagia foedae luis venereae refert B. Pater meus *in Chirurg. infuſor. cap.* 3. Quid? quod in Sileſia nunc decoctum viperarum in jure gallinaceo ad hecticam curandam et impuritates ſanguinis lymphaeque corrigendas tantum non ubique inter ditiores adhiberi, dum haec ſcribo, ab amico integerrimo, Domino D. REVSNERO, Practico Jaueriano et Collega noſtro honoratiſſimo, percipio. Plura hac de re vide in *Miſcellan. Nat. Curioſ. Dec. I. Ann. II. obſ* 205.

Venena igitur abſolute talia non dantur, ſed ſemper relativi quid involvunt, ratione ſcilicet habita ad certam figuram, et texturam particularum, ſub qua nocent, qua mutata etiam vis illa deſtructiva perit, et ceſſat; ad animal, quod laedunt; ad doſin, ſub qua eidem adhibentur; ad modum, quo applicantur; ad locum, in quo ſuam vim deleteriam exercent, et ſic porro. Ac prout particularum, ex quibus conflantur, naturalis conſtitutio ſe habet, effectus etiam diverſus eſt, quem praeſtant. Dantur enim quaedam venena, quae corrodunt, atque acutis ſuis, pungentibus et ſcindentibus, ſalinis utplurimum, particulis fibras laedunt, diſtringunt, lacerant, alia ſanguinis miſtionem ſecundum minimas moleculas in debita et naturali proportione inter ſe nimium confundunt, et turbant, vel ſangvinem diſſolvendo, magisque juſto fluxilem reddendo, indeque ad nimiam fermentationem urgendo, vel eundem nimis

coagulando et condensando; alia stupefaciunt, vel sanguinis pressionem ex corde versus cerebrum nimis augent, unde pro majori minorive spirituum in tubulis cerebri resistentia vel agitatione confusa quandoque aut mentis alienatio et delirium, aut somnus profundus et lethalis saepe insequitur. Animalium certe venena maxime sale volatili peregrino fermentativo et resolutivo sangvinis et reliquorum humorum mixturas plane turbant, et destruunt, unde corruptiones, deliria, aliaque mille mala excitantur. E Mineralium familia oriunda venena potissimum acrimonia acida, sive salsa et corrosiva nocent, qua non solum viscera graviter vellicant, pungunt, stringunt, et erodunt, sed menstruum quoque ventriculi et reliquos humores eadem acrimonia inficiunt, ac corrumpunt, quaedam etiam humores vehementes fundunt et liquant. In vegetabilium regno quae observantur, sale magis irritante, aut etiam sulphureo, vaporoso, sylvestri et narcotico constant principio, unde motum spirituum et humorum turbant, consequenter deliria, convulsiones, et sopores aliaque terribilia symptomata inducunt.

Missis autem venenis, quae ab animalibus et mineralibus petuntur, de vegetabilibus nunc solum quaerimus, unde vim suam deleteriam acquisiverint? In varias abire sententias Auctores circa hoc problema videmus. Ægyptii Graecique, teste PLVTARCHO, ex eo, quod in orbe terrarum tot res generi humano noxias observarint, nec in animum inducere potuerint, ut crederent, Deum optimum malorum fontem esse, atque originem, eo fuere delapsi, ut duplex constituerent principium, a quorum altero acerbitates, venena et exitium, fluere praedicabant, alteri autem omnia edulia, salubria, et quidquid boni esset, adscribebant. Sic et AVGVSTINVS *libr. I. de Genesi contra Manichaeos cap.* 13. a Deo plantas venenatas, spinas, et tribulos ante lapsum fuisse creatos negat. Et sine spinis rosam initio extitisse, BASILIVS *Homil. 5. Hexaëm.* AMBROSIVS *libr. III. Hexaëm. cap.* 11. DAMASCENVS *libr. II de Fide cap.* 10. et BEDA *in Genesin* statuunt. Sed non opus est, duo fingere

gere principia, quorum alterutri malum in acceptum ſit referendum. Siquidem ſacrae ſatis nos inſtruunt literae, a Deo, tanquam uno vero principio omnia condita, et quaecunque creata ſunt, intra hexaëmeron producta, ſuoque ſeminali principio inſtructa fuiſſe, quo propagari poſſent, nec ullam ſpeciem poſt lapſum demum in conſpectum veniſſe, aut quoad partes ſuas immutatam extitiſſe; quievit enim Deus ſeptimo die. Ex quo fundamento putandum etiam eſt, roſas itidem ſpinis non caruiſſe ante lapſum. Quapropter et AVGVSTINVS *libr. III. cap.* 18. *de Geneſi* palinodiam cecinit, dicens: Primitus conditos fuiſſe tribulos et ſpinas; nec ſine cauſa additum eſſe a Deo verbum TIBI, tellus tibi feret ſpinas et tribulos, ſcilicet in poenam, cum antea in nutrimentum animalium jam dum adfuerint. Omnia bona in ſuo genere approbavit ipſe Deus, nihilque noxium tum temporis reperiebatur. *Sentio*, inquit B. LVTHERVS, *arbores omnes ab initio fuiſſe bonas et fertiles.*

Vnde autem deleterium vegetabilibus acceſſit poſt lapſum? Nullam plantis alterationem vel immutationem tum contigiſſe, probabile eſt; eodem enim modo ſuccum ſuum nutritium ex terra quovis tempore hauſerunt, accreverunt, easdemque qualitates obtinuerunt. Cauſa igitur non in plantis, ſed in homine ipſo quaerenda venit. Id quod patebit, ſi diverſum ejus, quem ante et poſt lapſum habuit, ſtatum penitius rimemur. Ante lapſum imagine Dei gaudebat homo, quae tam animam quam corpus reſpiciebat. Anima, ſi intellectum contempleris, luce ſpirituali erat illuminata, ita ut non ſolum Deum recte cognoſcere, qua ratione colendus ſit idem, perfecte praeſcribere, aut quae divinitus revelata erant, firmo aſſenſu amplecti potuerit, verum etiam rerum creatarum habuerit notitiam, earumque qualitates penitius cognoverit; ſin voluntatem reſpicias, ſanctitatem haec prae ſe ferebat, originalem, ſeu vires habebat diligendi Deum ſuper omnia, et exequendi, quae intellectus recte dictitaverat, itemque recte coërcendi appetitum. Corporis incorruptibilitas atque immortalitas in ſtatu integritatis homini

competebat, aequilibrium aderat omnium humorum, et accurata crasis summusque partium vigor. *Cibus aderat*, ut verbis D. AVGVSTINI *libr. XIV. de Civitate Dei cap.* 26. utar, *ne esuriret, potus, ne sitiret, lignum vitae, ne eum senecta dissolveret, nihil corruptionis in corpore, vel ex corpore ullas molestias ullis ejus sensibus ingerebat. Nullus intrinsecus morbus, nullus ictus metuebatur extrinsecus. Summa in carne sanitas, in anima tota tranquillitas.* Sed quantum mutatus ab illo post lapsum fuit homo? Post perpetratum enim peccatum privatus est justitia originali, et tota ejus natura ad prava inclinare coepit. Intellectus luce spirituali orbatus non solum, sed et pronus factus est, ad temeraria et falsa de rebus spiritualibus ferenda judicia, imo etiam in his, quae lumini naturae subjacent, impotens fiebat in vita instituenda, et rebus cognoscendis. Voluntas sanctitate illa originali exuebatur, et ex adverso ad opera peccaminosa propendebat. Corpus temperamenti bonitate perdita morbidam qualitatem in lapsus poenam recepit, corruptioni obnoxium, ac variis injuriis rerum externarum expositum fuit, imo morti in victimam cessit. Id quod eleganter ATHANASIVS KIRCHERVS *in Mundo subterraneo libr. IX. sect. I. cap.* 1. exprimit: *Homo*, dicens, *in primordiali naturae suae dignitate et innocentia constitutus, uti perpetuo beatitudinis felicitatisque bono sine ullo malorum incursu fruebatur, ita post peccati commissi labem, conversa felicitatis sorte, ex summo felicitatis apice in imum calamitatum miseriarumque barathrum lapsus est, omnibus rerum naturalium classibus in ejus vexationem, ultimumque exitium conspirantibus; hinc nata discors elementorum antipathia, et hinc humorum, ex quibus componitur*, δυσκρασία. *Ignis siquidem clandestinis machinis armatus corporis humani oeconomiam ardentibus febrium spiculis aggreditur; aër, quo ad vitam trahendam nil magis necessarium est, varia corruptionis suae virulentia innatum nobis spiritum infestare non desinit; Aqua, sine qua vivere nequimus, infelicium foetuum productione semper nonnihil ibi exitiale apportat; Terra denique mineralium*

fumis,

fumis, vaporibusque perniciosis et plantas et animalia et vel hominem ipsum ita infestat, ut, unde ex vegetativis sive sensitivis terrae fructibus nutrimentum suae conservationi congruum promanat, inde vel maxime suum sibi sensim exitium paret; adeoque nihil adeo sanum salubreque sit, cui non quidpiam connexum sit, quod vitae nostrae sanitatisque integritati contrarietur. Vbi mel, ibi fel, ubi uber, ibi tuber, ut sua e singulis commoda, ac necessariae res facessant in hominis corpus, inque perfecti jam hominis usus et alimentum, ita ad internecionem quoque ab ipsismet fontibus tum aperta molimina, tum occulta nos miris quandoque cuniculis adoriuntur, eademque quae vitam dederant prius, ruptis symmetriae legibus, orbe jam revoluto, veluti indicto bello, quod construxerunt, rursus elidunt, atque exterminant. Quae quidem dissidiorum genera numerosiora sunt, qua ut recenseri possint, notiora, quam ut debeant.

Habuerunt ergo plantae mox ab initio et ante lapsum hominis suas qualitates, qua salubres, qua deleterias, hisce autem homini nocere non poterant, utpote qui intime earum naturam cognitam atque perspectam habebat, et in quo una species ab altera differat, bene norat, adeoque cavere sibi ab earum usu poterat, ita ut nec petroselini loco cicutae, loco imperatoriae napelli radices in cibum sumserit. Ad haec in statu innocentiae corporis fibrae usque adeo erant validae, et robustae, ut venenorum impetum facile elusissent, naturaque ita obfirmatae, ut peregrinum illud atque heterogeneum concitato humorum motu mox iterum ex corporis penetralibus eliminare et propellere potuissent. Et quis negaret, ejusmodi robore hominem, nisi peccasset, a natura praeditum fuisse, ut haud secus ac Paulus singulari et extraordinaria Dei gratia in insula Maltha viperae morsum absque tumore aut ullo damno sustinere, aut ac Apostoli divina Spiritus sancti gratia impleti potus venenatos sine noxa juxta divinam pollicitationem haurire potuerit. Nam *ne intelligimus quidem nunc*, ut B. LVTHERVS edisserit, *quantum bonum imago Dei fuerit, sed cum de illa loquimur, loquimur de re in-*

re incognita, quam non ſolum non ſumus experti, ſed perpetuo contraria experimur, et nihil niſi nuda vocabula audimus. Et quanquam per Evangelium id agitur, ut imago illa reparetur, imago tamen iſta novae vitae incipit tantum reparari in hac vita, perficietur autem in altera. Antequam vero in nobis compleatur, non poſſumus ſatis ſcire, quid illa imago Dei per peccatum in paradiſo amiſerit. Ac profecto eo minus quis de naturali hoc in ſtatu innocentiae contra venenorum effectus infauſtos praeſidio dubitabit, qui ſecum perpendet, quod ſupra innuimus, dari etiamnum homines, quibus venena, aut certae eorundem ſpecies minus nocent. Imo etiamſi homini ante lapſum immunitas a venenorum inſidiis ex bonitate naturae non obtigerit, praeſto tamen aderat arbor vitae, cujus uſu ſe ab omni noxa praemunire et ab omni corruptionis metu ſalvum praeſtare potuerit.

Nec tamen eſt, cur Manichaei calumniandi anſam inde arripiant, Deum multa feciſſe, quae hominibus non neceſſaria, quaedam etiam, quae ſint pernicioſa. *Non enim intelligunt, dum ita dicunt,* verba ſunt AVGVSTINI *libr. I. de Geneſi contra Manichaeos, cap.* 10. *quod omnia pulchra ſint Conditori et artifici ſuo, qui omnibus utitur ad gubernationem Vniverſitatis, cui ſumma lege dominatur. Quodſi in alicujus opificis officinam imperitus intret, videt ibi multa inſtrumenta, quorum cauſas ignorat, et ſi multum eſt inſipiens, ſuperflua eſſe putat. Jam vero ſi in fornacem incautus inciderit, aut ferramento aliquo acuto, cum id male tractat, ſe ipſum vulneravit, etiam pernicioſa et noxia exiſtimat, ibi eſſe multa, quorum tamen uſum quia novit artifex, inſipientiam ejus videt, et verba inepta non curans officinam ſuam conſtanter exercet.*

Quem igitur in uſum creatae ſunt plantae venenatae? Inutilia eas terrae pondera eſſe, nemo forſan erit, qui aſſeveraverit. Quanquam enim omnia, quae producta ſunt, in hominis eſum non cedant, in alium tamen ea uſum condita eſſe, nemo dubitabit. Multo minus PLINIO quis ſubſcripſerit, qui a tellu-

tellure venena ideo prodiisse scribit, ut nos sponte interficiamus, dum *Lib. II. c. 63.* haec habet verba: *Quin et venena nostri misertam* (terram) *instituisse credi potest, ne in taedio vitae dirae famis mors, terrae meritis alienissima, lenta nos consumeret tabe, ne lacerum corpus abrupta dispergerent, ne laquei torqueret poena praepostera, incluso spiritu, cui quaereretur exitus, ne in profundo quaesita morte sepultura pabulo fieret, ne ferri cruciatus scinderet corpus. Ita est, miserta genuit id, cujus facillimo haustu, illibato corpore, et cum toto sanguine extingueremur, nullo labore sitientibus similes: qualiter defunctos non volucris, non fera attingeret, terraeque servaretur, qui sibi ipsi periisset.* In Coorum certe insula senio confecti non expectabant mortem, sed antequam senectutis laboribus et doloribus corriperentur, alii papavere, cicuta alii mortem accersebant, ut refert HERACLIDES *in Politicis.* Quemadmodum et Anaxagoras, Demosthenes et alii quamplures epoto veneno voluntarie perierunt. Verum cum vitam a nobismet ipsis non habeamus, nec convenit nobis Christianis eadem nos privare. Dicendum igitur est, ob varios fines venena creata esse. Primum enim opus erat, ut universum omnibus rerum generibus esset integrum. Ex varietate enim rerum creatarum mundo singulare accedit decus et ornamentum. Deinde ex venenatarum plantarum noxa salutarium bonitas magis magisque elucescit. Bonum enim malo oppositum melius dignoscitur. Ad haec homini in medicinam cedunt venena. Quanquam enim homo, si in statu integritatis mansisset, nullis opus habuisset medicamentis, utpote nullis morbis obnoxius; praevidit tamen Deus omniscius, illum sanctitatem originalem non conservaturum, sed per transgressionem legis divinae corpus suum variis malis expositurum fore, adeoque per misericordiam et bonitatem summam media simul suppeditavit, quibus fragilitati suae succurrere queat. Venena autem, sive interne assumantur, sive externe applicentur, non esse semper noxia, sed praestantissima remedia, et ultimum in morbis

desperatis medicorum pariter ac aegrorum refugium, JOHANNES BAPTISTA, VAN HELMONT *in Dispens. mod.* §. 46. clare edisserit, *Immensam*, dicens, *Architecti clementiam et sapientiam cum admiratione supplices possumus adorare. Nam venena noluit nobis esse venena, aut nociva; nec enim mortem fecit, nec medicamentum exterminii in terra: sed potius ut parvo nostro studio mutarentur in grandia amoris sui pignora, in usuram mortalium contra futurorum morborum saevitiem. In illis nempe latitat subsidium, quod benigniora et familiariora simplicia recusant alias. Ad majores et heroicos medentium usus venena tam horrida servantur.* Conf. ejusdem *Demens Idea* §. *II*, Et MELCHIOR FRICCIVS, Medicus Vlmensis, in tractatu *de virtute venenorum Medica* per species singulas satis superque idipsum demonstravit. Vt taceam, plantas venenatas quibusdam animalibus in nutritionem cedere, aliosque praestare usus in commodum hominum, quos forsan non omnes novimus. *Neque enim in hoc mundo, si qua nobis difficilia intellectu videntur, et incomprehensibilia ingenio nostro, temerario quodam debemus condemnare judicio, ut creaturam serpentium venenatique alicujus animantis: quippe homines, qua ratione singula quaeque sint facta, intelligere et scire non possumus:* ut loquitur D. AMBROSIVS *de Paradiso cap.* 2. Tandem commemoranda est hic D. JOHANNIS LVDOVICI HANNEMANNI sententia, quam in *Miscellaneis Naturae Curiosorum Decur. II. Ann. V. Observ.* 116. *pag.* 231. exposuit. Postquam enim ex PETRI IOHANNIS FABRI *Hydrograph. Spagyr. cap.* 11. fontis, Son, mentionem fecerat, cujus scaturigo parva, napello circumdata, animalibus cunctis, quae ex eo bibunt fonte, lethalis est, et quidem intra parvum ac brevissimum tempus, putat, quemadmodum bufo bursa veneni magnetica, scilicet terrestris, et aranea veneni aërei est, ita napellum multum inde ad se trahere vèneni, ejusque spirituositatem coagulando, et in sui ipsius corpus figendo impedire, quo minus forte sit scaturiginis venenum; tandemque concludit, si Deus solum ex terra animalia

vene-

venenata et plantas venenatas tolleret, nemo hominum vivere quidem poſſet ad momentum temporis. Cui ſententiae eo lubentius ſubſcribo, quo conſentientem magis habeo ATHANASIVM KIRCHERVM, qui *in Mundo ſubterraneo Lib. IX. ſect. I. cap. 2.* haec habet verba: *Cum univerſa naturae inferioris oeconomia in perpetua generationis corruptionisque viciſſitudine conſiſtat, generationem vero corruptio, corruptionem neceſſario putredo ſequatur; putredo autem calore fermentata, ne otioſa ſit, ſemper vivum aliquid producere attentet, hinc factum eſt, ut, quod putredini ineſt malignum, et venenoſa qualitate imbutum, id in ſe naturali veluti magnetiſmo quodam derivet, atque hoc pacto putredinoſum corpus, ex quo naſcitur, a ſua malignitate liberet, quod niſi fieret, univerſa telluris ſubſtantia hac veneni qualitate infecta, dum continuo propagatur, ingentia et irreparabilia damna naturae inferret; ne vero aut plantae aut animalia, venenoſa jam qualitate imbuta, halitu virulento terram denuo inficerent, ea plerumque in aliorum animalium cibum deſtinavit, unde venenoſa qualitas paulatim diſſipata conſumptaque in nutrimentum animalium quorundam innoxium vertitur.*

Sed quo abripior? In hanc de venenis materiam immerſus vix mihi evitare poſſe cenſuram illorum videor, qui a Medici munere alienum ducunt, venena tractare. Sententiam enim ſuam hi ut roborent, provocant ad *Jusjurandum Hippocratis*, in quo ſanxit: ſe neque venena propinaturum, nec conſequenter alios docturum eſſe hujusmodi miſtionem; allegant legem apud PLATONEM *de Leg. Lib. II.* juxta quam venenarii ſecundum Iureconſultos capite puniendi ſunt, praeſertim ſi Medici fuerint; ſuumque faciunt SANTIS DE ARDOYNIS *in opere de Venenis* monitum, venenoſa ſcilicet taceri debere ab omnibus intellectum habentibus. Ita quidem eſt, quod contra has leges et monita iſta quidam parum prudentiae adhibuerint, qui vel veneficia vendiderunt, talibusque nefandis artibus homines e medio

ſuſtulerunt, quam ob cauſam Medicos Roma pulſos tradit PLINIVS *Hiſt. Nat. Lib. XXIX. cap. I.* vel qui in ſcriptis, ubi venenorum mentio facienda fuerat, modum expoſuerunt, quo illa in hominis perniciem ſint paranda. Tales fuerunt ORPHEVS, Theologus cognominatus, HORVS MENDESIVS Iunior, HELIODORVS Athenienſis, ARATVS, et alii, qui ob id a GALENO *Lib. II. cap. 7. de Antidotis* merito reprehenduntur. Ad hanc claſſem etiam IOHANNES BAPTISTA PORTA, *in Magia Naturali*; HIERONYMVS CARDANVS *de Subtilitate Lib. XVIII.* nefandas intoxicandi artes docentes, THEOPHRASTVS ERESIVS, qui *Lib. IX. de Hiſtor. plantar.* modum inculcavit, quo Chii populi cicutam parabant, ut cito interimeret, et IOHANNES PONZETTVS, qui in *Lib. I. de Venenis* enchireſin tradidit, qua vinum ex vite venenoſum producatur, pertinent. Haereo, an et PLATONEM huc referam, qui in calce *Phaedonis*, dum mortem Socratis narrarat, rationem inſimul docuit, qua uſi ſunt ſatellites, ut cicuta ſuum mox adipiſceretur effectum. Cum enim haec et ſimilia in proximi commodum haud vergant, ſed occaſionem veneficii poſteris praebere queant, merito pius IOHANNIS WEICKHARDI VALVASOzelus etiam atque etiam commendandus venit, qui, poſtquam faſſus erat, ſe Anno 1669. ab erudito quodam Mahumedano, ALI HAISA, edoctum fuiſſe modum, venena praeparandi, quae tam occulta vi ac lento paſſu corpus humanum ſubruant, ut ad integrum etiam annum eorum effectus pro lubitu ſcilicet propinantis retardetur, in cujus inſuper arbitrio poſitum ſit, circa quod praeciſe tempus mors inſequi debeat, ſic ut vix tridui aut bidui ſpatio operatio fallat, haud ullo antidoto eluenda, animitus optat, ne pernicioſum hoc et diabolicum artificium in humani generis perniciem unquam divulgetur. Eam etiam ob cauſam quidam, qui juxta GALENVM *in Libr. de Purg. Med.* herbam attrahentem ſanguinem repererat, oculis velatis ad ſupplicium ductus eſt, ne in itinere aliquem doceret eam, humano generi adeo nocivam. Verum genuini Medici et quibus pietas

curae

curae cordique eſt, alio modo venena tractant, aliosque docent. *Eſt enim et barum* (deleteriarum) *ſtirpium notitia* juxta REMBERTI DODONAEI, *in Stirpium hiſtoria pemptad. III. libr. IV. praefat.* effatum *Medicis non minus neceſſaria, quam aliarum, ut videlicet ipſas, uti SCRIBONIVS LARGVS ait, devitent, et ne per ignorantiam aliquam aſſumant. Vel etiam, ſi quando neceſſitas incidat, ut iis utantur, id cum matura deliberatione, ſummo cum delectu, et adhibitis propriis fraenis efficiant.* Hinc Ethicos imitantur, qui vitia depingunt, non ut aliis eadem commendent, ſed diſſvadeant, et debita iisdem opponant remedia, fraenaque injiciant; et in venenatorum varias ſpecies earundemque indolem inquirunt, non ut veneficis arma praebeant, ſed ut omnibus et ſingulis antidotum opponant, et ſimul aliquam cavendi rationem oſtendant. Tantum igitur abeſt, ut id agentes Medici vituperio excipiantur, quod ſibi factum conqueritur AMBROSIVS PARAEVS *cap. I. de venenis*, ut omni potius modo a quovis excuſentur. Qui enim venena contemnit, loquitur CHRISTIANVS LANGIVS *Patholog. animat. p. 593. ac temere horret, is ignorat, quantus inibi theſaurus lateat ſepultus, et quam profunda ſit Dei ſapientia, rerum virtutes tam ſollicite tegens, ac protegens. Sane haud fugax eſt illud poëtarum figmentum, quo amoeniſſimos Heſperidum hortos, mala aurea confertim proferentes, pervigilem cuſtodire draconem tradiderunt; hoc ipſo enim nihil aliud digito velut commonſtrare intendunt, quam quod ſub rebus et obſtaculis virulentiſſimis, vitaeque noſtrae crudeliter inſidiantibus, recondita ſint pretioſiſſima naturae dona, et maximae omnino dotes.*

Atque haec ſcripſeram, ut praefationis loco apponerentur Libro curioſiſſimo, quem ſub manibus habebat vir clariſſimus, Dominus Doctor Sigismundus Schmiederus, ſed en acerba eum et inopinata morte extinctum eſſe, mox referebatur. Cujus obitum ut deploremus, aetas ejus vegeta, eruditio haud proletaria, ingenium uber, vividum, igneum, judicium acre, profundum, penetrans, memoria tam diffuſa, animus nullis defati-

gationibus, nullis unquam laboribus delassatus aut fractus, exacta in omni doctrina soliditas, sagax in observando solertia, in inveniendis componendisque rebus mira accuratio, in agendo dexteritas, prudentia, integritas incredibilis, svadet, imo jubet. Tam triste igitur nobis tanti collegae desiderium cum relictum sit, non possum, quin hac occasione ad posteritatis memoriam et praeclarae imitationis exemplum natales et vitam SCHMIEDERI nostri recenseam.

Natus est Leobaci, vulgo Löwenhayn/ pago in Misnia sito et ad dioecesin Cygnensem pertinente, MDCLXXXV. die XXIV. Novembris, honestissimis qua paternum, qua maternum genus stirpibus oriundus. FRIEDERICVS SCHMIEDERVS Pater fuit, Philosophiae Magister, et Pastor dicti loci, quem dein cum Langenrhensdorff, pago itidem in Misnia sito, commutavit, Pastor ibidem pariter constitutus. Mater MARIA ELISABETHA, ut eximiae pietatis, ita omnis matronalis virtutis singulare exemplar praebuit, Domini HEINRICI JVNGHANSII, Pastoris quondam Misnensis cujusdam pagi, Conſtappel dicti, Pastoris filia, natu maxima. Poterat pio tali stemmate oriundus majorum imaginibus ad probitatem SCHMIEDERVS noster excitari; neque etiam nos dubitare patris pariter ac matris dexteritas sinit, quin ab ipsis pene incunabulis filio suo recta institutione, saluberrimis monitis, vita ipsa ad praeclarae virtutis rectique cultum praeiverint. Prima, ut per baptismum Ecclesiae Christianae insereretur, proxima, ut sincerae pietatis et honestatis principia mature imbiberet, paulatimque majoribus praepararetur, illis cura fuit. Et quidem cito etiam a tenella aetate nobilioris ingenii igniculi in eo emicuerunt, ut ad summa aliquando enisurum spem eximiam Pater conciperet. Quo majori sollicitudine educationi ejus cum ipse incubuit, tum idoneis praeceptoribus, et initio quidem privatim erudiendum dedit; hinc Crimmitium eum, et biennio post in Gymnasium Cygnense misit. Quibus in locis admirabantur omnes in adolescente et vim ingenii, et industriam incredibilem, studiorum specimina

multi-

multiplicia et insignia, orationes, carmina, Latine, Graece eleganter et polite elaborata; tantumque ille igneo in studia impetu et ardore profecit, ut dignus judicaretur, qui decimo octavo aetatis anno Academiam peteret; Rectori igitur, Domino M. GEORGIO ANDREAE VINHOLD valedicens literas ab eo commendatitias recepit, quae praeter alia encomia sequentia continebant verba: " Et fuit saepe, cum ipse nova specimina praeter ea, quae tam publice quam privatim laudabiliter dedit, non " jussus, non instructus, sed sua inflammatus alacritate, et quia " totus libenter in fermento esse consvevit, oculis nostris expo- " suit, laudisque materiam praeripuit potius, quam oblatam ar- " ripuit; id quod vel avidissimo Magistro satis esse debebat. " Tali cum tamque ignita, ut ita loquar, natura pollens SCHMIE- " DERVS, quid mirum, si votis nostris exacte responderit? " Lipsiam itaque se anno MDCCIV. Mense Majo contulit, et a Rectore, Domino CHRISTOPHORO PFAVTZIO, civium Academicorum numero se adscribi curavit; hinc totum Philosophiae se sobriae atque eclecticae, imprimis autem arti Apollineae, ad quam a teneris ungviculis stimulum apud se senserat, consecravit, BOHNII, RIVINI, PAVLI, SCHACHERI, aliorumque auditor sedulus, permultisque sectionibus tam publicis, quam privatis in nosocomio meo sub ductu interfuit, ipseque manum his saepe admovit. Anno insequente publicum eruditionis suae specimen editurus prima vice sub praesidio Domini D. SCHACHERI disputationem physiologicam de Deglutitione habuit. Anno MDCCVI. industriae atque virtutis praemium affectans primam in Philurea nostra lauream consecutus est, qua condecoratus diebus ejusdem anni canicularibus more recepto theses quasdam Philosophicas defendit, Lectionesque de Visu ejusque requisitis Superiorum jussu publice praelegit. Anno vero sequente praeside Domino D. JONANNE CHRISTIANO LEHMANNO, Physices Professore publico, dissertationem de Balsamo Peruviano nigro publice defendit. Sed et ipse ut manum admoveat, consultum ducens, in antipathiae

pathiae phaenomena inquisivit, eaque ad suas causas vocavit; quam disputationem historico - physico - philologicam anno MDCCVIII. die XIV. Januarii sub praesidio Domini M. FRIEDERICI MENTZ, Facultatis Philosophicae Adsessoris habuit. Ad quod thema excutiendum occasionem ei propria suppeditavit experientia. Adeo enim caseum et butyrum abhorrebat, naturae jussu, ut, si ad tantillum eorum degluciendum cogebatur, sibi in syncopen incidendum fuerit, cum sanitatis dispendio non levi. Haud multo post IX. scilicet Februarii dignitate Magisteriali ornatus XVI. ejusdem primum in Medicina honorem, Baccalaureatus scilicet gradum, assumsit. Anno MDCCIX. dissertationem historico - physico - mathematico - moralem de Astrologia judiciaria Philosopho Christiano indigna conscripsit et die XVII. Aprilis praesidendo publice defendit. Sed et Musas Salanas salutare in animum induxerat SCHMIEDERVS, ad eas igitur mense majo dicti anni properavit, Rectore Domino D. JOHANNE PHILIPPO SLEVOGTIO, quem Botanica docentem, ut et Dominum D. GEORGIVM WOLFGANGVM WEDELIVM, praxin, materiam et politiam medicam explicantem, non sine fructu audivit, variisque sectionibus interfuit privatis. Anno in hac Academia transacto Lipsiam reversus, postquam Gratiosissimae Facultati Medicae in consvetis examinibus suos profectus in arte salutari sufficienter probaverat, publice lectiones pro Licentia, quas vocant, de Oculorum vitiis habuit, suamque inauguralem disputationem de Superstitiosa verborum cura Christiano et dogmatico Medico indigna elaboravit, et anno MDCCX. moderante Domino D. CHRISTIANO LVDOVICO WELSCHIO, Facultatis Medicae Adsessore, publico examini subjecit. Quas binas posteriores dissertationes prolixius deducere, et sub tractatuum forma luci publicae exponere constituerat secum, si vitam concesserit Altissimus. Summam haec SCHMIEDERI industriam, quamdiu studiis in Academiis vacavit, licet abunde testentur, igneum tamen ejus ardorem plura majoraque discendi, atque tempori imprimis parcendi sedulita-

tem

tem ex eo pariter colligere licet, quod ſive Sirius arderet, ſive Mercurius negotiaretur, atque Apollini Lipſiae inducias concederet, otioſus nunquam eſſe potuerit, ſed ut haec ſtudiorum interſtitia in ſuum converteret uſum, itinera modo per Saxoniam ſuperiorem inferioremque, modo per Thuringiam vel Miſniam, aut Variſcorum regionem inſtituerit, variaque curioſa, bibliothecas, montes, metallorum et carbonum foſſilium fodinas, plantas &c. perluſtraverit, ſibique varia annotaverit. Collegerat quinimo ſibi nonnulla curioſa, ex regno minerali, et vegetabili, quorum priora ſibi ab homine quodam levi ſubdole ablata dolebat. Annis ita Academicis abſolutis menſe Octobri anni MDCCX. Offitium ſe contulit Noſter, praxin exerciturus medicam, poſtquam die XXVI. Junii mater ipſius e vivis exceſſerat, quemadmodum et optimi patris jacturam, inſequentis anni die XII. Julii paſſam deplorare cogebatur. Quoniam autem docti in precio non adeo magno apud vulgus habentur, niſi Doctoris titulo ſimul ſuperbiant, ut hunc ſibi compararet, differre amplius noluit SCHMIEDERVS, quem eo promptius etiam a Gratioſiſſima Facultate Medica, quae Lipſiae floret, anno MDCCXIV. die XXIIX. Martii eſt conſecutus, quo magis huic de ejus capacitate conſtabat. Sed et vitae ſociam quaerere conſultum duxit, quam etiam invenit in Viri, et dignitate et doctrina et pietate venerabilis, Domini JOHANNIS DAVIDIS SCHWERTNERI, S. S. Theologiae Doctoris et Superintendentis Pirnenſis filia unica, et virgine lectiſſima, ingenio omnibusque virtutibus ad ſummam laudem ornatiſſima, nunc vidua, mariti funere graviſſime conſternata. Peractis igitur cum eadem die XXIX. Maji anni MDCCXIV. nuptiis Pirnam ſe contulit SCHMIEDERVS, quem tamen locum poſt beatam analyſin venerandi ſui ſoceri cum Lommatio paulo ante nativitatis Chriſti ferias anno MDCCXV. commutavit. Concordi nexu, quanquam per tempus non adeo longum, indivulſa conjuges

copula, mutua eaque constanti caritate conjunctos tenuit, perpetuumque marito inter labores levamen et adminiculum assiduum, fomentumque uxor optima, rei familiaris curatrix sedula, virique amantissima praebuit. Nec minori foecunditatis laude conjugium floruisset, nisi Deo vinculum hoc dissolvere placuisset. Progenuit tamen filium, DAVIDEM FRIDERICVM SIGISMVNDVM, et filiam DOROTHEAM FRIEDERICAM SIGISMVNDAM, utrosque tamen liberos in tenella aetate mors praematura, illum Pirnae, hanc Lommatii, abripuit.

Constat interim, quanta in Praxi SCHMIEDERI dexteritas, quanta in medendo felicitas fuerit, et quam late per ditiones adjacentes fama illius et celebritas penetraverit. Quando ab aegris otium sibi concessum videbat, curiosa vel legebat, vel meditabatur, vel scribebat, vel observabat, vel experimenta faciebat, ita ut nullam diem sine linea transire permitteret; hinc factum est, ut anno MDCCXIII. d. 13. Aprilis in Illustre Leopoldino-Carolinum Collegium fuerit adoptatus, Sabinique nomine ornatus; imo si divina eum clementia paucas adhuc septimanas inter vivos esse jussisset, in Regiam pariter Borussicam Societatem fuisset receptus. Cum eruditissimis viris perpetuum ei intercessit literarum commercium. Loqvuntur ejus industriam et capacitatem tot scripta atque observationes, hinc inde typis expressae. De Aqva Lommacensi tractatus diaeteticus inter Manuscripta ejus adhuc asservatur, ut et scriptum de Appetitu agonizantium. Anno MDCCXIV. edidit Epistolam idiomate Germanico conscriptam sub titulo: SINCERI PHILALETHAE, Academiae Naturae Curiosorum Socii, unvorgreifflich Sentiment von dem elenden Zustande unterschiedener Kinder und erwachsener Personen in Annaberg. Anno MDCCXV. Schediasma Epistolicum divulgavit sub nomine ALETHOPHILI SINCERI de scarabaeis criticis et hypercriticis,

seu

ſeu de Criticis malevolis, petulantibus atque vanis cum ſcarabaeis comparatis, ob quod a Domino Sauzet in Belgio laceſſitus, ſed a Domino CHRISTIANO ANTONIO RICHTERO, Philoſophiae et Medicinae cultore, in Epiſtola ad Amicum de cenſura Belgica maſcule defenſus eſt. Ut Imperiali Collegio Naturae Curioſorum NVNQVAM ſe OTIOSVM probaret, varias eidem transmiſit obſervationes rariores atque curioſas. Talismodi legitur in Ephemeridum centuria III. obſ. LXXVI. de Hippocratis purgatione morali, obſ. LXXVII. de Sapientiae morbo PLINII, Hiſt. Nat. lib. VII. cap. L. obſ. LXXIIX. de dicto Hippocratis: ὁ Ιητρὸς Φιλόσοφος ἰσόθεος; obſ. LXXIX. de ſeminis regreſſu ad maſſam ſanguineam; obſ. LXXX. de ſulphure cum pluvia aeſtivo interdum tempore decidente putatitio; obſ. LXXXI. de aphonia periodica; obſ. LXXXII. de tuſſi ex acrimonia ceruminis aurium oborta et curata; obſ. LXXXIII. de tuſſis diurnae ex teſtium tumore ſolutione; obſ. LXXXIV. de ſpaſmo inſolito frequenti, ſucceſſive in motus convulſivos et vehementes inſultus epilepticos degenerante, tandemque mortem aegrotanti adferente; in centuria IV. obſ. CLV. de pyris florentibus et roſis duplicibus, triplicibusque; obſ. CLVI. de ſtupenda et deteſtanda puellae cujusdam ſalacitate; obſ. CLVII. de filamentis meteoricis, tempore vernali et autumnali volitantibus, vulgo divae virginis, Germ. Jungfer-Garn/ Sommer; obſ. CLXI. de calculo ingenti a muliere excluſo. In Cent. VII. Obſ. VI. de Flexione atque diviſione tempeſtatum fulgurantium, vulgo von denen Wetterſcheidungen.

Quin et obſervationibus ſuis curioſis locupletavit Miſcellanea Lipſienſia ad incrementum rei litterariae edita; in quibus reperire licet obſervationem I. de herba et morbo ſolſtitiali ad PLAVTI *Pſeudol. Act. I. ſcen. I. v. 36. 37.* obſerv. XXXV. de ſcientiae herbarum antiquitate, jucunditate, praeſtantia atque utilitate; obſerv. LXXIX. de equo fictili locum HIPPOCRATIS

Lib. IV. epidem. edit. Foësian. corruptum priſtinae lectioni reſtituentem; obſerv. LXXX, de vera herbae verbenae denominatione germanica; et obſerv. CIII. de clavis ſecalinis. Quanquam autem SCHMIEDERVS libris novis ad Acta Eruditorum, quae Lipſiae colliguntur, recenſendis manum non admoverit, volupe tamen ipſi fuit, iisdem ſubinde obſervationes ſuas communicare. Praeter eam enim, quam de ſeminis regreſſu ad maſſam ſanguineam Ephemeridibus Naturae Curioſorum inſertam diximus, et *in Actis Eruditorum ſupplement. Tom. V. ſect. IX. pag.* 408. iisdem legimus verbis, transmiſit obſervationem de nube arborea, tempeſtatis mutationem certo indicante, vid. *ſupplem. Tom. VI. pag.* 154. de duplici phaenomeno lunari die XXIV. Maji obſervato, vid. *ann. MDCCXIV. Menſe ſeptembri pag.* 427. de polypo oeſophagi vermiformi rariſſimo, a nimio pulveris ſternutatorii hiſpanici uſu excitato, *vid. ann. MDCCXV. menſe Octobri, pag.* 456. quem uberius explanatum paulo ante obitum publici juris fecit. Quid vero in eclipſi ſolis, quae anno MDCCXV. die III. Maji accidit, Pirnae obſervaverit, in iisdem *Actis anno MDCCXVI. menſe Januario pag.* 18. docetur. Sub manibus habuit SCHMIEDERVS noſter curioſiſſimum tractatum de plantis venenatis, cui ut majus accederet decus atque ornamentum, multos impendit ſumptus pro emblematibus atque plantarum iconibus delineandis. Mens quippe ipſi erat, accuratius quam hactenus factum fuit, agere 1.) de aconito, 2.) de bangue, 3.) de cicuta, 4.) de cicutaria, 5.) de colchico, 6.) de corona imperiali, 7.) de datura, 8.) de erica baccifera, 9.) de gramine Norvegico oſſifrago, 10.) de hyoſcyamo, 11.) de Kerzereh, 12.) de napello, 13.) de ranunculo, 14) de ran, 15.) de ſolano furioſo, 16.) de taxo, 17.) de tagete ſeu flore Africano, et 18.) de baccis piſcatoriis, vulgo cocculi di Levante dictis. Non autem eſt, ut modum inculcem, quo ſingulas has plantarum venenatarum ſpecies pertractare volue-

voluerit, dum ipse in observatione laudata XXXV. Miscellaneorum Lipsiensium eum abunde exposuerit, in qua simul Medicos et Botanicos rogavit, ut laborem suum colligendo adjuvarent. Nec defuerunt, illustri potissimum Naturae Curiosorum Academiae adscripti, qui suam ei operam ad elegantissimum hoc opus perficiendum non denegarunt, sed hinc inde collectas observationes medico-botanico-chymicas prompte transmiserunt, nec, me, quicquid exigua librorum meorum collectaneorumque supellex suppeditavit, lubentissime communicasse, diffiteor. Sed fuerunt etiam, qui, quanquam non adeo exile prudentiae pariter ac eruditionis talentum sibi concreditum glorientur, auxiliatrices ei manus ad opus hoc absolvendum commodare, detrectarunt, causam allegantes, se circa ea solum occupari malle, quae divini Numinis gloriam promovere, proximoque et imprimis aegrotis aliquod adferre commodum possint. Quasi vero ejusmodi labor eundem sibi non praefixum habeat scopum. Non sine animi angore, fateor, has SCHMIEDERVS sermones excipiebat, cui vero solatii loco reponebam, quae habet HIERONYMVS MERCVRIALIS, *de Morbis venenosis et venenis Lib. I. cap. 3. De natura autem*, dicentis, *venenorum singulis cognita si Medicus tractet, minime rem aut injustam, aut inhonestam faciet, quia, cum sint a Deo et natura creata, vires et naturas ipsorum docere, haud inconveniens est, eo maxime, quia ad salutem hominis pertinet; ut bujusmodi natura cognoscatur, quo possit caveri.* Verum inter vivos tamdiu superesse noluit divinum Numen SCHMIEDERVM, donec elegans atque sumptuosum hoc scriptum ad umbilicum duxerit. Superest igitur, ut de beato illius exitu aliqua commemoremus. Multa enim verba facere de amore, quo erga Deum ferebatur, et de comitate et dexteritate, qua proximum suum nullo non tempore fuit amplexatus, nunc non attinet. Illius enim testes adsunt Praecones verbi divini, quibuscum de dubiis Sacrae Scripturae

locis ſermones caedere, fontes veteris et novi foederis probe intelligenti ſumma fuit voluptas. Hanc vero loquuntur, quibuscunque cum Beato SCHMIEDERO amicitiae pignus interceſſerat. Cum circa finem anni praeterlapſi MDCCXVII. iter aliquod animi gratia inſtitueret, contingebat, ut ob objectum aliquod certum, cum alias vanae ſuperſtitioni nunquam fuiſſet addictus, viresque imaginationis optime moderari noſſet, horrore graviter percuteretur, unde ab eo redux die V. Octobris vehementem per totum corpus paſſus fuerit pruritum, quem die ſequenti purpura excipiebat rubra. Quemadmodum autem nulla calamitas ſola, ita ab hoſpite ſuo, Boeotici ingenii homine ſaevis dictis protelatus aeger malignitatem ob animi affectum auctam obſervavit, ob quam propriis non amplius confiſus viribus, die VIII. Octobris Dominum D. FRANZIVM, Practicum Olſitienſem, ad ſe accerſi curavit. Quanquam vero efficaciſſima malo opponerentur praeſidia, hoc tamen docta plus valebat arte, et purpuram albam, non quidem in pectore, ſed abdomine, in conſpectum dabat cum magnis luteis veſiculis interſtinctam. Sicque placida morte inter adſtantium preces atque ſuſpiria die XV. Octobris dimidia poſt meridiem hora obdormivit, decem menſibus cum tribus ſeptimanis ultra trigeſimum primum aetatis annum transactis. Exuviis terrae matris gremio die XVII. Octobris illatis, juſta funebria die XIV. Novembris celebrata ſunt. Piis Beati Viri manibus parentaturi adſcribimus:

Eheu!

Eheu!
dum
Externorum
Venenorum naturam indagat
Solertiſſimus Medicus,
SIGISMVNDVS SCHMIEDERVS,
Internorum
Inſidias non minus metuendas
eſſe
ſuo exemplo
diſcit atque docet.
Corpus
malignis morbi ſpiculis tentatum,
Animam
contagio connato infectam
advertit.
Vtrumque venenum
aggreditur,
ſed diſpari eventu.
Venenoſis Morbonae Inſultibus
cedit,
et in victimam
concedit
Corpus alias fragile;
Non eſſe in Medico, ut ſemper relevetur aeger,
gnarus.

Pecca-

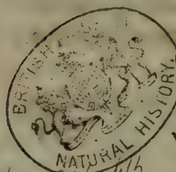
Peccati rabiem connati
Antidotis praemunitus
eludit.
Fides et Meritum
CHRISTI,
Virulenti serpentis Domitoris,
qui
morti venenum,
inferno pestis,
factus,
Alexipharmaca fuere,
Quibusvis medicaminibus longe nobiliora.
His instructus
de peccati cruciatibus,
de mundi illecebris,
de satanae strategematibus
triumphat
SCHMIEDERVS.

INDEX

INDEX
Rerum et Obſervationum in Centuria VII. et VIII. contentarum.

h h Can-

BRITISH MUSEUM NATURAL HISTORY

